GERMANIA CANONICO-AUGUSTINIANA.

PARS IV.

Littera I.

JAROMIRIENSE,

Percelebre quondam apud Boëmos Ordinis Canonico-Augustiniani Monasterium; Superiori ætate fuit unum ex quatuor illis, quæ pro Regularibus Canonicis instituit ac de novo fundavit simul ac largissimè dotavit fautor illorum summus ac maximus Arnestus primus Ecclesiæ Pragensis sanctæ memoriæ Archi-Episcopus, idem jam suprà in descriptione Monasterii Glacensis apprimè commendatus, idem tamen Venerabile Cœnobium sequentibus annis miserrimè deperivit immanissima Hæresium invidia, siquidem anno gratiæ humanatæ 1421. fervente nimirum persecutione Hussiticâ non solum incredibiles angustias, verbera, & vincula, sed & crudelissimum quoque pro fide Orthodoxâ isthic loci constantissimè martyrium perpessi sunt Religiosi Canonici plus minus viginti, queisvis insuper bonis ac possessionibus illorum vesano hæreticorum furori in sacrilegam direptionem relictis, post quæ longa satis interveniente temporum carpedine Regulares, qui successerunt, Canonici Jaromirium suum susceperunt quidem pro viribus restaurandum, & quamvis pleraque pars bonorum immobilium, censuum item ac redituum iniquissimè fuerit subtracta, & ad manus impiorum sacrilegè devoluta, adhuc tamen vel inopes, & supra nimis angustiati isthic constiterunt modico solùm pane tribulationis ægrè sustentati, quousque demùm super hæc omnia malum undique plenius accrevit, quando nimirum Religiosi Domicelli queisvis fortunis ac possessionibus suis hostiliter exuti, & ad paucissimos solùm redacti, juxta quoque scelestâ nimium Confinantium hæreticorum potentia reculis suis miserrimè spoliati solum vertere coacti sunt, & vel inviti ex integro deserere stationem seu locum suum, de quo R. P. Bohuslaus Aloysius Balbinus Societatis Jesu in vitâ Ven. Arnesti primi Pragensium Archi-Episcopi anno 1664. typis Pragensibus latinè in 4 editâ cap. 6. fol. 278. refert sequentia: in indagandâ Cœnobii hujus origine desertus ab omnibus manuscriptis cogor, etsi minimè velim, notitiæ subtrahere, tantæque sunt in hac antiquitate tenebræ, ut perditis omnibus monumentis, nec annum quidem dare possum, quo Cœnobium sanxerit. Etsi enim Chronicon M. S. affirmet primum Glacense, alterum Jaromirienſe, tertium in Saczka, quartum Rokyczanæ ab Arnesto conditum, tamen divitias forsitan secutum scriptorem, aut in ordine dignitatem, non antiquitatem respexisse, vel ex eo liquet, quòd Saczense longè antè alia stetit, quod tamen tertium posuit. Paprocius in suo de Bohemiæ Monasteriis Indiculo Jaromirienſe ultimo loco inter Arnesti fundationes nominat. Ego existimo circa annum 1356. initium Cœnobio datum, cum jam Glacense, quasi subsidente ad constantiam solo immobili authoritate staret, suisque se opibus ac viribus tueretur. Neque enim, ut reor, tot simul Cœnobiorum ædificationibus distringi Præsul optimus potuisset. Honori Beatissimæ Dei Matris conditum à Ven. Arnesto constat, titulum in Manuscriptis sæpius legi: Monasterii B. Mariæ in Jaromir. Nominatim anno 1410. Jacobus Præpositus B. Mariæ Canonicorum in Jaromir, discordias quasdam inter Præpositum Glacensem Augustinum & Canonicos exortas felicissimè componit; Vir doctrina & probitate conspicuus, cujus in Glacensibus membranis plures ad concordiam spectantes Epistolæ & publica monita recitantur. Opulentissimum hoc Cœnobium Jaromirienſe, & quasi (ut ita loquar) lumen cæterorum fuit, non ab unius Arnesti liberalissimâ manu tantùm (qui se ipsum benefactis

quotidie ſuperabat) ſed multò maximè à vicina Nobilitate certatim conferente, multis auctum ditionibus, reliqua omnia provocabat. Suſpicari ex quibusdam ambiguè ſcriptis poſſum: Nobiles & Illuſtres quosdam Viros, in hoc Monaſterio vitam Religioſam Profeſſos, hæreditatis ſuæ portionem aliquam attuliſſe. Inſuper nobiles quædam familiæ in hoc Monaſterio ſepulchri Jus (quod apud Bohemos id temporis ſacroſanctum) multis in Canonicos beneficiis impetrârunt, quales fuêre Pleſii de Slaupna, qui ab eadem ſtirpis origine cum Cordulis, & Sadowskiis deſcendunt.

Sed jam ad cruentiſſimam Canonicorum cædem & luctuoſum Cœnobii Jaromirienſis excidium narrandum, inopiâ rerum cæterarum accingor, & originem ipſam cum excidio conjungo; Ægyptiorum exemplo, apud quos ſerpentes, ore corpus extremum mordentes, fingebantur. Anno 1421. cum Pragenſes & Taboritæ bellum immortale & internecinum Catholicis omnibus, ac præcipuè Religioſis Viris indixiſſent, Jaromirium tandem (captis prius in ea vicinia pluribus oppidis, arcibus & civitatibus) acceſſerunt oppugnaturi. Peſſimè Jaromirium oderant hæretici, quòd Catholica & Religioſa Civitas eſſet, & quòd à Cæſare Sigiſmundo miſſum Urbi Præfectum Bozkovicium, accepiſſet. Tertio Pentecoſtes die, comparatis omnibus, quæ ad expugnationem valere poterant, ſublato clamore mane ſummo, mænia fanatici duo exercitus aggrediuntur. Invenêre paratos Oppidanos; Religione, quod in bellis acerrimum telum eſt, confirmati Catholici, nihil optabant magis, quàm longiorem hoſtibus furorem, quo ipſi præclarè uterentur, & de prædonibus Religionem ulciſcerentur. Tenuit oppugnatio à mane primo ad meridiem, ſatiatique hæreticorum cæde Cives, ex Pragenſibus ſeptingentos, ex Taboritis nongentos, & ſexdecim, intra ſex horarum intervallum occiderant; non erant tum cuniculorum bella, nec otium illud aſſidentium ad mænia, & ex mutuo pavore cunctantium. Cæteri igitur cum ignominia repulſi refugerunt. Neſcio, unde accidat, ut, poſt victoriam, peſſima plerumque conſilia audiantur, quæ ipſius victoriæ gloriam & utilitatem evertunt, ac perdunt.

Cum fractis hoſtibus, Catholici tollere animos deberent, ad colloquium cum hoſtibus deſcendunt; læti, & nihil ejusmodi expectantes, hæretici, vultu fiduciam mentientes, civibus imperant, aut hæreſin eorum ſequantur, aut merito virtutis ſuæ ſalvi & incolumes, quò velint, excedant: efferant deinde, quidquid velint, ſi urbe placeat exire; jurejurando promittere ſe, nullum violatum iri. Id poſterius, peſſimo conſilio, Jaromirienſibus placuit, ſed omnes hæreticorum Duces in conditiones jurârunt quàm promptiſſimè & per honorem omni aſſeveratione ſunt polliciti. Nihil apud Taboritas fide levius fuit. Exibant inermes Jaromirienſes rebus chariſſimis ferendis occupati, viri, fæminæque; hæretici ſigno dato in miſerabile agmen incurrunt armati, ſpoliant, illudunt, cædunt, & (quod graviſſimum, Virginum, Matronarúmque pudori ſupplicium fuit) nudos, nudásque per caſtra circumductas in Albim præcipitant. Senatui eum ſe honorem dare profeſſi, primum jecerunt, cæteris cum contumelia dictum, pudori fore, ſi Senatum non ſequerentur. Mox in eos, qui in Urbe remanſerant, ſævitum. In Arneſti Monaſterio unus & viginti degebant Canonici, hos lento igne, ad lætum exercituum ſpectaculum (membra morientium & ora delicata crudelitate intuentes) incendunt, tum reliquam Urbem totam ſpoliatam ſuper cadavera eorum, qui ſuperfuerant, injiciunt, & exurunt, omnibus elementis in miſeros & credulos nimis Catholicos graſſati.

Hic exitus celebris Cœnobii, cujus hodieque ruinæ & ſubſtructiones miraculo ſunt. Laudant, qui viderunt, ambitus quosdam ſubterraneos, & viam procul ducentem hodieque mirantur. Redierunt Jaromirium poſt multum tempus Canonici, ſed occupata ab hæreticis bonorum parte inopes vixêre; deinde incendiis fortuitis, quibus illa civitas, fato quodam, ſæpius concidit, ambuſti, tandem, Huſſitis & Lutheranis regnantibus, ad paucos redacti, fortaſſis etiam violentiâ vicinorum Nobilium, fortunarum ſuarum reliquiis exuti, omnino ex oculis amiſſi ſunt.

ILLMONASTERIENSE.

Recenſito ſupra Nobiliſſimo S. Hippolyti Collegio, authorantibus Alberto & Okario Bojariæ Comitibus ac Principibus, ad Traſmam amnem in partibus Inferioris Auſtriæ recens fundato, uberrimeque dotato, laudatiſſima hujuscemodi Avunculorum ſuorum pia liberalitate provocatus, ſeu magis invitatus aliud quoddam tale ſeu cum Hippolytano illo quoad ſacrum Canonicæ Religionis ſtatum prorſus identificatum ad Illmum (quod eſt Pagus medio ferme itinere Monachium inter & Ingolſtadium duo potiſſima Bojariæ Ducatus

Ducatus oppida ſituatus) decurrente ſæculo octavo novum extare voluit, & præpingui ſatis dote locupletavit Utho ex Sorore Nepos heros inclytus. Primum loci Antiſtitem egit B. Lullus; cujus geſta, quia Scriptorem proprium nacta non ſunt, hodie parum nota manent. Laudatur tamen is aliquatenus apud Raderum in Bavaria Sancta Volum. 2. fol. 51. Poſteris temporibus totum Illmonaſterienſe hoc Cœnobium Religioſo ſtatu penitus abdicato, una cum ſacris Divi Arſacii Epiſcopi Reliquiis olim in adjuncto templo reconditis Monachium bonâ Sedis Apoſtolicæ veniâ translatum, ac inibi Collegiatæ Eccleſiæ ad B. Virginem noviter inſtitutæ cum queisvis cenſibus, ac redditibus ſuis pleniſimè conjunctum fuit & incorporatum, anno gratiæ 1475. prout fuſius de hoc conſtat ex Hundio tom. 2. pag. 415. Radero loco citato, & Adlzreittero part. 1. lib. 7. num. 32. & part. 2. lib. 9. num. 66.

INGELHEIMENSE

Collegium Canonicorum Regularium Ingelheimii (quod eſt urbs antiqua prope Bingam ſeu Bingium oppidum Archidiœceſis Moguntinenſis cis Rhenum in tractu, ſeu uti vocant, pago Nauenſi non tam cunis & reſidentia Caroli Magni Romanorum Imperatoris, uti & filii ejus Ludovici cognomento Pii, quam ſacris etiam Synodis aliquot ac Comitiis Imperialibus ab hactenus ſemper inclyta, nuperrime tamen eadem hæc anno 1690. à ferociſſimo Marte Gallico terribiliter exuſta) à Carolo IV. itidem Romanorum Imperatore ac Rege Bohemico fundatum, ſed & una ſimul Cæſareæ illi, quam Carolinam vocant, Abbatiæ in nova civitate Pragenſi ſubditum & annexum, initia ſua ſumpſit anno gratiæ 1354. de quo Trithemius Abbas in ſua Hirſaugienſi hiſtoria tom. 2. fol. m. 243. ad annum 1360. ita ſcribit: Apud Ingelheim Regiam villam Moguntinenſis Diœceſis inter Moguntiæ civitatem & Bingæ oppidum medio itinere ſitum aulam eatenus regalem atque Imperialem Cœnobium fecit (Carolus Magnus antedictus) Canonicorum Regularium S. Auguſtini Epiſcopi quondam Hipponenſis in Africa conſtituens illis ejusdem vitæ Præpoſitum. Quod quidem Cœnobium pleno jure ſubjecit Abbati S. Caroli in Praga ejusdem Religionis, cujus hodie eſt, Fratres & Præpoſitum, quoties neceſſarium fuerit, inſtituere, & locum, ut Superioris, viſitare. Conſtituit etiam prædictus Imperator, neminem ad Canonicatum in eo Cœnobio debere admitti, qui natus de Bohemia non eſſet, quod ita ſervatur in hunc diem. Diſtat vero itinere à Moguntia recta verſus Bingam oppidum per terram Ingelheim Villa Imperialis memorata milliaribus Germanicis duobus, in cujus aula, quæ modo eſt Cœnobium, ſicuti diximus, Carolus Imperator Magnus creditur fuiſſe natus, qui non minus Rex fuit Francorum Orientalium, ac totius pene Germaniæ imo primordialius, quàm omnium Gallorum, qui nomen Francorum ab Orientalibus, & non aliunde ſuſceperunt. In memorato Canonicorum Cœnobio locus eſt Bibliothecæ tenuis, in qua nunc altare conſtructum cernitur, ubi lectus olim Nativitatis Caroli Cæſaris Magni habebatur. In eadem quoque Regali Camera, quæ nunc & Bibliotheca eſt Canonicorum & Capella, Carolus ipſe Magnus gladium cœlitus fertur ab Angelo accepiſſe, in quo devicit Hiſpaniam & iter ad S. Jacobum Chriſtianis tutum paravit in Galliciam: qui gladius non multæ longitudinis hodie apud Nürnbergenſes oſtenditur, & inter Sanctorum Reliquias Imperiales habetur. &c. &c. Hæc Trithemius loco citato. Item Sebaſtianus Münſterus, licet damnati nominis author, in Coſmographia de Germania lib. 3. fol. 310. Carolus Quartus (Romanorum Imperator & Rex Boëmiæ &c.) in Ingelheim, ubi Carolus Magnus dicitur natus, inſtituit Collegium Canonicorum Regularium, ſubjecitque Monaſterio Pragenſi, in quo ſeptem aut octo Monachi fuerunt in mea pueritia; jam vero ablatum eſt Boëmis, & mortui omnes Monachi, & cenſus reditusque redeunt ad Principem Terræ. &c. Item infra pag. 492. Carolus Imperator & Rex Bohemiæ ob memoriam Caroli magni fecit renovari Aulam Ingelheimenſem, inſtituitque in Palatio ipſo Collegium Canonicorum, ſubjiciens Cœnobium illud Monaſterio Pragenſi, duratque illud in hunc usque diem, tametſi jam intra viginti annos nullos habuerit Monachos &c. Verum pro ampliori dictorum confirmatione proferre hic libet ipſas fundationis Ingelheimenſis litteras, quarum copias vidimatas in rem præſentem gratioſe nobis communicavit Neo-Pragenſis Abbas Carolinus Reverendiſſimus Perilluſtris ac Ampliſſimus Dominus D. Joannes Wenceslaus, in hæc verba legendas:

Carolus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus & Bohemiæ Rex ad perpetuam rei memoriam &c. &c. Cùm ad omnipotentis Dei cultum & illam ſuæ Majeſtatis gloriam, cujus gratia regnamus & vivimus, naturalis inducat perſuaſio, & Divinæ gratiæ virtus infuſa perſuadeat, ut Creatura laudem frequenter exhibeat Creatori, hoc intellectui noſtro præcipuum vidimus occurrere, & ad hoc mentis noſtræ aſſertio dirigitur accuratè, qualiter ab ipſo, qui Rex Regum, & Dominus Dominantium eſſen-

tiali poteſtate conſpicitur, ad grata veſtigia Regiæ Dignitatis aſſumpti ſanctæ Prærogativæ memores Creatorem omnium in veneratione celebris memoriæ Sanctorum Wenceslai Martyris & Ducis ac Patroni Bohemiæ, nec non Magnifici Imperatoris Caroli Magni Confeſſoris Divi Romanorum Imperatoris Auguſti propenſius honoremus. Sanè conſiderando, quòd Imperator ille Magnificus in Villa Ingelheim Inferiori Moguntinæ Diœceſis in Imperiali Palatio commemorandæ ſuæ Nativitatis ſumpſit originem, & dum gratis Succeſſoribus habitaret ibidem tractu dierum felicium diſpenſatione gratia cœleſtis conſilii ſibi ab Angelo in quadam camera aulæ ſuæ prædictæ fuit oblatus conſolatorius ille orthodoxæ fidei gladius triumphalis, quo propitiante ſibi virtute divina de univerſis fidei hoſtibus victoriam potenter obtinuit, quemque Divorum Imperatorum & Romanorum Principum pia ſedulitas penes Reliquias Sancti Imperii, velut rem ſacram ſacræ diligentiæ ſtudio tenet: quam & nos de præſentibus licet inſufficientibus una cum cæteris Clinodiis dicti Imperii authore Domino gubernamus animo deliberato & ſacro Principum Procerum, & Baronum ſacri Romani Imperii accedente conſilio pariter & conſenſu, ad honorem Salvatoris & Domini Noſtri Jeſu Chriſti, nec non Beatorum Wenceslai & Caroli prædictorum reverentiam ſingularem in Aula noſtra Imperiali in Ingelheim inferiori de conſenſu & bona voluntate Venerabilis Herlaci Moguntini Archiepiſcopi Principis, & Honorabilis ſui Capituli Devotorum noſtrorum Oratorium novum ereximus, ut pro Dei gloria, ac in præclaram memoriam Wenceslai Ducis Bohemiæ & Caroli Magni Imperatoris prædicti, qui nos præceſſerunt feliciter, quatuor Sacerdotes Bohemici Regni Regulares Canonici Ordinis S. Auguſtini ſub Regularis diſciplinæ Obſervantia Domino famulentur, ipſisque pro ſuſtentatione corporeâ, ut proviſi rerum temporalium contenti ſuffragio eò liberius poſſint vacare divinis, de infra ſcriptis proventibus, uſibus & emolumentis duximus providendum. Primò gratioſè donantes eisdem & Succeſſoribus eorum, & eidem Eccleſiæ in perpetuum univerſa vina, quæ in Villis Superiori & Inferiori Ingelheim, & earum pertinentiis Imperialis ſive Regiæ Curiæ noſtræ quovis jure ſive titulo provenire ſunt ſolita, quadraginta florenos annui cenſus ibidem, qui de ſteurâ conſuetâ annuatim in villis prædictis proveniunt, & plures totius vini decimas in tota Jurisdictione caſtri & pertinentium in Keyſersberg, in illis præſertim vineis, quæ noſtrum dominium immediatè proſpiciunt, & quas, velut utile Dominium poſſidemus, ac omnem fructum uſum & emolumenta, qui, vel quæ in decima ſeptimana de molendino ſub caſtro prædicto Keyſersberg poterunt provenire, & de ordinariis noſtris cenſibus oppidorum Keyſersberg, Dughen, Münſter decem marcas numeri & ponderis argentei, & cùm primordiale Monaſterium ſeu Oratorium à tempore felicis obdormitionis dicti Imperatoris Auguſti in præclaro noſtro Regno Bohemiæ in nova civitate Pragenſi deliberatione fundatum extiterit, & in memoriam ſui clariſſimi nominis ad Sanctum Carolum nominatum decernimus, & hoc perpetuo edicto ſancimus, quòd Abbas prædicti Monaſterii B. Caroli Civitatis noſtræ Pragenſis, qui pro tempore fuerit Dominus, quatuor Sacerdotes ſuæ Profeſſionis Canonicos amabilis linguæ Bohemicalis prædictæ viſitare, inſtituere, nec non commutare poſſit ac valeat, quoties juxta ſuam diſcretionem viſum fuerit oportunum. Volentes etiam quòd omnes fructus eorum ſive in vino blado ſeu aliis rebus exiſtant, quos ipſis ad præſens donavimus, quosque largitione Chriſti fidelium obtinuerunt, aut in futurum locis ipſis, ubi proveniunt, usque ad Conventum Canonicorum eorundem absque telonii, conductuum, Ungeltorum quorumlibet datione ſeu ſolutione liberè deduci debeant, non obſiſtentibus quibuscunque ſtatutis, Indultis ſeu Informationibus in contrarium editis ſeu conceſſis. Nulli ergo penitus hominum liceat hanc noſtræ fundationis, dotationis, & largitionis paginam infringere, ſeu quovis auſu temerario contravenire ſub pœna viginti marcarum auri puri, ab eo, qui contra faceret, irremiſſibiliter exigenda; quarum medietatem regali noſtro ærario ſive fiſco, reſiduam vero partem injuriam paſſorum uſibus decernimus applicandas præſentium ſub noſtræ Majeſtatis ſigilli teſtimonio litterarum. Datum in Niderlngelheim anno Domini milleſimo trecenteſimo quinquageſimo quarto Indictione ſeptima decimo nono Calendas Februarii Regnorum noſtrorum anno octavo. Ita tenor Bullæ recenſitæ fundationis Ingelheimenſis, quam etſi lugeamus hodie injuria temporum, diuturnitate bellorum, & callidis hæreticorum invaſionibus jam pridem iniquiſſimè laceſſitam, acquiſitum tamen jus ſuum in illam uſque modò conſtantiſſime ſibi vendicat Carlovienſis Archi-Abbas Neopragenſis.

INSULA,

Et quidem cum addito *Beatæ Mariæ Virginis* intitulatum Diœceſis Leodienſis Monaſterium, quod Authore nondum per nos comperto fundatum eſt, circa annum 1233. à Canonicis Regularibus fuiſſe tentum, & inhabitatum refert author Magni Chronici rerum Belgica-

Belgicarum editionis Piſtorianæ fol. 235. ſic legendi: Eodem tempore (1233.) in loco, qui dicitur Granaria, fundata eſt Eccleſia B. Mariæ Virginis, quæ Inſula B. Mariæ dicitur, ubi primò Canonici Regulares fuerunt, ſed poſt Fratres de Ordine Scholarium.

INTERLACENSE,

Prædives, ac (uti refert Gabriel Bucelinus in Indice Alphabetico ad Genealogicam Germaniæ notitiam) potens Monaſterium; idem olim inter liberos & immediatos Imperii ſtatus Eccleſiaſticos recenſitum, modò tamen, & quidem jam à longo temporum decurſu ab Acatholicis Helvetiorum Statibus injuſtè detentum, primum pro Religioſis Canonicis Aſceſin Canonico-Auguſtinianam profeſſis fuit fundatum, & à binis illis, quos interjacet, Ærgoviæ lacubus Vrenzer, & Thunerſee nuncupatis taliter intitulari ſolitum, temporibus noſtris à plebeis Patriæ incolis lepida vocis mutilatione *Hinderlakben*, & *Hinderlaxen* cognominatum, ac ſub Diœceſano limite Lauſanenſi; forenſi verò ditione Bernatenſi perdurans, primam originem ſuam trahit ab anno ſæculari ſupra milleſimum ducenteſimo, primis ter Venerandi Clauſtri hujus Conditoribus perilluſtribus ac generoſis Dominis Baronibus ab Oberhofen & Rieſt indigitatis; cæterum plura de Interlacenſi Collegio iſto iſthic referre vel inviti non habemus, præterquam quòd poſt avitam Patriæ Religionem Orthodoxam jam dudum in pejus tranſmutatam, Religioſis Canonicis ſævitia Acatholicorum tum impiè trucidatis, tum iniquiſſimè propulſatis totus fundus Interlacenſis cum queisvis juribus & appertinentiis ſuis à Bernatenſium Calvinianorum Republica in uſus illicitos ac prohibitos maneat detentus, fideliter atteſtante Joanne Stumpfio, etſi damnati nominis authore in Chronico Helvetiæ lib. 2. cap. 2. fol. 149. & altero ejusdem farinæ Scriptore Michaële Stettler itidem in Chronico Helvetiæ lib. 1. fol. 8. Porrò primum Interlacenſis Canoniæ hujus fundatorem Jacobus Manlius in Chronico Conſtantienſi editionis Piſtorianæ conſtanter aſſerit Bertholdum Zäringiæ Ducem ſuæ Stirpis ultimum fol. m. 666.

INTERLACENSI

Recenſito prius Canonicorum Regularium Cœnobio quoddam etiam (cujus apertè meminit Caſparus Langius jam ſuprà citatus part. 1. fol. 697.) ponè conjunctum adſtitit, haud dubiè fundatione ſua priori illi Virorum Clauſtro coætaneum, nec non iisdem quoque memoratis Authoribus conditum; quod Clauſtralium Canoniſſarum domicilium quousque in primogenio Religioſæ converſationis ſuæ ſtatu perdurarit integrum & illæſum, haud amplius quisquam inveſtigare poterit; ſiquidem poſt avitam Religionem in partibus iſtis miſerrimè debellatam, & Religioſis Domicellis procul hinc exulare coactis, idem hoc Parthenium Clauſtrum pariter à Republica Bernatenſi ſupradicta violenter fuit occupatum, teſtimonium perhibente Stumpfio antecitato.

INTERMONTENSE,

Taliter à duobus, quos inter vel olim elegantiſſimo ſitu conſtitit, excelſis montibus præſtantiſſimum Regularium Canonicorum Monaſterium, iſtud tamen ſub decurſum ſæculi præprioris invidente Secta Calviniana fataliter extinctum, quod dum adhuc ſalvum & integrum conſtitit, ſub Diœceſano limite Genevenſi, in fundo tamen Helvetiorum locationem ſuam habuit, idem de tempore & authore primæ fundationis ſuæ (Calviniana Religione nimium obſiſtente) haud amplius inquirendum.

INSKOFIENSE,

Seu *Inskovenſe* dictum præclariſſimum in diebus noſtris Canoniſſarum Auguſtinianarum contubernium, Diœceſis Conſtantienſis in ſuperiore Suevia ac ditione Comitum ſeu Principum de Hohenzollern anno 1354. permodicum ſolummodo habuit ortum, dum nempe duæ puellæ civicæ Mechtildis & Irmengardis ex honeſta Sonerorum familia in vicino oppido Sigmaringen virgineo pudori tutius ſervando, ad reliquum vitæ inhabitandam ſibi delegerunt ædiculam quandam ab omni ſtrepitu forenſi longius quidem amotam, juxta tamen parvo cuidam (quod tum SS. Mauritio & Sociis Thebææ Legionis Martyribus ſacrum ſtetit in fundo, qui hodiedum Religioſiſſimum hoc Clauſtrum ſuſtinet) ſacello vicinum. Firmatum ac conſtans dictarum puellarum ſanctæ intentionis propoſitum ratum, gratúmque habuit, atque idipſum realiter exequentibus adhuc excellentiorem viam demonſtravit Spiritus ille, qui ubi vult ſpirat, dum videlicet easdem geminas Chriſti ſponſas plenam & perfectam edocuit adornare Clauſtralem certæ cujus-

dam Religiosæ Professionis Congregationem: quam Deo Auspice feliciter inceptam intrà sequens quadriennium ad duodecim capita videre licuit adauctam, eámque notissimum illud tertiæ Regulæ S. P. Francisci Assisiatis amplexam Institutum. Hanc ergò novellam plantationem de propria mansione opportune construenda solicitam Dextera Domini fortiter amplius adjuvit, quando nimirum tigna, & laquearia in usum novi ædificii coaptata, & in destinatam planitiem *Plausselsner*, nuncupatam directo obtutu è Regione hodierni Claustri de die comportata, continuo nocte proximè subsequente in alium (ubi sacra Domus Inzkoviensis hodiedum perstat) locum Ministerio Angelorum translata sunt; sed & Custodes de nocte in oppido Sigmaringen antedicto plurimum admirantes manifestè contuiti sunt lumina ibidem loci desuper immissa, eaque novo & insolito rarissimo splendore coruscantia: quapropter rei novitate commotus Dominus fundi Nobilis Vir Eckardus de Reisach anno 1391. totius areæ circumjacentis veniam lubens fecit publicis litteris tam suo quàm succedentium hæredum ac Posterorum nomine donationem istam comprobantibus, conditione tamen juxta posita, ut post mortem in novo Parthenonis hujus templo perpetuis futuris temporibus in salutem animæ suæ vel semel in anno pia justa persolvantur, quæ conditio hodiedum fideliter adimpletur. Donationes ab Eckardo factas successu temporis insigniter augmentarunt posteri ex eadem Nobilium Reisachiorum familia descendentes; atque hos inter hac in parte præcipuus admodum nominatur Michael de Reisach Canonicus Constantiensis ad S. Stephanum: qui in favorem Germanæ Sororis suæ Vestalis Inzkoviensis toti Religiosæ Congregationi præ cæteris adeò munificum sese probavit, & exhibuit; unde memoria illius apud Venerabiles Dominas Canonissas loci hujus hodiedum in benedictione est.

Taliter ergò devotæ Christi famulæ, partim donationibus exterorum, partim diversis Consodalium suarum dotibus adjutæ præter Claustralem habitationem novum etiam ac proprium sibi construi fecerunt templum anno 1384. una cum adjuncto Cæmiterio in honorem SS. Trinitatis, Beatissimæ Virginis Mariæ, & S. Joannis Baptistæ Præcursoris Domini ritu solenni consecratum; ipsæ quoque sacræ Virgines paulò post nempe sub annum 1394. sanioribus consiliis inductæ à Burcardo Episcopo Constantiensi authoritate Ordinaria dispensatæ fuerunt ad Ordinem Canonicum S. P. Aurelii Augustini: quem de futuro servandum susceperunt eodem prætacto anno die 27. Octobris, prout plenius constat ex Bulla Episcopali ab eodem Burcardo in rei confirmationem data & expedita die 6. Octobris anno 1394. à quo tempore Nobilissimo huic Parthenoni Canonico-Augustiniano successivis vicibus plus quàm laudabiliter præfuerunt Venerabiles Præpositæ numero viginti quinque sequentes.

Syllabus

Reverendissimarum DD. Antistitarum Inskofiensium Can. Reg. Ordinis S. Augustini.

I. Anna Schmidin ex Mengen oppido superioris Sueviæ, titulo, & nomine Prioressæ præfuit annis circiter 25. communi fama sanctitatis inclyta. Commendatur admodum in tabulis, fuisse visionibus cœli sæpissime donatam, maxime vero Christi parvuli præsentia in sacro Odæo dulcissime recreatam. Hac regnante Otho III. ex Comite Hohenbergensi Episcopus Constantiæ ordine LXVI. novum hunc Parthenonem infra limites Parochiæ Laizensis conspicuum à Jurisdictione Presbyteri, seu Curati Parochialis postea omnino liberum esse voluit, & exemptum, sed & proprium Sacerdotem rebus sacris opportunius administrandis loco præsentem habere gratiose concessit.

II. Anna N. in primam Præpositam Canonice promota, vitam in regimine piissime traduxit ad annos fere 30.

III. Hilaria ex avita stirpe Nobilium Bavarorum à Gumpenberg anno 1450. vel paulo post dignanter admota, post quinquennium ultro resignavit.

IV. Anna Jäcklin Religiosis suis quinquennio fere, charitate serviente feliciter fuit in Domino dominata.

V. Hilaria dicta post priorem Resignationem rursus præsidere vocata, totis fere 20. annis.

VI. Othilia Spenin, exacto regiminis triennio lubens abdicata, in Domo Dei magis subesse voluit, quàm præesse aliis.

VII. Ur-

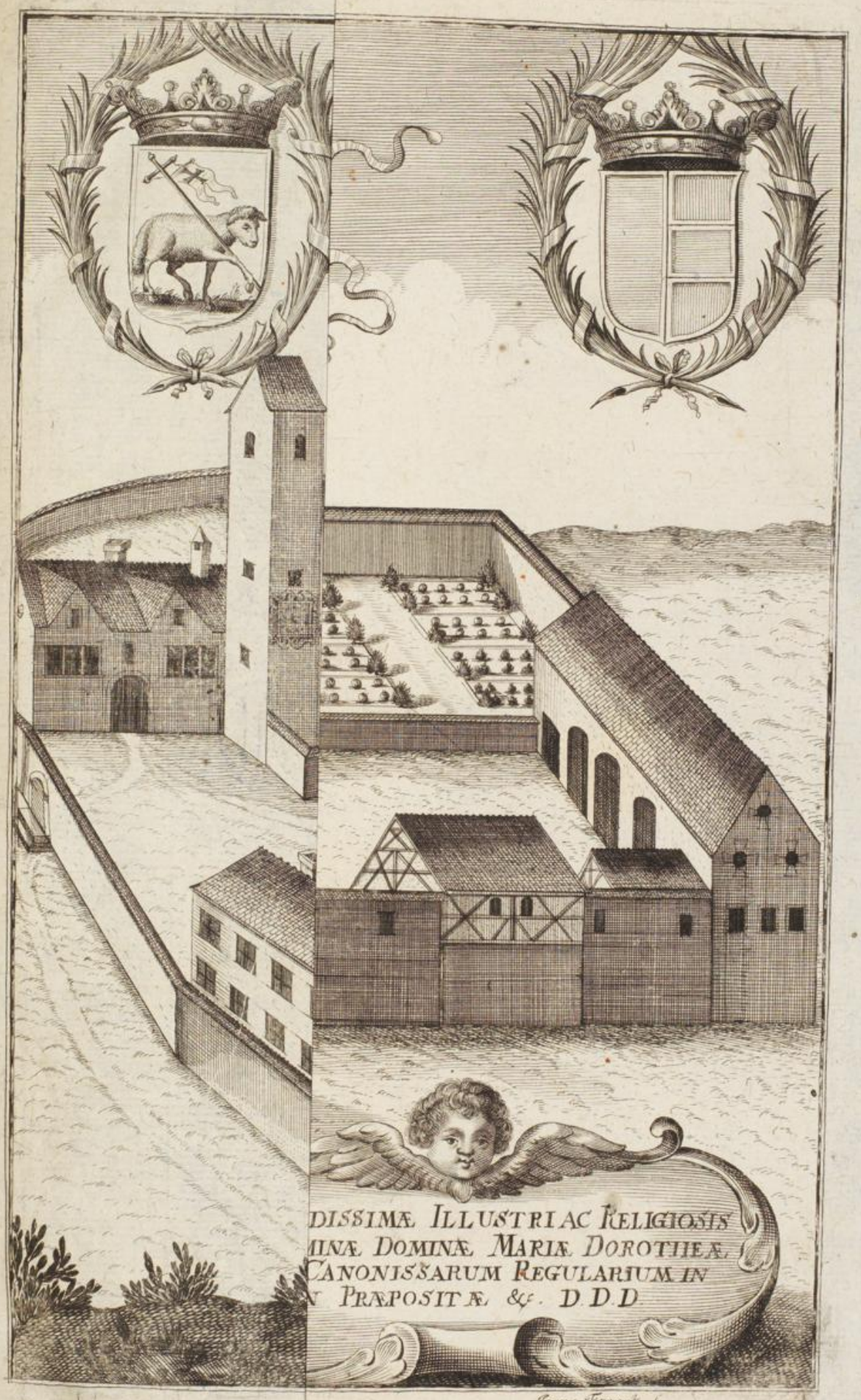

Joann Franck sc.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

VII. Urſula Dietrichen octennio fere rexit.

VIII. Magdalena Weinſchenckin triennio ſat laudabiliter rexit.

IX. Othilia Spenin altera jam vice ſedi vacanti impoſita 17. adhuc annis rexit.

X. Dorothea Freyin electa anno 1522. piiſſimum cætum ſpeciali Numinis providentia ſalvum ſervavit, & immunem à calamitoſis temporum iſtorum ſpurcitiis, hæreſeon monſtris, & efferis tumultuantium ruſticorum diſturbiis, quorum inſano furore in pleriſque Germaniæ provinciis integra cecidere Monaſteria, ultimum exterminium paſſa.

XI. Eliſabeth Mundpröttin ad decennium fere poſt electionem vitam, & regimen protraxit, in Domino demortua anno 1531. Tunc Canonia, ut Lilium inter ſpinas nobiliter emicuit, & ſuaviſſimo bonæ famæ odore apud notos, & ignotos latiſſime diffuſo mire fuit exaltata, pluribus puellis, etiam ſanguine clariſſimis huc ut ad tutiſſimum ſalutis portum, graviſſima temporum injuria non obſtante, confugientibus; unde videbatur Auguſtini Parthenon hic non ſolum numero multiplicari, ſed & meritis glorioſis exaltari, & in Domino lætificari.

XII. Suſanna Lengin anno 1542. 11. Junii pleno regimine donata, quinquennio præfuit.

XIII. Salome Wetterlin anno 1547. 27. Februarii reliquis præſidere promerita octennio rexit.

XIV. Martha Weberin anno 1555. 18. Novembris electa 13. annis munus, & onus patiens admodum, & honorifice pertulit.

XV. Margaretha Knöſin 18. Novembris 1568. electa, diſtinctis vicibus hoſpites recepit Venerabiles in Chriſto PP. Petrum Caniſium, & Paulum Hoffæum S. J. Presbyteros, toto orbe nominatiſſimos, Romam abeuntes, & illinc redeuntes ex itinere ad ſe divertere, & coram inviſere voluit. Amavit ſemper Inskovium Reverendiſſimus, & Illuſtriſſimus S. R. I. Princeps DD. Otho Truchſeſſius de Walpurg S. R. E. Tituli S. Praxedis Cardinalis Epiſcopus Auguſtanus, & Albanenſis &c. &c. unde religioſiſſimæ Domicellæ tam gratioſe viſitatæ, & gratiſſimo piiſſimorum hoſpitum adventu mire in Domino recreatæ, plurimum profecere in via virtutis, ſaluberrimis talium, & tantorum Aſcetarum exhortationibus publicis, & privatis, & piis eorum alloquiis animæquiores redditæ, propoſiti ſui firmiſſime tenaces conſtantiſſime perſtitere, inſignibus gratiis ſpiritualibus, ſeu Indulgentiis ſacris ad certa anni feſta in propria Eccleſia lucrandis adjutæ, & ſpeciali Papæ Privilegio, quo facultas ipſis datur à Gregorio XIII. condignis ritibus adſervandi in Choro SS. Evchariſtiam, contraria Concilii Tridentini Conſtitutione, ſeu alia quacunque neutiquam obſtante.

XVI. Emerentiana Stärckin electa anno 1584. 20. Februarii ultra quadriennium inclaruit.

XVII. Amalia ex Illuſtriſſimis Comitibus de Hohenzolleren, anno 1588. electa 12. annis rexit.

XVIII. Cleopha Hochrathin anno 1600. electa, poſt ſex annos obiit, poſtquam ædificare cæpit novum ſacri ſui Gynecæi domicilium: cujus tamen ultimum conſummationis finem in annos fuiſſe dilatum, ſuo loco habetur annotatum.

XIX. Eleonora Englin electa, Argos vigilans biennio ſolùm gregem pavit.

XX. Eliſabetha Spanholzin anno 1608. 7. Septembris electa, ſola Jubilæa fieri promerita, tandem viribus fractis oneri, & muneri ſuccubuit anno 1668. Incidit piiſſima in triſtia illa tempora, quibus Mars aquilonaris per totam fere Germaniam ſe terribiliter effudit. Quare venerabilis hæc Præpoſita metuendam Suecicæ perſecutionis rabiem declinans, totis 13. annis cum ſororibus ſacris, & Domicellis exulare coacta, Conſtantiæ Acronianæ delituit; ubi, licet fortunis omnibus exuta, piorum tamen fautorum eleemoſynis, maxime largiſſimis Reverendiſſimi, & Ampliſſimi D. Jacobi Creuzlingenſis Abbatis ſtipendiis conſtanter adjuta ſubſtitit, dum pace publica patriæ reddita remeavit ad propria: ubi novum religioſæ manſionis ædificium, ſub initium prioris ſæculi cæptum brevi abſolvit, nova omnino ſuperadſtructa Eccleſia, quam dein cum aris ſolemniter conſecravit Celſiſſimus, & Reverendiſſimus S. R. I. Princeps, DD. Franciſcus Joannes Epiſcopus Conſtantiæ Dominica 17. Pentecoſtes, 20. Septembris die anno 1661.

XXI. Maria Franciſca Raſslerin anno 1658. electa, honorabilis in officio claruit ultra 22. annos.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

XXII. Elisabetha Harderin electa 27. Decembris anno 1680. triennium non absolvit regendo, sed mox sopita in Domino requievit.

XXIII. Maria Dorothea ex avita stirpe inclytorum Sueviæ Heroum, Illust. DD. Baronum à Rodt progenita, Celsissimi, & Reverendissimi S. R. I. Principis DD. Marquardi Rudolphi Episcopi Constantiæ germana soror electa 6. Augusti anno 1683. dignissime, magna sui nominis gloria laudatissime rexit Parthenonem secundum sacram Regulam S. Augustini ad amussim excultum, ad lucidissimum aliorum exemplum; in arctissima clausura, & accuratissima Disciplinæ regularis observantia Deo perquam strenue militare hodie videmus personas Prænobiles, queis omnibus una, & præcipua cura est de officio divino non tam diurno, quam nocturno juxta Ordinem Romanum exactissime celebrando; unde diebus festis, & Dominicis Musicam ibi audire licet, & hymnodiam vere suavissimam: ad quam attentis auribus delibandam fortiter allecti catervatim advolant præter vicinos Dynastas nobiles, etiam populi de longe venientes. &c. &c. Per annos triginta profuit & præfuit famam immortalem post se relinquens, postquam ad vitam immortalem transiit anno 1713. ætatis suæ 75.

XXIV. Dorothea Karrerin. Jacturam grandem, quam illustre hoc Partheneum passa est per decessum præcedentis Præpositæ, repararunt assistente divino spiritu suffragia eligentium Canonissarum, quibus ad hanc dignitatem evecta fuit Dorothea ista, fœmina heroico spiritu, & virili prædita. Religiosarum Virginum cætum ad omnes pietatis & Canonico-Augustinianæ vitæ Regulas solertissime instruxit. Forma gregis facta optimis exemplis in sui imitationem Sodalitium suum traxit. Ardentissima fuit Jesu Eucharistici Adoratrix, Passionis Dominicæ contemplatrix assidua, cultui B. Virginis & reliquorum cœlitum deditissima Instauravit egregie Præposituræ ædificia, hortum Virgineum altiori cinxit muro, in templi Ornatum magnam pecuniæ summam insumpsit, nihilominus proventus Parthenonis novis auxit incrementis. In morbo vitæ suæ extremo tanta animi hilaritate & conformatione in voluntatem divinam supremam exspectavit horam, ut piissimus Ejusdem Confessarius palam edixerit: *Reverendissimæ hujus Præpositæ exemplo nos edoceri, mortem etiam inter dolores acerbissimos piis animabus esse jucundissimam.* Dies 18. Martii anno 1740. ad jucundissimas cœli delicias Dorotheæ animam transmisit post annum ætatis suæ sexagesimum quartum.

XXV. Anna Maria Storerin Constantiensis ex prænobilibus parentibus orta Reverendissimæ Dorotheæ succedere compulsa (ægerrime enim Præposituræ dignitatem adiit) summa cum laude Religiosissimæ Conversationis hodiedum præest, cui felicissimos regiminis annos ex animo imprecamur.

S. JOANNIS EVANGELISTÆ,

Ecclesia, quàm Sanctus Patiens Quartus Metensium Episcopus in Urbe Metensi in honorem S. Joannis Evangelistæ, sui quondam Magistri, extruxit circa annum Domini 130. In hac eadem Ecclesia S. Joannis charissimum pignus, dentem scilicet, quem ipsemet S. Joannes discipulo suo dilecto, S. Patienti ex ore suo, ut fertur, extractum donaverat, S. Patiens reposuit perpetua veneratione observandum. Ex relatione Reverendissimi & Amplissimi DD. Abbatis Calmeti Ord. S. Benedicti-Senonensis (o! quantum Litteratorum Virorum decus hìc nomino!) S. Patiens in hac Ecclesia ordinavit Viros Ecclesiasticos laudem Dei decantantes, qui successu temporis Regulam S. Augustini amplexi sunt, sed in regulari disciplina tandem deficientes anno 939. extrusi, eorumque in locum introducti sunt Benedictini. Anno autem 1049. Abbatiæ S. Clementis per specialem Bullam Pontificiam Leonis IX. sub Adalberone Episcopo Metensi Abbatia S. Arnulphi (sic enim vocatur hodie memorata Ecclesia S. Joannis Evangelistæ) totaliter fuit incorporata. Ita citatus Reverendissimus Abbas in Litteris suis ad R. D. Bernardum Streler datis.

ITTENWEILERENSE,

Jam pridem antiquatum in inferiori Alsatia sub Diœcesano limite Argentoratensi de Congregatione Windesimensi Virorum Monasterium, recensetur à Jacobo Wimphelingo in Catalogo Episcoporum Argentinensium fol. m. 33. secundum primam fundationem suam in hæc verba descriptum. Sub hoc (Gebhardo Argentoratensi Episcopo, qui præsedit ab anno 1124. usque 1141.) anno Christi 1137. regnante Lothario, Domus in Ittenweiler à Conrado Cathedralis Ecclesiæ Canonico cum allodio & appendiciis in Sanctæ Christianæ Virg. & Martyris gloriam fundata est, & Canonicis Regularibus subdi-

ſubdita in remedium animarum Patris ſui Trutheri, & Matris ſuæ Berthæ, ubi hodie laudabiliter & Religioſe Domino Deo ſervitur. Poſtea anno Chriſti 1454. Robertus (itidem Argentinenſis Epiſcopus, & quidem ex calculo ejusdem Wimphelingi ſeptuageſimus ſeptimus) Domum eandem Monaſterio S. Arbogaſti univit, & annexuit; quam unionem poſtea conſentiente Majoris Eccleſiæ Capitulo retractans ſacroſanctæ Domui in Truttenhauſen Monaſterium in Ittenweiler copulavit. Verùm tandem Robertus urgentibus cauſis idem Monaſterium à Truttenhuſenſibus quoque ſegregans & diſmembrans, ſpecialem illic Præpoſitum eſſe debere decrevit; utramque tamen Domum ab omnibus oneribus & contributionibus Epiſcopo faciendis exemit. &c. Et ſic quidem ille loco citato. Verùm poſterioribus annis & quidem perdurante præpriore Sæculo decimo ſexto ferveſcente nimium bello (quod ſanè in Alſatia terribile nimis fuit) Ruſticano ſæpefatum Ittenweilerenſe Cœnobium iſtud à Rebellibus ſubditis violenter occupatum, & ſacrilege direptum, lapſu temporis utcunque tandem ceſſit Epiſcopatui Argentoratenſi; cujus Summi Antiſtites iſthic loci ſeu in Ittenweiler ſubſtituerunt Sæcularem quendam Officialem ad recipiendos (qui etiamnum ſuperant) fructus & reditus quot annis colligendos ex officio deputatum, ipſum verò Monaſterium ſeu Clauſtrale murorum ædificium peſſimè deterioratum nec quidem ſpeciem Religioſæ habitationis alicujus (qualiter nuperrimè primum ex Alſatia perſcriptum eſt) amplius præſefert.

ITTINGENSE,

Pariter jam olim (ſecundùm primogenium ſtatum ſuum Canonico-Auguſtinianum) extinctum apud Helveticos in ampliſſima Diœceſi Conſtantienſi conſpicuum Monaſterium; hoc tamen jam à duobus retrò ſæculis ad alienos translatum, ſeu in Domicilium ſacræ familiæ Cartuſianæ converſum; de quo eodem nuper ex ipſa (quæ hodiedum floret) Cartuſia Ittingenſi fideliter reſcripta fuerunt ſequentia: Ittingum antiquioribus ſæculis caſtrum erat Nobilium Dapiferorum ab Ittingen nuncupatorum, quodque Adelhardus Nobilis Dapifer tempore Caroli Craſſi anno 841. tenuit. Ea tempeſtate Monaſterio S. Galli Grimoaldus Abbas præerat, cui præfatus Adelhardus non pauca immobilia prædia vendidit; reliqua, quæ hic loci geſta ſunt, decurſu temporis Vulcanus abſumpſit. Grimoaldo primùm dicto in Abbatiæ munere ſucceſſit Waltherus Dapifer ab Ittingen Baronis titulo ſublimatus, qui tempore ſchiſmatis inter Rudolphum Sueviæ & Allemanniæ Ducem Comitémque Rheinfeldenſem electum Cæſarem & Henricum IV. Imperatorem gloria bellica clarus effloruit; qui etiam ejusdem Rudolphi partes contra memoratum Henricum plurimum defendit. Partes Henrici propugnabat San-Gallenſis Abbas Udalricus III. Carinthiæ Comitis filius. Eapropter inter Udalricum Abbatem antedictum & Waltherum Dapiferum graviſſimum diſſidium ortum, caſtrumque ab Abbate San-Gallenſi in propriam poteſtatem redactum ſolo fuit æquatum anno circiter 1079. Hocque Caſtrum Ittingenſe cum omnibus appertinentiis ſuis jure belli ceſſit Monaſterio San-Gallenſi. Quadraginta annis poſt demolitionem Caſtri deſolatus iſthic locus ceſſit Regularibus Canonicis Ord. S. Auguſtini, atque in Præpoſituram fuit evectus 12. Canonicos ſub ſe continentem; quod factum eſt tempore Gebhardi tertii hujus nominis Epiſcopi Conſtantienſis. Præpoſitorum nomina plerumque interierunt relictis aliquot paucis ſequentibus M. SS. utcunque repertis. Adalbertus Baro & Dapifer ex Ittingen præfuit anno 1180. quem quidem jam longe prius Præpoſitum fuiſſe aſſerunt, ut inde palam fiat, ipſum Adalbertum hunc pluribus annis Præpoſituram adminiſtraſſe, ac proin hujus originem videri antiquiorem. Hadrianus Papa quartus eundem Adalbertum cum reliquis Confratribus ſub ſpecialem B. Petri & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ protectionem recepit an. 1155. Albertus Præpoſitus Ittingenſi præfuit an. 1219. Rudgerus diutius dignitatem & locum obtinuit, uti patet ex litteris ejus hinc inde multifariam datis & expeditis circa annum 1387. & 1407. Conradus Concilio Conſtantienſi interfuit anno 1414. Joannes anno 1451. & ſequentibus nominatur in actis. Petrus præfuit anno 1430. Guilielmus Neidthard poſtulatus ex Canonia Exempta Wengenſi Ulmæ ultimus Præpoſitus ab anno 1526. uſque 1562. regimen tenuit, cujus nomen occurrit in publico Inſtrumento infra poſito, ſicque Domini Præpoſiti cum ſuis Regularibus Auguſtinianis Monaſterium hoc tenuerunt annis 334. atque illis deſcendentibus locus iſte à Venerabilibus Patribus Ordinis Cartuſiani non modicâ pecuniæ ſummâ fuit coëmptus, quique exinde uſque in præſens ab iisdem Religioſiſſimis Terapeutis conſtanter manet inhabitatus.

In nomine Domini amen. Per hoc præſens publicum Inſtrumentum cunctis, ipſum viſuris, & audituris, quorum intereſt, vel intererit, pateat evidenter, quod ſub anno

à Nativitate Domini ejusdem milleſimo quingenteſimo triceſimo ſeptimo, Indictione quinta decima Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri Domini Eugenii divina providentia Papæ, anno ejus ſeptimo, die vero ſexta menſis Maji hora nona, vel paulo ante, in Monaſterio in Creuzlingen Ordinis S. Aug. Cann. Regg. extra muros Conſtantienſes provinciæ Moguntinæ, & ibidem in ſolario Domus, ſive habitationis Venerabilis, & Religioſi in Chriſto Patris, & Domini Joannis Abbatis Monaſterii ejusdem, in honorabilium teſtium, meique Notarii publici, veluti publicæ, & Authenticæ perſonæ ſubſcriptorum præſentia perſonaliter conſtituti Venerabiles, & Religioſi in Chriſto Patres, & Domini, Joannes Abbas præfatus, Ulricus in Inſulis Ulmenſibus, Wilhelmus in Yttingen, & Fridericus in Rideren Monaſteriorum Ordinis, & Regulæ prædictorum dictæ Conſtantienſis Diœceſis Præpoſiti in perſona, & per organum Venerabilis, & periti viri Magiſtri Ludwici Nithart in Decretis Licentiati Officialis Curiæ Conſtantienſis propoſuerunt, & verum eſſe dixerunt, quod, & quoniam alias Præpoſitura Monaſterii in Büren Ordinis, & Regulæ ſupradictorum per liberam reſignationem Domini Wernheri ipſius Monaſterii in Buren Præpoſiti vacante, & Fratribus, ſive Conventualibus Monaſterii ejusdem ad Electionem alterius Præpoſiti taliter qualiter procedentibus, & quemdam fratrem Joannem Lopach, fratrem, ſive Conventualem ipſius Monaſterii in Præpoſitum eligentibus, ipſi Domini in Inſulis, in Yttingen, Montis Turicenſis, in Oeningen, & in Rideren Præpoſiti, aliique non nulli dicti Ordinis Prælati hujusmodi prætenſa Electione ad Eos deducta, ſcientes, dictum Joannem prætenſum, electum Præpoſitum, tanquam in ſpiritualibus, ac etiam temporalibus improvidum, & minus idoneum, ipſi Monaſterio in Beuren ad præeſſendum inutilem, & ipſi Monaſterio per Eum minus ſufficienter, & idoneè providere, prælibatum Dominum Joannem Abbatem in Creüzlingen, tanquam Viſitatorem, ac ſuperiorem dicti Monaſterii in Beuren humiliter, & devote interpellarunt, ut ipſi Monaſterio providendo Religioſum virum, Dominum Georgium Kilcher, virum utique tam in ſpiritualibus, quam etiam temporalibus providum, & circumſpectum, bene meritum, & alias ſufficientem, & idoneum in Ejusdem Monaſterii Præpoſitum præficere dignaretur, & vellet, qui quidem Dominus Joannes Abbas Viſitator, ac Superior dicti Monaſterii in Beuren volens Eidem Monaſterio improviſo, ſufficienter, & idoneè providere, vitæque, ac morum honeſtate, aliisque probitatis, & virtutum meritis prænominati Domini Georgii Kilcher, quibus familiari experientia apud eum dixit commendari, inductus hujusmodi meritorum ſuorum intuitu Eundem tanquam talem, qualis præſertur, in dicti Monaſterii in Beuren Præpoſitum, & Paſtorem rite, & legitime ſervatis ſervandis deputavit, præfecit, & ordinavit, Regimen, & Adminiſtrationem Monaſterii ejusdem ſibi in animam ſuam committendo. Et, quia hujusmodi ordinatio, & deputatio per ſanctiſſimum in Chriſto Patrem, & Dominum noſtrum D. Eugenium Papam præfatum approbata, & confirmata, ſibique Domino Georgio de dicta Præpoſitura de novo proviſum fuit, ipſi Domini Joannes in Crüzlingen, in Inſulis, in Yttingen, Montis Turicenſis, in Oeningen, in Rideren, & non nulli dicti Ordinis Prælati ſe ad contribuendum, & compræſtandum ipſi Domino Georgio, ut in Juris ſui proſecutione detrimentum non pateretur, & Jus ſuum ſibi non deperiret expenſis, ad litem, ſi quæ ſibi per dictum Joannem prætenſum electum ſuper dicta Præpoſitura moveretur, obligaſſent, & quilibet eorum pro rata eum concernente obligaſſet, idcirco ipſi Domini Joannes Abbas in Creuzlingen pro ſe, & Venerabili, & Religioſo viro Domino Joanne Præpoſito Monaſterii Montis Turicenſis, cujus ad ſubmiſſa faciendum Mandatum, & Conſenſum ſe habere aſſeruit Ulricus in Inſulis pro ſe, & Venerabili Domino Petro Præpoſito Monaſterii in Waldſee, pro quo ſimiliter ſe ad ſubmiſſa faciendum Mandatum habere dixit, & conſenſum Wilhelm in Yttingen, & Fridericus in Rideren Præpoſiti, ut obligatio hujusmodi effectui ſubjaceret, ſe de novo ad contribuendum, & compræſtandum præfato Domino Georgio Kilcher Præpoſito in Büren expenſas ad litem ſibi ſuper dicta Præpoſitura ſuſcitatam expoſitas, vel adhuc exponendas omnibus modo, via jure, & forma, quibus melius potuerunt, vel debuerunt, ſponte, & libere, & ex certis eorum ſcientiis, matura etiam præhabita deliberatione, ut aſſeruerunt, pro ſe, & ſuis Monaſteriis prædictis, eorumque, & cujuslibet eorum in eisdem ſucceſſoribus cauſis ex præmiſſis obligarunt, & quilibet eorum pro rata eum concernente obligavit, obligantque, & obligat, atque obligatos, & aſtrictos eſſe voluit, & volunt præſenti publico Inſtrumento; ſic tamen profecto pacto, & condicto, quod ipſe Dominus Georgius hujusmodi ſibi ad dictam litem per Dominos Prælatos jam dictos contributa, & compræſtata, poſtquam in dicta ſua Præpoſitura quietus efficeretur, eisdem, & cuilibet eorum tantum, quantum ipſe expendiſſet, contribuiſſet, & compræſtaſſet, retribuere, reſtituere, & reddere debebit, & tenebitur realiter, & cum effectu, ſine dolo, & fraude, ac etiam contradictione, & impedimento cujuscunque. Promiſerunt etiam Domini Joannes in Creüzlingen pro ſe, & præfato Domino Joanne

Præ-

Præpoſito Montis Turicenſis, nec non Ulricus in Inſulis pro ſe, & Domino Petro Monaſterii in Wallſee, Wilhelmus in Ittingen, & Fridericus in Rideren Monaſteriorum Præpoſiti ſupradicti per fides ſuas nomine juramenti in manus mei Notarii publici infra ſcripti vice, & nomine, ac ad opus omnium, & ſingulorum, quorum intereſt, vel intererit, ſolùm inter ſtipulantes, & recipientes, præpoſitam ſe hujusmodi obligationem, & aſtrictionem ſervare, & attendere, ac adimplere, ratamque, & gratam habere, & tenere perpetuo, atque firmam, & contra eam numquam facere, vel venire, per ſe, vel alium, ſeu alios, aut contravenire volenti aliquatenus conſentire, quovis quæſito ingenio, vel colore, omni exceptionis beneficio juris, & facti in præmiſſis penitus renuntiato. Super quibus omnibus, & ſingulis ipſi Domini Joannes in Creüzlingen Abbas, Ulricus in Inſulis, ſuis, & aliorum, quorum ſuperius, nominibus, nec non Wilhelmus in Ittingen, & Fridericus in Rideren Monaſteriorum Præpoſiti antedicti me Notarium publicum infra ſcriptum, ut ſibi ſuper his unum, vel plura, publicum, ſeu publica melioribus modo, & forma, quibus fieri poſſent, conficere, & confecta traderem Inſtrumentum, & Inſtrumenta, tot, quot ſunt neceſſaria, cum inſtantia debita requiſiverunt. Acta ſunt hæc anno Domini, Indictione, Pontificatu, menſe, die, hora, & loco ut ſupra, præſentibus tunc & ibidem providis, & diſcretis viris, Joanne Rugg armigero, Ulrico Ehinger, cive Conſtantienſe, & Joanne Kam laico literato Ratisbonenſi diverſis teſtibus ad præmiſſa vocatis, & requiſitis. Nos etiam Joannes Abbas in Creüzlingen, Ulricus in Inſulis Ulmenſibus, Joannes Montis Turicenſis, Wilhelmus Yttingenſis, Petrus in Wallſe, & Fridericus in Rideren Monaſteriorum prædictorum Præpoſiti antedicti in evidens teſtimonium præmiſſorum omnium, & ſingulorum ſigilla noſtra præſenti publico Inſtrumento duximus ſubappendenda. Datum, ut ſupra &c.

Signum Notarii Barth. Gunther.

Et ego Bartholomæus Gunther de Confluentia Turicenſis Diœceſis publicus ſacra Imperiali authoritate, & Curiæ Conſtantienſis Notarius Collateralis juratus, Quia præſentationi, obligationi, aſtrictioni, promiſſioni, ratihabitioni, & annuntiationi, aliisque præmiſſis omnibus, & ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, tempore, & loco, quibus ſupra, fierent, & agerentur, una cum prænominatis teſtibus interfui, & ea ſic fieri vidi, & audivi, ideo præſens publicum Inſtrumentum alterius manu fideliter ſcriptum exinde confeci, & in hanc publicam formam redegi, ſigno, & nomine meo ſolitis, & conſuetis, una cum ſigillorum Venerabilium Patrum, & Dominorum Joannis Abbatis in Creüzlingen, Ulrici in Inſulis Ulmæ, Joannis Montis Turicenſis, Wilhelmi in Ittingen, Petri in Wallſee, & Friderici in Rideren Monaſteriorum prædictorum Præpoſitorum appenſione conſignando rogatus, & requiſitus in fidem, & teſtimonium omnium, & ſingulorum præmiſſorum.

L. S. Creuzlingen.	L. S. Ittingen.	L. S. Waldſee.	L. S. Ulmæ in Inſulis.	L. S. Montis Turicenſis.	L. S. Rideren.

Ex hoc Inſtrumento colligitur, celebres olim in vicinia noſtra fuiſſe Canonias Ittingenſem, & Turicenſem; quod & ex eo præſumi poteſt, quod antiqua Archivii Creuzlingenſis documenta oſtendant, utriusque dictarum Canoniarum Præpoſitos fuiſſe plerumque Collegii Creüzlingani Conſervatores Apoſtolicos. Turicenſis Canonia tota collapſa eſt, & ad manus Calviniſtarum Tigurinorum, quibus adjacebat, devoluta. Ejus autem Litteræ fundationis extant in Archivio Creüzlingano.

ITZEHO,

Holſatiæ Civitas hodie cum tota, cui ineſt, provincia ſub Dominio Regis Danorum comprehenſa præ foribus, an dicam, in ſuburbio ſuo Illuſtriſſimum quoddam Parthenium Collegium habet, atque iſtud hodiè à Partheniis Domicellis plus minùs viginti, iſtis tamen omnibus inimicam Religionem (Calvinianam, an Lutheranam) Profeſſis conſtanter inhabitatum, olim verò ſacræ Religioni Canonico - Auguſtinianæ conquadratum, cujus Inquilinas adhuc anno 1302. fuiſſe Religioſas & apertè *Moniales* appellari ſolitas, dilucidè conſtat ex propria loci hiſtoriâ, quam occaſione Miraculoſæ cujusdam Imaginis iſthic loci veneratione publica celebrari conſuetæ devotè recitat R. Guilielmus Gumpenberger Soc. Jeſu in Atlante Mariano part. 3. Imag. 1175. fol. 3008. ſic legen-

das: Itzechi in Germaniâ Superiore Gerhardus Comes Holſatiæ ſolebat, cùm in hoſtes iret, Imaginem ſacratiſſimæ Virginis collo appenſam circumferre in omnia pericula, quam anno 1320. geſtans contrà Danos ter fertur ceciniſſe, Nos hac die tibi gregatos ſerva Virgo. Pugnavit, & vicit. Notandum, quòd eo in prælio ita ſe Gerhardus hoſtibus miſcuerit, ut ſecum etiam ſanctam Imaginem in periculum adduxerit. Alteram tunc manum in prælio S. Statuæ deciſam ferro fuiſſe aſſerunt, tanto miraculo, ut eam nullus artificum iterum trunco brachii poſſet apponere. Et tunc, cùm hæc ſcriberentur, Moniales in Itzecho monſtrabant Virginis brevem ſtatuam. Porrò Itzecho oppidum eſt in Holſatia, in quo circà annum 1202. die proxima Deiparæ Natæ viſa eſt ſublimis ſupra oppidum Divæ Virginis hæc Imago, quam ſanctè, qui viderant, venerati ex illo die Religioſiſſimè coluerunt. Perſeverat, inquit Auctor, in hodiernum diem memoria, appellatúrque hodiè *Civium dies*: quippe illa die, qua ſic Virgo apparuit, bis Stora fluvius in eam altitudinem excrevit, ut ponte rejecto tueretur cives contrà furias obſidentium, & expugnationi inſtantium Danorum. &c.

JULIACENSE

Parthenium Canoniſſarum Regularium de Ven. Congregatione S. Sepulchri contubernium in Ducali paris cognominis civitate (vulgò Gülch) Juliacenſi conſtitutum hodiedùm apprimè floret; quod ipſum primitùs inſtituit, atque ad iſtud ex alio quodam unius ejusdémque nominis Religioſo Domicilio apud Aquisgranenſes jam ſuprà memorato, ubi prævio ſacræ Religionis tyrocinio ſanctiſſimè completo ſub annum Chriſti 1635. Regularem Profeſſionem emiſit, divino afflata Spiritu anno 1644. pridie Idus Julii novam ſimul ſacrarum Virginum Coloniam ſecum adduxit Venerabilis Domina Alvera de Virmund, prima loci hujus beatæ memoriæ Prioriſſa, jam ſuprà in deſcriptione Parthenonis Aquisgranenſis laudata. Novam autem fundationem iſtam Juliacenſem quamprimùm ratam gratámque habuit, eamque totâ authoritate ſuâ clementiſſimè comprobavit loci Ordinarius, qui pro tempore fuit Eminentiſſimus Princeps Ferdinandus utriusque Bavariæ Dux, Elector & Archi-Epiſcopus Colonienſis &c. quod idem pariter in rem præſentem præſtitit etiam Princeps terræ ſeu Sereniſſimus Juliæ Cliviæ & Montium Dux Wolfgangus Wilhelmus Comes Palatinus Rheni. Prima ſanctæ memoriæ Prioriſſa jam ſuprà memorata Ven. Domina Alvera morte naturali terris abrepta, cœlis immigravit anno 1649. die 24. Aprilis. Poſt quam Religioſiſſimæ Congregationi huic digniſſimè præfuit & pari vitæ ſanctitate inclyta refulſit Ven. ac Prænobilis Domina Margarita Thereſia Mierol de Coslaria die 10. Junii in Prioriſſam Juliacenſem delecta, tum eadem ipſa quarto ſui Regiminis anno Noveſium translata, ibidem quoque novum aliquod ſæpè memoratæ Congregationis S. Sepulchri Domicilium inſtauravit. Anno 1653. die 17. Aprilis ſucceſſit Othilia de Virmund Alveræ primæ Juliacenſis Prioriſſæ ſupradictæ Germana Soror, quæ pientiſſimum Parthenium hunc Cætum ſuum Juliacenſem raro vitæ ſanctioris exemplo plurimùm illuſtravit, eadem demùm anno 1684. die 4. Aprilis tumulo illata, cujus locum & dignitatem die undecima ejusdem Menſis & anni concordi ſuffragantium calculo ſuſcepit Ven. itidem ac Prænobilis Domina Anna Franciſca van Margret, cui benè ſit jugiter in Domino.

JUPPELIENSE,

Taliter dictum ab eo, cui ineſt, cognomine oppido, Venerabile quoddam de ſæpedicta S. Sepulchri Congregatione Contubernium, intrà fines vaſtiſſimæ Diœceſis Leodienſis, imò propè Leodium ipſam Civitatem de præſenti conſpicuum; cæterà idipſum Religioſum Domicilium ob continuos (dum hæc anno 1703. ſcribimus) hinc inde per univerſam Provinciam iſtam obſtrepentes belli motus tam de moderno ſtatu, quàm de primævo ortu & progreſſu ſuo nobis vel invitis prorſus incognitum.

Littera K.

KIMADENSE

Seu Monaſterium in *Kimade* Diœceſis Leodienſis anno gratiæ humanatæ 1474. à Prænobili Domina Maria de Keſſenich fundatum fuit, & noviter extructum pro Viris Regularibus in ſæpè memoratâ Congregatione S. Sepulchri vitam Religioſam Profeſſis; quibus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

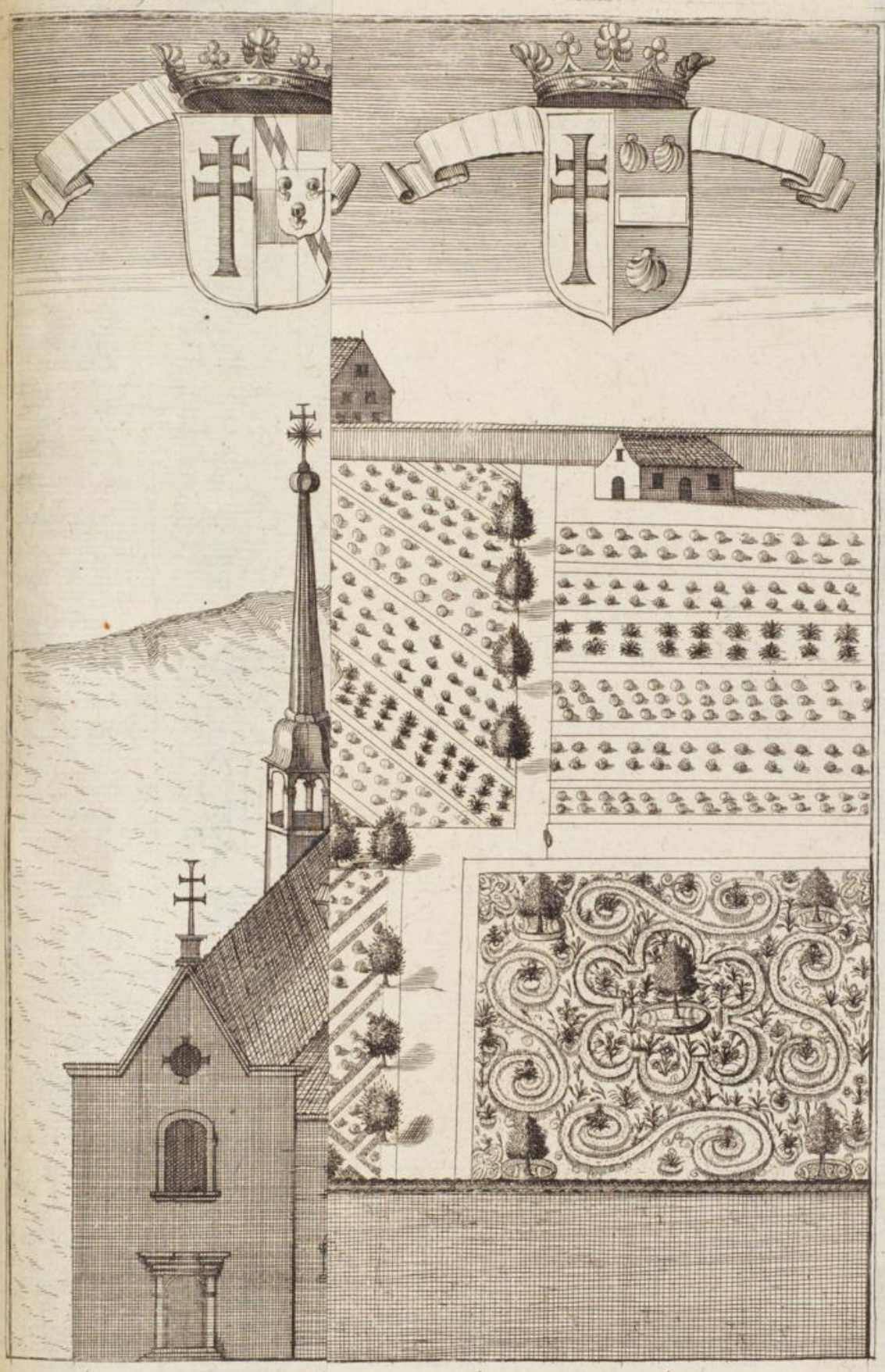

COLLEGIUM CONGREGATIONIS S. SEPULCHRI
IN DUCATU V.

Joan Franck sc.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

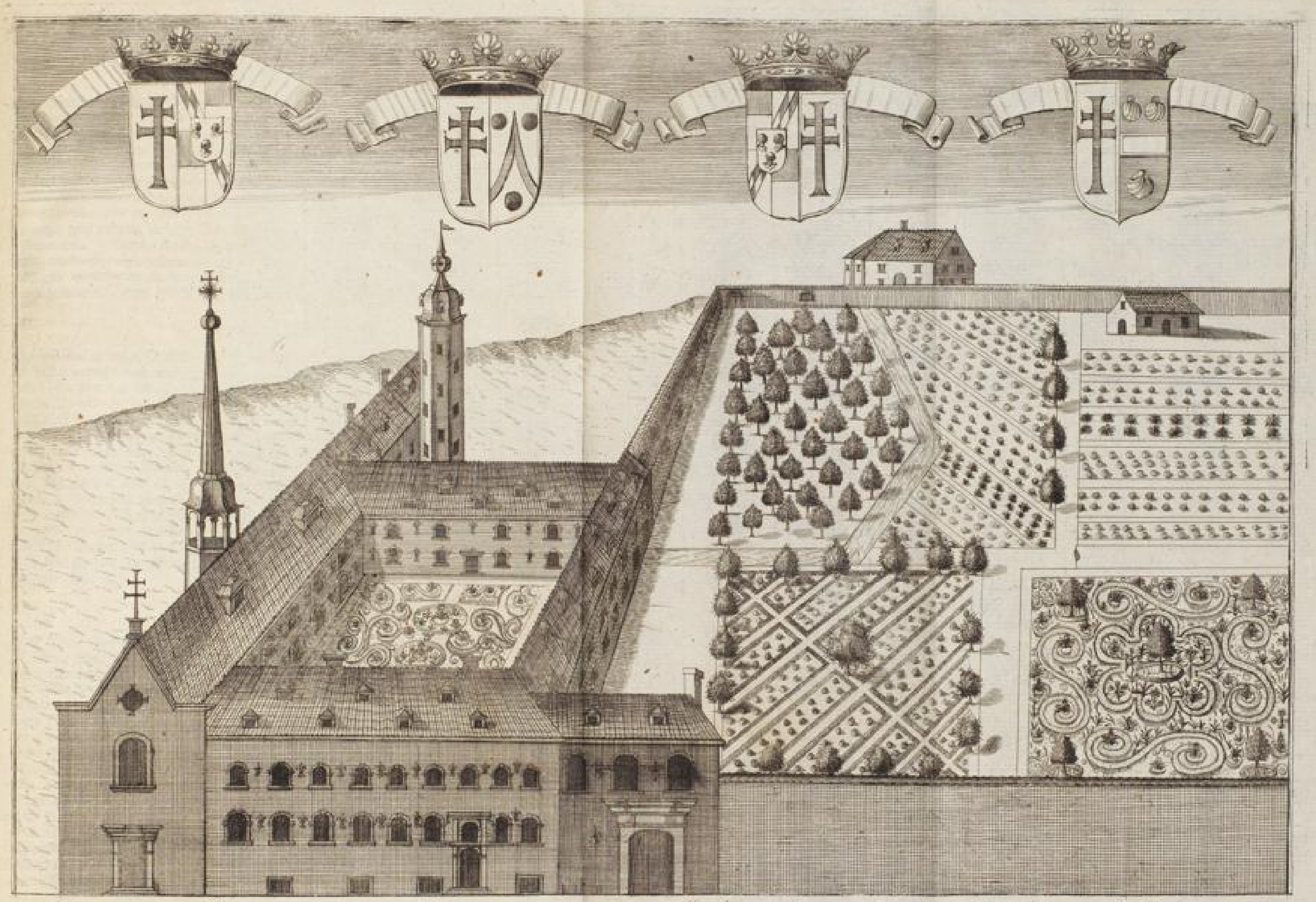

COLLEGIUM CANONISSARUM REGULARIUM ORD. S. AUGUSTINI CONGREGATIONIS S. SEPULCHRI IN DUCATU ET CIVITATE IULIACENSI FUNDATUM A. D. MDCXLIV.

Jean Franck fe.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quibus postmodùm anno 1484. aliò deportatis sacer locus iste mutato sexu suscepit Vestales sacras eundem statum & Regularem professionem amplexas.

KIRCHBERGENSE,

Parthenium Claustrum Canonissarum Regularium de ordine S. P. N. Augustini Episcopi Hipponensis & Ecclesiæ Doctoris usque modò in partibus Austriæ confinantem Styriam attingentibus florentissimum, quonam tempore & anno determinato primùm cœperit, seu fundatum initia sua sumpserit, simpliciter affirmare seu pro vero constanter asserere severè prohibent antiquiora loci monimenta, quæ Vulcanus trinâ jam vice Kirchbergensibus adeò plusquàm terribiliter infestus in totum ademit, juxta tamen ex fideli & continuâ Majorum traditione constat, Virginale hoc Cœnobium primos fundatores habuisse vel unum vel plures ex antiquissimis illis Austriæ Marchionibus, quarum inclyta stirps jam pridem defecit in Friderico ultimo illo Duce Sueviæ, qui sub annum 1268. (aliis 1269.) à Carolo Andegavensi Neapoli in Sicilia capite mulctatus insons occubuit. Item hodiedùm vetustissimæ litterarum quarundam reliquiæ sine quavis suspicione legendæ, quæ memoratos Austriæ Principes apertè nominant primarios Authores seu fundatores jam antè annum Christianum Millesimum pios & inclytos.

KIRCHEIMENSE

Benedictini primùm Ordinis in Wirtenbergia Cœnobium Diœcesis Constantiensis à proximo oppido latè descripto apud Crusium in Paralip. ad Annales Sueviæ cap. 10. fol. 14. & cap. 24. fol. 92. ac Zeillerum in Topographia Sueviæ fol. 109. sic cognominatum, fundatum sub annum Christi circiter 990. in quo magna multitudo sacrarum Deo Virginum multis sæculis Cœlo adolevit, donec cum annis disciplina in meram libertatem declinaret, postea anno Christi 1247. Episcopi jussu, an motu proprio Regulam S. Augustini complexæ sunt, quæ tunc aderant Virgines, donec anno Christi 1267. jubente Romano Pontifice Ordinem Prædicatorum profiterentur. Ita Gab. Bucelinus in German. sac. part. 2. fol. 50. & rectè quidem per omnia, præterquàm quòd antiquitus Regulam S. Benedicti tenuisse scribat puellas istas Kircheimenses, quas tamen priusquam memoratam S. P. Augustini Regulam susceperunt observandam, absque ulla certa regula vixisse novimus ex Crusio part. 3. l. 1. cap. 11. Cæterùm de eodem hoc Kircheimensi Parthenæo post annos ad ordinem S. Dominici translato, ac demùm etiam secundùm Religiosum statum suum penitùs extincto, vide Sueviam nostram Ecclesiasticam fol. 461. & seqq.

KIRSGARTENSE,

Seu *Hortus Cerasorum*, item apud Aubertum Myræum de Cann. Regg. cap. 13. fol. 65. *Hortus Beatæ Mariæ Virginis* appellatum, jam pridem antiquatum Congregationis Windesimensis in Diœcesi Wormatiensi Virorum Monasterium, quod tamen à prima origine sua Cistercienſis Ordinis fuit Phrontisterium in honorem B. Virginis Genitricis Dei fundatum, & primùm istud anno 1233. primus inchoavit Henricus ex Comitibus de Sarburg (aliis de Leiningen) Wormatiensis Episcopus numero & ordine quadragesimus; quod ipsum Monialium Cœnobium quamvis brevì post primam fundationem suam multis bonis immobilibus æquè ac privilegiis dotatum fuerit & adauctum, tandem tamen labentibus annis infausto satìs omine adeò fuit depauperatum, imò etiam moribus deformatum, ut loci Ordinarius Fridericus hujus nominis secundus aliàs ordine sexagesimus Wormatiensis Episcopus Reformationem illius in Concilio Basileensi procurârit quantocyus faciendam, unde factum est, ut Abbas quidam magni nominis Vir, & memorati Ordinis Cistercienſis SS. Canonum Doctor in eodem Concilio præsens intentam hujusmodi reformationem authoritate Patrum sibi demandatam avidissimè quidem susceperit exequendam, ast ubi is contrà mentem suam ægris oculis aspicere debuit quosvis conatus suos esse non nisi frustraneos, & bona temporalia partim magno satìs ære oppignorata, partim omninò distracta, paucis quibusdam (quæ superfuerunt) Monialibus aliò translatis aut (si rectè habet Myræus antecitatus cap. 96. fol. 196.) Epidemiæ morbo sublatis ipse benefatus Abbas loco & nomine totius, cujus tum in dicto Concilio Plenipotentiarium egit sui Ordinis Kirsgartense Monasterium hoc à Religiosis Domicellis Cistercienſibus in totum derelinqui voluit; Quare Fridericus supradictus, tum etiam fundi Dominus Ludovicus S. R. I. Elector & Comes Palatinus Rheni locum hunc Venerabilibus Patribus Congregationis Windesimensis Primoribus obtulit incolendum, quod negotium brevì cum tanto Religionis zelo peractum est, ut Monasterium istud ex tunc Regulari-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bus Canonicis traditum, & assignatum modico temporis spatio non tantùm bonis temporalibus fuerit ampliùs adauctum, sed vel maximè in Spiritualibus optimè coordinatum, prout de novâ & sanctâ hujuscemodi reformatione Kirsgartensis Canonia hæc specialiter commendatur à Bruschio de Monast. Germaniæ cent. 1. fol. m. 102.

Verùm quæ temporum malitia est! Oppidani Wormatienses loco vicini post annos in bello quodam Comitibus Palatinis suscitato fatalem Urbis suæ pertimescentes obsidionem fortè secuturam, Kirsgartense Cœnobium hoc funditùs everterunt; undè Religiosi Canonici vel inviti loco cedere coacti perrexerunt ad vicinam Canoniam Franckenthalensem, & dum interea temporis avita Majorum Religio (Secta tum Calviniana tum Lutherana plurimùm invalescente) omninò defecit, etiam sacræ Domus hujus Kirsgartensis nulla prorsus ratio fuit habita. Et quamvis postmodùm anno 1629. Cœnobii hujus (uti & plurium aliorum in Germania nostra consistentium) restitutio quantocyùs facienda authoritate Cæsarea severè nimis fuerit publicata, contradicentibus tamen & pertinaciter obsistentibus Palatinatûs Heidelbergensis Ministris & Officialibus Acatholicis, frustranea solùm & inanis fuit illa, quousque demùm anno 1630. totum fundum Kirsgartensem obtinuerunt Patres Jesuitæ, sed & istis postmodùm Pacificatione Westphalica inde deturbatis, hodiè isthic loci (qualiter ad me rescripsit fidus Achates in id à me devotissimè requisitus modernus inclytæ Electoralis Civitatis Heidelbergensis Parochus & Decanus Plurimùm Reverendus Nobilis ac Clarissimus Dominus Mathias Oberlender Instituti Clericorum in communi viventium supremus in Germania nostra Præses, SS. Theologiæ & SS. Canonum Licentiatus, Protonotarius Apostolicus) haud ampliùs quicquam visitur præter Molendinum aliquod, necquidem vestigio Religiosi Claustri alicujus Posteris relicto. Sed juvat hìc gratâ mente recolere memoratam Kirsgartensis Cœnobii hujus ad Canonicos Regulares translationem ab Abbate Trithemio in Historia Hirsaug tom. 1. ad annum 1226. taliter annotatam: His temporibus Henricus Wormatiensis Episcopus Cœnobium Hortus Ceratorum vulgariter *Kirsgarten* nuncupatum extrà muros Civitatis (Wormatiensis) de novo construi fecit, in quo Moniales Cistercienſis Ordinis posuit, quibus ad serviendum Deo Omnipotenti hujus vitæ necessaria providit, quæ locum ipsum per annos fermè ducentos sub eâdem Religione inhabitarunt usque ad tempora Friderici Episcopi ejusdem Civitatis, qui anno Christi 1443. Monialibus propter vitæ dissolutionem ejectis Canonicos Regulares S. Augustini de observantia Windesimensi vocatos introduxit. Porrò circà finem Sæculi decimi quarti in eodem hoc Kirsgartensi singulari vitæ pietate simul & doctrina plurimùm inclaruit Domicellus illius Joannes de Lungheim ex agro Wormatiensi progenitus Asceta Congregationis Windesimensis perperam à Guilielmo Eisengrein in Catalogo testium veritatis fol. 185. inter Eremitas Augustinianos recensitus.

KOENIGSHOFIENSE,

Percelebre quondam Canonissarum Augustinianarum contubernium intrà limites Diœcesis Eystettensis situatum: hoc tamen jam à tempore mutatæ Religionis penitùs extinctum; unde de hoc quicquam referre isthìc non habemus, quàm quòd Religiosa quædam Sanctimonialium paris Ordinis Colonia Parthenoni Mariæsteinensi, itidem paulò post recensendo, realiter immissa tam ex Domicellis Cœnobii hujus Königshofiensis, quàm ex Regularibus Canonissis Mariæsteinensibus fuerit coadunata. Verùm quod amplius est, dum hìc Königshovium istud recenseo, viridi memoria recolo litteras quasdam sub finem prioris Sæculi à me perlectas, eásque in causa Parthenonis hujus ab Admodum Reverendo ac Clarissimo Domino Wilhelmo Vos, tum temporis in Venerabili Canonia Marbacensi in Superiore Alsatia de Congregatione Windesimensi Decano, seu (ùt ipsi vocant) Suppriore in Bavariam ad certum quemdam locum directas, quæ inter alia sic habent: „Monasterium Königshofen Canonissarum Regularium quod attinet, omninò „certum est, quòd locus iste etiamnum in ædificiis suis consistat, sed non amplius for„mam Religiosi Claustri præseferat, sed quasi Ecclesia Parochialis appareat in Diœcesi „quidem Eystettensi inter Dinckelspilam Urbem Imperialem, & Superius Eschenbach „oppidum Equestri Ordini Teutonico subditum, usque modò ut dixi, contuendus, in „territoriali tamen Banno seu Jurisdictione Serenissimi Principis Brandenburgici seu Mar„chionis uti vocatur, Onolzbacensis Acatholici constitutus, ubi modò Lutherani suæ „Religionis exercitium frequentant.

KON-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

I. Franck sc.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

KONNIZIENSE,

Vetustissimum apud Helvetios intrà limites Diœcesis Lausannensis, sub forensi tamen ditione Bernatensi detentum Cann. Regg. S. Augustini Monasterium, antiquitus SS. Petro & Paulo Principibus Apostolorum dicatum & consecratum, olim cœpit ante ipsam Civitatem Bernatensem anno 1191. à Bertholdo Zäringiæ Duce conditum in Pago Konnizienſi primitùs fundatum, & inædificatum authore haud amplius inquirendo, fuit tamen filia Canoniæ Interlacensis paulò antè recensitæ, simul & Parochialis Ecclesia memoratæ Civitatis Bernatensis, sat longo tempore in id usurpata; Verùm hoc ipsum Konnizienſe Cœnobium jam pridem interiit, nempè post sæpefatam Civitatem Bernatensem anno 1525. perversa Calvini dogmata amplexam, itidem à Neotericis Bernatensibus Calvinianis in apertissimum Orthodoxæ Religionis odium meritissimè succisum & annihilatum; cujus proin alia haud ampliùs in scriptis superat memoria, quàm ea, quæ deprehenditur apud sæpè citatum Casparum Langium Part. 1. fol. 693.

Littera L.

LANDSCRONENSE,

Monasterium Diœcesis Luthomislienſis in Boëmia superioribus annis inclytum, atque in honorem, & ad laudem Dei Omnipotentis, Beatissimæ Virginis Mariæ, nec non Sancti Nicolai Episcopi Confessoris, & S. Catharinæ Virg. & Martyris fundatum est antè portas Civitatis Landscronensis anno gratiæ 1371. Authore Reverendiss. D. D. Petro de Sternberg Dei & Apostolicæ Sedis Gratia Luthomislienſis Ecclesiæ Episcopo, qui ad perpetuam rei memoriam pro stabilienda nova fundatione ista proprias quasdam dedit litteras sub hujusmodi tenore conscriptas:

„Petrus Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Luthomislienſis ad omnium & singulorum, ad quos præsentes pervenerint, volumus notitiam pervenire, Quòd licet universis, qui divinis mancipantur officiis, & obsequiis divini cultus deputantur, „digno ac congruo prosequendi sunt favore, hi tamen prærogativa quâdam speciali „non immeritò sunt præferendi, per quos in mentibus fidelium sincera excrescit devotio, ac via veritatis, & virtutum gressu salutifero plurimùm frequentantur, sanè attendentes, quòd in Regno Boëmiæ hæc Sancta Canonicorum Regularium nigrorum „Ordinis S. Augustini exiguo, quo ibidem nutrita subsistit Religio, quòd non solùm ex „ingenio ejus Professores Monasterii suorum honorabilibus structuris, & aliarum rerum „potiuntur, sed etiam pauperibus copiosas eleemosynas erogant, varia pietatis opera „exercent, simplices erudiunt, ac loca, in quibus Monasteria eorum consistunt, exemplis & doctrinâ radiantes illustrant. Volentes igitur tam fidelibus nostri Luthomislienſis Districtus consulere, quàm Religiosis dicti Ordinis providere, nec non divinum cultum augmentare de voluntate, & expresso consensu Capituli nostri ante portas Civitatis nostris Luthomislienſis Diœcesis in honorem & laudem Omnipotentis Dei, „& Sanctæ Matris ejus, ac Divini cultus augmentum Monasterium prædictorum Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini de pecuniis propriis nobis à Deo collatis „construximus, ædificavimus, fecimus, & tradidimus, ipsúmque Monasterium competentibus reditibus dotavimus, & sibi providimus de iisdem, quod quidem Monasterium „in Beneficium & Præposituram Ord. Cann. Regg. nigrorum S. Augustini ordinaria authoritate erigimus, facimus, ordinamus, & creamus. Ita, quòd duodecim Canonici „seu Fratres aut plures, duntaxat & redituum sustinentia præstabit, ibidem instituti & „recepti, per Præpositum per ipsos Canonicè electum regantur, & etiam gubernentur „juxta regularia statuta; statuentes etiam, quòd Præpositus & Canonici sex pauperes & „infirmos ad Monasterium recipere teneantur, quibus necessaria vitæ, dum vixerint, „ministrabunt; quibus mortuis alii in locum decedentium subsequentur. Et Nos Nicolaus Prior, Redwinus Custos, Siboldus Scholasticus, totúmque Capitulum Lithomislii attendentes intentionem & propositum dicti Reverendi in Christo Patris & Domini Domini Petri Episcopi nostri ex pietatis & misericordiæ visceribus emanare præhabitis tractatibus deligentibus, & deliberatione maturâ non solùm bis vel ter imò „pluries ad hoc capitulariter in loco celebrantes Capituli more solito congregati non „per errorem, sed de certâ scientiâ dictæ creationis consentimus, & eam ratificamus,

„ac de verâ ſcientiâ noſtrâ approbamus. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum, „unà cum Sigillo Reverendiſſimi in Chriſto Patris Epiſcopi Luthomislii prædicti præſen„tibus ſunt appenſa. Datum & actum in Luthomislio anno Domini Milleſimo trecente„ſimo ſeptuageſimo primo, octava die menſis Auguſti.

(L. S.) (L. S.)

Eandem fundationem ratam, gratámque habentes ſuis itidem (quorum cópias adhuc deſideramus) Diplomatibus ſeu Bullis itidem in hunc finem clementiſſimè datis legitimè confirmárunt Urbanus Papa VI. & Carolus IV. Romanorum Imperator, idem etiam Rex Bohemiæ & Marchio Moraviæ. &c. & cùm ſubſequentibus annis ob defectum rerum temporalium Canonia hæc Landscronenſis gravius premeretur, Reverendiſſimus Dominus Dominus Albertus Petri antedicti Venerab. memoriæ Primarii fundatoris Succeſſor in Epiſcopali dignitate proximus, in Supplementum congruæ ſuſtentationis ampliùs ſuperaddidit ipſammet Parochialem Landscronienſis Civitatis Eccleſiam, cum pleno jure eam in perpetuum poſſidendam, prout fuſiùs explanant novæ dotationis hujus litteræ ad perpetuam rei memoriam clementiſſimè in id impertitæ, quæ ſic ſonant:

In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Amen, Amen. Albertus Dei Gratia Lithomislienſis Epiſcopus ad perpetuam rei memoriam. &c. Univerſis ad quos præſentes pervenerint Salutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus. Etſi loca ſingula divino cultui mancipata eâ incumbente nobis curâ paſtoralis officii benigno favore proſequi teneamur, illis tamen debetur ampliùs pietas, quæ cultus Religionis exornat, & vocabulum pietatis. Sanè honorabiles & Religioſi Viri Domini Henricus & Conventus Canonicorum Regularium Ord. S. Auguſtini Monaſterii noſtri in Landscrona noſtræ Diœceſis coram nobis proponere fecerunt, quòd licèt Reverendiſſimus in Chriſto Pater Dominus Petrus Epiſcopus Magdeburgenſis Amicus noſter Chariſſimus ſanctiore ductus conſilio ex devotione ſpeciali cordi ſuo divinitus illapſa ipſum Monaſterium fundaverit, erexerit & extruxerit opere ſumptuoſo, ac divini cultus augmentum pro inhabitatione perpetua dictorum Canonicorum, & remedium animæ ſuæ, Progenitorum, Fratrum, Sororum & omnium animarum fidelium: quorum curam gerit, ac gerit de bonis ſibi à Deo collatis competenter dotatum, & tamen de facultatibus ejusdem in ſimplicitate cordis Altiſſimo famulantibus in victualibus non poſſint commodè ſuſtentari, & ex eo Horas Canonicas & alia divina officia in laudem Dei Omnipotentis non poſſunt depromere cum celebritate conſueta, & ſic divinus cultus plurimùm minuitur & notabiliter demolitur, propter quæ nobis humiliter & cum debita inſtantia ſupplicarunt una cum præfato Domino fundatore, quatenus ad ſuccurrendum inopiæ, & defectus ſupradicti Monaſterii ad augmentum cultus divini Eccleſiam Parochialem S. Mariæ in Landscrona cum omnibus pertinentiis ſuis, & quæ prædicto Monaſterio ipſorum, & quatenùs contigua & valdè propinqua ejus collatio, proviſio, & alia quævis diſpoſitio ad nos jure ordinario pertinere dignoſcitur, prænominato Monaſterio ipſorum in Landscrona incorporare, unire & annectere dignaremur. Nos igitur qui ex debito Paſtoralis injuncti Nobis officii damnis & periculis Eccleſiarum nobis ſubditarum tenemur occurrere, ne cultus divinus & diſciplina Ordinis poſſit in eis impediri ante omnia inquiſitione præmiſſa coram nobis propoſita vera eſſe, & utile Supplicationem ipſorum ex præmiſſis, & aliis rationabilibus cauſis animum noſtrum moventibus non ſolùm rationabile & utile, ſed etiam neceſſarium arbitrante habito ſuper his cum honorabilibus Viris fratribus noſtris & Capitulo Eccleſiæ noſtræ Luthomislienſis ſæpiùs certis tractatibus, cæteríſque ſolemnitatibus obſervatis in præmiſſis de prædictorum Fratrum noſtrorum expreſſo conſenſu ad laudem & gloriam Dei omnipotentis, & ob venerationem Beatiſſimæ Virginis Mariæ Monaſterii ejus Patronæ prænominatæ Eccleſiæ Parochialis in Landscrona, totiúsque Curiæ Cœleſtis ad augmentum cultus divini ſupradictam Eccleſiam Parochialem in Landscrona cum omnibus juribus, libertatibus & pertinentiis ſuis univerſis tam præſentibus quàm futuris prænominato Monaſterio Canonicorum Regularium in Landscrona omni meliore modo & forma, quibus poſſumus, annectimus, incorporamus, appropiamus, unimus, & unione perpetua conjungimus, ipſámque Eccleſiam Parochialem in Landscrona in jus & proprietatem Monaſterii ſupradicti transferimus, & totum jus ipſius Eccleſiæ in quacunque jurisdictione honore & libertate conſtat, in Monaſterium ipſum transfundimus, & eſſe volumus præſentis ſcripti annotatione transfuſum juribus & Legatorum Nuntiorum Domini Papæ & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ noſtris & Succeſſorum noſtrorum, qui pro tempore fuerint, & aliorum omnium, quorum intereſt, & intererit quomodolibet in futurum ad utramque legem in omnibus & per omnia ſalvis, quibus omnibus & ſingulis per incorporationem

nem & nostram præsertim nullum præjudicium volumus generare. Ita tamen cedente aut decedente Andrea Rectore ipsius Ecclesiæ, qui tunc est, liceret prænominatis Henrico Præposito & Conventui Monasterii in Landscrona, qui nunc sunt, & Successoribus eorum, qui de futuro erunt, pro tempore corporalem possessionem & tenentiam ejusdem Parochialis Ecclesiæ in Landscrona jurium & pertinentiarum omnium & singulorum præsentium & futurorum apprehendere virtute præsentium & in perpetuum retinere valeant. Sed quamprimùm supradicti Henricus Præpositus & Conventus Monasterii in Landscrona, aut ipsorum Successores, qui erunt pro tempore Ecclesiæ Parochialis S. Mariæ in Landscrona sæpedictæ possessionem & tenentiam pacificè obtinebunt, vel adepti fuerint cum effectu, ex tunc Henricus Præpositus, qui nunc est, & Successores ipsius, qui erunt, promptè pro tempore curam animarum plebis & Parochiæ dictæ Parochialis Ecclesiæ in Landscrona quotiescunque eam vacare contigerit, teneantur recipere. Acta sunt hæc præsentibus honorabilibus viris Dominis Nicolao de Guzin Curiæ nostræ Magdeburgensis Officiali, Wenceslao Pragensis, Antero Olomucensis, & Wenceslao Ratisbonensis Ecclesiarum Canonicis, familiaribus, & aliis quàm pluribus fide dignis præsentium & sub appensione sigillorum nostrorum testimonio litterarum. Actum & datum Luthomislii anno Domini Millesimo trecentesimo septuagesimo septimo in vigilia Assumptionis Virginis Benedictæ Mariæ, quæ fuit quarta decima dies mensis Augusti. Nos igitur Plohorchus Prior, Joannes Custos, & Andreas Scholasticus, totúmque Capitulum Luthomisliensis Ecclesiæ notum facimus universis præsentes litteras inspecturis, qui attendentes Reverendissimi in Christo Patris Domini Petri Archi-Episcopi Magdeburgensis in fundationem Henrici Præpositi totiúsque Conventus Monasterii Canonicorum Regularium in Landscrona Luthomisliensis Diœcesis prænominatorum preces fore rationabiles & utiles ad augmentum cultus Divinæ Majestatis notoriè considerantes, præcipuè Reverendissimum in Christo Patrem Dominum nostrum gratiosissimum Albertum Episcopum Luthomisliensem divina ratione incorporationem, appropriationem & unionem præmissas fecisse animo deliberato nobis ob hoc ad commue Capitulum sono campanæ ut moris est pluries congregatis supradictis incorporationi, appropriationi, & unioni Parochialis Ecclesiæ S. Mariæ in Landscrona fructuum, & pertinentium omnium & singulorum & quomodolibet ab eis dependentium & connexorum eidem sub omni forma & modo in omnibus etiam suis punctis & clausulis, prout hæc omnia in litteris antedicti Domini nostri Luthomisliensis Episcopi expressiùs distinquuntur unanimiter & Capitulariter nemine discrepante vigore præsentium consentimus, in cujus rei testimonium Capitulare nostrum sigillum præsentibus est appensum. Datum & actum in loco Capituli Luthomisliensis anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo undecima mensis Septembris Indictione decima quinta.

Post hæc sæpefatum Landscronense Monasterium istud ob nocivam adeò communis auræ intemperiem & molestissimam loci humiditatem, tum ob frequentes hæreticorum infestationes loco suo motum, atque anno 1393. in ipsam Civitatem Landscronensem fuit receptum, & quidem ad ipsam Ecclesiam supradictam mansione congrua pro Religiosis Canonicis inibi constructâ, Reverendissimo Domino Ordinario Joanne Episcopo Luthomisliensi translationem istam solemniter approbante sequentibus litteris:

Nos Joannes Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Luthomisliensis Commissarius & Executor Unicus ad infra scripta à Sede Apostolica specialiter Delegatus ad notitiam singulorum tam præsentium quàm futurorum deducimus præsentes, quòd dudum litteras Sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri Domini Bonifacii Papæ Noni, cujus vera Bulla plumbea in filis Canabi more Romanæ Curiæ Bullatas sanas & integras, non rasas non cancellatas cum ea, qua decuit reverentia, recepimus tenore infra scripti: Bonifacius Episcopus Servus Servorum Dei Venerabili Fratri Joanni Episcopo Luthomisliensi salutem & Apostolicam benedictionem. Exigit magnæ devotionis affectus, quem ad nos & ad Romanam Ecclesiam gerere comprobaris, ut Vobis & tuis illis præsertim, quæ utilitatem & commodum Ecclesiarum ac Ecclesiasticarum Personarum & præsertim sub regulari habitu Domino militantium concernere dignoscuntur, gratiose & favorabiliter annuamus. Sane petitio pro parte tua nobis nuper exhibita continebat, quòd olim bonæ memoriæ Petrus Episcopus Luthomisliensis Prædecessor tuus quoddam Monasterium Ordinis S. Augustini Canonicorum Regularium ad honorem, & sub vocabulo S. Nicolai Episcopi & Confessoris, & B. Catharinæ Virginis & Martyris propè oppidum Landscronense Luthomisliensis Diœcesis ad mensam Episcopalem Luthomisliensem pertinens de novo instituit, & fundavit per Præpositum regendum & etiam gubernandum, quodque postmodum ad ejusdem Episcopi instantiam & procurationem Parochialis Ecclesiæ Beatæ Mariæ Virginis in eodem oppido consistens, ad collationem Episcopi Luthomisliensis pro tempore existentis tunc pertinens eidem Monasterio per Se-

dem Apoſtolicam, ut aſſeritur, unita & annexa ac incorporata extitit, ita quòd unus ex Canonicis dicti Monaſterii pro tempore ad regimen dictæ Eccleſiæ deputari & aſſumi deberet, ac reſiduum hujusmodi fructuum & proventuum dilectorum Filiorum Præpoſiti & Conventus ejusdem Monaſterii uſibus cederet. Cùm autem ſicut eadem petitio ſubjungebat, prædictum Monaſterium ſituatum ſit prope aquas, & in loco valdè humido, & aquoſo, & propterea Canonici ibi ancillare, & alia commoda eis neceſſaria habere, prout decet, non poſſint, túque dubitas propter vicinitatem dicti Monaſterii ad oppidum ipſum, & propter guerras, & inſultus hoſtium, qui in partibus iſtis plus ſolito, diebus iſtis invaluerunt, dictum oppidum de facto per hoſtes prædictos occuparit, & illud te perdere poſſe in maximum & irreparabile damnum tuum & menſæ tuæ prædictæ pro parte tua nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut tibi authoritate Apoſtolica transferendi ipſum Monaſterium de loco prædicto ad præfatam Eccleſiam Parochialem eidem Monaſterio præfecturam annexam & unitam, quæ intra muros ipſius oppidi, & in loco benè ſecuro, & ad hoc benè apto ſita eſt, ac ſtatuendi & ordinandi authoritate prædicta, quòd cedente vel decedente dilecto Filio perpetuo Vicario dictæ Eccleſiæ, qui nunc eſt, vel perpetuum Vicarium ipſius Eccleſiæ aliàs quomodolibet dimittens Præpoſitus dicti Monaſterii, qui pro tempore fuerit, per ſe vel alium curam animarum Parochianorum ejusdem Eccleſiæ gerere & exercere valeat, licentiam de ſpeciali gratia concedere dignaremur. Nos igitur hujusmodi ſupplicationibus inclinati fraternitati tuæ de conſilio tamen duorum Epiſcoporum partium illarum Eccleſiæ tuæ Luthomislienſi magis vicinorum authoritate Apoſtolica transferendi præfatum Monaſterium de dicto loco ad prædictam Parochialem Eccleſiam, ac ſtatuendi & ordinandi, quòd præfatus Præpoſitus dicti Monaſterii, qui erit pro tempore per ſe vel per alium curam Parochianorum prædictæ Eccleſiæ gerere ac exercere valeat, ut præfertur, tenore præſentium plenam & liberam licentiam elargiamur, proviſo, quòd Eccleſia dicti Monaſterii ad profanos uſus minimè convertatur, ſed per aliquem Sacerdotem idoneum ea deſerviatur in divinis. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum undecimo calendas Octobris Pontificatus noſtri anno primo. Poſt quarum litterarum Apoſtolicarum receptionem volentes procedere ad earum executionem juxtà traditam à Sede Apoſtolica formam Venerabiles in Chriſto Patres & Dominos Joannem Nazaretheum & Joannem Magneſium Epiſcopos fratres noſtros Chariſſimos cum debita inſtantia rogavimus, quòd conſentirent nobiſcum Landscronæ oppido noſtro ad certum terminum, quem eis aſſignavimus propter translationem Monaſterii S. Nicolai & S. Catharinæ ſituati ante ipſum oppidum Landscronenſe ad Eccleſiam Parochialem B. Mariæ Virginis faciendam, ut ipſorum conſilio præmiſſo, & ad illud neceſſario facere poſſemus, ſicuti haberemus in commiſſis. Et cùm prædicti Patres & Epiſcopi ad nos veniſſent, ad locum prædictum acceſſimus cum ipſis ipſum Monaſterium S. Nicolai & S. Catharinæ ſuſcipientes rem oculis, ut eò melius cognoſcere poſſemus veritatem ubi conſideratis ſingulis ipſius loci defectibus vidimus ipſum Monaſterium eſſe ſitum in loco nimis humido & aquoſo, ubi nec cellaria, nec commoda fieri poſſunt pro neceſſitate & utilitate ipſius Monaſterii, ac Fratrum in eo degentium, cùm commoda ibi facta temporis ſucceſſu per fluxum continuarum aquarum deſtruerentur, nec poſſunt tres Fratres qui ibidem manerent, diu ſatis ſubſiſtere propter nimiam loci humiditatem; conſideravimus etiam non eſſe utile, neque expedire, neque dictum Monaſterium in eodem loco in ſuis ædificiis permanſiſſet inviolatum, tum propter vicinitatem fundi communis oppidi, quòd poſſit Epiſcopus & Eccleſia Luthomislienſis perdurare propter hoſtium inſidias, & inſultus quotidianos, qui temporibus iſtis, in quibus dies mali ſunt, plus ſolito invaluerunt, tum etiam propter ipſum Monaſterium, quod ſecuriùs in ipſo oppido res ſuas poſſit cuſtodire, quàm extra muros ejusdem, ubi patet acceſſus omni venienti. Quibus præmiſſis ſic diligenter conſideratis, poſtquam Religioſus Frater Dominus Joannes ejusdem Monaſterii profeſſus Vicarius perpetuus & Plebanus ejusdem Eccleſiæ S. Mariæ ibidem in oppido Landscronenſi ſpontanea & libera ac bona voluntate ſua propter bonum ſtatum & bonum commune translationis ejusdem Monaſterii de dicta Eccleſia ceſſiſſet, & reſignaſſet, eam in manibus noſtris, renuntiâſſétque omni juri, quod ſibi competiit in eadem, prout in ſignum ceſſionis, reſignationis & renuntiationis litteras ſuæ confirmationis, quas ſuffert eadem, habuit, in præſentia multorum fide dignorum ac Notariorum publicorum exhibuit, tradidit, & aſſignavit authoritate Apoſtolica nobis in hac parte commiſſa de conſilio dictorum Patrum & Dominorum Joannis Nazarathei, & Joannis Magneſii Epiſcoporum ipſum Monaſterium S. Nicolai & S. Catharinæ cum ſingulis ſuis juribus, fundatione uſque in præſentem diem fuit inſtitutum & ſervatum de ipſo loco, in quo priùs fuit, ad ipſam Eccleſiam Parochialem

chialem B. Mariæ Virginis, quæ ſita eſt in oppido Landscronenſi prædicto, in Dei nomine tranſtulimus & transferimus in his ſcriptis noſtris ordinantes, quòd ipſa Eccleſia Parochialis B. Mariæ Virginis Monaſterium Canonicorum Regularium cenſeatur & nominetur perpetuò apùd omnes, & quòd Præpoſitus & Fratres ejusdem Monaſterii, qui pro tempore fuerint, ſicut qui in præſentiarum ſunt, in ipſum Monaſterium ſub habitu & Regula Canonicorum Regularium Ordinis B. Auguſtini communiter vivant, devotè Deo ſerviant, ſicuti ſunt ab initio inſtituti, & ut ipſa translatio per nos facta nota eſſet & manifeſta omnibus hominibus, honorabiles & Religioſos Viros Dominos Henricum Præpoſitum, Joannem Priorem, & alios Fratres ad præſens ibidem conventum facientes cum decenti reverentia & honore in Eccleſiam S. Nicolai & S. Catharinæ, ubi prius fuit Monaſterium, & Præpoſitus & Fratres ejusdem ſuis privilegiis & libertatibus in novo gaudeant Monaſterio, ſicuti uſi ſunt, & habuerunt præteritis temporibus in antiquo. Inſuper ſtatuimus & ordinamus authoritate Apoſtolica & licentia ſpeciali ad hoc conceſſa prout ſuperius expreſſatur, quod Præpoſitus ejusdem Monaſterii Fratrem, ſeu etiam (ſi neceſſitas ingruerit) per quemlibet Sæcularem Presbyterum curam animarum Parochianorum ejusdem Eccleſiæ gerere valeat & exercere, & ne ipſa Eccleſia S. Nicolai & S. Catharinæ Hoſpitale exiſtat, eò quòd in ipſo infirmi teneantur & ſerventur, ac quòd Præpoſitus & Fratres ejusdem novi Monaſterii, qui pro tempore fuerint, duas ſexagenas groſſarum Pragenſium pro ſuſtentatione eorundem infirmorum ipſi Hoſpitali ſingulis annis tradant in perpetuum, & aſſignent, & etiam quod ipſi vel per ſe vel per alios Presbyteros ſingulis ſeptimanis in eodem Hoſpitali perpetuis futuris temporibus celebrent, vel celebrari faciant. In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium ſigillum noſtrum cum ſigillo Patrum & Dominorum Joannis Nazarathei, & Joannis Magneſii Epiſcoporum ſupradictorum de noſtra certa ſcientia præſentibus ſunt appenſa. Datum & actum in Landscrona anno Domini, quo hæc translatio facta fuit milleſimo trecenteſimo nonageſimo tertio in die Sanctæ & Individuæ Trinitatis præſentibus honorabilibus & diſcretis Viris Vito Luthomislienſi Curiæ Epiſcopalis Officiali & Canonico S. Ægydii in Praga, Vito in Caſapare Plebano, & Wenceslao Kardeizock dicto Notariis publicis, Wenceslao Presbytero Domikevo Plebano Luthomislienſis Diœceſis, præſentibus etiam famoſis & honeſtis Viris, quodam Milite juxta Patris ſui nomine Temizicz nuncupato Wolfardo noſtræ Curiæ Mareſchallo & quam plurimis fide dignis Perſonis utriusque ſexus ipſam translationem devotè conſiderantibus & præſertim Incolis Civitatis Landscronenſis crebriùs nominatæ in teſtimonium præmiſſorum.

Et ego Joannes quondam Nicolaus de Lichtenſat Clericus Pragenſis Diœceſis publicus authoritate Imperiali Notarius, quia ſupradictæ translationi Monaſterii, Ordinationi, Exactioni ac rei ſuperiùs geſtæ diſpoſitioni, omnibúsque aliis & ſingulis ſuperiùs expreſſis, dum ſic agerentur, & fierent unà cum prænominatis teſtibus præſens interfui, eáque ſic fieri vidi & audivi, arduis præpeditus negotiis ſcribere non valui, ſed paulatim ſcribi fieri procuravi, & his me ſubſcripſi ſignóque & nomine meo ſolitis ſignavi requiſitus & rogatus in teſtimonium veritatis omnium & ſingulorum præmiſſorum.

(L. S.) (L. S.) (L. S.)

Hic ergò loci, ſeu in ſæpedicta Landscronenſi Civitate Religioſi Canonici ſubſiſtentes de poſthac perſonaliter reſederunt, ſeu commorati ſunt, haud tamen diu Religioſæ manſionis ſeu Monaſterii ſui poſſeſſione perfruiti, eò quòd nimirùm ſub decurſum ſæculi proximè ſequentis videlicet circa annum 1440. à furentibus Thaboritis ſeu Huſſitis partim violenter in exilium acti, partim immaniſſimè fuerint trucidati; reliqui verò præſidio fugæ hinc inde diſperſi (nefando ſchiſmate ſimul & bello inteſtino interea temporis in terris iſtis aſſiduè nutrito) ſolo pane tribulationis ſuſtentati, per provinciam oberrârint, in poſſeſſionibus ſuis nunquam non inquietati, ſeu turbati, quouſque demùm anno Sæculari ſuprà milleſimum quingenteſimo Olomucium in Moravia deportati ſtabilem inibi Sedem fixerunt, de quo pluribus infrà in deſcriptione Monaſterii Olomucienſis. Sed priusquam omninò Landscronâ diſcedamus, conſultum hìc videtur recenſere Præpoſitos, qui Canoniæ huic à primâ fundatione usque ad ſubſecutam abominationem memoratæ deſolationis præfuerunt, & ſunt ſequentes.

I. Henricus.
II. Joannes I.
III. Joannes II.
IV. Laurentius, idem etiam Præpoſitus Fulnecenſis in Moravia.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

V. Nicolaus.

VI. Andreas quandoque in actis publicis nominatus anno 1445. & 1460.

VII. Joannes III. metu persecutionis Hussiticæ in Poloniam deportatus ibidem mortuus & sepultus anno & die non notato.

VIII. Wenceslaus.

IX. Mathæus in tabulis nominatus anno 1479. & 1493.

X. Joannes IV. cognominatus Stiwacka de Hodentz; cujus temporibus Landscronensis Canonia hæc tumultuante hæresi nimirum in totum defecit; eadem hæc paulò post restituta Olomucii in Moravia de posthac *Omnium Sanctorum* appellanda, cujus proin Præpositus inibi designatus est, qui & hìc Landscronæ ultimus præsedit Joannes iste Stiwacka, de quo fortè pluribus infra.

LANGENZENENSE,

Jam pridem antiquatum Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini Monasterium sub Diœcesano limite Herbipolensi comprehensum; id tamen quo ad tempus & nomen fundatoris, maligna hæresi nimiùm quantùm obstrepente, haud ampliùs per Nos inquirendum, Superiori ætate plurimùm effloruit in cognomine Franconiæ oppido Langenzennensi; qui idem locus, quamvis de præsenti ad Principem seu Marchionem Brandenburgicum de linea Onolzbacensi adspectet, Monasterium tamen istud jam à decursu Sæculi decimi sexti Personis Religiosis, & ritibus omnibus penitùs evacuatum cum queisvis attinentiis, ut putà juribus, censibus, proventibus, ac fructibus in usum proprium solus & unicus obtinet alter Princeps itidem Brandenburgicus de stirpe Culmbacensi seu Bareuthensi surculus etiam pacificatione Westphalica in id confirmatus.

LANTENENSIS,

Ita nomine suo dictus Regularis quidam Prioratus in Comitatu seu Superiore (uti vocatur) Burgundia, quæ certa Germaniæ nostræ pars est, vel olim inclytus, idem à Pennotto nostro in histor. tripart. l. 2. cap. 33. num. 10. taliter habetur annotatus: *Sunt in Bisuntina Diœcesi quatuor Prioratus Conventuales ejusdem* (Canonico-Augustiniani) *Ordinis, qui suos habent Priores Canonicos Regulares, Primus Lantenensis &c.*

LAVANTUM,

Seu in Valle Lavantina Archi-Ducatus Carinthiæ vetustissima civitas etiam à Plinio Ptolomæo, Suida & Paulo Diacono memorata, ut & in antiquissimo Codice quodam M. S. inter Præfecturas Romanas recensita, eáque primùm Authore Flaviano Fabiano (quem Claudius Tiberius Cæsar anno Christi vicesimo septimo tertium ejusdem Ducatus Carantani Præfectum instituit) de novo condita, atque ab illo ipso *Flaviana* dicta, subinde verò dum Idololatria seu Paganismus inter Populares terræ hujus Inquilinos sensim defecit, & econtrà doctrinam Christianam suscepit, ab ea, quam primam & sancto Andreæ digno Dei Apostolo, Germano Petri & in passione Socio sacratam habuit, Ecclesia nomen accepit, in qua demùm Collegium Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini fuit institutum primâ horum coloniâ ex Metropolitanâ Salisburgensi (quæ & ipsa tum adhuc Regularis & Augustiniana fuit) isthuc desumpta, cui primùm præfuit cum titulo & prærogativâ Decani Sifridus quidam Regularis Canonicus itidem ex antedicto Choro Salisburgensi datus, de qua Canonica institutione clarè servatâ usque modò superat sequens scriptura: *Anno post Incarnationem Domini nostri Jesu Christi Millesimo ducentesimo duodecimo die 20. Mensis Augusti, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris ac Domini Domini Innocentii divinâ providentiâ Papæ III. Regnante Ottone Romanorum Imperatore hujus nominis Quarto fundatum fuit Collegium Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini in valle Lavantina, & in famosa civitate S. Andreæ consecratum ad honorem Omnipotentis Dei Beatæ Mariæ Virginis Genitricis Dei, nec non ad honorem SS. Apostolorum & singulariter S. Andreæ Apostoli, & SS. Viti, Modesti, & Crescentiæ MM. ab Illustrissimo Principe ac Domino Domino felicis recordationis Everhardo hujus nominis de Truxen appellato S. R. I. Principe & Archi-Episcopo Salisburgensi. &c.* Verùm quod res est, priusquàm in Lavantina historia ista ultrò pergamus, pro singulari Lavantinæ istius ad S. Andream Ecclesiæ vetustatis decore regerere isthìc juvat, quàm plures pagos, Villas, imò etiam castra & oppida (quorum tamen ætate nostra non solùm nescitur existentia, sed etiam jam pridem omnis exolevit memoria) proprio suo Lavantinæ Ecclesiæ ad S. Andream Plebano persolvisse Decimas, & quævis alia jura Parochialia quocunque demùm titulo præstanda, imò vetustissima quædam Divo Paulo consecrata ruralis Ecclesia in sublimi & amplissimo (qui hodie sustinet Com-

pro-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

REVERENDISSIMO NO CATHEDRALIS ECCLESIÆ
AD S. ANDREAM ITINI PRÆPOSITO ET ARCHIDIA-
CONO NATO SS. THILII DEPUTATO &c. ADM. RR. RELIGI-
OSISS. PRÆNOB. ACULARIBUS &c. D. D. D.

Joh. Franck Sc. 1687.

REVERENDISSIMO PRÆSULI PERILLUSTRI AC AMPLISSIMO DOMINO DOMINO MARTINO CATHEDRALIS ECCLESIÆ AD S. ANDREAM IN VALLE LAVANTINA CANONICORUM REGULARIUM ORD. S. AUGUSTINI PRÆPOSITO ET ARCHIDIACONO NATO SS. THEOLOGIÆ DOCTORI INCLYTI ARCHIDUCATUS CARINTHIÆ MAIORIS CONSILII DEPUTATO &c. ADM. RR. RELIGIOSISS. PRÆNOB. AC CLARISS. DD. WILHELMO PIENDL DECANO CÆTERISQ. CANONICIS CAPITULARIBUS &c. D. D. D.

Joh. Franck Sc. 1687

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

provinciale celeberrimum illud Benedictinæ familiæ Monasterium communiter *S. Pauli* nuncupatum) colle contuenda ab antiquo Lavantinam Ecclesiam ceu Matricem suam suspexit usque ad annum 1212. & fortè adhuc ampliùs, neutiquam obstante, quòd memorata Ruralis S. Pauli Capella seu Ecclesia intra territorium Abbatiæ S. Pauli steterit inædificata, quæ tamen eadem ipsa vertentibus annis commutationis titulo concessa fuit eidem S. Paulo Benedictino, qui vicissim dedit Parochiam & Pagum quendam suo nomine *Royckinensem* appellatum.

Anno 1228. ad majorem & ampliorem Orthodoxæ Religionis dilatationem ac propagationem ab Everhardo Archi-Episcopo Fundatore supradicto de prævio consensu Sedis Apostolicæ seu Honorii Papæ III. novus etiam (de quo pluribus agitur in Germania nostra Ecclesiastica) in Ecclesia Lavantina fundatus & institutus fuit Episcopatus; cujus tamen Episcopus cum Præposito & Capitulo S. Andreæ necquicquam commune habet, sed idem ipse Cathedralis ad S. Andream Ecclesiæ plenario jure solus & unicus hic præstat; cujus post mortem semper à Canonicis Capitularibus ex antiquo more jam à longævo integri unius sæculi decursu constanter usurpato per speciales quasdam certi & antiqui tenoris litteras eligitur, seu potius in novum Præpositum Lavantinum postulatur Decanus Metropolitanæ Ecclesiæ Salisburgensis pro tempore existens; qui vicissim pro delato taliter sibi honore pariter in scriptis humanissimas gratias exsolvens unà simul denuò resignat, & alium per Vota Capitularium Lavantinorum deligendum dictat, & sic nupera ætate nostra, dum post mortem Reverendissimi Perillustris ac Amplissimi Dom. D. Martini Venerabilis memoriæ Cathedralis Ecclesiæ Lavantinæ Præsulis anno 1688. die 10. Maji è gremio Metropolitani Chori Salisburgensis antiquo more postulatus fuit Reverendissimus ac Perillustris D. D. Wilhelmus L. Baro à Fürstenberg pro tempore Decanus, quo pariter onus & munus Cathedralis Præposituræ Lavantinæ pertinaciter detrectante communi suffragantium calculo successit anno 1688. die 10. Maji electus Reverendissimus Perillustris ac Amplissimus Dominus D. Adamus Sigefridus Suggart natione Carentanus, patria Clagenfurtensis SS. Theologiæ Doctor &c. &c. inferius in Catalogo Præpositorum denuo recensendus, quem proinde Ordine nobis communicato subjicimus.

Nomina D. D. Præpositorum & Archi-Diaconorum Cathedralis Ecclesiæ Lavantinæ.

I. Fridericus Scralle à piissimo Fundatore ad Præposituram electus, ab eodémque Archi-Diaconi titulo donatus. Præfuit annis 38. vita & regimine suo defunctus anno 1251.

II. Frowinus electus anno 1251. terris demortuus anno 1268.

III. Henricus, post annos 28. decessit anno 1292.

IV. Fridericus ex nobilissima familia de Truxen, regime solum quinquenni exacto, naturali morte peremptus anno 1297.

V. Udalricus annis 19. Præposituræ dignitate clarus, diem suum obiit anno 1316.

VI. Meinhardus, novennis Antistes factus, talis esse simul & vivere desiit 1325.

VII. Petrus, annis 15. regimen tenuit. Obiit anno 1337.

VIII. Pilgrinus I. præfuit annis 24. & morte naturali decessit anno 1365.

IX. Stephanus, explevit annos regiminis quatuor. Obiit anno 1369.

X. Pilgrinus II. præfuit annis 38. desinens tandem urgentibus fatis 1403.

XI. Nicolaus, post bienne regimen immortalitati redditus 1405.

XII. Eustachius sexennio clavum tenuit, & ad plures abiit anno 1411.

XIII. Joannes Straffer, annis 46. gubernacula gessit, emortuus tandem 1457.

XIV. Jacobus, annos uno & viginti præstitit, exaninatus 1478.

XV. Erhardus, post septenne regimen immortalitatem assemtus 1485.

XVI. Andreas Stachel, post annos 15. spontanea resignatione dimissus 1500.

XVII. Ægidius Harinus, electus anno 1500. morte decessit 1518.

XVIII. Thomas exacto decenniô terris defunctus est anno 1524.

XIX. Wolfgangus Franck, iter æternitatis ingressus anno 1543.

XX. Tiburtius Stachel, præsedit annis 15. mortuus anno 1558.

XXI. Paulus Scheibensteiner, post duodenne regimen exauthoratus.

XXII. Constantinus Hofheimer, quinquenniô præfuit, & vivere desiit 1575.

XXIII. Valentinus, morte naturali sublatus anno 1586.

XXIV. Blasius Sorger, quadriennis Præpositus, obiit anno 1590.

XXV. Dominicus Leo post annos 28. carne solutus 1619.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

XXVI. Joannes Gambazius annis 42. munere Præpofituræ clarus, obiit 1662.

XXVII. Auguftinus Meir, in fata conceffit anno 1669.

XXVIII. Martinus Sang, SS. Theologiæ Doctor, Canonicæ Religionis promotor egregius, communis patriæ Pater, in publicis Provinciæ negotiis indies pertractandis ad folum commune bonum femper intentus, tam obeffe nefcius, quàm prodeffe cupidus, expleto fui regiminis anno vicefimo primo, Chrifti verò 1689. æternitati, ut fperamus, felici tranfcriptus eft, cui demum fucceffit.

XXIX. Adamus Sigefridus Suggart, SS. Theologiæ Doctor, jam fupra nominatus, in Lavantinum Antiftitem digniffimè electus anno 1689. ea modò præfidet dexteritate, quæ commendat Prælatum inter magnos maximum, inter induftrios laboriofiffimum ac peritiffimum, cujus nimiæ induftriæ, raræque in rebus Ordinem noftrum Canonico-Apoftolicum continentibus peritiam monumenta profectò pofteritati tranfcripfit infignia videlicet *Canonicam Magni Præfulis Auguftini Regulam*, erudito prorfus *Commentario* typis Clagenfurti anno 1703. vulgato illuftratam, & *Splendores Ordinis Canonico-Apoftolici*, cujus gloriofam antiquitatem, graviffimis duodecim fummorum Pontificum teftimoniis contra adverfantes modernorum æmulantium manus, doctè æquè ac folidè ftabilivit, nec non *admirandam fummorum Ecclefiæ Præfulum fub eodem Inftituto Apoftolico-Canonico feriem per aliquot fæcula deductam* ordinatiffimè contexuit, æterna proin dignus in Canonico Ordine memoria. Præter recenfita Opera edidit Clagenfurti anno 1698. *Scientiam hominis Religiofi. Solium Archi-Ducatus Carinthiæ.* ibidem. anno 1701. *Examen Ordinandorum fuftus explicatum. Conciones Mariales* Lingua Germanica. *Duodena Reflexionum fpiritualium Hominis de homine ad implantandam cordi veram humilitatem excogitata.* Auguftæ Vindelicorum anno 1735. Opus Pofthumum, de quo Editor in Præfatione hæc habet: „Quàm eximios hæc „*Duodena* fructus conferat, vel ipfus Reverendiffimus Author fit tibi ampliffimum Exem„plum, qui humilitate permotus, quamdiu in vita fuperftes erat, Thefaurum hunc nos „adeò celaverat, ut etiam ab obitu illius non nifi facta iterata inftantia comparari de„buerit. Præter admirandam hujus Præfulis meritiffimi in fuperos pietatem ac Litteraturam eximiam minimè prætereundum filentio, quòd in Curia Statuum Provinciæ Carinthiacæ magnis negotiis præfectus, aliquot vicibus in arduis negotiis prætractandis ad Aulam Cæfaream præfatorum Statuum Commiffarius ablegatus fuerit, rem femper dexterrimè & ad vota Provinciæ egerit. Humana deferuit, & ad Cœleftia tranfivit anno 1722. cui in regimine fucceffit Præpofitus numero

XXX. Georgius à Thalheim, qui usque ad annum 1724. præfuit. Cujus demum Succeffor fuit

XXXI. Francifcus Antonius de Suggart, qui adhuc hodie feptuaginta duorum annorum Senex meritis quam annis gravior præeft, variisque morbis ac Infirmitatibus vexatus, cœleftem anhelat Patriam, quam ut reftaurata valetudine poft feros annos confequatur & adhuc diu feliciter præfit, ex animo precamur.

S. LAURENTII

Cum addito in Hiffa cognominatum Provinciæ Trevirenfis in Diœcefi Metenfi, propè Sarburgum Oppidum, in Ducatu Lotharingiæ Monafterium, iftud tamen de tempore & Authore primæ fundationis fuæ Nobis nondum revelatum, primùm pro Canonicis Regularibus Auguftinianis fuit apparatum, fubindè verò poftera ætate aliquando quidem ab Heterodoxis violenter occupatum, fed tamen anno 1629. (uti teftificatur Pennotus in hiftoria tripart. lib. 2. cap. 64. inde denuò redemptum. Sed ecce! Regularis Canonia hæc (quo titulo, vel jure? latet) devenit ad Religiofos Afcetas, qui locum hodiedum conftanter incolunt, Præmonftratenfes.

LAURISHEIMENSE,

Alias etiam *Laureacenfe*, dictum olim in Rhingovia (quæ eft pars Franconiæ per Diœcefin Moguntinenfem diffufa) magnificentiffimum fimul & primæva Origine fua vetuftiffimum, fuit quidem olim Profeffionis Monaftico-Benedictinæ Cœnobium; inde tamen vertentibus annis (quocunque jure vel titulo) ad Canonicos Regulares devolutum; qualiter de hoc apertè fatis conftat ex Metropoli Salisburgenfi tom. 2. fol. 281. ubi de diverfis diverforum Monafteriorum quoad Religiofum Statum immutationibus agitur, & inter alia fic habetur *Laureacenfe* (Monafterium) *primùm Benedictinorum, deinde Auguftinianorum.*

LAUT-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

LAUTTENBACHENSE,

Seu communiter *Luttenbacense* nuncupatum, in Superiori Alsatia quatuor leucis à Colmaria oppido Imperiali jucundissimè distans, idémque Regali fundatione sua vetustissimum Canonicorum Collegium est, quod primum Institutorem habere meruit Clodovæum Francorum Regem circa annum gratiæ quingentesimum. Inter antiquos hujus loci Canonicos sub annum circiter 1070. magnâ vitæ sanctitate perinclytus apparuit primus nominatissimæ quondam Congregationis illius, quæ postmodùm *Marbacensis* inaudiit, primarius Author & Institutor *Manegoldus de Luttenbach* communiter appellatus; idem paulò post infrà in descriptione Monasterii Marbacensis amplius adducendus. Celeberrimum autem Luttenbacense Collegium quamvis sub Religiosissimo Magistro suo Manegoldo antedicto strictissimè reformatum omninò novum hominem induit, qui secundùm Deum creatus est in justitia & admiranda vitæ Religiosæ disciplina, de posthac tamen & quidem jam à longis retrò temporibus rursum immutatum fuit in Sæculare Canonicorum Collegium, quod hodie sub Ecclesiastica jurisdictione Ordinarii detentum habet Præpositum, Decanum, Custodem, & alios Officiales, de cætero censibus ac reditibus sat opimis largiter instructum.

LENS,

Ita simpliciter suo nomine dictum in Diœcesi Leodiensi sacrarum Virginum sub Canonica S. P. Augustini Regula militantium Venerabile contubernium; cujus tamen modica solùm superat notitia ex solo & unico Joanne Hoybergio Congregationis Windesimensis Canonico, & Corsendoncano in Geldria Priore vicesimo nono, qui in notationibus suis ad historiam Corsendoncanam expedito occasione Parthenonis hujus suo nomine *Lens*, ut audivimus, appellatur, vel pauca solùm declaravit sequentia: *Hujus* (Vallis S. Barbaræ, seu Thenensis appellati) *Collegii initio occasionem dedisse legitur quidam Henricus de Horn Prior Canonissarum Regularium in Lens juxta Hogum, qui cum Suppriorissa & Conventu suo anno* 1388. *Thenas se transtulerunt, ibique Monasterium sub titulo S. Barbaræ erexerunt. Postea verò Henrico præscripto Episcopali authoritate ab Officio Prioratus absoluto, Suppriorissa fit Priorissa seu Prælata Monasterii. Cùm autem hæc eadem Priorissa Teutonicum idoma, ut ajebat perdiscere non posset, anno* 1403. *officio se abdicat, locum de licentia Episcopi deseruit, atque cum sex aliis ad antiquum Monasterium in Lens redivit. &c.*

LENERENSE,

Taliter ab antiquo nomine suo dictum, jam pridem tamen antiquatum, Diœcesis Mindensis in Westphalia, de Ordine Canonico-Augustiniano Venerabile quondam Parthenæum, atque istud jam à prima fundatione sua fuit consecratum; Verùm de primævo ortu suo hodiè nobis unicè notum ex Chronico Mindensi Pistorianæ Editionis fol. 727. sic legendo: *circa tempora istius* (Sigewardi inter summos Pontifices Mindenses vicesimi tertii sub annum 1140. die 19. Maji terris demortui) *Episcopi quidam Sacerdos divitiis abundans Monasterium Leneren fundavit, fuit enim Leneren prius Ecclesia Parochialis, & prædictus Sacerdos fuit ibi Plebanus; adiit ergò Dominum Apostolicum, & impetravit, ut inibi posset Monasterium Monialium erigere, quo annuente prædictus Presbyter sic Monasterium prædictum fundavit, & post hæc factus est ibi Præpositus.*

LEODIENSIS

Ecclesia Metropolitana (Cathedralis solùm est, jure ac titulo Suffraganeatus Metropolitanæ Coloniensi subdita) à prima institutione sua habuit Clericos regulariter viventes. Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 3. Ejus fundationem nonnulli in B. Humbertum referunt, qui non solùm Metropolitanæ S. Lamberti, sed ipsius etiam Civitatis Author fuit. Miræus de Colleg. Sæcul. cap. 21. cùm eo anno corpus S. Lamberti cum Sede Episcopali ex Trajecto transtulisset, Notgerus verò ejusdem Civitatis Episcopus, prout legitur in tabula quadam existente in Ecclesia Divi Joannis Evangelistæ Leodiense Monasterium B. Lamberti in melius, quàm anteà fuerat, immutavit. Ecclesia enim, quam B. Humbertus ædificavit, ad lapsum declinaverat; hac diruta templum sexaginta Canonicorum juxta magnificentiam dilatati cordis sui exaltavit, claustris ditioribus decoravit, Claustrum & Domorum ædificia renovavit: illud porrò memoriæ Posterorum commendandum; quod cap. 21. de Colleg. Sæcul. notat Molanus; Cùm Innocentius Papa II. Leodium cum B. Bernardo Claravallensi Abbate ivisset, resedisse in eâ S. Lamberti Basilicâ Regum Filios novem, Ducum quatuordecim, Comitum triginta, inferio-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ris Ordinis Canonicos ſeptem, omnes numerô ſexaginta, quorum nomina leguntur in tabulâ ad latus aræ majoris in templo D. Lamberti ſuſpenſa. Hæc Pennottus in hiſtoria tripart. l. 2. cap. 38. n. 7. & paulò poſt ibidem. de Regularitate Eccleſiæ Leodienſis adeſt irrefragabile teſtimonium Wazonis ejusdem Eccleſiæ Epiſcopi ex Præpoſito aſſumpti in Epiſt. ad Fratrem Joannem dictæ Eccleſiæ Præpoſitum, quam refert Mauburnus in Venatorio lib. 2. cap. 7. cujus tenorem ex cit. auctore hìc ſubjicio.

Epiſtola Wazonis ad Joannem Præpoſitum.

Fratri Joanni ſecundùm ſua merita, non ſuus Wazo. In veteris amicitiæ memoriam cogor te, Frater adhuc compellare, quamvis apud nos nihil dignum merearis gratiæ. Hactenùs te venuſtabat ſcientia litterarum, aliquantulum etiam efferebat in conſtruendis negotiis rationis juſtitia: nunc quoniam bonâ fortunâ uteris, priora præſentibus confundere mihi videris, quidquid boni priùs habueras, adjudicamus ſimulationi, quia fortuna bonis ſuperveniens ſolet meliores efficere. Enim verò divitias per ſe nullas æſtimamus, niſi à poſſeſſoribus ſuis hac translatione præbentur. Archi Diaconatus enim cæteráque mundi vanitas ſuo contagio te non infecit, ſed quàm verſipellis priùs latebas, ſuis operibus expoſuit. Ultionem malè vivendi forſitan reformidares, niſi plurimùm ſæculari potentiæ confideres. Cúmque multa in te punienda poſſim recenſere; unum quod me contingit, volo, ſi queam refellere. Dicis te Præpoſitum, potenter eſſe conſtitutum, clauſtralia negotia domi, ſine conſilio Decani, Fratrúmque ſicut volueris diſpenſaturum, cùm gladio non utaris, cur potenter, & non regulariter dicis? ſi tua dignitas eſt à Deo, cur illam non defendis ſcripto? In confuſionem meam Prælatum & Præpoſitum eſſe dicis, obviare veritati, gratiæ deſerviens minimè revereris; quid eſt, quæſo aliud veritatem ſcienter fraudare, quàm Chriſtum patenter denuò crucifigere? Væ qui dicunt malum bonum, & veritatem in mendacium commutant. Ergò cùm veritatem ſe Chriſtus eſſe dicat, quisquis veritatem lædit, Chriſtum procul dubio fauciat. Sancti Patres zelo juſtitiæ ferventes regulam clauſtralem divinitus illuſtrati conſcripſerunt, nihil ſuperfluum addentes, vel neceſſarium ſubtrahentes, neque ad dextram, neque ad ſiniſtram declinantes. Prælati & Præpoſiti tulerunt omnem controverſiam, ſi tibi ambitionem, mihíque lenieris invidiam. Dic, quæſo, dic, ſi regula ſigillatim titulat Epiſcopum, Prælatum, Præpoſitum, Cantorem, Cellerarium, Portarium usque ad Piſtores & Coquos, ſi Prælatus & Præpoſitus unum eſt, quare præmittit Decanum? irrationabiliter ergò Regula videbitur eſſe compoſita, ſi non exequitur omnia clauſtralia ſecundùm propoſitum neceſſatia, ſed quis ſanum ſapiens audebit hoc aſſeverare, cùm Spiritus S. Auctor regulæ fictum effugiat diſciplinæ? Noli, Frater, noli interpretari malè ſcripturam regulæ ſufficientem. Prælati & Præpoſiti velis, nolis, neceſſariam tene diſtinctionem, quia ſi Prælati & Præpoſiti unum eſſent ſubjectum, potiùs unum quàm duo ſcriberetur capitulum, ut ſicut Præſulis & Epiſcopi duûm nominum ſit unum capitulum; ſic Prælati & Præpoſiti fieret, ſi eſſent unum, quia ergò duæ perſonæ intelliguntur in Prælati & Præpoſiti ſignificatione, meritò duas ſententias placuit regulæ Scriptoribus annectere. Præſertim nomen Decani, quod regula non ponit, minimè te moveat, quod ſolum militaris diſciplina regula S. Benedicti à decem militibus vel Monachis litteris ſacris tacentibus frequentat: quoniam quidem cùm regularis diligentia 30. 60. vel his amplius Canonicos ſimul admittat, nomen Decani, quia ſuper denarium res agitur, rationabiliter ponere devitat. Erit igitur Prælatus ſecundùm ſpiritualis vitæ adminiſtrationem prior in clauſtro, & conſequenter Præpoſitus, propter exteriorem procurationem, Ordine 2do. ſpiritualia namque ſæcularibus dignè præponuntur, quantùm ſtolido corpori rationalis anima principatur. Hanc inſtitutionem immobiliter ſervant occidentalia Clauſtra & Monachorum quotquot ſunt ubi ubi Cœnobia, ſed quia pluris opes religione exiſtimas, veneraris Præpoſitum ſuppreſſa Decani celebri ſtatione: quoniámque gloriaris te Præpoſitum eſſe, præſumis Clauſtralia negotia fratribus inconſultis diſpenſare, non ut utiliores fratres ad hæc promoveantur; ſed qui gratia tua ſolummodò participantur. Hinc religionis divinæ, pro dolor? ruina ſuboritur, litteralis diſciplinæ ſtudium penitùs deſtruitur. Hanc inſtitutionem Pater cœleſtis non plantavit, Mater Eccleſia ſcriptis ſuis non animavit: neceſſe eſt ergò ſpirituali cultro ſpuria ſuccidere vitulamina, & regularibus monitis aſſenſum præbere per omnia: præcipit namque regula, Præpoſitum ſub Prælato agere injuncta ſibi fratribus humiliter, fidelitérque cum bonæ converſationis exemplis adminiſtrare. Si is reſultaverit, ab officio removeri, aliúmque loco ejus aptiorem conſtitui. Ad hæc, Frater, vide, quæſo ſubjectionem Præpoſiti, vide fidelitatem, humilitatem, periculum quoque miniſterii. Quod ſi clauſtralia bona præſumis fratribus inconſultis diſtribuere, ubi eſt ſubjectio debita, ubi fidelitas, ubi humilitas Obedientiæ, ſi enim Pontifex ipſe, cui ſingulariter iſtud competit, non poteſt

Eccle-

Ecclesiastica bona sine Clerici consensu disponere, quomodo subjectus minister audebis bona Fratribus communia pro tuo libitu dissipare. Jubetur Abbas cœnobialiter in consilium totam congregationem convocare, eorum cuncta consilio diffinire, tu dedignaris Confratres tuos super omnibus bonis consulere? jubetur etiam inter plures Monasterii bona dividere, ne Præpositus solus tenens omnia possit superbire, alioquin si licenter id feceris, jam non præes Canonicis sed Servis & Eleemosynariis tuis. Quis, rogo, sufficiens erit utcunque vivere, qui dignetur in eleemosynæ tuæ stipendia transire! ut quod Fratribus communiter à Christi fidelibus conferuntur dona possessionum, si tu singulariter super his tibi vendicas dominium? hactenus eramus etsi pauperes Christi, liberi tamen Matris Ecclesiæ Filii. Reliquum est, famulemur tibi Servi emptitii, desine, desine insolenter agere, officiique tui modum humiliter cognosce. Vide etiam si non secundùm monita regulæ incumbat proposito canonicæ conversationis exemplo subditos illustrare. Ergo si regulare mandatum est, Canonicos Chorum, dormitorium, Refectorium frequentare, quare non etiam te, cùm non secernaris ab hac Societate? Cùm sis sanus & validus, plerumque otiosus erubescis esse Religiosus, à mane usque ad vesperam non pudet te sæcularibus insudare, & semel per hebdomadam, aut mensem Choro confunderis interesse? Qui non laborat, nec manducet, scribit Apostolus: tu nihil vel parùm laboras, omnia colliges solus? si otiosis & omnibus interdicitur naturalis; quid tu negligens Præpositus opibus laborantium dominaris? Ecce per Apostolum derogatur tibi vitæ communio, unde tibi tantæ dominationis abusio? si de Altari vivere debent, qui Altari deserviunt, consequenter qui non servis, nil debes accipere, qui parcè seminat, parcè & metat, & unusquisque propriam mercedem secundùm suum laborem accipiat.

Porrò si Religiosissimus esses, per humilitatem hanc dominationis ambitionem cavere deberes. Si Paulus plus omnibus laborans profitetur se minimum & abortivum; cur tu nihil laborans, è contrario singulare præoccupas dominium, si sententia Pauli per omnia est laudabilis, universaliter præsumptio tua fit detestabilis. Potentem te dicis esse Præpositum, bona Claustri sine consilio Prælati & Canonicorum in domo tua pro libitu dispensaturum, quem te ipsum facis? quid habes quod non accepisti? Non te metiaris adulantium lingua; quid sis, non quid voceris, diligenter examina. Si Deus Homo venit ministrare, non ministrari, cur tanto fastu quæris dominari? Cùm Deus esset, semetipsum exinanivit formam Servi accipiens, tu pulvis exiguus, contendis vocari Præpositus potens? enim verò nequaquam poteris esse ejus discipulus, nisi priùs deposito superbo dominandi fastu, parvulus efficiaris. Si nullus Claustralis Præpositus, nisi ex Regulari Canone debet ordinari, profectò non debes esse Præpositus, nisi Canonicam Claustri ducas vitam. Distat igitur inter Clericum & Canonicum, quod non Clerico sed Canonico debetur Claustrum, omnis enim Canonicus Clericus, sed non convertitur. Ex Canonico autem non ex Clerico regulariter constituitur Præpositus, & ideò necesse est, si Præpositus es, in Choro, in refectorio, in dormitorio, nisi per licentiam, sis assiduus, quapropter aut cum Præpositurâ habebis Religiositatem, vel Præpositurae dignitas vertetur in villicationem. Non erit autem necesse constitui ex Canonico Præpositum, si idem Ministerium possit æquè ministrari per Laicum. Sis ergo, consulo, Præpositus cum Religione, ut saltem velis Religiosos amare: quia nimis prophanum constat utrumque, hinc te Religiosum esse, hinc te Religiosos vexare. Quidquid in Ministerio tuo justè superfuerit, in vita tua teneas, nec tamen fratribus hoc palam facere, nec furti argueris obmittas. Sic ego in duabus villis mihi invito commissis coquorum mansorum servitium justa ratione superlucraturus fratribus intumavi, & statim servitium feci quantoque me in gaudium pro fidèlitate intrare sperabam, tanto tribulationibus invidiæque magis succubui. Servus evangelicus talentum duplicans à Domino collaudatus meruit donari: ego quadruplicans multis modis, impetitus & circumventus addictus sum paupertati. Ergo frater omnes in communi accingimur humilitati, fidelitateque regulariter & res Claustri sicut oportet, tractemus irreprehensibiliter. Quantò majores sumus in sæculi dignitatibus, tantò nos in omnibus humiliemus. Avaritiæ, dominationísque altitudinem studiosè fugiamus, quæ Religionis disciplinam naturaliter solent propulsare. Instruat nos saltem disciplina Coloniensis Claustri, ubi Præpositus & Prælatus in Choro primi stantes officiosè satagunt, nequid difficultatis proveniat seu negligentiæ. Disciplina Claustri specialius adscribitur Prælato, nec tamen deest invitatus Præpositus instante scrupulo, stipendium quotidianum cum cæteris officialibus exhibet Præpositus, siquid defuerit sine inimicitiis exigit Prælatus. Cellarius annonam, vinum, pulmenta suscipiens à Præposito, Prælati Seniorúmque dispensat mandato. Liber est Præpositus ab expensis, quæ dederit Cellario, Cellarius æquè ab his, quibus paruerit Prælato. Sic Concordia Prælati & Præpositi in Claustri ædificationem coaptatur: quia non ambitiosa Charitas, quæ Dei sunt, non quæ sua, rimatur.

Lugenda nobis esset acrius Claustri nostri recens oborta discordia, nisi in sanitate corporis convalescerent etiam ægrotantia membra. Et ne tibi paternæ consolationis penitus munia subtraham, precor Archi-Diaconatus tui moderare gloriolam: quia divina bonitas pluribus de bonis ditavit, quibus rationabiliter honoreris, in Archi-Diaconatu decretis Ecclesiasticis instituto quid extolleris? Si Diaconus es, dic, unde tibi cognomen Archi? si non potes, ulteriùs desine gloriari. Coepiscopos & Archi-Diaconos ob insolentiam removit Ecclesia: unde & his caret usque in præsens Metropolis Colonia & tota Provincia. Canon vetat Diaconum ante Presbyterum injussum edere, tu Presbyteros præsumis judicare aut etiam verberare.

Tantam habes auctoritatem in judicando, ut nulla scriptura, nulla possit resistere ratio? Quoniam quidem voluntas tua necessario nobis est lex & regula, quæso per Deum dirigas eum semper cum justitia, cum me in nullo exceptis peccatis meis, quæ nimia sunt, possis legitime redarguere, quare in augmentum malevolentiæ tuæ me soles iracundum vocare? si ira Viri justitiam Dei non operatur, vel meas injustitias dic, aut veritas tua cassatur; sed quia negotia mea lege delecta tuis pravis consiliis ne confundar, nolo communicare, imputas mihi hoc agere iracundiæ obstinatione, sed malo à te dici, nec esse iracundus, quàm tuorum Conciliorum semper alumnus. Ista, Frater, in pristinæ familiaritatis recordatione meditanda liberali studio tibi delegamus & ne quòd dictum sit in gratiæ detrimentum, quia sic ratio poscebat, optamus. Hactenùs Wazonis Epistola. Alii prætereà non pauci hujus Metropolitanæ Canonici durante Regulari observantia litteris posteritati transcriptis floruerunt, quorum nomina unà cum præclaris Eorundem Operibus Ordine Alphabetico conspicienda hìc exhibemus.

Adelmannus Grammaticus (qui Sigeberto est Almannus) hujus Cathedralis Ecclesiæ Canonicus Regularis, Fulperti Carnotensis Antistitis quondam Auditor. In Brixiensem Episcopum in Italia postmodum assumptus, Vir in divinis litteris studiosus & eruditus, Philosophus, & Dialecticus suo tempore famosus, metrô excellens & prosa. Floruit anno 1040. Scripsit utroque Stylo quædam commendanda opuscula, inter quæ ad Berengarium Turonensem olim apud Fulbertum Condiscipulum suum, tunc errare & pravè sentire incipientem valdè prolixè & amicè eum corripiens

De Corpore & Sanguine Domini Lib. I. qui liber editus & census fuit cum aliis similis argumenti libellis à Joanne Ulimerio Can. Reg. Lovanii anno 1561. & habetur in Bibliotheca SS. Patrum Parisiis anno 1644. edita, tom. 3. columna 167.

Posset hinc etiam inseri Vita S. Abberti hujus Ecclesiæ Episcopi & Mart. quæ habetur in Purpura docta lib. 1. fol. 113.

Anselmus Leodiensis Belga, in eadem Cathedrali S. Lamberti Basilica Canonicus Regularis clarebat anno 1050. scripsit ad Annonem Archi-Episcopum Coloniensem

Gesta Episcoporum Leodiensium à temporibus Theodardi Episcopi, qui S. Remaclo immediatè successit usque ad sua tempora, hoc est usque ad Wazonis Episcopi obitum, qui in annum 1048. incidit. Anselmi historia cum aliis ejusdem argumenti Authoribus edita est Leodii anno 1612. studiô Joannis Chapeavilli Vicarii Generalis Leodicensis.

Ex Auberto Miræo in notis ad Sigebertum Gemblacensem de Script. Ecclesiast. cap. 163.

Eckerbtus, Quem Sigebertus Gemblacensis Egebertum vocat, hujus Metropolitanæ Ecclesiæ Clericus seu Canonicus Regularis natione Teutonicus. Vir in Divinis Scripturis, ut ait Abbas Sponhaimensis eleganter doctus, & in sæcularium litterarum disciplinis ad perfectum instructus. Claruit temporibus Henrici Imperatoris III. anno Domini 1060. Scripsit ligata & soluta oratione non nulla opuscula, quibus nomen suum ad posteritatis notitiam transmisit. Ex quibus extat volumen metro eleganti compositum, quod prænotavit

De Ænigmatibus Rusticanis Lib. 1.
De eadem re alius major. Lib. 1.

Ad hæc teste Auberto Miræo in Scholis ad Sigebertum Gemblacensem de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 146. Scripsit Vitam S. Amoris Aquitani Confessoris, Belisiæ propè

pè Tungrorum urbem, in Diœcesi Leodiensi quiescentis. Extat ea MS. in Monasterio S. Laurentii ad muros Leodienses & alibi

Franco Natione Belga Canonicus Regularis ac Scholasticus hujus Cathedralis Ecclesiæ, qui Trithemio de Script. Eccles. fuit Vir in divinis Scripturis egregiè doctus, & in Sæcularium litterarum disciplina eruditissimus, Philosophus, Astronomus, & Computista (verba sunt Trithemii) insignis, & non minus Religione quàm scientia venerandus. De quo Sigebertus in Catalogo sic inquit: *Amatores scientiæ sæcularis taxent ejus scientiam ex libro, quem scripsit ad Hermannum Coloniæ Archi-Episcopum de quadratura Circuli, de qua Aristoteles sic ait: Quadratura Circuli, si est scibile, scientia quidem nondum est, illud verò scibile. Conferant vel etiam præferant eum Sæculares Philosophis: nos eum laudamus, quia divinæ scripturæ invigilavit &c. ita ille vivebat anno* 1060. *scripsit itaque*

De Jejuniis quatuor temporum. MS. Leodii ad S. Laurentium

De Laudibus B. Virginis. MS. in Monasterio Canonicorum Regularium Septem Fontium apud Bruxellam.

De Quadratura Circuli lib. 1.

De Computo Ecclesiastico. lib. 1. & alia.

Godescalcus Hujus Ecclesiæ Canonicus Regularis ac Diaconus scripsit tempore Caroli Magni jussu Agolfridi Episcopi sui electi anno 761. Vitam S. Lamberti Episcopi Leodiensis ac Martyris, quæ extat apud Chapeavillum Tom. 1. de gestis Pontificum Leodiensium.

Ex Auberto Miræo in Auctario ad Scriptores Ecclesiasticos cap. 220.

Præpositinus, seu ut alii Præpositivus huiatis Ecclesiæ Regularis Canonicus ac Presbyter, Vir longè doctissimus, scripsit

Compendium Theologiæ & Summam Sententiarum cum multis aliis.

Stephanus Leodiensis ex Comitibus Sabinensibus oriundus, Can. Regularis primùm Cathedralis Ecclesiæ Metensis, tum Episcopus Leodiensis Vir doctrina moribus ac sanctitate vitæ præstans, princeps Philosophorum suæ ætatis, magnóque in pretio à Carolo Calvo habitus, à quo quæ voluit, facilè impetravit, obiit anno 920. 14. calend. Junii cùm præfuisset annos 17. Corpus terræ mandatum fuit in Ecclesia majori S. Lamberti Leodiensis. Scripsit ad Hermannum Coloniensem Archi-Episcopum

Vitam S. Lamberti Ep. & M. quam ex MS. codice anno 1612. Joannes Chapeavillus Tom. 1. rerum Leodiensium publicavit. Ad hæc teste Sigeberto Gemblacensi de Script. Eccles. composuit Cantum Nocturnum de eodem Martyre.

Canticum de SS. Trinitate.

Cantum de inventione S. Stephani Proto-Martyris.

Scripsit quoque ad Robertum Episcopum Metensem Librum Capitularem, in quo Capitula, Responsoria, Versus, Collectas per singulas noctis & diei Horas per integrum annum distinctè congessit.

LEODIENSE

Aliud ibidem loci seu primo solum lapide à Leodio (uti habet Miræus de Collegiis Regul. cap. 55. fol. 150.) situatum Canonicorum Augustinianorum Cœnobium communiter *Abbatia S. Ægydii* intitulatum, cujus originem & fundationem Anonymus Author Magni Chronici Belgici fol. 153. fideliter exhibet in hæc verba legendam: *In Ecclesia etiam S. Ægydii in monte publico Canonicos Regulares instituit* (Albero Leodiensis Episcopus hujus nominis primus, ordine verò vicesimus octavus, idem etiam Godefridi Ducis Lovaniensis uterinus frater electus anno 1231.) *& eis multa bona tribuit, quæ Ecclesia incepta fuit tempore Notgeri 27. Leodiensis Episcopi per Gundrannum Joculatorem & Mimum, qui relictis vanitatibus Sæculi elegit in illo nemore vitam eremiticam, & quia transitus periculosus erat; ideò ibi hospitalitatem exercebat. Habebat verò ursum, qui attrahebat lapides pro Ecclesiæ ædificio, Leodienses mirantes cum urso lapides trahi, quidam ex ipsis Sæculum relinquentes cum eis ibi regulariter vixerunt. Primus eorum Prior quondam Decanus S. Petri Leodiensis, post primus Abbas fuit Asso, qui ibidem sunt sepulti, ad quam Ecclesiam singulis annis veniunt Mimi Episcopatus Leodiensis processionaliter cum candelis & oblationibus feria quarta post Nativitatem S. Joannis Baptistæ ob reverentiam Gundranni, quem ad Sæculum reducere voluerunt, qui obiit quarto calendas Aprilis,*

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fratres autem ejus cum Cruce obviant usque ad porticum Ecclesiæ. Et paulò post: *Obiit Albero* (fundator antedictus) *in Circumcisione Christi, sepultus in Ecclesia S. Ægydii publici montis.*

LEODIENSE

S. *Leonardi* intitulatum, seu Sanctissimo Lemovicensium Abbati & Confessori dicatum tempore & authore non notato cœpit in Suburbio Leodiensi fundatum Venerabilis Congregationis Windesimensis Monasterium, cujus perantiqua structura aliquando penitus dejecta ejusdem Congregationis Prior Generalis Reverendissimus ac Amplissimus Dominus Augustinus Closset adhuc in diebus suis isthic loci seu ad S. Leonardum adhuc officio Procurator nuper novam anno 1688. fabricam molitus pro religiosa industria sua totam eandem Claustralem structuram adeò feliciter ad finem perduxit, quod & idem ipsum Leonardinum Monasterium ipse jam officio Prior amplius ad mortem usque laudatissimo regimine simul ac gloriosis meritis suis gubernavit.

LEODIENSE,

Percelebre quondam Canonicorum Regularium Ord. S. Augustini Divæ Virgini Mariæ simul & S. Gabrieli Archangelo dicatum, istud tamen (prout nobis videtur) fortè jam pridem antiquatum, & omninò disparuit, de quo grata nobis saltem superat memoria in Magno rerum Belgicarum Chronico ab Authore Anonymo folio 110. sic annotata: *Isto eodem tempore* (sub annum circiter Sæcularem seu Millesimum) *Albertus Canonicus Tornacensis, qui de Colonia Agrippina originem duxit in Parochia* (apud Leodienses) *Rodensi Ecclesiam in honorem perpetuæ Virginis Mariæ & ejus Paranymphi Gabrielis ædificavit, & ibidem fratres sub Regula S. Augustini, sicut per revelationem acceperat, congregavit, & relicta Præbenda in eadem Ecclesia sub duobus Præpositis devotè militavit, quibus in pace defunctis Abbatem primum præfecerunt Virum Religiosum nomine Joannem de consensu Domini Oberti Episcopi Leodiensis. In hoc loco Monasticæ disciplinæ vigor per multos effloruit annos, sed heu! jam nostris temporibus non hostium incursu forinsecùs, sed tinea attenuatus intrinseca, desolationi proximus est.*

LEODIENSE,

Monasterium S. Petri *fundavit Beatus* (cujus succinctam vitæ historiam exhibet etiam sæpecitatus Anonymus in Chronico Magno rerum Belgicarum fol. 29.) *Hubertus, anno* 714. *& opulenter dotavit, quod à Nordmannis vastatum instauravit Richardus Leodiensis Episcopus anno* 915. Ita quidem Pennotus antedictus, contra ac Anonymus jam sæpecitatus in magno suo rerum Belgicarum Chronico fol. 30. in eodem isto Leodiensi S. Petri Monasterio primitus Monachos constitisse scribit his verbis: *Ecclesiam S. Petri ædificavit* (S. Hubertus antedictus) *in qua nigros Monachos de Cœnobio Stabulensi posuit.*

LEODIENSE

Monasterium, quod est Ordinis Vallis Scholarum piissimum Authorem habuit Robertum Principem & Episcopum Leodiensem anno 1246. carne mortali resolutum, & de prima hujuscemodi fundatione Anonymus Author magni Chronici rerum Belgicarum fol. 235. occurrit in hæc verba legendus: *Eodem tempore* (circà annum 1233.) *Leodii in loco qui dicitur Granaria fundata est Ecclesia B. Mariæ, quæ Insula B. Mariæ dicitur, ubi primò Canonici Regulares fuerunt, sed post fratres de Ordine Scholarum.* De quo eodem Ordine seu prima institutione illius videri poterit Augustinus Barbosa de Jure Ecclesiast. lib. 1. cap. 41. num. 34. fol. 550. & Nicolaus Crusenius in Monastico Augustiniano part. 2. cap. 27. fol. 110.

Sed ecce! pro ampliori Leodiensis Monasterii hujus notitia juvat hic subdere ea quoque, quæ de eodem nuper meminerunt notissimæ illæ Circulares, uti vocamus, litteræ, & sic habent: *Leodium convocati sunt paucis abhinc annis Canonici Regulares Congregationis Gallicanæ, quòd eorum in reformanda disciplina consortium expetierint Vallis Scholaris Canonici. Præclaræ huic Gallorum intentioni hanc in rem mordicus obstitere pauci quidam Potentes, nescio, quo Spiritu ducti seu impulsi, eosque ad Romanum Tribunal appellarunt, qui illic se sisterent ad condictum diem; profecerunt tamen his artibus suis omninò nihil tenta per omnes modos avita eorum mansuetudine, quàm ut Gallorum Institutum comitetur novus Leodiensium favor, qui verò intereà ne gratis amari ab omnibus viderentur velle, Nobilium Puerorum educationi sedulò vacant, erecto non ita pridem Domicilio quodam, ubi Adolescentes sub eorum tecto omnibus honestæ vitæ & litterarum disciplinis erudiuntur.*

LEO-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

LEODII

Ibidem claruit hactenus adhuc alia quædam Regularium Clericorum Abbatia, suo nomine *Scholarum* appellata, quam aliquandò incoluerunt Canonici S. Genovefæ, qui tamen ætate nostra occasione belli terris istis & Civitati Leodiensium illati denuò vel inviti loco cedere debuerunt, & de eodem hoc Monasterio in litteris Circularibus jam ante memoratis de anno 1674. habentur sequentia: *Vobis dicere supersedeo, quid Romæ actum sit in multiplici negotio & repetita deliberatione Regularium, quod notum est pro Abbatia S. Mariæ Vallis Scholarum in civitate Leodiensi; fama votum jam prævertit, nec vos latere potuit, quàm acriter de Jure nostro quasi de suo à Legatis Romani Imperatoris, Regum Galliæ & Hispaniarum decertatum sit atque discerptum. Tandem lis in jus adducta est die 14. Novembris in Congregatione Cardinalium & Præsulum quàm plurimorum, qui omnes de jure nostro decretum facere noluerunt inter possessionem permittentes. &c.*

LEODIENSE

S. Dionysio Areopagitæ Episcopo & Martyri dedicatum Canonicorum Regularium Collegium à S. Notgero Leodiensium Episcopo conditum recensetur à Gabriele Pennotto in hist. tripart. lib. 2. cap. 38. num. 7. in hæc verba notatum: In eadem Civitate anno 987. idem Notgerus Nitardo majoris Ecclesiæ Custode Administrante condidit Ecclesiam in honorem B. Martyris Dionysii in qua primùm viginti, posteà decem additis, triginta Canonicos instituit. Miræus ibidem cap. 61. ex Ortelio & Ægydio Bucherio. Factus est autem Notgerus Leodiensium Episcopus anno 971. & obiit anno 1007. Hæc Pennottus loc. cit. cujus verba in rem præsentem confirmat etiam Magnum Chronicon rerum Belgicarum Pistorianæ editionis vel paucis fol. 86. ita legendum. Per Richardum Custodem Majoris Ecclesiam condidit (S. Notgerus) cum 20. Canonicis, quibus postea decem sunt additi.

LEODIENSE

Anno 979. idem Notgerus (Leodiensis Episcopus antedictus) Ecclesiam sub invocatione S. Crucis cum Claustro pro quindecim fratribus Canonicis ædificavit, & dotavit. Miræus ibidem. Pennottus loco citato, præter quem Anonymus Author magni Chronici Belgici fol. 86. de eadem S. Crucis Ecclesia seu de nova institutione illius sic habet: Cùm Vir nobilis ac potens (Defensor nomine) locum supereminentem civitatis, ut ibi habitationem conderet, ab eo (S. Notgero Leodiensi Episcopo) peteret, Episcopus sentiens hoc fore in perniciem Patriæ, non assensit, sed per Robertum Majoris Ecclesiæ Præpositum ordinavit in eum ipsum locum S. Crucis Ecclesiam cum reditibus quindecim Canonicorum, quibus victualia necessaria curavit, & in qua idem Robertus sepultus est. Hæc ibi. Porrò hic notandum, Obertum quendam hujatis Ecclesiæ ad S. Crucem Præpositum anno 1092 ad Episcopale solium Leodiense fuisse promotum, de quo loco citato fol. 133. sic habetur: Defuncto bonæ memoriæ Henrico Obertus ex Clero ejusdem Ecclesiæ canonicè electus succedit, qui Obertus fuerat Præpositus Ecclesiæ S. Crucis in Leodio, & per Henricum ejectus servivit fideliter.

LEODIENSE

Canonicorum Regularium Collegium cum aspectante Ecclesia sua S. Martino Episcopo Turonensi & Confessori dicatum recensetur à Pennotto nostro in hist. tripart. cap. 38. num. 7. vel breviter in hæc verba notatum: Eraclius post Baldricum Episcopus Leodiensium (anno 960.) factus, duo in Urbe Leodiensi Monasteria construxit, ad titulum S. Pauli, & ad titulum S. Martini Episcopi. Sigebertus in Chronico &c. Item in magno Chronico rerum Belgicarum fit etiam mentio Martiniani Cœnobii hujus fol. 86. sub his verbis: Claustrum B. Martini muris & turribus firmavit, S. Notgerus Leodiensis Episcopus subintellige.

LEODIENSE

Aliud Doctori gentium seu S. Paulo Apostolo cum adspectante Ecclesia sua dicatum ejusdem prorsus cum priore Status ac Religionis Collegium in sæpè citato Chronico rerum Belgicarum fol. 86. vel brevissimè solùm adnotatur sub his verbis: Ecclesiam S. Pauli à fenestris &suprà consummavit, & bonis adjectis, ubi viginti tantùm erant Canonici, ibi triginta constituit &c. Et hæc eadem tam de Paulino isto quàm proximè præcedente Martiniano utroque Collegio isto confirmat etiam Pennottus sup. cit. ex Miræo de Cann. Sæcul.

cap. 55. & 58. Sigeberto & Ægydio Bucherio ita ſcribens: Porrò in dictis Monaſteriis Canonicos inſtitutos monſtrat hiſtoria Notgeri Epiſcopi, quæ ſic habet: Eccleſiam S. Pauli à feneſtris & ſuprà conſummavit, & bonis adjectis, ubi viginti tantùm erant Canonici, triginta perfecit. &c.

LEODIENSE,

Cœnobium S. Joannis Evangeliſtæ in Inſula anno 972. S. Notgerus Leodienſis Epiſcopus fundavit, in quo triginta Canonicos conſtituit. Sigebertus in Chronico. Ægydius Bucherius in Chronico. Miræus de Collegiis Sæcularibus cap. 59. Hæc Pennottus in hiſt. tripart. lib. 2. cap. 30. num. 7. quæ eadem refert ſæpecitatum Belgarum Chronicon fol. 86. vel paucis ita legendum: Tertiam (apud Leodienſes) Eccleſiam, ſcilicet B. Joannis Evangeliſtæ, ex ſuis ſumptibus condidit & utenſilibus, reliquiis, & poſſeſſionibus ſufficientibus & triginta Canonicis ibi conſtitutis ditavit ſæpefatus S. Notgerus Leodienſis Epiſcopus.

LEODIENSE,

In eadem civitate Baldricus ſecundus (Leodienſis Epiſcopus anno 977. huic ſæculo defunctus) Eccleſiam S. Bartholomæi in Leodio dedicavit, quam Godefridus Præpoſitus majoris Eccleſiæ ædificavit, & duodecim fratres ibi inſtituit, & ſuis allodiis ditavit. Dicitur, quòd S. Ulbertus Martyr ibi quieſcit. Molanus in Natalibus ad diem 22. Octobris. Ita Pennottus loco cit. item in ſæpecitato Chronico Belgico de eadem S. Bartholomæi Eccleſia fol. 243. recitantur ſequentia: anno Domini 1256. Reliquiæ S. Bartholomæi Leodium à Roma adductæ in ſua Eccleſia per Præpoſitum ejusdem Eccleſiæ reponuntur. &c.

S. LEONARDI,

Quoddam Canonicorum Regularium apud Helvetios, atque iſtud ſub diſtrictu Diœceſis Conſtantienſis in Turgovia ſuperiori ætate conſpicuum, de quo Bruſchius, de Monaſteriis Germaniæ cent. ima. fol. m. 116. ſic legendus nobis occurrit: Wernherus iſte (Monaſterii Sangallenſis Abbas ex computo Bruſchii citati numero triceſimus primus) ante muros Sangallenſes fundavit & ſuis ſumptibus extrui curavit Præpoſituram S. Leonardi, quæ erat Regularium aliquot Canonicorum habitatio, ac Cœnobium, quod tamen Abbatis Chunonis (qui ab anno 1379. uſque 1411. præfuit) tempore iterum propter bellicos tumultus deſertum eſt, cùm floruiſſet annis 350. annui reditus ſunt San-Gallum translati. Poſteà everſum eſt penitus unanimi S. P. Q. Sangallenſis ſententia anno Chriſti 1530.

LEONTII

In notâ Marchiæ (quæ veteris Wandaliæ pars eſt ampliùs à Zeillero in continuatione Itinerarii Germaniæ cap. 17. fol. 205. deſcripta) Brandenburgicæ Civitate (de qua itidem legi poterit idem Zeillerus in Itinerario fol. 383. item 674.) olim conſtitit quoddam Canonicorum Regularium Aſceterium, iſtud tamen mutata Religionis facie in totum jam pridem fataliter extinctum, & dehinc nobis vix de nomine ſuo notum, & quidem ex ſolo & unico Alberto Kranzio in Metrop. lib. 4. cap. 39. in hæc verba commemoratum: *Tunc etiam* (circà annum Chriſti milleſimum) *Cœnobia fiebant Sanctorum Virorum canonicè viventium, ſicut teſtantur ii, qui in Lubeck, Altenburg, Leontio, & aliis civitatibus viderant. &c.*

LEUSA,

Taliter ſimplici nomine ſuo dictum antiquiſſimum Ordinis Canonico-Auguſtiniani Parthenæum primitùs quidem in Valeſia (quæ certa pars eſt Helvetiæ noſtræ Germanicæ) quocunque demùm tempore & Authore intrà Diœceſanos limites Sedunenſes fundatum, & ædificatum, exindè verò Auguſtam Prætoriam notam Principatus Pede-Montani ſeu Salaſſorum Urbem ad Duriam Fluvium verſus Alpes Grajas de meliori Superiorum conſilio translatum; quod factum eſt annis abhinc ferè ducentis, atque iſthìc loci Venerabile domicilium iſtud cum adjuncto templo S. Catharinæ Virgini & Martyri dicato, hodiè præclarè ſatis emicat, habens Prioriſſam, quæ quidem officio ſuo ſolùm triennalis eſt, adhuc tamen eadem ampliùs ad aliud triennium pariter eligibilis, ſic tamen

de

de prævio consensu & authoritate Ordinarii, è cujus nutu pendent, & Spirituali illius Jurisdictioni subjacent Religiosissimæ Canonissæ istæ; qualiter de hoc me per litteras edocuit magnus ille (uti vocatur) Præpositus gemini Xenodochialis Cœnobii Montis Bernardi Reverendissimus, ac Illustrissimus D. D. Antonius &c. Dominus, ac Patronus mihi gratiosissimus. &c. &c.

LIPPSTADIUM,

Famosa Westphaliæ civitas in Diœcesi Paderbornensi, ac cognomini amni Lippio propius adsita, atque eadem hæc tum Electori Brandenburgico, tum Principi Waldeccensi jure territoriali subdita, & dehinc à Religione Romano-Catholicâ etsi prorsus alienâ in medio Nationis pravæ colit & sanctè custodit Venerabile quoddam Canonici Ordinis Parthenæum Congregationi Windesimensi combinatum, istud tamen (hæresi undique plusquàm fortiter obsistente) tum de avitâ primâ fundatione, tum de moderno statu suo haud ampliùs inquirendum.

LIPSIENSE

Canonicorum Regularium Ord. S. Augustini Collegium in honorem S. Thomæ Apostoli fundatum olim insigniter floruit in ipsa Civitate Lipsiensi. Ejus primordia referuntur ad annum 1193. Chronicon Terræ Misnensis apud Menckenium Tom. II. script. Rer. Germ. fol. 323. de eo habet sequentia: Anno Domini 1193. Hermannus Landgravius Thuringiæ, filiam sum desponsavit Theodorico filio Ottonis Marchionis Misnensis, sicque discordia inter eos habita fuit sedata. Hic Theodoricus fundator fuit Canonicorum Regularium in Lipzig apud S. Thomam. Lipsienses obliti omnis honoris & fidei, præstitique homagii, opposuerunt se feudali ac naturali Domino suo Theodorico. Et cives expulerunt primum Præpositum S. Thomæ, dicentes ipsum esse causam discordiæ, & multa damna intulerunt Monasterio, specialiter in lignis aptatis ad ædificia Monasterii. Post aliquod tempus concordia facta inter Cives & Dominum Theodoricum, pensata sunt damna illata Monasterio, pro quibus restaurandis duos Cives Proconsules posuerunt pro fidejussoribus, promittentes velle satisfacere. Postquam plurima tempora elapsa fuerunt & Præpositus nihil in recompensationem reciperet, monuit fidejussores, quorum unus negavit, & juravit, se nihil scire de promissione, seu de fidejussione, unde in brevi mortuus est subitaneè. Alter similiter negavit, sed videns qualiter socius suus mortuus est, recognoscens fatebatur, & in fine vitæ dedit domum suam Monasterio in recompensam, ea tamen conditione, quamdiu uxor sua viveret, possideret anteriorem domum, post cujus mortem haberet Monasterium totaliter. Prædicti Monasterii Ecclesiæ S. Thomæ Ordinis Cann. Regg. Pater primus, erat quidam Plebanus de Olschitz dictus Conradus, qui ob desiderium Margravii Theodorici suscepit curam hujus Monasterii. Hic inchoans Religiosam vitam, collegit quosdam fratres ad se, quibus aliquamdiu præfuit. Tandem vidit, quod fratres collecti non ita obedienter vixerunt, quia nimis strictam vitam duxit; occultè recessit in Hallis. Videntes autem fratres, se esse sine regimine, & ita in Religione deficere, per preces multas eum reduxerunt, qui bene exhinc rexit usque in finem vitæ suæ.

Post hunc fratres ac Domini ibidem collecti elegerunt sibi Præpositum, dictum Wernerum, sub quo Margravius dotavit, & beneficiavit Monasterium. Hic Præpositus multa bona fecit Monasterio. Nam parietes dormitorii magnificè erexit, & domum illam ædificavit ex altera parte, quæ tangit chorum. Item Lampadem dormitorii instituit incendi, ut per noctem arderet. Item comparavit tres partes Bibliæ, pluresque Libros cantuales chori ac Missales procuravit. Quo mortuo Domini ac Fratres Monasterii elegerunt alium Prælatum, postulantes unum de Hallis; quo confirmato, religiosè vixit, & bene rexit per plures annos quousque sibi videbatur, quod forte religiosiorem vellet eligere vitam, abiit occultè, nescientibus fratribus ad Episcopum Mersenburgensem. Resignavit Prælaturam, petens se absolvi, præsentavit sigillum Episcopo, eo absoluto recessit. Episcopus autem Mersenburgensis sicut fidelis Protector sollicitus de cura Monasterii, cum paucis de curia sua equitavit, venit in allodium Olschitz, locutus est Provisori allodii, qui erat Conversus unus, disposuit quoque cum eo, quod invitaret aliquos fratres de Monasterio suo seniores, & potiores, & faceret ipsis unam cœnam seu merendam, & lætarentur in suis allodiis, & ut nemini revelaret adventum suum, quod ipse vellet adesse superventurus improvisè. Conversus ille, scilicet Provisor allodii, fecit, quæ sibi Episcopus commisit diligenter. Venientibus itaque Patribus Monasterii ad convivium seu prandiolum in allodio, comederunt & biberunt, & lætati

ſunt valde, ignorantes talem receſſum Præpoſiti eorum. Tandem, ut præordinatum fuit, Epiſcopus improviſe veniens & videns Dominos territos de ſuo adventu improviſo conſolabatur eos dicens: Nolite terreri, veni enim propter melius veſtrum. Nam dico vobis, quòd Prælatus veſter reſignavit, & abſolutionem per preces ſuas obtinuit ab Præpoſituræ officio. Ecce ſigillum mihi præſentavit, quod reſtituo vobis. Nunc ergo eligite vobis alium, fidelem vobis, & Monaſterio veſtro, quem aptiorem ſcitis, & religioſiorem. Hoc audientes Domini & Patres Monaſterii, nimis breviter præmeditati poſuerunt in arbitrium Epiſcopi, quemcunque ipſe eis eligeret ac præficeret ipſis, qui ſibi melior videretur, ipſi vellent eum benigne acceptare. Epiſcopus vero perpendens plurima inconvenientia in longis ac propinquis temporibus poſſe evenire, reſpondit: Non Fratres ac Domini mei, ego non volo vos privare electione veſtra libera. Si enim ego hoc nunc facerem, omnes ſucceſſores mei privarent vos electione, aut impugnarent. Dato enim uno inconvenienti, ſequuntur plura. Sed ite in Monaſterium veſtrum, & convocate eos, qui vocandi ſunt, & eligite vobis Præpoſitum ſecundùm canonicam ſanctionem. His auditis Domini ac Patres multum grati erant de informatione Epiſcopi. Poſtea receſſit, & ipſi abjerunt, & electo Canonicè Prælato confirmatus eſt ab Epiſcopo. Chronici Montis Sereni Author ad annum 1221. Primum Præpoſitum *Wernberum* (cujus mortem ad hunc annum XVI. Kal. Martii refert) Ejus vero ſucceſſorem *Wilhelmum* vocat, quem à Capitulo Sereni montis in numerum fratrum ſuſceptum fuiſſe ſcribit. Reliquorum Præpoſitorum nomina me latent præter *Joannis Grundmanni*, de quo mox plura. Floruit hoc Collegium pluribus viris litteratis præſertim poſt fundatam Lipſienſem Academiam cujus ſub Conſervatores, ut apud eundem Menckenium videre eſt, aliquoties fuêre Præpoſiti Thomani. Inter Thomanos Præpoſitos Sæculo decimo quinto Scriptoribus Canonicis adnumerari meretur *Joannes Grundeman* qui circa annum Domini 1466. floruit. Scripſit *ſermones varios*, *ac tabulam ſuper Repertorium Morale Petri Berchorii*. MS. adhuc extat in Bibliotheca Univerſitatis, ut teſtatur Joëcher Lexicon Eruditorum. Jurisprudentia tum ſacra quàm prophana eodem Sæculo inclaruit *Joannes Ceraſianus* de Monte Regio. Typis excuſus eſt ejusdem commentarius *ad Capit.* SENTENTIAM SANGUINIS, in 4. in cujus fronte leguntur ſequentia: *Repetitum & reſumptum eſt hoc* C. SENTENTIAM SANGUINIS, *in alma univerſitate Liptzenſi, ex commiſſione & Mandato egregii & eximii Viri D. Johannis de Breytenbach U. J. Doctoris, inclytæ facultatis juridicæ inibi Ordinarii, per Venerabilem Virum Johannem Ceraſianum de monte Regio, Decretorum Bacalarium, Collegii S. Thomæ Apoſtoli ibidem Canonicum Regularem; impreſſumque per Melchiorem Lotter civem Liptzenſem anno Chriſti MCCCCXCIX.* De Gudenus in Sylloge I. Varior. Dipl. p. 442. Poſt ſacra à Luthero mutata hoc quoque Collegium in publicam Scholam mutatum fuit, quibus fatis aut quo jure mihi non conſtat.

LIVONIA,

Teutonicè *Liefflandt*, quæ eſt Regio inter Pruſſiam ad meridiem, & Ruſſiam albam ad Boream Samogitia comprehenſa à Michaële Antonio Baudrand in novo Lexico Geographico part. 1. fol. 428. uberius deſcripta, atque eadem ipſa prioribus ſæculis Superiori quidem Germaniæ noſtræ (uti refert Zeillerus in Itinerario Germaniæ cap. 24. fol. 518.) connumerata, hodie tamen ſub dominio tum Magni Ducis Moſcoviæ, tum Regum Poloniæ & Sueciæ detenta, primordia Chriſtianitatis ſuæ, ſeu primam ſuæ gentis ab Idololatria & Paganiſmo ad Lucem Evangelicæ veritatis converſionem, ſub finem ſæculi duodecimi, & rectè quidem anno 1194. factam, præ cæteris debet Canonicis Regularibus ſacræ Regulæ Auguſtinianæ Profeſſoribus, quorum potiſſimus fuiſſe perhibetur B. Meynardus Presbyter è Monaſterio Sigebergenſi poſtulatus Magnus Livoniæ Apoſtolus, qui zelo animarum nimium quantum exæſtuans, non niſi populo terræ à Superſtitionibus Gentilium abſtrahendo, eique Chriſtianis moribus imbuendo, pluribus annis indefeſſe ſtuduit, eaque propter à S. Anſgario Metropolitano Bremenſi in primum Livoniæ Epiſcopum ordinatus, magnâ ſollicitudine continuò novæ Eccleſiæ Rigenſi quantocyus inædificandæ totus quantus incubuit, eáque perfecta, poſt immenſos labores in vinea Domini conſummatos, ad capeſſendam meritorum æternam retributionem deſuper evocatus Cœlos intravit; poſt quem apud Livonienſes munus Paſtoris ſuſcepit, & Rigenſem Eccleſiam de poſthac regendam ſuſcepit Bertholdus quidam Ordinis Ciſtercienſis Alumnus, idem de hoc in Chronico rerum Belgicarum fol. 204. in hæc verba laudatus: *Iſtis diebus* (anno 1194.) *in Livonia, quæ eſt inter Sueciam, Pruſſiam, & Poloniam quidam Abbas Venerabilis Bertholdus nomine, Ciſtercienſis Ordinis Chriſtum prædicabat Paganis cum omni inſtantia, qui etiam ſecundus factus Epiſcopus poſt Meynhardum (qui fuit ex Regularibus, & primus prædicaverat in illa Provincia) diu perſeveravit, & poſtmodum interfectus martyrium promeruit &c.*

LUBEN-

LUBECENSIS,

Episcopalis Ecclesia in inferiori Saxonia ceu Suffraganeatus sub Metropolitana Bremensi comprehensa, eáque primùm Auctorante Ottone primo (qui cognomento *Magnus*, inaudiit, & Imperium illius ab anno 938. usque 973. perduravit) fundata in propria sua S. Joannis Baptistæ & Præcursoris Domini Cathedrali Ecclesia antiquioribus Sæculis continuò duodecim Clericos enutrivit, quos genuino statu suo Regulares fuisse vel ex eo liquet, quòd eadem ipsa Lubecensis Ecclesia una sit & fuerit de Saxonicis, quas olim non nisi in sacro Ministerio seu Clericali officio Regulares habuisse jam sæpius dictum est in antecedentibus, ut & pariter liquet ex sequentibus.

LUBECENSE.

Præter recensitam Cathedralem Ecclesiam adhuc unum & alterum (imò etiam fortè plura) in eadem Imperiali Civitate Lubecensi, sub annum circiter 1060. constitisse sacri Ordinis nostri Collegium, & quidem tum temporis recens institutum, dilucidè satis ostendit sæpè citatus Albertus Krantzius jam suprà in descriptione Monasterii Leontici in id adductus, ubi sic habet: *Tunc etiam per singulas* (Wandaliæ) *Urbes Cœnobia fiebant Sanctorum Virorum canonicè viventium, sicut testantur ii, qui in Lubeck, & aliis civitatibus viderunt. &c.*

LUCELLENSE,

Cognomento *minus*, vulgò *Klein-Lüzel*, & sic quidem ad differentiam alterius cujusdam (quod communiter Lucellense majus inaudit, & Cisterciensis Ordinis Asceterium est) communiter appellari solitum, jam pridem antiquatum apud Helvetios in Diœcesi Basileensi Monasterium Canonicorum Regularium Authore non notatò, decurrente tamen sæculo undecimo, pro sanctimonialibus antedictæ familiæ Cisterciensis fundatum, subinde verò seu post aliquot annos, quibuscunque demum ex causis, ad Canonicos Regulares translatum penes istos perduravit usque ad annum 1264. quo decurrente (dum jam antè Religiosum Claustrum istud mille casibus terribiliter infestatum tantùm non omnino defecit) de meliori consilio & authoritate Ordinariâ, alteri cuidam, & quidem Basileensi ad S. Leonardum jam suprà recensito, pleno jure fuit additum & incorporatum.

LUCIANUM,

Seu communiter *Vallis S. Luciæ* nuncupatum, propè Trudonopolim in Diœcesi Leodiensi, Religiosissimum quondam de Venerabili Congregatione Windesimensi Parthenæum, sub initia sæculi decimi quinti fuit apparatum, & habetur istud secundùm primogeniam Originem suam à Joanne Hoybergio in notis ad Historiam Corsendoncanam fol. 146. taliter annotatum: *Guilielmus quidam de Welle consentiente conjuge donationes, ut vocant, inter vivos contulerat, cedénsque suas hæreditates Trudonopoli è regione Abbatiæ pro erigendo ibidem Virginum Monasterio sub habitu & ordine ab Ecclesia approbato; quibus præterea omnia sua mobilia assignaverat, octodecim modios Siliginis annuos, & hujus fundationis Executores Waltherum Girolanum Priorem de Corsondona, & Henricum Marcick, & Religiosum Ordinis Carthusiani in Zelesen propè Disthemium, aliósque duos. Verùm cum Abbas S. Trudonis Robertus à Ryckel nulla ratione induci potuisset, ut in sua Parochia & loco Abbatiæ proximo Monasterium conderetur, Executores hoc loco vendito alium opportuniorem emunt extra oppidum sub Parochia & juxta fontem S. Joannis Baptistæ, unde & ipsum Monasterium Canonissarum Regularium inclusarum Commissarium seu Visitatorem deputavit idem Episcopus Priorem Bethlehemiticum (Lovanii) deinde Priori Leodiensi ac postea Throniano, ac nominatim Authori nostro (Joanni Latamo) tandem Tungrensibus authoritate Episcopali subjecta fuit, cui & hodiéque subest.*

LUNENSE,

Seu celeberrimum quondam apud Saxones Orientales in Diœcesi Verdensi Canonissarum Regularium Collegium in oppido, (de quo videri potest Zeillerus in continuatione Itinerarii Germaniæ cap. 31. fol. 419.) *Lune* cognominato fundatum inclaruit. Hujus autem Parthenii Cœtus Rector in Spiritualibus in diebus suis fuisse laudatur nobilis Vir Henricus à Langen nuncupatus; idem postmodum anno 1364. ad Episcopalem Cathedram Verdensem promotus, & dehinc à Bruschio de Episcopis Germaniæ tom. 1. cap. 14. in Henrico 41. Episcopo Verdensi *Vir pius, mitis, ac placidus* constitisse commendatus; item à Krantzio in Metropoli Saxoniæ lib. 10. cap. 8. recensitus: *Verdensi Ecclesiæ*

per illa tempora circa annum 1364.) *dum Gerardus transfertur ad Hildesheimensem* (Episcopatum) *memorabilis Vir Henricus de Langen ertus oppido Luneburgensi & bona familia ordine Pontificum in illa Ecclesia quadragesimus primus sedit annis octo. Erat autem antè Præpositus Virginum in Lune Canonicus Verdensis. Obiit demùm anno* 1380. *die* 3. *Januarii in sua Verdensi Ecclesia sepultus.*

LUNEVILLENSE

Monasterium, seu nobilis temporibus nostris apud Lotharingos Abbatia Canonicorum Regularium Congregationis (ut vocant) Salvatoris, in ipsa civitate *Luneville* nuncupata, sub limite Diœcesis Tullensis hodiedum perstat perinclyta, alias proprio nomine suo *S. Remigii* intitulata, atque eadem hæc à Pennotto nostro in hist. tripart. lib. 2. cap. 39. n. 12. vel paucis taliter annotata: *In Tullensi Diœcesi Provinciæ Trevirensis sunt duo Monasteria Canonicorum Regularium ex lib. Taxarum, quorum unum Calmonstratense* (de quo jam supra suo loco & ordine dictum est) *alterum de Luneville, cujus etiam fit mentio in libro Constitutionum Benedicti XII.* Et sic ille; cui pro pleniore rei notitia juvat hìc superaddere ipsam quoque fundationis hujus historiam, & modernum ejusdem Canoniæ hujus statum, à Reverendissimo ac Clarissimo Domino Francisco Merckier, quondam Claustralis loci hujus Priore in rem præsentem gratiosè nobis communicatam, quæ sic habet: *Fuit primus Canoniæ hujus nostræ Fundator Folmarus Comes Metensis, qui anno circiter* 990. *Monachos ibidem constituit. Is duos, quos sibi Charissimos habuit filios Folmarum & Hermannum Francorum Comites, qui pariter Fundatores habentur, & quidem eò fortè quòd Monachos antedictos ob depravatos conversationis suæ mores & execrandam bonorum æquè mobilium ac immobilium dilapidationem anno* 1034. *loco cedere coactos & exterminatos in vices illorum Claustrales Virgines seu Moniales illuc introduxerint; quibus demùm ad unam omnibus lenta tabe consumptis, sub decursum sæculi undecimi successerunt Canonici Regulares sub Durando Abbate Bello Campensi istbuc introducti.* Cui ceu Religiosissimo Ascetæ tanquam Virorum plenarium Abbatiæ hujus regimen fuit demandatum, donec intra breve tempus creatus fuerit Abbas.

I. Cono electus anno 1130.
II. Alberto anno 1154.
III. Henricus anno 1175.
IV. Joannes I. anno 1195.
V. Otto anno 1205.
VI. Bertrandus anno 1225.
VII. Joannes II. anno 1267.
VIII. Joannes III. anno 1313.
IX. Ludovicus anno 1333.
X. Waltherus anno 1388.
XI. Joannes IV. cognomento Silvester anno 1421.
XII. Dominicus Rentier anno 1461.
XIII. Ludovicus II. Nanceyo anno 1473.
XIV. Philippus Franguin anno 1474.
XV. Antonius de Magneris anno 1507.
XVI. Theobaldus Vincent. anno 1543.
XVII. Franciscus de Porte Sieix anno 1553.

Post hujus obitum Claudius de Saintes Canonicus Regularis ibidem professus Abbatiam administravit, donec proximè sequens Bullis Apostolicis fuerit confirmatus, quo eodem perdurante tempore ipse etiam cum qualitate Abbatis Lunevillensis interfuit Concilio Tridentino, etsi reverà officium Abbatis sex solùm aut septem mensibus exercuerit.

XVIII. Michael de Grandis anno 1579. obiit.
XIX. Jacobus de Megnien anno 1621. & hic spontaneâ resignatione sua Commendam invexit.
XX. Carolus à Lotharingia Dominus Gorziæ fuit primus Commendatarius anno 1648.
XXI. Carolus Dux Lotharingiæ secundus Commendatarius, qui tenuit usque ad annum 1662. atque resignavit Successori suo proximè sequenti.
XXII. Christophorus de Hordal Commendatarius tertius &c.

Fertur Abbas S. Remigii fuisse olim Dominus Urbis ipsius Lunevillæ, at hoc jure cessisse in gratiam Serenissimorum Ducum Lotharingiæ, qui in compensationem plura alia bona & privilegia huic Ecclesiæ contulerunt, Dominium habet altum in pagum de Benamenit,

menit, & utile in pagos Fromondivillæ, Folcerii, & alios. Huic Abbatiæ unitæ sunt Ecclesiæ Parochiales dictorum Urbis & Pagorum, nec non aliorum aliquot, in quibus Curati seu Rectores & Parochi sunt Canonici Regulares dictæ Congregationis.

Littera M.

MAGDEBURGENSE.

Ecclesia Metropolitana, vel olim titulo & dignitate Primatus Germaniæ decorata, eáque suffraganeas sibi subditas habens quinque, videlicet Merseburgensem in Thuringia, Ciczienſem in Misnia, Brandenburgensem in veteri Marchia, Havelburgensem in Saxonia, & Misnensem in eadem Provincia situatam, de principali seu Metropolitana Sede sua, item de primæva fundatione sua recensetur ab Alberto Krantzio in Metropoli Saxoniæ lib. 6. cap. 12. taliter descripta: Otto Magnus dum expeditionem primam terminasset in Italiam, voto constrictus, quòd Milites sui se invito Monasterium S. Mauritii (aliàs Agaunense dictum, de quo jam suprà) habuissent inhonoratorium, novum extruere Monasterium in honorem ejusdem Divi Mauritii. Idque opere complevit, dum rediret in Magdeburg; ibíque fundavit Monasterium Fratrum Divi Benedicti, Mauritium faciens sanctum loci Tutelarem. Ad sequentia verò tempora cùm crescere cerneret civitatem, multiplicaríque populum Christo crediturum per vicinam Wandaliam, erexit in eodem loco Ecclesiam Metropolitanam: sed cùm esset Ecclesia futura Metropolitica, non erat Fratribus Divi Benedicti locus propter Cæremonias multas, fratribus alienas, in Ecclesia prima peragendas. Igitur deputavit Otto fratribus locum extra muros in monte, ubi jubebat refici Cœnobium, translati sunt igitur, licèt plurimùm renitentes & inviti, & in Vigilia S. Laurentii emigraverunt, cujus emigrationis mæstissimæ diu annuam peregêre memoriam in Vigilia Divi Laurentii, prædia pridem data illis remansere ad cultum. Cæterùm Ecclesiæ Metropolitanæ contulit, quæ Pater suus Henricus largitus est Episcopatui Vallersleve, qui ex illo die cessavit translatus potius quàm extinctus. Tum verò in Magdeburgo crediderim Regulares fuisse Canonicos, sicut ferè per omnes Ecclesias &c. Ita Krantzius citatus, cui pro confirmatione dictorum operæ pretium nobis visum est, nostrum hìc etiam subdere Nebridium in Antiquario Monastico in Epist. 139. fol. 637. vel breviter in hæc verba differentem: In hac (Superiori nostra Germania) *reperio Ecclesias Cathedrales ultra quadraginta, quæ olim vivebant vitam Apostolicam, Magdeburgensis primas tenet.* Porrò extat ad calcem Witichindi Meibomiani coæva de anno 967. notitia, quæ conceptis verbis testificatur Othonem Magnum, antequam Magdeburgensem S. Mauritii Ecclesiam ad Archi-Episcopalis Cathedræ honorem efferret, Canonicos ibi Deo famulantes constituisse. Idipsum abundè confirmat Chronologus Magdeburgensis; quippe qui post expositam Ordinationem Adalberti Archi-Episcopi Magdeburgensis primi & Suffraganeorum ejus testificetur, jam antè Monachos de Ecclesia S. Mauritii exiisse. Monachi autem, inquit, ad annum 969. qui prius ibidem conversabantur (sub Abbate) transpositi sunt in monte, qui dicitur ad sanctum Joannem in suburbio ejusdem civitatis (Magdeburgi) quinto Idus Augusti, hoc est in Vigilia S. Laurentii Martyris; qui multis retrò annis ob devotionem & recordationem ejusdem transpositionis nudis pedibus eadem die facere solebant processionem in Urbem, & quæ sequuntur. Plura in eam rem testimonia ex Diethmaro Merseburgensi Episcopo & Magdeburgensis Ecclesiæ Canonico ac Confratre repeti possent, in Chron. l. 5. sub fin. sed supervacaneum est, quod jam nemini dubium potest esse, multis argumentis confirmare. Hoc tamen loco non permittam, quin explicem Diethmari præsertim verbis, quæ Canonicorum Magdeburgensium disciplina decimo sæculo & undecimo fuerit. Tametsi Abbas & Monachi Magdeburgenses ad Ecclesiam S. Joannis exiissent, ut Canonici venirent in possessionem Mauritianæ Basilicæ, nihilominùs Ecclesia S. Joannis tota fuit in potestate Archi-Episcopi, l. 7. sub finem, qui id egit, ut hinc Monachi, inde Canonici in sua quique Ecclesia regularem vitam & communem viverent. Quanta solicitudine, inquit Diethmarus, l. 3. idem (Adalbertus Antistes Magdeburgensium primus) suis subditis invigilaret gregibus, Lector, attende. Sæpenumerò ad ovile S. Joannis Baptistæ, & Sancti Mauritii noctis silentio venit, duobus tantùm comitantibus, qualitérque Confratres ad matutinam convenirent, vel qui in Dormitorio remanerent, ex improviso perspexit: & si benè fuit, Domino gratias egit: sin autem, culpabiles digna castigatione redarguit. Clerus & Populus tanti Patris funere turbatus Otricum confratrem, & tunc Imperatori fideliter servientem com-

muniter elegerunt in Dominum & Archi Præſulem, quamvis hoc nullo modo poſſe fieri prædictus Archimandrita, dum adhuc viveret, benéque valeret, multis ex eorum numero publicè prædiceret. Cùm enim Epiſcopus & Otricus nunquam convenirent moribus, magna Confratrum & hoſpitum, quia Magiſter fuit Scholæ, caterva benè elaborata, maluit indè exire, quàm in Monaſterio (videlicet Mauritiano) permanere, huic cùm apud Archi-Epiſcopum licentiam ſibi famulandi vix impetraret (Imperator) Otricus verò Beneventum poſteà veniens infirmatur. Confrater meus nomine Huſuvart, ut mihi retulit, vidit aſſiſtere ſibi Athelken Præpoſitum quondam noſtrum, ſed tunc defunctum, annonam ſancti Mauritii eminùs ſibi porrigentem. Expaveſcens tali viſione: idem, cernis, inquit, frater, aliquid? Et exponens ei ordine cuncta: Væ mihi, dixit, miſero & peccatori, quòd unquam Monaſterium meimet, & Obedientiam ob ambitionem reliqui. Et ſi divina largitas aliquam mihi concedere dignatur ſanitatem, ſupplex hìc venio, nunquámque recedo. Talia perſecutus infirmitate validiori opprimitur, & poſt paucos dies in præfata Civitate nonis Octobris moritur, ac ſepelitur, non ullum ſapientia atque facundia relinquens ſimilem. Quod ibi Otricus de obedientiæ Canonicæ debito pronuntiat, magìs ac magìs aliorum Canonicorum itidem Magdeburgenſium exemplo confirmatur. Laudat idem Diethmarus l. 4. Confratrem Conradum ex eo, quòd nunquam inobediens Præpoſitis ſuimet erat, ſed eos Charitate continua cum cæteris Confratribus ſubjugaverat. Diethmarus ipſe cùm ad Epiſcopatum Merſeburgenſem vocaretur, l. 2. venit ad Parthenopolim, & cum licentia Præpoſiti ac Confratrum indè profectus eſt. Aliàs cùm Præpoſitus Walterd in Capitulo ab omnibus Confratribus Eccleſiæ Magdeburgenſis electus eſſet ad Pontificale munus, l. 5. & 6. hoc cum magna, ut decuit, humilitate idem ſuſcipiens veniam proſtratus petiit. Qui ex Canonicis Magdeburgenſibus Epiſcopi evaſerant (evadebant autem multi) hi ſi ad Confratres ſuos ſervos ſancti Mauritii in Magdeburg accedebant, Refectorium atque Dormitorium frequentabant, more inſtitutóque Fratrum. l. 6. & ult. Laudatur inprimis Eidus primus Canonicus Magdeburgenſis, tum Epiſcopus Miſnenſis. Erat, inquit adhuc Diethmarus, l. 7. Vir nobilis genere & dives in prædiis, ſed paupertate Spiritus hæc nihil ducens; ante Benedictionem in Magdeburg cum cæteris Confratribus regulariter vivens, & poſt in Divinis gregibus lucrandis altiùs inſurgens, pro poſſibilitate ſua, Apoſtolicam imitatus eſt vitam.

MARBACENSE,

Taliter à piſcoſo quodam (qui medius aream Clauſtralem perluit) fluvio cognominari ſolitum præclariſſimum de Venerabili Congregatione Windeſimenſi Monaſterium, Diœceſeos Baſileenſis, in Superiori Alſatia, propè Colmariam Civitatem Imperialem, S. Irenæo Martyri, atque unà ſimul etiam Sanctiſſimo Patri noſtro Aurelio Auguſtino Epiſcopo & Eccleſiæ Doctori, totíque Curiæ Cœleſti devotiſſimè dicatum ac conſecratum; initia ſua ſumpſit Authore Burcardo Nobili quodam milite de Gebenweiler dicto, Cathedralis Eccleſiæ Argentoratenſis Miniſteriali; qui iſthìc loci pro more ſuo venationi indulgens, cùm die quadam defeſſa thoro ſylveſtri membra reponeret, per quietem adſtare ſibi vidit Chriſtum humani generis Servatorem coruſcantibus quinque vulnerum ſuorum cicatricibus glorioſum: juxtà quoque Deiparam Virginem Cœlitum Reginam, nec non etiam memoratum Sanctiſſimum Præſulem Auguſtinum habitu Pontificali veſtitum, atque iſtos tres quaſi de novo Cœnobio inibi locorum conſtruendo invicem colloquentes. Burcardus poſt deguſtatam dulciſſimam hujuscemodi viſionem ſibi redditus, ac ſupernè taliter illuſtratus, omne illud quidquid hic loci incultæ telluris proprium habuit, arborum quoque ac virgultorum interjecit, in plenam novi Monaſterii fundationem conſtituit. Prout tota fundationis hujus Marbacenſis hiſtoria vetuſtæ cuidam tabulæ hodiedùm illibatè ſervatæ ſimpliciter inſcripta ſimul ac artificioſo penicillo depicta Rhythmis vernacula lingua compoſitis ita legitur adornata:

In Wahrheit ich will ſagen
  Will ſagen ohne Scheu,
Will ſagen von meim Iagen
  Ich ſchwör bey meiner Treu,
Ich lieffe mit Verlangen
  Dem Wildt zu Marbach nach,
Da wurdt ich ſelbſt gefangen
  Was Wunder da geſchach,
Ich richtet meine Netzen
  Zue Marbach hin und her,

Und

Und fieng auch an zu Hetzen
  Mit meinem Saith-Gewehr,
Und rüeffe zue meinen Hunden,
  Hey, Hey, Hey, Hey, Hey, Hey,
Die ſuechten auf, und unden,
  War umb und umb darbey,
Da gab mir GOTT zuekennen
  Wie lieb ihm diſs Orth war,
Wie ich müed war vom Rennen
  Jagendt die wilde Schaar,
Sache ich in Lüfften ſchweben
  Mit Wunder groſſer Zier,
Drey Heiligen (merkht mich eben)
  Kamen mir ins Viſier,
GOtts Sohn mit dem Creüz-Zeichen,
  Und dann die Muetter ſein,
Sanct Auguſtin im gleichen
  War auch in diſem Schein,
Sye thäten mir angeben
  Das diſs Orth GOTT gefiel,
Das ich noch ſoll im Leben,
  Und Eh es mir entfiel,
Hie richten auf ein Kirchen,
  Und bauen ein Gottshauſs,
Wie ichs geſechen bezürkhen,
  Sye von dem Himmel auſs.
Zueforderſt GOTT zue Ehren,
  Mariæ Jungfrau rain,
Sanct Auguſtin, und mehren,
  All-Heiligen ins gemain
So war der drey Begehren,
  Ihr Mainung, und ihr Will,
Ihr Will will ich nit wöhren,
  Geb GOTT, das ichs erfüll,
Es mueſ mich nichts gereuen
  An diſem Orth, und Endt,
Nichts reuen, ſonder freuen,
  Alles was ich anwendt,
Auf Burkhardt, auf, verweile,
  Nit nur zuelang, ich bitt,
Aufbauen thue in Eylé,
  Thue Eylen, ſaumb dich nit,
Du haſt gnueg gefangen
  In der geſtürnter Höch,
Kanſt gnuegſam damit brangen
  Bau forth, was wilt du meh. &c. &c.

Nach dein Geburt HErr JEſu Chriſt,
  Sey kundt, und jedermann vergwiſt,
Als war die Zahl M. L. und X.
  Baut Burkhart diſs, es fehlt nur nix.

Demùm ad Regulare Clauſtrum iſtud undequaque completum, ſed & Opimis, quibus ipſe fundator abundè ſatìs pollebat, juribus ac poſſeſſionibus largiſſimè dotatum, idem Burcardus ſub annum gratiæ humanatæ 1060. Regulares Canonicos Auguſtinianos de Venerabili Congregatione S. Rufi, id temporis per univerſam Galliam celeberrima, deſumptos evocavit, Religioſiſſimo Patre Manegoldo de Leutenbach ſeu Lutenbach in primum Regularem Antiſtitem conſtituto, qui ferventiſſimo Zelo ſuo tantâ locum extulit diſciplina, & morum ſanctitate, ut etiam quàmplura, & quidem utriusque ſexus, nec non & diverſorum Ordinum Cœnobia, ac ſacra Collegia pientiſſimo huic Marbacenſi Aſceterio in Domino combinata ſeu confœderata, ſaluberrimas illius ſanctiones Clauſtrales avidiſſimè ſuſceperint obſervandas. Superſunt nomina illorum vetuſto cuidam Codici M. S. in pergameno taliter inſerta: 1. *de Hirſaugia.* 2. *de S. Georgio.* 3. *de S. Blaſio.* 4. *de*

4. *de Nu i.* 5. *de S. Albano Basileæ.* 6. *de Silaco.* 7. *de Beinweiler.* 8. *de Bucel.* 9. *de Tennenbach.* 10. *de Goldbach.* 11. *de Marbach.* 12. *de Lutenbach.* 13. *de S. Marco.* 14. *de S. Gregorio.* 15. *de Paris.* 16. *de Alerspach.* 17. *de Hugoniscurte.* 18. *de S. Cruce.* 19. *de Petri Monte.* 20. *de Mauri Monasterio.* 21. *de Ebersheim.* 22. *de Altorff.* 23. *de Schlettstatt.* 24. *de Erstheim.* 25. *de Ekowe.* 26. *de sacra Sylva.* 27. *de Horde.* 28. *de Hegene.* 29. *de S. Albano in Moguntino.* 30. *de S. Jacobo in Mogunt.* 31. *de S. Eucharío in Treviris.* 32. *de Selze.* 33. *de Limburg.* 34. *de Monte S. Disibodi.* 35. *de Spanheim.* 36. *de Flammheim.* 37. *de Franckenthal.* 38. *de SS. Trinitate.* 39. *de novo Castro.* 40. *de Stürzelbronn.* 41. *de Creuchthal.* 42. *de S. Joanne.* 43. *de Walburga.* 44. *de Reitenbach.* 45. *de Bruschal.* 46. *de Allerspach.* 47. *de S. Trudberto.* 48. *de Schafbusa.* 49. *de Rheinow.* 50. *de Ettenheim.* 51. *de Chonburg.* 52. *de Ottmarsheim.* 53. *de Badena.* 54. *de Gengenbach.* 55. *de Schwarzach.* 56. *de Sancto Udalrico in Augusta.* 57. *de Steinfeld.* 58. *de Gottisaugia.* 59. *de Schönvein.* 60. *de Zwifalten.* 61. *de Monte Jovis.* 62. *de Ittingen.* 63. *de Schönis.* 64. *de Freystorff.* 65. *de Monte Tiuricino.* 66. *de Wettenhausen.* 67. *de Undersdorff.* 68. *de loco crescente.* 69. *de Belli fonte.* 70. *de Lune.* 71. *de Sexto.* 72. *de Lunheim.* 73. *de Altkirchen.* 74. *de S. Stephano Augustæ.* 75. *de S. Thoma Argentorati.* 76. *de Sulzberg.* 77. *de Monte Romarici.* 78. *de Villa Majoris.* 79. *de Wessenbronn.* 80. *de Herbrechtingen.* 81. *de S. Arbogasto.* 82. *de Monasterio nostri Ordinis, quod dicitur Interlacus.* 83. *de S. Pantaleone in Colonia.* 84. *de S. Martino Juniore in Colonia.* 85. *de Beinweiler prope Coloniam.* 86. *de Sigeberg prope Bonnam Civitatem residentialem Archi-Episcopi Coloniensis.* 87. *de Colmariensibus.* 88. *de Salzburg.* 89. *de Fullensibus.* 90. *de S. Leone.* 91. *de Cella Mariæ.* 92. *de Monte S. Petri in Episcopatu Metensi.* 93. *de Riederensibus in magna Sylva.* 94. *de Berenried.* 95. *de Sprengersbach.* 96. *de Ravensburg &c. &c.*

Porrò eidem libro M. S. in fine simpliciter inscripta leguntur etiam sequentia: *Si Laudinensium Canonicorum aliquis ad Marbacenses venerit, eo modo quo ipse illos in omnibus excepto capitulo recipiant.* Item rescriptum aliquod Religiosorum Confratrum Metropolitanæ Salisburgensis Ecclesiæ, quod pro rememoranda antiquæ fraternitatis amicitia jam olim ad Marbacenses sic sonat: „Dilectis in Christo Fratribus & amicis Charissimis N. N. Vene„rabili Abbati, totique Collegio Fratrum Marbacensis Ecclesiæ à Miseratione divina „Præpositus, Decanus & Universitas Salzburgensis Ecclesiæ fraternæ dilectionis perseve„rantiam & Orationum constantiam. &c. Gratias agimus omnium Largitori bonorum, „cujus opus est ab initio deformatum renovare, dispersa congregare, & divisa in unita„tem Spiritus revocare, qui etiam sinceritati Mentium vestrarum diebus istis malis, & „à fervore Charitatis penè torpentibus dignatus est infundere, ut pulverem oculorum nostrorum præ vetustate caligantium manu fraternæ salutationis abstergere curaretis. „Visis siquidem litteris vestræ dilectionis de priori fraternitate mentionem habentibus „valdè in Domino gravisi sumus, & scintillam dilectionis mutuæ per Dominum conser„vatam, per Vos autem Nobis exhibitam, in quantum Domino largiente volebamus in „ignis lucem & fervorem accendere satagamus. De cætero rogamus in Domino, ut „siquando Nostrates ad Vos, aut Vestrates ad nos transitum facere contigerit, statim „certum nobis faciatis, seu intimetis. Super omnia autem memoriam nostri in oratio„nibus vestris habeatis, eandem vicissitudinem, in quantum Dominus donaverit à nobis „recepturi, scientes, quòd si malitia temporis permiserit, corporali præsentia Vos li„bentissimè invitabimus. &c. Et sic loco citato. Sed ecce! de eodem hoc perinclyto Marbacensi Monasterio Præsul illius Reverendissimus Prænobilis ac Amplissimus Dominus Augustinus Præpositus Infulatus anno 1689. die 26. Novembris ex residentia sua Marbacensi gratiosè ad me rescripsit sequentia: Acerbè doleo, quòd ob defectum principalium documentorum nostrorum, quæ jam sub decursum sæculi decimi sexti tempore belli Rusticani à potiori perierunt, & à seditiosa tumultuantium Agricolarum turba Vulcano tradita, vel violenter fuerint discerpta, perdita, & ablata, ampliorem informationem dare haud possim. Nostro decurrente sæculo usque ad annum 1633. superfuit apud nos insigne quoddam & inæstimabile Chronicon ab antiquis Canonicis Marbacensibus ab integris quatuor sæculis magna sanè sedulitate conscriptum, in quo præter diversa notata mirabilis quoque rerum ac temporum Metamorphosis, mutationes item Statuum, Ordinum, Provinciarum ac Monasteriorum accuratè fuerunt annotata: Hujus proin libri raritas, & præstantia quàmplurimos Patriæ nostræ Magnates, Viros doctos imò & doctissimos, isthuc Marbacum attraxit, qui non tam animi relaxandi causa, quàm ob hauriendam tam certam & evidentem peritiam pluribus diebus isthìc sese detinebant, legebant, seque cum maxima mentis oblectatione divertebant. Verùm hujusmodi Chronicon postmodùm tempore Belli Suecici, unà cum thesauro & pretiosissimo Ecclesiæ nostræ ornatu (quem ex puro puto auro confectum Isabella Clara Eugenia Illustrissima Belgarum Princeps nobis donaverat) Brisacum tanquam ad commune Patriæ nostræ asylum

lum tutiſſimum fuit translatum, ubi tandem jure belli ad manus Bernardi Weinmarienſis Ducis Saxoniæ Generalem, uti vocant, Auditorem Georgium Walck patria Norinbergenſem Acatholicum devenit, & ſic haud ſine graviſſima injuria à nobis ablatum periit.

Denique Reverendiſſimorum illorum, qui ſæpè memoratum hoc Marbacenſe Cœnobium à prima ejusdem Origine ſeu fundatione uſque ad noſtra tempora rexerunt, Antiſtitum, ſequens ad nos tranſmiſſus fuit

Syllabus

I. Manegoldus de Luttenbach à Bertholdo Conſtantienſi (qui fuit Synchronos) Scriptore perantiquo in Chronico ad annum 1095. in hæc verba commendatus. In Alſatia Magiſter Manegoldus de Luttenbach mirabiliter Eccleſiaſticam Religionem in illis partibus extinctam, Deo miſerante, reaccendit, nam invaleſcente apud illos diuturna mortalitate, omnes penè majores & Militares ipſius Provinciæ ad ipſum catervatim convenire, & officia Simoniacorum & incontinentium Presbyterorum penitùs recipere noluerunt. Hujus Obedientiæ Dominus Manegoldus maxima cauſa fuit, unde & maximam invidiam ſibi apud perfidos excitavit, quam tamen pro minimo reputavit, quia pro Deo contemni glorioſiſſimum eſſe non dubitavit &c. Item infrà ad annum 1105. Manegoldus Venerabilis Præpoſitus Canonicorum apud Marbach degentium ab Henrico Rege diu in captivitate detentus eſt, eò quòd Schiſmati contrà Eccleſiaſticam Authoritatem obedire noluerit, unde & tota Eccleſia longè latéque condoluit. &c. Sanè ſub Manegoldo & proximis aliquot Succeſſoribus ejus magnum ubique locorum fuit nomen Canoniæ, ac Religioſæ Congregationis Marbacenſis etiam à Joanne Mauburno in Venatorio lib. 1. cap. 9. & apud Pennottum noſtrum ſpecialiter commendatæ ſub his verbis: Circa hæc tempora (ab anno 1090. uſque ad annum 1094.) ſed quo anno non tam certum eſt, videtur exorta Marbacenſis Monaſterii Congregatio Capitularis, quæ tum erat florentiſſima, ut patet ex Bulla Honorii II. ita dicentis: Honorius Epiſcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis Gerardo Præpoſito & ejus Fratribus Marbacenſis Eccleſiæ Canonicis Salutem & Apoſtolicam Benedictionem &c. quia ſpretis propriis ſæcularibus &c. quæ Domus quàm latè efflorueret, quàm diſtrictam vitam duxerit, quàm ſublimata fuerit, teſtimonio ſunt Capitularis Congregatio ferè 300. Monaſteriorum, Conſtitutiones, Reliquiæ, caput ſiquidem S. Matthæi, Brachium D. Chriſtophori & alia complura hujusmodi ſanctorum inſignia ibidem habentur. Prætereà & actiſſima habent ſtatuta de ſilentio, de non veſcendis carnibus, & pœnitentiis agendis, ita enim in ipſorum cap. 78. habetur. Siquis ſuperbus frater, &c.

II. Gerungus.
III. Arnoldus.
IV. Dutto.
V. Marquardus.
VI. Ezelinus.
VII. Otto.
VIII. Gregorius.
IX. Bernardus.
X. Ludovicus.
XI. Fridericus.
XII. Burcardus.
XIII. Rudolphus. Poſt quem & alios Præpoſitos modò recenſitos variata tempora, amplificata dignitas, immutatus titulus, & Antiſtites Marbacenſes de poſthac indigitati fuerunt Abbates, quorum inclaruit

I. Falco.
II. Conradus.
III. Fridericus.
IV. Cuno.
V. Waltherus.
VI. Conradus.
VII. Hermannus.
VIII. Wilhelmus.
IX. Dietherus.
X. Godefridus.
XI. Joannes.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

XII. Eberhardus.
XIII. Joannes.
XIV. Nicolaus.
XV. Conradus.
XVI. Petrus.
XVII. Nicolaus.
XVIII. Nicolaus. Post quem dum Marbacense Monasterium istud solemni incorporatione accrevit Venerabili Congregationi Windesimensi & quidem annis circiter ducentis Superiores Marbacenses titulo seu nomine suo nuncupati sunt *Priores*, & hactenùs fuisse recensentur sequentes:

I. Fridericus Kempis.
II. Henricus.
III. Joannes de Heist.
IV. Mathias Daler.
V. Antonius de Wick.
VI. Henricus Elten.
VII. Bruno de Husen.
VIII. Joannes Lanstein.
IX. Leonardus Creuzenach.
X. Nicolaus Traun.
XI. Simon Kleindienst.
XII. Wernerus Titianus.
XIII. Adolphus Wiselkover.
XIV. Udalricus Bueb.
XV. Jacobus Singwel.
XVI. Hermannus Ottmarsheim.
XVII. Joannes Kling.
XVIII. Adolphus Kaousen, Prior Novesianus tum verò etiam totius Congregationis Windesimensis Generalis Prior, & quidem pluribus annis hujuscemodi munere perfunctus. Persæpe quidem diuque celeberrima Marbacensis Canonia cum summa paupertate luctari debuit, præsertim sub Adolphi hujus regimine, quod plerumque regulari observantiæ nocumento fuit tempore Belli Suecici expulsis Canonicis, integris duntaxat muris, quidam Doctor Welcker, Militarium Copiarum Ducis Saxoniæ Judex (Auditeur) redditus Canoniæ sacrilego ausu collegit & usurpavit, donec tandem jussu & Authoritate Christianissimi Regis Ludovici XIV. Adolphus anno 1645. postliminio redierit, qui diruta utcunque restauravit, pertinacique Labore effecit, ut etiam hodie minus egeret Canonia, si cum extraneis seu Pensionariis, ut vocantur, magnam partem redditum successive partiri non compelleretur.

XIX. Augustinus Beyward ex Nobili Alsatarum stirpe progenitus idem etiam præter morem Windesimensibus consuetum omnium primus mitrâ & baculo Præsulari decoratus.

XX. Josephus Antonius Preyss de Ehrenpreyss, secundus Marbacensis memoratæ Congregationis Windesimensis Prior seu Prælatus mitratus, quo præsidente simul, ac indefessè suffragante moderno loci Decano plurimùm Reverendo Nobili ac Clarissimo Domino Elisæo Fürstenlob universus Status Marbacensis, Superiori ætate diuturnâ bellorum ferocitate nimiùm quantùm afflictus & attritus, è tantis miseriarum fluctibus denuò caput extulit; inde felicissimè redemptus ac restauratus in singularem non solùm dilectæ Patriæ decorem, sed etiam omnimodam totius sacri Ordinis Canonico Augustiniani splendorem hodiè plurimùm illustratus constanter effulget. Præfuit meritissimus hic Præsul ab anno 1711. usque ad annum 1741. quo 5. Octobr. obiit ætatis suæ anno 75. Professionis vero 56.

XXI. Elisæus Kieffer, electus 28. Decembr. an. 1741. Qui solus fluentibus oculis suam ad Abbatialis dignitatis fastigium improbaverat, nec unquam quoad vixerat, aliter sensit, nec aliter unquam sensêre, qui genuinæ humilitati student. Apoplexia tactus & vita functus est anno ætatis suæ 73. sacræ Professionis 48. Christi 1745. die 5. Martii. Mors erat subitanea quidem, non tamen improvisa, quippe ad mortem, velut ad deponendæ Abbatialis sarcinæ metam, anhelus sæpe bonus senex Senis Simeonis instar suspiraverat.

XXII. Josephus Jehel, unanimi calculo ad mitræ honores vocatus 4. Martii anno 1745. Apoplexia bis tactus, mortalitatem exuit die 19. August. anno Christi 1755. ætatis suæ 60. sacræ Professionis 38.

XXIII. Jo-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

XXIII. Josephus Herrgott, qui Canoniæ Marbacensi etiamnum felicissimè præest, curis tamen (ut fatetur in suis Litteris ad me datis) propè exhaustus. Restaurent vires superi, ac in annos adhuc plurimos servent incolumem! fiat!

MARBACENSE,

Aliud paris quidem nominis ac Regularis Professionis, discrepantis tamen sexûs, nempè Sacrarum Virginum seu Regularium Canonissarum Domicilium, recensito Virorum asceterio ferè conjunctum; quod idem strenuus ac prænobilis Dominus Burcardus antè dictus itidem de propriis facultatibus suis instituit, seu novum fundavit; post aliquod tempus verò translatum fuit ad fundum *Wasserfall* nuncupatum; tum etiam secundâ vice suo loco motum stabilitatem accepit in loco *Schwarzenbach* appellato; ubi in hodiernum usque diem visuntur rudera Religiosæ mansionis cujusdam antiquitùs inædificatæ, eáque ætate nostrâ communiter das Clösterlein appellari solita, & (nisi fama publica fallit) in festis solemnioribus per anni circulum occurentibus de media nocte suavissimus auditur concentus plurimarum Virginum diversas laudes in simul decantantium resonare. Tandem eædem Regulares Canonissæ istæ translatæ fuerunt in Sundgoviam, ubi procul Ensisheimio aliud sibi construxerunt domicilium quoddam *Schönensteinbach* suo nomine dictum; de quo pluribus infrà.

MAREOLUM.

Mareoli apud Attrebatum Abbatia vetustissima est Sanctorum Amandi, & Bertiliæ, ubi Sancta isthæc Bertilia quiescit. Fundata à Fulberto Attrebatensi Episcopo, Ducis Brabantiæ filio, pro Canonicis Regularibus; quia Fulbertus Stephano Elsatio in Episcopatu successit anno 895. & obiit 956. Lotharius Rex, ad instantiam Emmæ Conjugis bonorum Mareolensi Cœnobio à S. Bertilia aliisque factam collationem, anno 977. Diplomate sanxit, ac fixam habuit. En præsto idipsum ex Locrio: *In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis divinâ præordinante gratia, Rex Lotharius: Si in divinis cultibus Ecclesiam Dei ad summum Sanctæ Religionis statum sustollere conamur, ab ipso omnium bonorum Remuneratore confidimus nobis fore compensandum. Igitur notum esse volumus omnibus Sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus præsentibus & futuris, quoniam nostræ dignitatis præsentiam dilecta Conjux nostra Emma adiens nobis retulit dolendo, quoddam Cœnobium, à Venerabili Fulberto Præsule sub Regulari Canonicorum norma, nobiliter secus Attrebatum, super salis fluenta olim constructum fuisse, quod situm est in villa, quæ dicitur Mareolum, nunc verò penitus destructum per violentiam sæcularium, & nimiam cupiditatem Theudonis Episcopi, remotis inde omnibus, quæ prædictus Fulbertus, ejúsque Successores tradiderunt Cœnobio S. Amandi & S. Bertiliæ, ad opus Fratrum ob remedium animarum suarum nostrorúmque Antecessorum. Quocirca prælibata Conjux nostram reverenter expetiit munificentiam, ut concessas res, præcepti nostri munimine, jam dicto Monasterio corroborare dignaremur. Nos vero interventu dilectæ Conjugis nostræ Emmæ fidelísque Dridonis, ob spem divinæ remunerationis, pro statu & incolumitate Regis nostri, piæ petitioni assensum præbuimus, & jam dictas res Canonicis prælibati Monasterii reddi præcipimus: scilicet Mansum in Dominicatu, quod Fulbertus Episcopus dedit Eis in villa, Molendinum unum, situm coram manso Ecclesiastico & decimas quatuor Molendinorum, quas Præsul Engrammus eis contulit. Simili modo mansa duo in jam prædicta villa, & sedes duas in terra arabili & bonaria 24. ad Opus Fratrum ipsius loci; medietatem etiam Caminæ datam ab Andremaro Præposito ipsius loci, ut habeant firmiter & perpetuò, nemine inquietante possideant: ea scilicet ratione, ut cunctis diebus vitæ eorum, pro nobis & totius Regni statu militare jugiter satagant. Et ut hæc nostræ Corroborationis concessio plenissimum obtineat stabilitatis vigorem, manu propriâ subterfirmavimus, & annuli nostri impressione assignari jussimus. Datum Lauduni Clanati anno 977.* Sic ille ex vetusto Codice ejus loci. Ex quo Diplomate vides, ab initio Mareoli Canonicos institutos fuisse Regulares; licèt dein in Sæculares evaserint: nam scribit idem Locrius unâ cum Myræo, Mareolense Cœnobium ab Alviso Attrebatensi Episcopo fuisse anno 1144. reformatum, sæcularibus Canonicis, qui inibi negligenter Domino serviebant, dimissis, admissis verò Regularibus: quibus primus Abbas præfuit D. Balduinus Bailliolanus, qui etiam Furnis in Ecclesia beati Nicolai cum laude præfuerat: aliàs Canonicus Reg. Aquæcurtensis. Hujus autem Abbatiæ, quæ una est ex 26. Abbatiis, quæ spectant ad Congregationem Aroasianam, Abbates Antistites hi sunt:

I. Balduinus de Bailleuil obiit 1171

II. Martinus, obiit 1191. instituit Fratribus refectionem plenariam piscium & vini.

III. Walterus.

IV. Robertus, priùs Aroasiensis Abbas, electus an. 1206.

V. Petrus, patriâ Anglus, successit Roberto an. 1207. qui cùm per annum tunc præfuisset, rursus priori præfecturæ est redditus. Fuit hic Petrus prius Aroasiensis Canonicus, indè Abbas de Doadévilla & de Valencenis. Cùm præfuisset annos 14. spontanea voluntate Abbatiam dimisit anno 1221. atque ad locum Professionis suæ rediit.

VI. Petrus II. Attrebato oriundus, abeunti alteri Petro, sufficitur 1221. & per annos 24. locum moderatur, quo tempore amplas possessiones monasterio suo acquisivit. Obiit an. 1244. cui subrogatus est

VII. Michael, eodem in pago natus, Mareolo scilicet: cui paulò post è vivis erepto, substitutus est

VIII. Joannes de Wangnart, patriâ Cluniacensis, qui obiit an. 1248. successit

IX. Everardus Bretel Attrebatensis, subsequentium autem XIX. Antistitum, hinc indè operosè collectorum ordinem quia ignoramus, inquit Locrius, eosdem serie Alphabetica recensebimus.

X. Ægidius le Grant. Is chori subsellia atque principis altaris tabulam fieri curavit. Sedebat an. 1455.

XI. Antonius de Allongeville.
XII. Antonius de Caverna.
XIII. Eustathius de Risto.
XIV. Franciscus de Becourt.
XV. Gerardus.
XVI. Hugo.
XVII. Jacobus I.
XVIII. Jacobus de Bay.
XIX. Joannes Brocars.
XX. Joannes Chevaliers.
XXI. Joannes Nodoul.
XXII. Nicolaus Hustius.
XXIII. Petrus de Marcenis.
XXIV. Renoldus.
XXV. Robertus II.
XXVI. Stephanus de Vennis.
XXII. Thomas I.
XXVIII. Waleranus. Ordinem resumo inquit Locrius.

XXIX. Robertus le Roy III. molitoris filius, Cœnobium cùm ædificiis tum suppellectile admodùm auxit, & illustravit, strenuè rem gessit, & creditam sibi spartam implevit. Obiit An. 1525.

XXX. Joannes de Busquoy.
XXXI. Paschasius Cretel. Obiit an. 1551. postquam 18. annis præfuisset.
XXXII. Joannes Brassart Obiit 1553.
XXXIII. Nicolaus Lietart. Obiit an. 1583.
XXXIV. Thomas Jacquart. Obiit an. 1594.
XXXV. Bonaventura la Feure. Huc usque Locrius.

Anno 1624. teste Pennotto Lib. 2. Cap. 38. præfuit huic Abbatiæ D. Joannes antea Prior Monasterii S. Andreæ Diœcesis Audomarensis, qui multa, ùt inquit, solicitudine eidem quoad spiritalia, & temporalia instaurandæ operum strenuam impendit &c.

MARIÆBERGENSE,

Seu *Mons S. Mariæ Virginis* taliter intitulatum, *Augustiniani Ordinis* (Canonissarum Regularium) *celebre olim Monasterium propè Helmstadium in Ducatu Brunsuicensi fundatum anno Christi 1181. â Wolframo Comite de Kirchberg Abbate Werthinensi & Helmstadiensi in monte Beatæ Virginis, inductâ Coloniâ Virginum ex Monasterio Stättenburg.* Ita Gabriel Bucelinus Part. 3. pag. 93. verùm omne Parthenæum istud jam pridem cum damnata Religionis Orthodoxæ subversione merissimè defecit, vix nomine illius seu memoriâ posteris relictâ.

MA-

MARIÆBURGUM,

Florentissimum ætate nostrâ Sacrarum Virginum contubernium intrà fines Diœceseos Eystadianæ situatum, cœpit anno Christiano 1492. eique recèns instituendo feliciter ansam præbuit B. Stilla Virgo hodiedum id loci miraculis clara; quæ ex nobilissimo (uti refert Raderus in Bavariâ Sanctâ Vol. 2. fol. m. 244.) Comitatu Schyrensium stemmate procreata sub annum à millesimo centesimo undecimum vixit in arce paternâ haud procul Abenspergâ Norici civitate non minùs virtutibus, quàm generis splendore inclyta, & postquam templum posuit, Cœnobium quoque molienti immanes Parcæ ei manus injecerunt, cúmque funus ducere (inquit Gretserus in Divis Eystettensibus pag 382. apud eundem Raderum citatus) tentarent Hailbronnam, notam Sueviæ civitatem Imperialem, ubi Fratres requiescebant, nullâ ratione id loco moveri potuit. Junctis ergò currui equis liberos abire siverant sine ullo aurigâ aut Rectore. At illi sacrum onus deportârunt ad templum, quod ipsa extruxerat, & in quo tumbam elegerat, nec sine cœlesti approbatione; nam cùm quadam die B. Stilla ex arce paterna Chirothecam suam dejecisset, hoc adjuncto, ibi sepeliar, ubi hæc Chirotheca fuerit inventa, non alibi quàm in templo abs se condito reperta est, & eo quidem loco, quem pro sepulchro occupat. Stetit templum solum usque ad annum Christi 1382.: quo tempore Wilhelmus Episcopus Eystettensis Cœnobium Sanctimonialium adjicere cœpit, accitis Virginibus ex Mariæ Lapide juxtà Eystadium, quæ Religiosæ vitæ fundamenta ponerent; quod Monasterium (hodie communiter *Mariæburgum* suo nomine dictum) posteà & frequentiâ & pietate admodùm effloruit, ut Patritii Norinbergenses magis præcipuas suas isthuc filias Deo servituras missitarent. Porrò ad templum B. Stiliæ quamvis nondum excitato Monasterio concursus fieri cœpit à vicinis Norinbergensibus, Weissenburgensibus, Anspacensibus, & ab aliis, qui beneficia impetrata B. Stillæ testabantur donativis, votivisque tabellis, prout olim quoque ad Sepulchra Martyrum fieri consuevit. Sic ille loco citato. Et paulò post: vidi & ego Germanicè conscripta quinquaginta quoque manifesta sanè & evidentia miracula B. Stillæ suffragatione perpetrata; nam cæcis visus est redditus, claudis incessus, surdis auditus, pestilentia depulsa, dolores capitis sedati, semi-mortui à limine mortis revocati, & plura alia suprà vires naturæ gesta, quæ insignem hanc Comitissam Christo Sponso charissimam & gratissimam perspicuè ostendunt. Miraculorum magnitudine & multitudine commotus Gundekarus secundus hoc nomine Episcopus Eystettensis altare in memoriam B. Stillæ erexisse fertur. Sed ratio temporis obstat, nam Gundekarus diem supremum obiit juxtà Bruschium de Episc. German. Tom. 1. cap. 10. anno 1019, quo anno Beata Stilla nondum nata, certè nondum nota erat, alius ergo hujus Altaris conditor quærendus erit, nec plura dicenda sunt de B. Stillâ. Et hæc Raderus antè citatus. Nunc pro pleniore notitiâ juvat isthìc apponere ipsas primæ fundationis Mariæburgensis litteras; quarum Copiam in rem præsentem subministravit nobis instructissima Bibliotheca Rebdorffiana, & sic illæ sonant: Dei Gratiâ Wilhelmus Sanctæ Aureatensis, aliàs Eystettensis Ecclesiæ Episcopus SS. Moguntinæ Sedis Archi-Cancellarius universis & singulis Christi fidelibus præsentibus & futuris salutem in Domino sempiternam &c. Deum nobis credimus habere propitium, atque pastoralis curæ certam gerere solicitudinem, cùm votis tendentium ad melioris vitæ frugem favoriosè annuimus, conamúrque, ut nostra opera & diligentia ad rectum & laudabilem perducantur effectum, & finem, quæ bono sunt inchoata principio. Sanè pro parte devotarum Nobis in Christo dilectarum Filiarum & Virginum Catharinæ Habermayrin, Sapientiæ Siberherin, Spei Goldschmidin, Scholasticæ Krelin & cæterarum Sororum in novo Monasterio Mariæburg appellato, circa oppidum nostrum Abenberg nostræ Diœcesis apud S. Petrum Apostolorum Principem haud ita pridem per nos dotato, erecto, & instituto sub regulâ in communi viventium & professarum oblata nobis nuper petitio continebat, quòd cùm nostro ex jussu & obedientiâ de Monasterio Mariæstein ejusdem Ordinis & Diœcesis ad locum prædictum cum cæteris Virginibus de Königshofen eandem Regulam Sancti Augustini professis translatæ essent, ut inibi adjunctis sibi sui propositi Sodalibus & in posterùm adjungendis in simul sub præfatâ Regula & Constitutionibus annexis in communi ibidem in Deo viverent, novámque Sanctæ Religionis plantationem manutenerent, & in melius perducerent, nunc ut Deo salubrius famulari possent, ad eos, quibus præfatum locum dotavimus redditibus quosdam agros, tigna, pratáque coemissent cum quibusdam censibus annuis, fructibus, privilegiis, & redditibus tam in pecuniâ, quàm in oblatis sibi & prædicto loco misericorditer datis & attributis eo animo, ut locus ipse per Nos eidem novo Monasterio donatus & appropriatus in debitâ stabilitate & Religionis decore persisteret, personæque illic degentes in sacrâ obedientiâ, paupertate, & continentiâ sub

præfatâ S. Auguſtini regulâ perpetuò in ſuis ac ſequacium ſuarum perſonis cum Dei auxilio valerent militare, ob id humili prece rogaverant, ut Nos pro Dei gloria, Glorioſæque Virginis Mariæ, ac totius Curiæ Cœleſtis & ſpecialiter Sancti Confeſſoris & Epiſcopi AUGUSTINI Canonicorum Regularium, ut præfertur, nunc & futuro ſemper tutiùs habitarent, & viverent cunctis temporibus, atque locum iſtum ac perſonas cum ſuis attinentiis ſub Noſtrâ Succeſſorúmque noſtrorum Eccleſiaſticâ protectione & tuitione ſumere, & cum privilegiis ac libertatibus Eccleſiaſticis dotare, & authorizare cum ſuis terminis, finibus, ac omnibus proventibus, cenſibus, redditibus, ſylvis, curiis, pratis, hortis, agris datis & appropriatis ad loca & perſonas antèdictas dandis & appropriandis, eisque proprium Sacerdotem ſeu Confeſſarium Regularem vel Sæcularem, qui eis Eccleſiaſtica Sacramenta adminiſtret in ipſo loco Ciboriúmque Venerabilis Sacramenti cum oleo ſacro in oratorio ſuo proprium, & ſepulturam cum familiaribus ſuis in ſuo Monaſterio habere ab omni jurisdictione in hujusmodi negotio exemptam â Plebano, locum denique ipſum pro Religioſo loco & Domo Sororum perpetuò authoritate noſtrâ ordinariâ inſtituere, facere, fideliter tenere, & confirmare dignaremur de gratia ſpeciali. Nos igitur Supplicationibus hujusmodi tanquam piis juſtis & devotis favorabiliter annuentes, & in augmento divinæ gratiæ paritérque Chriſtianæ Religionis in Domino ob gloriam & laudem Omnipotentis Dei, Sanctæ Mariæ Virginis, ac totius Cœleſtis Hierarchiæ, ſpecialiter Beatiſſimi Confeſſoris ac Pontificis Auguſtini, ac augmentum divini cultûs, quem noſtris temporibus cupimus ampliari de Venerabilium ac egregiorum Devotorum Nobis in Chriſto Dilectorum Wernheri de Wolfseck Decani, totiúsque Capituli noſtræ Eyſtettenſis Eccleſiæ aſſenſu & conſilio in præſentibus his indulgemus, concedimus, & conſentimus, ut in prædicto loco, qui nunc Mariæburg appellatur, Domus ſive habitatio Religioſa cum attinentibus neceſſariis pro includendis Sororibus ſub Regula S, Auguſtini Canonicorum Regularium cum certis ſtatutis & conſtitutionibus, ſicuti ad inſtar per Nos in Mariæſtein annexis & annectendis futuris perpetuò temporibus inibi conſtituendis conſtituatur, conſervetur, & pleniùs erigatur, atque proprium habeant Sacerdotem & Confeſſarium Sæcularem vel Regularem, qui eis cum ſuis familiaribus in ſuo Monaſterio Eccleſiaſtica, prout ſuperius exponitur, Sacramenta, ſcilicet Sacramentalis abſolutionis, Venerabilis Euchariſtiæ, extremæ unctionis, & Eccleſiaſticæ tradat ſepulturæ absque omni impedimento & contradictione Plebani in Abenberg, qui pro tempore Wolfgangus Harpfer nuncupatur, prædictis Sororibus de quotâ pro Parochialibus juribus, qualitérque jure ſeu conſuetudine debitis aut debendis Sorores prædictæ prædicto ſuo Monaſterio pro ſe & intra ſepta ejusdem Monaſterii commorantibus ſive decedentibus ſingulis annis Plebano & Succeſſoribus ſuis unum florenum Rhenenſem uſualem ſolverent; cui pacto nos per prædictas Sorores ipsúmque Plebanum humili prece rogati conſenſum & noſtræ Epiſcopalis confirmationis robur cùm adjecerimus, adjecimúsque per præſentes locúmque ipſum per nos dicto Monaſterio appropriatum, donatum aliáque loca piâ largitione Chriſti fidelium dicto Monaſterio donata & attributa, & per dictas Sorores acquiſita, unà cum ſuis terminis & finibus ſuprà dictis præſentibus & futuris aſſignatis & aſſignandis decernimus Eccleſiaſticum & Religioſum, Eccleſiaſtica & Religioſa gaudere & potiri omni privilegio, & libertate, quibus alia Deo & Sanctis ejus data & aſſignata loca de jure gaudent & potiuntur, eúmque ab omni poteſtate locali eximimus, & â jurisdictione Plebani in Abenberg volumus eſſe liberum & penitùs in noſtram Succeſſorúmque noſtrorum poteſtatem, protectionem, gubernationem, & omnem defenſionem recipimus & transferimus inhibentes ipſis Sororibus præſentibus & futuris ſub pœnâ amiſſionis præmiſſorum per nos eidem Monaſterio donatorum, ac eidem undecunque quæſitorum, quæ volumus eo quo Nobis & Succeſſoribus noſtris commiſſa & liberè per Nos ac Succeſſores noſtros, & ad alios uſus pios juxtà arbitrium noſtrum applicanda, & privationi omnium privilegiorum & libertatum, ne aliquem Dominum, Defenſorem, Tutorem, Advocatum aut gubernatorem alium â Nobis Spiritualem vel Sæcularem quovis quæſito colore recipiant, aut eligant, ad nos Succeſſorésque noſtros ſub pœnis præmiſſis, indignationibus Patronorum, & noſtrâ graviſſimâ, pro earum verò legitimo & naturali Domino, Tutore, Protectore, Advocato, & Gubernatore habeant, reputent, & recognoſcant. Volumus tamen ut Plebanus oppidi noſtri in Abenberg aut alius Sacerdos Regularis vel Sæcularis per nos ad hoc deputatus ipſarum Virginum in confeſſionibus audiendis & Sacramentis adminiſtrandis curam gerat animarum, donec Nobis aut Succeſſoribus noſtris aliter ordinandum videbitur expediri. Ad regularem verò diſciplinam, & ad ea, quæ obſervantiæ regularis ſpectant incrementum, Seniori qui pro tempore in noſtro Rebdorffenſi Monaſterio fuerit, ſubſint, qui etiam ſuis temporibus de noſtro aut Succeſſorum noſtrorum conſenſu in domo prædictarum Sororum toties quoties opus videbitur, aſſum-

assumptus per Nos aut Successores nostros deputandus visitare aut reformare in melius, quæ non convenire observantiæ Regulari, invenire potuerit, in omnibus tamen authoritate nostrâ salvâ semper & integrâ, tenore præsentium pari modo inhibentur, ne inibi ponantur aut recipiantur Sorores nunc & in futurum plures, quàm ex facultatibus loci & Congregationis congruè vivere aut sustentari poterunt. Et quò in hoc Cænobio salubriùs consulatur, cùm turpius sit ejicere, quàm non admittere, volumus, ut nulla nisi de nostra aut Successorum nostrorum expressâ licentiâ recipiatur, contrariam receptionem unius aut plurium decernentes irritam & inanem ipso facto. Demùm in signum Dominii quod Nobis & Successoribus nostris tam in personas quàm in locum ipsum temporaliter & spiritualiter reservamus, volumus, ut singulis annis in Vigilia Nativitatis Christi Domini præfata domus nobis & Successoribus nostris dimidiam libram piperis pondere Norinbergensi, & unum pullum carnis privialem ad granarium nostrum in Abenberg solvat, & per aliquem Domûs prædictæ officialem seu familiarem cum effectu faciat & procuret præsentari, nec hujusmodi census â Nobis aut Successoribus nostris augeri debet. In quorum omnium fidem & robur, perpetuámque firmitatem & rei memoriam præsentes desuper fieri litteras, ac nostrorum Episcopalis ac Capituli sigillorum jussimus & fecimus appensione communiri. Et Nos Wernherus de Wolfskeel Decanus, totúmque Ecclesiæ Eystettensis Capitulum recognoscimus, quòd diligenter præhabita deliberatione ac Capitulariter congregati præmissis omnibus consensum & consilium præbuimus & damus, sigillum majus Capituli nostri in fidem & testimonium apponi fecimus. Acta sunt hæc & data Eystadii die vicesima quarta Mensis Novembris Anno Domini Millesimo quadringentesimo nonagesimo primo.

Venerabiles Antistites, seu (uti vocantur) Priorissæ Mariæburgenses.

I. Catharina Habermayrn ex Weissenburgo oppido Imperiali in Norico honestis parentibus prognata, unà cum Religiosis Consodalibus suprà recensitis, anno gratiæ 1491. ad novum hoc Mariæburgense Claustrum ex Parthenone Mariæsteinensi deductis, prima omnium Religiosos fasces indepta, post expletos 34. sui regiminis annos sub annum Christi 1525. die 10. Augusti pientissimè terris defuncta, atque in ambitu novi Claustri condigno honore recondita, in antiquioribus Chartis seriò laudatur, fuisse *admodùm pia summæque devotionis fœmina.*

II. Eugenia Kaynirin de proprio gremio capitulariter electa, incidit in tristia tempore novi tumultuantis Lutheranismi, qui sub annum 1526. passim in tota vicinia Mariæburgensi incrementa sumpsit; dum tamen interea temporis piissimæ Vestales augustinianæ gravissimas etiam inter persecutiones suo loco firmissimè perstiterunt usque ad annum 1535. quo tempore Augustissimus Romanorum Imperator Carolus V. per partes istas transiens, dum utriusque Religiosissimi Parthenonis Mariæburgensis istius & alterius Pildenreutensis singularem regularis observantiæ zelum certâ ac fideli relatione comperit etiamnum perdurare florentissimum, mœstas suavissimè consolatus, utrique sat magnam coràm enumerari fecit pecuniarum summam. Eugenia verò Magistra devotissima, quamvis gravissimis jugiter afflicta calamitatibus, haud tamen omninò fracta, usque in diem mortis suæ constantissimè perduravit; undè Consolator Optimus eam mirificè recreavit, quando nimirùm in nocte Nativitatis Domini, dum pientissima Mater, anno terrestris vitæ suæ ultimo, in sacro Odæo cum aliis divinæ psalmodiæ insisteret, personatus quidam Juvenis vultu quasi Angelico coruscus iterùm atque iterùm (uti sanctè testantur Annales Domestici) ipsam ad Claustri portam evocari fecit, & dum suavissimè renidens litteras quasdam pientissimæ Matri ad manus tradidit, illicò disparuit, cæterà nemini cuiquam visus. Taliter ergò Eugenia per nuntium cœlestem ad nuptias agni solemniter invitata, quasi una de numero prudentum Cœlesti Sponso rectissimè præparata Christo Domino obviam processit, paucis nimirùm post diebus carne mortali resoluta, atque intrà Claustrum suum pientissimè tumulata; cujus sub Regimine disciplinæ Regularis observantiam & quidem rigidissimam & ad sanctioris vitæ morum nitelam apprimè compositam, Partheniis Domicellis Mariæburgensibus sub id temporis impræmissè & plusquàm laudabiliter usurpatam, cœlo benè fuisse gratam, multis ac variis quandoque Deus testatus est miraculis, in certam rei confirmationem passim editis, qualia sunt visiones cœlestes, quibus devotæ illæ Christi famulæ sæpè sæpiùs fuerunt recreatæ: item Angelici

lici Spiritus de nocte inter preces matutinas Monasterio desuper imminere clarissimâ luce refulgentes, quandoque ab exteris loco vicinis jucundissimè deprehensi; tum etiam vitæ naturalis præternaturalis sustentatio, nemini non admiranda, utpotè sine quavis alimonia corporali cum Eucharistico solùm Epulo ad plures etiam annos continuata: exanimata quoque corpora quamvìs altiùs humo de fossa, post longiorem tamen temporis intercapedinem suavissimo odore fragrantia, nec non plura alia raræ Sanctimoniæ specimina Posteris in consolationem seu imitationem & exemplum relicta.

III. Esther Gerhardin, priùs Domestico œconomiæ ministerio sat diu impigrè perfuncta, difficillimis sanè temporibus præfuit, siquidem graviores calamitates (dum scilicet, efferis Novatoribûs per omnem Viciniam adeò tumultuantibûs, omnia súsque déque vertebantur) ipsam è vestigio secutæ, totum Mariæburgum tantùm non omninò miserrimè deperibant. Unde Religiosissima Magistra Esther tantis malis ex omni parte plusquàm fortiter imminentibus admodùm perterrita, ac planè timore dubia sibi, suísque de meliori vel pro posse providens, redituum annuorum defraudationem, œconomiæ perturbationem, rei divinæ cessationem, imò totius Religiosæ Domûs invasionem quasi in proximo futuram imò & præsentissimam contuens ac plenis oculis delibans Ordinario suo sub annum 1555. demissimè supplicavit: Reverendissima Celsitudo sua in tam perturbato rerum statu Clementissimè disponere dignetur, quonàm tandem immigrarent, & in tutum sese reciperent devotissimæ animulæ Clientes ac filiæ verè tristissimæ; quapropter hujuscemodi malis vel pro posse saltem avertendis in tempore obviam itum, ac proin potiores Domicellæ Mariæburgenses ad firmiora Professionis Canonico-Augustinianæ Monasteria fuerunt digressæ; Ipsa verò Venerabilis Domina Esther antè dicta vel cum paucissimis aliquot, quoad fieri potuit, Domicellis in Claustro suo Substitit, donec tandem hostili persecutione nimiùm quantùm invalescente, & Ipsa quoque Religiosissima Mater pariter loco cedere coacta cum duabus pedissequis seu Laicalibus (uti vocant) Sororibus ad Claustrum Mariæsteinense declinavit, ubi ad decenium hospitata demùm anno Christi 1571. remeavit ad propria, qualem qualem saltem rebus afflictis medicinam adhibitura; at frustra solùm, siquidem paulò post Religiosissima Mater ista sub finem ejusdem anni desuper evocata. Creatori suo Spiritum vitæ reddidit die 5. Decembris.

IV. Othilia Höldin ex Parthenone Mariæsteinensi desumpta, Canonicè subintravit, quando nimirùm Reverendissimus ac Illustrissimus Princeps ac Dominus D. Martinus S. R. I. Princeps & Episcopus Eystettensis suum Mariæburgense Cœnobium post sustentatam tristissimam 26. annorum desolationem è cineribus suis omnimodè restituere satagens anno gratiæ humanatæ 1588. novam illi immisit Coloniam, atque istam ex memorato Claustro Mariæsteinensi desumptam; cui nomen dederunt Venerabiles Domicellæ seu Conventuales Canonissæ sequentes: Othilia Höldin Ingolstadiana: Ursula Rhelingerin Patritia Augustana, Anna Hemerlin, Christina Heimbschin, & Euphrosina Pürcklin omnes istæ Chorales; tum Petronilla Plattenmüllerin, Afra Gelderin, & Anna Henslerin Conversæ seu Sorores Laicæ: quæ in Priorissam ac Religiosam Matrem suam salutârunt memoratam Dominam Othiliam; in Suppriorissam verò sibi delegerunt Ursulam Rhelingerin itidem antè dictam; quibus pro instauratione Cœnobii quandocujùs faciendâ Perillustris ac Generosus Dominus N. Liber Baro de Bircheim anno 1599. legavit 37000. florenos: item alios quoque census irremedibiles de futuro quot annis solvendos. Prætereà quoque Martinus Princeps & Episcopus antè dictus ad sarta tecta Regularis Claustri hujus convenienter instauranda de propriis reditibus suis lubens impendit 4000. florenos. Venerunt etiam in partem hujuscemodi restaurationis pro posse celeriter exequendæ Nobilissimæ quatuor Matronæ Agnes Lochingerin; Anna Welwarthin; Barbara de Bernhausen, & Maria de Welden; quarum gratæ memoriæ seu Piis Manibus ipsarum in Ecclesiâ Mariæburgensi quinquies per annum solemniter parentatur. Rebus itaque Mariæburgensibus sat benè coordinatis sæpè fata Venerabilis Domina Othilia gravem adeò Claustralis Regiminis sui sarcinam deponere instantissimè petiit, quod & feliciter obtinuit, unde tandem post 27. annos in Religiosâ Superioritate traductos nativam Religiosæ Professionis suæ Domum, seu Mariæsteinense Cœnobium repetiit, ubi reliquis vitæ suæ diebus animæ saluti unicè intenta tandem in Domino requievit ætatis suæ annô 80. Religiosæ Professionis 71. Christi verò 1626.

V. Euphrosina Pürcklin Augustana, itidem Mariæsteinensis Professa Prioratum Mariæburgensem occupavit in id canonicè delecta sub annum 1614. infausto tamen omine, ob publicam nimirùm Patriæ quietem gravissimè turbatam, Authore Mansfeldio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dio graſſatore famoſo, hæretico impio ac ſacrilego, cum Confœderatis unius ejusdémque farinæ Rabulis totam circùm circà Regionem, ſed vel maximè fundum Mariæburgenſem plusquàm hoſtiliter infeſtantibus, quo circà Monaſterio iſto intrà breve tempus ad teruncium usque miſerrimè ſpoliato, Venerabilis Domina Prioriſſa iſta cum ſuis ſolum vertere, & ad commune aſylum Mariæſteinenſe refugere coacta, toto reliquo vitæ tempore afflictiſſimum Parthenonis ſui ſtatum jugibus lachrymis amariſſime deplorans, præ mærore contabuit, & poſtquam ceu Mater dolorum annis 16. & menſibus novem Clauſtrale ſceptrum tenuit, carne mortali reſoluta cœlis immigravit anno 1630.

VI. Chriſtina Heumbſchin itidem cum ſuprà dicta Mariæſteinenſi colonia ſub annum 1588. Mariæburgum deportata, prædicto anno 1630. in Clauſtralem Antiſtitam concordibus ſuffragantium votis fuit delecta, ſiquidem cùm indolem ipſius, mores item & merita comprobè perſpecta haberent, Religioſæ Conſodales faciliùs conſenſerunt, ut reliquis antè habita Mater de Clauſtro fieret ſeu Regularis Prioriſſa, quæ tamen eadem ipſa paulò poſt ingraveſcente bello Suecico cum ſuis pariter in fugam acta, ad Parthenias Conſodales Mariæſteinenſes abiit; ſed neque hìc (impetuoſo bellorum turbine perſtrepente) quietè ſubſiſtere tollerata, partim Euſtadii, partim verò Ingolſtadii triſtis admodùm exulavit, quousque tandem ad patrios lares conceſſa, juxtà tamen gravi ſenecta & corporis humani viribus exhauſta, ſub annum 1643. ſponte ſuâ Religioſæ Dominationis faſcibus exuta, adhuc ampliùs ſuperſtes manſit usque ad annum 1650. quo decurrente, non unius ſolùm lampadis pientiſſima mulier iſta tertio decimo calendas Novembris naturæ debitum ſolvit ætatis ſuæ anno 87. Religioſæ verò Profeſſionis 63. Silentio præterire non decet, quod noſter Joannes Grueber in theatro virtutis Canonico-Auguſtinianæ M. S. de Prioriſſa hac pientiſſima litteris conſignatum, his, quæ ſubjungo formalibus curioſæ poſteritati reliquit. Humilitatis, obſervationisque ſilentii in Cænobiis benè morigeratis, uſitati perquàm ſtudioſa fuit. Haud dubiè ob præclaræ virtutis ſuæ merita Deus eam ſolatio paucis conceſſo eo, qui ipſi poſtremus fuit anno, perfundere voluit. Res ſic accidit die ſecunda Februarii luſtratæ Virginis in templo Hieroſolymitano ſacrâ anno 1650. cùm de nocte circa horam ſecundam ſurgeret, atque lucente Luna ad ſacrum Odæum precibus ibi vacatura pergeret, ſenem canitie venerandum ac moribus gravem Chorum pertranſire, atque manè Sacerdoti ad aram rem divinam peragenti inſervire conſpexit. Imaginabatur ſibi primò Chriſtina, an fortè Cænobii porta clauſa non fuiſſet, unde aditus Viro huic facilè patuiſſet, verùm cùm portam probè de more obſeratam inveniſſet, non levi augurio ſenem illum fuiſſe Simeonem, cujus in ſacra D. Lucæ hiſtoriâ laus, conſtanter tenuit.

Annales Domeſtici hujus etiam temporis egregiè ſatis commendant tres Nobiles Viros natione Italos, qui fuerunt Benedictus Georgius Florentinus, Camillus Columbanus Senenſis, & Octavianus Lumago Pluriſiacus Rhætus, omnes iſti profeſſione ſuâ Mercatores inclyti, qui Thaumaturgæ Mariæburgenſi Beatæ Stillæ ſpecialiter devoti ſæpè ſæpiùs maximè verò diebus Eccleſiæ Romanæ-Catholicæ ſolemnibus ad ſepulchrum illius diligentiùs inviſentes vota ſua fideliſſimè reddiderunt ei, quem ex tota mente, & ex totis viribus Omnipotentem laudaverunt in Sanctis ſuis. Pecuniarum ſumma in favorem depauperati Cænobii hujus â memoratis Benefactoribus gratioſè perſoluta fidem credentium excedit, unde memoriam illorum apud B. Parthenias Domicellas iſtas jugiter in benedictione eſt quinquies per anni circulum de more celebranda.

VII. Maria Salome Wollmannin jam numerô quinta ex lapide Mariano poſtulata, & authenticè confirmata, juxtà tamen ægerrimè ſolùm pro Religioſis faſcibus de poſthac gerendis fuit exorata, utpote jam ſenecta ætate feſſa, ſed tamen vitam ſimul ac Clauſtrale regimen produxit usque ad annum 1656. quo currente quarto Idus Junii placido ſopore mortis temporalis in Domino requievit, eadem hæc Venerabilis Antiſtita de ſedulâ ſuſcepti Regiminis adminiſtratione peregregiè in tabulis commendata.

VIII. Maria Marthalerin jam anili licèt ſenio gravida, ac pluribus annis ſedulâ rei familiaris adminiſtratione fatigata, nihilominùs tamen anno 1656. ad clauſtrale regimen depoſthac quaſi violenter attracta, & in id authoritate ordinariâ de more ſolemni confirmata, toto quo laudatiſſimè præſtitit Clauſtralis admonitionis ſuæ tempore fuiſſe proditur orationi mentali impensè dedita, ſimul & in id unicè intenta, ut cul-

tus divinus ſtatutis horis ac temporibus tam diurnis quam nocturnis debito modo celebretur; unde & pro majore officii Eccleſiaſtici ſplendore ſuâ authoritate figuralem etiam (uti vocamus) Muſicam inſtituit, item œconomiæ ſtatum & augmentum illius ſtrenuè promovit; quo circa ter â Domino benedicta præſentiſſimam Dei manum ſibi ſemper adeſſe quaſi manifeſtè comperit, quo usque tandem decrepitâ ætate haud tamen laboribus exhauſta plenam ſui muneris abdicationem meditatâ adhuc ſemel plusquàm grande malum vel invita ſuſtinuit, dum ſcilicet Vulcanus ex inſperato totum ferè Mariæburgum miſerabiliter abſumpſit ſolâ Monialium habitatione ægrè ſervatâ, quando nimirùm præter templum & Capanile omnem etiam Suppellectilem ſacram pertinaciſſimè deperivit; quibus tamen malis omnibus Superior Maria hæc noſtra Venerabilis Prioriſſa uno adhuc anno ſuperſtes manſit, ac demùm vitam temporalem exuit anno 1679. in ambitu honorificentiſſimè recondita, eadem hæc apud Poſteros de ſingulari vitæ pietate, & gratâ animi manſuetudine mirificè commendata.

IX. Maria Ludovica Baumgartnerin Euſtadiana, jam numerô ſexta de Venerabili ſæpè fato Contubernio Mariæ lapidis evocata, rem ſacram ſimul & œconomicam totâ ſolicitudine & aſſiduâ vigilantiâ potenter reſtituit, unde & de ſingulari induſtriâ illius tota novi templi ſtructura feliciter emerſit, nec non alia quoque Religioſæ Manſionis hujus habitacula pariter in integrum fuerunt reſtituta. Præter hæc eadem ipſa Vigilantiſſima Domina perpetuam quoque & copioſam ſatis aquarum ſcaturiginem in proxima ſylva recens adinventam, per longos terræ meatus ad Clauſtrum ſuum usque deduxit, uſibus quotidianis admodùm proficuam & accomodam, item & aliis pluribus titulis ſtrenuè promerita, & quamvis adhuc in viridi ætate conſtituta, peſſimè tamen phyti plusquàm fortiter afflicta nullo mediante Æſculapio mori coacta fuit, novo in reſtaurata Eccleſia Mariæburgenſi excavato ſepulchro condigno honore ſepulta calendis Julii anno 1683.

X. Maria Paula Wagnerin Monacenſis Bavara communi ſuffragantium calculo pro meritis electa, atque authoritate ordinaria legitimè confirmata, ætate quidem phyſicâ (prout apparuit) adhuc juvencula, prudentiâ tamen & morum gravitate ſenex admodùm, regendique magnanimitate nobiliſſimè prædita. Chriſti dictum: *Quærite primò regnum Dei*, continuo præ oculis habens, promovenda divinæ gloriæ, & diſciplinæ Religioſæ conſervandæ omnes conatus impendit. Singulis annis Regiminis ſui Eccleſiæ ornatum notabiliter auxit. Orationi vocali & mentali deditiſſima, integras horas in ejusdem exercitio impendit. Sanctiſſimum Jeſu nomen, erga quod tenerrimè afficiebatur, cultello pectori inſculpſit, quod poſt beatam ejusdem mortem cruentis adhuc characteribus viſibile apparuit. Singularem modeſtiam non in verbis tantùm ſed in actionibus ſingulis præſetulit, erga pauperes fuit miſericors, erga proximum charitate plena, erga ſubditas ſibi filias verè mater amabilis & benigna erga omnes, absque perſonarum acceptione. In adverſitatibus erectum ſemper animum geſſit, in divinam voluntatem reſignatiſſima, præſertim autem diuturno morbo vexata admirandum omnibus patientiæ exemplum præbuit. Præfuit ſumma cum laude ſexdecim annis, duobus menſibus cum dimidio. Animam Creatori inter ardentiſſima ad Cœlum ſuſpiria in corona filiarum complorantium reddidit Anno 1698. Quarto Novembris. Anno ætatis ſuæ quinquageſimo quarto.

XI. Maria Jacobe Settelin, unanimi eligentium calculo Parthenio cætui præeſſe juſſa eſt, Antiſtitæ præcedentis non tantum connovitia, ſed etiam ejusdem maximarum virtutum hæres, anno 1698. 29. Decembris. Oeconomiæ præfecturam per annos plures adminiſtravit cum inſigni Mariani Caſtri emolumento. Tempore belli Bavarici, quod altero mox Regiminis ſui anno exarſerat, multas tribulationes perpeſſa, heroum animum nunquam dimiſit, in Deo ſpei ſuæ anchoram figens, â Conventu non diſceſſit, & pro oviculis ſibi commiſſis inſtar muri inexpugnabilis ſtetit. Face Belli extinta, diſperſas maturè revocavit ad caulam, maternè fovit, & viſcera charitate plena omnibus oſtendit. Duodecim annis ac ſeptem menſibus curam paſtoritiam geſſit. Tandem anno 1711. tertio Auguſti ad Cœleſtem Sponſum avolavit ſacris morientium Sacramentis crebrò munita, extremæ ejusdem horæ præſentibus Filiabus omnibus, quas vivens rexit, & usque ad mortem dilexit.

XII. Maria Franciſca Klöckin, Monacenſis, filia molitoris. Electa eſt in Prioriſſam 10. Septembris anno 1711. virtutes attulit delato muneri dignas. Zelata eſt zelum domûs Domini quoad vixerat. In pauperum greges profuſiſſima licèt fuerit, nihil tamen ſuis deeſſe paſſa eſt adeo, ut nec rimam querelis apertam reliquerit. Cultui

tui Beatæ Stillæ deditissima, venerationem illius egregiè promovit. Laudi ejusdem immortali cedunt, quæ struxit ædificia, æternæ autem Gloriæ ingens meritorum cumulus, quo onusta per angustam cœli portam penetravit, gravi morbo ex cruento vomitu integris sensibus extincta anno 1727. 19. Aprilis.

XIII. Maria Seraphina Siglin Monacensis. Communibus votis non tam electa, quàm rapta ad Priorissæ Officium, utpote humilitatis Magistra potius, quàm alumna. Electa fuit 27. May anno Nativitatis Christi 1727. ætatis verò suæ sexagesimo quarto. Meritis tamen quàm annis gravior, singulari magnanimitate prædicta, Dormitorium antiquum, vetustate in rimas diffisum, omnino diruit, novúmque magnis sumtibus excitavit. Non semel, quasi mortis suæ præscia, *Charissimæ filiæ*, inquiebat, *completo ædificio prima ex vobis migrabo ad domum æternitatis*, quod & factum anno 1730. Undecimo Februarii, quo ad extremam luctam christiano more ritè instructa, anno ætatis suæ 67. optimè in divinam voluntatem resignata in Domino obdormivit, cui Deum requiem donet æternam.

MARIÆBURGUM.

Aliud, seu paris quidem nominis, sexûs item & Ordinis Parthenium contubernium, in alia tamen & diversa Regione, videlicet in partibus Mosellanis sub limite Diœcesis Trevirensis constitutum, atque istud tempore & authore non notato fundatum, secundùm primogenium Religiosæ Professionis suæ statum omninò disparuit, utpote juris alieni factum, ac nimirùm Partheniis Domicellis quocunque demum fato procul exesse jussis, Archi-Episcopali Mensæ Trevirensi combinatum & incorporatum.

MARIÆBURGUM

Tertium hoc nomine de sæpèfato Canonico Ordine S. Augustini Venerabilis tamen Congregationis S. Sepulchri commembrum, atque istud in Ducatu Juliacensi sub limite vastissimæ Diœcesis Coloniensis hodiedum, ùt audio, perinclytum, cæterum Historia primæ Fundationis nobis ignota.

MARIÆ HORTUS,

Seu patrio nomine suo communiter **Mariä Garten** nuncupari solitum, perillustre quondam sacrarum Virginum de Regulari Ordine Canonico-Augustiniano Religiosum Domicilium haud procul Gottinga (quæ est urbs Ducatûs Brunsuico-Calenbergici) ad Lennam amnem situata, antiquioribus Sæculis continuò claruit nobilissimis inhabitantium virtutibus plusquam abundè refertum, de cujus primis Conditoribus (qui gente Nobiles Dynastæ Ebersteinii fuisse perhibentur) benè quidem constat, non item de anno seu tempore primæ Fundationis, cujus propriam & ampliorem inquirere notitiam, vel invitos nos prohibet mutata Religio, & alius rerum status.

MARIÆ-RODE

Taliter quidem intitulatum, verùm id nomen primùm post primævam Fundationem suam labentibus annis adeptum, sed priùs *Bertholdi-Rode;* & sic quidem â proprio ac genuino (qui fuit Bertholdus inter Episcopos Hildesianos numerô vicesimus sub annum gratiæ 1130. mortuis accensus) Fundatore suo cognominari promeritum propè muros Hildesianos pro Sanctimonialibus Canonico-Augustinianis fundatum; indè tamen istud labentibus annis ad Ordinem Cisterciensem utcunque demùm translatum; cujus Religiosi Parthenonis, quia Casparus Jongelinus in sua Abbatum dicti Ordinis notitia anno 1640. typis Coloniensibus latinè in Folio edita rationem non habuit, haud dubiè in superiori ætate longævo bellorum disturbio simul, & Hæreticorum Comprovincialium odiô sacrilegè devastatum & exstinctum omninò desiit.

MARIÆ-STEINENSE,

Seu *Mariæ Lapis* communiter appellatum, ad Almonium fluvium in Diœcesi Eystettensi florentissimum Parthenæum noto Rebdorffensi Virorum Monasterio propiùs adsitum. Huic recèns ædificando augmentum dedit Walburga mediocris fortunæ Municipis cujusdam Eystadiani filia, quæ, parentibus emortuis, in subsidium congruæ alimentationis opus textrinum edocta, vitam vivere statuit de posthac omninò solita-

riam, quam & vixit omnium teſtimonio integram, & ſine labe puram, unà ſimul adſciſcens ſibi alias etiam puellas paris propoſiti ſequaces, in timore Domini ſedulò educatas, ac optimis moribus imbutas: è quarum numero fuerunt Margarita Blümblin Ingolſtadiana: Eliſabetha Rohrmayrin Eyſtadiana: Agnes Schwabin Norinbergenſis: Margarita Federin Eyſtadiana, quæ poſterior jamjam maritali thoro ſocianda, ipſa die nuptiarum, derelicto Sponſo, clàm ſecedens, cum firmiſſimo Virginei pudoris nunquam non illibatè ſervandi propoſito, novis ſeſe conſociavit Partheniis iſtis, quæ omnes pariter erant in eodem loco congregatæ, quibúsque omnibus & ſingulis Operi manuali vacantibus, quæſtus magnus fuit pietas cum ſufficientia: miniſtrantibus interim neceſſaria piis parentibus, ac omnibus illis, quarum Filias devotariæ iſtæ ſagaciter edocebant initium Sapientiæ, ſeu timorem Domini, & Artes Mechanicas adoleſcentulis puellaribus addiſcere conſuetas. Porrò Virginibus iſtis in unum, ùt dictum eſt, congregatis, paulò poſt ampliùs acceſſerunt etiam Anna & Barbara Joannis Brechtel, opulenti admodùm Viri, ac Civis Eyſtadiani filiæ chariſſimæ; item ancillæ earum Eliſabetha Egerin, anſam præbente caſu quodam funeſto, æquè ac infortuito, quo periit Soror Walburga tertia memorati Brechtelii filia, vaſe vinario violenter oppreſſa. Omnibus ergò illis pientiſſimis puellis tum temporis in ſimul commorantibus, fortè tum ſtrenuè reformatum fuit Venerabile Monaſterium Rebdorffenſe, novâ Religioſorum Canonicorum Coloniâ è Cœnobio Kirsgartenſi Diœcesîs Wormatiensîs iſthìc adductâ, quorum flagrantiſſimo zelo ac lucidiſſimo raræ pietatis exemplo in ædificationem proximi palàm edito, ſæpèfatæ Devotariæ fortiter accenſæ, Religioſam illarum amicitiam, ſeu familiaritatem in ſalutem animarum ſuarum unicè perfruendam, fortiter anhelantes, pro hac ſecuriùs obtinendâ certas quasdam ædes juſto emptionis titulo ſibi comparârunt inhabitandas in pago quodam Eyſtettenſibus vicino, eóque pro tunc vulgariter die vndere Staingrueb appellato, ex tunc verò ob Regulare Clauſtrum inibi conditum *Lapis Mariæ* ſeu vernaculâ linguâ Mariâ-Stain intitulato. Iſthìc ergò devotæ illæ animulæ in ſimul ſubſiſtentes, ac majore Spiritûs flammâ fortiter ardentes, de certo quodam Religioſæ vitæ ſtatu piè ſuſcipiendo apprimè ſolicitæ, propriam aliquam Congregationem Monaſticam inter ſe mutuò coadunandam unanimiter ſtatuerunt; quarum proin unam omnium intentionem ratam gratámque habuit, qui manus auxiliatrices in piiſſimo hoc ſalutis animarum negotio clementiſſimè porrigendas lubens condixit loci ordinarius, licèt Canonicis Cathedralibus admodùm obluctantibus, tum etiam pia hujuscemodi vota ſeu pium conatum id temporis intercludentibus fatis antedicti Principis & Epiſcopi Joannis, ſeu improviſâ morte illius ex lethali veneno callidè porrecto, nefariè cauſatâ: cujus tamen Succeſſori realiter exequenda (utique diſponente Numine) reſervata fuit meditata hæc novæ Religioſæ Vineæ plantatio, Reverendiſſimo ac Illuſtriſſimo Principi ac Domino Domino Wilhelmo, qui ex avita ſtirpe Nobilium de Reichenau progenitus, Decretorum Doctor, Canonicus & Summus adhuc Cathedralis Eccleſiæ Eyſtadianæ Præpoſitus, quamvis etiam cum aliis Con-Capitularibus ſuis novæ fundationi Mariæſteinenſi itidem litem moverit: inde tamen jam Sedi Epiſcopali impoſitus, ſanioribus conſiliis adductus, etiam alios in ſuam ſententiam attraxit: undè præviâ deliberatione deſuper habitâ, communi aſſenſu ſtatutum fuit prædictum fundum ſeu inferiorem Staingrueb, de poſthàc Mariâ-Stain, ſeu *Mariæ Lapidem* nominare, item novis Partheniis Candidatis iſthuc adducendis Regulam & Ordinem Canonico-Auguſtinianum depoſthac tenendum omnimodè dictare; quibus omnibus ritè conſtitutis, Anno Chriſti ſuprà Milleſimum quadringenteſimum ſexageſimo nono die 27. Septembris Litteræ Fundationis fuerunt apparatæ, item anno proximè ſequenti die 30. Martii idem Summus Antiſtes Eyſtadianus Wilhelmus ritu ſolemni primum lapidem poſuit novi Monaſterii, & adſpectantis Eccleſiæ, quæ eodem adhuc anno feliciter abſoluta demùm die 28. Octobris in Feſto SS. Simonis & Judæ Apoſtolorum â Suffraganeo Eyſtadiano Reverendiſſimo Domino Leonardo conſecrata fuit, una cum duobus Altaribus in honorem Beatiſſimæ Virginis Genitricis Dei Mariæ, S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ, item omnium Apoſtolorum & Evangeliſtarum, S. Mariæ Magdalenæ, S. Vrſulæ, & omnium aliarum Sanctarum Virginum, ac pro tunc (uti conſtans habet Traditio) in Altari primario collocata fuit, quæ usque ad luctuoſiſſima Martis Aquilonaris, totum etiam Noricum plusquàm terribiliter infeſtantis, tempora ſalva conſtitit, aſſiduis peregrinorum viſitationibus, item Conventibus Angelicis, quandoque è proximo horti muro dulciſſimè perceptis, nunquam non devotiſſimè honorari ſolita Miraculoſa Divæ Virginis Doloroſæ Statua.

Anno 1471. feria 3. Paſchæ, quæ fuit 15. Aprilis jam ſuprà memoratus Reverendiſſimus ac Illuſtriſſimus Princeps & Epiſcopus Wilhelmus præſentibus Cathedralis Eccle-

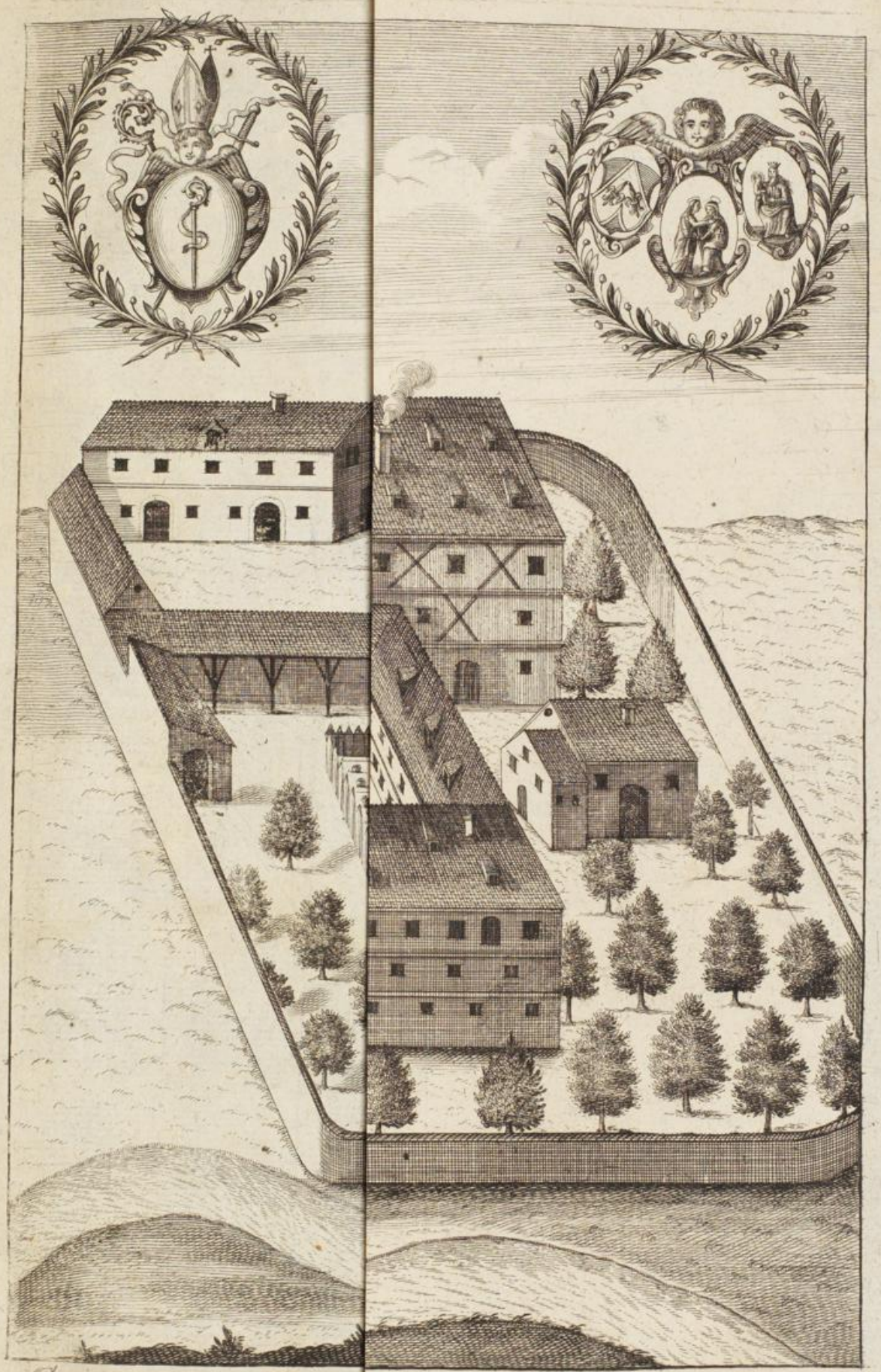

COLLEGIUM MARIÆARUM REGULARIUM S. AUGUSTINI

Joann Franck sculp.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

COLLEGIUM MARIANSTEINENSE DIOECESIS EISTETTENSIS IN NORICO CANONICARUM REGULARIUM S. AUGUSTINI FUNDATUM A° CHRISTI. M CCCCLXX

Sueno Franck sculp.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ecclesiæ suæ Canonicis, assistente potissimum Venerabili ac Religiosissimo Domino Joanne Herdenio Priore Rebdorfensi, cum aliis quibusdam Presbyteris & Religiosis Canonicis de eodem Monasterio adductis, novum hoc Cœnobium Mariæsteinense cum ambitu intra muros Claustrales ritu consueto dedicavit: tum novæ Candidatæ coràm adductæ & præsentatæ; post spontaneam facultatum suarum cessionem, nec non omnimodam jurium suarum resignationem admissæ fuerunt, & receptæ in specialem ejusdem Ordinarii protectionem â quo simul Religioso habitu indutæ sub Missâ solemni juxtà morem decantatâ Professionem emiserunt secundùm Regulam S. P. Aurelii Augustini numerô sex, nempè Walburga Eichornin, Margarita Blümlin, Elisabetha Rohrmayrin, Anna Brechtelin, Barbara Brechtelin, item Elisabetha (nomine in Professione mutato Ursula nuncupata) Egtterin, quibus omnibus copia facta est, unam eligendi inter se Monasterii Priorissam, qualis ab ipsis nominata fuit & Canonicè electa Ven. Domina Walburga Eichornin antèdicta; cui authoritate ordinaria legitimè confirmatæ, quinque reliquæ præstiterunt Obedientiam vigore sacræ Regulæ præstandam, atque ad Claustralem Disciplinam in praxi penitiùs addiscendam unius ejusdémque Ordinis Moniales Regulari Professione suâ jam adultas (nempe de Ven. Parthenone Vallenderensi propè Confluentiam in Archi-Diœcesi Trevirensi, itidem recensendo infrà) Margarita Blümlin & Elisabetha Rohrmayrin accessêre, ibique per annum permanserunt, & juxtà earum doctrinam & institutionem Mariæsteinense Cœnobium postmodùm reformatum fuit. Cæterùm dignissimum hoc Mariæsteinense Cœnobium inter primos & summè præcipuos Benefactores suos habuisse perhibetur sequentes:

Marquardum Principem & Episcopum Eystettensem, de quo pluribus infrà.

Carolum ab Absperg Canonicum Eystettensem.

Joannem Georgium â Leonmordt Canonicum Eystettensem.

Joannem Georgium â Werdtenstein Canonicum Eystettensem.

Joannem Schenck Canonicum Eystettensem.

Sigismundum ab Eyb Canonicum Eystettensem.

Georgium Drexelium Canonicum Eystettensem.

Adamum Gerich Vicarium Generalem & Monasterii Mariæsteinensis Commissarium.

Jacobum Küechner Vicarium Generalem & ejusdem Monasterii Commissarium.

Georgium Bavariæ Ducem cognomento *Dives*.

Georgium Bresler civem Norinbergensem.

Georgium Steinmessel, architectum de gratuita opera sua in ædificationem Cœnobii unicè ad majorem Dei gloriam strenuè collocatâ, in tabulis laudatum, & dehinc pro merito reliquis Benefactoribus accensendum.

Franciscum Cardonium, Civem & Mercatorem Augustanum cum filio suo Joanne Francisco trium Altarium fundatore.

Annam Ludmillam Comitissam â Pappenhaim & Treuchtlingen natam â Kellenbrodt.

Margaritam ab Ebernheim.

Annam ab Oettingen.

Missæ perpetuæ in quamvis septimanam dicendæ Fundatores extitêre Drexelius antedictus, Sebaldus Müller Norinbergensis Medicinæ Doctor, & Conradus Kuenshofer, qui novo Beneficio huic perpetim stabiliendo, in simul solverunt sexcentos florenos in parata pecunia numeratos: quorum omnium pientissimorum Benefactorum, item Consanguineorum illorum, nec non omnium, quorum corpora in templo Mariæsteinensi tumulata requiescunt, perennis memoria quot annis recolitur circa Festum S. Michaëlis Archangeli: quo tempore pro omnibus illis præstituto die habetur Anniversarius ex antiqua consuetudine ritu solemni celebrandus.

Taliter ergò â primâ Claustri sui fundatione Vestales Mariæsteinenses communi habitu Monialium de Venerabili Congregatione Windesimensi velatæ, sub sacra Canonica Regula S. Augustini fuerunt institutæ; cùm verò sufficienter haud fuerint dotatæ, nihilominùs tamen (Superis adeò faventibus) magno numero tam Chora-

lium, uti vocant, quàm Laicalium ſeu Converſarum ad triginta plùs minùs extenſo incolumes degunt, quandòque â vicinis Religioſis Canonicis in Rebdorff commanentibus temporalibus ſubſidiis liberaliter adjutæ. Demùm pro Coronide Deſcriptionis hujus Mariæſteinenſis ſubnectere juvat Venerabiles ac Religioſiſſimas Magiſtras ſeu (uti vocant) â primo Fundationis exordio invicem ſibi ſuccedentes Prioriſſas, & ſunt ſequentes:

I. Walburga Eichornin Patriâ Eyſtettenſis â Conſodalibus Religioſis electa prima omnium tenuit gubernacula novi hujus Monaſterii, ſibi in animam authoritate ordinariâ commendati; quare de eodem pro viribus adaugendo ſolerter intenta, Clauſtrum Regulare probè munivit, & continuis laboribus indefeſſa Religioſam Congregationem in tantùm adauxit, ut (poſtquam Materfamilias ſanè optime præfuit annis 14.) die 6. Januarii ſub annum 1484. terreſtrem mortalitatem exuens, poſt ſe reliquerit Sodalitium verè Auguſtinianum oppido numeroſum, ac omni pietate prædiatum. Demùm eadem ipſa maximo omnium comploratu in contiguo communis Cleuſtri ambitu tumulata digniſſima ſanè Antiſtita, infinitis quaſi Paraſangis pro merito commendanda, quæ etiamnum terris obambulans nullius reatûs ſibi conſcia, tantam in Domino Deo ſuo (qui nunquam derelinquit ſperantes in ſe) habuit fiduciam, ut cùm aliquando careret pecuniis, ſeu mercede debita operariis diurnis elargiendâ, poſt preces ſupplices Supremo Numini, & ter Divæ Virgini Deiparæ factas, ſæpè ſæpiùs quaſi præſentiſſimam Dei manum in auxilium adfuiſſe certâ fide cognoverint ipſimet Operarii, qui cùm ſubindè de manè ſequenti accingerent reaſſumendo operi manuali manifeſtè deprehenderunt muros ſtructurâ pridianâ ſublimiores. Ejus poſt mortem quandoque tumulum illuſtrare viſus eſt ſplendor ingens, & inſolitus luce terrenâ longiſſimè clarior, item ollæ æneæ, & bacilli circùm circà poſiti plurimùm irradiantes. Idem Sepulchrum cùm (Monaſteriô ſub annum 1634. hoſtilibus flammis belli Suecici quaſi totaliter abſumptô ruderibus exuſtis, nondùm plenè reſtitutis) haud ſine graviſſimo mentis faſtidio cœli injuriis expoſitum acerbè lugeret Vener. Domina Maria Agnes pro tempore Prioriſſa, de prævio Ordinarii conſenſu anno 1669. die 28. Auguſti ipſo Feſto S. P. Auguſtini, chara reſerato tumulo oſſicula urnis, ſuprà centum octoginta tribus humo abdita quaſi molliſſimæ ceræ impreſſa, ac ſuaviſſimo odore fragrantia congruo honore levavit, atque anno proximè ſequenti die 15. Septembris novæ ciſtulæ incluſa, privato cuidam Oratorio intrà Clauſuram reponi fecit, & ſic quidem ſine publica veneratione, haud tamen ſine certis & evidentibus ſignis quaſi ac prodigiis multifariam editis, hujuscemodi Translationem etſi ſolummodò privatam, nihilominùs tamen Deo gratam, palàm conteſtantibus.

II. Eliſabetha Rhormayrin, itidem patriâ Eyſtettenſis laudatiſſimè præfuit annum unum & menſes tres; quibus tranſactis, ex innata quaſi animi demiſſione, ampliùs imperare conſtantiſſimè renuens ceſſit officio, quo liberata, longo adhuc tempore totis videlicet 20. annis ſuperſtes vixit demùm anno 1516. in communi ſepultura religioſè depoſita.

III. Catharina Haydenin ex Fridenburgo Franconiæ oppidulo progenita, de utiliſſimo Regimine ſuo ſpecialiter in Actis commendata præſtitit annis 27. tandem ad coronam gloriæ vocata die 8. Novembris anno 1512.

IV. Sophia Schuelerin Norinbergenſis ob pullulantem hæreſin per totam ferè viciniam Mariæburgenſem iniquiſſimè graſſantem, infinitas propemodùm pertulit moleſtias, ac perſecutionum procellas: queis tamen omnibus ipſa longè Superior in ſtrictiſſima vitæ Regularis obſervantia firmiſſimè perſtitit, quousque á laboribus ſuis requieſcere deſuper vocata, cœlis immigravit die 13. Novembris anno 1541, de ſingulari Canonicæ Religionis fervore nunquam non apertiſſimè demonſtrato in Annalibus Domeſticis admodùm laudata.

V. Charitas Langemäntlin Patritia Auguſtana easdem prorsùs, quas præcedanea ipſius in Regimine pertulit temporum miſerias, hæreditavit & ærumnas; eluebant enim id temporis oppidò tumultus bellici, ac propèmodum totam viciniam fædè depopulabantur Hæretici noviter exorti, atque hos inter præcipuè Princeps Neoburgicus Otto Henricus Comes Palatinus Rheni confinantibus Orthodoxorum partibus nimiùm quantùm infeſtus, graviſſimas Domicellis Mariæſteinenſibus ſuſcitavit moleſtias; & quia Venerabilis Domina Charitas iſta Religioſo hoſpitio ſuſcepit, ac toto unius anni decurſu in proprio Clauſtro cum ſuis & inter ſuas benignè ſatis habuit Abbatiſ-

ſam

ſam & Moniales 25. Ordinis S. Benedicti ex Monaſterio Bergenſi ditionis Neoburgicæ profligatas, ipſe Princeps Neoburgicus antedictus id egerrimè ferens, quaſi in rabiem actus, per ſatellites & emiſſarios ſuos violenter infringi ac ſacrilegè deprædari fecit totum Cœnobium Mariesteinenſe, unde & Regulares Canoniſſæ loci hujus pariter contumeliosè proſcriptæ, ad S. Walburgam Eyſtadium in ipſam Urbem tanquam ad Aſylum confugerunt, quousque hujusmodi ſeditionibus & calamitatibus publicis utcunque ſopitis, liberum ipſis fuit, proprias repetere manſiones, ubi Venerabilis Domina Prioriſſa iſta miſeriarum ſatur, tandem in Religioſo Clauſtro ſuo vitâ defecit temporali, dignior æternâ die 6. Novembris anno 1554.

VI. Sibilla Frizin Auguſtana concordibus votis per ſcrutinium delecta, nedum & ipſa tranquillitate publicâ beatior, ob totam nimirùm circum circa Regionem etiamnum tumultuantibus bellicis furoribus & iniquiſſimâ heterodoxorum veſaniâ miſerrimè turbatam. Quibus tamen malis quamvis ex omni parte fortiter accreſcentibus neutiquam attentis, benigniſſima hæc Magiſtra & miſericordiæ Mater liberaliter Domicellas Mariæburgenſes, timore belli clauſtrô ſuô fugatas, & in exilium ejectas, ſummâ Charitate Religioſo hoſpitio ſuſcepit, eisque per omnia largiſſimè, quoad potuit, providit, tandem verò cùm præfuiſſet annos 30. & menſes tres, vitæ terreſtrîs curſum feliciter abſolvit, de ergaſtulo carnis egreſſa die 9. Februarii anno 1584. Mœſtæ, quæ parentârunt, Virgines ſubditæ Religioſæ Matris & Magiſtræ ſuæ perdilectæ tulerunt corpus, & poſuerunt illud in monumento, etiam reliquis omnibus expectando.

VII. Margarita Mühldorfferin vi votorum Capitularium in Regimine Clauſtrali ſubſtituta fuiſſe laudatur, divini cultûs & Canonicæ Religionis Obſervatrix accuratiſſima. Parthenonem Mariæburgenſem inſtaurari fecit nova Religioſa de ſuis conceſſa, Domui verò ſuæ Mariæſteinenſi cum communi omnium aggratulatione nunquam non utiliſſima, præſtitit annis 8. & menſibus 7. tandem ad plures digreſſa die 31. Auguſti anno 1592.

VIII. Clara Staigerin Schongavii, quod eſt oppidum Ducatûs Bavariæ ſuperioris intra limites Diœceſis Auguſtanæ terris edita, in Magiſtram Mariæſteinenſem eligitur die 15. Septembris anno 1592. eadem ipſa præ reliquis Præcedaneis ſuis ſingulariter commendata, quòd fuerit Matrona abſolutæ & Religioſæ virtutis perfectiſſima. Geſſit faſces Clauſtrales ſeu Prioratum Mariæſteinenſem digniſſimè annis 13. menſibus 6. quibus effluxis ad Superos abiit ætatis ſuæ 58. Chriſti verò 1605. quarto Calendas Aprilis.

IX. Felicitas Eſchauin Auguſtana, poſt legitimam Electionem canonicè celebratam anno 1605. die 5. Maji ritè confirmata undecim ferè annis præſedit, donec exanimatum corpuſculum poſuit, & animam in manus ſui Creatoris reddidit die 9. Januarii anno 1616.

X. Agnes Mayrin Domo Bavara, Patriâ Ingolſtadienſis, anno 1616. die 26. Januarii ad clavum aſſumpta, ac paulò poſt die 4. Februarii authoritate Superiorum legitimè confirmata, Parthenias Mariæburgenſes ob novos tumultus bellicos iteratò fugere compulſas, pariter omni pietate & miſericordiâ lætiſſimè ſuſcepit, aliisque meritis de munere ſuo laudabiliter adminiſtrato multifariam reportatio onuſta, plurimùm demum milite Suecico id temporis paſſim ubique ſæviſſimè dominante, in Domo Cathedralis Præpoſituræ Eyſtadii deliteſcens, animam egit die 4. Junii anno 1632. Corpus illius exanime deportatum fuit ad communem ſepulturam Mariæſteinenſem, ſacris loci Virginibus ſine pompa quidem mortuali, haud tamen ſine maximo compoſatu funus deducentibus.

XI. Catharina Staigerin ſecunda hujus nominis, ejusdem item cognominis ac terreſtris Patriæ Concivis, certè non unius tantùm lampadis fœmina anno 1632. pridiè Calendas Julii communi ſuffragantium calculo delecta, ac mox etiam poſtridiè de more authoritate ordinariâ ſolemniſſimè confirmata, in ipſo ſtatim Religioſæ Præfecturæ ſuæ aditu graviſſimas ſuſtinere coacta fuit calamitates, videlicet ipſam Bellonam Suecicam, & præter innumera damna ex illa redundantem luctuoſiſſimum totius Clauſtri Mariæſteinenſis incendium, poſt quod terribiliſſimè conſumptum pientiſſimæ Clauſtrales Animulæ conſederunt ad exuſta Clauſtri ſui rudera, vix pane tribulationis ſuſtentatæ, quousque demùm pace publicâ terris redditâ Venerabilis Domina Catharina multimodis Benefactorum ſubſidiis liberaliter adjuta, omninò novum fuit auſpica-

ta Monasterium, & pro cultu divino quantocujus restaurando præ reliquis instauravit templum, Chorum, item & Sedilia in rem necessaria; imò eadem dignissima Antistita hæc sese totam sacro impendit ministerio pro posse fovendo, quousque demùm jam seniô grandæva, & infinitis propemodùm confecta laboribus, dum inter hæc longævo 24. annorum & mensium 6. Regimine. Indefessa tamen suis æquè profuit ac præfuit, Vestalibus Domicellis, seu Sororibus ac Filiabus suis in Christo unicè dilectis tenerrimè valedixit, sed & Sanctissimam Triadem creatam multis precibus in sua vota supplex adesse jussit, rationis optimè compos placidissimè in Domino requievit, & quidem ipso Christi renascentis Festo seu 25. Decembris anno 1656. â morte sua cum ter Venerandis Præcedaneis suis communi tumulo reposita.

XII. Maria Agnes Sartoria Domo Ingolstadiana anno 1657. die 23. Januarii concordibus suffragantium votis canonicè delecta, ac paucis post interjectis diebus authoritate ordinariâ ritè confirmata, continuò gravissimis confecta laboribus in Claustrali Regimine traduxit annos 36. quo tempore maximâ vigilantiâ jugiter intendit Claustrali Disciplinæ per omnia studiosissimè conservandæ, quapropter ingentem, quo imprætermissè flagravit, Religionis Zelum etiam Viri Principes oppidò mirati dignissimam Antistitam istam dixerunt non unius tantùm Lampadis fœminam. Nec minori curâ juxtà simul temporalibus etiam negotiis impendit, dum scilicet cooperante altefato loci ordinario totum Claustrum suum è flammis & cineribus ab effero Marte Aquilonari suscitatis in totum restituit, & sic quidem attestante Scripturâ hodiedùm in Perystilio muro inscripta, quæ sic habet: *Marquardus Secundus Dei gratiâ Episcopus, & Princeps Eystettensis honorem Dei & cultum Divinum augere & promovere unicè desiderans cœlestibus auspiciis has sub Suecico bello exusti Monasterii ædes ex fundamento restaurari, & suismet sumptibus in commodiorem usum reædificari curavit anno Domini MDCLXIX.* Provixit autem magnis & oppidò mirandis meritis onusta, quousque demùm jam Septuagenariâ major corpore leniter soluta, & Sydereis arcibus æquè feliciter ac lætanter immigravit, cujus Laus apud Parthenias Mariæsteinenses nunquam intermorietur.

XIII. Maria Rosalia claustrali regimine suo sexennio constitit, quo perdurante, præterquàm quòd Religiosæ pietati deditissima disciplinæ Regulari constanter innocuè servandæ magnâ solertiâ & plusquàm sagaciter intendit, juxtà quoque piis misericordiæ operibus addictissima passim apud omnes Mater pauperum inaudiit, dehinc post mortem suam â mendicabulis universis multis lacrymis deplorata.

XIV. Maria Florentina Löfflerin Eystadiana electa anno 1699. die 27. Aprilis ob congenitam (quam usque hactenùs plusquàm abundanter per omnia largissimè demonstravit) Religiosæ pietatis modestiam passim magni habita, mox ab aditu Claustralis Regiminis sui cultum Divinum studiosissimè promovit, quocircà Monasterii templum non tam rarîs picturîs quàm pretiosîs admodùm Cimeliis plurimùm exornavit, novum etiam raræ magnitudinis Organum magnis impensis apparatum in eo constituit, Sacrarium itidem pretiosis (quæ pleraque ipsa Maria Florentina manu propriâ confecit) vestibus in Ministerium Divinum affabrè coaptatis instruit, quævis etiam Monasterii sui jura calamitosis illis malignorum temporum invasionibus multo labore reduxit, Conventum suum numerosiorem fieri fecit; imò & ad omnem Monasterii sui statum æquè in Spiritualibus ac temporalibûs adaugendum, & ampliùs glorificandum usque hactenùs nihil non egit, etsi jam Religiosâ Professione suâ Jubilæa, & dehinc etiam ætate physicâ Septuagenaria, & ultrà, sanè æternâ memoriâ apud Posteros Dignissima.

MARODINUS,

Ita communi nomine suo dictus Regularis quidam apud Burgundiones in Diœcesi Pisuntinâ Prioratus prioribus Sæculis inclytus, & sex habuisse Canonicos recenset Gabriel Pennottus in historia tripartita cap. 33. num. 10. qui tamen idem Prioratus Superiori perdurante Sæculo Collegiatæ Ecclesiæ Dolanæ fuisse superadditus constat ibidem loco citato.

MARTERENSIS

Conventualis itidem Prioratus, quatuor habuisse Canonicos Regulares pariter in eodem Burgundiæ Comitatu & Diœcesi Pisuntina similiter constat loco antècitato nimirùm ex historia tripartita Gabrielis Pennotti.

MAS-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

MASMONASTERIENSE

Magnificentissimum in Sundgavia (quæ est Regio Diæceseos Basileensis Alsatiæ superiori contermina) Canonissarum hodie quidem Sæcularium, priscis verò temporibus Regularium Collegium ad Olrunam fluvium gratissimâ situatione suâ jucundissimè spectandum hodiedùm plurimùm inclarescit. Parthenium autem Illustrissimum istud ad annum gratiæ Humanatæ primus condidit ac liberalissimè dotavit Illustrissimus Vir Maso suo nomine dictus Dux Alemanniæ ex Stirpe Regum Franciæ & Burgundiæ progenitus, qui post mortem Charissimi sui (quem unicum genuerat) Filii in Olrunâ fluvio antedicto casualiter undis suffocati cum Contharali suâ amplissimarum possessionum atque has inter etiam viginti pagorum & oppidorum, ex asse hæredem solum & unicum Deum Cœli constituit, ut puta Regulares Personas ad Divinas laudes perpetim concinendas in eodem hoc Masmonasteriensi Collegio, in quo eodem memoratus Fundator non solùm â morte sua sepeliri voluit, sed & pro officio Divino perpetuis futuris temporibus ritè concinendo constituit, ordinavit, seu fundavit Canonissas decem, Canonicos sex, atque eorundem Capellanos tres, de qua eadem fundatione videri possunt etiam Münsterus in Cosmographia Lib. 5. cap. 117. fol. m. 816. & ex ipso etiam Zeillerus in continuat. Itinerarii Germaniæ cap. 32. fol. 462. Sed ecce Gabriel Bucelinus ex congenito more suo scribit quidem part. 2. fol. 59. *apud antiquas Domicellas Maso-Monasterienses Regulam Monasticam S. Benedicti fuisse communiter usitatam &c.* de quo tamen quisquam alius Scriptor seu Chronographus vel Historicus nec verbo quidem meminit. Et quod amplius est vetustissimis, quæ hodiedum charè servantur, Bullis Pontificiis Domicellæ Mas-Monasterienses directè nominantur Canonissæ Regulares Ordinis S. Augustini, atque hujuscemodi Bullas quandóque sæpiùs â se fuisse lectas & inspectas, haud ita pridem Nobis coràm retulit testis omni exceptione major, Ipsemet Mas-Monasteriensis Parochus Plurimùm Reverendus, Nobilis, ac Clarissimus Dominus Georgius Christophorus Gebhard Augustanus Suevus SS. Theologiæ ac SS. Canonum Licentiatus & Proto-Notarius Apostolicus Concivis, ut & Condiscipulus vel olim mihi Colendissimus Observandissimus, dum nuper ex itinere suo ad patrios lares directo præter spem ad nos delatus etiam humaniter invisit.

MATIKOVIENSE,

Jam pridem secundùm omnem Religiosum statum suum penitùs immutatum apud Bavaros in Norico Diœcesis Salisburgensis Canonicorum primùm quidem Regularium seu Augustinianorum, subindè verò ad instar plurium aliorum consimilium omninò Sæcularisatum venerabile quondam Collegium; de quo Joannes Aventinus in suis Bojorum Annalibus Lib. 7. fol. 811. pauca solùm hæc profert sequentia: *In Bojaria Noricorum Joannes Künchler cum uxore Catharinâ Matikoviæ, ubi quondam Regum Bojariæ Prætarium fuisse vetusta indicant Diplomata Mystis Augustinianis* (anno circiter 1414.) *instituit Collegium &c.*

MATINCURIA,

Taliter proprio nomine suo dictus Lotharingiæ superioris seu Vogesianæ pagus pientissimum quoddam Canonicorum Regularium de Congregatione Salvatoris nostri nuncupatâ Monasterium habet Parochiali Ecclesiæ suæ conjunctum, quod ætate nostrâ celebre satis & famosum honoratur, eò quòd isthic loci magnâ Religione servetur miraculis fermè quotidianis inclytum sacrum corpus Venerabilis servi Dei Petri Forrerii sanctissimæ memoriæ Canonicorum Regularium in Ducatu Lotharingiæ Restauratoris nunquam hactenùs satis laudati, qui anno 1565. die 30. Novembris Mirecuriæ ejusdem Ducatûs Lotharingiæ oppido piis admodùm & honestis parentibus mundo editus, jam solemni professione Canonicus Religiosus, & officiô Sacerdos paræciam Matincuriensem (vel hinc *Pater de Matincurie* nuncupari solitus) miro animarum zelo flagrantissimus regendam suscepit, ac demùm post vitam sanctissimè traductam magnis meritis onustus pientissimâ morte requievit anno ætatis suæ 76. Christi verò 1636. die 9. Decembris; de quo eodem in vitæ historiâ anno 1668. (primùm â Joanne Bedel antefatæ Congregationis Regulari Canonicò Gallicè conscripta) interpretante Dominico Biselio paris Instituti Alumno typis Augustanis latinè edita Lib. 1. cap. 26. ad finem notata leguntur sequentia: *Hodie pretiosum hoc pignus* (Corporis ejusdem Petri Forrerii) *in elegantissima tumba quatuor parastatis in chori medio im-*

posita quiescit, ipsum verò templum ob venerandam Viri Sancti memoriam Ordini formæque meliori restitutum cernitur.

S. MAURITII,

Sacri Ordinisnostri Canonico-Augustiniani Monasterium, seu Regularis quidam Prioratus apud Helvetios sub limite Diœcesis Lausanensis in forensi ditione Reipublicæ, seu Cantonis, uti vocant, Bernatensis vel olim quidem pleno jure Comprovinciali Abbatiæ Agaunensi (jam suprà recensitæ) subditus, & incorporatus; is tamen de tempore & authore primæ fundationis suæ nondùm per nos inquisitus; jam ab immemoriali tempore secundùm omnem Religiosum statum suum hodie manet omninò sublatus & extinctus; cujus tamen appertinentes census & reditus in debitum suum (uti vocant) salarium quot annis constanter exigit, qui isthic loci potenter residet substitutus quidam antefatæ Civitatis Bernatensis Præfectus, Religione suâ Calvinianus, qui tamen ex conventione jam olim cum Majoribus factâ de memoratis reditibus usque modò S. Mauritio huic nostro quotannis persolvunt plaustra vini tria saltem vel quatuor, Cæterà verò nihil, sed quævis alia jura sacrilegâ potentiâ tollit fiscus Bernatensis antedictus.

MECKELBURGUM,

Quæ & Magnopolis, item & Megalapolis Urbs olim Episcopalis inferioris Saxoniæ sub Archi-Episcopo Bremensi, penitùs excisa olim Ducatûs Magnopolitani, qui & adhuc Meckelburg ex eâ nominatur, Regionis Metropolis & Caput, cui Suerinum in Episcopali Sede successit anno 1170. ita Michaël Antonius Baudrant in novo Lexico Geographico Part 1. fol. 447. Habuit ergò Magnopolitana Ecclesia hæc jam olim ab Ottone Magno, ceu nova Episcopalis in Cathedrali suâ ad instar aliarum Saxoniæ Cathedralium Regularium itidem Canonicorum Collegium, quod tale continuò in Regulari statu suo perduravit, quousque Suerinum translata ibidem cum cæteris Comprovincialibus lapsu temporis quoad pristinam regularitatem penitùs expiravit.

MECKELBURGUM,

Eadem Civitas præter Cathedralem suam antè memoratam, Ecclesiam unam & alteram fortè adhuc Regularium Canonicorum habuit Ecclesiam, qualiter apertè contestatur Krantzius Lib. 4. cap. 38. sic legendus: *Tunc etiam* (ad annum circiter 1066.) *per singulas Urbes Wandaliæ Cœnobia fiebant Sanctorum Virorum canonicè viventium, item Monachorum & Sanctimonialium, sicuti testantur ii, qui in Lubeck, Aldenburg, Razeburg & aliis urbibus viderunt; in Magnopoli verò tres Deo servientium dicuntur fuisse Congregationes.*

MEINFELDENSE

Regularium quondam Canonicorum Cœnobium in Pago (uti vocant) Meinense, quàm pluribus ex ultima etiam Aquitaniâ magno numero concurrentibus atque experimentum redditæ sanitatis minimè dubium vota sua Domino reddentibus. Bollandus loco cit. fol. 828.

MERCKESHUSIUM

Antiquatum Moguntinensis Diœcesis in Landsgraviatu Hassiæ superioris Sacri Ordinis nostri Monasterium, Venerabilis Congregationis Windesimensis commembrum, tempore & authore seu primo Fundatore non notato, S. Joanni Baptistæ Præcursori Domini dicatum, Religioso Ordini suo feliciter & integrè servatum constitit usque ad tempora Philippi I. Landgravii Hassiæ, qui anno 1529. pertinacissimè Lutheranismum professus, demùm anno 1567. in fata declinavit, & die 30. Septembris terris defecit, dum priùs quævis sacra Collegia ac Monasteria per totam Hassiæ Regionem in apertissimum Orthodoxæ Religionis odium violenter occupata, atque inter hæc etiam Merckeshusium istud nostrum sibi in usum proprium sacrilegè retinuit, & usurpavit; quod ipsum aliquando in diebus suis admodùm illustravit Clarissimus Vir Reverendissimus ac Amplissimus Dominus Michael Glaser SS. Theologiæ Doctor, Canonicus Regularis, & ultimus Prior in Merckeshausen, quo plurimùm satagente sacrum Domicilium istud gloriosè quidem è manibus hæreticorum fuit recuperatum,

idem

idem tamen denuò cogente executione Pacificationis Westphalicæ, seu Cæsareo-Suecicæ perditum, & annihilatum.

MERSEBURGENSIS.

Civitas Thuringiæ (quæ Saxoniæ Superioris pars est) primùm post ferale incendium anno Christiano 933. ab efferatissimis Hunnis perpessum ab Henrico aucupe restaurata, & Filio ejus Ottone Magno Romanorum Imperatore propriâ sede (quæ Metropolitanæ Magdeburgensis Suffraganeatus est) Episcopali donata, & hæc in propria Cathedrali Ecclesia sua â S. Henrico Imperatore in honorem S. Laurentii Martyris recèns ædificata Canonicorum Collegium certè non aliud habuit, quàm aliæ tales per universam Saxoniam diffusæ, prout ampliùs dictum est paulò suprà V. *Magdeburgense.*

METENSIS

Cathedralis in Lotharingia Provinciæ Trevirensis olim Canonicos Regulariter viventes habuit, quibus S. Godegrandus ejusdem Civitatis Episcopus Regulam scripsit, & servandam tradidit circà annum 765. Verùm Canonici sub Walone Episcopo, sicut pleræque aliæ Ecclesiæ Regulam abjecerunt, & facti sunt re & nomine & conversatione sæculares & propitiarii. Molanus in Natalibus ad diem 6. Martii ex lib. de vita B. Godegrandi & ex centuria 8. cap. 10. & ante illam Joan. Mauburnus in Venatorio Canonici Ordinis lib. 2. part. 5. cap. 30. ex Chronicis Metensibus. Hæc Pennottus in historia tripart. lib. 2. cap. 39. num. 6.

METTENENSE.

S. MICHAELI,

Summo Curiæ Cœlestis Archistratego dicatum seu consecratum, & dehinc totaliter ab eodem etiam cognominari meritum apud Tyrolenses, cis athesin fluvium, haud procul Tridento famosâ cognominis Diœcesis, territorialis verò Ditionis Austriacæ civitate, quæ hæret in faucibus, quibus Germani nostri Italiam ingrediuntur, in præcelso colle jucundissimè contuendum Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini de Venerabili Congregatione Lateranensi Monasterium; idem â populo terræ communiter Welsch-Michaelis indigitari solitum; cujus anno gratiæ 1145. primi Conditores fuisse laudantur Illustrissimi Comites *de Eppan* cognominati, Udalricus Pater, & Henricus Filius ejus; qui potissimam latifundiorum & omnis reliquæ possessionis suæ partem, nec non etiam gloriam gentis suæ seu scuta & Insignia hæreditario jure propria liberalissimè contulerunt Religiosissimæ Virorum Coloniæ ex Austriaco S. Floriani Cœnobio recèns isthuc adductæ; & sic quidem de summa authoritate Lucii Papæ III. & Altmanni Principis & Episcopi Tridentini. Ludovicus Marchio Brandenburgicus (cujus succinctam vitæ historiam exhibet Genealogia Principum ac Comitum Tyrolensium anno 1623. Augustæ Vindelicorum cum figuris æneis Germanicè in fol. edita) ab anno 1342. usque 1361. toti Provinciæ Tyrolensi pleno jure dominatus Athesinum hujuscemodi Monasterium S. Michaëlis ampliùs dotavit, eique Jus Patronatûs præpinguis Parochiæ in vicino oppido Salurn, & alios quosdam reditus, & proventus annuos perpetuâ proprietate fruendos, ac possidendos hactenùs ad eandem Parochiam adspectantes contulit. Bullam confirmationis in id clementissimè datam Authoritate Apostolica decoravit Innocentius Papa VI. Cæterà Festum Dedicationis Archangelicæ hujus (ut ita dicamus) Ecclesiæ secundùm structuras suas omninò splendidissimæ, & dehinc etiam Altaribus non nisi albicante marmore confectis exornatæ, quot annis recolitur Dominicâ secundâ Mensis Maji. Item Syllabum Præpositorum etsi nuda solùm eorum nomina recenset Franciscus Adamus Comes â Brandis in suo Chronico Tyrolensi anno 1678. Bulsani in 4. Germanicè edito usque ad annum 1663. deducta; ubi agmen eorum claudit Antonius Quetta Nobilis Tridentinus, cui post expletum vicenne regimen per omnia laudatissimè consummatum, canonicâ electione sub annum 1683. de more celebrata, dignissimè successit Reverendissimus, Prænobilis ac Amplissimus Dominus D. Georgius Adamus Inclytus Heros â Teutenhofen avitæ suæ stirpis ultimus, qui VIX IpsVs GeorgIVs ADaMVs VIVere InCepIt, non tam vivus sibi moreretur, quàm sibi moriens soli Deo viveret militiæ Canonico-Augustinianæ adscribi voluit aD MagnI PatrIs nostrI AVreLII Canones IVrans undecimo calendas Decembris ipsâ Divæ Virginis Domino Præsentatæ die cum Samuele se ipsum offerens in templo Domini Divino Numini præsentatur. In Religione ergò immor-

immortalitatis longitudinem ad Mortalitatis Brevissimum pedem emetiens, ad virtutis cotem tamdiu limavit omnem animæ dotem, usque dum Sacerdotii perfectionem assecutus cum Abele PrIMItIas InCruentas Deo sVo offerret SaLVrnI famoso Provinciæ oppido. Exindè Oeconomiæ claves accipiens, eisdem plus cœlum, quàm cellam aperuit penuariam, dum in pauperes largitate fœnerans Domino, sibi Præpositurâque thesaurizâsset thesauros non deficientes in cœlis. Prædives itaque & prosperatus meritis, ut & alios tam verbo quàm exemplo pasceret, ad Parochialia pascua expositus Magredi ad illud ovile præstanter invigilavit, nunquam renuens, animam suam ponere pro ovibus suis; Sanè Bonus Pastor, nisi ad nobilius Prælaturæ ovile vocatus & electus fuisset, qui idem Selectissimus Pastor, dum hunc titulum tanquam in folio, quod vento rapitur descripto fuisset, eum etiam invitus est assecutus, quamvis hanc Dignitatis ampullam reputâsset Bullam, quæ quo altiùs efflatur, eò citiùs diffletur. Vt, Vt eX reDINIIs fVIt SaCræ ThIaræ GLorIa, dignitatis gloriam non fundavit in mitrâ, sed mitram in gloria Dignitatis. Per 30. circiter annos clavum plusquàm laudabiliter regens tandem Apoplexiâ tactus, Paralysi manuum usu destitutus per quadriennium omnia memoriâ & consiliô tractavit, ac cum pedibus non posset, capite discurrit maximè illud vanissimæ vanitatis præsagium: *statutum est omnibus hominibus semel mori.* Ideò hanc doctrinam doctus, & docens è cathedra mortis inter dolores non dolens ab omnibus desperatus non desperans humanæ rei & spei fugatas theses unicâ confutavit anthithesi ex Doctore gentium: *Cupio dissolvi & esse cum Christo*; sic dissolutus suorum oculos resolvit in fletus, exindè sacris omnibus præmunitus anno Domini 1715. die 17. Decembrîs ex Domo Domini in Domum æternitatis transgrediens, aut potiùs equitans *Eques Georgius* Dei gratiâ illum portante abiit. Quem secutus Isidorus Pilati de Lassul Nobilis Italus â morte Prædecessoris concordibus suffragantium votis in vices illius Canonicè delectus, & in Modernum Regularem S. Michaëlis Athesini Præpositum Infulatum constitutus, simul & authoritate ordinariâ confirmatus gratissimâ rerum exhibitione sese per omnia plenissimè demonstrat Regularem Canonici Ordinis sui Antistitem communibus omnium votis laudatissimè comprobatum.

S. MICHAELIS,

Itidem taliter intitulata quædam inclyti Ducatûs Lotharingici civitas, sub limite Diœcesîs Tullensîs comprehensa, eâque patrio vocabulo communiter *Saint Michel* dicta, hodiedùm spectabile quoddam Sacri Ordinis Canonico Augustiniani Monasterium colit & reverenter extollit Lotharingicæ (quam aliàs Salvatoris nostri vocant) Congregationi subditum, & incorporatum; cui superiori durante sæculo & quidem sub annum 1643. recens fundando pius author fuit Venerabilis Dominus N. Cathedralis Ecclesiæ Fullensîs Canonicus, qui singulari animarum zelo flagrantissimus ad eruditionem Christianæ Juventutis, & prædicationem Verbi Dei in Parochiis Ruralibus circùm circà positis publicè faciendam, quantocujus ita fieri proprio Marte devotissimè statuit, & sic quidem de singulari Divini Numinis benedictione admodùm pia ac salutaris hujuscemodi fundatio facta fuit, eo ipso tempore, quo non solùm Lotharingia sed & tota Germania tumultibus bellicis dirissimè fuit agitata.

MINDENSIS.

Cathedralis (quæ est Suffraganeatus Metropolitanæ Coloniensis) Ecclesia prioribus seu primis Sæculis, & adhuc tempore Helwardi (qui fuit Mindensis Episcopus numero & ordine decimus anno Christiano 958 die 14. Februarii fatis extinctus) Sancræ Regulæ Canonico-Augustinianæ morem gessisse dilucidè monstratur apud Krantzium in Metropoli Lib. 3. cap. 32. in hæc verba legendum: *Satis apparet primordia hujus* (Mindensîs) *cæterarúmque* (Saxoniæ) *Ecclesiarum fuisse Regularia sub ordine Divorum vel Benedicti, vel Augustini.* Pro Ordine verò Augustini præter constantem traditionem, fortiter hìc pugnat Religiosa Confraternitas vel olim inter Cathedrales Mindenses, & alios Saxoniæ Monasteriorum Augustinianos seu Regulares Canonicos communis & usitata; imò & publicis etiam litteris confirmata; quarum Exemplar vel pro pluribus unum videre licet in descriptione Monasterii Grauenhofiensis itidem suprà recensiti datum & expeditum tempore Hannonis Episcopi inter Mindenses vicesimi sexti anno Christiano 1185. suæ Ordinationis verò 14. pluribus aggregati. De quo idem Krantzius citatus.

MIN-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

MINDENSE,

Aliud Parthenium ſcilicet Cœnobium, quoddam intrà ipſam Epiſcopalem Urbem, modò tamen poſt ſtatutam Pacificationem Weſtphalicam anno 1648. Electori Saxonico deditam, tempore & authore non notato fundatum conſtitit, quod ipſum tamen labentibus annis mutato ſexu, & primogenio ſtatu ſuo deſivit in Collegiatam Secularem, eámque Præbendis quindecim (ut ajunt) inſtructam. Et hanc Mindenſem Eccleſiam mox â prima inſtitutione ſua ſeu fundatione fuiſſe Religioſum Clauſtrum â Religioſis Domicellis aſceſin Canonico-Auguſtinianam profeſſis inhabitatum, ſatis conſtare ex Diœceſana Synodo anno 1632. die 15. Octobris celebratâ, me per litteras edocuit Monaſterii Hildeſiani ad S. Hippolytum Canonicorum Regularium Congregationis Windeſinenſis Præpoſitus Reverendiſſimus ac ampliſſimus Dominus Joſephus Eubert, Dominus ac Patronus multo nomine mihi Colendiſſimus, qui eadem ipſa, quæ modò de Regularitate Canonico-Auguſtiniana diximus, ipſus legit, & ſic ſe verè legiſſe ſincerè conteſtatur, utique teſtis omni exceptione major?

MISNA ſeu MISNIA.

Cognominis Provinciæ Caput, eáque ſub Circulo ſuperioris Saxoniæ comprehenſa Epiſcopalis Civitas, â prima ſua fundatione, quam Ottoni debet Romanorum Imperatori, hujus nominis Primo, liberam, & dehinc ſoli ac uni Romano Pontifici ſubditam habuit Eccleſiam Cathedralem, atque hæc Canonicos, vel ſaltem ab antiquioribus temporibus, haud alios, quàm conſimiles Saxoniæ Eccleſiæ, verè Regulares, ùt ſupra dictum eſt V. *Magdeburgenſe*. In majus hujatis Regularis Eccleſiæ teſtimonium legi poteſt Hieronymus Emſerus in Vita S. Bennonis Miſnenſium Epiſcopi. „ Eccleſiæ hoc modo conſtitutæ, inquit Auctor in Prologo, Imperator Burckardum „ quemdam primum deſtinavit Epiſcopum, Virum venerabilem, & multa Religione „ inſignem, â Joanne (XIII. Rom. Pont) prædicto ſimul cum Epiſcopio ipſo confirmatus, Collegium inſtituit Canonicorum, & Sacerdotum Chriſti, qui inſtar temporum ſuorum, primò omnia habere communia, ſimúlque una veſci menſa, & in uno „ condormire loco, canonicas Horas, & divina omnia pariter cum multa celebrare „ dignitate, ac reverentia; neque in Choro, neque extra Chorum aliquid agere, „ quàm orare, vel ſupinis in cœlum rapi oculis ac manibus, nulla data in eodem loco (quæ multorum conſuetudo eſt) confabulandi licentia; qui mos in hodiernum „ usque diem in Eccleſia Miſnenſi piè ſanctéque adſervatur. Ubi enim Sacerdotes „ nulla ad Chorum neceſſitate adſtringuntur, in abditiſſimos angulos ſeſe penetrant, „ & ſecretiora quæque templi loca petentes, aut genuflexo, aut toto proſtrati corpore proni adorant. Idem etiam Burckardus, vehementer deſiderans Clerum Eccleſiæ ſuæ, ſicuti morum vitæque honeſtate, ita habitu quoque à cæteris diſcerni, „ primus pallio nigro, linea veſte ſuperincincta uti docuit. Quo quidem amictu hodie etiam incedunt, non tamen niſi ſtatis anni temporibus, & præcipuè eſurialibus „ Quadrageſimæ feriis. Pari cura & ſollicitudine ſubſecuti Burckardum Antiſtites, „ inprimis tamen Heico, Gerundus, Bruno II, Witigo, & is, â quo cæpimus, Benno: omnes equidem Sanctitate vitæ conſpicui, omnem Eccleſiaſticam Diſciplinam „ ibidem plantaverunt, & ad poſteros transmiſerunt. Licèt autem interjecto tempore communis Cleri Miſnenſis vita in propriam ac privatam ſenſim abierit. Ita „ Emſerus.

MISNIA

Eadem quondam Epiſcopalis, ut diximus, Civitas quoddam etiam aliud Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini Cœnobium habuit, quod â prima fundatione ſua ſeu Inſtitutione S. Afræ Martyri dicatum, inde tamen iſtud circà annum 1544. in Scholam Lutheranam transmutatum, & â Mathæo Dreſſero Patrio Scriptore heterodoxo in Iſagog. Part. 4. fol. 148. ſecundùm primogenium ortum ſuum ac progreſſum recenſetur in hæc verba: *Reginerus vel Reynerus, vel Rottmanus Epiſcopus Miſnenſis anno 1046. conſtitutus ab Imperatore Henrico III. in Schiſmate, quod in electione Præſulis excreverat, fundator eſt Cœnobii Divæ Afræ, in qua Monachos qui Canonici Regulares dicti ſunt, collocavit. Hoc Cœnobium annis ſequentibus auctum eſt à Theoderico II. Epiſcopo & Megnerio Bruggravio Miſnenſi, qui pomerio ſeu Muro Urbis illud circumdedit. Item â Joanne Itino Præpoſito, qui anno 1363 ædificia ejus collapſa reparavit: tum â Joanne Trautſchendarfio Epiſcopi Vicario, cujus ſumptibus aqua per canales intervallo ſatis longo introducta eſt &c.* Et infrà fol. 292. *Miſnæ ad Albim*

fluvium Cœnobium Monachorum, quos Canonicos Regulares vocant, ad S. Afram fundavit Reinerus in Ordine Episcopus Septimus anno 1030. Principatum Misniæ tenente Dodone Dieterici Marchionis filio. Confundationis Robur admandavit Nicolaus II. Pontifex Maximus, reditus & accessiones adauxerunt sequentes nonnulli Episcopi Burggravii, & Præpositi; Monachi autem hujus Cœnobii templum sive Paræciam quæ in oppido est, curârunt & concionibus in eo habitis, & Sacramenta administrantes. Præpositus in hoc Monasterio fuit, cui salutis veræ ratio magna fuit. Itaque â Canonico quodam multis precibus contendit, ut sibi in Mortis agone tria inculcaret, primò Christi, acerbitatem Sudorémque cruentum in monte Oliveti: secundò vim dolorum & Cruciatuum Christi in Cruce, ex his enim se consolationem certam percepturum esse & aditum ad Paradysum non minùs quàm Latronem arbitratus &c.

MOGUNTINENSIS

Ecclesia Metropolitana primùm à S. Crescente Divi Pauli Apostoli Discipulo in Germaniam ad prædicandum Christi Evangelium ablegato fundata, mox â prima origine sua Regulare Institutum inter Clericos suos sanctè plantatum constantissimè coluit, simul ac firmissimè servavit, usque ad tempora Willigisi Archi-Episcopi anno 1011. terrestrem mortalitatem exuti, quando nimirùm *Canonici Ecclesiæ istius vitæ Claustralis* (uti refert Bruschius de Episcopis Germaniæ Tom. 1. cap. 6. in Balderico 22. Episcopo Spirensi) *Professione abjectâ Sæculares fieri, seorsim habitare, ac propria possidere, item annuos proventus inter se distribuere cœperunt &c.* Et quod ampliùs est, Marianus Scotus apud Nebridium nostrum in antiquario Monastico Epist. 139. fol. 637. adhuc anno 1081. Canonicorum Moguntinæ Ecclesiæ hujus habitationem disertè nominat Episcopale Monasterium, & (ut ibidem legitur) inter Epistolas S. Hildegardis (quæ primùm post Willegisum antedictum floruit) Abbatissæ reperiuntur Epistolæ quædam Canonicorum Moguntinensium ad eandem Hildegardem perscriptæ sub hac Epigraphe: *Conventus Fratrum de Domo &c.* Item *Conventus Fratrum de S. Martino &c.* vide ampliùs de hoc infrà V. *Trevirense.*

MOGUNTINENSE

Divo Petro Apostolorum Principi, cum propria sua adspectante Ecclesia, dicatum Canonicorum primò quidem Regularium, subindè verò Secularium Collegium, primam Originem suam debet Friderico è Ducibus Lotharingiæ Supremo Hierarchæ Moguntino (de eadem pia fundatione sua etiam â Bruschio de Episcopis Germaniæ Tom. 1. cap. 2. specialiter admodùm commendato) ab Abbate Trithemio in Chron. Hirsaug. Tom. 1. ad annum Christi 979. in hæc verba relatum: *Iste Fridericus* (antedictus) *Ecclesiam Regularem S. Petri Apostoli ad plagam Aquilonarem extrà mœnia civitatis Moguntinæ fundavit, & in ea Canonicos secundùm Regulam Apostolicam conversantes posuit, quibus omnia fuerunt communia, & nemo suum aliquid proprium esse dicebat. Fuit enim veterum consuetudo laudabilis Clericorum sine proprio in communi vivere, unam mensam, unum Dormitorium, & unum Marsupium sub Præpositi obedientia habere. Verùm temporis Successu Præbendas cœperant cum emolumentis redituum in distributiones quasdam dividere, & singuli singulas possidere.*

MOGUNTINENSE,

Vetustissimum Regularium Clericorum Collegium *SS. Martini & Victoris* recensetur inter alia plura hujuscemodi Conventicula sacra, modò tamen secundùm priorem statum suum penitùs antiquata, seu (uti loquimur) secularisata; de quo eadem pariter Trithemius antè citatus Tom. 1. ad annum 978. prostat in hæc verba legendus: *Hoc tempore Henrico Trevirorum Archi-Episcopo mortuo Theodericus de Moguntia successit, sub quo Canonici Majoris Ecclesiæ S. Petri, qui â primo fundationis suæ tempore sub certa regula in commune usque in præscriptum tempus vixerunt, abjectâ pristinâ conversationis formâ defierunt esse Regulares, distributionibus inter se factis Præbendarum, & qui priùs more Apostolorum quævis habere communia consueverunt, jam deinceps singuli possidere propria, quorum exempla posteà secuti plures Canonici, sicuti S. Paulini apud Treviros, S. Castoris in Confluentia SS. Martini & Victoris Moguntiæ &c.*

MO-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

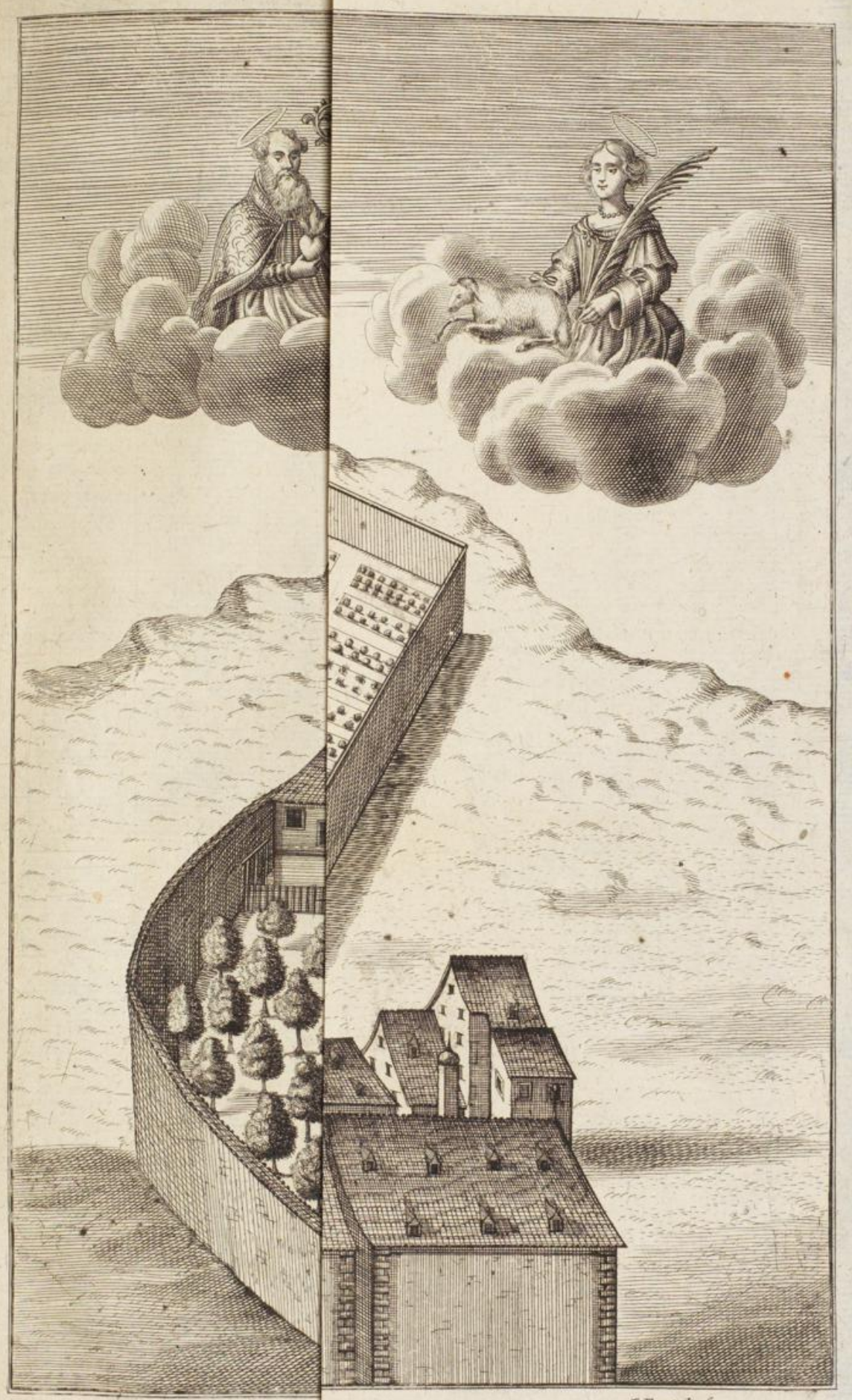

I. Pranck sc.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

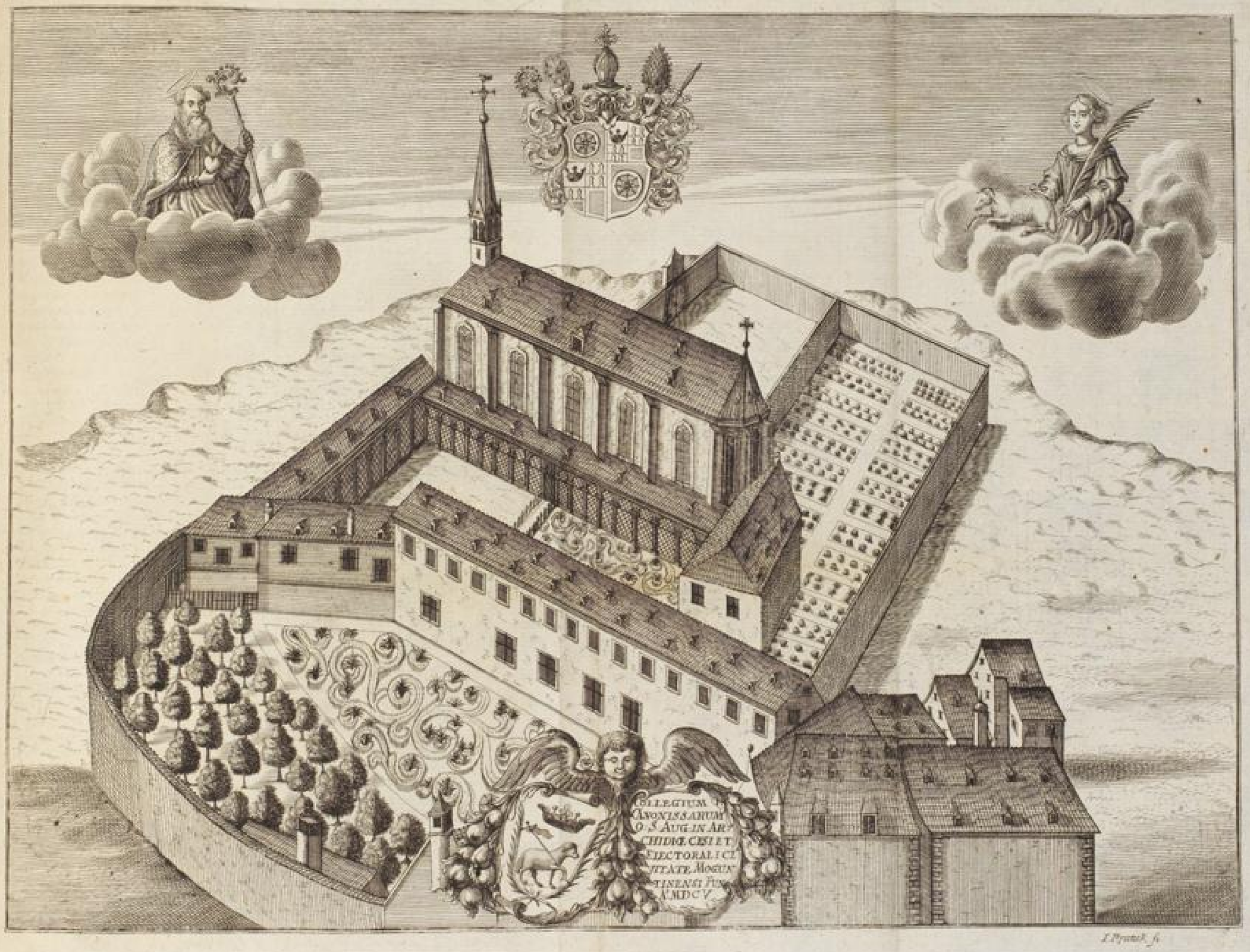

L. Pfyndel fc.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

MOGUNTINENSE

Pientissimum, quod etiamnum floret, S. Agneti Virgini & Martyri dicatum Sacrarum Virginum Contubernium, antehàc Partheniis Cisterciensibus addictum, Superiori ætate ad Vestales Canonico-Augustinianas fuit translatum, & factum est hoc sub initium ferè prioris Sæculi videlicet anno 1605. de speciali mandato Ordinarii, seu Celsissimi ac Reverendissimi Principis Electoris, & Archi-Episcopi Moguntini Joannis Suicardi, qui fuit Vir (uti de ipso loquitur Adlzreitterus Part. 3. Lib. 11. num. 71.) inter omnes ævi sui præstantissimus; in quo certabat eximia in Deum pietas & Religio cum publicæ salutis indefesso studio, terris subtractus cœlisque receptus anno Christiano 1626. decimo quinto Calendas Octobris. Hic, inquam, dignissimus Antistes Parthenias Canonico Augustinianas ex Cœnobio Eybingensi jam suprà descripto Moguntiam deportatas isthic loci clementissimè stabiliri fecit, publicis litteris ab Eâdem Celsitudine suâ ad perpetuam rei memoriam datis, quarum tenor iste est: Wůr Joannes Suicardus von GOttes Gnaden des Heil. Mainzischen Stuehls Erz-Bischof des Heil. Röm. Reichs durch Germanien Erz Cantzler und Chur Fürst ꝛc. ꝛc. Entbiethen hiemit den frommen Gotts-förchtigen Vns in Christo villgeliebten, der Muetter, vnd ganzen Convent der Heiligen Agnetis Jungfrauen vnd Martyrin in vnserer statt Mainz vnd auch ihren schwöstern ßo wohl gegenwerthigen alß nachkommenten, welche sich der Regel vnd Leben des Heil. Bischoffen vndt Kirchenlehrers Augustini verlobt, vnßern Ewigen Grueß. Nachdem Ihr schon vor etlichen Jahren in dem Closter des H. Petri nache bey Creuzenach wohnente wegen Veränderung des vhralten Röm. Catholischen glaubens vnd Religion vertriben, vnd in vnßer Kloster bey Eybingen in dem Rheingow mit consens vnßerer Vorfahrer vnd Obrigkeit aufgenommen, entlich aber in vnßer Closter der Heiligen Agnetis in vnßerer Statt Mainz transferiret, oder verwexlet worden, und wie wůr erfahren und berichtet worden in demßelben allzeit löblich gelebt, vnd dem Gottsdienst verleibt Ewer Regel nichts zuewider gethan, oder gehandlet, vnd zwar aus der Mainung und intention, damit Ihr in demselben allzeit möget bestendig verbleiben, die Ehr GOttes allzeit beförderet, und unaufherlich in eurem Gebett nach vorgeschribener Regul, vnd Geßaz Eurens Ordens verfahren, alßo haben Wůr Euren villfeltigen bitten und begehren statt und plaz gegeben, damit Ihr der Andacht desto baß befleißen vnd abwarthen köntet, und möget. Sagen demnach hiemit allen, ßo gegenwerthig, das Ihr in demselben Vnßern Closter der Heil. Jungfrauen und Martern Agnetis zue allen nachkomenten Zeiten ßollet verbleiben, den dienst GOttes Eurem standt vnd Profession gemöß allda verßechen, vnd Euer leben vndter dem Habit des Ordens beständig vollbringen. Uberlaßen demnach hiemit alle dißes Closter güetter beynebens alles ernsts befelchent, das ihr Ehegemelte güetter in schuldigen rechtmäßigen bau haltet, nichts ohne Vrßach, noch auch ohne Wißen vnd Willen vnßer vnd vnßern nachkomens davon entfrembdet, verderbt, oder verändert, die Renthen, Zünß, und einkommen, in wem auch ßolche bestehen, zue rechter vnd gebührenter Zeit einfordert, und den ßelben, welchem von vns oder vnßern Nachkommen eure ßachen zue administriren und verwalten werden anbefolchen ßayn, wahre und aufrichtige Rechenschafft gebet, und ßonsten euch alßo in allen Euren thuen und laßen alßo verhaltet, wie es frommen und Andächtigen Closterleuthen gezimmet, ßo einsmahls Christo dem Himmlischen Gesponns vnd Bräutigamb vber alle ihre Wort und Werkh werden müeßen ganz genaue Rechenschafft geben, auffiehret, damit aber solches alles desto baß vnd kräfftiger möge beschehen, werkhstellig gemacht und volfiehrt werden, befehlen Wir hiemit allen und jeden, ßo dißem Heil. gehorßamb vnderworffen, vnd die da ßich rebellisch oder widerspenstig werden erzaigen, bey straff der Excommunication, wofern ßye gedachte Muetter, Convent, und ihre schwöstern vorbeßagten Closters nicht guetwillig werden an- und aufnemmen, vnd vnßern Befelch, wie ßye dan schuldig, nicht werden nachkommen. Solches aber alles vorbeßagtes zue mehrerer Bestättigung, Glaub, und treu haben Wir vnßer aignes Secret Inßigel hier vnder gemacht und getrukht, ßo geschechen in dem schloß des Heil. Martini in vnßerer Statt Mainz den 25. Julii Anno 1605.

(L.S.)

Aus Befelch des Hochwürdigsten Chur-Fürsten vnd Herrn Herrn Joannis Suicardi Erz-Bischoffen zue Mainz.

Jacobus Henselinus Secretarius.

MOLENBECCENSE,

Primùm pro Canoniſſis Regularibus in honorem S. Dionyſii Areopagitæ Epiſcopi & Martyris dicatum, exindè verò labentibus annis ad Aſcetas viros, Congregationis Windeſimenſis translatum, de quo apud Krantzium in Metropoli Lib. 3. cap. 8. ſequens recitatur hiſtoria: *Mindenſi Eccleſiæ* quintus *præficitur Pontifex Drogo nomine: cujus* tempora inſignivit *fundatio Monaſterii Dominarum Canonicarum* in Molenbeck ad annum Chriſti nongenteſimum minùs quatuor, ſic enim inepti quidam indicant verſiculi. Quum rebus Germaniæ præeſſet Arnulphus Romanorum Imperator, Fundatrix erat Nobilis fœmina Hilborch, & Sacerdos Folcardus uterque locuples centum pagos cum litonibus (hoc eſt Colonis) feruntur contuliſſe. Pontifex quoque ut in fundatione concurreret, partem Decimarum de ſuo dicitur contuliſſe, eâ videlicet conditione, ut annuos quinque ſolidos in auro vel argento ad aram S. Petri afferrent, & ipſe Pontifex juſta de loco obſequia reciperet, quemadmodum de ſuis locis ſuo Juri ſubjectis. Creatur in eo loco Abbatiſſa inſignis Puella Fundatricis Neptis. Arnulphus Imperator multis privilegiis hunc locum inſignivit, ſed & Otto Imperator ſecundus adauxit. Henricus Secundus adimplevit, cùm autem incendiô deperiiſſet, inſtauratum accepit Patronum Divum Dionyſium tunc recèns â Francia in Ratisbonam translatum &c. Item infrà in loco citato Lib. 11. cap. 53. ad finem de ſexûs immutatione & Religioſo ſtatu ad Alumnos ſupràdictæ Congregationis Windeſimenſis authoritate Ordinariâ transactâ habentur ſequentia: *Ejus* (Alberti de Hoya quinquageſimi Epiſcopi Mindenſis anno 1438. ad id muneris delecti) *temporibus Monaſterium nunc inſigne Molenbeccenſe* mutatum eſt poſt Canonicas excipiens *Fratres* Regulares anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo primo. Nam ſub manibus Dominarum dum labitur Religio, omnia pariter collabuntur, ruerunt ædificia, perierunt prædia, ad mendicitatem verſa ſunt omnia, nunc ſub manibus Fratrum Regularium omnia refloruerunt. Et hæc ibi; Tenor autem Bullæ Transmutationis ſeu novæ Fundationis hujus expedita fuiſſe legitur ſub hujusmodi tenore.

Albertus Dei & Apoſtolicæ Sedis gratiâ Epiſcopus Mindenſis ad perpetuam rei memoriam &c. Quoniam Domini eſt terra & plenitudo ejus certa tamen loca pro cultu frequentiori ſuæ Majeſtatis immenſæ ſingularibus ſignorum indiciis plerumque conſecrari conſuevit, quæ quanto majori torporis negliguntur incuriâ, tanto majori negligentes ipſi rei Dei redduntur injuriâ. Qui rursùm â Deo neglecti & in deſideria cordis ſui traditi non nunquam ſic in vanitatibus ſuis evaneſcunt, quòd loca & perſonæ divinæ juſtitiæ diſpenſante ſecreto contrectatione mutuâ tabeſcentes ipſa cum perſonis loca vileſcunt, & quia de deviis â tramite veritatis dicit Veritas, Regnum Dei aufferetur â Vobis, & dabitur genti facienti fructus ejus ad honorem Divinúmque cultum plurimis ſic vepribus & ſpinis ab agro Domini funditùs extirpatis loca ſancta inhabitantium culpâ in deſperationem deducta novellis olivarum, quas in circuitu menſæ Domini conſtitutas Propheta commemorat, ſtuduerimus reformare. Cùm igitur Monaſterium Molenbeck noſtræ Diœceſis â multis retròactis temporibus pro Congregatione fœminarum, quæ Canonicæ Sæculares appellantur, & certorum Hebdomadariorum, ac Beneficiatorum Domino inibi famulantium per Abbatiſſam pro tempore exiſtentem regi, ac gubernari ſolitorum fundatum, & dotatum partim negligentiâ, partim fortuitis caſibus, & malo ſtatu patriæ intervenientibus adeò decreverat in Spiritualibus & temporalibus & in ſuis ædificiis collapſum exiſtat, ut tam Abbatiſſa ejusdem Monaſterii, quàm Canonicæ paucæ numero Superſtites, Hebdomadarii & Beneficiati ſupràdicti terram fructiferam tanquam eis verſam in ſalſuginem abhorrentes, & locum ipſum pro deſolato relinquentes cultum divinum inibi ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei, & patrimonium ejusdem Monaſterii, & animarum ſalutem inſtitutum penitùs quaſi poſtergârunt. Unde igitur ne Vinea Domini dudum ibidem pro favore Chriſti fidelium tunc manus adjutrices porrigentium multis laboribus plantata, & fructu multiplici decorata ſpinis & vepribus invaleſcentibus ſupprimatur, & maceriis depulſis conculcetur, Nos ad ſupràdicti loci reformationem, & Divini cultûs augmentationem pietate curæ Paſtoralis allecti intenſis deſideriis aſpirantes eundem locum malitiâ temporis, loci qualitate, & ſexûs fragilitate prenſatis non ſub hujusmodi Canonicarum Sæcularium, per quas, ut etiam ipſæmet fatentur, non ſperatur poſſe reformari ſtatu, quem Sedes Apoſtolica approbare non dignatur, ſed certæ per eandem Sedem approbatæ Religionis titulo, cujus Profeſſores Sexu Virili non ſolùm carne, ſed mente vigentes inter mundi pericula adverſitatis turbo non terret, nec aniſus fortunæ fallacis diſſolvit, decrevimus reformare. Hinc eſt, quòd Nobilis Domina Sophia de Domo Ducum Brunſuicenſium Abbatiſſa, Giſela Præpoſita, Eliſabeth von Sundarſen

darſen Canonica, Henricus Degenhauſen, Henricus Craner, Conradus Repeler Hebdomadarii & Beneficiati Monaſterii prædicti ad noſtram propterea vocati præſentiam, & modò reformationem per Nos ut præmittitur decreto conſentientes Abbatiam, Præpoſituram, Canonicas præbendas & hebdomadarias, & beneficia prætacta cum omnibus & ſingulis ſuis juribus & pertinentiis univerſis ſponte & liberè in manibus noſtris reſignârunt & quilibet eorum reſignavit. Nos igitur reformationes talis modi recipientes, admittentes, ratásque habentes unà cum hominibus, Viris, Dominis Præpoſito & Capitulo Eccleſiæ noſtræ Mindenſis tractatu Capitulari & maturâ deliberatione inter Nos præhabita Abbatiam Eccleſiam & Monaſterium prædictum cum omnibus juribus, prærogativis, privilegiis, libertatibus, conventionibus, bonis & rebus mobilibus & immobilibus, terris, agris cultis & incultis, pratis, paſcuis, & ſylvis, aquis & aquarum decurſibus, viis, & inviis, reditibus, penſionibus & pertinentiis earundem univerſis Venerabili Patri Domino Arnoldo de Hues Priori Monaſterii Canonicorum Regularium in Bodecken Paderbornenſis Diœceſis tradimus, concedimus, & aſſignamus per præſentes, ita quod ipsâ Eccleſiâ & Monaſteriô in Molenbeck prætactis, prout ei facultas ſuppetit ad Congregationem convenientem Virorum Deo devotorum Canonicorum videlicet Regularium Religioſos ſui Monaſterii in Bodecken ſuprà dicti conformium juxtà ejusdem Religionis exigentiam ibidem inſtituat cum juribus, libertatibus, privilegiis, immunitatibus, prærogativis, rebus, & bonis ſuprà deſignatis, quorum regimen & gubernatio, viſitatio, inquiſitio, & correctio, & totius Monaſterii tam in ſpiritualibus quàm temporalibus adminiſtrantio, nec non Prælati ſub nomine Prioris inſtitutio, confirmatio, & deſtitutio ad ipſum quamdiu advixerit, & quemadmodum ei viſum fuerit, liberè permaneat, ipséque de bonis & reditibus dignitatum & beneficiorum prædictorum, nec non officiis, rebus, & juribus aliis quibuscunque nominibus cenſeantur, quæ aliàs ad Abbatiſſæ præſentationem, conceſſionem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem pertinebant, liberam habeat, prout ipſorum bonorum qualitas exegerit, diſponendi facultatem, & eis ſecundùm Deum viſum fuerit expedire. Cùm verò Domino permittente ipſe de medio ſublatus fuerit, ceſſerit, ſeu aliàs Prioratum in Bodecken quomodolibet dimiſerit, Beneficiorum ac bonorum & rerum diſpoſitionem hujusmodi apud Priorem, qui ibidem pro tempore fuerit, volumus perpetuò remanere, qui Priori Monaſterii Canonicorum Regularium in Windeſem Trajectenſis Diœceſis pro tempore exiſtenti, & Capitulo eorum Generali, quoad viſitationem, inquiſitionem, & correctionem, Prioris inſtitutionem & deſtitutionem, ſecundùm ritum, modum & privilegia Ordinis eorum, ac ſtatutorum plenè ſubjectus exiſtat, illô demptô, quòd Prior & Fratres in Mollenbeck teneantur ad ibidem conſuetam procurationem exhibendam, & Generalis Interdicti concernentis totam Patriæ obſervationem, nec tamen Prælatus, qui eidem Monaſterio præfuerit, coràm aliis quàm Nobis & Succeſſoribus noſtris Mindenſibus Epiſcopis, aut illo, cui Nos & Succeſſores noſtri per patentes litteras hoc ſpecialiter duximus committendum, vel ſaltem Sede vacante coram Capitulo Eccleſiæ noſtræ prædictæ quovis modo valeat conveniri, & ſalvâ Jurisdictione Domini Archi-Diaconi quoad executionem mandatorum contra Subditos Laicos infrà Parochiam prædictorum Dominorum degentes. Sicque Monaſterium in Molenbeck ſic prædictum de Statu Canonicorum Sæcularium ad Obſervantiam Canonicorum Regularium de conſilio, aſſenſu, & beneplacito horum Dominorum Præpoſiti, Decani, & Capituli Eccleſiæ noſtræ prædictæ ob Divini cultûs augmentationem, multarúmque animarum ſalutem vitæ noſtræ in bono meliorationem in Sanctæ & Individuæ Trinitatis nomine transferimus per præſentes. Sed ne Abbatiſſa, Præpoſita, Canonicæ, & Beneficiati prædicti, aut aliqui ex eis per dimiſſionem Præbendarum, fructuum & redituum, dignitatum & beneficiorum prædictorum, aut aliàs præmiſſorum in Cleri opprobrium mendicare cogantur, ſuſtinentes detrimentum, undè potiùs commodum ſentire deberent, volumus eisdem, Abbatiſſæ, Præpoſitæ, Canonicabus, ſi non aliter medio tempore iis prævideatur, & Beneficiatis illis, qui pacificam Dignitatum & beneficiorum prædictorum poſſeſſionem reſignationis tempore non habuerunt, de fructibus, reditibus, & proventibus Monaſterii in Molenbeck ſupràdicti, quoad vixerint, in annuis reditibus, perſonarum qualitatibus, & ejusdem Monaſterii facultatibus debitè circà hoc penſatis ſubveniri. Ut autem præmiſſa omnia & ſingula pleniorem obtineant roboris firmitatem, præſentem paginam ſigilli noſtri munimine unà cum majori ſigillo Capituli ſupràdicti juſſimus roborari. Et Nos Hardewicus Præpoſitus, Hermannus Decanus Eccleſiæ Mindenſis ſupràdictæ in ſignum noſtri conſenſûs omnium præmiſſorum præſentem litteram noſtri ſigilli juſſimus appenſione muniri. Datum anno Domini milleſimo, quadringenteſimo quadrageſimo primo die Lunæ viceſimâ ſecundâ menſis Maji.

Post Executionem igitur recensitæ Episcopalis Bullæ Canonici Regulares de Vener. Congregatione Windesimensi sæpèfatum Molebeccense Collegium istud intrârunt, quod & in omni Sanctitate vitæ ad lucidissimum multorum exemplum constanter incoluerunt, quousque Sæculo proximè sequenti violenter indè detrusit, qui & universam Provinciam ad amplectenda novi Lutheri dogmata plùs quàm violenter adegit, qui tam terris istis potenter imperavit Ernestus Dux Brunsuicensis hujus nominis Septimus impiissimus Apostata anno 1546. die 11. Januarii terrîs defunctus.

MONASTERIUM,

Cognominis civitatis ac Diœcesis in Westphalia Cathedrale Collegium, sub Metropolitano Coloniensi constitutum, cum propria Ecclesia sua S. Paulo Doctori gentium & Apostolo dicatâ primitùs anno gratiæ 785. inchoatum, fundatum, & institutum fuit â Carolo Magno Romanorum Imperatore, prout fusiùs explanat Krantzius in Metrop. Lib. 1. cap. 5. & post ipsum etiam Martinus Zeillerus in Itinerario Germaniæ cap. 30. fol. m. 639. Primarius Rector & Antistes Monasteriensis fuit S. Ludgerus Saxoniæ & Westphaliæ Apostolus, professione suâ Canonicus Regularis, de quo vide, si placet, Pennottum nostrum in notis ad offic. proprium Canonicorum Regularium notat. 14. in vitam ejusdem S. Ludgeri, & Bollandum tom. 3. Martii die 26. ejusdem mensîs in comment. prævio vitæ S. Ludgeri §. 9. fol. 640. Porrò post Sanctum Ludgerum istum jam cœlis receptum vitam regularem adhuc annis sequentibus communiter fuisse usitatam seu in Cathedrali Ecclesia Monasteriensi constanter observatam dilucidè monstrat idem Krantzius loco citato Lib. 3. cap. 15. ita scribens: *Richardus regebat Mimigardevonensem* (hodiè Monasteriensem) *Ecclesiam; excepit illum* (anno Christi 960.) *nonus in Ecclesia Hildeboldus, cujus memorabile nomen inde est, quòd Fratribus suis multa providens benefecerit, admoneor hoc nomine, quod in Annalibus ubique lego, per Ecclesias vixisse Fratres ordine utique Canonico sub Regula S. Augustini.* Hæc ille, cui aliqualiter accedit etiam Gabriel Bucelinus in Catalogo Episcoporum Monasteriensium, quem recenset Part. 1. fol. 27. ubi tamen ipse sensum verborum istorum in favorem Monachorum sui Ordinis Benedictini torquere nititur, & hinc de memorato Hildeboldo Episcopo nominatim refert, quòd fuerit benè meritus de Canonicis suis tum Monachis; quos tamen Canonicos istos Monasteriensis secundùm allegata minimè cucullatos, sed solùm â Claustrali Monasteriorum habitatione seu per extensionem (uti vocant) tantùm latè sumendo hìc Monachos posse nuncupari subintellige. Verùm quod res est pro dictorum confirmatione succedat hìc etiam Laurentius Beyrlinck in Catalogo Episcopor. Monasteriensium, quem cum reliquis Nobilissimus Scriptor iste coràm affert in Theatro vitæ humanæ Tom. 3. fol. 228. in Hildeboldo antèdicto, qui præfuit extremis (circà annum Christi 970.) temporibus, ubi sic ait: *non moveat quemquam, quòd Fratrum hìc fiat mentio, quòd olim illi, qui jam gaudent vocitari Canonici, Fratres fuerint, & ferè omnes sub B. Augustini regula vivebant &c.*

MONASTERIENSE,

Aliud ibidem propè muros præfatæ Urbis Monasteriensîs vel olim percelebre Regularium Canonicorum Collegium Christi Martyri S. Mauritio Thebææ Legionis antesignano sacrum, idque Authore Friderico Marchione Misniæ 16. Episcopo Monasteriensi anno circiter 1070. fundatum: de quo Krantzius in Metrop. Lib. 5. cap. 8. ponit sequentia: *Mimigardevordensi deinde Ecclesiæ* (quæ circà hæc tempora nomen mutavit, ut *Monasteriensis* vocaretur) *præficitur Fridericus Vir Nobilis, frater Marchionis Misnensis, Præpositus Fratrum in Ecclesia Magdeburgensi: locuples iste fuit, & Ecclesiam S. Mauritii extrà muros Urbis exædificavit, Fratribus implevit, stipendia procuravit, & perpetuum sui nominis monumentum ibi reliquit, sepultus in eadem* (Cathedrali) *Ecclesia S. Pauli, postquam multis multa cum laude illic præfuisset annis &c.* Et sic ille de primo Monasterii hujus Mauritiani Exordio, de quo tamen constat, quòd jam pridem transmutatum fuerit in Collegium Canonicorum Sæcularium.

MONASTERII

Ibidem, seu in eadem Episcopali cognomine civitate, hodiedum adhuc floret Venerabile quoddam Vestalium Canonico-Augustinianarum Contubernium S. Dionysio Areopagitæ Episcopo & Martyri sacrum, istud tamen de tempore & authore primæ fundationis suæ haud ampliùs inquirendum, hodie â plebeis & communibus memo-

mo-

moratæ civitatis Incolis communiter appellatur *Monasterium S. Dionysii in Nersingen*, vel solummodò *Monasterium Nersingense*. Habent de præsenti Venerabiles loci hujus Domicellæ numero suo plùs minùs quadraginta Confessarium, & in Spiritualibus Rectorem unius ejusdémque Sacræ Regulæ Augustinianæ Candidatum, qui (dum hæc scribimus) plusquàm nobiliter eminet admodùm Reverendus Spectatissimus ac Clarissimus Dominus Hermannus Guilielmus Lagemann è Comprovinciali Canoniâ Frenswegianâ datus, Sacræ Congregationis Windesimensis Alumnus Nobis per litteras familiaris, Achates fidissimus Colendissimus.

MONTIS BENEDICTI

Abbatialis Ecclesia (Archi-Diœcesis Bisuntinæ) *inter montes altos & asperos circà annum Domini 1100. erecta, seu potiùs instaurata per Illustres Viros Landricum, Amandricum, Hugonem, & Henricum Dominos de Joulx & Arsyes, qui totam terram Vallis de Salvegio continentem duas* inter Leucas Gallicas in longitudine, & totidem in latitudine cum Decimis, variis juribus, præstantionibus, & Jurisdictione temporali obtulerunt. Habuit annexam amplam Parochiam quatuor millium & ampliùs Personarum, quæ per Canonicos dictæ Ecclesiæ regi consuevit. Pendent etiam ex ea tres Prioratus scilicet de Valle, de Ullorbio, & de Grandecurtio. Primus Abbas nomine Narduinus ab Innocentio II. anno 1141. exemptionem obtinuit, Benedictus verò XII. dictæ Ecclesiæ Abbatibus usum Pontificalium concessit. Sunt in ea plures Sanctorum Reliquiæ; est etiam arca lapidea quatuor columnis fulta, in qua cujusdam Sancti Viri Benedicti nomine corpus dicitur reconditum; quem ferunt ibidem loci vitam solitariam agentem, eidem Montis Benedicti nomen dedisse, sub ea infantes infirmi positi meliùs habere consueverunt. Hæc Abbatia per centum ferè annos Abbates habuit fiduciarios, sub quibus in Spiritualibus & temporalibus plurimùm fuerat deteriorata, divino tandem consilio & pietate Serenissimi Archi-Ducis Alberti magno ejus emolumento Spirituali & temporali Abbatem ex Ordine Canonicorum Regularium professum sortita est Reverendissimum Dominum Renobertum Cheureton SS. Theologiæ Doctorem eruditissimum; cujus votis ut Deus faveat, obnixè obsecro, quem dictæ Abbatiæ Restauratorem meritò vocare possumus; nam ædificia ferè omnia tam in dicta Abbatia quàm in domibus ex ea dependentibus de novo extruxit, jura vendicavit, reditus auxit, officium novum Romanum multis libris magno ære introduxit, disciplinam regularem restituit, & Parochiam ei annexam & vicinis Helvetiis hæreticis contiguam per absentiam Pastorum â bonis moribus & vero cultu non nihil aberrantem in Religione & Fide Catholica firmavit. Hæc Pennottus lib. 2. cap. 33. num. 9.

MONS S. BERNARDI,

Monasterium (inquit Pennottus in hist. tripartita lib. 2. cap. 33. num. 6.) *à Sancto Viro Bernardo, 17. Calendas Julii Sanctorum fastis inserto, in honorem Dei Sanctæque illius Genitricis & Beati Nicolai fundatum ac dotatum, quod nunc S. Bernardi dicitur;* de quo Carolus Novariensis Episcopus in compendio suæ historiæ NOVARIA inscriptæ hæc habet sequentia: *In alia item Montis parte Diœcesis Farentasiensis columnam esse cui carbunculus erat impositus, quem illius statuæ oculum vocabant, dicebántque per eum languores hominum à Jove longè prospici & curari.* Et infrà, *atque eo loco ad honorem Dei ejusque Sanctissimæ Matris & Patroni sui Nicolai Ecclesiam ac Cœnobium instituit Monachorum, seu Canonicorum, quod quidem primò bonis, quæ in sua erant potestate, dotavit deinde etiam Richardo Patri & Bernardo Patruo suo persuasit, ut etiam alia bona largiretur, ex quibus magni hodiè quoque sumptus ad Canonicorum alimenta, advenarúmque omnium hospitium suppeditant. Monasterium ab Augusta* (Prætoriâ) *quà in Galliam itur, distat ferè iter diei, & nomine S. Viri* (Bernardi) *appellatur &c.* Sic ille apud Pennottum citatum, ubi & Cœnobium istud communiter S. Bernardi majoris, ad distinctionem nimirùm alterius, quod Bernardus minor appellatur, intitulari solitum recenset quidem inter Monasteria Galliæ; quia verò (uti manifestè liquet) de Diœcesi (cujus Episcopi hodie quidem fœderi Helvetico subscribunt, ab antiquo tamen Imperii Germanici Principes inaudiunt) Sedunensi est, & certa Germaniæ nostræ pars esse reputatur, æquiori Jure ac titulo reliquis ejusdem Germaniæ nostræ Canonico-Augustinianæ Collegiis annumerandum censetur. Idem à Patrio vitæ (quam primùm Gallicè conscripsit Rolandus Viottus loci Præpositus circà annum 1613. in officio suo præclarus, postmodùm verò eandem Latinè reddidit R. P. Adamus Schirmbeck Societ. Jesu anno 1652. typis Monacensibus in 12. editam) Scriptore de loco & situatione sua fusiùs explanatur, prout sequitur Lib. 2. cap. 3.

fol. 193. Xenodochium & Monasterium in monte Jovis, quod Bernardus Magnus appellatur, in monte totius Europæ altissimo, frigidissimo asperrimóque situm est, atque is ipse mons est, quem aliter Pœninum vocitárunt, sive ab Hannibale copiarum Carthaginensium, qui Pœnni dicebantur, Duce, qui creditur huc commeâsse, sive quod Idolum inibi colerent, Pœninum vocatum, versùs meridiem in Vallem Urbis Augustæ spectat, in Septentrione Pœnninam Regionem, in Ortu Lombardiam, sive Cisalpinam Galliam, in occasu altissimos glaciéque rigentes Faussignianos montes prospicit. Locus est propè perpetuo frigore, non æstate minùs quàm hyeme algens, nunquam nivium expers, cæterà iniquæ tempestati, caligni, glomis nivium, aliisque malis cum magnis periculis obnoxius. Suprà montem partem dimidiam Xenodochium, alteram lacus glacie ut plurimùm concretus occupat, via ab uno pede montis ad alterum duodecim leucarum est, utrinque sunt senæ, â loco, qui S. Branchier dicitur, in ditione Pœnnina, usque ad Augustam civitatem. Neque enim ibi terra, nec sylvæ, nec pascuæ sunt, sed nuda & sterilis rupes. Xenedochium in columna Jovis, quod minor Bernardus vocatur, in eodem montis jugo situm est, sed procul â Bernardo majori remotum, penitúsque summitati Grajarum Alpium, undè illis nomen transisse fama est inædificatum. Inde via ab Augustana Valle Farentasiam ducit, altitudine, asperitate, incultóque horrore vix alteri cedit. Nihilominùs ob Domos hospitales locus frequentatur ut plurimùm, utpotè Regiâ viâ hinc è Gallia, inde è Germania in Lombardiam contendentibus. His hospitiis omnes viatores, recipiuntur, undecunque veniant, pauperes æquè ac divites, quantóque fieri potest, charitate habentur, prout cujusque conditio postulat, tres dies, imò si necessitas requirat, plures retinentur, ut tamen nemini fas sit â quoquam pretium exigere aut compensationem, nisi qui velit vitâ puniri, multò minùs ab ipsis causas & consilia suscepti itineris explorare, ægri quoque ut decet, omnibus obsequiis juvantur. Ejus loci Religiosi diligentem operam adhibent, ut peregrinis auxilia, vecturæque aut jumenta non desint, ut â periculis eximantur, aut si qui sunt mortui, sepulturæ mandentur. Hinc quotidiè è suo Cætu destinant, qui hinc atque inde montem obeunt, pane, vino, & igniario, silice, fomento, aliisque rebus ad commeantium commoda necessariis instructi. Interim alii domi re divinâ sunt occupati, neque enim unquam sacra tam submissâ voce quàm cantu peragi solita, neque matutinæ, aliarúmque horarum preces desiderantur, quæ quotidiè magnâ pietate in primis pro Domûs tutore, aliisque benè de illa meritis decantantur. Sumptus porrò ad alendos hospites sunt incredibiles, tantâ nihilominùs curâ & studio illis prospicitur, ut transeuntibus nihil si non ad delitias, certè ad vitam sustentandam desit, etsi omnia magnis impensis fiant. Et quoniam nihil inibi crescit, oportet omnia magno labore ac arte aliundè inferre, ipsum adeò lignum totius diei itinere per juga præcipitiis horrida, idque per tres anni duntaxat menses advehere, in quemvis unum pro penu septuaginta vina plaustri comparanda sunt. Obsonium majorem partem è salsa carne constat, etsi singulis triduis recens câro afferatur. Cibi verò jejunio competentes pro modo necessarii usûs aliundè asportantur. Quarè cùm census annuus ad tolerandos tam immodicos sumptus non sufficiat, coguntur alienam stipem & auxilia implorare, in quem finem quidam loci Religiosi constituuntur, qui subsidia colligant, donáque è vicinis Provinciis tam Catholicis quàm aliis submissa acceptare. Cæterùm nullâ fidei aut Sectæ habitâ ratione promiscuè omnibus patet accessus, ac hospitalis charitas, quæ omnes humaniter excipit ob necessarium per ea loca transitum maximáque auxilia, quæ omnis generis nationibus Gallis, Hispanis, Germanis, Helvetiis, aliisque præbentur, quos necessitas cogit illuc commeare. Dicta autem Xenodochia sub Serenissimorum Ducum Sabaudiæ tutelâ quiescunt, qui quot annis in hunc locum magnam munificentiam exercent. Hinc Symbolam suam Pœnninæ quoque Regiones Primores, quos Dizenos vocant, conferunt, quorum ditio majori Xenodochio est confinis. Cap. 4. Doctores Hebræi in eo libro, quo Sententiæ Patrum continentur, observârunt decem continua miracula in templo Salomonis visa fuisse; quibus Deus ostendebat quantoperè Sacrificiis istis peragi solitis cultuque sibi præstito delectaretur. Verùm dicere ausim, ut nihil censuræ adhibeam aliis beneficiis, quæ idem Deus alicubi pro Sanctorum suorum honore præstitit, eum in his Xenodochiis multa continuò dona prosequi, quibus palàm constet, quantoperè Deo & Opus & Auctor operis cordi sit. An non singularis ac memorabilis divinæ bonitatis favor est neminem aut peste infectis hospitiis extinctum, aut aliundè illam Xenodochio intulisse? peculiare utique Dei potentis donum est, neminem fuisse illa contagione afflatum. An non res est admiratione digna, quamvis neque noctu, neque interdiu eædem Domus advenis ac hospitibus vacent, nullum tamen Religiosorum præcipitio aut lapsu nivium abreptum fuisse, licèt multi alii ibidem fuissent sepulti. Deinde observatum est, neque Dominos, neque Ministros fideles unquàm

malum

malum finem cepiſſe, aut fortunis exutos, aut fidem Creditoribus fefelliſſe; cùm contrà ii, qui malè rem adminiſtrârunt, Vindicem Dei manum ſenſerint ſua ſacrilegia punientis. Ad hæc nemo furto, fraude, malisque artibus aliquid ſibi vendicavit, qui detectus, meritóque piaculo caſtigatus non fuiſſet. An non hæc perpetua Divinæ Bonitatis in has Domos influxio eſt, quòd tot Summi Pontifices ac Principes eis faverint, ac in tutelam ſuam receperint. Honorius IV. dictas Hoſpitales ædes, omniáque illarum bona & dominia in S. Petri, Sanctæque Sedis fidem accepit, magnisque immunitatibus ornavit, ut apparet è Bulla Nicolai Pontificis, qui eam confirmavit, quod & alii ut Joannes XXII. Martinus V. & Joannes XXIII. Eugenius IV. Pius &c. &c. fecerunt, Joannes XXIII. ab omnium Archi-Epiſcoporum, Epiſcoporum, aliorúmque poteſtate, viſitatione, correctione, ſubjectione, ac Imperio, ſive ſint Judices Ordinarii, delegati, an ſubdelegati, exemit Præpoſitos, Religioſos, templa, domos, & membra dictorum Xenodochiorum cum Incolis præſentibus & futuris, eorum poſſeſſiones, villas, arces, Eccleſias, ſive curam animarum haberent, ſive vacua curîs eſſent, uti clarè in Bullis patet. Eadem privilegia quoad Jurisdictionem temporalem fuêre ipſis â Ludovico Sabaudiæ Duce conceſſa, Præpoſitis ac Religioſis in ſimplici libello poſtulantibus. Quæ omnia in eum uſum facta ſunt, ut liberiùs poſſent Dei obſequiis vacare, commodiúsque tranſeuntibus opem ferre. Amadeus Sabaudiæ Dux, & Maria illius Conjux eadem Xenodochia & Monaſteria tutelâ ſuâ maximisque beneficiis dignati ſunt. Poſtremò in Rocherfortenſi arce manu exaratum volumen repertum eſt, quo ordo & dictarum Domuum reſtauratio continetur Eugenii IV. juſſu facta anno 1437. ubi Regulæ & ſtatuta tam præclara & tam aptè conſcripta, ut nihil meliùs excogitari queat; quin & Joannis Cardinalis titulo S. Petri ad Vincula ſigilla ex utraque libri parte involucro juxtà formam authenticam ſunt inſerta, cùm ei ut Delegato id muneris eſſet commiſſum. Verùm antè omnia huic loco Sanctitas peculiaris auctoris emicat, quæ opus illius conſecravit, cujus memoria ſemper erit in benedictione & gloria cum Divorum præcipuis comparanda. Et hæc ſunt verba Adami Schirmbeck ſuprà citati.

Aliam Montis S. Bernardi, & totius circùm circà Regionis deſcriptionem breviorem affert Ægydius Tſchudius in ſuâ Rhœtiâ Alpinâ cap. 34. fol. 181. item Münſterus in Coſmographia Lib. 5. cap. 3. fol. m. 683. & alii plures, quibus pro meliori notitiâ placuit hic ſubdere etiam illam, quam in rem præſentem gratiosè ſubminiſtravit modernus loci Præpoſitus.

Exemptis Xenodochialibus Collegiis Montis & Columnæ Jovis, quia Montes iſti Jovi ſacri erant, & anteà Germanici nuncupati, Divus Bernardus Civitatis Auguſtæ Prætoriæ Eccleſiæ Cathedralis, pro tunc omninò Regularis Archi-Diaconus, & Baronis Menthonenſis in ditione Genevenſi Dynaſtæ præclariſſimi Viri, unicus filius, unde & Bernardus â Menthone nuncupatus, anno circiter poſt Deum hominem nongenteſimo ſexageſimo nono initium dedit poſt inſignem reportatam ab infernalibus Larvis victoriam, ſimulacrúmque in dicto monte everſum, & carbunculum in columna Jovis comminutum, ac Dæmones in utroque ſubactos, quos ad præaltas Montis Mailleti duabus leucris illinc diſtantis voragines æquè hominibus ac feris invias prodigioſo planè portento, usque ad finem mundi relegavit includendos, ac deinde victorum triumphantium more in locis divina manu & conſilio devictis duo Xenodochia tanquam binas præſidiarias arces adversùs Dæmonis infeſtationes ædificare, ſuperſtitionem in veram Religionem, Pantheon in veri cultûs templum, & ſtygiorum ſpeluncam latronum in Religioſam deſideratiſſimæ charitatis Domum commutare ſanctè cœpit cogitare. Itaque privatis ſuis parcimoniis (pane quippe & abſinthio de reliquo vitæ contentus) & Archi-Diaconatûs ſui reditibus duorum Xenodochiorum unius ſcilicet, in monte alterius in columna Jovis fundamenta jecit, quæ Patris Patruíque piis legatis accedente ſimul Regalis Celſitudinis Sabaudiæ Ducum munificentiâ, & piâ multorum aliorum largitate fundavit, atque ad eam ſaltem perfectionem deduxit, ut ſex Canonici de gremio præfatæ Cathedralis Eccleſiæ Auguſtano-Prætoriæ quaſi divinitùs inſpirati in ſimul elegerit de poſthac hìc habitare, Deo laudes tam nocturnas quàm diurnas jugiter decantare, & qualescunque tranſeuntium neceſſitates charitativis ſubſidiis pro poſſe juvare. Stupendâ proin hujuscemodi metamorphoſi, longè latéque propalatâ, & Xenodochialibus Collegiis accedente potiſſimùm (ut in antiquis chartis habetur) angelico etiam miniſterio vertentibus annis Auguſtiſſimi quidam Imperatores (quorum unus Hoſpitale Montis Jovis ſecundum â ſua Sede Palatium appellavit) Reges & Principes Chriſtiani multis ac variis locum non tam augmentârunt,

quàm liberaliter dotârunt & ornârunt gratiis, libertatibus, privilegiis, donis, & possessionibus.

Modò priusquèm ulteriùs pregrediamur, commodè hìc inserere placet memoratam illam insignem victoriam, â sæpèdicto S. Bernardo nostro ex Dæmone fortissimè devicto, gloriosè reportatam: de qua in præallegata ejusdem S. Confessoris Bernardi vita loco suprà citato cap. 10. pag. 74. ita legitur: Dum S. Bernardus suum munus constanter persequitur factus cum Davide seipso quotidiè melior, & cum justo crescens usque ad perfectum diem, intereà Augustæ Salassorum fama, vel veriùs rumor vulgatur, Dæmonem in monte & columna Jovis magnam vastitatem & stragem fecisse, quando nuper adeò undecimum, aut, ùt Breviarium loci ait, decimum quemque è Gallis peregrè Romam illac transeuntibus abripuit, reliquis metu consternatis, in urbem profugientibûs. Igitur Bernardus pro consueto suo ardore â peregrinis mali totius Originem perdiscere voluit; â quibus inprimis audiit, Romanos valle Augustanâ Duce Terentio Varone imperante Augusto potitos in jugo Pœnninarum Alpium in ipsa semita dictæ Vallis, qua Pœnnina ditio aditur, Jovi statuam erexisse, quam Pœnnini posteà dejecerint, Pœnnini Dei sui simulacrum in ejus locum suffecturi. Ad hæc Virum quemdam divitem ac potentem Polycarpum nomine in Grajis alpibus viæ Tarantasium ducenti, columnam è Porphyretico lapide affabrè elaboratam imposuisse, in cujus Epystilio carbunculum ingentis pretii collocavit, quem Jovis oculum dixêre, quòd opinarentur Jovem indè citiùs ac longinguiùs ægrorum suam opem inclamantium, morbos intueri. Hinc decursu temporis factum, ut Dæmones nullo alio ritu in possessionem acciti, statuam & carbunculum occuparent, & plurium locorum circumjacentium incolas, nuper ad Christum recèns adductos, immani barbarie ac tyrannide cogerent Divinum sibi cultum habere ac sacrificare, immania supplicia, mortémque, si parere nollent, interminati. Ac videbatur ex parte iis benefacere, qui metu compulsi â Dei cultu desciviſſent, dum eos induxerunt, si semel potuissent accuratè carbunculum inspicere, omnium malorum remedium ipsos habituros. Populus igitur iis præstigiis ac immanibus commentis deceptus facilè in Orci insidias incidit, quorum aliquibus in speciem sanitati restitutis, alii in fraudem inducti, alii crudeliter in viis jugulati sunt, omnes autem Dæmonum ludibrio ac deceptioni patuerunt. Porrò longè majores tragædias in Alpibus Pœnninis excitârunt statuâ Jovis abusi: ubi olim ara fuit Pœnnini Numinis sacrificiis destinata: illic enim undecimam aut decimam rei cujuslibet præterfectæ partem pro tributo exigebant, omnibus etiam hominibus decimatis; è quibus undecimum cunctis inspectantibus in ignotum locum abripuerunt. Unde viæ rariùs tritæ, & oppida fuêre incolis nudata. Perlatum quoque ad Bernardum fuit, Cives Augustanos ac reliquam viciniam ab ejusmodi spectris infestari solitam, ad jejunia & preces publicas confugisse, ut â Deo Virum Sanctum impetrarent, qui malignos spiritus illinc abigeret; idque ab ipsis eo ipso tempore factum, quo Bernardus ex arce Menthonia in illas partes concessit. Ex quo facilè conjici potuit, ipsum illuc â Deo in eum finem fuisse submissum. Quare Divino Spiritu vehementer instigatus ad conclave secedens per gloriosæ Virginis ac S. Nicolai Patroni sui merita, Deum enixè rogat, uti velit genti auxilium ferre, pulsaque Dæmonis tyrannide, ditionem illam expurgare, orci larvis ad inferos ablegatis. Ob eam rem paratum se dixit vitæ ac sanguinis impendio publicæ saluti consulere. Sequenti dein nocte, ut post consuetas pietatis exercitationes solebat, quietem captandi S. Nicolaus peregrini habitu adstat, Deique jussu eum allocutus, jubet in Pœnninarum Grajarúmque Alpium summitatem eniti; ut indè iniquum possessorem & fortem armatum ejiciat; pollicitus, Deum illi auxilio, & successum operis felicem fore. Post hæc ordine illi modum omnem præscribit, quem in exorcismis teneat, quósque ad hoc negotium comites adsciscat. Confestim igitur desertô stratô, summo mane ad Episcopum suum se confert, ostentóque cœlesti exposito addit, credere se, hunc S. Nicolaum, Patronum suum fuisse: qui cùm aliàs sibi promisisset, Dæmones ex Alpibus se fugaturum, promissa sua velit eventu probare. Tum demissè rogare, obtestarique Præsulem institit, ut juvare suos conatus juberéque vellet, ut populus universus cum Clero supplici agmine ad S. Remigii oppidum, quod est ad montis pedem situm, comitaretur, ibique dum rediret, inter preces operiretur. Solennis igitur supplicatio instituta insigni ordine ad præstitutum locum deducitur: ubi Bernardus omnes ad preces intereà continuò faciendas cohortatus, sumptis secum decem peregrinis Gallis, ac ut erat â Deo commonitus, præire jussis, ipse undecimi locum occupans, Archi-Diaconi habitu & pedo instructus rectà in hostem contendit, certus eum adoriri ac profligare. Dæmon, ubi advertit, se peti, & fidelium exercitum ad montis radicem in armis esse, manipulum quoque voluntariorum militum, quos S. Bernardus duceret, se oppugnatum,

tum èque munitione deturbatum venire: vim antevertere parans, â terrore velitationi initium dedit. Densâ igitur nive ac ſpiſſiſſimis nubibus gravem procellam minitantibus, obducto monte diem eripit. Mox ingentes ventorum turbines excitat, ignibus identidem ac ſcintillantibus flammis intermicantibus, quæ perpetuò abruptis intervallis vibratæ, ſimul oculos perſtrinxerunt, & tonitruum fragore aures obtuderunt; grandine, fulminibus ac tempeſtatis rabie, omnia commiſcentibus. Tantus erat eò loci horror, ac tempeſtas tam formidabilis, ut cordatiſſimo cuique animus defuiſſet, non dicam, cæptum conflictum ac iter proſequi, ſed vel intueri montem igne & Dæmonum furore penitùs ardentem. Verumtamen S. Bernardus nihil inani terrore commotus, ſociis bono eſſe animo juſſis, intrepidus præcedit pede ſemper in novam poſſeſſionem ulteriùs immiſſo. Sed quò propior montis faſtigio imminebat, tantò pugna fuit calidior. Bernardus nihilominùs, ùt erat invicti animi, ac de victoria omninò certus, etſi in mediis flammis, turbine ac grandine verſaretur, attamen illæſus & intactus, rectà eò contendit, ubi idolum erat collocatum: quod ingenti vociferatione, mugitu, ſibilis, rugitu inſanum in modum furens videbatur velle undecimum rapere. At ille ſacerdotali habitu, ac ſcipione obarmatus, inſtar Davidis, adversùs hunc Coloſſum procedit, ac efformato in eum Crucis ſigno, ſtolam ejus collo injicit: quæ ſubitò in ferreum catenæ orbem mutata eſt, eâ ſolùm parte exceptâ, quam Bernardus manu tenuit. Inde totis viribus adortus, è baſi dejicit, ſtatuámque lapſu ſuo comminutam terræ illidit. In hunc modum omnes Orci machinæ funditùs conciderunt. Poſt tam heroicum facinus, ut victoriam accumularet, hoſtémque ſubactum armis exueret: exorciſmis Dæmonem, veterem Statuæ poſſeſſorem aggreditur, urget, ac Dei nomine jubet, eo loco quamprimùm abſcedere, ac inhabitatas Montis Mailletani voragines duabus illinc leucis versùs occidentem diſtantes immigrare: neque inde unquam antè mundi finem emergere: prohibitus quoque ſingulari imperio fuit, ne quavis ratione ulli in eo ergaſtulo noceret. Hoc audito imperio Dæmon inſtar fulminis exceſſit tanto cum fragore, ut non mons duntaxat, ſed orbis univerſus in ſe ruiturus videretur. Tum demùm Cœlo reddita ſerenitas, panicisque terroribus evaneſcentibus, iter deinceps tranſeuntibus innoxium fuit: & S. Bernardus cum peregrinis, gratiis Deo actis ad S. Remigii oppidum rediit: ubi Epiſcopus ac cives omnes conſternati precibus inſiſtebant, reditu Bernardi Comitúmque penitùs deſperato. Mox illis reverſis omnia in lætitiam verſa, & pugna in gratiarum actionem commutata eſt: ſolennique carmine laudibus Deo perſolutis, triumphi ſpecie hoſtis devicti ſpolia eodem agmine in Urbem, tam felici eventu geſtientem pertulêre. Ubi Civitatem intrârunt, bonus Antiſtes in S. Bernardi gratiam ſuo ſe voluit munere abdicare, idque ùt ajebat meliori sê cedere: quemadmodum res ipſa loqueretur. Sed & in hoc conflictu humilitate & modeſtiâ Bernardus vicit: ſapiénsque Præſul ſuperatus, poſtea ſemper meritis, ac Sanctitati Archi-Diaconi ſui primas detulit. Atque hoc primum ejus prælium fuit. Nunc ad ſecundum non minùs iſto glorioſum tranſeamus.

Dæmon ne quid perderet, néve ditionem ſuam diminueret; ubi vidit tam turpiter ſe fugatum, ac jure ſuo exutum, quod in Montem Jovis antè ſibi uſurpaverat; conatus eſt damnum illud denuò reſarcire, tanto majori furore, propè Carbunculum ſuperſtitioſum, de quo ſuprà mentionem fecimus, immaniter debacchatus. Ibi ergò mala omnia ſimul molitus, aſtu, impietate, exagitatione, rapinâ, crudelitate, vexatione variâ Viatores & Inquilinos adeò fatigavit, ut nemo illic ampliùs auderet comparere. Quâ de re Bernardus certior factus, denuò ad Epiſcopum reverſus, rogavit, ut hac ſaltem vice ſupplicationibus, publicisque precibus ad expugnandam Diaboli potentiam auxilio ſibi eſſe vellet. Et certè videbatur prima victoria ſequenti viam ſtraviſſe. Igitur ubi de inſtituenda ſupplicatione fama percrebuit, infinita multitudo accurrit, ordinéque ad Grajas Alpes, quæ â Columnâ Jovis nomen habet, progreſſi, ad alterum conflictum deſcendêre. Quo agmine hoſtis exterritus, & imprimis Bernardi Sanctitatem malo ſuo ſibi perſpectam formidans, non auſus eſt ampliùs in acie ipſum opperiri, ſed non exſpectatâ clade ultrò locum deſeruit. Ergò arcis illius victores absque armis triumphârunt: & Archi-Diaconus Joſiæ Regis Idolorum Aras demolientis, & Moyſis vitulum aureum in pulverem comminuentis, exempla ſecutus, Carbunculum arreptum contrivit, & in plures partes diſtracti pulveres ventis objecit. Eo facto, poſtquam locum expiavit, vetuitque malignos ſpiritus quidquam exitiale ibidem moliri, victoriâ memorabili potitus domum revertitur, Divinæque Majeſtati cum populo univerſo ſolennes gratias agit. Dignus profectò erat Vir Sanctus, cujus memoriæ altiſſima columna erigatur, eique Carbunculus tam fructuoſæ Charitatis index imponatur, qui pretioſâ luce totum Orbem illuſtret. Cæterùm facinora hæc tam rara, excedere fidem, ac eſſe commentitia quibusdam cenſoriis, ſed judicio laboranti-

bus, ingeniis non ob aliam causam videbantur, quàm quòd ipsi non legerint: atqui antiquitas res multò admiratione digniores per idoneos auctores nobis suppeditat; nam præter constantem famam ad nostra usque tempora derivatam, ac monimenta etiamnum illic visenda id, quod S. Prosper in suis Prædictionibus de Romano Dracone recenset, qui quolibet anno Virginem ipsi Sacrificium afferentem devorabat, donec Vir quidam Religiosus ac Sanctus dextrè magnòque animo confecit, æquè insolitum est, quàm quod modò recensuimus. Postquàm supplicatio finita est, S. Bernardus geminum prodigium altiùs in animum admittens, æquum putavit, immortales Deo gratias agere, ac veluti Moyses, Josue, David, aliique hostium Domitores consueverant, æternum trophæum erigere. Duos igitur triumphales arcus parabat statuere non â suo, prout Saulus & Absalon fecerunt, sed Dei pugnantis & vincentis nomine nuncupandos: gemina videlicet Monasteria & Xenodochia per Canonicos Regulares S. Augustini administranda, qui ad Deum ritè colendum, dies noctésque melodiâ Psalmorum ac Sacrificiis rem divinam procurarent. Utque proximum juvarent, advenis eo, quo jubebantur, ordine inservierunt, quos in periculis adjutos humaniter, ut Christi Discipulos decebat, domi suæ tractârunt. Quæ omnia S. Nicolai Patroni sui auspiciis, nomine & patrocinio perpetuo fieri voluit, Eo tamen salubri consilio superstitionem in Religionem, Pantheon in templum veri cultûs, Latronum speluncam in Religiosorum magnâ charitate in omnes præditorum Domicilium commutavit, modúmque invenit futuris exindè Sæculis omnibus Europæ Provinciis benè faciendi: quæ hodiéque omnium viatorum illac commeantium loco, Religiosis inibi Viris obstrictæ sunt, summis officiis, ac humanitate in prætereuntes utentibus. Ejus verò ædificii primi ac vivi decem lapides fuêre decem illi Galli peregrini, prodigiorum in utroque monte patratorum oculati testes, quorum exemplo multi alii allecti eorum Cœtui sese adjunxêre: qui post septingentos annos ad hoc usque tempus in flore summo integerrimus consistit: quemadmodum & alii Ordines florent, qui pro scopo suo misericordiæ atque charitatis officia, ceu gemmas, & primos jactus, ac fundamenta divini templi præfixerunt. Ut autem non minùs strenuè negotium exequeretur, quàm piè susceperat; intereà dum operi finis imponeretur sibi ac sociis in Monte Jovis parva gurgustiola exstruxit, ubi aliquot annis commoratus simul Religiosorum ac ædificii curam habuit. Duo autem opera moliebatur; unum in Monte Jovis, quod hodiè Bernardus Major vocatur; alterum in Columna Jovis, quod nunc Bernardum Minorem indigitant, bidui intervallo â Majori distantem. Eo quoque loco Religiosos quondam constituit, quos per annum subindè adibat tum solatio futurus, tum eos ad studium virtutis animaturus. Primum ædificium mille nummis aureis fuit absolutum: quos ille ex Archi-Diaconi censu comparsit, jejuniis & abstinentiæ tam deditus, ut solâ oratione sustentari videretur. Hoc sanè erat Sanctorum Virorum receptam sententiam factis exequi, jubentium Christi patrimonium in pauperum usus ac domos erogari. O si omnes hoc Spiritu essent afflati, O si omnes Bernardi, Chrysostomi, Eleemosinarii, Paulini, Ximenii, Caroli forent, quanto in flore fas esset Ecclesiam intueri; nostrum quidem Sæculum non est adeò sterile, ut ejusmodi Viris careat, attamen numerus eorum tantus non est, ut major optari non posset. Ego ita existimo si jubear sententiam dicere, alterum Bernardi opus fuisse primô præstantius, ac pluris habendum, quòd ad Dei & proximi obsequium duas Sedes exædificârit, quàm quòd bis Dæmonem triumphârit. Cæterùm obiit Sanctissimus Fundator iste Bernardus Christi anno Millesimo octavo 15. Junii die Veneris post Festum SS. Trinitatis, quo Heros hic invictus Cœlos ingressus est, dierum ac meritorum plenus, ut laborum mercedem acciperet, qua in re multa concurrerunt observatu digna, quæ tamen Lector è simplici narratione satis assequetur. Porrò exequiæ conceptæ Sanctitatis opinioni pares celebratæ sunt, corpúsque in Monasterio S. Laurentii Novariæ humatum, quod hodiè intrà Urbis mænia continetur. Ejus sepulchrum tot manifestis ac inauditis miraculis fuit nobilitatum, tantòque populi accursu frequentatum, ut sequenti mox anno die 23. Maji ritu solemni Divorum Catalogo fuerit adscriptus. Quo facto sacrum ejus Corpus magno apparatu denuò exhumatum, loculòque marmoreo eleganter exciso repositum est; in quo velut honorariâ Cathedrâ requiescit. Huc ex omnibus Provinciis ingens peregrinantium multitudo confluit: erga quos se quotidie beneficum ac propitium exhibet. Constitutum quidem erat, ut Salassorum Augusta in Montem Jovis transferretur: sed videtur Deo aliud cordi fuisse; quandoquidem Monasterium ac Hospitalium ædium Præpositi nunquam potuerunt sumptus præstare, translationi necessarios, sive quòd bella & turbæ publicæ obstarent; sive quòd Eleemosinæ, atque gratuitæ largitiones essent pauciores: sive denique Deo placuerit, Servi sui Sacris Reliquiis locum ac honorem absque ulteriori mortalium apparatu procurare. Atque hæc est tota historiæ Bernardi Montani Collegii series; Cæterùm manent sæpè memorato huic in

Monte

Monte Jovis seu Bernardi Majoris Xenodochiali Collegio jam â primo tempore fundationis pleno jure subdita, & incorporata quævis alia (atque hæc inter disertè numerantur integræ etiam Abbatiæ, Præposituræ Ecclesiæ, Capellæ, Præbendæ in Capitulis Cathedralibus licèt sæcularibus jam ab antiquissimis temporibus obtentæ &c. &c.) beneficia, de quibus nonnulla manent titulo Prioratûs inclyta, sed & eadem cum suis juribus & proventibus in totum illi unita quamvis diversis in locis & Regionibus præsertim in Diœcesi Gebennensi, Lausanensi, & Grationopolitana, item in Apulia tum iniquitate temporum, tum nequitiâ hæresum satis imminuta; faxint superi quantocyus in integrum restituenda.

Syllabus

Antistitum, qui Magni Præpositi *nomine & titulo inclyti tum in Monte Jovis seu ad S. Bernardum Majorem, tum etiam ad S. Bernardum Minorem seu in Columna Jovis â prima fundatione usque ad nostra tempora successivis vicibus simul & semel præfuêre.*

I. Sanctus Bernardus â Menthone Fundator anno 962.

II. Richardus *à Valle Diseria*, seu *Valdiseranus* communiter appellatus, vir eximiæ virtutis, idem antèdicti S. Bernardi in Archi-Diaconatu Cathedralis Ecclesiæ Augustensis, & geminâ Præpositurâ Successor inclytus Sanctissimo Prædecessori suo non solùm â Consiliis, sed etiam â consuetis Religiosæ pietatis Exercitiis Sodalis & perquàm familiaris, post mortem itidem vitæ & Miraculorm Scriptor anno 1008.

III. Joannes. anno 1032.

IV. Valcherus. anno 1062.

V. Uldrinus.

VI. Amandus.

VII. Guido. anno 1219.

VIII. Petrus. anno 1220.

IX. Martinus. anno 1232.

X. Falius. anno 1240.

XI. Falco. anno 1250.

XII. Joannes de Vignerio. anno 1314.

XIII. Joannes de Duniato. anno 1320.

XIV. Guilielmus de Thora. anno 1324.

XV. Guilielmus Pleotetti. anno 1334.

XVI. Guilielmus de Pisis. anno 1350.

XVII. Rudolphus de Billens. anno 1358.

XVIII. Joannes Vignerius. anno 1360.

XIX. Aymo Sicalci ex Archi-Episcopo Tarentasiensi Patriarcha Hierosolymitanus, spineæ coronæ Servatoris nostri Jesu Christi, vel secundùm aliquam partem hodiedùm in Ecclesia S. Bernardi Majoris Religiosissimæ servatæ Donator eximius. anno 1381.

XX. Humbertus. anno 1397.

XXI Hugo de Arciis. anno 1402.

XXII. Joannes Salvagi. anno 1429.

XXIII. Joannes de Arciis factus Archi-Episcopus Tarentasiensis. anno 1433.

XXIV. Joannes de Grolia Commendatarius Primus. anno 1437.

XXV. Joannes de Solario. anno 1449.

XXVI. Franciscus â Sabaudia. anno 1450.

XXVII. Joannes Ludovicus â Sabaudia. anno 1486.

XXVIII. Philippus â Sabaudia. anno 1500.

XXIX. Joannes de Foresta. anno 1512.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

XXX. Philippus de Foresta. anno 1524.

XXXI. Renatus de Tollein Commendarius ultimus. anno 1563.

XXXII. Andreas Tollerus. anno 1586.

XXXIII. Rolandus Viottus. anno 1605.

XXXIV. Michaël. Perimod. anno 1644.

XXXV. Antonius Budhad. anno 1651.

XXXVI. Antonius Norat S. R. E. Protonotarius J. U. Doctor SS. Nicolai & Bernardi Montis ac Columnæ Jovis Præpositus: Dominus Milleret, Turris Rotundæ Lupini & Macellæ, Con-Dominus Tollonis Rupis apud Aquiferset, Abbas S. Jacobi Augustæ Prætoriæ & Castri Argentei: Prior Cathedralis Ecclesiæ Augustensis Canonicus, Regiæ Celsitudinis Sabaudiæ Consiliarius, & Eleemosynarius &c. &c. de cujus gratiosâ manu hunc Syllabum ab eo, qui ponitur ad finem historiæ seu vitæ S. Bernardi jam suprà citatæ nonnihil diversum, utpotè magis auctum & emendatum accepimus anno 1691. mortuus circa annum 1694.

XXXVII. Joannes Persot. rexit 30. annis.

XXXVIII. Ludovicus Bonifacius, rexit 4. annos. 4. Augusti 1728. moritur.

XXXIX. Leonardus Gorioz. Ipso die, quo prior decessit, electus.

MONS CORNELII,

Jam ab antiquo hujuscemodi nomen indeptum propè Leodium utriusque Sexûs seu Canonicorum simul, ac Sacrarum Virginum de Canonico Ordine Augustiniano Monasterium recensetur ab Henschenio Tom. 1. Aprilis die 5. Mensis ejusdem in Vita S. Julianæ V.

MONS FAGORUM,

Seu *Monasterium Beatæ Mariæ Montis Fagorum*, vulgò *Berenberg Diœcesis Constantiensis.* Hæc Aubertus Miræus in Catalogo cap. 13. nec plura. Siquidem æquè nomen ac realis existentia Monasterii istius in tota antèmemorata Diœcesi Constantiensi jam pridem exolevit.

MONS S. PETRI.

Seu communiter *Abbatia Petri Montis* intitulata, Sacri Ordinis nostri Monasterium in Ducatu Lotharingiæ usque modò florentissimum, cujus etiam Gabriel Pennottus meminit in Historia tripartita Lib. 2. cap. 39. num. 6. qui tamen de eadem Abbatia ista vel paucula solùm sequentia depromit: *In Episcopatu Metensi sunt duæ Amplissimæ Abbatiæ, quarum altera dicitur S. Clementis extra muros Civitatis Metensis, altera S. Petri Montis, ambæ Ordinis S. Augustini: ex Lib. Taxarum Apostolicarum.* Et sic ille. Verùm ad ampliorem Celeberrimæ Petrinæ Canoniæ hujus (hodiè nominatissimæ illi, quam *Salvatoris Nostri* vocant, Congregationi combinatæ & incorporatæ) cognitionem præstat hic producere & apponere quoque ea, quæ nuper inde ad nos perscripta suscepimus sequentia: Fundata fuit Abbatia ista anno Domini 1096. â Mathilde Bonifacii Lotharingiæ Ducis Filia, Barri Ducissa in loco priùs Standalmont nuncupato, intrà fines Comitatûs Brieiensis, Ducatûs Barrensis & Diœcesis Metensis, quam multis Dominiis, juribus, feudis, & allodiis liberis tum præfata Mathildis, tum alii Principes ac Dynastæ locupletârunt. Eidem Summi Pontifices plura privilegia, innumeras libertates, & exemptiones concesserunt, inprimis verò Urbanus II. Pontifex Maximus, qui Ecclesiam S. Petri Montis ab omni potestate ac jurisdictione liberam soli Romanæ Ecclesiæ subjectam, & ab ea immediatè dependentem esse voluit, in cujus libertatis signum clavem in cujusque Abbatis scuto & sigillo apponi jussit. Adspectans autem Ecclesia illius consecrata fuit in honorem Principis Apostolorum â Mathæo S. R. E. Cardinali Albanensi Episcopo, & proprio Metropolitano Alberone Archi-Episcopo Trevirensi & Apostolicæ Sedis Legato anno Domini millesimo centesimo trigesimo tertio pridiè nonas Maji. Dependebant olim â Petro-Montanâ Abbatiâ istâ duæ aliæ itidem tales insignes Regulares Abbatiæ, quarum una vocatur Freystorff in Episcopatu Metensi, altera Berlancour in Episcopatu Catalaunensi, quarum Abbates electi ab Abbate S. Petri Montis confirmationem accipientes primas in omnibus ei cedebant. Item eidem Ecclesiæ S. Petri Montis censum annuum pendebat insignis Abbatia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tia trium Fontium Ordinis Cisterciensis. Cæterum hujus Ecclesiæ S. Petri Montis Abbas (semper juxtà morem â Capitulo dicti loci eligendus) omninò gaudet usu Baculi Pastoralis & Mitræ Præsularis, Sedémque primariam inter Canonicos Cathedralis Ecclesiæ Metensis & dignitatem obtinet, cui eidem etiam competit Jus Patronatûs, sive nominationis in plures Parochias intrà Diœceses Metensem, Trevirensem & Virdunensem constitutas. Abbatum Series usque ad nostra tempora incorruptè computata talis est:

Syllabus Abbatum.

I. Guacelinus præfuit annis 14. obiit anno 1113. die 28. Maji.

II. Rudolphus annis 27. obiit 7. Julii anno 1140.

III. Constantinus annis 14. obiit 4. Novembris anno 1154.

IV. Gualterus annis 23. obiit 15. Maji anno 1177.

V. Joannes annis 4. obiit 23. Junii anno 1181.

VI. Albertus annis 23. obiit 28. Februarii anno 1214.

VII. Petrus annis 14. obiit 21. Augusti anno 1228.

VIII. Nicolaus annis 45. obiit 7. Julii anno 1273.

IX. Varnerus annis 10. obiit 3. Octobr. anno 1283.

X. Jacobus annis 15. obiit 28. Octobr. anno 1298.

XI. Philippus, qui vestem albam contrà primævum Institutum assumpsit, præfuit annis 7. obiit 3. Junii anno 1305.

XII. Remigius præfuit annis 35. obiit 14. Maji anno 1340.

XIII. Joannes de Briey annis 24. obiit 26. Novembr. anno 1364.

XIV. Habeletus de Sorbey annis 6. obiit 10. Novembr. anno 1370.

XV. Nicolaus de Sancey annis 23. obiit 28. Augusti anno 1393.

XVI. Becelinus annis 2. obiit 1. Februarii anno 1395.

XVII. Valterus annis 7. obiit 12. Maji anno 1402.

XVIII. Henricus annis 26. obiit 27. Junii anno 1428.

XIX. Alexander de Mercy annis 24. obiit 10. Novembr. anno 1452.

XX. Gerardus de Bettainviller annis 31. obiit 18. Febr. anno 1483.

XXI. Collignonus de Briey annis 47. obiit 27. Martii anno 1530.

XXII. Dominicus de Ville on Mattoy annis 13. obiit 17. Januar. anno 1543.

XXIII. Ludovicus Robertus d'Arrancy annis 17. obiit 3. Nov. anno 1560.

XXIV. Nicolaus Franciscus de Trieux annis 14. obiit 17. Octobr. anno 1574.

XXV. Joannes Deodatus de Sancy, electus ante adeptam Possessionem. obiit anno 1575. calendis Junii.

XXVI. Joannes Marius, Primus Visitator Generalis per totam Lotharingiam annis 22. obiit 18. Augusti anno 1597.

XXVII. Joannes Domant, qui vestem nigram reassumpsit, & Infulam impetravit, præfuit annis 23. obiit 28. Febr. anno 1621.

XXVIII. Desiderius Gerard Electus, at non confirmatus ob quosdam prætensos defectus, in Electione ejus inventos, in cujus locum nominatus est Abbas Commendatarius pro hac vice tantùm Joannes de Porcelets Episcopus Tullensis annis 4.

XXIX. Henricus â Lotharingia, qui authoritate Serenissimorum Lotharingiæ Ducum de consensu Capituli factus est Abbas Commendatarius secundus præfuit annis 2. obiit anno 1628.

XXX. Nicolaus Franciscus Cardinalis â Lotharingia per postulationem Capituli tertius Abbas Commendatarius præfuit annis 5. obiit anno 1633.

XXXI. Guido Lemulier electus, & deinde Præpositus Generalis Canonicorum Regularium Congregationis Salvatoris nostri. obiit anno 1642.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

XXXII. Ægydius Broicin Canonicus Regularis dictæ Congregationis Electus, at non Bullatus. obiit anno 1675.

XXXIII. Achillæus Franciſcus Maſſu Canonicus Regularis dictæ Congregationis, Electus nec tamen Bullis munitus 1688. nam intereà Bullas & reditus primarios obtinent Commendatarii. Introducta fuit in hanc Abbatiam Reformatio anno 1625.

MONS SERENUS.

Teutonicè *Lauterbergum* inſigne quondam Canonici Ordinis Collegium in Saxonia, ſed nunc prorſus extinctum. Memoria tamen illius conſervata eſt in ſpeciali Chronico, quod apud Jo. Burck. Mencken inter *Scriptores Rerum Germanicarum* Tom. II. invenitur; illud tamen nondum viderat Author noſter. Quare Lectoribus benevolis, fata celeberrimæ hujus Canoniæ ſcire cupientibus, præfatum Chronicon commendamus. Breviter adnotare hìc liceat, Secundarium Fundatorem *Montis Sereni* fuiſſe CONRADUM Marchionem Miſnenſem, qui etiam Imperiale ac Celeberrimum Monaſterium ELCHINGENSE in Suevia fundavit. Tandem piiſſimus hic Marchio poſt mortem LUCARDÆ Conjugis vanitatum Sæculi pertæſus, Anno MCLVI. in Feſto S. Andreæ Apoſtoli Canonicorum Regularium, ſub Regula S. Auguſtini militantium veſtem in *Monte Sereno* induit. Vixit autem poſt Converſionem ſuam menſibus duobus, & diebus quinque: atque ſic conſummatus in brevi explevit tempora multa. Hæc ex *Sereni Montis* Chronico.

MÜNSTER-BÜLSEN.

Seu *Monaſterium Beliſiæ* Canoniſſarum primùm quidem Regularium, exindè verò Sæcularium Collegium Diœcesîs Leodienſis, quod hodiedùm floret, quamvis jam pridem ſæculariſatum, ſecundùm initia ſua ſeu primam (pro Clauſtralibus Domicellis) fundationem ſuam circà annum Domini 700. gloriosè factam recenſetur â Conſtantino Ghinio in Natalibus Sanctorum Canonicorum die 8. Julii in hæc verba deſcriptum: *In territorio Leodienſi Monaſterio Beliſiæ S. Landradæ Virginis, quæ Nobilibus orta Natalibus ab ineunte ætate devota pauperibus ſubſidium afflictis ſolatium, Clericis & Sacerdotibus reverentiam, omnibus, quoad potuit, benignitatem exhibuit, nuptiis poſthabitis ſoli Sponſo jejuniis, ciliciis, vigiliis corpus domabat, ac orationibus & cœleſtibus meditationibus magis quàm cibo reficiebatur, & miraculis coruſcans Monaſterium Beliſiæ ædificavit, ubi multæ ad eam Virgines & Deo devotæ famulæ confluebant. Vidit etiam ſibi Cœlitùs delatam crucem, cujus adhuc veſtigia in marmore extant, ſimúlque vocem audivit dicentem ſibi:* Accipe Landrada hoc ab immortali Sponſo Charitatis pignus, ipſe tibi Crucis mittit Sponſalia, qui in Cruce moriens reſtauravit omnia; *quo in loco ipſa laborans propriis manibus cooperante Dei gratiâ Eccleſiam Beatæ Virgini Matri Mariæ ædificavit, quam S. Lambertus Epiſcopus Leodienſis* (anno Chriſti 698. die 17. Septembris cœlis receptus) *allatis Sanctorum Reliquiis conſecravit; ubi dum Dei Virginum præfecta eſt Collegio, etiam Sanctam Amalbergam optimè inſtituit, tandem correptâ febre, læta cucurrit obviam Chriſto, & per revelationem abſenti ſignificavit Sancto Lamberto, ſe in loco Crucis, villa S. Bavonis humari velle, at adveniens S. Epiſcopus id obtinere non valuit, cùm vellent omnes, ubi vitam duxerat, reponere, ſed divinitùs factum eſt, ut corpus & loculus in præfatum locum ſit translatum, Angelico procul dubio Miniſterio, ubi quotquot quacunque infirmitate gravati cum fide accedentes, curati ſunt. Claruit circà annum Domini 700.*

MÜNSTERLINGENSE,

Vetuſtiſſimum ſuis initiis primùm Canoniſſarum Auguſtinianarum Parthenæum, hodiè verò Monialium Benedictinarum Domicilium, Imperiali Collegio (jam ſuprà recenſito) Creuzlingano fundatione ſuâ coætaneum, quod utrumque novum condidit, ac pro more priſcis ſæculis uſitato alterum alteri vicinum ædificavit S. Conradus, id ævi Conſtantienſis Epiſcopus, quo eodem pientiſſimo Antiſtite ſub annum gratiæ 976. cœlis recepto, & Regularibus Canonicis Creuzlinganis vel immaniſſimâ perſecutione Hunnorum trucidatis, vel alio translatis ejusdem S. Conradi Fundatoris in officio Paſtorali Succeſſor (intermedio Gaminoldo) proximus S. Gebhardus itidem Conſtantienſis Epiſcopus hujus nominis ſecundus, ordine verè XXXII. â priſtino primæ fundationis fundo pariter transferri fecit in alium locum, communiter Münſterlingen

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

lingen appellari ſolitum, ubi noſtrâ etiamnum ætate Venerabile quoddam Regulæ Benedictinæ Cœnobium; quod tamen ipſum, ut diximus priùs fuit Canoniſſarum Regularium Sodalitium, prout (præter Pennottum noſtrum in Hiſtoria tripartita Lib. 2. cap. 39. num. 6. & Jacobum Manlium in Chron. Conſtantienſ. Editionis Piſtorianæ fol. 715.) produnt etiam Statuta Synodalia Diœcesîs Conſtantienſis de anno 1567. apud eundem Manlium citatum in Catalogo Monaſteriorum ſub titulo *Monaſteria Virginum per Præpoſitas & Magiſtras regi ſolita:* ubi regeruntur ſequentia: *Pro parte Reverendæ Dominæ Præpoſitæ* (ſe nunc Abbatiſſam vocantis) *& Conventûs Monaſterii Münſterlingen Ordinis Canoniſſarum Regularium nunc S. Benedicti Reverendiſſimus Dominus Abbas Hieremitanus ſe Procuratorem conſtituit &c.* Caſparus Langius Part. 1. Lib. 2. cap. 15. art. 2. §. 6. fol. 1075. Edmundi cujusdam Anglorum Regis filiam nomine Angelam (quæ S. Gregorium Abbatem Einſidlenſem fratrem Germanum habuit) Münſterlingenſis Parthenonis hujus Fundatricem quidem conſtituit, atque ſimul etiam primas loci hujus Moniales antiquitùs Regulæ Benedictinæ morem geſſiſſe, ſuâ opinione ſentit; qui tamen ſuam hanc ſententiam non niſi merîs probabilitatibûs inniti ultrò edicit, juxtà ſimul conſtanter aſſerens, hâc in parte de Ordine S. Auguſtini certiſſimè conſtare, nec non eundem Ordinem Canonico-Auguſtinianum circà annum 1245. iſthic loci plurimùm effloruiſſe, ut & anno 1497. authoritate Apoſtolicâ ab Alexandro Papa VI. ſtabilitum, multas temporibus ſuis genuiſſe filias ſeu Domicellas Canonico-Auguſtinianas rarâ vitæ Sanctitate conſpicuas, quousque demùm diuturnâ temporum iniquitate Moniales Regulares numerô & meritîs imminutæ defecerunt, hujuscemodi Clauſtro de poſthac Veſtalibus Benedictinis conceſſo, quod factum eſt anno 1547.

MUSSIPONTANUM,

Novum in notiſſima hujus nominis Civitate Lotharingiæ Canonicorum Regularium Monaſterium S. Nicolao Epiſcopo Myrenſi & Confeſſori conſecratum, Caput ſeu primarium Commembrum eſt Venerab. Congregationis *Salvatoris Noſtri* intitulatæ, cujus Deſcriptionem ſecundùm primas Origines ſuas gratioſè nobis communicatam accepimus ſequentem: Eccleſia S. Nicolai antedicta ab Illuſtriſſimis Dominis de Porcelets ædificata, & Reverendo P. Petro Fourerio tunc temporis (anno 1627.) famâ Sanctitatis celeberrimo, ejusque Congregationi recèns collectæ & reformatæ donata, pulcherrima eſt, & ampla Domus præfatæ Eccleſiæ contigua conſtructa; & ſic quidem propriis ejusdem memoratæ Congregationis impenſis tanquam Seminarium pro Religioſis Canonicis Philoſophiæ & Theologiæ Studioſis tum Domi, tum in Univerſitate Muſſipontana vacaturis.

Prætereà Chorus â viginti circiter annis inſtitutus ibidem eſt, ac Novitiatus, nec non recèns fundatæ quoque Scholæ publicæ, ut in iis juxtà Conſtitutiones ac Mentem prælaudati Reformatoris Adoleſcentes pueri erudiantur, usque dum Collegia frequentare valeant, qui linguam Latinam & alias ſcientias addiſcere cupiunt.

Inſuper hæc Canonia commendatur ab inſigni Bibliotheca, tum etiam ab ordinaria Reſidentia totius Congregationis, Generalium quorum ſequens eſt

Series Præpoſitorum.

I. Nicolaus Guinet, electus anno 1629. Is Romam miſſus antè promotionem ſuam, ut ab Urbano VIII. Pontifice Maximo ſuſceptæ Reformationis Confirmationem, aliáque Pontificia Diplomata ad erigendam, propagandámque novellæ Congregationis noſtræ Plantationem neceſſaria quantocyus impetraret, quem adeò mirati ſunt univerſi Curiam Romanam componentes, ſed vel maximè ipſusmet Summus Pontifex, qui ſingulis ferè diebus alloquio quandoque etiam ad tres horas protracto eundem ipſum Nicolaum dignatus eſt, cujus eadem Sanctitas, ut faciliorem etiam ipſi pararet acceſſum, Palatii Apoſtolici Cuſtodes monuit, ut ipſum Nicolaum ad audientiam Pontificiam accedere cupientem, etiam ſine quavis præmonitione audacter introducerent; de quo eodem Digniſſimo Antiſtite ampliùs ſciendum eſt, quòd Muſſiponti graſſante Epidemiæ morbo dum pauperculæ cujusdam Mulieris itidem eâdem tabe infectæ confeſſionem exciperet, pariter intoxicatus vitâ terreſtrî defecerit anno circiter ſui Generalatûs tertio cum dimidio.

II. B. Petrus Fourerius vulgò Pater de Mattincourt appellatus Venerabilis Dei Servus, electus anno 1632. Vir publicâ Sanctitatis famâ & Miraculorum gloriâ con-

ſpicuus, item Sæculi iſtius Thaumaturgus, prout ampliùs teſtatur ejus Vita primùm â Joanne Bedel ſupràdictæ Congregationis Alumno Gallicè conſcripta, poſtmodùm verò â Dominico Biſſelio Can. Reg. ad S. Crucem Auguſtæ Vindelicorum latinè reddita, atque ibi demùm anno 1668. typis vulgata. Procuratur ammodò apud Sedem Romanam ejus Beatificatio, & cùm omnes de ejus Sanctitate, heroicis virtutibus & miraculis proceſſus facti omninò ſint admiſſi, ſperatur fore, ut in hoc negotio omnia ad votum debitis Ceremoniis expleantur. Impletum fuiſſe pium hoc Authoris votum currente Sæculo, toti Canonico noſtro Ordini eſt notiſſimum.

III. Guido Lemulier Abbas S. Petri Montis Vir omnigenæ perfectionis, virtutis, ac ſcientiarum laude fulgidiſſimus, quo quia fortè mundus ampliùs non erat dignus, deſuper evocatus diem ſuum. obiit anno 1642.

IV. Joannes Tuinet eximiæ prudentiæ & doctrinæ luminibus conſtanter emicans, ſæpè memorati Congregationi ſuæ præfuit annis 25.

V. Joannes Stephanus antè S. Ægydii Præpoſitus ſub diſciplina Sancti Reformatoris noſtri aliquot annis ſanctè educatus, quem & ille vel olim itidem fore Generalem prædixit, quique idem Joannes communi famâ Sanctitatis inclytus, vitam terreſtrem finiit anno 1682. die 23. Februarii.

VI. Philippus Georgius â Venerandis proximis duobus Prædeceſſoribus ſuis ad id Officii ſpecialiter commendatus, utpotè hujuscemodi munere ſeu Prælaturâ omninò digniſſimus, eò quòd maximè etiam aliis dignitatibus & officiis jam antè fuerit perfunctus. Sed ecce! dum hæc properanter apparo præter ſpem litteras accipio â Clariſſimo Viro Plurimùm Reverendo Domino Franciſco Merckier Regalis Monaſterii Argentinenſis ad S. Ludovicum Lotharingiæ Congregationis hujus Regulari Canonico Achate fideliſſimo, amiciſſimo ſub dato 1692. die 26. Martii perſcriptas, in quibus ipſe de eodem Philippo digniſſimo Antiſtite mentionem injicit, ac ſimul etiam ſequentia apponit: *Reverentiæ veſtræ ſimul ac cæteris Dominis Con-Canonicis veſtris ac Religioſiſſimis Confratribus in Domino Colendiſſimis Obſervandiſſimis &c. &c. tenore præſentium notum facio, quòd menſe Decembri anni ſuperioris die ultimo vitâ terreſtri defunctus fuerit Reverendiſſimus Venerabilis memoriæ Generalis noſter Philippus Georgius &c.*

Littera N.

NASSOVIENSE,

Seu in Naſſovia oppido (quod eſt omninò diverſum ab illo paris nominis in Franconia & tractu Wetteraviæ ſituato) *Diœceſis Leodienſis Monaſterium S. Monnonis Martyris natione Scoti & Diſcipuli S. Joannis Agni Epiſcopi Ultrajectenſis, cui ob fidem Catholicam mactato, Pipinus Rex Decimas obtulit, quas habet inter Letiam & Urcam, Sanctus verò Joannes Agnus Clericorum Regularium Conventum ibi inſtituit. Eſt locus in ſylva Arduenna &c. Molano in Natalibus ad diem 18. Octobris.* Hæc Pennottus in Hiſtor. tripart. Lib. 2. cap. 38. num. 10. quæ eadem profert etiam Conſtantinus Ghinius in Natalibus SS. Canonicorum Regularium eodem die. Verùm Naſſoviense hoc Monaſterium Canonicorum Regularium jam â pluribus annis in Collegium Clericorum Sæcularium fuiſſe transmutatum, ad me Leodiô ſcriptum eſt.

NAUMBURGUM.

Ita proprio nomine ſuo dicta Saxoniæ Superioris Civitas in Miſnia inter Lipſiam ad Ortum, & Erfordiam ad Occaſum in ipſo limine Thuringiæ ſituata, atque eadem hæc cum adjacente Regiunculâ vel olim ſub Dominio proprii Epiſcopi ſui conſtituta, hodie verò poſt promulgatam Tranſactionem Weſtphalicam Electori Saxonico ſubdita, hæc, inquam, Naumburgenſis Civitas antiquitùs Cathedralem Eccleſiam habuit, quæ eſt Suffraganeatus Metropolitanæ Sedis Magdeburgicæ, & una ex illis Comprovincialibus per univerſam Saxoniam diffuſis, in quibus olim Fratres ſeu Canonicos ſub Regulâ S. P. N. Auguſtini militantes refert Albertus Krantzius jam ſuprà in Deſcriptione Cathedralis Monaſteriensis in id adductus.

NAUM-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

NAUMBURGENSE

Aliud quoddam tale ſeu paris quidem nominis, alterius tamen Regionis, nimirùm apud Sileſios in diſtrictu Diœceſis Vratislavienſis celebre quondam Collegium, ſeu Præpoſitura Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini in oppido Naumburgenſi fundatum. Hoc initia ſua ſumpſit anno gratiæ 1217. in monte ſecùs fluvium Bobaram locato, eóque tribus milliaribus Sagano, præcipuâ Sileſiæ Civitate diſſito; ubi nimirùm ad preces & interventionem S. Hedwigis Ducisſæ Conthoralis ſuæ, Henricus cognomento Barbatus, Dux Sileſiæ & Poloniæ, penes Parochialem Eccleſiam S. Bartholomæi novum quoddam Religioſorum Virorum Contubernium inſtituit, atque in eo Canonicos Regulares Ordinis S. Auguſtini è Cœnobio Aroaſienſi apud Belgas deſumptos collocari fecit Litteris publicis in id confectis, quæ ſic ſonant: *In nomine Domini Amen. Nos Henricus Dei gratiâ Dux Sileſiæ & Cracoviæ, notum facimus tam præſentibus quàm futuris, quòd Beato Bartholomæo Apoſtolo in novo Caſtro & Fratribus Ordinis S. Auguſtini ibidem Deo ſervientibus, ad honorem Dei & prædicti Patroni villam, quæ dicitur Propouiz contulimus, & quidquid ad dexteram Montis tenuimus à Briſnichâ usque ad fluvium, qui dicitur Bober. Dedimus prætereà eidem centum viginti manſos de terra inculta jure Teutonico locandos cum omnibus emolumentis, quæ in præfatis fluviis Breſnicha videlicet, & Bober tam in piſcaturâ, quàm in molendinis & mellificiis impoſterùm poſſunt provenire. Ut autem hæc noſtra donatio perpetuà inviolabilis perſeveret, præſentem Chartam ſigilli noſtri impreſſione duximus roborandam. Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo ducenteſimo decimo ſeptimo.*

Porrò ipſe Henricus Dux recenſitam fundationem ſuam ampliùs adaugeri ſatagens, de quodam nemore ſuo alium & quidem omninò ſpatioſum fundum, centum viginti ſcilicet manſos incultos obtulit: ſi tamen loci Ordinarius ſeu Epiſcopus Vratislavienſis cum ſuo Cathedrali Capitulo Decimas futuris temporibus exindè perſolvendas concedere velit Religioſis Canonicis ſeu Fratribus in novo Naumburgenſi Clauſtro locatis, ſeu locandis. Quarè paucis aliquot de memorato Capitulo Vratislavienſi hâc in parte contradicentibus, Honorius Papa III. meditatam, ac gratioſè condictam Decimarum perceptionem ad pias cauſas liberaliter indultam, authoritate Apoſtolicâ ſuaſit, ac perſuaſit concedendum, propriâ quâdam Bullâ (monitore ipſo Henrico Duce) clementiſſimè impertita & expedita ſub hujusmodi tenore: *Honorius Epiſcopus Servus Servorum Dei Venerabili Fratri Epiſcopo & dilectis filiis Capitulo Vratislavienſi Salutem & Apoſtolicam benedictionem &c. Dilectus Filius Nobilis Vir Henricus Dux Sileſiæ nobis inſinuari procuravit, quòd conſiderans paupertatem Domûs de novo Caſtro Ordinis S. Auguſtini veſtræ Diœceſis centum viginti manſos cujusdam nemoris ſui eis dare propoſuit, dummodo vos eis eorundem manſorum decimas concedatis, licèt major pars veſtra in hujusmodi conceſſione concordet, quidam tamen è vobis nondum acquieſcere voluerunt. Ne igitur pium Nobilis Viri prædicti propoſitum ob hos retardari contingat, & ipſo nemore inculto nec vobis nec fratribus dictæ Domûs aliquid utilitatis decedat, univerſitatem veſtram rogandam duximus & hortandam, per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus prædictæ domûs decimas dictorum manſorum concorditer concedatis mandatum noſtrum taliter impleturi, quòd iidem Fratres propter hoc ad nos recurrere non cogantur. Romæ apud S. Petrum Sexto Calendas Maji Pontificiatûs noſtri annô tertiô.*

Acceptis igitur hujuscemodi Litteris Apoſtolicis loci Ordinarius cum Cathedralibus Canonicis ſuis ſanioribus conſiliis inductus, memoratas decimas nominatis Fratribus in antedicto Clauſtro Naumburgenſi ſub Canonica Divi Auguſtini Regula Deo militantibus, lubens ceſſit, ac conceſſit de futuro omnimodè perfruendas ac poſſidendas; quare Henricus Fundator & Dotator ſæpedictam donationem ſuam alio novo quodam Diplomate Apoſtolico roborari ſeu confirmari procuravit taliter adornato: *Honorius Epiſcopus Servus Servorum Dei Dilectis filiis Præpoſito & Capitulo novi Caſtri Ordinis S. Auguſtini Salutem & Apoſtolicam Benedictionem. Solet annuere Sedes Apoſtolica piis votis, & honeſtis petentium precibus favorem benevolum impertiri. Cùm itaque, ſicut vobis referentibus intelleximus, Eccleſiæ veſtræ, quæ de novo conſtructa eſt, de quodam nemore à Nobili Viro Duce Sileſiæ piâ liberalitate donato Venerabilis Frater noſter Vratislavienſis Epiſcopus loci Diœceſanus, & majoris & ſanioris partis Capituli accedente conſenſu Decimas centum & viginti manſorum ejusdem nemoris, ſi contingat illud, de quo nullæ provenerunt Decimæ, redigi ad culturam, vobis duxerit intuitu pietatis ad peregrinorum receptionem & ſuſtentationem pauperum remittere. Nos inclinantes veſtris ſupplicationibus aures noſtras, quod ſuper hoc ab eodem Epiſcopo piè*

ac providè factum est, & sicut in ipsius Episcopi Instrumento continetur, authoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostræ Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum in Laterano decimo quarto Calendas Februarii Pontificatûs nostri anno quinto.

Anno 1227. post decennium â prima fundatione Naumburgensi completum facta est Canonicorum Regularium migratio seu translatio ad aliam novam quandam Ecclesiam operâ S. Hedwigisam pro tempore viduatæ, ad pedem Montis antedicti recèns ædificatam, quam loci Ordinarius in honorem Beatæ Mariæ Virginis ritu solemni consecravit, sed & novam hujusmodi translationem taliter factam authenticè comprobavit sequentibus Litteris ad perpetuam rei memoriam datis: *Quoniam facta mortalium sequuntur, motum utiliter provisum est ea litteris commendare. Hinc est, quòd Nos Laurentius Episcopus Vratislaviensis factum nostrum præsenti paginæ commendamus. Notum ergò sit universis Sanctæ Matris Ecclesiæ filiis præsentibus & futuris, quòd Nos Ecclesiam novam in novo Castro in honorem S. Mariæ Dei Matris consecravimus sub hac forma, ut in ea Religiosæ Personæ secundùm Regulam S. Augustini in Ordine seu Congregatione Aroasiensi deserviant. Nulli ergò liceat in loco illo, aut alium Ordinem ponere, aut sæcularibus personis locum tradere. Si quis autem hanc nostram constitutionem temerè perturbare voluerit, ipsum anathemate percellimus, donec à tali proposito resipiscat. Huic scripto sigilli nostri appendimus firmamentum factum anno millesimo ducentesimo vicesimo septimo.*

Anno 1263. Naumburgensis Præpositura ista tum novis redditibus aucta, ac meliorata, tum Religiosorum Virorum numerô & meritis, procurante loci Ordinario Reverendissimo Domino Domino Thomâ Episcopo Vratislaviensi commutata fuit in Abbatiam, juxtà quoque cum queisvis bonis ac possessionibus suis iteratò confirmata peculiaribus quibusdam Litteris in rei memoriam datis sub hujusmodi tenore: „ In „ nomine Domini Amen. Thomas miseratione Divina Vratislaviensis Episcopus uni„ versis Christi fidelibus præsentibus ac futuris salutem in Domino Salvatore. Lar„ gitori bonorum omnium reddentes pro universis beneficiis suis gratiarum, quas „ possumus, actiones, qui Nos Vratislaviensi Ecclesiæ non nostris meritis sed suæ gra„ tiæ dignatione præfecit, & eandem Diœcesin per incrementum Ecclesiarum de no„ vo consurgentium, & etiam Religiosorum Conventuum rebus auxit, vel honore „ dignum duximus nostris temporibus ipsius m. honorem per exercitia charitatis Re„ ligiosis locis impensè & decenter augere; quatenùs Viris Religiosis, ut & in Spiri„ tualibus ministrent expeditius per subsidia rerum temporalium paternè & miseri„ corditer consulatur: Cùm igitur inter cæteras Domos Religiosas m. Domus Mo„ nasterii novi Castri temporibus nostri Antecessoris, & nostris etiam plantata sit, & „ aliquibus rigata beneficiis, & Deus dederit incrementum ita ut & numero & me„ ritis in Abbatiæ Dignitatem consurrexerit; Nos ipsi pro futuris temporibus contra „ injuriantium malitiam cupientes consulere super bonis quibusdam & Decimis datis „ eidem Domui sive â Principibus, sive ab Antecessore nostro, vel â Nobis, quæ le„ gitimè sunt adepti, & in quorum sunt possessione pacifica propriis quidem duximus „ exprimenda vocabulis. „ Sunt autem hæc: *Ipse fundus, in quo Monasterium idem est fundatum, cum domo & terra adjacenti, videlicet agris & vineis, pascuis, arboribus, & aquis, molendinis, & jure Parochiali, quod usque nunc Ecclesia ipsa tenuit; villa, quæ dicitur Porrowitz: Item villa Cleper cum triginta sex mansis. Neuwald cum quinquaginta: Richenbach cum quinquaginta. Sonburn cum quinquaginta, Bresmizo cum quinquaginta: Clobuchino cum quinquaginta: in Crecotovo ad sex mansos: in Villa Sobolitz totum, quod concessimus eis ex nostra gratia. Item Decima ejusdem terræ, quam tenuerant milites Picus & Pantislaus. Has prædictas possessiones profitemur dicto Claustro pertinere cum Decimis eorum, quæ sunt eis vel à nostro Antecessore, vel à Nobis diversis temporibus concessæ, & Nos eis ipsas in perpetuum cum consensu nostri Capituli confirmamus. Omnes igitur dicto Monasterio super præmissis injuriam facientes, aut aliquam violentiam, divinæ Ultionis committimus judicio; cunctis autem eidem loco Jura sua servantibus multiplicet Divina Gratia tam vitæ præsentis subsidia, quàm futuræ. Prædictum autem Conventum petimus, ut in Orationibus suis nostri memores, & nobis Divinam misericordiam, & sibi concilient apud Dominum. Ad memoriam igitur facti præsentem Chartam sigillô nostrô & nostri Capituli communimus. Datum Vratislaviæ in Capella S. Ægydii anno millesimo ducentesimo sexagesimo tertio pridiè Idus Julii præsentibus his Canonicis Vratislaviensibûs, Domino Nicolao Decano, Sedislao*

lao Custode, & Domino Godefrido Abbate S. Vincentii. Item Magistro Salomone Archi-Diacono Cracoviensi. Magistro Jacobo Præposito Wyliciensi, Gerlaco Præposito Lubusensi: Gregorio Præposito Opoliensi, Nicolao Scholastico Glogoviensi, Mellero Archi-Diacono Legniciensi, Euardo Dirsicaro, Wotkero Hartwico, Boguslao Dobesio, Thomâ Magistro, Francone, Wirchislao, Peterone, Leonardo, Demetrio & multis aliis.

Anno 1284. Titulus seu dignitas Abbatialis Naumburgensis (pro tunc præsidente Tilemanno, qui fuit tertius numero loci Præpositus, primus verò Henricus, item secundus Burcardus suo nomine dictus) cum omnibus Juribus & appertinentis Saganum (prout pluribus in Descriptione Monasterii Saganensis referemus infrà) fuit translata, ipsi verò Naumburgensi Ecclesiæ relictum mansit nomen Præposituræ, cui (dum hæc accepimus) anno 1688. præsidet admodum Reverendus Religiosissimus ac Prænobilis Dominus Nicolaus Engelbertus ab Hackenthal Canonicus Regularis Saganensis, idem quoque prædictæ Civitatis Naumburgensis Parochus, item in Kosel & Reickenau &c. Con-Canonicus ac Patronus mihi Colendissimus observandissimus &c. &c.

NEOSTADIENSE,

Jam pridem antiquatum Canonicorum Regularium Monasterium, â primis initiis suis S. Udalrico Episcopo Augustano Confessori dicatum, istud tamen æquè de tempore quàm nomine primæ fundationis haud amplius inquirendum, unicè Nobis constat ex Bruscio de Monast. German. Centur. 2. seu supplemento fol. 195. ubi vel paucis taliter habetur annotatum: *Extrà muros Civitatis* (Neostadiensis) *fuit inter portas Neukirchensem & Lanionum portam S. Ulrici Cœnobium perlegans, nunc Episcopatui novæ Civitatis (postquam propter Turcarum adventum solotenùs eversum est) incorporatum. Id Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini erat. Habebat Præpositos, Gubernatores, quorum talem reperi Catalogum:*

I. *Wilhelmus. obiit anno* 1481.

II. *Wolfgangus Fullensack. obiit anno* 1484.

III. *Joannes. obiit anno* 1492.

IV. *Ægydius. decessit anno* 1512.

V. *Sebastianus Sussius.*

VI. *Bernardus Vir bonus & simplex sed & pietatis veræ Christianæ studiosus. expulsus propter Lutheranismum, sub quo Cœnobium (ne ex eo in Turcica expeditione quid pateretur detrimenti Civitas Neostadiana) jussu Regis Ferdinandi solotenùs eversum est anno 1529.*

NERESHEIMENSE

Celeberrimum hodie de Diœcesi Augustana in partibus inferioris Sueviæ Cœnobium Monastico-Benedictinum, primis statim suæ fundationis & quidem antiquissimæ temporibus â Canonicis Regularibus inhabitatum fuisse certa relatione refert Carolus Stengelius Abbas in sua Monasteriologia Benedictina anno 1619. typis Augustanis edita sub his verbis: *Ejus* (Neresheimensis Monasterii hujus) *primariam Originem fuisse oportet; nam in Neresheimensi Ecclesia sepultum fuisse traditur Hubaldum S. Udalrici* (Episcopi Augustani) *parentem, qui obiit anno Domini 908. & in Chronico Lamberti Abbatis litterarum monumentis proditum accepimus, cùm Monachi Benedictioni in eodem loco constituerentur, Canonicos Regulares attamen numerô paucos ibidem extitisse &c. &c.*

NESENSE,

Jam pridem antiquatum Monasterium, seu Regularis quondam Præpositura, taliter ab eo, cui vel olim inerat loco, & situatione suâ nominata Regularium Canonicorum de Venerabili Congregatione S. Sepulchri apud Silesios, in districtu Diœcesis Vratislaviensis, florentissima, modò tamen hæc & quidem jam â tempore, cujus memoria haud amplius extat, ab Inquilinis Popularibus Religione suâ Lutheranis penitùs extincta, inani solùm nomine illius Posteris relicto.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

NEUNKIRCHIUM,

Elegans Canonicorum Regularium Ordinis Sancti Augustini (intrà limites Diœcesîs Bambergensîs) Monasterium *Neunkirchium* dictum, quod circiter anno 1302. â Leopoldo Sacerdote & Episcopo Comite de Grundlach, vicesimo Antistite Bambergensîs Ecclesiæ fundatum ac dotatum est, qui obiit anno Domini 1305. die 22. Augusti, sepelitúrque in hujus sui Cœnobii loco Capitulari. Maximi hujus Monasterii Benefactores fuerunt Joannes Burggravius Noricorum, & Fridericus Marchio (de linea Onolzbacensi anno 1536. ætatis suæ 76. die 4. Aprilis fatîs extinctus) Brandenburgensis, qui dederunt ejus loci Cœnobitis potestatem & copiam sylvæ Norinbergensîs. Abest verò Cœnobium â Norinberga tribus lapidibus. Habuit semper Gubernatores Præpositos, quorum talis extat Catalogus.

I. Fridericus obiit anno Domini 1334.

II. Hermannus Strobelius præfuit annis 26. obiit anno 1360.

III. Henricus præfuit annis 13. obiit anno 1373.

IV. Engelhardus præfuit annis 30. obiit anno 1403.

V. Wolframus Buckius cùm præfuisset annis 15. obiit anno 1418.

VI. Hermannus sedit annis 8. obiit anno 1426.

VII. Udalricus 9. annis ad clavum sedit. obiit anno 1435.

VIII. Erhardus præfuit 20. annis. obiit anno 1455.

IX. Jacobus 10. annis præfuit. obiit anno 1465.

X. Joannes Meyer præfuit 16. annis. obiit anno 1481.

XI. Joannes Sekel per triennium sedit. obiit anno 1484.

XII. Conradus Feugell.

XIII. Martinus obiit anno 1515.

XIV. Henricus Wurffpein præfuit annis 11. obiit anno 1526.

XV. Wolfgangus Starck ex Bamberga natus, annis 9. sedit. obiit anno 1535.

XVI. Fridericus Wincklmann ex Neukirchio natus, obiit anno 1546. cùm præfuisset 11. annis, egregiâ corporis staturâ præditus, mirè robustus, Latinè mediocriter doctus, egregius Monasterii Illustrator & reædificator.

XVII. Augustinus Crispus ex Forchenheimio natus eligitur anno 1546. præbuit adhuc anno 1550. post quale tempus Neunkirchium â Georgio Principe Marchione Brandenburgico postquam â Religione Catholica defecerat, ad usus profanos fuit reductum Religioso statu indè penitùs eliminato, de cujus Documentis litterariis utcunque servatis, etiamnum ad manus habemus Litteras Religiosæ Confraternitatis inter Regulares Canonicos Monasterii Herbrechtingensîs jam suprà recensiti, & alterius Neunkirchensîs hujus contractæ de anno 1452. die 19. Januarii.

NORDHUSIUM,

Saxoniæ inferioris Civitas, sub Diœcesano limite Hildesiano comprehensa, & ista jam â longis retrò temporibus in Civibus suis pertinacissimè Lutherana, vel olim in primaria sua S. Mariæ Magdalenæ Collegiata Ecclesia insigne quoddam Regularium Canonicorum Collegium habuit, â Mathilde Conjuge Henrici Aucupis Romanorum Regis anno 938. hoc Sæculo defuncti, liberalissimè fundatum; quod tamen ipsum vertentibus annis fortè sub initium Sæculi duodecimi multorum consimilium per universam Saxoniam hinc indè tum temporis consistentium exemplô sæcularisatum, ac tandem decurrente Sæculo decimo sexto prævalente hæresi, secundùm omnem priorem statum suum merissimè fuit abrogatum.

NOVA CELLA,

Seu *Neocellense*, patriâ verò voce Neustüfft, apud Tirolenses Civitati Brixinensi, gratissimâ situatione suâ, proximum Canonicorum Regularium sanè nobilissimum, excellentissimum, amplissimum, ditissimum imò & longè celeberrimum; utpote nostris etiamnum temporibus Religiosis Inquilinis quà doctissimis, quà pientissimis, ac zelosissimis, sed & Natalium splendore spectatissimis abundè refertum, de quo (oc-

ca-

casione Marianæ cujusdam Statuæ in Ecclesia Neocellensi quotidianis propèmodum miraculis Claræ) R. P. Guilielmus Gumpenberger Soc. Jesu in suo Atlante Mariano Triade 4. Imag. 1194. fol. 302. vel pauca solùm hæc apponit sequentia: *Cella Mariæ seu Neustifftiana unius loci sunt duo nomina. Primum dedit Hartmannus Episcopus Brixinensis, qui hoc Deiparæ primum Sacellum privatæ suæ pietati ædificavit, templum ædificaturus si pecuniæ non defuissent: E Magnatibus unum rogat, cui Reinbertus nomen fuit, ut Virginem bonorare dignetur templo & Cœnobio, sed frustrà, obstabat pio Viro hæres parvulus, quem, ubi brachio circumferens Deiparæ obtulisset, optassétque videre potiùs in hac innocentia, quàm aliquando in peccato moriturum; pii Patris voto virago annuit, & paulò post ex hac ad meliorem vitam sustulit non invito parente, qui felicitatem filiolo gratulatus est. Inde ad Virginis cultum se convertit, se & omnia sua in templum Deiparæ & Monasterium effudit, vitámque Religiosè actam morte conclusit.* Et sic ille loco citato. Verùm amplissimæ Canoniæ hujus Descriptionem ex ipsis Annalibus domesticis de verbo ad verbum fidelissima desumptam, in rem præsentem gratiosè nobis communicatam sic accipe:

Si in rebus humanis gloriosum est præclaros habuisse Progenitores, & ortûs sui præclaram nôsse Nobilitatem, non minori forsitan jure hoc ipsum sibi vendicabunt Domus illæ divino cultui dicatæ, quæ â Clarissimis & omni laudum præconio dignissimis hominibus, veluti quibusdam Progenitoribus fundationis & ortûs sui genuinam originem ducunt. Habet profectò Ecclesia ista Neocellensis undè non parùm glorietur, illos nimirùm sibi obtigisse felicissimâ sorte primos parentes, qui tum Sanctitatis ac virtutum meritô, tum rectè factorum insigni splendore, tum etiam amplissimâ facultatum potentiâ nemini Fundatorum facilè cedunt. Inter hos autem primum meritò locum obtinet magnum illud non solùm Brixinensis, sed & universalis Ecclesiæ lumen & columen verè Beatus ac ter venerandus Præsul Hartmannus, qui non absque præpotenti divinæ pietatis instinctu Novæ Cellæ & exorituræ primus Author, & exortæ indefessus Propagator extitit, nunc verò in cœlis ejusdem feliciter hactenus progredientis validissimus haud dubiè apud Deum Patronus, & Intercessor permanet; de hujus igitur præclarissimi Viri meritis acturi, primò omnium ab ejus vitæ primordiis initium ducamus.

Fuit Hartmannus, ùt recentior quidem ejusdem vitæ Scriptor (R.P. Mathæus Raderus Soc. Jesu in sua Bavaria Sancta Volum. 2. fol. 262. & sequentibus) testatur, non procul Batavio Bojorum Urbe, quæ nunc *Passavium* dicitur, secundùm alios verò in agro Pollingano, fortuna uti non summa, ita nec infima honestis Majoribus natus, circà annum â Christo Nato 1100. & sicut lilium inter spinas in aspero & inculto duræ cervicis populo mansuetissimus exortus. Dum adhuc puer esset, eum Parentes Collegio Divi Nicolai Canonicorum Regularium ad Batavium sito litterîs erudiendum tradidêre: ubi favente divinâ gratiâ brevi tempore tantùm profecit, ut decursâ tenuiore ætate, non solùm ad Regularem Beatissimi Patris Augustini vitam in eodem loco assumptus, verùm etiam paulò post cum miro profectu in virum perfectum evasisset, â Conrado Salisburgensis Ecclesiæ tunc Archi-Episcopo famâ Sanctitatis celeberrimo magnis votis fuerit expetitus. Dum enim Religiosissimus hic Antistes Conradus in sua Metropolitana Ecclesia vitam Apostolicam juxtà Divi Augustini Regulam instituere cœpisset, eidem Canonicorum communiter viventium novello Collegio Hartmannum è supradicto S. Nicolai Domicilio magnâ precum instantiâ vix impetratum, Decani loco præfecit. Sed non longa intercessit temporis mora, cùm ejusdem Præsulis authoritate Cathedralis Ecclesiæ Chiemensis Præposituram jussus est suscipere. Inter hæc autem Divus Leopoldus Austriæ Princeps juxtà magnificentiam gloriæ suæ anno Domini 1114. amplissimum Neoburgense Cœnobium condidit: in quo primitùs sub Othone primo Præposito Sæculares tantùm Canonicos posuit; ubi verò post aliquot annos hujuscemodi Institutum Clericale in Regulare juxtà normam Sanctissimi Patris Augustini commutari fecit, Hartmannum istum devotis precibus magnoperè efflagitatum per Dispensationem Ordinariam præfatæ novellæ plantationi suæ primum Præpositum tandem anno 1133. lætus obtinuit. Sicut autem in Hartmanno crescebat multiplex honorum dignitas, sic etiam augmentabatur in eo omnis generis virtutum sublimitas, quarum in suscepta Neoburgi tum Virorum, tum sacrarum Virginum cura, sicut etiam in cæteris, in quibus antè conversarus fuerat, Ecclesiis, admiranda reliquit pietatis suæ vestigia, cujus enim jam tum fuerit mentis & existimationis testantur, non solùm crebra miracula, sed etiam Summi Capitis Ecclesiæ sententia, dum eum Innocentius II. Romanus Pontifex Agneti ejusdem, quem suprà memoravimus Divi Leopoldi relictæ Viduæ, & Filiis ejus per speciales litteras commendârit

his verbis: *Dilectum quoque Filium nostrum Hartmannum ejusdem loci Præpositum pro Beati Petri & nostra reverentia honoretis, & diligatis, & in suis necessitatibus Paternis studeatis affectibus subvenire &c. &c.* prout fusiùs refert Thomas Heselbachius in M. S. Codice ad annum Christi 1133.

At verò, quòd Beato Viro molestissimum accidit, neque hìc se locum quietis, qualem totis votis desideraverat, invenisse expertus est: contigit enim per id temporis mori Brixinensem Episcopum Reinbertum, cujus in locum Hartmannus universis Electorum suffragiis subrogatus, & licèt invitus novos majorésque labores, & non affectatos honores assumere fuit coactus. Agebatur autem tunc Christi annus 1140. uti præter librum nostrum Capitularem plurima hinc indè testantur loca. Et contigit quidem postrema hæc Beati Viri Translatio ad Episcopatum Brixinensem planè disparibûs utrinque votis, dum scilicet Neoburgenses de insperata Dilecti Præsidis jactura non modicè lugerent, Brixinenses verò econtrà de optimi Pastoris adventu mirum in modum exultarent: Divinâ interim providentiâ illud potissimùm agente, quo & honoris sui dignitas, & Ecclesiæ sibi committendæ prosperitas selectissimi hujus Præsulis interventu quàm maximè promoveretur. Igitur in eminenti Brixinensis Ecclesiæ specula constitutus Hartmannus noster sextum videlicet & tricesimum loci hujus agens Episcopum, cum molestissimis sæcularium negotiorum tumultibus vehementiùs inquietaretur, cœpit ingemiscere, suspirans ad illam requiem, quam in Religione positus habere consueverat; ferebat enim ægerrimè optimam sibi sortem quasi penitùs fuisse ereptam Deo, prout semper desideraverat, in optatissima Religiosæ conversationis quiete ferventiùs serviendi, eò quòd non haberet, ubi suum Episcopali onere depressum caput reclinaret. Dum autem Religiosissimus Antistes impensiùs cogitaret, quodnam dolori suo remedium quæreret, oblatam sibi divinitùs Religiosæ Domûs extruendæ hujusmodi occasionem invenit; Habebat Hartmannus inter aulicos & intimos familiares suos Reinbertum quemdam Prænobilem Dynastam, qui tunc temporis tum Natalium claritate, tum amplissimarum possessionum facultate & abundantia cunctos longè præcedebat. Hunc itaque concepti propositi sui non ineptum Coadjutorem fore, uti postmodùm reverâ factus est, existimavit. Sed antequam ad rem ipsam digrediamur priùs de hoc Reinberto & Christina ejus Conjuge factis posteà Fundatoribus pauca præmittemus.

Erat Reinbertus antedictus ex Nobilissima & Illustri Stirpe de Seben oriundus, cujus Originem non vanis conjecturis inhærentes, sed probatâ authoritate nixi, ab antiquissima Romanæ Coloniæ familia deductam, hìc nonnihil prolixiùs enarrare operæ pretium duximus; cùm illud & personæ, in cujus cedit honorem, dignitas, & historia, quam auspicati sumus, major evidentia & claritas postulare videantur: Subministrante nobis hujuscemodi scriptionis argumentum gravi quodam Authore Ildebrando Florentino, nomine Magistratûs Civitatis suæ Florentinæ ad Serenissimum Principem Leopoldum Austriæ Ducem sub annum 1225. Legatum: qui in quadam Epistola Altefatæ Serenitati suæ directa, interpolatim hæc habet: aliqua de Sabiona subjungo, quæ & in antiquissimis Chronicis scripta inveni, & quæ in scripturis ac libris quorundam Illustrium Romanorum in monte Portu occisorum reperta sunt, & pro veris habentur: nam cùm apud præfatum montem Portum Romani cum maxima imò quasi innumerabili multitudine fuissent trucidati, sub annum Domini 1161. per Teutonicos pro Imperatore Friderico Barbarossa prælianteſ contrà ipsos Romanos; scripturæ & libri Illustrium generationum originem continentes, de Sabiona plura narrabant, cum quibus antiquissima Chronica plurimum concordant; quòd antè tempora Christianorum ducentesimo & vigesimo anno Rex quidam fuerit avitæ Religionis suæ ritu gentilis, Arostoges suo ex nomine dictus, & quidem cum addito Rex Montanorum appellatus, eò nimirùm, quòd sedem Regni sui teneret in urbe Sabiona, quæ tunc urbs fortitudinis dicebatur, & erat populosa & opulenta nimìs. Quia autem ipse Rex nullos filios, sed unam solùm prolem fœmininam, & duos nepotes seu filios fratris sui, sibi plurimùm dilectos habebat, cúmque Romani, qui totum quasi mundum sibi suppeditâssent, terras hujus Regis per potentiam capere non valerent, prædictos Nepotes ejus Duces sibi muneribus, & promissis allexerunt, & totum Regis regnum ipsis se daturos affirmaverunt, si ipsi dictum Regem & urbem Sabionam ad manus Romanorum traderent. Qui nepotes receptis muneribus & promissis spem de regno consequendo firmam habentes, tanquàm familiares, ut aliàs consueverunt, Regem in urbe prædicta accedunt, sed multitudinem armatorum hominum inconsuetam adducunt, & ipsum Regem ac omnes Principes ac Tribunos, familiarésque universos occidunt, solâ Regis Filiâ vivâ permanente: Urbem verò prædictam & filiam Romanis assi-

assignant. Sed cùm Romani habitâ Urbe & Sede Regali totum territorium, quod Rex ipse per se rexerat, sine lite cœpissent, & non dedissent Regnum ipsum, ut polliciti fuerant Ducibus antedictis, ipsi Romanis se quærunt opponere, in quos Consul Romanorum Sabionensi Regno præfectus, & exinde Sabionensis dictus tanquam perfidos arma sumens, terras eorum cœpit, eásque Romanorum dominio totaliter subjugavit, filiam Regis prædictam idem Consul filio suo unico desponsavit, & copulavit; qui ex ea tredecim filios generavit exceptis filiabus: â quolibet autem filiorum, cùm omnes generativi & fœcundi essent, generatio copiosa provenit in Roma, ita ut tredecim generationes Illustrium Romanorum essent, quarum aliquæ usque ad supradictum prælium, in monte Portu habitum, perdurâsse leguntur, originaliter ex Sabionensi stirpe Regia descenderint. Hactenùs citata Epistola.

Ex hac igitur tam illustrî Sabionensium Romanorum familiâ Reinbertum nostrum originem duxisse, & ob hoc vulgari nomine de Seben cognominatum fuisse, nihil dubitantes credimus: quamvis & aliam hujus cognominis de Seben derivationem ex eo deduci posse non ignoramus; quòd idem Reinbertus prædictæ urbis Sabionæ, postquam jam multis cladibus eversa, sub Episcoporum Brixinensium ditionem esset redacta, amplissimo munere Præfectum seu Castellanum egisse memoretur: cui tamen deducti nominis rationi priorem, utpotè veritati magis consentaneam omninò præferendam esse, persuasum habemus.

Cæterùm his quomodocunque se tandem habentibus fuisse Reinbertum non modò sanguinis nobilitate præclarum, sed etiam manu fortem, ac strenuum, rebúsque gestis illustrem, & quæ summa Magnorum Virorum laus est, insigni pietate conspicuum, dubitandum non erit, cùm id excelsæ ejus virtutes & acta, quæ subindè commemorabimus, clarè testentur, propter quas etiam animi dotes præcipuum inter primos Brixinensis Ecclesiæ Ministeriales, seu Consiliarios locum obtinuisse; Beatóque Præsuli Hartmanno acceptissimus fuisse legitur.

Correspondebat autem his Reinberti dotibus non impar tum genere tum pietate Conjux Christina, virilîs animi fœmina, ex prænobili Bavarorum stirpe progenita, cujus tamen denominatim familiæ fuerit, nulla hactenùs certitudo indagari potuit; licèt intereà non nemo ex nostris eidem Christinæ illa ipsa Nobilitatis insignia attribuere ausus sit, quæ Serenissimæ Domui, quæ hoc tempore Bavarorum gentis Principatum tenet, communis est; Hoc verò, nos utpote sufficienti evidentiâ destituti, libenter in medio relinquimus.

Porrò ex eadem Christina Conjuge Reinbertus binam tantummodò prolem susceperat, videlicet natu majorem filiam nomine Gisilam, quam Parentes cuidam Nobili ac Libero Baroni Henrico de Lazfons legali matrimonio conjunxerant. Alter erat filius nomine Udalricus, qui ut paulò post dicetur, teneris adhuc annis ex hac vita mirabiliter sublatus est, at verò quænam Præclarissimi hi Conjuges circà fundationis nostræ plantationem æternâ laude digna præstiterint, pluribus deinceps locis commemorabitur. Nunc ad ejusdem Fundationis procurationem accedamus.

Cùm, ut præmissum est, Venerandæ recordationis Episcopus Hartmannus jam dictum Reinbertum suæ pietatis propositi Coadjutorem sibi delegisset, Eundem statim circà Episcopatûs sui initium crebris adhortationibus adortum studuit permovere, ut pro facultatum potentiâ & amplitudine ad honorem Dei & Gloriosissimæ Virginis Mariæ Religiosam Domum construeret, quo pietatis opere non solùm strenuæ virtutis suæ relinquere posset monumentum, & nomen perpetuæ commendare memoriæ, verùm etiam cùm aliquando deficeret, in æterna tabernacula recipi mereretur. Hæc ad eum Venerabilis Sollicitator Episcopus.

At Reinbertus, quamvis, quod jam suprà attigimus, inter cætera virtutum insignia etiam Pietatis zelo præstaret, obstabat tamen, quo minùs familiaribus B. Hartmanni monitis tunc locum daret, unicus, quem ex Christina Uxore suscepisse dictum est, filius nomine Udalricus. Hunc siquidem cùm tenerrimo eum prosequeretur amore, tam amplæ hæreditatis patrimonio privare, paternis visceribus nimis durum videbatur. Et hæc quidem carnalis affectûs ratio in Reinberto Religiosissimi aliàs pectoris viro tantoperè prævaluit, ut Beatissimi Antistitis Suasioni repoluerit, se ad construendum, prout ab illo desideraretur, Religiosorum Collegium haud quaquam sufficere, satísque fore patrimonio & facultatibus suis, si cum ipsius Episcopi adjutorio

Domum hoſpitalem exædificare ac promovere poſſet, ſperare autem ſe per hoc Bonitati Divinæ pro tenuitate ſua ſufficienter ſeſe gratum eſſe exhibiturum. Ita Reinbertus. Sed quoniam humanorum cordium ſcrutatori Deo acceptiſſimum erat fidelis Servi ſui Hartmanni conſilium; volens idem Seminator boni conſilii dura quæque & aſpera facere in vias planas, hujusmodi miſit tollendæ difficultatis medium.

Geſtabat quâdam die Reinbertus in ulnis perdilectum ſibi filiolum, pióque afflatus Spiritu ardentibus votis ſic præcabatur Dominum: O Deus! cui nihil eſt occultum, præſcius enim es futurorum, ſi puerulus iſte olim evaſurus ſit in virum probum, & Te timentem, ſerva eum, obſecro per multa annorum tempora: ſin autem & ipſum per viam perverſitatis & nequitiæ â tramite veritatis declinaturum prænôſti, maturô eum fatô ſubtrahe. Sic oravit, & obtinuit: rata enim habens pia precantis vota omnium Cognitor Deus, paulò poſt Puerum in tenerioris adhuc ætatis innocentia conſtitutum, ne in pravitatem deflecteret, ex hac luce ſubtraxit.

Hæc audiens Beatus Præſul Hartmannus, ac Dominum Deum deſiderii ſui cooperatorem probè intelligens, acceptâ per hoc oportunitate ferventiùs inſtare cœpit, ut verbum ſalutis, quod in corde Reinberti ſeminaverat, ad maturam perfectionis ſegetem proveheret: nec ſine deſiderati fructûs eventu; videns namque ſæpedictus Reinbertus ſublato hujusmodi impedimento jam ſibi poſſibile factum eſſe, quod paulò antè paternis viſceribus intolerabile videbatur; divinas inſpirationes & Beati Viri adhortationes gratanter ſuſcepit, communicatisque mox cum Chriſtina Conjuge conſiliis non ſolùm ſicut anteà propoſuerat, hoſpitalem Domum, ſed inſuper quemadmodùm Hartmannus Epiſcopus ſuaſerat, in honorem Dei Genitricis Mariæ inſigne Collegium, in quo Canonici Regulares juxtà Regulam Divi Auguſtini communi vitâ viventes, inſtituerentur, exſtruere ac fundare conſtituit.

Liceat hìc nobis miram divinæ Bonitatis abundantiam admirari, quæ hamo ſuæ miſericordiæ & Patrem & filium tam clementer attraxit, quando is, qui neminem vult perire, filiolum adhuc labe mortalis criminis carentem ex mortalitatis corpore abſtraxit, & ſic peccatum Patris, quod fortè per immoderatam filii dilectionem contraxerat, per ejusdem filii ſubtractionem puniendo delere voluit. Nec parùm te, Reinberte, ob hoc felicem meritò dixerimus, qui unà cum fideliſſima uxore tua Chriſtina cœleſtibus monitis, ſanísque Hartmanni conſiliis obtemperans pro unici hæredis amiſſione tot impoſterùm filiorum Pater & Fundator fieri, tótque bonorum operum, quæ hoc in loco per dicatos Deo homines copiosè peraguntur, præ cæteris particeps effici meruiſti. Majores tamen tibi grates nos debere fatemur, O Præſulum Decus Hartmanne, qui te Divino huic operi non tam ſedulum Inſtigatorem, quàm benigniſſimum Cooperatorem exhibuiſti: dum non paſſus es primæ hnjus Fundationis exordia ſine Pontificiæ largitatis tuæ beneficiis, & præclaræ Sanctitatis Benedictionibus procedere, quamvis non omnia quæ clementiſſimus Deus per te in hoc loco operari dignatus eſt, hìc annotari valeant. Hactenùs documenta Neocellenſia. Cæterùm magnificentiſſimum iſtud Collegium ætate noſtrâ inter omnes Archi-Ducalis Provinciæ Tirolenſis Status Eccleſiaſticos facile poſt duos Epiſcopos Brixinenſem & Tridentinum, præcipuum in Reverendiſſimis Prælatis ſuis conſtantiſſimè gaudet privilegio & uſu Mitræ, ac aliorum Inſignium Pontificalium jam ab anno 1449. authoritate Nicolai Papæ V. conceſſo. Nomina verò Præpoſitorum quamvis ſimplicia tantùm ſubjungit Franciſcus Adamus Comes â Brandis in novo ſuo Chronico Tirolenſi anno 1678. typis Bulſanis edito fol. 28. ubi poſtremus (idem aliàs ordine triceſimus ſeptimus) ponitur Hieronymus hujus nominis ſecundus Nobilis Tirolenſis â Rottenbuch.

NOVESIANUM

In paris nominis oppido ditionis & Archi-Diœceſis Colonienſis celebrè ſatis ætate noſtrâ Monaſterium Congregationis Windeſimenſis, cum prima origine ſua authore Laurentio Surio in Commentario Rerum in Orbe geſtarum ad annum 1585. fol. 1167. taliter deſcriptum: „ Cùm Pagani Ubii has terras habitarent, hoc loco Libe„ ro Patri Sacellum extruxerunt, quod ſuccedente Chriſtianiſmo in honorem Divæ „ Mariæ Magdalenæ anno 690. ſub Adelwino Archi-Epiſcopo Colonienſi eſt conſe„ cratum. Anno deinceps 881. Nortmannorum Reges Godefridus, & Sigefridus A„ grippinam, Bonnam, Tulpiacum, Noveſiúmque igne depopulantes, etiam Sacellum „ hoc in favillas redegerunt. Poſteà Noveſio reædificato, Sacellum hoc quoque re„ ſtauratum, inſtitutúmque ibidem eſt â Sigewino Archi-Epiſcopo Sacerdotum & Cle„ rico-

„ ricorum Collegium. Ad hoc Collegium quidam Viri pietate & Religione insignes „ è Metropolitano Collegio Coloniensi, approbante hoc Reinoldo Archi-Episcopo „ commigrârunt. Philippus verò, Reinoldi Successor, Institutum horum Collega- „ rum confirmavit, voluitque quindecim hìc fore sub uno Præposito Canonicos. Fa- „ ctus itaque est anno 1161. primus Præpositus Sigewinus, sub quo, & sub ejus Suc- „ cessoribus multi Comites in hoc Collegio Domino Deo strenuè militârunt: donec „ anno 1393. R. D. Petrus de Domo Teutonica Præpositus Collegium hoc reforma- „ vit, & Successorem Joannem de Puteo constituit, quæ Reformatio posteà â Frideri- „ co Archi-Episcopo Coloniensi in oppido Zontino confirmata est; cujus tandem „ tempore, anno scilicet 1430. Capitulum hoc Novesiense, Capitulo Windesemensi „ Brilis Hollandorum congregato, est unitum: eique datum, ut in ordine esset â „ Windesimensi Monasterio primum. Tunc habitum Canonicorum Regularium Col- „ legæ suscipientes, anno post quarto Ægydium Bocherolium Remmerswalensem pri- „ mum suum Priorem in Concilio Basileensi postulârunt: quâ in disciplinâ ad annum „ 1583. (quo tempore Monasterium dirutum est) vixerunt. „ Hæc Surius loco citato. Post quem adducenda videntur hìc etiam ea, quæ de primaria Nussiensi Fundatione recensent Annales Domestici, & sunt sequentia: Monasterium Canonicorum Regularium Apostolici Ordinis sub Regula illuminatissimi & Sanctissimi Ecclesiæ Doctoris Augustini Episcopi Hipponensis in Africa, in primaria Archi-Diœcesis Coleniensis post ipsam Metropolim, oppido Novesium, seu Nussia nuncupato, fidelis Ecclesiæ Coloniensis filiâ olim extrà portam ad viam publicam versùs Coloniam Agrippinam ædificatum, & fundatum fuit, & quidem circà tempus fundationis ad ripam Rheni, & loco elevatiore. In illo autem loco Fanum Liberi Patris extiterat, quod vetustissimum semidirutúmque Claudius Civilis Princeps Batavus, post prosperum propè Nussiam equestrem conflictum habitum, restaurâsse fertur.

Anno Dominicæ Incarnationis circiter sexcentesimo nonagesimo, præsidente Coloniensi Episcopo Adelwino hoc ipsum Fanum in Sacellum B. Mariæ Magdalenæ commutatum est, verùm exindè, & quidem anno octingentesimo tertio Godefridus, & Sigefridus Northumbriæ aut Nortmanniæ Reges, cum innumera Barbarorum multitudine totam Regionem istam plùs quàm hostiliter invadentes, simul ac concremantes, etiam Novesium cum vicinis, atque hoc ipsum etiam memoratum Sacellum hostiliter exciderunt, & devastârunt. Post quas miserias taliter expletas, in loco isto constituta, seu potiùs inædificata fuit grangia quædam, quæ in usum Dominorum Metropolitanæ Ecclesiæ Canonicorum fuit servata usque ad tempus Reinoldi Archi-Episcopi sub annum 1163. delecti; qui dum circà annum 1161. officio & dignitate suâ Cancellarius Friderico I. Barbarossæ, Romanorum Imperatori, in bello Italico firmiter assisteret, & Philippus de Hirsberg, Major Decanus Archi-Diœcesin administraret, contigit, quòd quidam devotus Sacerdos nomine suo Sigewinus dictus, cum pluribus aliquot aliis Sacerdotibus Deo sub habitu Canonicali deservire constitueret; quibus etiam quidam Metropolitanæ Ecclesiæ Canonici, quorum corda Deus tetigerat, omnes de Familia Illustri progeniti, sese spontaneè conjunxerunt. Siquidem ipsi memorati Canonici Metropolitani sub Abbate regulariter in unâ Fraternitate dudum vixerunt. Consilio ergò cum ipso Domino Philippo majore Decano habitô, grangia illa propè Nussiam cum adjacente Filiâ pro loco Monasterii seligitur, ac deputatur, ipsique Sigewino suprà memorato, ac Sociis suis ad Monasterium ibidem ædificandum traditur, qui favente Divinâ gratiâ brevi tempore ibidem Ecclesiam cum Monasterio construxerunt. Mortuô tandem in Italia Reinoldo in Archi-Episcopatu successit Dominus Philippus de Hirsberg hujus Instituti Fautor, & Cooperator eximius, qui confectis litteris locum cum omnibus appertinentiis ipsi D. Sigewino & Fratribus, ibidem in perpetuum Deo serviturís, tradidit, & confirmavit, ipsúmque Sigewinum communi sententiâ electum in Præpositum instituit, & munificentiâ Archi-Episcopali certos reditus annuos donando, & Præbendam Eleemosynalem annuam assignando, novellum Monasterium dotavit, circà annum Domini 1181. Canonici quoque Metropolitani diversas decimas & prædia ipsis contradiderunt, & in signum Unionis constituerunt, ut Præpositus ipsius Fraternitatis propè Nussiam ad suum Metropolitanum Chorum veniens Canonicam perciperet portionem, sicut latiùs partim ipsæ Litteræ usque modò sub sigillis integris asservatæ, docent, partim ipsum magnum Chronicon Belgicum in summo Altari ipsius Ecclesiæ extrà Nussiam exaratum, circà annum Domini 1474. videri ac legi potuisse, ac in ipsis Registris Dominorum summi templi tunc repertum fuisse refert. Adolphus ejusdem Ecclesiæ Coloniensis Archi-Episcopus eandem Fundationem ac factas Donationes confirmavit, ac in suam, Divíque Petri protectionem suscepit, divinæ ultionis sententiam interminando iis, quicunque sine ordine judicario Domum hanc in suis

possessionibus aliquo damno vel læsione prosecuti fuerint, & condignò non satisfecerint. Factum anno Domini 1195.

Porrò de præclarissima Congregatione Canonicorum Regularium *Nussiensi* dicta, postmodùm, ut paulò infrà dicetur, Windesimensi unitâ vide Molanum, & Joannem Buschium in Chron. Windesim. quos ambos citat, & allegat Pennottus noster in Histor. Generali Lib. 2. cap. 66. num. 3. Sed ad historiam nostram Novesianam ampliùs illustrandam juvat hìc etiam proferre ea, quæ Reverendissimus ac Amplissimus Dominus D. Joannes Zilles idem Congregationis suæ Windesimensis pro tempore per Germaniam Superiorem Commissarius, instantissimè per me rogatus, in rem præsentem subministravit de Ortu & progressu Canoniæ hujus taliter exarata: Monasterium hoc in oppido Novesium vel Nussia dicto, post ipsam Ubiorum Metropolim seu Coloniam Agrippinam situato, sub patrocinio B. Virginis Mariæ (cujus in throno sedentis imaginem in sigillis suis ordinariis expressam habet) constitutum; primitùs ædificatum fuit extrà portam, & quidem ad ripam Rheni, in loco elevatiore Monasterium novi Montis seu *Over Closter* eàpropter appellari solitum. Fuit autem hìc loci fanum aliquod priscis sæculis Libero Patri sacrum, idem sub annum circiter 690. in Sacellum S. Mariæ Magdalenæ quidem commutatum; verùm post annos 83. irruptione Barbarorum, maximè verò Godefridi, & Sifridi Nordmanniæ seu Northumbriæ Regum, unà cum oppido suo Novesio totaliter exustum periit; ex quo tempore tristissimam omnimodæ desolationis faciem induit, ac tandem hìc loci Grangia quædam in usum Canonicorum Metropolitanæ Coloniensis extructa fuit, quæ usque ad tempora duravit Reinoldi Archi-Episcopi, qui supremo Cancellariatûs Cæsarei munere perfunctus, dum Castra Friderici Barbarossæ secutus in Italia subsisteret, atque intereà temporis majoris Ecclesiæ Decanus Philippus de Hirsberg ejusdem Archi-Episcopi vices gereret, fortè contigit, quòd devotus quidam Sacerdos Sigewinus nomine cum aliis pluribus Presbyteriis, & Clericis (pro antiquo Instituto Regulari apud majores Ecclesias in Germania id temporis sensim in pejus immutato, pro viribus saltem restituendo) secundùm propriam antiquo-novam Canonicorum Regulam Deo impensiùs deservire constitueret, quem, quia hac in parte de majori etiam Ecclesia Coloniensi Canonici quidam, quorum Deus corda tetigerat, fuerunt secuti, consilio cum Philippo Decano supradicto desuper præmaturè habito, memorata grangia cum adjacente sylva ad habitationem congruam oportunè construendam data & concessa fuit Sigewino & sociis: quorum vigilantissimâ curâ hìc loci brevì stetit Monasterium cum adjacente Ecclesiâ ritè coordinatum, siquidem ipsi Metropolitani Colonienses Canonici secundùm Regulam (ut suprà dictum est) in communi vixerunt. Reinoldo tandem in Italia demortuo successit in Archi-Episcopatu ipse Dominus Philippus Decanus antedictus, qui hujuscemodi Institutum Authoritate Ordinariâ legitimè comprobavit, & Sigewino Sacerdoti supradicto de communi aliorum sententiâ in primum novellæ Congregationis Præpositum electo, & reliquis Sodalibus ipsi religiosè conviventibus fundum (cui novum Claustrum superædificatum fuit) totum cum appertinentiis in propriam ac perpetuam possessionem etiam Successoribus eorum integerrimè tenendam tradidit, atque ex Archi-Episcopali munificentia sua certos reditus quot annis colligendos superaddidit, quod factum fuit anno 1181. Nunc gratæ memoriæ ergò hìc enumerare placeat Personas illustres de Ecclesia nostra Novesiana titulo beneficentiæ strenuè promeritos, & sunt sequentes:

Summi Pontifices.

Honorius III.

Innocentius VII. qui ambo Ecclesiam Nussiensem cum quæisvis possessionibus & appertinentiis illius in specialem suam & Sedis Apostolicæ protectionem susceperunt, proprio Diplomate in hunc finem clementissimè dato.

Archi-Episcopi Colonienses.

Philippus de Hirsberg, Fundator. anno 1181.

Bruno de Altena. 1191.

Adolphus de Altena. anno 1195.

S. Engelbertus Comes de monte Martyr. anno 1225.

Henricus de Molevarck. anno 1227.

Fride-

Fridericus de Zanweden. anno 1401.
Theodericus de Mœrſa. anno 1416.
Hermannus Landgravius Haſſiæ. anno 1517.

Duces, Comites, & alii Nobiles Dynaſtæ.

Ludovicus de Milendunck. anno 1222.
Conradus de Dicka. anno 1223.
Otto Comes Geldriæ. anno 1237.
Theodericus Comes Clivienſis. anno 1270.
Aleidis Comitiſſa Clivienſis. anno 1275.
Wilrannus de Juliaco Miles Dominus de Bergheim. anno 1308.
Imagina Conthoralis ejus.
Adolphus de Wevelkoven, & Aleidis de Nerſen ejus Conjux. anno 1342.
Gerardus Princeps Cliviæ Comes de Marcka.
Robertus Dux Juliæ, Cliviæ, Montium &c.
Wilhelmus Dux Juliæ ultimus.
Joannes Wilhelmus ultimus Dux Juliæ, Cliviæ, Montium &c.

Canonici Nuſſienſes genere Comites nati.

Henricus de Seina. anno 1168.
Hildegerus de Diphold. anno 1188.
Henricus de Altena. anno 1191.
Ricolphus de Monte, Prior. anno 1193.
Joannes de Ridtberg, Decanus. anno 1195.
Anchiſes de Molenmarck. anno 1195.
Volmarus de Adochk. anno 1212.
Everhardus de Wevelkoven. anno 1215.
Dericus de Ducka. anno 1218.
Gero de Alphin. anno 1230.
Henricus de Helfenſtein. anno 1239.
Henricus de Erperath, Præpoſitus Sceflenſis. anno 1260.

Præpoſiti Monaſterii Noveſiani, ſeu Nuſſienſis.

I. Sigewinus Religioſæ Confraternitatis in Monaſterio extrà Nuſſiam primus Author & Inſtitutor præfuit ab anno 1161. usque ad annum 1183.

II. Henricus Præpoſitus tempore Brunonis & Adolphi Archi-Epiſcopi Coloniensi. anno 1195.

III. Luppo. anno 1212.

IV. Jacobus de Hochſteden. anno 1230.

V. Ludolphus. anno 1250.

VI. Rembedo. anno 1290.

VII. Wernerus tempore Wilrami Archi-Epiſcopi Colonienſis anno 1335. hic conſtituit, ut non niſi octo Perſonæ Regulares eſſent in Conventu, cùm â principio fuiſſent quindecim.

VIII. Wilhelmus de Gobel-Rode. anno 1335.

IX. Gerardus de Herda. anno 1371.

X. Sibertus Piceſſo de Nuſſia. anno 1377.

XI. Hermannus Prochers. anno 1384.

XII. Petrus de Domo Teutonica dictus. Is aliquando ſub annum circiter Sæcularem 1400. (uti Annales Domeſtici perhibent) coram Imagine Beatæ Virginis Mariæ in Eccleſia orationi conſuetæ intentus, quaſi indignus, quòd ipſam invocaret, ſibi viſus eſt omninò repelli; unde ſalutari pudore ſuffuſus majori fervore precibus inſtitit, ac tum Matrem miſericordiæ ſibi dicere meruit: *ſi vis te emendare, ego volo te juvare*, quæ inter verba Deipara ad ipſum converſa manu dexterâ ampliùs ſubdidit; *hoc promitte mihi*: ipſe verò Petrus Præpoſitus ſibi redditus, deprehendit manum illius quaſi mollem & omninò carneam, faciem verò ſuam lacrymis undequaque perfuſam; quare talibus attonitus viſis altâ mente ea repoſuit. Quo tempore eadem ter admirabilis Dei Mater zeloſiſſimo cuidam Sacerdoti ac Paſtori Everhardo de Eza (cujus laus eſt in Chronico Montis S. Agnetis cap. 12. fol. m. 160. & ſeq.) in Almelo civitate Hollandiæ in forma ejusdem Imaginis per viſum apparuit, præcipiens ei, quantocyùs iret ad Monaſterium propè Nuſſiam, & loci Præpoſitum in reformatione ejusdem Monaſterii ſtrenuè juvaret, quod & promptiſſimè fecit. Petrus itaque Præpoſitus iſte ſatìs agnoſcens, qualiter ſæpedictum Monaſterium â primæva inſtitutione ſua miſerabiliter defeciſſet, juxtà quoque propriam infirmitatem ſuam, pro concepta reformatione firmiter ſtabiliendâ minùs idoneam & ſufficientem agnoſcens, quaſi per recenſitas apparitiones ſupernè monitus, die 18. Julii anno 1401. ultrò gubernaculis ceſſit per viam, uti vocant, Reſignationis in manus Ordinarii R. D. Friderici de Zanwerden Archi-Epiſcopi Colonienſis liberrimè factæ, ad Monaſterium Heiſterbacenſe Ord. Ciſtercienſis inde ipſe digreſſus, ubi Monachum induit, ac tandem in Domino piiſſimè requievit.

XIII. Joannes de Wael Prior Regularis in Zwollis ad interim tantùm in Præpoſitum Nuſſienſem conſtitutus, usque ad medium ſolummodò decurſum anni proximè ſequentis 1402. præfuit.

XIV. Joannes de Puteo die 27. Auguſti præfato anno 1402. in Præpoſitum Nuſſienſem electus, & confirmatus conceptæ Reformationi omnimodè proſequendæ, totus quantus incubuit, atque graviſſimas has inter curas etiam ſarta tecta templi & Monaſterii Noveſiani ſtudiosè reſtituit, æs alienum omne diluit, ac novos inſuper reditus de jure & conſuetudine quot annis in futurum ſolvendos, ſibi ac Succeſſoribus ſuis proprios comparavit: quibus adde, quòd fragrantiſſimo ejus odore bonæ converſationis undequaque diffuſo, plura ac diverſa virorum æquè ac fœminarum Monaſteria ipſo ſatagente fuerint vel de novo inſtituta, vel ad ſtrictiorem vitæ Regularis obſervantiam pleniſſimè deducta, unde factum, quòd novum Capitulum Nuſſienſe dictum undecim Monaſteriis coordinatum Authoritate Pontificiâ Martini V. ita fuerit comprobatum, ut Caput illius ſub uno eodémque habitu & formula vivendi, deinceps ſemper eſſe deberet; ſæpedictum Monaſterium hoc Beatiſſimæ Virginis propè Nuſſiam, idem ipſum Monaſterium ſuperius ſeu patriâ linguâ *Overcloſter* de futuro nominari ſolitum undecim verò Monaſteria illa, quibus memoratum Capitulum iſtud Nuſſienſe conſtitit, ſunt ſequentia: I. Præpoſitura Belheimenſis propè Dotæckum. II. Prioratus Zwollenſis. III. Prioratus Trajectenſis. IV. Prioratus Goesdonkanus. V. Neomagienſis. VI. Bodecenſis. VII. Romerswalenſis. VIII. Aquenſis. IX. Ewicanus. X. Rectoratus Colonienſis. XI. Rectoratus Udenſis, quæ poſtmodùm omnia (ita ſtatuente Martino V. Pontifice antedicto Sacræ Congregationi Windeſimenſi, id temporis per totam Germaniam celeberrimæ, fuerunt unita, de quo legi poterit Miræus cap. 13. pag. 60. & Joannes Buſchius in Chron. Windeſ. Lib. 1. cap. 14. per totum. Taliter ergò ſacra Domus Noveſiana Windeſimenſibus coadunata, quævis antiqua jura & privilegia ſua non ſolùm ſalva retinuit, & integra, ſed & in Capitulo provinciali poſthac celebrando primum (poſt Priorem Generalem) locum obtinuit; atque hinc Joannes de Puteo Præpoſitus iſte Nuſſienſis ultimus, factus eſt primus ejusdem Monaſterii Prior de Congregatione Windeſimenſi, tandem piiſſimâ morte viam univerſæ carnis ingreſſus anno 1433. atque hæc omnia prolixè ſatìs deſcripſit, qui coràm vidit, & expertus eſt Anonymus quidam Canonicus Regularis Profeſſione Nuſſienſis in magno Chronico ſuo Rerum Belgicarum, quod ætate noſtrâ cum aliis quibusdam opuſculis anno 1654. Francofurti ad Mænum typis publicis in folio (uti vocant) recuſum vulgavit Joannes Piſtorius SS. Theologiæ Doctor, ubi fol. 347. ita legitur: Cùm ſuperiùs dictum ſit de reparatione Ordinis Regularium, tempore videlicet Gregorii VII. hujus nominis Papæ, qui cæpit anno MLXXIV. Et multa magna ubique terrarum fundata ſunt Monaſteria, & maximis divitiis â Principibus & Prælatis ac divitibus ſolenniter dotata; rurſus idem Ordo Regularium in diſſolutionem prolapſus eſt, cùm Monaſtica diſciplina cum temporalium affluentia diu perdurare

non

non queat. Et quamvis ad vitam sæcularem non fuerit devolutus, â primæva tamen Institutione & ejus regulari observatione ubique penè terrarum defecit. Tunc igitur inclyta etiam Regularium Præpositura propè Nussiam Regularis claudicavit â tramite, & tandem non exiguum post tempus â primo miserabiliter omninò deflexit fervore, simúlque ex divitiarum apice ad profundum inopiæ lacum decidit, ut universa, quæ magnificè ipsis collata, & omnia undecunque aggregata, divisim vendiderint, ac inutiliter passim dilapidaverint. Et paulò post: Tunc etiam ad Fratrum reprobam vitam quotidiana victualia ex Cellario Dominorum in summo Coloniensi templo sunt subtracta, & hucusque abolita. Irreformationis istius tempore irreformato Fratres etiam utebantur habitu, nam ad carnem lineis utebantur indumentis, deindè brachatis caligis nigri coloris, more sæcularium, curiosè ligabantur. Desuper tunicâ, ad sæcularem modum plicatâ, nigri coloris induebantur, & loco habitûs utebantur lineo scapulari subtili cum Cappis, & Almutiis more Canonicorum Sæcularium formatis, nec non stannatis. Cùm igitur annô Domini MCCCC. divinæ placuisset voluntati Monasterium Canonicorum Regularium extrà muros Civitatis Nussiensis suæ Sanctissimæ Matris semper Virginis Mariæ Coloniensis Diœcesis ad regularem vitam, unde multis annis exciderat, ut dictum est, reducere, personas ad hoc aptas ex pluribus sibi elegit. Nam idem Monasterium usque ad ultimam desolationem tum temporis erat perductum, ut ruinæ tectorum Monasterii & alia ædificia ruinosa ad oculum demonstrarentur. Igitur tunc temporis erat ibidem Præpositus â Fratribus Monasterii electus Petrus de Domo Teutonica nominatus, de Civitate Nussiensi oriundus, qui vidit visionem in somnis, in hunc modum: visus est antè Altare stare S. Joannis Evangelistæ (quod situm est in sinistra parte Ecclesiæ Monasterii, quæ nunc in Sacristiam ordinata est, in quo collocata erat imago Beatæ & Gloriosæ Virginis Mariæ, sub pedibus suis conculcans antiquum serpentem, quæ imago nunc anno Domini 1498. stat in altari Virginum) ibi igitur Præpositus Petrus visus fuit flectere genua, & eam salutatione Angelica, scilicet Ave Maria, salutare; cùm salutationem eadem imago tanquam ab indigno sibi oblatam respuens, extensâ manu prædictum Præpositum ab Altari cum indignatione removeret. Præpositus videns, se despectum â tanta & tam sibi dilecta Patrona, in quam suam fiduciam post Deum semper ponere consuevit, totus in lacrymas resolutus est, ita, ut lacrymæ illi non imaginariæ, sed reales essent, & verè ambas maxillas ejus humectarent: Tunc per imaginem illam Virgo Beata prædictum Præpositum sic affatur: si vis te emendare, juvabo te: ad hanc vocem Præpositus cum lacrymis respondit: etiam Domina charissima, volo me emendare. Cúmque illa manum suam extendens ad eum diceret, ut id promitteret, prædictus Præpositus misit manum suam in manum imaginis, &, ut sibi videbatur, mollitiem aliquam in manu sua sensit, & evigilavit. Cùm autem rediisset ad se, invenit adhuc lacrymas per maxillas defluentes, & vehementer attonitus, quid ista, quæ viderat, significarent, tacita mente secum sæpè revolvebat. Ista ab ipsius Præpositi ore semel & iterùm â quodam Fratre inter conferendum fuerunt audita. Et ut nota essent posteris nostri Monasterii, rogatus ab aliquibus Fratribus idem, qui audivit, conscripsit.

Rursùs de eadem Reformatione alia visio facta est in partibus (Germaniæ) inferioribus seu Belgii, & æstimo, quod eodem tempore, quo prima: Erat in Almelo Vir venerabilis bonæ vitæ, & famæ laudabilis Everhardus, qui Pastor Ecclesiæ in Almelo fuit, arte Medicus, non solùm corporum exteriorum, sed multò magis animarum. Iste venerabilis Pastor scripsit Præposito Monasterii Regularium qropè Nussiam, quemadmodum scilicet Beata Virgo Maria in specie cujusdam imaginis, quæ posita fuerat in Ecclesia Monasterii prædicti supra summum altare (nunc autem scilicet anno Dom. 1498. posita est in altari S. Laurentii) sibi apparuerit, præcipiens, ut fugeret, & iret ad Monasterium Regularium juxtà Nussiam propè Rhenum, & juvaret Præpositum ad reformandum prædictum Monasterium in Disciplina Regulari. Cui visioni non incredulus prædictus Pastor misit primo litteras, tenorem visionis continentes, cum quodam Fratre Congregationis suæ, qui posteà in eodem Monasterio in habitu Religionis regulariter diu supervixit. Litteras verò cùm Præpositus aperuisset, & tenorem perlegisset, præ nimia lætitia vix se potuit continere. Et statim cogitans de visione, quam ipse priùs habuit, cognovit visionem, quæ per litteras sibi denuntiata erat, visioni suæ, quam ante paucos dies habuit, esse firmamentum & declarationem. Erat autem tunc Reverendus in Christo D. Fridericus de Zarwerden Archi-Episcopus Coloniensis in Castro suo Zoërs (quæ modò Vreedstroem nuncupatus) & Præpositus audiens, Dominum Coloniensem tam esse vicinum, adiit eum, ut celerrime potuit, litteras de visione prædicta â D. Everhardo sibi missas secum portans, quas cùm Domino Coloniensi præsentâsset, & coram eo legi fecisset, Reverendus Dominus ultrà

modum gavisus, & Præposito congaudens, dixit ad circumstantes Milites suos: videte Charissimi, quid iste scribit hìc in litteris. Scribit enim B. Virg. Mariam apparuisse sibi, & jussisse, ut iret ad Præpositum Monasterii Regularium propè Nussiam, & juvaret eum in reformando Monasterio. Erit illud præsagium alicujus magni boni in futurum. Ex eo tempore Reverendissimus D. Coloniensis inclinatus fuit Præposito, & piè juvit Reformationem prædictam. Ita ut singulis annis quamdiu vixit, daret Monasterio octo Omas vini, & quidquid causæ apud Archi-Episcopum habuit, invenit eum semper favorabilem & gratiosum. Cùm autem Venerabilis Dominus Everhardus Pastor prædictus ad Monasterium prædictum venisset, cognovit ex visione sibi ostensâ, id ipsum esse Monasterium, quod in visione ostensum erat. Nec enim unquam ampliùs viderat. Intrans igitur Ecclesiam cùm venisset ad summum altare, respiciens, interrogavit, an ibi supra capsam non consueverit stare imago B. V. Mariæ? responsúmque est ei quòd sic. Ille verò, ubi est illa Imago? quam cùm ostenderent ei positam suprà Altare S. Servatii, respondit, hæc est illa imago, quæ apparuit mihi, date ei locum suprà capsam summi Altaris, ibi vidi eam. Ex illo tempore imago accepit locum, ubi eam Pastor vidit, sed tamen nunc anno 1498. stat in Altari S. Laurentii. Alterâ die post hoc, ut prædictus Ven. Dominus Everhardus ad Dominum Coloniensem venit, & colloquium cum eo habuit, placuit Domino Coloniensi, ut cum consensu Præpositi, qui affuit Domino Everhardo commissionem Monasterii prædicti in litteris ad hoc ordinatis traderet, quas sumens secum ad Patres in Windesem descendit; & cùm non longè post Præpositus cum Clero, qui litteram de Visione Domini Everhardi attulerat, secutus est. Veniens verò ad Monasterium Windesimense consilium cum D. Everhardo â Patribus illis petiit de Reformatione Monasterii Regularium juxtà Nussiam, paratus subjicere illud Capitulo eorum, si accipere vellent. Illi autem in littera Domini Coloniensis D. Everhardo de commissione Monasterii prædicti traditâ invenientes clausulam (usque ad revocationem nostram) & audientes Monasterium esse gravatum debitis, scilicet octingentis florenis Rhenensibus, non audebant illud acceptare, quia Capitulum eorum recenter inchoatum erat, & tale onus in se recipere temerarium videbatur: qua de causa petitioni eorum consensum negaverunt. Valedicentes igitur Patribus illis, venerunt Zwollis ad Priorem Regularium, qui tunc Monasterium suum recenter etiam reformaverat; qui prædictos Præpositum & Dominum Everhardum in omni charitate recepit, & auditâ causâ adventûs eorum cum Conventu suo cæpit deliberare, an fortè petitioni eorum assentire possit. Sed Fratribus dicentibus nonnulli difficiliores erant: Prior tamen, qui viam reformandi prædictum Monasterium occultè sciebat, ita Fratres reliquos informabat, ut tandem cansensum ad ipsum assumendum præberent. Id autem multum oblectabat Patres, qui cùm in adventu istorum Venerabilium Virorum Domini Præpositi scilicet & Domini Everhardi ex quadam infirmitate lecto Prior decumberet, dato consensu eorum petitioni, sanum se & incolumem sentiret. Quare præcepit jungi currum, & Fratres ad hoc ordinatos cum suis sarcinulis & aliquibus victualibus desuper locatis cum curru usque ad Nussiam duci: quô Deo Duce prosperè in Monasterium prædictum circá Assumptionis Festum Virginis Gloriosæ venerunt: ita ut in vigilia Festi ipsius primas vesperas in eo cantarent: Sic divina Miseratione, precibúsque B. Virginis (non dubium) intervenientibus, in prædicto Monasterio Reformatio cum Disciplina Regulari incepit, & quotidie de bono in melius crevit. Attamen Fratres in principio missi, magnam paupertatem sustinuerunt, & cùm lectisternia non haberent, saccos paleis & straminibus compleverunt, ut super illis nocturno tempore quiescerent. Quod idem factum est de cibo & potu, qui satìs tenuiter & frugaliter eis subministrabatur. Et tunc Fratres Monasterii Nussiensis iterum Religiosum assumpserunt habitum, linea ad carnam mutantes in lanea, & ligaturas cum caligis sæcularibus omittentes; pro nigro etiam colore superioris plicatæ tunicæ album colorem sine plicis monasterico more assumpserunt, & pro scapulari lineo utentes subtili. In quo singulariter Regularium extat habitus, quemadmodum Monachalis habitus in cuculla. Et iste habitus Regularium adeò cæterorum Religiosorum excellit habitum, ut Dominus Apostolicus cum universis Italiæ, Franciæ, & Angliæ, & aliarum Regionum Pontificibus pro quotidiano habitu utantur subtili, quamvis Alemanniæ Pontifices eo tantùm in Pontificalibus induantur. Regulares tamen Nussienses Cappas Sæcularium Canonicorum more formatas retinuerunt, donec se Windesimensibus subdiderunt. Et stricta omiserunt Bireta, assumentes pannea, quibus usque in hodiernum utuntur diem. Eodem Reformationis anno post Festum Assumptionis accidit, ut Fratres missi essent ad messem, ut de suis agris colligerent frumenta, in Profesto videlicet Nativitatis B. Virginis Mariæ, uno tantùm tum in Monasterio manente Laico, qui occupatus opere suo, quod præ manibus habebat, audivit sonum magnum in aqua vel rivo Arnaphe, qui Monasterium

um præterfluit, & primò quidem non metuit, æstimans, bestiam aliquam jactare se flumine; sed cùm secundo audisset eundem sonum, accedens ad littus, vidit piscem magnum, scilicet Salmonem, quem apprehendens cum brachiis suis & trahens in terram, vidit eum palpitare, sed Laicus lætus in Domino, tantum attendens miraculum, levavit eum in brachia sua, & ad culinam deferebat, & Fratribus de campo venientibus & fatigatis de labore occurrit cum gaudio, dicens: gaudete Fratres in Domino, quia B. Maria misit vobis magnum Salmonem, ut habeatis, undè Deo, & Sibi gratias in hac Solemnitate agatis. Hæc ille loco citato.

Nomina Regularium Priorum

De Congregatione Windesimensi Monasterii extrà Nussiam.

I. Ægydius de Bocherold Decretorum Doctor è Canonia Remerswallensi in secundum Priorem Novesianum postulatus, interfuit Concilio Basileensi; tum diem suum obiit anno 1434.

II. Nicolaus de Ruremunda in Decretis Licentiatus. obiit anno 1457.

III. Joannes Mangelmann. obiit anno 1467. Durante regimine Venerabilis in Christo Patris istius, ac Religiosissimi Prioris Joannis, pientissimum hoc Monasterium Nussiense damnosam adeò ac formidabilem coactum fuit sustinere direptionem, quando nimirùm potentissimus id temporis Princeps Carolus Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ &c. Dux, cum innumero quasi militari exercitu post plures Provincias fortissimè debellatas, agrum etiam Coloniensem anno 1474. hostiliter invasit, ipsámque Urbem Nussiensem obsedit, de quo Anonymus in magno Chronico Belgico fol. 412. & seq. ita scribit: Agminibus igitur exercituum suorum excellens Princeps stipatus, nec non præliorum machinamentis aptatis, cùm in Trajecto super Mosam tanquam evaginata Coloniensi Diœcesi immineret romphea præcipuè tribus ejusdem territorii civitatibus, quæ præcipuè contrariebantur Archi-Episcopo, magnum incussit timorem, ita ut Coloniensis Metropolis duo solennia juxtà Civitatem confregit Monasteria cum leprosorio: Nussienses tamen singularem ob Archi-Episcopi offensam magis habebantur suspecti, & idcircò munimentis perficiendis abundantius operam dabant. Suspicionem tandem timorosæ exspectationis Regularibus antè oppidum morantibus Prior ejusdem Ordinis civitatis Ruremundensis ademit, iter festinanter arripiens, versùs Nussiam Principis certissimum Priori & Fratribus intimavit adventum; quod, nisi fecisset, peculiaria Monasterii utensilia cum quibusdam aliis pretiosis dispendiosè in Monasterio remansissent, quamvis civitatis ob instantiam ante permodicum tempus trecenta in ipsam perfecta sint Maldra siliginis, cum quibusdam aliis clenodiis. Post hanc Ruremundensis Prioris Regularis denuntiationem de adventu Principis certificati, Monasterium utensilibus, & aliis, ut suprà dictum est, toto evacuavimus conamine, & festinantiâ. Nonnulla ad terram Montensem citrà Rhenum direximus pretiosa. Deinde Prior Monasterii per diversa Religiosorum loca disposuit ordinare Fratres: è quibus Suppriorem cum tribus Fratribus Sacerdotibus, & duobus Conversis ac nonnullis Laicis in Monasterio reliquit. Ad Civitatem Nussiensem sex deputavit Fratres Sacerdotes cum quotuor Novitiis, & uno Converso, ac quinque Laicis cum quibusdam familiaribus ad Monasterium Regulariffarum Berckensis Oppidi duo deputati sunt Fratres Sacerdotes cum uno Converso. Ad Regulariffarum Monasterium in Dnislacken in Ducatu Clivensi duo deputati sunt Fratres Sacerdotes cum uno Diacono. Postremò Prior se transtulit ad terram Montensem ad quoddam Monasterium Sororum Ordinis S. Francisci de tertia Regula cum uno Fratre Sacerdote & uno Diacono, ac uno Converso, & Laico uno. Cæteri Laici hinc inde dispersi sunt. Ista antequam fieret divisio, Fratres lamentabili corde & voce in Choro *Salve Regina* cecinêre, B. Virgini Monasterium commendantes, deinde in hospitum Camera pariter refectis, se mutuò Fratres valedicentes, cum ejulatu & fletu quorundam ad loca singulis deputata ab invicem recesserunt. Sed & Serenissimus Dominus Hartmannus Landgravius cernens civitatem, nos illuc deputatos intrare, ex compassione lacrymabatur, ut nobis posteà retulit. Omnia etiam victualia Monasterii in vino & bladis, in carnibus & butyro, ac caseis & animalibus tantam introduximus copiam, ut nobis ad triennium abundanter suffecisset. Sed Procurator tunc pro tempore intraneus existens civitatis, & nimiùm partialis, magnam victualium partem distribuit pro stipendiariis alendis: ita ut cum cæteris posteà manducare necessè habuerimus carnes caballinas. Insuper pondus innumerabile plumbi de tectis Monasterii ad globos Bombardarum tundendos civitati tradidit cum numerosa multitudine asserum ex Monasterio ad Ci-

vitaris munimenta perficienda devexit. Subinde tumultus exortus est pluribus civibus & stipendiariis Monasterium funditùs destruere volentibus. Sed Beatissima Virgo per quosdam de Optimatibus habitaculum defendit suum. Incenderunt tamen Curtim in Hannone in opposito Monasterii citrà rivum Erpiæ, & Curtim in Monasterio. Ex quo incendio nonnullæ officinæ incensæ fuerunt, & periissent cum Monasterio, nisi Fratres in Monasterio derelicti, cum aliquibus Fratribus ex civitate, cum adjutorio etiam aliquorum incendium non sine magno labore extinxissent. Et paulò post: Regulares interea, qui in Monasterio civitati proximo remanserunt, magno in timore Principis præstolabantur exercitum, maximè cùm Superiorem cum quodam Converso Gallicanum idioma intelligentem præmiserant, qui â Picardis exercitum præcedentibus captivi detenti erant. Sequenti igitur die (Sabbato post Festum S. Jacobi Apostoli) manè ad Principis Imperium castrorum Papiliones ad transpositionem disponebantur, & magno cum suo apparatu versùs civitatem in manu potente ipse Princeps se transtulit Regularium juxtà civitatem intrans Monasterium. Quidam tamen Brabantiæ Officialis cum cæteris pluribus præcessit exercitum, consulens & avisans pariter & juvans, Fratrum victualia, quæ tamen modica erant, ad Sacristiam tanquam ad tutiorem locum deportari, in qua etiam Princeps ipse Fratres die noctúque permanere præcepit, nisi celebrationis tempore, vel funeris causa exercitui deservirent, proditionem forsan timens, in introitu ergò exercitûs in præfatum Regularium Monasterium ad celebrandum se Fratres disponebant. Missis tandem omni cum quiete auditis, dispersi sunt universi per Monasterii officinas, & Fratrum cellas, nec non per reliqua abdita & publica loca, tollentes inde januas & fenestras Refectorii, Stuphæ ac Cameræ, hospitum mensas cum lectisterniis Fratrum & hospitum, & quidquid asseris reperire poterant in temporis momento abstulerunt, ac extrà Monasterium ad campum deportaverunt, fossoribúsque contrà civitatis jacula munimenta ex ipsis aptaverunt. Hæc loco citato.

IV. Georgius de Creveldiâ primùm Prior Novesianus, indè Basileensis in Helvetia factus anno 1489. priùs sub annum 1484. commissionem accepit authoritate supremâ datam & collatam, visitandi omnes Congregationes Monialium tertiæ Regulæ S. Francisci per totam Archi-Diœcesin Collonienſem diffusas, atque omnes alias sine Regula viventes, certo cuidam Ordini ac Regulæ subdendi.

V. Joannes de Warhausen. obiit anno 1494.

VI. Arnoldus natione Westphalus, patriâ Monasteriensis. obiit anno 1495.

VII. Radbodus de Kempis. obiit anno 1503.

VIII. Joannes natione Westphalus, patriâ Monasteriensis. obiit anno 1503.

IX. Joannes de Indagine. obiit anno 1503.

X. Joannes de Nussia. obiit anno 1505.

XI. Gerardus Reipgen. obiit anno 1524.

XII. Wilhelmus Hopp de Embrica. obiit anno 1534.

XIII. Joannes de Essendia. obiit anno 1547.

XIV. Stephanus de Kempis, suadente corporis infirmitate liberè resignatus anno 1563. obiit anno 1580.

XV. Goswinus Hulter. obiit anno 1575.

XVI. Quirinus Telanus, quo præsidente, dum anno 1583. Gebhardo Truchsessio Archi-Episcopo & Electore Coloniensi â Religione Orthodoxa Sacrilegè deficiente, gravissimum bellum per universam ditionem Coloniensem esset subortum, atque hujus occasione Novesianum Monasterium funditùs destructum fuit, & solo coæquatum, ipse memoratus Prior Quirinus cum quæisvis (qui in id apertè consenserunt) Claustralibus Canonicis terrîs defunctus diem suum obiit anno Christi 1575. Ejus â morte reliqui, qui supervixerunt Regulares Canonici Nussienses Coloniam Agrippinam ad Monasterium SS. Corporis Christi (ubi pro tunc exulavit Prior Windesimensis ab hæreticis Religiosâ mansione suâ dejectus) digressi in novum destructi sub Urbani Monasterii sui Novesiani Priorem unanimiter sibi delegerunt R. D. Wernerum Tilianum, pro tempore ejusdem dejecti Monasterii Nussiensis Proturatorem pro tunc Canoniæ Marbacensis in Alsatia Priorem, atque isthic sub specie Unionis cujusdam constituerunt, quousque malignâ Truchsessiorum factione omninò suppressâ per Ernestum, è Ducibus Bavariæ Archi-Episcopum, & Electorem Coloniensem, ipsis potestat facta est, intrà urbem ipsam Nussiensem aliud novum inædificandi Monasterium. Cùm autem sub idem tempus RR. Patres Societatis Coloniam devenissent, cuperéntque

que pro Collegio seu Seminario recèns inædificando dari sibi bona illa, ad exustum Monasterium istud adspectantia, graves admodùm controversiæ fuerunt suscitatæ, quibus tamen denuò sopitis, nova Domus simul & Ecclesia intrà ipsam Civitatem Novesianam â supradictis Fratribus exulantibus fuit apparata, & sub annum 1605. plenissimè perfecta, qui iidem interim edocti, suum Windesimense Monasterium â Confœderatis Belgii Statibus jam omninò fuisse potenter occupatum, unáque simul exulantem Priorem Windesimensem supradictum incipere mori, in Synodo Leodiensi nuper anno 1605. die 9. Julii coacta.

Nomina Priorum intrà Nussiam.

I. Wernerus Tilianus antè memoratus, novi Monasterii Novesiani in ipsa Civitate recèns (ut dixi) ædificati, in primum Priorem intra ipsam sæpè fatam Civitatem fuit denuntiatus, qui subindè toto reliquo vitæ suæ tempore multis & magnis laboribus fatigatus, demùm pientissimè in Domino requievit anno 1615. jam priùs Venerabilis Congregationis Officio Visitator, in ipso actu Visitationis Monasterii Bodecensis in Westphalia idem sub simplici hac Epigraphe congruo honore tumulatus: *Visitantem me visitavit Dominus.*

II. Joannes Nauta secundus intrà Civitatem Nussiensem Prior, dum suis omnimodè sollicitus præest, incredibiles ab Adversariis (quos nominare possem, si vellem) Canoniæ hujus bonis temporalibus suprà nimis, quàm credi potest, constanter insidiantibus, plusquàm terribiliter exagitatus; imò & cum suis pro justitia & veritate triste exilium toto septennio perpessus; cùm tandem bona causa triumphet, Authoritate Apostolica in plenam bonorum æquè mobilium ac immobilium restitutus, reliquum vitæ in multa patientia & virtute protractæ, tandem miseriarum & laborum satur devixit anno 1644.

III. Adolphus Kusen ex Priore Marbacensi in Alsatia ad regimen Canoniæ hujus Novesianæ postulatus, ac paulò post videlicet anno 1649. in Capitulo Generali in Commissarium Ordinis, & Windesimensis Congregationis per superiorem Germaniam constitutus, ac tandem etiam in Synodo Leodiensi Prior Generalis anno 1652. delectus, dignitatis & officii hujus curis & laboribus immersus vitam liquit temporalem anno 1654.

IV. Gabriel Brewer quadrienniò solùm præfuit, & urgentibûs fatîs ad plures digressus terris disparuit anno 1658.

V. Christianus Hasert proximum Prædecessorem suum in Regimine Canoniæ hujus Novesianæ secutus, dum jam priùs etiam Priorem Sultanum, propè Hildesiam, plusquàm laudabiliter egit, uno Anno & Mensibus aliquot ad clavum sedit, & urgente corporis infirmitate lubens Regimini cessit, exinde huic Sæculo defunctus anno 1672.

VI. Stephanus Nœtlich jam ordine sextus intrà Nussiam constitutus, diem suum obiit anno 1673.

VII. Joannes Zilles, Patriâ, ac Religiosa Professione Novesianus, anno 1673. pridie Calendas Julii Canonicâ Electione Prælaturæ Nussiensis fasces adeptus, ac post etiam in Capitulo Generali Leodii sub annum 1677. celebrato, sui Ordinis & Congregationis Windesimensis Commissarius declaratus.

NOVESIANUM

Aliud, hoc tamen extrà sæpefatam Civitatem conspicuum unius ejusdémque cum priore Sexûs & Instituti Regulare Claustrum, hoc tamen alterum, dum cum adspectante propriâ Ecclesiâ Divo Nicolao Episcopo Myrensi Confessori dicatum sub Regulari Visitatione Ordinarii salvum & integrum consistit, de tempore tamen & Authore primæ fundationis haud amplius Posteris innotescit.

NOVESIANUM,

Adhuc aliud tale quoddam de eodem Ordine & Congregatione Windesimensi isthìc loci seu in eadem Civitate Novesianâ vel olim constitit Monasterium, istud tamen fœmininum, quod quidem refertur inter ea, de dicta Congregatione Sacrarum Virginum Cœnobia, quæ per Venerabilem Patrem Joannem de Puteo Priorem Novesia-

num ſupradictum & proximum Succeſſorem illius poſt annum 1407. fuerunt vel de novo fundata, vel ad ſtrictiorem obſervantiam reducta, & quævis iſtarum Regulari Viſitationi Prioris Noveſiani pro tempore exiſtentis perpetuis futuris temporibus ſubdita, cujus tamen Religioſi Parthenonis exiſtentia poſterâ ætate quocunque demùm fato penitùs exolevit.

Littera O.

OBERENDORFFIUM,

Longè celeberrimum quondam apud Carantanos intrà fines Diœceſis Lavantinæ Religioſum Profeſſionis Canonico-Auguſtinianæ Monaſterium, famoſo illi ſuæ Provinciæ oppido Volchelmarchtenſi vicinum hodiedum emicat, priore tamen ſtatu ſuo penitùs immutatum. Hoc autem ad annum Chriſti 1164. Udalricus Archi-Dux Carinthiæ, vel (ut aliorum eſt opinio) Achatius Comes Bogenſis & Cunigunda piiſſimi conjuges caducis bonis divitias æternas mercaturi præpingui dote condiderunt, primitùs Religioſis novæ S. Norberti familiæ Præmonſtratenſis Alumnis loco impoſitis, quos tamen poſtmodum (quocunque demùm fatô) aliò transportatos ſecuti ſunt Regulares Canonici Auguſtiniani, qui magnâ ſui nominis laude Oberendorfſenſe Cœnobium iſtud conſtanter incoluerunt, usque ad annum Chriſti 1598. â quo tempore R. R. Patres Societatis Jeſu Regularem Præpoſituram hanc Oberendorffenſem adepti, proventibus ſat opimis indè præſtandis enutriunt Comprovinciale Collegium ſuum Clagenfurtenſe. Leonardus Undecimus numerô Præpoſitus Reicherſpergenſis Diœceſeos Patavienſis in Norico â Wigul. Hundio in Metropoli Salisburg. Tom. 3. fol. 246. *Vir pacificus* appellatus ſuum hoc Oberendorffenſe Cœnobium (reſignatis priùs prioris Reicherſpergenſis Præpoſituræ faſcibûs) anno circiter 1201. ſuſcepit reſtaurandum, idem poſtmodùm Oberendorffenſi huic Dignitati fataliter immortuus anno 1206.

OELSNENSE

Collegium ſeu Præpoſitura Canonicorum unà cum Hoſpitali Oelsne (quæ eſt Urbs inferioris Sileſiæ deſcripta â Zeillero in Itinerario Germaniæ cap. 24. num. 17. fol. m. 524.) quondam ſatis inclyta. Henricus I. cognomento *Auceps* Romanorum Rex, qui locum iſtum anno Chriſti 926. ex rurali oppido in muratam civitatem conſtituit, primus etiam (uti certa conjectura ſimul & conſtans traditio eſt) novam hanc Præpoſituram extare voluit, eámque cum adjuncto Hoſpitali S. Georgio Megalo-Martyri dedicari fecit. Vertentibus annîs Albertus & Carolus Sileſiæ Duces Munſterbergenſes & Oelsnenſes (quorum ſtemma Genealogicum deſcribit idem Zeillerus loc. cit. cap. 23. num. 18. fol. 520.) hoc ipſum Canonicorum Oelsnenſe Domicilium cum queisvis attinentibus bonis ac poſſeſſionibus pleno, ut ajunt, jure poſſidendum tradiderunt Venerabili ac Ampliſſimo in Chriſto Patri Thomæ Abbati (qui circà annum 1520. inclaruit) ſimul & Capitulo Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini Congregationis Lateranenſis ad B. Virginem Uratislaviæ in Arena degentium, quorum ſtudio protinùs paris Inſtituti Regularis colonia eò fuit dimiſſa, quæ ſat magno animarum fructu palàm edito ad ſalutem multorum in Iſraël continuò ibi conſtitit, quousque tandem peregrina Religione in terras iſtas violenter inductâ, ſimul & Religioſis Canonicis per ſummam injuriam loco cedere compulſis, Regularis hæc Præpoſitura Oelsnenſis â fundi Domino Acatholico in uſus profanos abrepta meriſſimè defecit.

OENINGENSE,

Antiquiſſimum Canonicorum Regularium Ord. S. Auguſtini Collegium, ſeu Præpoſitura in vaſtiſſima Diœceſi Conſtantienſi propè Steinium, quod eſt Hegoviæ oppidum in ſuperiori Suevia finibus Helvetiorum contermina, amœniſſimo loco in editione valle & fertiliſſimo terrarum tractu ſupra Rhenum, ſeu Regii fluminis hujus ripam ſituata. Hanc in honorem Principum Apoſtolorum SS. Petri & Pauli, item S. Hippolyti Martyris Romani, tempore S. Conradi Epiſcopi Conſtantienſis ad annum 965.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

CELSISSIMO PRINCIPI ET APOSTOLICÆ SEDIS
GRATIA EPISCOPO OENINGÆ D. D. D.

Joann Franck sc. 1687.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ELSISSIMO PRINCIPI REVERENDISSIMO DOMINO DOMINO FRANCISCO IOANNI DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS
GRATIA EPISCOPO CONSTANTIENSI S. R. I. PRINCIPI DOMINO AUGIÆ MAIORIS ET OENINGÆ D. D. D.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

965. noviter fundavit, qui post quatuor filios suos immaturo fato præreptos, cum Richlina uxore Othonis I. cognomento Magni Romanorum Imperatoris filiâ, suarum (quas amplissimas habuit) possessionum omnium hæredem unicum Deum Cœli constituit Chuno Comes Oeningensis, cujus illustrissima (quam rara vitæ Sanctitate percelebris circà annum gratiæ 1020. plurimùm decoravit B. Kunegunda seu Cunissa secunda fundatrix Monasterii Diesrensis itidem Canonicorum Augustinianorum Diœcesis Augustanæ in superiore Bavaria, de hoc singulariter laudata apud Raderum in Bavaria Pia fol. 19. & seq.) Prosapia duravit ad annum usque 1430. teste Bruschio de Monast. Germ. Cent. 1. fol. m. 96.

De eadem fundatione Oeningensi præter alios nominatim agunt etiam idem Bruschius citatus, & Gab. Bucelinus in German. sacra Part. 2. fol. 245. ambo tamen isti mendosè satis, dum nempè Canoniam istam Oeningensem â primo sui exordio pro Monachis Benedictinis factam fuisse scribunt, sed & una simul asserunt, Religiosos Canonicos primùm post aliquod tempus isthic loci Monachis fuisse substitutos: quorum tamen assertionem utpotè nimis temerariam imò falsissimam abundè satis confundit ea, quæ nullam prorsùs de statu Monachali, seu Monachis, benè tamen de Canonicis mentionem facit ipsa memoratæ fundationis Bulla hodiedùm in Originali suo integerrima, eáque nobis in solidam rei confirmationem hìc inserendam, gratiosè communicata, ac pro contuendo legitimæ veritatis testimonio, & simul eximio historicæ antiquitatis studio nunquam non de posthàc illibatè servando fideliter transumpta juxtà sequentium tenorem:

In nomine Sacrosanctæ & Individuæ Trinitatis Divinâ disponente Providentiâ Otto Imperator Augustus &c. Quoniam ad gubernationem & defensionem Ecclesiarum ordinatione Dei promoti sumus, earundem etiam statuta justè & providè moderari debemus, unde notum facimus tam præsentis quàm futuri temporis Christi fidelibus, quòd Dominus Chuno Comes de Oeningen dari sibi privilegium ad Oeningensem Ecclesiam nostram imploravit Serenitatem, quam ipse in honorem SS. Petri & Pauli, Sanctique Martyris Hippolyti consensu Uxoris suæ Richlinæ filiorúmque ejus Eggeberti, Leupoldi, Chunonis & Lutoldi in proprio fundo construxit, in qua Canonicos & Præpositum Deo militaturos congregari disposuit, ad quorum usus necessarios prædia sua diversis pagis Comitatibus, ac locis contradidit Oeningen Elsna &c. prædictique Comitis Venerabilis quoque viri Conradi Constantiensis Episcopi, aliorúmque petitionibus assensum præbentes, maximè tamen pro remedio animæ meæ & parentum meorum denotata prædia Canonicis Oeningensis Ecclesiæ possidenda fruendáque concessimus, legitimè confirmavimus, simúlque præcepimus, ut nullus Dux, Comes, Advocatus sive alia minor vel major Persona Canonicis præfatæ Ecclesiæ audeat quidquam præsumptuosè inferre, aut possessiones eorum distrahere, aut imminuere vel inbeneficiare. Si quis autem, quod absit, temerarius præsumptor hujus nostri privilegii confirmationem violare præsumpserit, aut inquietare tentaverit, auri purissimi centum libras exponat, dimidium Cameræ nostræ, & dimidium Ecclesiæ. Et ut hæc regalis nostra traditio stabilis & inviolata permaneat, hanc Chartam scribi, manúque propriâ corroborantes sigilli nostri impressione jussimus insigniri &c. &c.

Signum Domini Ottonis Magni & Invictissimi Imperatoris Augusti. Hiltpoldus Episcopus & Capellanus vice Willegisi Archi Cancellarii recognovi. Dat. Idibus Januarii divinæ Incarnationis nongentesimo, sexagesimo quinto, Regni verò Ottonis decimo octavo, Imperii anno quarto, actum feliciter, Chuniæ. Amen,

Post recensitam fundationem Canonia hæc Oeningensis semper proprios (quorum quamvis simplicia solùm nomina recenset Bruschius antecitatus) suos habuit Præpositos usque ad annum 1534. quo durante eadem ipsa, cum opulentissima Divitis Augiæ Abbatia, authoritate & consensu tum Pontificio, tum Cæsareo, pleno jure subdita & incorporata fuit mensæ Episcopali Constantiensi in supplementum nempè multorum redditiuum â Novatoribus Calvinianis, & aliis multifariam hinc indè subtractorum; quod tamen ea solùm conditione factum, ut perpetuis futuris temporibus Canonici Augustiniani isthìc loci seu in Ecclesia Oeningensi imperturbati (prout hodiedum fit) persistant: quæ omnia fusiùs explanat Jacobus Merck in suo Chronico Constantiensi fol. 340. Quare cessantibus Præpositis Regularibus Collegio huic cum omnimoda potestate, & plenissimo juris Dominio præsidere cœperunt, prout etiam præsident S. R. I. Principes, Episcopi Constantienses dehinc etiam Domini Oeningæ appellari soliti.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

OLEMBERGENSE.

Notissimum antehac Canonicorum Regularium in Sundgovia, quæ est Provincia finibus superioris Alsatiæ contermina, Monasterium Basileensis Diœcesis, de quo Pennottus noster Lib. 2. cap. 39. n. 7. ita scribit: *Olembergense S. Mariæ vulgò Montis Olivarum in Diœcesi Basileensi fundatum fuit anno 1197. à quadam Comitissa, cujus Præpositus habet usum Pontificialium & votum in Comitiis Provinciæ, ut à Reverendissimo Domino Petro Mandero illius Præposito Commendatario & utriusque signaturæ Referendario accepi.* Hæc ille loco citato. Contrà ac Basilea sacra seu series Episcoporum Basileensium 1658. Bruntruti in 8. edita, Romanum Pontificem S. Leonem IX. è Diœcesi Basileensi prognatum Canoniam hanc è fundamentis ædificâsse, eámque reliquiis S. Romani Martyris, sed & prædiis quibusdam, amplissimisque proventibus locupletâsse, item Berchtoldum hujus nominis Secundum, Ordine verò IV. Episcopum Basileensem Olembergam novis redditibûs augmentâsse, refert tum in Theodorico II. tum in Berchtoldo II. Basil. Episcop. fol. 164. & 236. Verùm de moderno statu Cœnobii hujus Olembergensis, modò secundùm antiquum ac genuinum Ordinem suum totaliter immutati, juvat hìc apponere, quæ de eodem è Regione loci ab amica manu haud ita pridem fuerunt ad me rescripta, sub hujusmodi tenore: Furor præteriti belli Suecici plura suffocavit notissima Canonici Ordinis Monasteria, inter quæ etiam in tanta temporum calamitate ad eam vel pretio ab eo, cui deficientibus ibidem Religiosis Canonicis in commendam obvenerat, redimendam, vel ad inducendum in eam Canonicorum Conventum, tam Claustrales immittendi, quàm summa grandis peculii nempe sex mille florenorum Abbati Creuzlingensi in hujuscemodi afflictissimo rerum statu deerant, quæ tamen unica duo supererant remedia, & unum quidem nempe posterius requirebat Commendatarius, alterum verò Serenissimus Dux Austriæ Leopoldus, memoratæ Præposituræ Advocatus. Cùm enim Reverendissimus Dominus Jacobus piæ memoriæ Abbas Creuzlingensis altefatæ Serenitati suæ demississimè supplicâsset, ne Canonia ista Olembergensis ab antiquissimo Ordine suo divelleretur, aliud responsum haud tulit, quàm nullum fore periculum, si in ea Canonici Regulares ponantur quoad numerum sufficientes: geminis ergò difficultatibus istis fortiter obsistentibus, seu deficiente non solùm summâ pecuniarum antedictâ, sed etiam Religiosorum Virorum coloniâ, ad Canoniam istam transferendâ, Olemberga favore potentium hujus Sæculi, culpa sine sua, ad alienos devenit, & RR. Patribus Societatis Jesu cessit, frustrà interim allaborante Reverendissimo Domino Præposito Friburgensi, qui eam Augustinianæ Canoniæ suæ omnium Sanctorum annecti, seu incorporari petiit.

OLOMUTIENSE,

Præstantissimum hodie, idque nobilissimâ dignitate suâ summè venerandum sacri Ordinis nostri Collegium, de quo Pennottus noster Lib. 2. cap. 40. num. 1. hæc ponit: *In Moravia Civitate Olomutiensi est insignis Præpositura Omnium Sanctorum, cujus Præpositus utitur Insignibus Pontificalibus. Fundata est ab ipsismet Canonicis Regularibus ex ruinis alterius cujusdam Monasterii Langstronensis* (*Landskronensis* de quo suprà) *nuncupati, & ab hæreticis vastati paulò antè Alexandrum VI. in Ecclesia, quam à Canonicis Cathedralibus obtinuerunt, à Joanne Waridinensi Episcopo anteà instaurata. Monasterium ipsi Regulares Canonici seu Joannes Stiaroka primus loci Præpositus erexerunt propriis sumptibus sine alicujus molestia, vel gravamine, quod Rex Uradislaus suô privilegiô munivit, & sub protectione regni suscepit. Constant omnia hæc ex Charta privilegii Ulatislai facta in civitate Olomutii anno 1510. paulò post copialiter apponendi infrà.* Igitur Canonici Regulares Monasterio suo Landskronensi antedicto, furentibus hæreticis, cedere coacti anno Jubilæo 1500. Olomutium abierunt, ubi Joannes Stiaroka decimus numero & ordine Præpositus Landskronensis, ante Canonicus Monasterii Borowanensis descripti supra, post verò Papiæ in Ecclesia S. Petri in Cœlo aureo ad Corpus Beatissimi Patris nostri Augustini Prior duodennis, ac tandem anno 1474. postulatus & confirmatus Præpositus Landskronensis Capellam Olomutii *Ad omnes Sanctos* intitulatam, â fideli Reverendissimo Capitulo Cathedrali Olomutiensi sibi, ac suis donatam, in Ecclesiam Collegiatam convertit, penes quam ex reditibus prioris Monasterii Landskronensis sedulò collectis, novam mansionem pro suis instauravit, istámque Fundationem seu Translationem quamprimùm Authoritate Apostolicâ confirmari procuravit, quod factum legimus ab Alexandro Papa VI. per propriam Bullam taliter exaratam:

Alexan-

Alexander VI. Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam &c. Exigit injunctum Nobis desuper Apostolicæ servitutis officium, ut ad ea solicitè intendamus, per quæ Divinus cultus augmentum & Religio propagationem ubique suscipiant, & Personæ sub ejusdem Religionis jugo, Domino famulantes valeant Eidem in illius beneplacitis quietiùs deservire, & in his, prout in Domino conspicimus, salubriter expedire, ejusdem Officii partes favorabiliter impendamus, sanè pro parte dilectorum filiorum Joannis Bohemi Præpositi, & Conventus Monasterii per Præpositum soliti gubernari Landscronensis Ordinis S. Augustini Lithomislensis Diœcesis nobis nuper exhibita petitio continebat, quòd cùm jam centum annis vel circà tunc Præpositus & Canonici dicti Monasterii â Bohemis Hæreticis & aliis infidelibus partium illarum â dicto Monasterio expulsi fuissent, tunc Præpositus dicti Monasterii & Conventus præfati, delatis secum quibusdam libris & Ecclesiasticis Ornamentis, aliisque rebus prædicti Monasterii, ad Capellam omnium Sanctorum sitam in civitate Olomucensi, eis per dilectos filios Capitulum Ecclesiæ Olomucensis liberaliter concessam sè contulerunt, & abindè citra ipsi Præpositus & Canonici in ipsa Capella sub Regularibus Institutis dicti Ordinis Altissimo in Ejus beneplacitis famulando habitârunt, prout habitant, ac concessionem dictæ Capellæ eis per dictos Capitulum factam Apostolica Auctoritate confirmari obtinuerint. Cùm autem, sicut eadem petitio subjungebat apud dictam Capellam aliquod Monasterium ejusdem Ordinis aliàs erectum non fuerit, pro parte Joannis Præpositi & Conventus prædictorum Nobis fuit humiliter supplicatum, ut apud dictam Capellam unum Monasterium dicti Ordinis, in quo ipsi Præpositus & Canonici sub Regularibus Institutis ejusdem Ordinis Altissimo famulentur cum Campanili, Campana, Claustro, Cæmeterio, Refectorio, Dormitorio hortis hortalitiis aliisque officinis necessariis sub dicta invocatione Omnium Sanctorum erigere, & creare, libros quoque & alia ornamenta Ecclesiastica, nec non alias res, ut præmittitur de dicto Monasterio Landscronensi asportatas, ac bona quæcunque mobilia & immobilia ad præfatum Monasterium Landscronense spectantia, & quæ favore Regio ab hæreticis prædictis post expulsionem prædictam præfati Præpositus & Conventus obtinuerunt, & etiam acquisiverunt, eidem Monasterio Omnium Sanctorum postquam erectum fuerit, perpetuo applicare & appropriare, aliásque in præmissis oportunè providere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui Divini cultûs augmentum, ac Religionis propagationem ubique vigere, & augeri nostris potissimè temporibus, intensis desideriis appetimus, præfatum Joannem Præpositum & Conventum ac singulos ex eis, â quibuscunque Excommunicationis, suspensionis, & interdicti aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis â jure vel ab homine quavis occasione vel causâ latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutos fore censentes hujusmodi supplicationibus inclinati, apud dictam Capellam Omnium Sanctorum dicti Ordinis, in quo Præpositus & Canonici præfati sub Regularibus Institutis ejusdem Ordinis Altissimo famulentur cum Campanili. Campana, Claustro, Cæmeterio, Refectorio, Dormitorio Hortis & hortalitiis ac aliis officinis necessariis sub dicta Invocatione Omnium Sanctorum eâdem Auctoritate Apostolicâ tenore præsentium sine alicujus præjudicio erigimus, & creamus ac illi sic erecto libros & alia ornamenta Ecclesiastica, nec non alias res, ut præmittitur, de dicto Monasterio Landscronensi asportatas, ac bona quæcunque mobilia & immobilia ad Præfatum Monasterium Landscronense spectantia, & quæ favore Regio ab hæreticis prædictis post Expulsionem prædictam præfati Præpositus & Conventus obtinuerunt, & etiam acquisiverunt, eidem Monasterio Omnium Sanctorum perpetuò applicamus, & appropriamus, ita ut si contingat dictum Monasterium Landscronense ab ipsis Infidelibus recuperari, illud membrum dicti Monasterii Omnium Sanctorum eidem Monasterio Landscronensi de Præposito & Canonicis providere habeat, & deinde ipsum, & ipsos Canonicos, quoties opus fuerit, confirmare, & destituere atque erigere possit. Si & prout meliùs noverit expedire, eisdémque Præposito & Conventui dictam Capellam pro Ecclesia dicti Monasterii Omnium Sanctorum recipiendi, & ad instar aliarum Ecclesiarum, aliorum Monasteriorum dicti Ordinis reformandi & ampliandi licentiam, & facultatem eâdem auctoritate etiam præsentium tenore concedimus & nihilominùs eidem Monasterio Omnium Sanctorum, illiúsque Præposito & Conventui ac Canonicis pro tempore existentibus, quod omnibus & singulis privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, favoribus, concessionibus, gratiis, indulgentiis, & indultis, aliis Monasteriis dicti Ordinis concessis, nec non quibus Monasteria & illorum Personæ dicti Ordinis Canonicorum Regularium Congregationis Lateranensis de jure vel consuetudine seu juxtà privilegia per Sedem Apostolicam illis in genere concessa utuntur, potiuntur, & gaudent, seu uti, potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum uti, potiri, & gaudere, ac eisdem

Præpoſito dicti Monaſterii Omnium Sanctorum pro tempore exiſtenti, & Conventui præfatis, quòd cerâ rubeâ in ſigillis uti poſſint, quodque quoties expedire videbitur aliquem diſcretum virum prædicti vel alterius Ordinis Profeſſorem in ſuum poſſint eligere Viſitatorem, qui Monaſterium prædictum Omnium Sanctorum, & illius Præpoſitum, ac Canonicos viſitet, corrigat, & juxtà eorum demerita deſtituat, ac etiam electum pro tempore in Præpoſitum dicti Monaſterii Omnium Sanctorum Apoſtolicâ auctoritate approbet, & confirmet, ita tamen, quòd ipſo Joanne vivente ad electionem alterius Præpoſiti non procedatur, ſed ipſe Joannes ut Præpoſitus dicti Monaſterii Omnium Sanctorum illius curam & adminiſtrationem habeat, ac eisdem Joanni Præpoſito & Canonicis dicti Monaſterii Omnium Sanctorum nunc & pro tempore exiſtentibus, quòd horas Canonicas ſecundùm morem & conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ dicere ac recitare valeant, nec ad alium morem in hujusmodi horis dicendis obſervandum compelli poſſint, præfatâ auctoritate Apoſtolicâ perpetuò concedimus, & indulgemus, non obſtantibus præmiſſis ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis nec non Monaſterii, Congregationis, & Ordinis prædictorum juramentô, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate aliâ, roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscunque proviſô, quòd ſi contingat Præpoſitum & Canonicos Monaſterii Omnium Sanctorum hujusmodi aliquandò in aliis Monaſteriis ſeu Eccleſiis Divinis Officiis & horis Canonicis celebrandis intereſſe, illum morem, qui in hujusmodi Monaſteriis & Officiis celebrandis obſervari conſuevit, ſtudeant obſervare. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, erectionis, creationis, applicationis, appropriationis, conceſſionis, & indulti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum Ejus ſe noverit incurſurum. Dat. Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quingenteſimo nono Calendis Maji, Pontificatûs noſtri annô octavô.

Poſt hæc Joannes Præpoſitus antedictus novam Olomutienſem Canoniam ſuam aliis inſuper privilegiis, gratiis, & immunitatibus tam Pontificiis quàm Regiis quoque multifariàm condecorari ſtuduit, maximè verò illam primævæ Congregationi Lateranenſium in Italia copulari, ac ſolemniter incorporari, & uniri conſtantiſſimè petiit, ac fideliter obtinuit Litteris publicis ad rei memoriam datis, quæ ſic ſonant:

Hieronymus Mediolanenſis Generalis Canonicorum Regularium S. Auguſtini Congregationis Lateranenſis Tibi Domino Joanni Boëmo Præpoſito Omnium Sanctorum in Civitate Olomucenſi & Canonico ſalutem in Domino &c. Sic animi tui virtus, & in rebus humanis & Divinis ardens charitas atque ſapientia diu nobis explorata tanta eſt, ut meritò te in Patrem habeamus: Verùm cùm aliàs apud Sanctum Petrum in Cœlo aureo Papiæ, ubi Divi Patris Auguſtini ſacrum corpus reconditum eſſe dignoſcitur, ita exigerent merita tua, & virtutes, quibus eum locum & reformare, & decorare ſtuduiſti, ut meritò Te in Fratrem & Con-Canonicum noſtrum ſuſciperemus, particeps æquè factus omnium meritorum noſtrorum in vita, in morte, & poſt mortem, ac ſi unus fuiſſes ex Con-Canonicis & Patribus noſtris. Nunc autem maximo cum cordis jubilo, atque ingenti animi lætitia compertâ Dei gratiá, qua divinitùs inſignitus Dei cultum, ac Canonici Ordinis Regularem obſervantiam in partibus illis ſummô ſtudiô atque labore ampliare conaris, id nos compellit, ut amplioribus dignus ſis muneribus. Eapropter auctoritate Ordinis noſtri communiti te non modò, ſed etiam omnes Con-Canonicos tuos præſentes & futuros ſic Ordini noſtro admittimus, atque connectimus, ut eorundem ſitis (ut præfatum eſt) participes meritorum, quibus ſinguli ex Con-Canonicis noſtris promerentur, ac impoſterùm promerebuntur. Inſuper volumus, ut cùm aliquis ex vobis ad partes noſtras diverterit, ita perhumaniter pertractetur in ſingulis Monaſteriorum noſtrorum locis, perindè ac ſi Congregationis noſtræ profeſſus eſſet: eam autem tantummodò â vobis viciſſitudinem exigentes & expoſcentes, ut mutuâ charitate pro ſalute & converſatione Ordinis noſtri preces aſſiduas ad Deum fundere dignemini, juxtà Pauli egregiam ſententiam, qua nos hortatur: beneficentiæ & communionis nolite obliviſci, talibus enim hoſtiis promeretur Deus. Valete in Domino. Datum Paduæ apud S. Joannem in Viridario Die vigeſimo Maji Anno Domini Milleſimo quingenteſimo &c.

D. Petrus Cremonen. de man^to.

Poſt hæc reſtat etiam ſpeciale quoddam privilegium, â Principe terræ ſeu Wladislao Auguſtiſſimo Hungariæ Rege &c. Clementiſſimè datum Venerabili Domino

Joanni

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Joanni primo Præpoſito Olomucienſi recuperandi quævis jura ac bona Canoniæ Landscronenſi, jam ſuprà recenſitæ, ſuperioribus annis â ſacrilegis invaſoribus iniquiſſimè ſurrepta, ſpoliata, & extincta, & ſic quidem ampliſſimo Diplomate Regio in id conſcripto & expedito ſub hujusmodi tenore:

Wladislaus Dei gratiâ Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ramæ, Serviæ, Galliciæ, Lodomiriæ, Cumaniæ, Bulgariæque Rex, Marchio Moraviæ, Dux Sleſiæ & Lutemburgenſis, ac Marchio Luſatiæ, notum facimus tenore præſentium univerſis & ſingulis ad quos litteræ præſentes noſtræ pervenerint, quòd conſtitutus coram nobis Religioſus Pater Joannes Præpoſitus primus Monaſterii omnium Sanctorum in Præurbio noſtro Olomucenſi Ordinis S. Auguſtini Majeſtati noſtræ litteras quasdam Sereniſſimi Principis Domini Georgii Regis Bohemiæ nec non Marchionis Moraviæ &c. Prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ obtulit, humiliter & cum omni reverentia ſupplicando, quatenùs Regia noſtrâ benignitate & clementia litteras eas gratiosè ſuſcipere, ac innovare denuò, approbaréque & confirmare dignaremur, quarum quidem tenor de verbo ad verbum talis erat: Georgius Dei gratiâ Boëmiæ Rex Moraviæ Marchio, Lutemburgenſis & Sleſiæ Dux ac Luſatiæ Marchio notum facimus tenore præſentium univerſis, quòd indemnitati Eccleſiarum Sanctiſſimarum conſulere volens, ut bona illarum temporalia utcunque diſtracta non in uſibus profanis permaneant, ſed magis Eccleſiis jure debito reddantur.

Quapropter Religioſo Andreæ Præpoſito & Canonicis Regularibus Monaſterii Beatæ Virginis in Landscron Ordinis S. Auguſtini Diœceſis Luthomislenſis exulibus devotis noſtris dilectis conceſſimus, & tenore præſentium concedimus, quatenùs bona Monaſterii præfati quibuscunque perſonis in quacunque ſumma obligata & impignorata per Prædeceſſores noſtros poſſint & valeant redimere & reluere datâ ſummâ, in qua bona ejusdem Monaſterii conjunctim vel diviſim obligata ſunt. Quòd ſi quæ bona ejusdem Monaſterii vi aut quovis modo non impignorata, aut obligata per Prædeceſſores noſtros â quibuscunque tenentur, & occupantur, volumus, ut absque quavis repugnantia dicto Monaſterio reſtituantur. Volentes autem præfatum Monaſterium in ſuis juribus, libertatibus, & poſſeſſionibus illibatum ſervare, præfata bona Monaſterii nulli unquam homini cujuscunque dignitatis, ſtatûs, aut præeminentiæ fuerit, obligabimus, impignorabimus, aut inſcribemus præſentium ſub appenſione Noſtri Regalis Sigilli teſtimonio litterarum. Datum Olomuz die quartâ decimâ Februarii anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo, Regni noſtri anno ſecundo. Nos igitur attendentes, quòd de licentia Summi Pontificis præfatus Joannes Præpoſitus noſtro conſenſu accedente Monaſterii Landscronenſis & bonorum ejusdem translatione obtenta induſtria â Deo ſibi conceſſa Monaſterium juxtà Capellam Omnium Sanctorum ædificavit de bonis ejusdem propriis, & in ſancta Regulari obſervantia inſtituit humilibus precibus ejus ac rationabilibus petitionibus meritò permoti ex poteſtatis noſtræ plenitudine hoc ipſum etiam præfato Præpoſito & fratribus gratiosè præſtitimus præfatas litteras in omnibus & ſingulis earum punctis & articulis approbantes, confirmantes, ac denuò concedentes, ac ratificantes, decernentes, ut juxtà earum tenorem præfatus Præpoſitus & Fratres omnium Sanctorum bona Monaſterii Landscron Luthomislenſis Diœceſis datâ priùs ſummâ in qua obligata ſunt, liberè redimere poſſint, & valeant, & libertate ipſorum aliàs etiam per litteras noſtras ipſis conceſſa, ac etiam per Sedem Apoſtolicam confirmatâ plenè gaudere præcipuè per annexionem bonorum mobilium & immobilium, quæ in Moravia poſſederunt, vel acquiſiverunt, hodiéque tenent pacificè, & poſſident, nominatimque Nezamyslicz, Diedicz, Budretin, Kovalowicz, Oſyſczan, Teteticz, Pinczyn, & quatuor laneos in Laſkow, cum aliquot hominibus & laneis in Wrbatek & Stctowicz, cum curia in Eſwalkoro, in quarum pacifica poſſeſſione ſunt, atque fuerunt. Volentes, ut pro Divini cultûs augmento, ac pro felici incremento ex his in ſancta ipſorum obſervantia vivant, ad Deúmque Maximum & Optimum pro noſtra ac Progenitorum Noſtrorum ſalute Religioſa vota ſuſcipiant. Quòdſi fortè quod abſit futurus Præpoſitus ſalutis ſuæ & noſtræ gratiæ immemor ab obſervantia ſalutari labatur, & admonitus non redierit ad eandem, ex tunc Civitatis ejus Præſul per Viſitatorem eum cogat, aut rebellem removere juxtà privilegium Apoſtolicum procuret. Similiter ſi fratres fecerint, vel contrà Apoſtolica privilegia alibi ſubterfugia quæſierint, aut in vituperium Monaſterii apoſtataverint, non modò ad Monaſterium non reaſſumi, ſed etiam de provinciis noſtris repelli debebunt. In quorum quidem omnium fidem, firmitatémque perpetuam præſentes litteras fieri, ac majoris ſigilli noſtri, quo tanquam Hungariæ & Boë-

miæ Rex utimur, appensione muniri præcepimus. Datum Budæ die vigesimâ primâ Aprilis Anno Domini Millesimo quingentesimo primo, Regnorum autem Nostrorum Hungariæ undecimo, Boëmiæ verò tricesimo &c.

Syllabus

Reverendissimorum, ac Amplissimorum DD. Præsulum Canonicorum Lateranensium Collegiatæ Ecclesiæ ad omnes Sanctos Olomutii in Moravia.

I. Joannes antedictus rebus (ut præmittitur) præclarè gestis magnâ sui nominis gloriâ, nec minore sui desiderio apud quosvis optimos post se relictô plenus meritis requievit anno 1507. die 27. Julii, dignus sanè post mortem illorum numero consociari in cœlis, quorum titulo ac patrocinio propriam Ecclesiam suam ipse studiosissimè dedicari, eámque insigniter adornari fecit in terris.

II. Georgius Basilius Lovoka, piè in Domino defunctus requievit die 3. Decembris anno 1511.

III. Valentinus, confirmationem accepit novæ Fundationis Olomutiensis, item tituli Præpositi, & aliorum jurium in Landscronam competentium factam & reiteratam â Julio II. cujus Bulla talis extat Julius Papa II. dilecti Filii Salutem & Apostolicam benedictionem &c. Exponi nobis nuper fecistis, quòd aliàs felicis recordationis Alexandro Papæ VI. Prædecessori nostro pro parte tunc Præpositi & Conventûs Monasterii per Præpositum gubernari soliti Landscronensis Ordinis S. Augustini Lithomisliensis Diœcesis exposito, quòd cùm jam centum annis vel circà, tunc Præpositus & Conventus ejusdem Monasterii â Boëmis hæreticis & aliis infidelibus partium illarum â dicto Monasterio expulsi fuissent, Præpositus & Conventus præfati delatis secum quibusdam libris & Ecclesiasticis ornamentis, aliisque rebus prædicti Monasterii ad Capellam omnium Sanctorum sitam in civitate Olomutiensi eis per Capitulum Olomucensis Ecclesiæ liberaliter concessam se contulerant, & ex tunc in ipsâ Capellâ sub Regularibus Institutis Altissimo famulando habitabant, ad concessionem dictæ Capellæ Apostolica Authoritate confirmari obtinuerant. Et quòd in ea Monasterium aliquod ejusdem Ordinis aliàs erectum non fuerat, præfatus Prædecessor noster ad dictam Capellam unum Monasterium dicti Ordinis cum campanili, campana, claustro, Cæmeterio, Refectorio, Dormitorio, hortis, hortalitiis, & aliis necessariis officinis sub dicta invocatione omnium Sanctorum pro perpetuo usu & habitatione Præpositi, & Canonicorum Ordinis præfati Apostolicâ authoritate erexit, ac illi sic erecto, libros, ornamenta Ecclesiastica, ac res, & alia bona quæcunque mobilia & immobilia â dicto Monasterio Landscronensi deportata, & ad illud spectantia, & quæ favore Regio ab hæreticis prædictis post expulsionem prædictam recuperârant & acquisiverant, perpetuò applicavit, ita, ut si contingeret dictum Monasterium Landscronense ab ipsis infidelibus aliquandò recuperari, illud membrum dicti Monasterii Omnium Sanctorum esse deberet, nec non illius Præposito, Conventui, & Canonicis prædictis pro tempore existentibus, ut omnibus, & singulis privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, concessionibus, gratiis, indulgentiis, & indultis aliis Monasteriis dicti Ordinis concessis, uti, potiri, & gaudere possint, inter alia indulsit, prout in præfati Prædecessoris nostri litteris desuper confectis pleniùs dicitur contineri. Cùm autem sicuti ea petitio subjungebat, Vos Præpositus & Conventus Monasterii omnium Sanctorum hujusmodi etiam antiquum titulum ac denominationem Landscronensem posteà semper retinueritis, & illo usi fueritis, & non solùm vos oporteat, quin imò necessariò cogamini illum retinere, & eo uti, quoniam si Landscronensem titulum amiseritis, & duntaxat titulo omnium Sanctorum uteremini, hæretici, apud quos & locus, & titulus Landscronensis, ac fructus ipsius tituli existit, invadere vellent omnia bona mobilia & immobilia, Vobis, ut præmittitur, acquisita, & ipsum Monasterium Omnium Sanctorum omnibus bonis illius etiam de novo coemptis, etiam eo prætextu, quòd illa omnia bona non vestro Monasterio Omnium Sanctorum, sed Landscronensi proscripta essent, spoliarent; & licèt omnia bona ad præfatum Monasterium Landscronense pertinentia ab ipsis infidelibus recuperata eidem Monasterium Omnium Sanctorum perpetuò applicata fuerint, ita, ut si contingeret, ipsum Monasterium Landscronense ab ipsis infidelibus recuperari, illud membrum istius Monasterii Omnium Sanctorum existeret, quia tamen hæsitari posset, an Vos titulum Landscronensem hujusmodi retinere, ac illo, nec non privilegiis, & indultis, quibûs, si in dicto Monasterio Landscro-

cronensi degeretis, uteremini, uti possitis. Nos igitur ad omne hujuscemodi dubium tollendum, vestrisque in hac parte Supplicationibus inclinati, Vobis & pro tempore existentibus Præposito, & Conventui dicti Monasterii Omnium Sanctorum, ut etiam deinceps perpetuis futuris temporibus titulo seu dominatione Landscronensi hujusmodi omnibus & singulis privilegiis, concessionibus, immunitatibus, prærogativis, favoribus, gratiis, indulgentiis, & indultis, quibus si in dicto Monasterio degeretis de jure vel consuetudine, aut alias quomodolibet uti, potiri, & gaudere possitis, uti, potiri, & gaudere absque alicujus conscientiæ scrupulo liberè & licitè valeatis Apostolicâ authoritate tenore præsentium de Apostolica speciali gratia concedimus, & indulgemus, non obstantibus præmissis ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, nec non omnibûs illîs, quæ dictus Prædecessor noster in suis litteris voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 27. Februarii MDXII. Pontificatûs nostri anno nono &c.

IV. Joannes.

V. Gregorius, sub annum 1532. inclytus.

VI. Thomas, ab anno 1540. usque ad annum 1544. præstitisse notus, de reliquo nobis incognitus.

VII. Jacobus pleno regimine perfunctus anno circiter 1558. decessit die 25. Augusti.

VIII. Michaël in actis publicis nominatus 1563. de diuturnitate verò Regiminis sui pariter ignotus.

IX. Andreas post septenne circiter regimen extinctus mense Februario anno 1572.

X. Clemens Catullus, de gremio præsidere vocatus, eodem anno 1572.

XI. Tremesius, Monachus Ordinis Cisterciensis anno 1582. in Præpositum Omnium Sanctorum postulatus toto decennio, ob multa & magna debita in apertum Canoniæ hujus damnum contracta, magis semper obfuisse, quàm præfuisse notatus.

XII. Joannes â Weittersfeldt utilissimè præsedit ab anno 1593. usque ad annum 1612. Obiit sexagenarius magnis meritis onustus, nam præter debita, quibus Collegium suum feliciter exoneravit, etiam nova allodia in usum proprium posthàc fruenda, ac perpetuo jure possidenda emptitiè comparavit, cui proin Deus in beata æternitate sit merces magna nimis.

XIII. Joannes Baptista Civallus, Episcopus Nigropolitanus, Suffraganeus Olomutiensis Ordinis Minorum S. Francisci post funera Joannis â Weittersfeldt in Præpositum Ecclesiæ Omnium Sanctorum postulatus, quamvis fuerit Ordine suo peregrinus, præ cunctis tamen Domesticum, & per omnia familiarissimum se præbuit, & probavit: Præfuit optimus & verus Pater Canonicorum Regularium in tabulis nominatus tandem post quinquenne regimen fatis extinctus die 22. Januar. anno 1617. Ejus â morte Regularis Præpositura Olomutiensis toto quinquennio pessimè periclitata, & procellosis diversarum tribulationum fluctibus terribiliter agitata, tantùm non omninò submersa periit: maximè ob seditiones & tumultus bellicos Statuum Moraviæ, qui tum temporis cum Rebellibus Bohemis foverunt partes Friderici Palatini Pseudo-Regis Bohemiæ &c. tum ob multas insidias, quas callidè struxerunt, & ad immissionem usque per Commissarios ad id specialiter deputatos authoritate Pontificiâ æquè, ac Cæsareâ jamjam exequendam invaluerunt Neoterici quidam PP. quos nominare possem, si vellem; quorum tamen consilium veluti consilium Achitophelis Deus disperdidit, idque potissimum factum est opera & singulari industria illius, cujus memoria apud Olomutienses Canonicos Omnium Sanctorum hodiedùm in benedictione est, nempè Reverendiss. D. Joannis Ernesti Palatini, Præpositi & Officialis Ecclesiæ Cathedralis Olomutiensis, qui calamitoso hoc tempore solus & unicus afflictum hujus Monasterii statum singulariter sibi cordi habuit; unde etiam ipse anno 1619. in Præpositum illius canonicè quidem fuit postulatus, id tamen officii in se recipere penitùs detrectavit, certè Canoniæ hujus (quam antiquissimo ordini suo integram servavit) Fundatoribus æquè ac Benefactoribus connumerandus.

XIV. Cæsareus Nardus Montopoli Episcopus, Ordinis Minorum S. Francisci anno 1622. sedatâ persecutionum tempestate, & elusâ insidiarum vafritie in Præpositum Omnium Sanctorum postulatus, non solùm inutilis, sed & pernitiosus nimiùm Administrator loco, & dignitate cedere compulsus, per viam suam quà discesserit, ignoratur.

XV. Andreas Olik Liber Baro de Canziſcka, Cathedralis Eccleſiæ Olomutienſis Canonicus & Cuſtos Protonotarius Apoſtolicus in Præpoſitum Omnium Sanctorum aſſumptus die 20. Julii anno 1632. Præſul digniſſimus, incrementi Canoniæ hujus in ſpiritualibus æquè ac temporalibus omni meliore modo promovendi ſemper ſtudioſiſſimus, ſiquidem templum Monaſterii decorè renovavit, & Altaria in eo erexit, prædia in ſtatum bonum coordinavit, pagúmque Rakava noviter â ſe coëmptum Canonicis Omnium Sanctorum teſtamento legavit, ac tandem piiſſimè requievit die 7. Decembris anno 1641. condigno honore reconditus in Sacello Eccleſiæ Omnium Sanctorum aliàs â ſe tunc erecto, nunc ſubtus Chorum apparato.

XVI. Alexander Ginani de Piſaver immediatè poſt mortem Prædeceſſoris ſui de proprio gremio ad Prælaturam aſſumptus, idem etiam Præpoſitus Canoniæ Sterenbergenſis infrà nominandæ: cujus majorem, Matrice ſua quaſi neglectâ, curam gerens morte defecit anno 1658.

XVII. Balthaſar Erneſtus Kocus die 7. Novembris ex Domeſticis ad regimen promotus, Paſtoris optimi munia ſolerter adimplevit, dum ſcilicet Canonicorum ſuorum cætum pro cultu divino feſtiviùs celebrando, prout potuit, plurimùm adauxit, tectum Eccleſiæ tempore belli Suecici concrematum, cum adjuncto Campanili ſumptuosè novum conſtruxit, multáque alia laude digna geſſit.

XVIII. Ambroſius Auguſtinus Engelman pro tuendis Canoniæ ſuæ Juribus murus inexpugnabilis. Præfuit, ut ex Schedis Authoris noſtri colligo, anno 1686.

Littera P.

PÆRINGANUM.

Collegium hoc Canonicorum Regularium ſub Regula Sancti Auguſtini militantium fundatum fuit per Conradum, Heinricum, & Gebhardum Canonicum majoris Eccleſiæ Ratisbonenſis, Comites de Raning & Rottenburg, germanos fratres, ut teſtatur ſequens Diploma Fundationis Henrici Epiſcopi Ratisbonenſis: Obiit autem Henricus Comes anno Domini 1142. In illo Monaſterio ſepultus dicitur fuiſſe Comes Mospurgenſis, cui etiam inſignia Mospurgenſia aſſignantur, fortè unum familiæ, ut etiam Joannes Avent. in ſua translatione Annalium conjungit Comites de Raning & Mospurg, qui Raningenſibus deficientibus in pure Advocatiæ Pæringenſis Monaſterii ſucceſſerunt, rurſum per electionem Præpoſiti, & Conventus Domini de Lapide, poſtea Domini de Abenſperg, poſtremo Principes Bavariæ ſubrogati ſunt, vide Abenſpergenſium Comitum Genealogiam, in Libro Stemmatum Bavariæ ab Hundio ſcripto.

Diploma Fundationis.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis. Henricus per miſericordiam Dei Ratisbonenſis Eccleſiæ Epiſcopus: omne quod ſcribitur, teſtamentum rerum geſtarum continet notitiam, memoriam fidem & firmamentum. Noverint ergo omnes Chriſti fideles, tam futuri quam præſentes, qualiter quidam Nobiles, tres uterini fratres, Conradus primogenitus nec non Henricus Laici, & Gebhardus Matricis Eccleſiæ Canonicus cum bonæ voluntatis, Matre ſua, nomine Mechtilda, Venerabili vidua, divinum cultum ampliare, & Chriſto in pauperibus ſuis miniſtrare cupientes, Præpoſituram Canonicorum Regularium, ſecundum Regulam Beati Auguſtini, in parte prædii ſui in loco, qui Pargen dicitur, in Eccleſia Baptiſmali, noſtra Authoritate conſtitutam, manibus propriis legitime contradiderunt, in manu noſtra Beato Petro Apoſtolo, ad altare Matricis Eccleſiæ, ad pacem & quietem, & libertatem ejusdem Eccleſiæ quam conſtituerant, tutius muniendum. Poſtulante hoc ipſo dilecto filio noſtro Udalrico ejusdem Eccleſiæ Præpoſito, ea interpoſita firmitate, ut fratres inibi Deo ſervientes ſecundum Regulam Beati Auguſtini lineis utantur, & Oido Canonicus perpetuus inviolabiliter conſecretur: unde & nos rationabilibus petitionibus ejus annuentes, in primis eandem Pärgenſem Eccleſiam præſentis ſcripti pagina communivimus, firmiter, & immobiliter ſtatuentes ut quascunque poſſeſſiones, quæcunque bona eadem Eccleſia in præſentiarum canonice poſſidet, ut in futurum, conceſſione Pontificum, liberalitate Regum vel Principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis Deo propitio poterit

terit adipiſci, firma eidem Eccleſiæ & illibata permanere; ita ut nulla Eccleſiaſtica, ſæcularisve perſona aliquid exinde minuere vel auferre præſumat &c. &c. &c. Si quis autem huic noſtræ conſtitutioni temere contraire tentaverit, ſecundo tertiove commonitus, ſi non præſumptionem ſuam congrua ſatisfactione correxerit, Anathema ſit, atque a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo diſtrictæ ultioni ſubjaceat, cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus, gratia & pax apud diſtrictum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen acta ſunt hæc anno M. C. XLIII. 7. Calend. Nov. indictione ſexta.

Benefactores hujus Monaſterii fuere Henricus de Haizhoven Miniſterialis Eccleſiæ Ratisbonenſis Uxor Beatrix, filii Conradus, & Heinricus dederunt aliqua bona Monaſterio, Henricus de Drupach, Conradus Miles de Pünnenckoven. Extant ibidem Litteræ Anno 1220. Capitulum Ratisbonenſis majoris Eccleſiæ dedit huic Monaſterio Parochiam in Leurendorff Anno 1291. Conrad de Turtenfeld inſtituit Anniverſarium Anno 1291. teſtes, Fridericus de Rorbach, Fridericus Seeman, Ulricus Miles, & Henricus fratres dicti Ziegelhauſer. Ita Hundius in Metrop. Salis. Tom. 3. p. 62. & 63. Minis, ſupra memoratis, minime attentis hac Præpoſitura Anno 1616. pleno jure incorporata fuit per Bullam Pauli V. Monaſterio Andecenſi in Bavaria. Sic tempora mutantur & nos mutamur in illis diſponente aut ſaltem permittente divina Providentia.

PASSAVIENSIS CATHEDRALIS.

Paſſavienſem Eccleſiam Cathedralem olim Regularem fuiſſe, ejusdemque Canonicos communem vitam juxta Regulam a Sanctis Apoſtolis conſtitutam duxiſſe Pennottus noſter Hiſtor. Tripart. Part. 2. c. 39. n. 9. aſſerit ex Joanne de Nigravalle, cujus verba ſunt ſequentia: *In eadem Civitate Paſſavienſi, quæ eſt in Bavaria: Monaſterium Sancti Nicolai Altmannus Epiſcopns Patavia auxilio Agnetis Auguſtæ, & Henrici Neoburgenſis intra mænia Urbis Aurelianis ſive Auguſtinianis Myſtis extruxit circa annum 1050.* Aſſentitur quidem Clariſſimus noſter Joannes Antonius Zunggus Pennotto, dubitat tamen, an *Altmanni* tempore Paſſavienſis Cathedralis adhuc Regularis fuerit, cum *Conradus* Anno 1155. neceſſe habuerit *unum in locum ante, & ſecus Eccleſiam Canonicorum lares collocare; quatenus ad decorem domus Dei fraterne fratribus, & jocunde in unum habitantibus ſeditioſum vulgus, & quicunque prophani, ut moribus, ſic & domibus ſuis a Clero ſejungerentur.* Unde, concludit, ne quidem ante *Conradum* corporali Societate credendi ſunt a communitate bonorum deſciviſſe. Perturbatiſſimum fuiſſe tempore *Altmanni* Eccleſiæ Paſſavienſis ſtatum & corruptos Cleri mores ſatis ex iis liquet quæ leguntur apud Hundium in Metropoli Salisb. Tomo I. Hæc ipſa autem morum corruptio occaſionem Altmanno præbuit reformandi ſuos Canonicos, variaque inſtituendi Cleri Regularis Collegia. Videatur Miræus in Originibus Cann. Reg. cap. 34.

PASSAVIENSE ALTERUM.

In eadem Civitate Paſſavienſi, inquit Pennottus, loc. ſupra cit. *Utilo Dux anno 739. Monaſterium Sacrarum Virginum Canoniſſarum conſtruxit, quod S. Henricus Romanorum Rex ob preces Conjugis Cunegundæ & Hezelini fratris magnis prædiis & ſylvis tributis donavit.* Allegatur iterum Miræus de Collegiis Canonicorum Regularium cap. 17. Apud alios, quos legi, Authores, non inveni ampliorem vetuſtiſſimi hujus Parthenonis memoriam.

PASSAVIENSE TERTIUM
S. NICOLAI EXTRA MUROS.

Totam deſcriptionem celeberrimi hujus Collegii deſumpſit Hiſtoricus noſter ex Hundii notiſſima Salisburgenſi Metropoli, verum cum primam duntaxat Editionem præ manibus oculisque habuerit, non vidit Additiones Gewoldi, quæ plurimam illuſtrando huic Collegio lucem afferunt, quare illas minime hic omittendas cenſui, credidique rem omnino gratam me facturum iis, qui ſciunt, quantum Veritati Hiſtoricæ accedat robur ex antiquis Diplomatibus. Verba itaque, ſive Hundii ſive Franciſci noſtri ſunt.

Pataviæ ſive Paſſavii extra muros inſigne floret Cann. Reg. Collegium, quod S. Nicolai vocatur. De fundatione illius ſcribit Aventinus fol. 551. Altmannus Epiſcopus Pataviæ, auxilio Hagnetæ Auguſtæ & Henrici Neoburgenſis, extra mænia urbis Aurelianis myſtis Monaſterium extruxit, circa annum 1050. literæ fundationis habent 1074. De Henrico Neoburgenſi in illis nulla mentio, ſed de ope aliorum Nobilium, quod hoc ſit factum manu & poteſtate Rouperti Comitis Advocati noſtri, ſcilicet Epiſcopi. In Chronica ſcripta Monaſteriorum Bavariæ invenio, in hoc loco olim a Teſſalono, Bavariæ Duce, fuiſſe fundationem factam, quod litteris fundationis adverſatur, cum Imperatrix fundum tradiderit, in quo Monaſterium ædificatum eſt &c. Et Avent. hujus non meminit.

Imperatrix Hagneta juxta tenorem fundationis dedit fundum, in quo Monaſterium ædificatum eſt, cum duobus hortis, & duobus prædiis in eodem loco. Item dedit nonam partem omnium bonorum ſuorum, quæ poſſedit in Poſepeug & in Veſpurgk.

Reliquum dedit Epiſcopus de ſuo patrimonio, non de Eccleſiæ bonis.

Henricus de Formbach, Landgravius, ex utraque Oeni parte conſtituitur Advocatus hujus Monaſterii perpetuis temporibus, ſuper omnibus bonis, quæ ſita ſunt in Bojaria, qui dedit etiam in ſuo foreſto, circa caſtrum Neuburg, jus cædendi ligna, ad cremandum & ædificandum neceſſaria ſine foreſtica utilitate.

Hujus fuit Caſtrum Grieſpach, item Caſtrum Neuburg ad Oenum. Dominus Leopoldus nobilis Marggravius Auſtriæ conſtituitur Advocatus prædii in Mautern & aliorum bonorum ſupra & infra ejus jurisdictionem in Auſtria ſitorum: Teſtes Canonici & Miniſteriales noſtri, *Reinhart von Rottaw*, *Gosbrecht von Weſen*, *Ruger von Adelwerck*, *Eckholf von Wolnerpach*, *Caſtl von Schaltorff* & frater ejus *Odackher*, *Hertzweich von Kreützing*, *Rupertus* frater ejus, *Odackher von Weidach*, *jetzo von Stechwach*, *Lengaß von Tagurtzhauſen*, & alii quam plurimi. Dat. Pataviæ anno 1074. indict. 9. 12. Calendas Junii.

Albertus Comes de Pogen, ob damna illata, dat vectigal per terram: Teſtes, Comes Heinricus de Orthenberch, Rapotho Com. Palat. Bojariæ, Heinricus de Paungarten, Conradus de Luppurg, Alramus de Hals, Heinricus Pholinger, & filius ejus Heinricus, Conradus de Nusberg, Ulricus de Leubolving, Gebhardus Marſchalcus, Ebo *auß dem Mooß* ſenior. Heinricus de Törring, Walther de Kraiburg, Wernherus pincerna, Richerus de Rottau, Otto de Sturpach, Hermann de Herzheim. Dat. apud Straubing, anno 1221. Extat Diploma Pataviæ.

Heinricus Dux inferioris Bavariæ dedit huic Monaſterio immunitatem telonei ſalis in Burckhauſen & Schärding. Hoc confirmant filii ejus, Otto Rex Ungariæ, & & Stephanus, Duces, rurſum filii Stephani, Heinricus & Otto, Duces.

ADDITIONES GEWOLDI.

Fundatio Monaſterii Sancti Nicolai extra Pataviam.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, omnibus fidelibus in perpetuum. Nos Altmannus qualiscunque peccator, Patau, Eccleſiæ Rector, Epiſcopalis curæ ſollicitudine commoniti ſancti quoque Spiritus gratia cœlitus inſtigati providimus Eccleſiæ locum, in quo religioſi canonice, pie & juſte vivendo divinæ contemplationi vacare, & pro nobis & noſtris confratribus cunctisque fidelibus Deo continuis debeant orationibus ſupplicare. Adjuvante igitur nobis feliciſſima Imperatrice Domina Agnete, in ſuburbio Patavienſis civitatis in porru Oeni fluminis fundavimus Monaſterium pia devotione & ſyncera intentione in honore ſancti Andreæ Apoſtoli & ſancti Pantaleonis Martyris, & præcipue ſanctiſſimi Confeſſoris & Pontificis Nicolai, cui de noſtris Dominicalibus pauciſſima largientes de rebus tantum ipſum dotavimus, quas a perſonis extraneis & vaſallis noſtris comparando abſolvimus, aliorum etiam terræ nobilium auxilio favorabili accedente. Quam inquam fundationem Apoſtolicorum virorum Domini Alexandri & Domini Gregorii PP. nec non Domini Heinrici Romanorum Regis, hujus nominis quarti confirmari, magna ſolicitudine ſigillatis privilegiis procurantes. Viris quoque religioſis illuc ex diverſis cœnobiis congregatis devotum Deo obſequium ibidem præparavimus atque gratum. Propterea omnia bona, quæ nos & prænominata Auguſta in communem uſum fratrum illuc Deo famulantium, pie & ſyncere donavimus, ſigillis & privilegiis ad perpetuam valitudinem duximus roborare: ea tamen conditionis lege, ut ipſi Canonici communem & regularem vitam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tam inibi ducentes, de bonis Ecclesiæ datis vel donandis, usui proprio nihil vendicent, sed pari victus & vestitus sustentatione fruentes, pro collatis sibi beneficiis semper grates summo referant largitori. Volentes itaque idem cœnobium magno labore nostro ex novo constructum nullius Rectoris extranei præceptis seu ordinationibus subjacere, omne jus parochiale extra mœnia seu valles nostræ civitatis Patavienſis cum sepultura libera, & cum Capellis forinsecus jam fundatis vel adhuc fundandis eidem donavimus pleno jure, ita ut unus fratrum de Conventu ipsi plebi in suburbio residenti per omnium sacramentorum exhibitionem in suo Monasterio, quod eis pro parochia statuimus, debeat tanquam pastor legitimus providere. Ipsam etiam fundationem nostram gaudere volumus omnibus libertatibus a sanctis Patribus institutis, ita ut libera sit ab omni invasione laicali, & nec rebus nec hominibus infra septa ejusdem constitutis sub pœna excommunicationis, quam jam in eos ferimus, aliqua violentia inferatur. Dedit autem præfata Imperatrix in promotionem ipsius fundationis aream, in qua situm est Monasterium cum duabus curiis stabulariis: Xenftling videlicet & Neunhoven, ut per eas habere possint fratres facilius pascua pecorina. Item ortus & pomeria ipsi Ecclesiæ adjacentes. Item nonam partem omnium rerum suarum, quas in Persenpeug & Ibelsperg usu proprio possidebat. Ea vero quæ nos in usum & præbendam eisdem fratribus dedimus, omnia per manum Domini Remberti Comitis nostri Advocati ipsis tradidimus pro robore perpetuæ firmitatis. Sunt autem hæc, quæ eidem Monasterio dedimus sine damnis. Primo ut in nostro foresto sibi contiguó recipere debeant sine exactione juris, quod *Vorstrecht* dicitur, omnia ligna, quæ ad ædificandum necessaria habuerint vel cremandum. Item dedimus eis libere possidendum quidquid juris est extra valles civitatis, culti & inculti, a Danubio usque ad Oenum, præter duo jugera ultra montem Weinchnobell sita, una cum decimis prædictarum curiarum & aliorum agrorum quotiescunque de suo domate propriis aratris coluerint, simulque omnes decimas vinearum, ortorum, pomeriorum in eisdem terminis positorum, item dedimus eis portum sive passagium Oeni fluminis cum omni sua utilitate, gratis tamen illis omnibus transducendis, qui caussa devotionis sanctorum limina duxerunt visitare. Item dedimus eis in Cantobel dimidium mansum, in Holzhaim quatuor hubas, in Hegenbach unam hubam, in Probstraut unam hubam, circa Paentram dimidiam hubam. In Sauming dimidiam hubam, in Hasenbrüel unam hubam, in Winberch unam Hoffratam, in Stainvelde unam hubam, in Xünbach unam hubam, in Pinscheitz unam Hoffaraitham, in Albruch, tres curtes stabularias cum aliis prædiis empticiis. Item ibidem duas partes decimarum; in Gehai unam curtem, in Aufhausen unum molendinum, & unam decimam, & dimidiam hubam. In Euchendorff unam Capellam cum omni utilitate & pleno jure. Ibidem unam curtem stabulariam & dimidiam hubam cum pratis & sylvis illuc pertinentibus. In Weitzreichsdorff unam curtem cum omnibus ejus appendiciis, in Entzenwis totam villam cum molendino & Genezeo cum sylvis, pratis, piscationibus & omni sua utilitate. Item Weringæ & Richerstorff, in Raent septem hubas. In Dornach unam curtem & unam hubam cum sylvis, pratis, piscationibus. Ibidem unam decimam, item in Ahausen, juxta Landau unam decimam. Item in Englmarsperg unam curiam cum molendino & alio prædio parvo. In Chönbrunne I. hubam, in Wachenweis duas curtes stabularias cum aliis hubis, areis, molendinis, pratis, sylvis, piscationibus ad eas pertinentibus. In Hertweis tres hubas. In Althaim unam curtem cum omnibus ejus appendiciis. Item in Aunchirchen capellam cum omni utilitate & pleno jure. Item ibidem duas partes decimarum, & unam curtem cum omnibus ejus appendiciis, & quidquid utilitatum fratres ibidem ordinare sibi poterunt, in aquis, & sylvis, oblationibus, & areis in eadem villa constitutis. Item in Aittenpach unam Ecclesiam cum omni utilitate & cum jure parochiali, & unam decimam in omnibus terminis ejusdem Ecclesiæ, tam cultis quam colendis. In Aha unam hubam cum sylva adjacente. In Vilshoven dimidiam hubam, in Guphara tres hubas, in Percham duas hubas, in parochia Huttarn unam decimam cum novalibus. In parochia Geluhberch unam decimam cum novalibus. In parochia Irsheim unam decimam cum novalibus. Item in Ecclesia, quæ Hainig dicitur, duas partes decimationis cum novalibus. Item duas partes decimationis novalium in sylva, quæ Hönhart dicitur, tam cultorum agrorum quam colendorum. In quatuor videlicet illis Ecclesiis quorum termini in eandem sylvam ex inferiori parte porriguntur, quarum Ecclesiarum nomina sunt hæc. Ewerswanch, Schiltarn, Aspach, Vekchesdorff, item parochiam in Grietzkirchen cum omni utilitate & pleno jure cum una decima. In omnibus terminis ipsius Ecclesiæ tam cultis quam colendis. Item parochiam in Alnthoven cum omni utilitate & pleno jure. Item decimam cum novalibus in omnibus terminis ejusdem Ecclesiæ. Ibidem unam Hoffraitham. In Eusten unam curtem, in Strazt quotuor hubas, in Hard unam

hubam, cum ſylva adjacente, Winthain, dimidiam hubam. In Standech dimidiam hubam. In Einling dimidiam hubam. Ad Tumheim dimidiam hubam. In Harthaim dimidiam hubam, & unam curiam. In Ret unam hubam. In Püſing unam in curiam & dimidiam hubam cum omnibus illuc pertinentibus. In Teuting unam hubam & dimidiam. In Prüell dimidiam hubam. In Chalcenbach unam hubam. In Rupreheteshoven unam decimam. Item in Auſtria in rure circa Ruſte & Eitzendorff unam decimam. In omnibus terminis ejusdem ruris tam cultis quam colendis. Item in rure, quod Penchrith dicitur, duas partes decimationis. In quatuor Eccleſiis videlicet Neunkirchen, Vorenpach, Molte, & Rietenbuech, ſimulque omnes decimas novalium, in omnibus terminis earundem Eccleſiarum. Item in Eccleſia Stregen duas partes decimarum cum ipſis novalibus. Item in parochia Hohenwarth unam partem decimationis in omnibus terminis ejusdem Eccleſiæ tam cultis quam colendis. Item tres ſagenas, unam in Seebach, alteram in Matſee, tertiam Pat. quæ protenditur a pede montis, in quo ſita eſt civitas Walkerslegen. Addidimus etiam quid quid ipſi fratres utilitatis ſibi in eodem littore potuerint ordinare. Item in Seebach tres vineas. In Gathonia quatuor vineas. In Hunzheim quatuor vineas. In Aſchalt duas vineas. In Mauttarn unam curiam cum duabus vineis. In Halle unam Sartaginem cum jure ſuo. In Seebach unam decimam. In Linthaim unam curiam. Item dedimus ad luminaria Eccleſiæ Capellam ſanctæ Mariæ in loco Lauriacenſi cum omni utilitate & jure quæ ex ipſa Capella tam oblationibus, quam cenſualibus vel ex areis infra cemiterium ſitis, aut etiam ex quibusdam ortis ibidem potuit provenire. Pro veſtitu vero fratrum ordinavimus viginti quatuor libras taliter exhibendas: De navibus Patav. decem libras, de Golderlbert ſex libras, de Huerding quatuor libras, de cenſu Matſee tres libras, de Aufhauſen unam libram. Præterea conceſſimus eisdem fratribus pro jure perpetuo, ut de navibus victualia eorum ducentibus ſupra vel infra, ſive ſit annona, ſive vinum vel ſal, quod eis pro domo neceſſarium habuerint in nullo loco ad nos ſpectante theloneum aliquid dare debeant, vel vectigal immo gaudere debeant omni jure, quod civibus competit: Adhæc omnes Eccleſias & omnes decimas præſcriptas, quas eidem Monaſterio tradidimus, tam libere dedimus ut cum jure patronatus etiam inveſtituram ſpiritualium habeant, omniumque novalium decimas percipere debeant indiviſe. Concedimus etiam ipſi Præpoſito ut omnes cauſas vel quæſtiones circa homines ſuos extra civitatem emergentes, ipſe vel ſui officiales per judicium debeant terminare. Exceptis his tantum, quæ mortem hominis exigunt: in illis judex noſter, quantum ad corpus poteſtatem judicandi habebit, ita ut bona perſonæ nocentis Eccleſiæ integraliter debeant remanere. Indulgemus etiam eisdem fratribus liberam habere electionem; ita ut mortuo uno Præpoſito plenam auctoritatem habeant alterum ſibi ſecundum ſuam conſcientiam eligendi. Verum cum prædia ejusdem fundationis noſtræ tam per felicem Auguſtam Agnetem, quam etiam per nos & alios multos nobiles ſibi collata in diverſis terrarum poſita ſint diſtrictibus, ut eadem ab aliorum Advocatorum ſervitio libera omnimodis exiſtant; dominum Henricum de Vornpach Comitem Provincialem ex utraque parte Oeni fluminis ſuper omnia prædia dicti Monaſterii quocunque in loco in Bajoaria ſunt poſita Advocatum perpetuum duximus ordinandum, cui duodecim vineas in Roetarn caſtro ſuo adjacentes Grieſpach cum aliis prædiis & agris ad culturam earum pertinentibus pro eo in feudum contulimus, ut ipſe eadem prædia ſine omni vexatione juris Advocatiæ defenſare debeat, fideliter & tueri. Idem autem nobilis Comes pro exhibito ſibi Advocatiæ honore, donavit eisdem fratribus pro jure perpetuo, ut in ſuo foreſto caſtro ſuo Neuburgenſi contiguo, recipere omni tempore debeant omnia ligna ad ædificandum vel cremandum neceſſaria, miſſa ab eis utilitate fereſtica requiſita, Dominum vero Leupoldum piiſſimum Marchionem terræ Auſtralis ſuper Curiam in Mautern & ſuper omnia prædia & decimas eorum, videlicet in Ruſt, in Eitzendorf, in Bachonia, in Vreindorf, in Blat, in Puechruch ſuper tres curias, videlicet Purchwiſen, Stregen, Penpach, & decimas ad eas pertinentes, ſuper Eccleſiam & villam in Minichreuth. Item ſuper prædia circa Ybſam & in Machlant ſita, & ſuper curiam in Intheim, & generaliter ſuper omnia prædia eorum quocunque loco ſuperius vel inferius in ſui Marchionatus diſtrictu poſita, de bono & maturo conſilio perpetuo ſtatuimus Advocatum. Niſi forte quispiam ſucceſſu temporis pro remedio animæ ſuæ & pro reverentia Sereniſſimi Nicolai Pontificis, eidem cœnobio aliquas poſſeſſiones tradiderit & jus Advocatiæ cum privilegio a Monaſterio recepto in eisdem ſibi ſervaverit illum cum debita diſcretione frui volumus ſuo jure. Qui vero teſtimonium talis privilegii non oſtenderit, nullum jus advocatiæ debeat vel poterit ſibi vendicare. Pro ſervitio tamen quod occaſione Advocatiæ ab Eccleſiaſticis perſonis requiri ſolet, præfato Marchioni in Wukkeawez circa locum eundem viginti quatuor hubas & ſeptuaginta honeſta man-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

mancipia titulo contulimus feudali, pro eo ut nullum aliud emolumentum deinceps nomine Advocati recipere de eorum possessionibus teneantur. Ipse vero Illustrissimus Marchio tanquam pius & devotus oblatam sibi Advocatiam oculo gratuito in suæ potestatis dominium suscipiens ad incrementum nostræ novæ plantationis, ita, ut dici posset, etiam esset noster complantator, absolvit & exemit de maturo consilio suorum nobilium Baronum eandem Ecclesiam per omnem districtum sui Marchionatus in terris, & in aquis, in foris & civitatibus ab omni jure thelonei sive mutæ, ita ut quolibet tempore anni, vinum, annonam, pisces, & alia quæque pro domo necessaria in terris & in aquis libere transducere debeant, vel si necesse fuerit in Stain & in Horn ubi granum eorum tractari solet, nec non in aliis civitatibus aut foris vendere vel locare sine omnibus exactionibus antescriptis, concessit etiam eidem Monasterio, ut per nullum Judicem occasione alicujus quærimoniæ victualia eorum in terris vel in aquis detineri debeant, nisi prius ab eo tanquam a vero Advocato, vel ab ipso quem ad hoc specialiter statuit, justitia fuit requisita. Quas utique gratias ideo præsenti privilegio annotare curavimus, ut si forte aliquis suorum successorum, quod Deus avertat, easdem scire nollet, per hoc scriptum prædecessoris sui, benevolam munificentiam recognoscat. Advocatis igitur præmissis auctoritate omnipotentis Dei & sub pœna æternæ damnationis prohibemus, ut nec ipsi nec sui hæredes, sed nec alter quispiam Advocatorum quocunque casu succedentium aliquem de eadem Advocatia infœdare vel substituere debeat vel præsumat. Si autem aliquis nolente Domino in contrarium fecit, hic anathematis vinculis ex tunc se noverit innodatum, ac æternæ damnationis vindicta, nisi renotavit puniendum. Et si aliquis Præpositus necessitate quacunque coactus subadvocatum sibi dari aliquem petierit, hujus substitutionem ad unum tantum, vel saltem ad annos duos voluimus perdurare. Quod si aliquis diutius pro Viceadvocato postulatus, tamen Præposito placuerit, ne talis ex diutina commissione advocationem hæreditariam sibi possit ascribere. Volumus ut Prælato cedente, vel decedente authoritas hujusmodi subadvocati omnimodis finiatur. Ipsi etiam præscripti Advocati in quorum judiciorum terminis pene omnia prædia Ecclesiæ jacere videntur, hanc gratiam ipsi Monasterio concesserunt ut Prælati ejusdem omnes causas sive quæstiones in hominibus eorum exortas, per se vel per suos officiales debeant judicare. Si autem culpa alicujus hominis pœnam mortis exigit, Judex in persona rei judicium exercere tenetur, bona vero ipsius Ecclesiæ remanebunt. Prædia autem, quæ Griezkirchen & in Alnthoven cœnobio dedimus memorato, nobismetipsis & nostris successoribus sine omni utilitate juris advocatiæ reservavimus defendenda, sic tamen ut Præpositus omnes caussas in eis emersas debeat judicare, nullusque successorum nostrorum super ea aliquem subadvocatum sibi præsumat substituere, sed per se pie & fideliter pro honoris sui decentia tueatur. Si autem aliquis Episcoporum honorem proprium parvi pendens eandem Advocatiam ad alias personas quocunque modo transtulerit, vel ex impotentia aut desidia ipsos tueri neglexerit, licitum erit fratribus hoc uti privilegio a Principe terræ protectionis auxilium invocare. Item quia prædia, quibus idem Monasterium dotavimus, tam libere sibi dedimus, quod nulli hominum aliquod jus hæreditarium competit in eisdem prædicti Advocati, quorum interest, de ipsis judicare prædiis statuerunt, ut nullus hominum contra eadem prædia alio testimonio agere debeat, nisi per sola privilegia, quæ super juribus specialibus a monasteriis dari solent. Et quia idem Cœnobium in latere nostræ cathedralis Ecclesiæ ideo fundavimus, ut Prælati ejusdem tanquam intimi secretarii & summi Capellani successores nostros in suis debeant oneribus supportare, congruum valde est, ut & ipsi successores nostri eandem Ecclesiam specialibus honoribus, promotionibus, favoribus & gratiis prosequi teneantur. Cum igitur omnia facta pie & juste inchoata a malignis hominibus suggestione Diabolica impugnari, imo frequentius soleant impediri, ne hoc opus nostrum religiosum ad honorem hujus Patavienſis Cathedræ factum & feliciter consummatum iniquorum columniatorum malitia successu temporis audeat vel valeat infestare, pro originali nostræ fundationis instrumento præmissa omnia præsenti pagina nostro sigillo authentico roborata, simulque cum testimonio venerabilium personarum Canonicorum nostrorum videlicet & ministerialium duximus confirmare. Testes de Canonicis Wilipoldus Tumpræpositus, Erkhengerus Decanus, Isenbertus Cantor, Paldwinus Scholasticus, Aigelbertus Archipresbyter, Egeno & Otakhrus Capellani. Ministeriales vero, Reinherus de Rotawe, Cozwertus de Wesen, Rastoldus de Morspach, Porro de Holzhausen, Rudigerus de Ridelberch, Ekkolfus de Wolmpach, Chonzlinus de Schaltarn, & frater ejus Otakhrus, Hartwicus de Chrenzing, & Rudbertus frater ejus, Otakhrus de Weidocht, Imzo de Stegbach, Lintgotz de Taberchthausen; & plures alii ex nostris fidelibus. Ut autem hæc omnia firma & illibata permaneant, Judicio Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & auctoritate beati

Petri Apoſtoli, ejusque Vicariorum Alexandri & Gregorii PP. fiducia ſanctorum Patronorum Andreæ Apoſtoli, Panthaleonis Martyris, Nicolai Pontificis diſtricte interdicimus, ut nullus ſucceſſorum noſtrorum, ſeu aliqua ſecularis vel Eccleſiaſtica perſona de prædiis Eccleſiæ jam datis vel poſtmodum donandis invadere vel diminuere, vel uſui fratrum aliquid præſumat ſubttahere ullo modo. Si quis autem, quod Deus avertat, auſu nefario idipſum transgreſſus fuerit, ſi tertio commonitus, debita ſatisfactione non emendaverit, anathematis laqueo ſe noverit irretitum & partem cum Juda peſſimo habiturum. Conſervantibus autem pax & miſericordia hic & in futuro ſeculo perſeveret Amen. Acta ſunt hæc in Cathedrali noſtra Eccleſia, apud Pataviam: Anno Domini Milleſimo ſeptuageſimo quarto, Indictione nona XII. Calend. Junii.

Alexander Epiſcopus Servus Servorum Dei. Dilecto fratri in Chriſto Altmanno Patav. Epiſcopo, & per eum Eccleſiæ quam in territorio ejusdem civitatis in portu Oeni fluminis conſtruxit, & in honore ſanctæ Trinitatis & paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctorum Andreæ Apoſtoli Pantaleonis Martyris & ſancti Nicolai Confeſſoris conſecravit in perpetuum. Convenit apoſtolico moderamini, religioſis deſideriis & petitionibus ea benignitate & pietatis ſtudio condeſcendere, effectumque præbere, ut dum ſpiritualis auctoritas officii ſui debitum peragit, dum pia fidelium ſtatuta roborando venerabilibus locis præſidium defenſionis impendit, hinc affectus ſupernæ retributionis lucratur initium, quod in parando beneficio non minor fuit charitas quam poteſtas. Hoc enim & bonorum ſtudiis ſpe proficiendi augmentum tribuit, & opus proprium fructu profectionis Deo acceptabile reddit. Itaque dilecte frater, chariſſima S. Petri filia Imperatrice Agnete ſemper Auguſta indicante nobis, te in ſuburbio civitatis tuæ juxta portum prædicti fluminis Oeni ad communem & regularem Canonicorum vitam, Eccleſiam conſtruxiſſe, & ut eam juxta propoſitum tuæ devotionis & conſtitut. apoſt. privilegiis firmaremus, tum ipſa partes tuas referente, tum ipſo pro te ſanctiſſimo deſiderio poſtulante, tanto promptius utriusque voluntati annuendum eſſe judicavimus, quanto & tua vota juſta eſſe certius intelligimus, & illius deſideria divino accenſa ſpiritu ubique proſperari cupimus. Concedentes igitur tibi & præfatæ Eccleſiæ hujus noſtri Apoſtolici decreti privilegium ſancimus, & apoſtolica auctoritate ſtatuimus, ut Clerici, qui vel nunc in eadem Eccleſia ſunt ordinati, ſub communi ſemper vita & clauſtrali converſatione conſiſtant. Ad quorum communem uſum confirmamus & incommutabiliter tenenda decernimus, determinate quidem & ea quæ prænominata Imperatrix Auguſta pro remedio animæ ſuæ donavit: Videlicet nonam partem omnium quæ ad Perſinbeug & Ibeſpurg ad manus ſuas culta redduntur: & ea quæ tu ipſe per manum Advocati tui Remberti illuc tradidiſti, ſcilicet ante ſignatum portum prædicti fluminis Oeni, cum omni utilitate ſua, gratis quidem transponendis, qui cauſa orationis vadunt. Inſuper duas curtes, Senftling & Neunhofen cum pertinentiis ſuis omnibus & unam Hoffraitam, quam Egeno ad uſum Epiſcopi in altare S. Stephani Protomartyris dedit, & duas Hoffraitas in loco, qui dicitur Alburg, & decimationem ejusdem villæ, cum uno manſo, & unam curtem Wathenweis, Enzenwis cum Genezeo, & omni utilitate. Ad Reichſtorf unum manſum & unum molendinum, Eccleſiam unam, quæ dicitur Eitenbach, cum omni utilitate, quæ ad Epiſcopum pertinebat, & unam Hoffraitam Euſten cum cæteris bonis illuc pertinentibus, & ad Althoven, unum manſum, cum decimatione ejusdem villæ & ad Homtis unum manſum cum decimatione ejusdem villæ. Ad Ruſten decimationem. Ad Mautarn unum manſum, ad Leuben unam vineam, ad Wachawe duas vineas, ad Schönenbëhel duas, ad Aſchach duas, ad Sebach tres, & tres ſagenas: unam Patav. aliam Sebach, tertiam Matſee. Pro veſtitu autem decem libras argenti de manibus Papa III. ad Matſee de cenſu. Hæc inquam omnia & quæcunque etiam innominata bona eidem Eccleſiæ vel nunc juſte collata ſunt, vel impoſterum Deo diſponente conferenda eo tenore & auctoritate ad communem uſum fratrum ibidem Deo famulantium decernimus & corroboramus, ut communem & regularem vitam ducentes nihil de bonis Eccleſiæ Præpoſito & ſingulari uſui vendicent. Ut hæc igitur noſtra decreta adjuvante Domino, undique firma illibataque permaneant, apoſtolica auctoritate conſtituimus, ut nullus Rex, Imperator, Dux, Comes, Epiſcopus vel Archiepiſcopus, ſeu aliqua perſona ſecularis aut Eccleſiaſtica præfatam Eccleſiam ab eo ſtatu & ordine, quem ſuperius confirmavimus, divellere, aut aliqua perturbatione impedire præſumat, vel quicquam de rebus & bonis Eccleſiæ invadere aut diminuere, vel ab uſu fructuum ſubtrahere audeat. Si quis autem contra hujus noſtræ ſanctionis decreta temerario auſu venire tentaverit, usque ad dignam ſatisfactionem anathematis laqueo ſe irretitum noverit. Qui vero hæc eadem fideli devotione obſervare curaverit, divinæ remune-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

munerationis gratiam & apostolicæ benedictionis hic in futuro consequatur abundantiam. Datum Romæ V. Non. Martii per manus Petri sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyt. Cardinalis ac Bibliothecarii. Anno XII. Pontificatus Domini Alexandri II. PP. Indictione XI.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei, dilecto fratri in Christo Altmanno, Pat. Episcopo, & per eum Ecclesiæ, quam in territorio ejusdem civitatis in portu Oeni fluminis construxit, & in honore sanctæ Trinitatis & Passionis Domini nostri Jesu Christi, & sanctorum Andreæ Apostoli, Panthaleonis Martyris, & sancti Nicolai Confessoris consecravit in perpetuum. Convenit apostolico moderamini religiosis desideriis & petitionibus ea benignitate & pietatis studio condescendere, effectumque præbere, ut dum spiritualis auctoritas officii sui debitum peragit, dum pia fidelium statuta roborando venerabilibus locis præsidium defensionis impendit, huic affectus supernæ retributionis lucretur meritum, quod in præstando beneficio non minor fuit charitas quam pietas. Hoc enim & bonorum studiis spe proficiendi augmentum tribuit, & opus proprium fructu profectionis Deo acceptabile reddit. Itaque dilecte frater charissima sancti Petri filia Imperatrice Agnete semper Augusta, indicante nobis, te in suburbio civitatis tuæ juxta portum prædicti fluminis Oeni ad communem & regularem Canonicorum vitam Ecclesiam construxisse. Et ut eam juxta propositum tuæ devotionis & constitutionis apostolicis privilegiis firmaremus, tum ipsa pro te sanctissimo desiderio postulante, tanto promptius utriusque voluntati annuendum esse judicavimus, quanto & tua vota justa esse certius intelligimus, & illius desideria divino accensa spiritu ubique prosperari cupimus. Concedentes igitur tibi & præfatæ Ecclesiæ hujus nostri apostolici decreti, qui vel nunc in eadem Ecclesia sunt ordinati vel aliquo postea in tempore fuerint ordinandi, sub communi semper vita & claustrali conversatione consistant. Ad quorum communem usum confirmamus, & incommutabiliter tenenda determinamus, determinatè quidem & ea quæ prænominata Imperatrix Augusta pro remedio animæ suæ donavit: videlicet nonam partem omnium quæ ad Persenburg ad manus suas culta redduntur, & ea quæ tu ipse per manum Advocati tui Remberti illuc tradidisti, scilicet antesignatum portum prædicti fluminis Oeni cum omni utilitate sua gratis quidem transponendis, qui causa orationis vadunt. Insuper duas curtes Senftling & Neuenhofen cum omnibus pertinentiis suis, & unam Hoffatham, quam Egeno ad usum Episcopi dedit, & unum mansum & dimidium ad Stainvelde & tres Hoffathas in loco, qui dicitur Alburg, & decimationem ejus villæ cum uno manso, & unam curtem Enzelbis cum genezeo & omni utilitate & tres Hoffathas de Euchendorf cum omni utilitate. Ad Euchenstorf unum mansum & unum molendinum Ecclesiam I. quæ dicitur Aitenpach cum omni utilitate quæ ad ipsam pertinebat, & unam decimationem in parochia Huttarn, & unam Hoffatham ad Ousta, cum cæteris bonis illuc pertinentibus. Et ad Alnchoven unum mansum cum decimatione ejusdem Ecclesiæ, ad Hustam decimationem, ad Leuben I. vineam, ad Mautarn unum mansum, ad Wachawe duas vineas, ad Schônenbôhel II. ad Aschach II. & III. Sagenas, unam Patav. aliam Sebach, tertiam Matsee. Pro vestitu autem XXIV. libr. X. de navibus VI. de Golderwert IV. de Everding III. de censu Matsee I. de Aufhoven & molendinum in eodem loco. Unam Hoffatham ad Eicherstorf I. Peringen, Aunkirchen & Althaim cum omnibus pertinentiis suis I. Gerichwis I. Heining I. decimationem, Emprechtshoven II. vineas, Bunniting I. Ecclesiam cum decimatione in rure Beugen. Item decimationem Homtis. Hæc inquam omnia & quæcunque etiam innominata bona eidem Ecclesiæ vel nunc juste collata sunt, vel imposterum Deo disponente conferenda eo tenore & auctoritate ad communem usum fratrum ibidem Deo famulantium decernimus & corroboramus, ut communem & regularem vitam ducentes, nihil de bonis Ecclesiæ proprio & singulariter sibi vendicent. Si quis vero Imperatorum, Regum, Sacerdotum, Clericorum, judicum ac religiosarum personarum hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens contra eam venire tentaverit, potestatis honorisque dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & ni ea, quæ ab illo sunt male ablata, restituerit, vel digna pœnitentia illicite acta defleverit, a sacratissimo corpore ac sanguine Domini Redemptoris nostri JEsu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit Pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hi fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant Amen. Romæ per manus Petri Presbyteri Cardinalis, ac Bibliothecarii IX. Calend. Aprilis, Anno Pontificatus Domini Gregorii PP. VII. Indictione XIII.

Honorius Episcopus Servus Servorum Dei. Dilectis filiis Ulrico Præposito Ecclesiæ sancti Nicolai Patavien. ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus, aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam sancti Nicolai Patavien. in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus. Inprimis siquidem statuentes, ut ordo Canonicus, qui secundum Domini & beati Augustini regulam in eadem Ecclesia institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum juste & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum, in quo præfata Ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis, Ecclesiam de Alburg, de Aitenpach, de Hartkirchen, de Griezkirchen, de Alnchoven, de Minichreut, & de Windemspach Ecclesias cum omnibus pertinentiis suis. Capellani sanctæ Mariæ Magdalenæ in Insula. Sancti Jacobi in Burgo Patav. de Aunkirchen, de Huchendorff, & sanctæ Mariæ in Anaso, Capellas cum pertinentiis suis. Decimas quas habetis in Aitenpach, in Hartkirchen, in Grieskirchen, in Munechreut, in Widemspach, in Aunkirchen, in Dornah, in Sebach, in Wachenweis, in Huttarn, in Chelichperch, in Irshaim, in Haiming, in Alburg, in Alnchoven, in Eweswanch, in Schiltarn, in Aspach, in Vechilstorf, in Rust, in Isendorf, in Hohenwart, & in Buchrich. Præterea in Suburbio civitatis Patav. undecim domata, fundum quem habetis inter Danubium & Oenum II. curtes, Senftling & Neunhoven, dimidium mansum ad Tantobel, quatuor mansos Holzheim, unum mansum Hegenbach, in Probstreut, in Pachmül, in Sauming, in Hasenpuel mansum & dimidium mansum in Putra, unam curtem in Windberch, quatuor curtes in Alburg & in Gehin Engelmarsperg, in Sprinzenberg, in Pering, in Euchendorf, in Bozrichstorf, in Dornach, in Abstorf, in Althaim, in Aunkirchen, in Loth, in Eberstorf, in Pinzhaim, in Schalthaim, in Ruspach, in Griezkirchen, in Monte, in Tegenbach, in Wasen, in Aschach, in Neunmarcht, in Alnchoven, in Eusten, in Hartheim, in Büsing, in Linthaim, in Mauttarn, in Raent, in Rust, in Ysendorf, in Hohenwarth, in Burgenwis, in Stregen, & in Neunburch, curtes & curias, in quibus decimæ colliguntur. Tres mansos in Aveching, in Dornpach, in Schönenpurch, in Ahaim, in Huttenkhoven, in Hauspach, in Walte, in Hart, in Leumpting, in Raent, in Chaltenpach, in Walgsing, in Huzenperch, & in Regenhalming, mansos septem, in Reuth, tres mansos in Gerchweis & tres carratas cerevisiæ, tres mansos in Chufarn, in Perchaim, in Leunchart. & in Reichenstorf VI. mansos, quatuor mansos in Strazz, dimidium mansum in Euchendorf. in Dornach, in Ainhartstorf, in Vilshoven, in Winchlarn, in Stüde, in Eunling, in Thimheim, in Hartheim, in Busing, in Sumptingen, in Bruhl, in Bering, in Boching, in Winchel, & in Abstorf, dimid. mansos, villam in Enzenweis, in Wachenweis, in Suembach, in Buecharding, in Neunling, & in Munchreut, villa, prædia, de Vilsa in Rotha, in Pirenpach, in Sahalchaim, in Griezkirchen, in Esgennowe, in Alnchofen, in Griendorf, in Freindorf, in Rusb, & in Euching prædia, molendinum in Enzenweis, in Amhartstorf, in Boching, in Abstorf, in Pirenpach, in Chaltenpach, & Patavienf. molendina reditus salis in Halle, vineas in Griezkirchen, in Aschach, in Iselburch, in Wathawe, in Hunzhaim, in Freindorf, in Chrembs & in Mautarn vineas cum areis, domibus, pratis, pascuis, piscationibus, nemoribus, & omnibus aliis utilitatibus suis. Liceat quoque vobis Clericos vel Laicos liberos & absolutos a sæculo fugientes ad conversionem recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum post factam in Ecclesia vestra professionem fas sit, absque Præpositi sui licentia nisi arctioris religionis obtentu de eodem loco discedere, discedentem vero absque communium literarum nostrarum cautione nullus audeat retinere. Illud districtius inhibentes, ne terras seu quodlibet beneficium Ecclesiæ vestræ collatum, liceat alicui personaliter dari, sive alio modo alienari, absque consensu totius Capituli, vel majoris aut sanioris partis ipsius. Si quæ donationes aut alienationes aliter quam dictum est factæ fuerint, eas irritas censemus. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverit, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat. Salva tamen justitia illarum Ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci Præposito, vel tuorum quolibet succesſo-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cessorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei & sancti Augustini regulam providerint eligendum. Paci quoque & tranquillitati nostræ paterna imposterum sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu Ecclesiarum vestrarum nullus rapinam, seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere, seu violentiam exercere audeat. Decernimus igitur ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, & Diocesani Episcopi Canonica justitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, ni reatum suum congrua satisfactione correxerit, pietatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant & apud districtum Judicem præmia æternæ salutis inveniant, Amen. Datum Viterbii per manum Wilh. sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vice-Cancellarii V. Idus Aprilis, Indict. VIII. Incarnationis Dominicæ anno M. CC. XX. Pontificatus vero Domini Honorii PP. tertii, anno quarto.

Honorius Episcopus Servus Servorum Dei. Dilectis filiis Ulrico, Præposito & Capitulo Ecclesiæ sancti Nicolai Pat. Ordinis S. Augustini, salutem & apostolicam benedictionem. Significasti nobis fili Præposite in nostra præsentia constitutus, quod bonæ memoriæ Altm. Patav. Episcop. Ecclesiæ vestræ fundator, claræ memoriæ L. Marchioni de Austria, & H. Comiti de Vornbach advocatiam concessit ejusdem Ecclesiæ, certis ei reditibus deputatis, statuens ut nec ipsi nec hæredes eorum aliis possent officium Subadvocationis concedere Præposito & Capitulo ipsius Ecclesiæ inconsultis. Unde nobis humiliter supplicastis, ut statutum hujusmodi apostolico dignaremur munimine roborare. Nos igitur vestris precibus inclinati quod super hoc provide & utiliter statutum est, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Viterbii, XVII. Calend. Maji, Pontificatus nostri anno quarto.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei. Dilectis filiis Ulrico Præposito Ecclesiæ S. Nicolai Patav. ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam sancti Nicolai Patav. in qua divino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti privilegio communimus. Inprimis siquidem statuentes, ut ordo Canonicus, qui secundum Domini & beati Augustini regulam in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum, in quo præfata Ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis. Ecclesiam de Alburg, de Eitenpach, de Hartkirchen, de Grieskirchen, de Alnchoven, de Munichreit & de Widemspach Ecclesias cum omnibus pertinentiis earundem. Capellam sanctæ Mariæ Magdalenæ in Insula, sancti Jacobi in Burgo Patav. De Aunkirchen, de Euchendorf, & sanctæ Mariæ in Anaso cum privilegiis earundem. Decimas, quas habetis in Aitenpach, in Hartkirchen, in Grieskirchen, in Münichreuth, in Widenspach, in Aunkirchen, in Dornach, Sebach, in Bachenweis, in Hutarn, in Chelichperg, in Irshaim, in Haming, in Alburg, in Alnchoven, in Eberswanch, in Schaltarn, in Aspach, in Vechilstorf, in Rust, in Isendorf, in Hochenwart & in Pukirch. Præterea in suburbio civitatis Pata-

vien. undecim domata, fundum, quem habetis inter Danubium & Oenum, duas curtes Senftling & Neunhofen dimidium mansum, ad Tantobel quatuor mansos, Holzhaim, unum mansum, in Haibach, in Brobestraut, in Pauchmill, in Sammig, in Hasenprüel mansum, & dimidium mansum in Putra, unam curtem in Winberch, quatuor curtes in Alburg, & in Geihai, in Englmarsperg, in Wachenweis, in Pöringen, in Euchendorf, in Parutrichstorf, in Dornach, in Abstorf, in Althaim, in Aunkirchen, in Lôhe, in Nerckerstorf, in Punzhaim, in Schalchaim, in Rispach, in Grietzkirchen, in monte, in Tegernbach, in Basen, in Aschach, in Neuenmarkht, in Alnchoven, in Eusten, in Hartheim, in Busingen, in Lintheim, in Mautarn, in Raent, in Rust, in Eizendorf, in Hohenwart, in Burgarwesen, in Stregen, & in Neunburch curtes & curias, in quibus decimæ colliguntur. Tres mansos in Aveching, in Schônenburg, in Aha, in Huchenhoven, in Hauspach, in Waide, in Hart, in Raent, in Lunthing, in Chaltenpach, in Walchsing, in Pulsheimberch, & in Reginhalming, mansos septem in Ruth, tres mansos in Gerchweis, & tres carratas cerevisiæ, unum mansum in Ahalming, tres mansos in Cupharn, in Bercham, & in Leinhart, & in Reicherstorf sex mansos, quatuor mansos in Strazz, dimidium mansum in Euchendorf, in Dornach, in in Emhartstorf, in Winchlarn, in Stude, in Vilshoven, in Emmling, Tynheim, in Hartheim, in Büsing, in Lumting, in Prüle, in Pering, in Pocking, in Winthel, & in Abstorf dimidios mansos, villam in Enzenweis, in Simpach, in Purckarding, in Nenlingen, & Munichreut villas prædia de Vilsa, in Rota, in Pirenpach, in Schalchheim, in Griezkirchen, in Escetunawe, in Alnchoven, in Griendorf, in Freindorf, in Rust, & in Fuching prædia, molendinum in Pruck, in Enzenweis, in Amhartstorf, in Pocking, in Abstorf, in Prienpach, in Chaltenpach, & Petav. molendina. Reditus Salis in Halle, vineas in Grieskirchen, in Aschach, in Ibespurg, in Wachowe, in Hunzheim, in Freindorf, in Chrems, & in Mauttarn vineas, cum areis, domibus, pratis, pascuis, piscationibus, nemoribus, usuagiis, in bosco & plano, in aquis & molendinis, in viis & semitis, & in omnibus aliis libertatibus & immunitatibus suis. Sane novalium vestrorum a propriis manibus aut sumptibus colitur sive emitur mentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis Clericos vel Laicos liberos & absolutos e seculo fugientes ad conversionem recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum post factam in Ecclesia vestra professionem fas sit, absque Præpositi sui licentia nisi arctioris religionis obtentu de eodem loco discedere: discedentem vero absque communium litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. Illud districtius inhibentes, ne terras seu quodlibet beneficium Ecclesiæ vestræ collatum liceat alicui personaliter dari, sive alio modo alienari, absque consensu totius Capituli, vel majoris aut sanioris partis ipsius. Si quæ vero donationes aut alienationes aliter, quam dictum est, factæ fuerint, eas irritas esse censemus. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsatis campanis suppressa voce divina officia celebrare. Prohibemus insuper ut infra fines parochiæ nostræ sine assensu Diocesani Episcopi & vestro Capellam seu oratorium construere audeat salvis privilegiis Pontificum Romanorum. Adhæc novas & indebitas exactiones ab Archiepiscopis & Episcopis, Archidiaconis & Decanis, aliisque omnibus Ecclesiasticis secularibusque personis in Ecclesia vestra omnino fieri prohibemus. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi fortè excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum Ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decimas præterea & possessiones ad jus ecclesiarum vestrarum spectantes, quæ a Laicis detinentur redimendi & legitime liberandi de manibus eorum & ad Ecclesias, ad quas pertinent, revocandi, libera sit vobis de nostra auctoritate facultas. Obeunte vero te nunc ejusdem loci Præposito, vel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars majoris & sanioris consilii secundum Deum & beati Augustini regulam providerint eligendum. Paci quoque & tranquillitati vestræ paterna inposterum sollicitudine providere volentes auctoritate apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu Ecclesiarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere, vel interficere, seu violentiam exercere audeat. Præterea omnes libertates & immunitates a prædecessoribus nostris Romanis Pontific. Ecclesiæ vestræ concessas, nec non libertates & exemptiones secularium exactionum a Regibus & Principibus, vel aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti privilegio communimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino homini liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre,

auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare. Sed omnia integra conſerventur eorum per quorum gubernationem ac ſuſtentationem conceſſa ſunt uſibus omnimodis profutura: ſalva ſedis apoſtolicæ auctoritate, & Dioceſani Epiſcopi canonica juſtitia, & ſuper decimis moderatione Concilii generalis. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica ſecularisve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire tentaverit, ſecundo tertiove commonita, niſi reatum ſuum congrue ſatisfactione correxerit, poteſtatis honorisque ſui careat dignitate, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ſubjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus, ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant & apud diſtrictum Judicem præmia æternæ ſalutis inveniant. Amen. Datum Lateran. per manus Magiſt. Martini ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Vice-Cancellarii V. Idus Decemb. Indict. VI. Incarnationis Domin. anno M. CC. XXVII. Pontificatus vero Domini Gregorii PP. IX. anno primo.

Gregorius Epiſcopus Servus Servorum Dei. Dilectis filiis Præpoſito & Capitulo Eccleſiæ ſancti Nicolai Pat. Ordinis S. Auguſtini, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod juſtum & honeſtum, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per ſollicitudinem officii noſtri ad debitum perducatur effectum. Ex veſtra ſane relatione didicimus quod bonæ memoriæ Altmannus Pat. Epiſc. Eccleſiæ veſtræ fundator claræ memoriæ. L. Marchioni de Auſtria & H. Comiti de Vornpach, advocatiam ejusdem Eccleſiæ pro ipſius utilitate conceſſit, certis eis reditibus deputatis conſtituens, ut nec ipſi Advocati, nec eorum hæredes conceſſa ſuper advocatiæ officium aliis poſſent vel concedere inconſultis. Nos igitur veſtris juſtis poſtulationibus inclinati, ſtatutum hujusmodi ſicut provide ac utiliter factum dinoſcitur, auctoritate apoſtolica confirmamus & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Oti: V. Calend. Maji. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Gregorius Epiſcopus Servus Servorum Dei. Dilectis filiis Præpoſito & Conventui S. Nicolai Pat. Ordinis ſancti Auguſtini ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cum a nobis petitur, quod juſtum eſt & honeſtum, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per ſollicitudinem officii noſtri ad debitum perducatur effectum. Eapropter dilecti in Dominio filii veſtris juſtis poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu perſonas veſtras & locum, in quo divino eſtis obſequio mancipati, cum omnibus bonis, quæ in præſentiarum rationabiliter poſſidetis, aut in futurum juſtis modis præſtante Deo poteritis adipiſci, ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcipimus. Specialiter autem terras, poſſeſſiones, reditus, qui oblati vulgariter appellantur, libertates quoque ac immunitates nec non antiquas & rationabiles Monaſterii veſtri conſuetudines hactenus ac alia bona veſtra ſicut ea omnia juſte ac pacifice poſſidetis vobis & per vos Monaſterio veſtro auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ protectionis & confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Peruſii II. Calend. Maji. Pontificatus noſtri anno tertio.

Martinus Epiſcopus Servus Servorum Dei. Dilectis filiis Abbati Monaſterii Scotorum in Wienna Patav. Dioc. & Salzburgen. & Ratisbonen. Eccleſiarum Decanis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. ¶ Ad compeſcendos conatus nefarios perverſorum, qui perſonas & loca Eccleſiaſtica ſuper bonis & juribus ſuis offendere, ac multiplicibus perturbare moleſtiis non verentur, tanto magis per nos decet opportuno remedio providere, quanto amplius turbationis hujusmodi & moleſtiæ in divinæ Majeſtatis offenſam, nec non Eccleſiaſticæ libertatis redundare diſpendium dinoſcuntur. Dudum ſiquidem cum in diverſis mundi partibus conſules civitatum & rectores, nec non alii, qui poteſtatem habere videbantur, tot onera frequenter imponerent Eccleſiis, ut deterioris conditionis factum ſub eis ſacerdotium videretur, quam ſub Pharaone fuiſſet, qui legis divinæ notitiam non habebat, quique omnibus aliis ſervituti ſubactis, ſacerdotes & poſſeſſiones eorum in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis

alimoniam miniſtravit. In concilio Lateranenſi Eccleſiæ immunitati providendo, ſub anathematis diſtrictione prohibitum extitit; ne Conſules, Rectores, aut alii prædicti Eccleſias & viros Eccleſiaſticos talliis ſeu collectis vel exactionibus aliis aggravare præſumerent, transgreſſores & fautores eorum præcipiendo anathematis ſententiæ ſubjacere don. ſatisfactioni impenderent competen. & deinde in generali conſilio editum fuit, quod ſi Epiſcopi forte ſimul cum clericis, etiam ſi tantam neceſſitatem vel utilitatem inſpicerent, ut absque ulla coactione ad relevandas communes utilitates vel neceſſitates, ubi Laicorum non ſuppeteret facultas ſubſidia per Eccleſias Laicis ducerent concedenda, minime ſuper hoc conſulto Romano Pontifice conceſſiones & ſententiæ, quæ a talibus vel de ipſorum mandato forent promulgatæ eſſent irritæ & inanes nullo unquam tempore valituræ, & in ipſo etiam generali Concilio decretum extitit, illum qui infra tempus ſui regiminis propter fractionem, conſtitutionem & ſanctionum hujusmodi ſuſtineret anathem. tanquam poſt illud non eſſet ad ſatisfactionis debitum compellandus. Nec non ipſius ſucceſſorem, qui non ſatisfaceret infra menſem manere Eccleſiaſtica cenſura concluſum, donec ſatisfaceret competenter, cum ſuccederet monte, qui ſubſtitueret in honore. Poſtmodum vero felicis recordationis Honorius Papa III. prædeceſſor noſter attente conſiderans, quæ quondam Fridericus ſecundus olim Romanorum Imperator tunc ſub obedientia & devotione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ perſiſtens ad laudem ejusdem Eccleſiæ & ſacri decus Romani Imperii cupiens, ut expurgatis quorundam erroribus & iniquis ſtatutis penitus deſtitutis, de cætero Eccleſiæ & Eccleſiaſticæ perſonæ plena vigerent quiete & ſecura libertate gauderent, ac pie ac juſte attendens, quod quorundam perverſorum iniquitas adeo abundaverat, ut non dubitarent, contra Eccleſiaſticam diſciplinam & ſacros ordines ſtatuta ſua confringere adverſus iniqua irritaverat & perceperat, irrita nuntiari & omnia ſtatuta & conſuetudines, quæ civitates & loca, poteſtates vel Conſules, aut quæcunque aliæ perſonæ contra libertatem Eccleſiæ vel perſonas Eccleſiaſticas hujusmodi edere aut ſervare tentarent: cont tant. ſanction. de ipſorum capitularibus infra duos menſes poſt ipſius legis publicationem penitus aboleri facerent. Et ſi de cætero talia attentarent, illa ipſo jure decrevit eſſe nulla, & eos ſua jurisdictione privatos, nec non locum, ubi talia deinceps præſumpta fuiſſent, banno mille marcarum auri fiſco imperiali præceperat ſubjacere. Poteſtates vero, Conſules, ſtatutarii, & ſcriptores ſtatutorum prædictorum, nec non conſiliarii locorum ipſorum, qui ſecundum ſtatuta & conſuetudines memorata judicarent, extunc eſſent ipſo jure infames, quorum ſententias & actus legitimos ſtatuerat, aliqualiter non tenere. Quique ſi per annum præfatarum conſtitutionum inventi fuerint contemptores, bona eorum per totum ſuum imperium mandavit impune ab omnibus occupari. Salvis tamen nihilominus pœnis aliis contra tales in eisdem generalibus Conciliis promulgatis. Et inſuper voluit idem tunc Imperator, quod nulla communitas aut perſona publica ſeu privata collectas ſeu exactiones angarias, vel per angarias Eccleſiis, vel aliis piis locis, aut Eccleſiaſticis perſonis hujusmodi imponere ſeu invadere Eccleſiaſtica bona præſumeret, quod ſi ſecus faceret, & requiſita ab Eccleſia vel imperio hujusmodi emendare contemneret, tripliciter refunderet, & nihilominus banno imperiali ſubjaceret, quod ſine ſatisfactione debita nullatenus remitteretur. Statuerat inſuper quod quæcunque communitas, vel perſona per annum in excommunicatione propter libertatem Eccleſiæ violatam perſiſteret, ipſo jure ſimiliter banno imperiali ſubjaceret, a quo nullatenus extraheretur, niſi prius ab Eccleſia beneficio abſolutionis obtento: & inſuper ordinaverat, ut nullus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione vel civili ad judicium ſeculare trahere præſumeret, contra canonicas ſanctiones & conſtitutiones imperiales. Qui ſi ſecus faceret, actor a ſuo jure caderet, & judicatum non tenetur, & Judex foret ex tunc judicandi auctoritate privatus. Quodque judices temporales, qui Clericis & perſonis Eccleſiaſticis juſtitiam denegare præſumerent, tertio requiſiti ſuam jurisdictionem amitterent. Conſtitutionem ipſam de concilio etiam fratrum ſuorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, qui tunc erant, auctoritate apoſtolica approbans & confirmans ipſam mandavit inviolabiliter obſervare. Nec non ſtatutarios & ſcriptores ac violatores prædictos excommunicatos eadem auctoritate nunciari, & deinde ad audientiam divæ memoriæ Caroli quarti Romani Imperatoris ſemper Auguſti deducto, quod nonnullæ ſeculares perſonæ in poteſtatibus & officiis publicis conſtitutæ, videlicet Duces, Marchiones, Comites, Barones, & alii Domini temporales, nec non Conſules civitatum, oppidorum, villarum, & locorum Rectores in diverſis provinciis ejusdem imperii Dei timore poſtpoſito, ſtatuta ſingularia & iniquas ordinationes motu proprio & de facto contra ipſas perſonas Eccleſiaſticas & Eccleſiarum libertates, ac eadem privilegia condiderant, illisque de facto & publice utebantur contra cunctas & legitimas ſanctiones utpote quod nulla bona temporalia in poteſtatem Eccleſiaſticam

trans-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

transferentur, & ne Clerici in ſacris ordinibus conſtituti ad agendum & teſtificandum in civilibus, & maxime in piis cauſis aliquatenus admitterentur. Quodque excommunicati laici & publice ſententiati in civili foro repellerentur. Et inſuper prædicti Domini temporales Conſules & Rectores per ſecularem poteſtatem res & bona clericorum occuparent, arreſtarent, & oblationes Chriſti fidelium minuerent, atque reſtringerent, exactiones & tallias indebitas de bonis & reditibus Eccleſiarum exigerent & extorquerent, poſſeſſiones Eccleſiarum & perſonarum earundem devaſtarent incendiis & rapinis, contractus inter clericos & laicos factos, legitime ad libros civitatum, villarum & locorum prædictorum inſcribere & ſigillare recuſarent, donataque legata ad fabricas & Eccleſiarum ſtructuras contra Prælatorum voluntatem & aliorum quorum intereat uſurpare præſumerent, ac in fraudem & odium Clericorum debemus etiam & rebus eorundem Clericorum, quæ non cauſa negotiationum, ſed pro eorum propriis uſibus per eorum terras ducebantur, ſeu devoti faciebant thelonium exigere & recipere non verebantur, & confugientes ad Eccleſias & earum cœmiteria extrahere contra Canonicas & imperiales ſanctiones & hujusmodi præſumpſerant & præſumebant. Idem Carolus Imperator tanquam Chriſtianiſſimus Princeps volens in præmiſſis providere de remedio ſalutari, etiam de quorundam Principum, Ducum, Comitum, Baronum, fideliumque aliorum ſacri Imperii ſæpedicti conſilio & auctoritate imperiali quæcunque ſtatuta & conſuetudines prædicta tanquam per canonicas & civiles ſanctiones expreſſe reprobata, caſſavit, irritavit, & annullavit, ac caſſa, & irrita nulliusque eſſe voluit roboris & momenti. Præcipiens ſub imperialis banni pœna univerſis & ſingulis Principibus & Dominis temporalibus, conſulibus, poteſtatibus, & aliis in officiis publicis in eodem imperio conſtitutis, quatenus ex tunc ipſorum ſtatuta & ordinationes ſint, in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis edita fuerunt, omnino revocarent, & de luce tollerent. Quodque ſecundum ea non judicarent amplius, nec nec ſententias dictarent, aut eisdem in judicio vel extra judicium quomodolibet per ſe & contra eandem Eccleſiaſticam libertatem potirentur pronuntiavit. Inſuper & eadem decrevit auctoritate, quod quicunque Laicus cujuscuuque ſtatus aut conditionis exiſteret, auſu ſacrilego & propriæ temeritatis audacia ſacerdotem vel clericum ſecularem, vel religioſum diffidaret, proſcriberet, captivaret, ſpoliaret, occideret, multaret, aut in carcere detineret, vel hujusmodi maleficia perpetrantes ſcienter receptaret, vel eis favorem præſtaret, præter pœnas a ſacris Canonibus & legalibus ſanctionibus in tales inflictas eo ipſo redderetur infamis, ac omni honore privatus. Hæc autem placita & conſilia nobilium admitterentur quovismodo hortans inſuper in Domino & requirens Eccleſiaſticos Prælatos in eisdem partibus qui committerentur talia conſtitutos, ut legem imperialem hujusmodi per eorum Eccleſias & Synodos publicarent; ne transgreſſores hujusmodi per ſimulatam ignorantiam ſuam volent in hac parte malitiam excuſare, prout in conſtitutionibus & ſanctionibus conciliorum & Honorii prædictorum ac imperialibus præfatis plenius continetur. Cum autem ſicut lamentabili querela dilectorum filiorum Præpoſiti, Decani & Capituli ſingulorumque Canonicorum & Perſonarum Eccleſiæ Patavien. nec non univerſorum Clericorum Civitatis & Diœceſ. Patav. nuper accepimus nonnulli Principes, Duces, Comites, Barones, & aliæ ſeculares poteſtates earundem conſtitutionum & ſanctionum Canonicarum & legalium forſan ignorari, contra ipſas a Præpoſito, Decano, Capitulo, Canonicis perſonis & Clero præfatis forſan tallias, gabellas, & alias exactiones illicitas hactenus extorſerint, & adhuc extorquere nitantur, & etiam bona ipſorum Præpoſiti, Decani, Capituli, Canonicarum perſonarum & ſuis uſibus applicaverint, nec non occupare, invadere, arreſtare, detinere, & eisdem ſuis uſibus applicare, ſimiliter de facto præſumant, in animarum ſuarum periculum, nec non Præpoſiti, Decani, Capituli, Canonicarum perſonarum & Clerici hujusmodi non modicum præjudicium atque damnum in præmiſſis eisdem Præpoſito, Decano, Capitulo, Canonicis perſonis & clero opportune providere volentes, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta in virtute S. obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum per vos, vel alium, ſeu alios Præpoſito, Decano, Capitulo, Canonicis perſonis, & clero præfatis contra quoscunque transgreſſores & violatores conſtitutionum, & ſanctionum earundem cujuscunque ſtatus, dignitatis, & excellentiæ fuerint, efficiatis defenſion. auxilio aſſiſten. non permittatur eos contra canonicas & legales conſtitutiones & ſanctiones hujusmodi indebite moleſtari, nec non easdem conſtitutiones, ubi & quando expedire videritis, ſolenniter publicare faciatis, transgreſſores & violatores hujusmodi ſi & prout juſtum fuit, ac ubi & quoties expediret, tamdiu excommunicatos, anathematizatos publice nuntiari, donec ab earundem talliarum, collectarum, impoſitionibus, & quarumlibet extorſionibus nec non bonorum Præpoſiti, Decani, Capituli, Canonicarum perſonarum & Cleri hujusmodi invaſionibus, arreſtationibus, oc-

cupationibus, detenſionibus, applicationibus omnino deſiſtant, nec non etiam efficaciter reſtituant eisdem Præpoſito, Decano, Capitulo, Canonicis perſonis & Clero occon. promiſſorum per eos læſis ſeu gravatis tallias, gabellas, & exactiones ipſas, ac etiam bona Præpoſiti, Decani, Capituli, Canonicarum perſonarum & Cleri prædictorum arreſtata, occupata, detenta, & applicata ipſis, aut quæ per ſe vel alios, illo prætextu quomodolibet receperint cognovimus temere & illicite uſurpaverint, a ſe libere omnino relaxent, ac in manibus veſtris juraverint, quod de cætero talia non committant, ac ea committentibus non præſtent auxilium, conſilium & favorem, contradictores per cenſuras eccleſiaſticas & alia juris remedia opportuna compeſcendo; invocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachii ſecularis. Cæterum ſi forſan hujusmodi transgreſſorum aut violatorum, vel ea fieri mandantium ipſisque conſentientium ſeu dantium illis per ſe vel alios directe vel indirecte publice vel occulte auxilium, conſilium, favorem, præſentia præmonitionibus & requiſitionibus per vos de ipſis faciendis tute, ſecure, vel commode haberi nequiret. Nos vobis monitiones & requiſitiones hujusmodi ac citationes quaslibet per edicta publica locis affigendi publicis, de quibus ſit veriſimilis conjectura. Qui ad notitiam citatorum & monitorum hujusmodi provenire valeant faciendi plenam & liberam concedimus tenore præſentium poteſtatem. Volentesque monitiones, requiſitiones, & citationes hujusmodi perinde ipſos citatos, requiſitos, & monitos, ut præmittitur, arcent, ac ſi eis factæ & inſinuatæ principaliter & perſonaliter extitiſſent. Non obſtan. tam piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. etiam prædeceſſoris noſtri, quibus cavetur ne aliquis contra ſuam civitatem & diœceſim niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra unam dietam a fine ſuæ diœceſeos ad judicium evocetur, ſeu ſive Judices ex civitate & dioc. in quibus deputati fuerant, contra quoscunque procedere, aut alii vel aliis vices ſuas committere, ſeu aliquos ultra unam dietam a fine dioc. eorundem trahere præſumant, ultra dietas aliquis auctoritate præſentium non trahatur, ac de perſonis ultra certum numerum ad judicium non vocandis, quam aliis conſtitutionibus apoſtolicis, gratiis quibuscunque, aut ſi aliquibus communiter vel diviſim a ſede apoſtolica indultum exiſtat, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari, aut extra vel intra certa loca ad judicium evocari non poſſunt, per literas apoſtolicas non faciendum & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Datum Mantuæ II. Calend. Novemb. Pontificatus noſtri anno primo.

Martinus Epiſcopus Servus Servorum Dei. Dilecto filio Præpoſito & Eccleſiæ Patavienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Regimini univerſalis Eccleſiæ præſidentes pro fidelium præſertim religioſorum, ac illorum monaſteriorum & locorum, nec non Eccleſiarum quarumlibet ſtatu ſalubriter dirigendo, prout ex debito nobis injuncti paſtoralis teneamur officii, ſollicitæ conſiderationis intuitu libenter extendimus, & ut ea; per quæ illorum indemnitatibus conſulitur, libenter adhibemus ſollicitudinis noſtræ partes. Cum itaque ſicut exhibita nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Præpoſiti & Conventus Monaſterii ſancti Nicolai, in ſuburbio Patav. ordinis ſancti Auguſtini, per Præpoſitum ſoliti gubernari, petitio continebat, quod licet Præpoſitus & Conventus dicti Monaſterii parochialem Eccleſiam in Windemſpach Patav. dioc. ex donatione bonæ memoriæ Ulrici Epiſcopi Patav. tanquam dicto Monaſterio appropriatam ordinaria auctoritate factam per centum annos & ultra pleno jure poſſediſſent, illamque quandoque per Canonicos dicti Monaſterii, quandoque vero per clericos ſæculares ad nutum eorum regi & gubernari feciſſent, a tempore etiam cujus contrarii memoria non exiſtit. Nihilominus tamen dilectus filius Henricus de Lauffen presbyter dictæ dioc. aſſerens ſibi de dicta Eccleſia, tunc per obitum quondam Wolfhardi Wulfing ipſius Eccleſiæ Rectoris extra Romanam Curiam defuncti vacante Apoſtolica fuiſſe auctoritate mandatum provideri, quodque ipſi Præpoſitus & Conventus illam detinebant indebite occupatam, tandem item Henricus in cauſſa per eum contra dictos Præpoſitum & Conventum mota & in palatio apoſtolico coram diverſis auditoribus cauſarum dicti Palatii ex commiſſionibus apoſtolicis diutius ventilata. Tres pro ſe & contra ipſos Præpoſitum & Conventum, per quas inter cætera dicta Eccleſia Henrico adjudicata, & ſuper ea Præpoſito & Conventui prædictis perpetuum ſilentium impoſitum extiterat, diffinitivas ſententias reportavit. Cum autem ſicut eadem petitio ſubjungebat; ſi Eccleſia ipſa taliter a dicto Monaſterio memorato alienaretur, magna & irrecuperabilia damna evenirent Monaſterio memorato, & idem Henricus prædictis ſententiis nondum executioni demandatis eccleſiam ipſam, ac omne jus ſibi in ea vel ad eam quomodolibet competens ſponte ac libere reſignare proponat. Pro parte dictorum Præpoſiti & Conventus, ubi fuit humiliter ſupplicatum, ut donationi & confirmationi prædictis pro eorum ſubſiſtentia fir-

firmiori robur apoſtolicæ confirmationis adjicere & alias ipſis Præpoſitis & Conventui in præmiſſis oportune providere de benignitate apoſtolica dignaremur. Nos itaque qui de præmiſſis certam notitiam non habemus hujusmodi ſupplicationibus inclinati diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſi vocatis qui fuerint evocandi, ita eſſe invenis, ſuper quo tuam conſcientiam oneramus, donationem & appropriationem prædictas, & quæcunque inde ſecuta auctoritate noſtra approbes & confirmes, ſupplens omnes defectus, ſi qui forſan intervenerint in eisdem. Et nihilominus pro ipſorum Præpoſiti & Conventus tutela potiori reſignationem ab eodem Henrico vel Procuratore ſuo ad hoc ab eo ſpecialiter conſtituto, ſi eam ſponte & libere facere voluerit ut præfertur eadem auctoritate noſtra recipias & admittas, eaque parte recepta & admiſſa eccleſiam prædictam cujus quindecim eidem Monaſterio, cujus ducentarum marcarum argenti fructus, reditus, & proventus ſecundum communem exiſtimationem, valorem annuum, & ipſi Præpoſitus & Conventus aſſerunt, non excedunt, cum per hujusmodi reſignationem vacaverit, etiam ſi actu ut præmittitur, vel alias quovis modo, vel ex alterius cujuscunque perſona, vel per liberam reſignationem ipſius Henrici vel alicujus alterius etiam coram notario publico & teſtibus extra dictam curiam ſponte factam, vel per conſtitutionem felicis recordationis Joannis Papæ XXII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit. Execrabilis vacet, etiam ſi tanto tempore vacuerit, quæ ejus collatio juxta Lateranenſis ſtatuta concilii ad ſedem apoſtolicam legitime devoluta, vel ipſa Eccleſia diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpecialiter reſervata exiſtat, & ſuper ea in aliquos alios lis pendeat indeciſa cum omnibus juribus & pertinentiis ſuis eadem auctoritate de novo in perpetuum unias, incorpores, & annectas. Ita quod liceat præfato Præpoſito & Conventui per ſe vel alium, ſeu alios corporalem poſſeſſionem Eccleſiæ juriumque & pertinentiarum prædictarum auctoritate propria libere apprehendere, nec non fructus, reditus, & proventus inde percipere, & in uſus dicti Monaſterii convertere, & perpetuo retinere, ipſam Eccleſiam per unum ex Canonicis dicti Monaſterii vel alium ſæcularem presbyterum regi & gubernari facere. Ac illum ad nutum eorum quoties eis videbitur removere & alium loco illius ponere & deputare alicujus ſuper hoc licentia minime requiſita. Non obſtantibus felicis recordationis Bonifacii Papæ etiam prædeceſſoris noſtri & aliis conſtitutionibus & ordinationibus Monaſterii & ordinis prædictorum quibuscunque contrariis juramento, confirmatione apoſtolica vel quacunque firmitate alia roboratis. Aut ſi aliqui ſuper proviſionibus ſibi faciendis de hujusmodi vel aliis beneficiis eccleſiaſticis in illis partibus generales vel ſpeciales dictæ ſedis vel legatorum ejus litteras impetraverint, etiam ſi per eas ad inhibitionem, reſervationem & decretum vel alias quomodolibet ſit proceſſum, quas quidem litteras & proceſſus, etiam pro tempore habitos per easdem, & quæcunque inde ſecuta ad dictam Eccleſiam volumus non extendi, ſed nullum per hoc eis quoad aſſecutionem aliorum beneficiorum præjudicium generari, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis ac litteris apoſtolicis generalibus & ſpecialibus, quorumcunque tenore exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habendis fit in noſtris literis mentio ſpecialis. Nos enim ex tunc irritum decrevimus & inane; ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attemptari. Datum Romæ apud ſanctum Petrum V. Idus Maji, Pontificatus noſtri anno ſexto.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Heinricus divina favente clementia Rex, Eccleſias Dei ab hoſtium viſibilium incurſu defendere nos conſtituit Dominus, ut eidem vacare D. poſſit liberius & inviſibilibus tenebrarum poteſtatibus reſiſtere valeant ſecurius. Siquidem in Suburbio Pat. quoddam Monaſterium Altmannus ejusdem Patavienſis ſedis Epiſcopus fundavit, & ad ſanctæ & individuæ Trinitatis honorem, Andreæ Apoſtoli & Nicolai Pii Pontificis nominibus attitulavit, ad quod Apoſtolicæ ſedis auctoritatem, quo acceperat, noſtram quoque eis deeſſe damnum æſtimabat, quam nos eis addere rogabat, at nos juſtæ petitioni ejus tam devote quam debite acquievimus. Unde hoc auctoritatis noſtræ regale edictum a nobis exeat, ut quicquid Altmannus fundator ſeu aliquis utriusque ſexus eidem præfatæ Eccleſiæ de ſuo vel jam tradidit, vel tradere voluerit, firmum, traditum & ab omni vendicatione ſecurum permaneat. Quod ſi aliquis Dei inimicus, quod abſit, hoc decretum violare præſumpſerit, noſtra ſententia regali ſe feriendum timeat. Cujus confirmationis teſtem chartam præſentem ſcribi juſſimus, quam ut infra videtur, manu noſtra corroboratam, & ſigilli noſtri impreſſione inſignitam omnis generis tam futuræ quam præſentis notitiæ reliquimus. Anno incarnationis Dominicæ M. LXXIIII. Indictione XIII.

VIII. Calend. Junii. Dat. ann. ante ordinationem Domini Henrici IV. XX. regni veroXVIII. Actum Ratisponæ in nomine Domini. Amen.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Henricus divina favente clementia Imperator Augustus; cunctis Christi fidelibus in perpetuum. Ecclesias Dei ab hostium visibilium infestatione defendere, nostrum Dominus constituit Imperium, ut ii, qui in locis sanctis, ac Deo dicatis spiritualiter Deo militant, quanto securius ac liberius nostra tuitione Deo vacant, tanto imperium nostrum in præsenti exaltetur, & sublimius bravium perpetuæ remunerationis nobis paretur in regno cœlorum. Siquidem in suburbio Patavienſis Ecclesiæ in transitu fluminis Oeni piæ memoriæ Altmannus ejusdem Ecclesiæ Episcopus, favente & cooperante dignæ memoriæ Avia nostra Agnete Imperatrice Monasterium fundavit & ad sanctæ & individuæ Trinitatis honorem, Andreæ Apostoli & Pantaleonis Martyris & beati Nicolai pii Pontificis nominibus attitulavit. Unde quia fratres præfati Monasterii privilegium Patris nostri acceperunt, primitus quoque nostri imperii idem Monasterium, & quæ ad illud pertinent, muniri devote postulaverint, ut prædictorum sanctorum nobis ubique non desit adjutorium. Quorum petitioni tanto clementius annuendum esse censuimus quanto non minor est potestas quam voluntas. Igitur hoc nostræ autoritatis imperiali edicto promulgamus, ut quicquid Altmannus Episcopus ejusdem Ecclesiæ fundator seu aliquis utriusque sexus fidelis eidem Ecclesiæ de suo vel tradidit vel tradere voluerit, firmum & inconvulsum, & ab omni invasione & infestinatione hostili maneat securum. Imprimis ergo omnia quæ prædicta Avia nostra, piæque memoriæ pater ejus illuc tradiderunt, nos quoque quisque prædium teneat, pro amore Dei & animæ nostræ remedio damus, nonam videlicet partem de Ibelspurg & Persenburg. Quæ vero sequuntur per manum advocati sui Remberti præfatus tradidit Episcopus, scilicet decimas de hortis, de pomariis, de vineis, de agris, quæ de illo domate coluntur, ad hospitale pauperum ibidem constitutum, ad usum quoque fratrum præsignatum portum fluminis Oeni cum omni utilitate sua, Ecclesiam S. Mariæ Magdalenæ dimidio manso dotatam in suburbio vestræ civitatis XI. domata, & quicquid juris est a Danubio usque ad Oenum præter duo jugera, insuper duas stabularias curtes, Senftling & Neunhöhen cum omnibus pertinentiis suis. Ad Tantobel dimidium mansum, ad Holzhaim IV. hubas, ad Hegenbach unam, ad Pröbstrewt unam vasa tornata solventem, unam Hoffatham ad Vindlberch, unam hubam ad Stainveld, unam ad Sunbach & ad Winzhaim I. Hoffatham in loco, qui dicitur Alburg, & duas partes decimationis ejusdem Ecclesiæ cum una huba: ipsam vero Ecclesiam Ulricus Pat. Episcopus pro concambio sagenæ, quæ est in loco, qui dicitur Matsee, illuc tradidit. Dedit etiam prædictus Episcopus Altmannus III. hubas ad Avecking solventes ferrum, unum molendinum ad Aufhausen, ad Reicherstorf I. curtim, ad Euchendorf unam cum hubis illuc pertinentibus, ad Bazrichstorf I. Enzenweis cum Genezeo & molendino, sylvis, pratis, piscationibus, & omni utilitate sua I. Hoffatham ad Wachenweis I. Chaltenprunn, cum omnibus ad eas pertinentibus I. Hoffatham Gerchweis cum I. huba, tres carratas cerevisiæ de bonis Episcopi in eadem villa, Aunkurchen cum decimatione & una huba, Althaim cum sua utilitate, Ecclesiam quæ dicitur Aitenpach, cum servitio, quod Episcopo solvebat, dimid. hubam ad Vilshoven, II. ad Chufarn III. ad Perchaim I. ad Huchenhoven, I. ad Habechsparch, I. ad Walda, & decimationem in Parochia Hutarn, I. ad Chelichperg, I. ad Irshaim II. partes decimationis Ecclesiæ, quæ dicitur Hauning cum I. manso II. partes decimationis novalium sylvæ, quæ dicitur Hohenhart. tam cultorum quam colendorum in illis ecclesiis quorum termini in eandem sylvam ex utraque parte porriguntur, quarum nomina sunt Vechelstorf, Eberswanch, Schiltarn, Aspach, Habing, quas partim ab Hermanno Babenbergens. Episcopo jure synodali cum decimatione aliarum XII. hubarum obtinuit, partim ut in proprio Episcopatu nemine contradicente dedit, donavit, & Ecclesiam quæ dicitur Griezkürchen cum I. decima. Ad Muchoven I. hubam cum decima. I. Hoffatham ad Eusta cum IV. mansis dimid. mansum Prül ad usum apum, dimid. ad Munheim I. decimationem ad Ruprechtshoven I. hubam ad Chaltenpach. In oriente I. decimationem ad Rusta I. ad Zontes I. ad Hohenwart, in rure quod dicitur Penga II. partes decimationis ad Mauttarn unam hubam, ad Widach I. Dedit & III. sagenas. I. Sebach, I. Patav. I. Mathsee. In loco qui dicitur Halle I. Sartaginem cum suo jure, ad Sebach III. vineas, ad Aschach II. ad Fibach I. ad Leumending II. ad Schônenbuhel, II. ad Leubm I. ad Wachawe IV. ad Mautarn I. ad Hunteshaim I. ad luminaria Ecclesiæ dedit Capellam S. Mariæ in civitate Laureacensi, ad eandem Ecclesiam luminaria dedit, Bernhardus de Schönhiring quandam partem de censu navium, Pat. Pro vestitu autem ordinavit XXIV. libras X. de navibus Patavens. VI. de Goldervent, IV. de Everding, tres de censu Mathsee.

I. Auf-

I. Aufhausen, Sunt etiam quædam quæ alii fideles pro remedio animarum suarum præfatæ tradiderunt Ecclesiæ. Quidam nobilis homo nomine Herzil tradidit Pering & Richerstorff cum uno molendino. Quædam matrona nomine Azala I. hubam ad Puch, Dominus ad Alram petente Astwino I. Hoffatham ad Walgesing. Quidam sacerdos nomine Rapholt prædia quæ habuit in duobus locis Sumpach & Purcharting cum familia, Dietricus advocatus unum prædium Ermenrich I. prædium cum molendino, ad Braitenbrunnen. Comes Gebhardus Schalchei cum pertinentiis suis. Gebhardus cognomento Longus unum prædium ad Bochinge Meingot Sacerdos I. prædium ad Summaning, ad Arlam de Aschach I. prædium ad Urgelstorff. Quidam nobilis homo nomine Meinhard, Pollenhaim, Sinding, cum aliis prædiis suis, quorum quædam pro aliis utilioribus commutata sunt. Quidam Gerhoh. I. prædium ad Grizenpach, quidam Sacerdos nomine Ekkerich, I. prædium ad Harthaim cum duabus vineis ad Büsing, III. ad Reut. Quædam matrona Richinza dedit II. vineas ad Linzenstorff & dimidium mansum ad Rust, quam traditionem postea nepos ejus Rapoto firmavit. Quædam matrona nomine Adelheit de Tanna Ponerentinruit, cum familia & omni utilitate sua. Quidam Alwinus de Stam 1. prædium ad Hefte. Unde ut hæc traditio firma rataque omni futuro tempore permaneat, nostra imperiali auctoritate præcipimus & confirmamus. At si aliquis inimicus Dei, quod absit, hoc imperiale edictum temere violare præsumpserit, iram Dei nostræque potentiæ vindictam & indignationem ejus non dubitet affuturum. Hæc igitur omnia ut firma illibataque permaneant, chartam præsentem nostræ confirmationis testem scribi jussimus, quam ut infra videtur, manu nostra confirmatam & sigilli nostri impressione insignitam omnis generationis tam futuræ quam præsentis notitiæ relinquimus. Actum Patt. an. incarnat. Dominicæ M. C. XI. Indictione IIII. VII. Calend. Julii An. V. Regni Henrici Imperatoris hujus nominis quinti, Imperii vero primo, in nomine Domini. Amen.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, semper Augustus, Jerusalem & Siciliæ Rex. Tenore præsentium notum fieri volumus universis, tam præsentibus quam futuris. Quod fratres S. Nicolai in Pat. præsentarunt nostræ curiæ quoddam scriptum, quod a claræ memoriæ Leopoldo quondam Duce Austriæ ipsis fuit clementer indultum, Serenitati nostræ devotissime supplicantes, quatenus dictum scriptum renovare & de nostra confirmare clementia dignaremur, cujus scripti tenor talis est.

In nominæ sanctæ & individuæ Trinitatis Leopoldus Dei gratia Dux Austriæ & Styriæ. Universis Christi fidelibus salutem in perpetuum. Excellentiam sublimitatis desuper nobis collatæ, ut ea quæ ad usum & profectum Ecclesiarum conducunt & expediunt attentius promovere studeamus deposcere videtur, huic enim consonat & applaudit, de quo dicitur, ab eo plus exigitur, cui plus committitur. Multitudinem ergo commissorum nob. sincera mentis intentione, diligenti consideratione perpendentes & digna revolventes percunctatione peccatorum nostrorum vulneribus cujusdam medicaminis contrarium adhibere pium statuimus pro remedio enim animarum videlicet piæ recordationis, patris nostri Ducis Leopoldi fratrisque nostri Ducis Friderici, nostræque salutis intuitu, fratribus in domo sancti Nicolai Patav. Deo inibi militantibus ob venerationem reliquiarum ibidem reconditarum, libertatem per terras nostras omnium rerum suarum mobilium transitus omnium vectigalium exactione semota contulimus. Ut autem huic libertati nostræ donatio rata & inconvulsa perseveret, præsenti pagina sigillique nostri charactere ac testium annotatione quorum subscripta sunt nomina roboravimus. D. Dietricus Præpositus in Neunburch, Sighardus Præpos. Wichardus Præpos. Perchtoldus Præpos. Ulricus de Perneckl de ordine liberorum, Walchimus de Wassenberch, Wichardus Dapifer & filius suus, Rudolfus de Potendorff, Adolfus Dapifer, & alii quam plures. Datum per manus Danielis Notarii apud Nuenburch, Anno Dominicæ incarnationis MCCIII. Indictione VI. Idus Aprilis VII.

Nos igitur ipsorum supplicationibus misericorditer annuentes prædictum scriptum & omnia quæ continentur in eo, de verbo ad verbum scribi & innovari mandamus, & de nostræ plenitudine gratiæ duximus confirmandum. Quapropter universis præsentis scripti mandamus edicto, quatenus juxta prædicti Ducis donationem & confirmationem nostram eisdem fratribus indultam gratiam inviolabiliter observetis, nec contra præsentis innovationis & confirmationis nostræ tenorem venire aliquatenus præsumatur. Quod qui præsumpserit, indignationem nostri culminis se noverit in-

curſurum. Ad cujus rei memoriam & robur perpetuo valiturum, præſentem paginam fieri fecimus noſtro ſigillo munitam. Hujus autem rei Teſtes ſunt, venerabilis Salzburg. & Moguntinus Archiepiſcopi, Pabenburg, Ratisbon. Imperialis aulæ Cancellarius, & Friſing. Epiſcopi O. Bavariæ & Carintiæ Duces, Burgravius de Nurmberch, Theuloch & alii quam plures. Acta ſunt hæc apud Viennam, Anno Dominicæ incarnationis M. CC. XXXVII. menſe Aprilis, X. indictione.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis feliciter, amen. Sigismundus divina favente clementia Rom. Imperator, ſemper Auguſtus, ac Ungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, ad perpetuam rei memoriam notum facimus tenore præſentium univerſis, ad hoc ſummi diſpoſitione præſidii principalis Monarchiæ obtinuimus principatum, ad hoc ſacri Roman. Imperii ſuſcepimus diadema, ut ſi ad alia extrinſeca nos ſollicitudo provocet ad ea tamen quæ ſtatum felicem & quietum ac incrementum jurium, gratiarum & libertatum noſtrorum & Imperii ſacri venerabilium Eccleſiarum perſonarum earundem reſpiciunt, tanto intendamus uberius quanto noſtrum præ ceteris mundi Principibus ſolium magnificentius erexit cœleſtis providentia Creatoris. Sane pro parte honorabilium Joannis Præpoſiti & Conventus Monaſterii S. Nicolai extra mur. Pat. Canonicorum regularium ordinis Sancti Auguſtini devotorum noſtrorum dilectorum oblata celſitudini noſtræ ſupplex petitio continebat, quatenus de ſolitæ benignitatis noſtræ clementia ipſorum Præpoſitum & Conventum Monaſterii S. Nicolai eorumque ſucceſſores ſubditos homines, res atque bona, in noſtram & imperii ſacri protectionem, tuitionem & ſalvamguardiam gratioſe ſuſcipere, ac eis univerſa & ſingula ſua jura, gratias, immunitates, libertates, dignitates, indulta, conceſſiones, donationes, privilegia & literas ſuis prædeceſſoribus Præpoſitis & Conventui ejusdem Monaſterii, qui pro tempore fuerunt hactenus & ipſis pro nunc exiſtentibus a Divis Roman. Imperatoribus & Regibus noſtris prædeceſſoribus ac a nobis nec non aliis quibuscunque Principibus Eccleſiaſticis & ſæcularibus & cæteris Chriſti fidelibus datas & conceſſas, ac rite data & conceſſa approbare, innovare, ratificare, & confirmare gratioſius dignaremur. Nos igitur, qui noſtrorum & imperii ſacri fidelium, præſertim venerandorum Monaſteriorum in ſacro Imperio exiſtentium profectus & commoda promovere deſideramus aſſidue, prædictis ſupplicationibus tanquam rationabilibus favorabiliter annuentes, præfatum & Præpoſitum & Conventum Monaſterii S. Nicolai & eorum ſucceſſores una cum eorum ſubditis hominibus, rebus atque bonis, in ſpecialem noſtram & Imperii ſacri protectionem, tuitionem, & ſalvaguardiam auctoritate Romana Imperatoria, & ex certa noſtra ſcientia recepimus, ac vigore præſentium recipimus gratioſe, eisque omnia & ſingula privilegia, gratias, immunitates, libertates, jura, dignitates, indulta, conceſſiones, donationes, & litteras, ac conſuetudines laudabiles rite introductas, quas & quæ eorum prædeceſſores, Præpoſiti, & Conventus Monaſterii ſancti Nicolai, ac etiam ipſi Præpoſitus & Conventus a divis Romanorum Imperatoribus & Regibus noſtris prædeceſſoribus, & quibuscunque Chriſti fidelibus rite & rationabiliter obtinuerunt in omnibus ſuis tenoribus, punctis, clauſulis, articulis, ſententiis & expreſſionibus, prout ſcripta ſeu ſcriptæ ſint, ac ſi tenores omnium & ſingulorum præſentibus de verbo ad verbum forent inſerti, aut de jure vel conſuetudine inſeri deberent animo deliberato, non per errorem aut improvide, ſed ſano Principum, Baronum, Nobilium, Procerum & fidelium noſtrorum accedente conſilio, ac de certa noſtra ſcientia ratificavimus, approbavimus, innovavimus, & confirmavimus, & ratificamus, approbamus, innovamus, & tenore præſentium, auctoritate imperiali gratioſius confirmamus, decernentes & volentes expreſſe ea omnia & ſingula perpetuis temporibus obtinere inviolabiliter roboris firmitatem. Supplentes nihilominus omnem defectum, ſi quis in præmiſſis vel eorum aliquo ratione ſolennitatis omiſſa, dubia interpretatione ſententiarum aut verborum, ſeu alio quovis modo compertus fuerit de prædicta ſcientia noſtra ac de plenitudine imperatoriæ poteſtatis. Nulli ergo omnino homini liceat hanc noſtræ ratificationis, approbationis, innovationis, & confirmationis paginam infringere, aut ei auſu quovis temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem noſtram & Imperii ſacri graviſſimam, & pœnas in antedictis Præpoſiti & Conventus Monaſterii ſancti Nicolai privilegiis atque literis expreſſas & contentas eo ipſo ſe noverit incurſurum, præſentium ſub noſtræ imperialis majeſtatis ſigillo teſtimonio litterarum. Datum Baſileæ anno Domini Milleſimo Quadringenteſimo, triceſimo quarto, die quarta menſis Martii regnorum noſtrorum an. Hungariæ &c. quadrigeſimo ſeptimo, Romanorum vigeſimo quarto, Bohemiæ quarto decimo, Imperii vero primo.

In

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ulricus Dei gratia Pat. Epiſcopus cunctis ſucceſſoribus ſuis, & omnibus impoſterum fidelibus in perpetuum. Epiſcopalis providentia & paſtoralis ſollicitudo compellunt nos religioſis & Deo ſacratis locis non ſolum in præſenti ſavere, ſed etiam in futurum eorum quieti & ſecuritati, ne improborum perverſitate lædi aut perturbari valeat, quantum divina concedere clementia providere, quatenus vobis & cunctis fidelibus ex orationibus inibi Deo ſervientium tanto copioſior fructus accreſcat, quanto eis ad vacandum Deo nullius perturbationis improbitas obſiſtere præſumat. Quapropter Monaſterium a ſanctiſſimo prædeceſſore noſtro hujus ſanctæ ſedis Epiſcopo Altmanno in honore B. Andreæ Apoſtoli, & ſancti Pantaleonis martyris, & beati Nicolai Confeſſoris adjuvante & cooperante beatæ memoriæ Agnete Imperatrice in portu Oeni fluminis fundatum, & Apoſtolicorum virorum Alexandri & Gregorii Paparum, nec non & Henrici Regis, hujus nominis quarti privilegiis & ſigillis roboratum, ſed peccatis facientibus jam diu ab adverſariis deſtructum adjuvantibus, & collaborantibus filiis noſtris, Adalrico ſcilicet Præpoſito & Manegoldo Decano, cæterisque religioſis viris ibidem Deo ſervientibus quantum potuimus ſuperna proſperante gratia reparavimus, atque inconvulſum & illibatum omni futuro tempore permaneat Deo Patri, ſanctisque ejus flectere genua precibus & ſuſpiriis non ceſſamus, non minori enim remuneratione reparatorem ditari quam fundatorem confidimus. Omnia itaque bona, quæ eidem Monaſterio, præfatus Epiſcopus & prænominata imperatrix Auguſta in communem uſum fratrum inibi regulariter converſantium, longe vel prope culta ſeu colenda, quæ ſita ſive quærenda tradiderunt, nos quoque ſtabilimus, & firmiter ſemperque tenenda decernimus & conſtituimus. Sunt autem hæc inprimis quæ prænominata imperatrix Auguſta pro remedio animæ ſuæ donavit IX. videlicet pars omnium quæ ad Perſenburg & Ibsſpurch ad manus ſuas culta reddebantur. Quæ vero ſequuntur per manum Advocati ſui Remberti præfatus Epiſcopus illuc tradidit, ſcilicet præſignatum portum fluminis Oeni cum omni utilitate Sua Eccleſiam S. Mariæ Magdalenæ dimidio manſo dotatam, in ſuburbio vero civitatis XI. domata, & quidquid ruris eſt a Danubio usque ad Oenum, præterea duo jugera, inſuper duas ſtabularias curtes Senftling & Neuenhoven cum omnibus pertinentiis ſuis. Ad Tantobel dimidium manſum, ad Holzhaim IV. hubas, ad Haibach I. ad Probeſtreut I. vaſa tornata ſolventem, I. Hoffatham ad Windperch, unam hubam ad Stainveld, I. ad Sunpach, I. ad Punzhaim I. Hoffatham in loco, qui dicitur Alburg, & II. partes decimationis ejusdem Eccleſiæ cum I. huba, ipſam vero Eccleſiam nos pro concambio ſagenæ, quæ eſt in loco, qui dicitur Mathſee, illuc tradidimus. Dedit etiam tres hubas ad Avecking ſolventes ferrum, I. molendinum ad Aufhauſen, ad Rongenſtorf I. curtim, ad Euchedorf, unam cum hubis illuc pertinentibus, ad Paretichsdorff I. Enzenweis cum Genezeo, ſylvis, pratis, piſcationibus & omni utilitate ſua. Unam Hoffatham ad Wachenweis, I. Chaltenprunn cum omnibus ad eas pertinentibus. I. Hoffatham Gerchwis cum una huba, III. carratas cereviſiæ de bonis Epiſcopi & eadem villa, Dunkirchen cum decimatione & una huba, Althaim cum ſua utilitate, Eccleſiam qui dicitur Aitenpach cum ſervitio, quod Epiſcopo ſolvebat, dimidiam hubam ad Vilshoven, II. ad Chufarn, III. ad Perchaim. I. ad Huchenchoven, I. ad Abeſpach, ad Walde ſolventem picem & avenam, & decimationem in Parochia Hutarn & ad Chelichspach & ad Irshaim II. partes decimationis Eccleſiæ, quæ dicitur Heinring cum uno manſo. Tradidit etiam duas partes decimationis novalium ſylvæ quæ dicitur Hohenhart, tam cultorum quam colendorum in illis eccleſiis, quorum termini in eandem ſylvam ex inferiori parte porriguntur; quarum iſta ſunt nomina Eberswanch, Schiltarn, Aſpach, Vechelſtorff, quas partim ab Hermanno Pabenburgen. Epiſcopo jure ſynodali, cum decimatione aliarum XII. hubarum obtinuit, partim ut in proprio Epiſcopatu nemine contradicente dedit, donavit etiam Eccleſiam, quæ dicitur Grieskirchen cum una decimatione, ad Alnchoven unam hubam cum decimatione, I. Hoffatham ad Euſta, cum IV. manſis, dimidium manſum ad Prül ad uſum apum, dimidium ad Thunhaim, unam decimationem ad Ruprechtshoven, I. hubam ad Chalienpach. in oriente unam decimationem, ad Ruſta unam, ad Jountes I. ad Hohenwart, in rure quod dicitur Burga II. partes decimationis, ad Mautarn unam hubam, ad Widach I. Dedit etiam tres ſagenas I. Sebach. I. Pat. I. Mathſee. In loco qui dicitur Halle I. ſartaginem cum ſuo jure, ad Sebach III. vineas. Ad Aſchach II. ad Sibach I. ad Lunnpting II. ad Schonenpûhel II. ad Leuben I. ad Wachawe IV. ad Mautarn I. ad Huntshaim I. ad luminaria Eccleſiæ dedit Capellam ſanctæ Mariæ in civitate Laureacenſi, ad eadem etiam luminaria dedit Bernhardus de Schönhöringen quintam partem de cenſu navium. Pro veſtitu autem ordinavit XXIV. libras, decem de navibus Pat. VI. de Goldenwerd quatuor de Everding,

ding, III. de censu Mathsee, I. de Aufhausen. Sunt etiam quædam quæ alii fideles pro remedio animarum suarum præfatæ tradiderunt Ecclesiæ. Quidam nobilis homo nomine Hezil tradidit Pering & Richerstorf cum uno molendino. Quædam matrona nomine Azala I. hubam ad Puch, Dominus Adalram petente Aschwino I. Hoffatham ad Walcksing. Quidam Sacerdos Raffold prædia, quæ habuit in duobus locis Sumpach & Purchard cum familia. Dietricus Advocatus I. prædium. Chrenenrich I. prædium cum molendino ad Praittenbrunn. Comes Gebhardus Schacham cum pertinentiis suis. Gebhardus cognomento Longus I. prædium ad Poching, Meingot Sacerdos I. prædium ad Summaning, Adalram de Aschach I. prædium ad Würgelstorff. Quidam nobilis homo nomine Meinhart, Poll..nhaim, Sinnding, cum aliis prædiis suis, quorum quædam pro aliis utilioribus commutata sunt. Quidam Gerhoh I. prædium ad Chrenzpach. Quidam Sacerdos nomine Ekkrich, unum prædium ad Harthaim, cum duabus vineis II. ad Bösinge III. ad Reut. Quædam matrona nomine Richinza dedit II. vineas ad Imzenstorff & dimidium mansum ad Rust, quam traditionem postea Nepos ejus Rapoto firmavit. Hæc inquam omnia & quæcunque etiam innominata bona idem Monasterium vel nunc liberalitate prædictarum personarum jure possidere, vel in antea juste & canonice Deo favente poterit adipisci, nostri præcepti tuitione & sigilli impressione firmamus & roboramus, eo scilicet tenore & conditione, ut ad communem usum fratrum ibidem Deo famulantium proficiant, & communiter regulariterque conversantes, nullus seu in præsentiam, vel in crastinum de bonis Ecclesiæ proprio vel privato usui quicquam præsumat usurpare, sed juxta apostolicæ institutionis normam, prout cuique opus erit, a Prælatis distribuatur. Ut igitur hæc omnia firma & illibata permaneant, judicio Dei Patris omnipotentis & filii & spiritus sancti, & auctoritate beati Petri Apostoli, ejusque Vicarii Pascalis PP. & fiducia & consolatione beati Andreæ Apostoli & sancti Pantaleonis Martyris & pii Confessoris Nicolai, amore etiam reverendæ memoriæ Altmanni Episcopi interdicimus & prohibemus, ut nullus successorum nostrorum seu aliqua secularis vel Ecclesiastica persona de nominatis præfatæ Ecclesiæ prædiis invadere aut diminuere, vel usui fructum apostolica inibi vestigia servantium subtrahere præsumat. Si quis autem, quod Deus avertat, ausu nephario hæc transgressus fuerit, si tertio communitus, congrua satisfactione non emendaverit, anathematis laqueo se irretitum & cum Juda pessimo mercatore partem habiturum indubitanter agnoscat. Conservantibus autem pax & misericordia in præsenti & in futuro seculo servetur, Amen.

In nomine Domini Reinbertus Dei gratia Pat. Episcopus salutem in Christo Christi fidelibus. Pastoralis curæ sollicitudo exigit, Dominicas oves Petro primum & Petri successoribus commissas cum omni diligentia pascere, gregem conservare, & sicut lupos a stabulis, ita raptores Ecclesiarum arcere a rebus ecclesiasticis. Hujus rei gratia frater Albertus S. Nicolai venerabilis Præpositus Ecclesiæ suæ privilegia ab Altmanno & Ulrico Patav. Ecclesiæ venerabilibus Episcopis instituta legenda nobis obtulit eaque nostra authoritate contra novas ecclesiarum calumnias renovari communi fratrum petitione postulavit. Nos illius & fratrum nostrorum justis petitionibus consensum adhibentes, quæcunque antecessores & piissima Imperatrix Agnes, cæteri nostrique fideles prædicto cœnobio pia devotione contulerunt, vel adhuc conferenda sunt, nos quoque collata & nunquam auferenda esse censemus, quicquid antecessores nostri apostolico & suæ autoritatis banno confirmarunt, nos idipsum apostolico nostroque banno confirmantes, ab illorum sententia non dissentimus. Notandum vero & memoriæ commendandum est, inter nos & prædictos fratres facta esse tria concambia, primum ad Alnchoven ab antecessore nostro Remigero Episcopo inceptum quidem, sed per nos confirmatum, ubi pro tertia parte decimarum quæ sacerdotis erat eis concessa, nos ab eis decimarum partes recipimus, in Ecclesia videlicet quæ diversis appellatur nominibus. Ruprechtshoven, Channpa, Neukurchen. Secundum concambium est juxta sanctum Severinum in rivulo, qui vocatur Boitra, ubi pro molendino & ad molendinum pertinente loco dimidiam hubam ad Otenhinden sicut Henno possederat recepimus. Tertium concambium in orientali plaga factum est, ad Schwarzach, cujus loci Ecclesiam a nobis consecratam cum dote, decimis, terminis, cum omni utilitate sua S. Nicolao in usus Canonicorum contulimus, recipientes in commutatione theloneum Pat. quod eis persolvi debuerat, de navibus cum quibusdam areis ad Everding collatis quæ transmutationes ut legaliter fierent, factæ sunt, præsente Comite Dietrico fratrum Advocato, & easdem traditiones nobis invicem stabili tenore dantibus & accipientibus præsentibus & in testimonio nostris fidelibus nomina quorum inferius subscripta sunt. Quisquis ergo contra decreta pp. fratrum nostrorum & nostra venire tentaverit, quisquis prædictos fratres per violentiam inquietare, bona

eorum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eorum auferre, devastare, vel minuere ausus fuerit, noverit se vinculo anathematis alligatum, & nisi per pœnitentiam resipiscat, cum tenebrarum principe æternis tenebris esse deputandum. Et ut nostræ tuitionis auctoritas nota, omnibus rata & futuris temporibus inconvulsa permaneat, & hanc præsentem paginam in testimonium conscribi & sigillo nostro fecimus eam assignari. Dat. est Pat. Anno incarnationis Dominicæ M. CXLIIII. Indictione VI. II. Non. Maji apostolicæ sedis Innocentio PP. regnante rege Chunrado. Testes qui interfuerunt concambiis isti sunt: Chunradus de Sunelburch, Remprecht de Celking, Hadmar de Chusarn, Mangolt de Wesen, & filius ejus Marchart, Sybotho de Boeringhaim, Ulrich de Holzhausen, Otto Præpositus, Odelschalch, Sibotho de Mathse, Rudiger, Eberhard, Friderich, Ulrich. Hæc est decimatio quæ facta est ad Schwarzach, per descensum Stainpach usque ad fontem Botenbrun, & inde per directum usque ad rivum Yspira, & per meatum ejusdem rivi usque ad Thessen, hinc inde usque ad Jaempach, superiorem, & inde ad inferiorem Jaempach, & per descensum hujus aquæ usque Grieftif. Inde per directum usque ad villam, quæ dicitur Enzimanswaichoven, & inde per directum usque ad villam, quæ dicitur Pruckk & a Pruckk usque ad Marpach. inferius Rapotenraut, & per descensum hujus aquæ usque ad villam Irlach, inferiorem, & inde iterum ad Stainpach primitus nominatum. Hæc decimatio facta est consultu Clericorum & laicorum, qui aderant: scilicet Cadelhohus Præpositus S. Stephani Pat. Albertus Præpositus S. Nicolai, Lodigerus Præpositus S. Georgii, Hocholdus Præpositus majoris Ecclesiæ Frising. Altmannus Archipresbyter Ratisb. Helmbertus & Otto. & Almarus. Capellani, Dietricus Comes, Herchenprecht de Mospach, Otto de Machlant, Rapoto de Slimphing, Mangolt de Wesen, Hartneit, Wartinreut, & filius ejus Walchun, Siboto & Wezil, ministeriales S. Stephani, Ozo de Streitwisen, Sigelholcus & filii ejus de Pûrbannen Syzinens.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ulricus gratia Dei Patav. Episcopus, hujus nominis secundus cunctis successoribus suis & omnibus inposterum Christi fidelibus in perpetuum Amen. Pontificalis providentia & pastoralis sollicitudo compellunt nos religiosis & Deo sacratis locis non solum in præsenti favere, sed etiam in futurum eorum quieti & securitati, ne improborum perversitate lædi aut perturbari valeant, quantum divina conceditur clementia providere, quatenus nobis & cunctis fidelibus ex orationibus inibi Deo servientium, tanto copiosior accrescat, quanto eis ad vacandum Deo nullius perturbationis improbitas obsistere audeat vel præsumat. Quapropter Monasterium a sanctissimo Prædecessore nostro, hujus sanctæ sedis Episcopo Altmanno in honore beati Andreæ Apostoli, & sancti Pantaleonis Martyris, & præcipue beati Nicolai pii Confessoris adjuvante felicis memoriæ Agnete Imperatrice, in portu Oeni fluminis fundatum, & apostolicorum nostrorum Alexandri & Gregorii PP. & Heinrici Regis hujus nominis quarti, & filii sui Imperatoris Heinrici quinti, nec non & Ulrici atque Remberti, aliorumque Pat. Ecclesiæ venerabilium Pontificum privilegiis & sigillis roboratum, ut inconvulsum ac illibatum omni futuro tempore permaneat. Deo Patri sanctisque ejus flectere genua precibus & suspiriis non cessamus. Cujus rei gratia dilectus in Christo frater apud S. Nicolaum venerabilis Præpositus Ulricus Ecclesiæ suæ privilegia ab antedictis patribus auctorabiliter instituta, legenda nobis obtulit, eaque nostra auctoritate contra novas Ecclesiarum calumnias renovari communi fratrum suorum petitione suppliciter postulavit. Nos igitur illius & sui Capituli justis petitionibus debitum consensum adhibentes, quæcunque nostri antecessores, & piissima Imperatrix Agnes, cæterique fideles prædicto cœnobio pia devotione contulerunt, vel adhuc conferenda sunt, nos quoque collata, & nunquam auferenda esse censemus, & quidquid prædecessores nostri apostolico & suæ auctoritatis banno confirmaverunt, nos idipsum Apostolico nostroque banno confirmantes, ab illorum sententia nullatenus dissentimus. Hæc igitur sunt bona, quæ Agnes Imperatrix pro remedio animæ suæ prædicto cœnobio donavit: Nona videlicet pars omnium, quæ ad Persinbeuge & Ihesburck ad manus suas culta reddebantur. Quæ vero sequuntur per manum Advocati sui Remberti præfatus Episcopus Altmannus jam dicto Cœnobio tradidit, scilicet præsignatum portum Oeni fluminis cum omni utilitate sua. Ecclesiam sanctæ Mariæ Magdalenæ dimidio manso dotatam, in suburbio vero civitatis XI. domata & quidquid ruris est a Danubio usque ad Oenum, præter duo jugera ultra montem Weinthobel sita, & duas curtes stabularias Senftling & Neunhoven cum omnibus pertinentiis suis. Tradidit etiam eidem cœnobio decimas de hortis, de pomeriis, de vineis, de agris, quæ de illo domate coluntur, ad hospitale pauperum ibidem constitutum, ad Tantobel dimidium mansum, ad Holzhaim quatuor hubas. Hegenbach hubam I. Probstreut hubam vasa tornata solventem, in ripa, quæ

dicitur Pentra, dimidiam hubam, Pachmül hubam, Saumigen hubam, Hasenprül hubam, ad Windeperch I. Hoffatham, ad Stainvelde hubam, ad Sunnbach hubam, ad Pünzhaim I. Hoffatham, in loco, qui dicitur Alburg II. partes decimationis ejusdem Ecclesiæ & tres curtes stabularias, in Sehei curtem. I. Avecking tres hubas solventes ferrum. Hergoliming hubam, Aufhoven molendinum, Rongerstorff curtem unam & dimidiam hubam cum I. decima, Ecuhendorff capellam cum omni utilitate & pleno jure & curtem stabulariam, & dimidiam hubam cum pratis & sylvis illuc pertinentibus, Richsdorff curtim unam cum omnibus ejus appendiciis, Enzeewis villam cum Genezeo & molendino, sylvis, pratis, piscationibus, & omni utilitate sua. In Renth VI. hubas, Dornach curtim I. & hubam & sylvam cum pratis & piscationibus & I. decimam, Cholmbrunn hubam, Wachenweis II. curtes stabularias & I. hubam & dimidiam & unam decimam cum pratis & sylvis illuc pertinentibus, & piscationibus. Emhartstorff molendinum & dimidiam hubam cum pratis & sylvis, & areis & piscationibus. Gerchwis III. hubas & III. carradas cerevisiæ de bonis Episcopi in eadem villa dandis Althaim curtem unam cum omnibus eis appendiciis, Awenkirchen capellam cum omni utilitate & pleno jure, & curtim I. cum omnibus ejus appendiciis & quidquid utilitatis ibidem fratres supradicti cœnobii potuerint ordinare, tam in sylvis, oblationibus & areis in eadem villa constitutis, & I. decimationem Bitenpach ecclesiam cum omni utilitate, & jure parochiali, & unam decimam cum omnibus terminis ejusdem Ecclesiæ, tam cultis quam colendis, Aha hubam cum sylva adjacente. Vilshoven dimidiam hubam, Hauchspach hubam, Partham duas hubas, Jeunchar II. hubas, ad Walde hubam solventem picem, in Parochia Hutarn I. decimationem, in Parochia Chelichsperg I. decimam, in Parochia Irsheim I. decimationem, in Ecclesia Heuning II. partes decimationis, duas quoque partes decimationis novalium sylvæ, quæ dicitur Hohenhart tam cultorum quam colendorum Ecclesiis, illis, quarum termini in eandem sylvam ex inferiori parte porriguntur, quarum nomina sunt hæc: Eberswanch, Schiltarn, Aspach, Vekkihstorf, tradidit & illis Ecclesiam Grieskirchen cum omni utilitate & pleno jure, & unam decimam in omnibus terminis ejusdem Ecclesiæ tam cultis quam colendis. Dedit etiam fratribus prædicti cœnobii Ecclesiam Ahichofen cum omni utilitate & pleno jure, & unam decimam, decimas quoque novalium in omnibus terminis ejusdem Ecclesiæ & I. Hoffatham, & Husten curtim I. Strazze IV. hubas, Daide unam hubam cum sylva adjacente, Wircklam dimidiam hubam, Stude dimidiam hubam, Eimling dimidiam hubam, Tunhaim dimidiam hubam, Harthaim curiam & dimidiam hubam. In Ruhe hubam Rusing curiam & dimidiam hubam cum omnibus illuc pertinentibus, Lewentingen hubam, & dimidiam hubam: in Prül dimidiam hubam & usum apum, Chaltenpach, ad Rumphishoven unam decimam in oriente & in Austria in rure circa Rust & Izindorff decimam unam, in omnibus terminis ejusdem ruris tam cultis quam colendis. In rure, quod dicitur Peuthrich II. partes decimationis in quatuor Ecclesiis, Neunkürchen I. & Körnpach, Molte & Rieterburch, decimas quoque in omnibus terminis earundem Ecclesiarum, in Ecclesia Stregen II. decimas, in parochia Hohenwart I. partem decimationis cum omnibus terminis ejusdem Ecclesiæ tam cultis quam colendis, tradidit eis etiam III. sagenas Sebach I. Mathsee I. Patav. I. quæ protenditur a pede montis, in quo sita est civitas usque Walkerslegel, adjiciens quicquid utilitatis prædicti fratres eis in eodem littore potuerint ordinare. Præterea contulit eis Sebach III. vineas, Aschach II. Wachawe IV. Hunzhaim quatuor, Mautarn II. & unam Hoffatham. In Halle unam sartaginem cum suo jure. Lohe curiam unam. In Sebach decimam I. In Linthaim curiam I. ad luminaria Ecclesiæ tradidit Ecclesiam S. Mariæ in civitate Laureacensi cum omni jure & utilitate, quæ præmemoratis fratribus tam in oblationibus quam censualibus & areis infra cemiterium sitis, & in quibusdam hortis poterit provenire. Pro vestitu autem eorundem fratrum ordinavit XXIV. libras de navibus Patavien. X. de Golderwerd. VI. de Efridinge quatuor, de censu Mathsee tres, de Aufhausen I. Fratres quoque præfati Monasterii liberos ab omni Advocatorum servitio esse voluit. Comitem Henricum de Vornpach Advocatum illis in partibus Bavariæ & Leopoldum piissimum Marchionem in partibus Austriæ Advocatum eis ordinavit, hoc quasi pro jure semper observandum statuendo, & auctoritate Dei omnipotentis sub pœna æternæ damnationis inhibendo, ut nec ipsi nec aliqui hæredum suorum, nec alter quispiam eis quacunque sorte succedentium Advocatorum aliquem nisi fratribus sæpedicti cœnobii petentibus subadvocatum præsumat ordinare, hoc adjuncto, ut si aliquis improbus Advocatus postmodum hoc infringere temptaverit, is vinculo anathematis se sciat innodatum & æternæ ultionis vindicta, ni resipuerit, perpetualiter puniendum. Pro servitio vero quod plerumque occasione Advocatiæ ab Ecclesiasticis personis exigitur, X. vineas in Rautarn sitas cum earum appendiciis, Comiti Henrico de

Vorn-

Vornbach in loco, qui dicitur Muckarawe, III. hubas, & LXX. mancipia Leopoldo Marchioni Auſtriæ in beneficium conceſſit, ea conditione ut nec ipſi nec aliquis ſuccedentium Advocatorum aliquid ab ipſis ratione Advocatiæ ſervitium præſumat expetere. Quidquid vero redituum circa Grieskürchen & Alnchoven ſæpedictis fratribus contulit & ſucceſſoribus ſuis vice Advocati patrocinandum reſervavit, auctoritate Dei Patris omnipotentis firmiter inhibent, ut nullus ſucceſſorum ſuorum aliquem ſubadvocatum niſi pro petitione eorundem fratrum ibidem præſumat aliquem ſubſtituere. In omnibus quoque Eccleſiis, quas eisdem fratribus contulit, quidquid juris & ſervitii Epiſcopus in eis habere videbatur, totum ipſis & plenariè contulit. Mortuoque Prælato ipſorum liberam eis electionem indulſit, & hæc faciens omnia communi conſilio & conſenſu Canonicorum Chori Patavien. & miniſterialium ſuorum rationabiliter confirmavit. Defuncto igitur piæ recordationis Altmanno Epiſcopo ſucceſſor ipſius in Epiſcopatu Ulricus Epiſcopus fundationem ſupradicti cœnobii & donationem bonorum Epiſcopatui illuc factam approbans & confirmans Eccleſiam in Alburg cum omni utilitate & jure, quod Patavien. Eccleſiæ Epiſcopus ratione fundi in ea habuerit: jus videlicet patronatus fratribus ejusdem Monaſterii contulit Rembertus Patavienſis Eccleſiæ Epiſcopus, & dum ſe fratres ſæpedicti Cœnobii in portu Oeni fluminis ablato damnificaſſe recognoviſſet. Pro recompenſatione damni eis illati Eccleſiam in Hartkürchen cum omni utilitate & pleno jure & I. decimam in omnibus terminis ejusdem Eccleſiæ tam cultis quam colendis ipſis contradidit. Item eis etiam Eccleſiam in Schwazach, quæ alio nomine Munichriuth dicitur, dedit cum I. decimatione in omnibus terminis ejusdem Eccleſiæ tam cultis quam colendis. Horum igitur veſtigia imitantes alii quam plures, dum religionem ſanctam & ſervitium Dei in eodem Monaſterio ſancte & religioſe florere viderent, ſpiritu ſancto edocti reditus ſuos illuc contulerunt. Inter quos Hezil quidam homo nobilis tradidit illuc ſtabulariam curiam in Peringen & dimidiam hubam cum pratis & areis illuc pertinentibus & II. hubas in Richerſtorff, cum pratis & ſylvis illuc pertinentibus Alramus quidam I. hubam ad Walchſingen. Quidam Sacerdos nomine Rafoldus villam in Sünnpach cum ſylva adjacente & villam in Purchartingen cum omnibus ſuis mancipiis & ſylva adjacente, eidem cœnobio tradidit. Comes Gebhardus Schalchen cum omnibus ſuis pertinentiis dedit. Gebhardus quidam cognomento Longus molendinum in Pocking & dimidiam hubam. Sacerdos quidam nomine Meingotus in Sunemaening, cum omnibus ejus appendiciis. Alramus quidam de Aſchach duo prædia in Wurgeldorff. Quidam Meinhardus nomine prædia quæ in Pollenheim & Sünding habuerit. Gebhardus quidam prædium ad Crebezpach. Quidam Sacerdos nomine Ekkerich curiam in Harchaim & dimidiam hubam. Adilhaidis quædam nobilis in Beneventenriuth & Grub cum omnibus illuc pertinentibus, præterea alia tria prædia ibidem ſita contulit. Hartmannus quidam homo nobilis quatuor prædia & molendinum juxta Prienbach, & in Bulziberch hubam dedit. Engelbertus ad Planchenberch, curiam in Haeckersdorff, & hubam Reginhalming, & dimidiam hubam in Winchel. Engelbertus quidam de Straubin miniſterialis Epiſcopus curtim I. in Aſchach & curiam in Waſen cum ſylvis & pratis & molendino & cum aliis XXIII. prædiis emptitiis, & vineam in Aſchach dedit. Gumboldus de Forinheim VI. beneficia, III. vineas cum areis in Freindorff dedit & montem ſuper quem cultæ ſunt vineæ. Gebhardus quidam nobilis in Abſtorf curiam unam & dimidiam hubam cum pratis & ſylvis, & piſcationibus & mancipiis ſuis. Leucardis advocatrix Ratisbon. IV. prædia in Brintdorf, Wernhardus de Horbach & frater ſuus Chunradus curiam I. in Engelmarſperg. Potto de Maeſſing curiam unam in Sprünzenberch, Præterea alii quam plures Chriſti fideles pio iſtorum exemplo inducti, prædia ſua & alia pro remedio animarum ſuarum præfato cœnobio contulerunt. Nos vero divina miſericordia ad Pontificalem Patav. Eccleſiæ ſedem vocati, licet indigni dum fratres ſupradicti cœnobii in quibusdam prædiis ſuis Golderwerd tam a noſtris quam anteceſſorum noſtrorum officialibus ex continua eorum querimonia intellexiſſemus diu eſſe prægravatos ſaluti noſtræ & ſucceſſorum noſtrorum nec non indemnit: fratrum conſulentes Eccleſiam in Windemspach eis pleno jure contulimus, cum dote & decimis in omnibus terminis ejusdem Eccleſiæ tam cultis quam colendis, prædictis reditibus ad noſtra dominicalia revocatis. Hæc inquam omnia & quæcunque alia bona idem monaſterium, vel nunc liberalitate prædictarum perſonarum jure poſſidet, vel poſtmodum juſte & canonice Deo favente poterit adipiſci, noſtræ auctoritatis tuitione & ſigilli impreſſione firmamus & corroboramus, eo ſcilicet tenore & conditione, ut ad communem uſum fratrum ibidem in canonica & regulari vita Deo famulantium proficiant, & communiter regulariterque converſantes, nullus ſeu in præſentiarum ſeu in futurum de bonis Eccleſiæ proprio vel privato uſui quicquid præſumat uſurpare, ſed juxta apoſtolicæ inſtitutio-

nis normam prout cuique opus erit, a Prælato distribuatur. Ut igitur hæc omnia firma & illibata in Domino permaneant, judicio Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritur sancti, & auctoritate B. Petri Apostoli, ejusque successoris Honorii PP. tertii hujus nominis & fiducia & consolatione B. Andreæ Apostoli & S. Pantaleonis Martyris, & præcipue pii Confessoris S. Nicolai amore & reverendæ memoriæ Altmanni, Udalrici, Remberti, aliorumquæ prædecessorum nostrorum Ecclesiæ venerabilium Pontificum interdicimus & prohibemus, ut nullus successorum nostrorum, seu aliquis secularis vel ecclesiastica persona, de nominatis præfatæ Ecclesiæ prædiis vel jure quicquam tam in temporalibus quam in spiritualibus invadere aut diminuere, vel usui fratrum apostolica inibi vestigia servantium subtrahere audeat vel præsumat. Si quis autem, quod Deus avertat, ausu nefario hæc transgressus fuerit, si tertio commonitus congrua satisfactione non emendaverit, anathematis laqueo se irretitum, & cum Juda pessimo mercatore partem habiturum indubitanter agnoscat. Conservantibus autem pax & misericordia a Domino Deo & in præsenti & in futuro seculo conservetur Amen. Acta sunt hæc Pat. Anno incarnationis Dominicæ M. CC. XX. Indictione VIII. VIII. Idus Febr. Apostolicæ sedis PP. Honorio III. Papatus vero sui anno IV. regnante Rege Friderico II. nostri autem Pontificatus anno quinto. Dat. Pat. per manum Notarii nostri Chunradi anno Pontificatus nostri V.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ulricus gratia Dei Patav. Episcopus cunctis successoribus suis, & omnibus imposterum fidelibus in perpetuum. Ex injuncto nobis licet immeritis præsulatus officio non solum ecclesiis ad nos qualitercunque spectantibus tenemur præesse maxime autem his, qui se ratione fundationis a nostris visceribus exierunt, cum sufficiat nos a gravaminibus eorundem cessare, nisi etiam manum auxiliatricem tempore necessitatis ipsis porrigere satagamus. Inhærentes igitur laudabilibus coram Deo & hominibus prædecessorum nostrorum vestigiis, Ecclesiam pii Confessoris S. Nicolai in suburbio nostræ civitatis a prædecessore nostro piæ recordationis venarabili Episcopo Altmanno, honorabiliter constructam debita dilectione amplectimur, ipsius promotioni & tranquillæ conservationi quantum possumus intendendo. Unde noverint universi Christi fideles tam moderni temporis, quam futuri, quod nos ad instantiam familiaris nobis in Christo fratris & Capellani Ulrici apud S. Nicolaum venerabilis Præpositi & Capituli de Chori nostri bona voluntate, consensuque unanimi & concordi nostrorum ministerialium consilio, in concambium talenti aureorum denariorum & XII. vel Patav. monetæ VI. librarum, quas idem Dominus Altmannus de dominicalibus nostris in Golderwerd ad Cameram ipsorum pro vestitu annuatim solvendas fratribus sub communi & regulari vita Domino Deo ibidem servientibus ordinavit, contulimus parochialem Ecclesiam in Windemspach cum terminis suis, dote, ac decimis, aliisque eis attinentibus tam cultis quam colendis, tam quæsitis quam quærendis ac pleno jure, quod ad nos in eadem Ecclesia plenarie dinoscitur pertinere, & a prædictis fratribus quieto & perpetuo titulo possidenda, salvis nihilominus decimis, quas in prædicta Insula videlicet Bolderwerd possident, ratione Ecclesiæ suæ in Alnchoven. Audientes siquidem indebitam prædictæ atque statutæ summæ diminutionem, dilectis in Christo fratribus antedictis canonicis regularibus, per officiales nostros nobis licet invitis frequenter illatam, nostrum super hoc valde metuimus periculum, & id tum pro nostra, cum antecessorum seu etiam successorum nostrorum salute imposterum præcavere cupientes, quicquid de proventibus præmemoratæ Ecclesiæ poterit provenire amplius, quam in præscripto concambio recepimus pro remedio animæ nostræ, nec non & successorum nostrorum omni salute cedat in communes usus dilectorum nobis in Christo fratrum regularium Canonicorum, ut memores talis consolationis ob reverentiam omnipotentis Dei & piissimi Confessoris sancti Nicolai, omniumque sanctorum per nostram benevolenriam eis collatæ, nos in suis orationibus habeant apud Dominum devotius & frequentius commendatos. Ut autem talis permutatio canonice facta, rata semper & inconvulsa imposterum permanere debeat, hanc paginam in testimonium hujus facti conscribi, & sigilli nostri caractere ea fecimus communiri. Testes vero qui huic facto intererant, & de quorum consilio & consensu effectum est mancipatum, hi sunt de Choro Cathedrales Dominii Otho Decanus. Chalohus de Valchenstain, Haertnidus Præpositus, Chunradus Tumphararius, & Wachimus de Stain, Henricus de Mistelbach, Henricus de Bettinbach arcid. Magister, Henricus de Witen Archidiaconus, Eberhardus de Lahenstorf cellerarius. Rudolfus de Tun, Wilhelmus Cantor, Engelpoldus, Chunradus de Thun custos. Chunradus de S. Valentino, Albertus, Eberhardus de Wethenbach. Et alii de Capellanis curiæ, Magister Einwicus, Magister Albertus, Syboto Capellanus & sacerdos. De ministerialibus Hademarus Pincerna de Wesen, Henricus

de

de Alhaim Camerarius, Otho de Heichenpach Marſchalchus, Waltherus de Ranneberch Dapifer, Otho de Morſpach, Lintoldus de Sainrſtain, Otho de Jahinſtorf, Albero de Germundſperg, Ekkardus de Vurch, & Heinricus frater ejus. Acta ſunt hæc Patav. Anno Incarnationis Dominicæ M. CC. XX. Indictione VIII. III. Non. Febr. apoſtolicæ ſedis PP. Honorio III. papatus autem ſui anno IV. regnante rege Friderico II. noſtri autem Pontificatus anno V. Datum Patav. per manum notarii noſtri Chunradi, anno Pontificatus noſtri V. feliciter, Amen.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Gebhardus Dei gratia Patavienſis Epiſcopus, dilectis in Chriſto fratribus, Ulrico Præpoſito, ejusque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis & Capitulo ſancti Nicolai, & Otacharo Decano, ejusque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum. Ne lites ex litibus oriantur, aut eo quæ fuerint prævia ratione ſalubriter deciſa valeant a poſteris propter oblivionem in Judicium denuo revocari, ea quæ inter homines geruntur, merito ſcriptis authenticis commendantur. Hujus rei gratia vobis veſtrisque ſucceſſoribus in futurum providere cupientes deciſionem controverſiæ, quæ ſuper obventionibus Eccleſiæ ſanctæ Mariæ apud Anaſſum ſitæ inter vos eſt habita præſenti paginæ commendamus. Siquidem cum præfixus fuiſſet partibus dies peremptorius ab Abbate de Alderſpach, & ejus conjudicibus, quibus cognitio cauſæ a Romano fuerat Pontifice demandata, per viros diſcretos & honeſtos pro bono pacis actum fuit, quod partes in arbitros compromiſerunt ſub pœna XXX. librarum, quibus in die ad arbitrium dum præſtituto pariter convenientibus examinatione præhabita, diligenter in præſentia Præpoſiti & præfati Decani Anaſenſis ſunt arbitrati, quod quicunque res mobiles, ſeu ſe moventes, ſeu immobiles, quocunque nomine cenſeantur, hoc eſt, ſive denarii, ſive cerei, ſive caſei, ſive animalia, ſive prædia, ſive domus, ſive quælibet res aliæ in miſſa, in Pentecoſte, vel in nativitate S. Johannis Baptiſtæ, vel in aſſumptione beatæ Virginis, vel alio quocunque tempore, quo populus aliarum plebium illuc pro devotione convenerit, offerentur Decano, ſive ipſius ſucceſſori, cuſtodi ſancti Nicolai ſive ipſius Vicario, ſi Vicarium ipſum contingeret habere in duas partes æqua proportione bona fide dividerentur: quarum una Decano, ſive ipſius ſucceſſori, reliqua cuſtodi S. Nicolai, ſive ipſius nuntio absque omni cederet diminutione. Denarii vero ante miſſam, prout cuique ipſorum a populo in manus offerrentur, accipientium absque ulla diviſione permanerent. Quod cum ad Capituli S. Nicolai notitiam perveniſſet Capitulum ſe nimis enormiter læſum per tale arbitrium ratione ultimi articuli aſſerebat. Ideoque propter ipſius contradictionem arbitrium in publicatam formam non fuit redactum, nec conſenſu chori Patavien. roboratum, cujus erat cum ex forma compromiſſi, tum propter abſentiam Dioceſani Epiſcopi, tunc in ultra marinis partibus commorantis, auctoritatem & robur ſuæ ratihabitionis impertire. Demum vero partibus invicem concordantibus arbitrio ſtare decreverunt. Ultimo articulo immutato, ita videlicet, ut quæcunque res mobiles, ſeu ſe moventes, ſeu etiam immobiles quocunque nomine cenſerentur, ſive ante miſſam, ſive in miſſa, ſive poſt miſſam, ſive circa veſperam inſuper notatis ſolemnitatibus ſeu temporibus offerrentur Decano prædicto, ſive ipſius Vicario Cuſtodi S. Nicolai, ſive ipſius Vicario, ſi & ipſum Vicarium contingat habere, omnes bona fide in duas partes æqua proportione dividantur, & ſingulæ ſingulis, prout præmiſſum eſt bona fide abſque diminutione tribuantur. Porro privilegium ſanctæ memoriæ Altmanni Epiſcopi Patav. quod ſupradictam Eccleſiam ad luminaria Eccleſiæ ſancti Nicolai ab ipſo traditam manifeſte declarat, cum omni utilitate tam in oblationibus quam in areis & cenſualibus ſuper jure proprietatis ipſius Eccleſiæ tantum in ſuo robore integrum & ſalvum permaneat, in omni utilitate tam oblationi quam aliarum obventionum; prorſus innovata quam ut præmiſſum eſt ſecundum hujus paginæ tenorem, omnis utilitas in diviſionem venit, bona fide ad ultimum vero coram nobis comparentibus. Præpoſito & Capitulo per ſe, & Decano Anaſenſi per ſuum nuntium munitum literis ratihabitionis & mandati nobis humiliter & inſtanter ſupplicavit, quatenus præmiſſam deciſionem noſtra dignaremur auctoritate confirmare. Præſentibus igitur & conſentientibus Dominis de Choro Patav. auctoritate, qua divina gratia largiente fungimur, confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus eandem ſtatuentes, ut ſi qua partium huic paginæ temere voluerit, juxta quod præmiſſum alteri parti XXX. libras Wienn. monetæ perſolvat, nullius obſtante contradictione. Et ut in nulla ſui parte præſens pagina poſſit vacillare, aut ab ullo ſucceſſorum impoſterum calumniari, noſtrum ſigillum & Chori Patav. & præſentium ſigilla eidem fecimus apponi. Datum Patav. Anno Domini M. CC. XXX. Indictione decima. III. Nonas Julii. Pontificatus noſtri anno I. Hujus rei teſtes ſunt Otho Decanus Patav.

Chalohus, Magiſter Henricus Zobeling, Eberhardus de Jahenſtorf, Chraſio, Ebhardus de Caentenpach Canonici Patav. Magiſter Dietricus, Buncherus Plebanus de Lorperch, Magiſter Enwicus.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Gebhardus Dei gratia Pataviensis Episcopus, cunctis ſucceſſoribus ſuis, & omnibus impoſterum Chriſti fidelibus in perpetuum Amen. Pontificalis providentia & paſtoralis ſollicitudo compellunt nos religioſis & Deo ſacratis locis non ſolum in præſenti favere, ſed etiam in futurum eorum quieti & ſecuritati, ne improborum perverſitate lædi aut perturbari valeant, quantum divina favente clementia conceditur providere, quatenus nobis & cunctis fidelibus ex orationibus inibi Deo ſervientium tanto copioſior fructus accreſcat, quanto eis ad vacandum Deo nullius perturbationis improbitas obſiſtere audeat vel præſumat. Quapropter monaſterium a ſanctiſſimo prædeceſſore noſtro hujus ſanctæ ſedis Epiſcopo Altmanno in honore beati Andreæ Apoſtoli & ſancti Pantaleonis Martyris & præcipue beati Nicolai pii Confeſſoris, adjuvante & cooperante felicis memoriæ Agnete Imperatrice in portu Oeni fluminis fundatum & apoſtolicorum virorum Alexandri, Gregorii, Honorii tertii & Gregorii VIIII. PP. & Heinrici Regis hujus nominis quarti, & filii ſui Imperatoris Heinrici quinti, nec non ipſius fundatoris Altmanni & Ulrici, atque Remberti & Ulrici ſecundi, aliorumque Pat. Eccleſiæ venerabilium Pontificum privilegiis & ſigillis roboratum, ut inconvulſum ac illibatum omni futuro tempore permaneat, Deo Patri ſanctisque ejus flectere genua precibus & ſuſpiriis non ceſſamus. Cujus rei gratia dilectus in Chriſto frater apud S. Nicolaum venerabilis Præpoſitus Ulricus, Eccleſiæ ſuæ privilegia ab antedictis Patribus, Dominis, atque Principibus, auctorabiliter inſtituta legenda nobis obtulit, eaque noſtra auctoritate contra novas Eccleſiarum calumnias renovari, communi fratrum ſuorum petitione ſupplicitер poſtulavit. Nos igitur illius & ſui Capituli juſtis petitionibus debitum conſenſum adhibentes, quæcunque noſtri anteceſſores, & piiſſima Imperatrix Agnes, cæterique fideles prædicto cœnobio pia devotione contulerunt, vel adhuc conferenda ſunt, nos quoque collata & nunquam auferenda eſſe cenſemus, & quicquid prædeceſſores noſtri apoſtolico & ſuæ auctoritatis banno confirmaverunt, nos idipſum apoſtolico noſtroque banno confirmantes ab illorum ſententia nullatenus diſſentimus. Hæc igitur ſunt bona, quæ Agnes Imperatrix pro remedio animæ ſuæ prædicto cœnobio donavit. Nona videlicet pars omnium, quæ ad Perſinbeug & Ibelſpurg ad manus ſuas culta reddebantur. Quæ vero ſequuntur per manum advocati ſui Remberti, præfatus Epiſcopus Altmannus jam dicto cœnobio tradidit, ſcilicet præſignatum portum Oeni fluminis cum omni utilitate ſua. Eccleſiam ſanctæ Mariæ Magdalenæ dimidio manſo dotatam. In ſuburbio vero civitatis XI. domata, & quicquid ruris eſt a Danubio usque ad Oenum, præter duo jugera ultra montem Weinthobel ſita & duas curtes ſtabularias Senftling & Neunhoven cum omnibus pertinentiis ſuis, tradidit etiam eidem Cœnobio decimas de hortis, de pomeriis, de vineis, de agris, quæ de illo domate coluntur ad hoſpitale pauperum ibidem conſtitutum, ad Tantobel dimidium manſum, ad Holzhaim IV. hubas, Hegenpach hubam, Probſtreut hubam, vaſa tornata ſolventem. In ripa, quæ dicitur Boitra dimidiam hubam, Pauchmül hubam, Sauming hubam, Haſenbrüel hubam, ad Windelberch I. hoffatham, ad Stainvelde hubam, ad Sunebach hubam, ad Pinzhaim unam hoffatham. In loco, qui dicitur Alburch duas partes decimationis ejusdem Eccleſiæ, & tres curtes ſtabularias. In Gehei curtem unam, Avecking III. hubas ſolventes ferrum, Hergoliming hubam, Aufhauſen molendinum, Königſtorf curtem I. & dimidiam hubam cum una decima, Euchendorf Capellam cum omni utilitate & pleno jure & curtem ſtabulariam, & dimidiam hubam cum pratis & ſylvis illuc pertinentibus. Petrichſtorf curtem I. cum omnibus ſuis appendiciis, Enzenwis villam cum Genezeo & molendinis, ſylvis, pratris, piſcationibus, & omni utilitate ſua. In Reut VII. hubas, Dornach, curtim I. & hubam, & ſylvam cum pratis & piſcationem, & unam decimam, Cholmbrunne hubam, Wachenweis duas curtes ſtabularias & hubam I. & dimidiam, & I. decimam cum pratis & ſylvis illuc pertinentibus & piſcationem, Einharſtorf molendinum, & dimidiam hubam, cum pratis & ſylvis, & areis & piſcationibus. Gerchweis tres hubas, & III. carradas cereviſiæ de bonis Epiſcopi in eadem villa dandas, Altheim curtim unam cum omnibus ejus appendiciis, Aunkirchen Capellam cum omni utilitate & pleno jure, & curtim I. cum omnibus ejus appendiciis, & quidquid utilitatis fratres ſupradicti Cœnobii eis poterint ordinare, tam in agris quam in ſylvis, oblationibus & areis in eadem villa conſtitutis & unam decimationem, Aitenpach Eccleſiam cum omni utilitate, & jure parochiali, & unam decimam in omnibus terminis ejusdem Eccleſiæ tam cultis quam colendis, Aha hubam cum ſylva adjacente, Vilshoven dimidiam hubam, Hantspach hubam, Cu-

Pharn

pharn tres hubas, Huckhenchoven hubam, Perchaim II. hubas, Leunchar II. hubas, ad Walde hubam ſolventem picem, in parochia Hutarn I. decimationem, in parochia Chelichperg I. decimam, in parochia Irsheim I. decimam, in Eccleſia, quæ dicitur Heinning, II. partes decimationis, duas quoque partes decimationis novalium ſylvæ, quæ dicitur Hohenhart tam cultorum quam colendorum, in quatuor Eccleſiis illis, quarum termini in eandem ſylvam ex inferiori parte porriguntur, quarum nomina ſunt hæc: Eberswanch, Schiltarn, Aſpach, Vekkilſtorf, tradidit etiam illis Eccleſiam Grieskirchen cum omni utilitate & pleno jure, & unam decimam in omnibus terminis ejusdem Eccleſiæ tam cultis quam colendis. Dedit etiam fratribus prædicti Cœnobii Eccleſiam in Alnchoven cum omni utilitate & pleno jure & unam decimam, decimas quoque novalium in omnibus terminis ejusdem Eccleſiæ, & unam hoffatham. Ad Euſten curtim I. Strazze IV. hubas, Harde hubam I. cum ſylva adjacente. Winklarn dimidiam hubam, Stude dimidiam hubam, Eimling dimidiam hubam, ad Tunheim dimidiam hubam. Hartheim Eccleſiam & dimidiam hubam, in Reut hubam, Buſing curiam & dimidiam hubam, in Prüel dimidiam hubam in uſum apum & Chaltenpach ad Ruprechtshoven I. decimam, in oriente in rure circa Ruſt & Iſendorf decimam unam in omnibus terminis ejusdem ruris, tam cultis quam colendis, in rure, quod dicitur Peutrich duas partes decimationis in quatuor Eccleſiis Neuenkirchen, ſcilicet, & Bôrpach, Molte & Rietenpurck decimas quatuor novalium in omnibus terminis earundem Eccleſiarum, in Eccleſia Stregen duas decimas, in parochia Hohenwart I. partem decimationis in omnibus terminis ejusdem Eccleſiæ tam cultis quam colendis, tradidit etiam III. ſagenas, Sebach I. Matſee I. Pataviæ I. quæ protenditur a pede montis, in quo ſita eſt civitas usque Walkerslegen adjacens quidquid utilitatis prædicti fratres eis in eodem litore poterint ordinare. Præterea contulit eis Sebach III. vineas, Aſchach II. Wachawe IV. Huntsheim IV. Mautarn II. & unam hoffatham. In Halle unam ſartaginem cum ſuo jure, in Lohe curiam I. in Sebach decimam I. Lintheim curiam, & ad luminaria Eccleſiæ tradidit Capellam S. Mariæ in civitate Laureacenſ. cum omni jure & utilitate, quæ præmemoratis fratribus tam in oblationibus quam cenſualibus infra cemiterium ſitis, & in quibusdam hortis poterit provenire. Pro veſtitu autem eorundem fratrum ordinavit XXIV. libras de navibus Patavienſ. de Golderwerde VI. de Everding IV. de cenſu Mathſee III. de Aufhauſen I. Fratres quoque præfati monaſterii liberos ab omni Advocatorum ſervitio eſſe volens. Comitem Henricum de Vornpach advocatum illis in partibus Bavariæ & Leopoldum Marchionem in partibus Auſtriæ Advocatum eis ordinavit, hoc quaſi pro jure obſervandum ſtatuendo & auctoritate Dei omnipotentis ſub pœna æternæ damnationis inhibendo, ut nec ipſi, nec alii hæredum ſuorum, nec alter quispiam eis quacunque ſorte ſuccedentium advocatorem aliquem niſi fratribus ſæpedicti cœnobii petentibus ſubadvocatum præſumat ordinare, hoc adjuncto, ut ſi aliquis improbus advocatus hoc infringere tentaverit, is vinculo anathematis ſe ſciat innodatum, & æternæ ultionis vindicta, niſi reſipuerit, perpetualiter puniendum. Pro ſervitio vero quod plerumque occaſione advocatiæ ab Eccleſiaſticis perſonis exigitur, X. vineas in Reutarn ſitas, cum omnibus eorum appendiciis, Comiti Henrico de Vornbach, & in loco, qui dicitur Muckrame III. hubas & LXX. mancipia Leopoldo Marchioni Auſtriæ in beneficium conceſſit, ea conditione, ut nec ipſi, nec aliqui ſuccedentium ſup. advocatorum aliquid ab ipſis ratione advocatiæ ſervitium præſumat expetere. Quidquid vero redituum circa Grieskirchen & Alnchoven ſæpedictis fratribus contulit ſibi & ſucceſſoribus ſuis vice advocati patrocinandum reſervavit, auctoritate Dei Patris omnipotentis firmiter inhibens, ut nullus ſucceſſorum ſuorum aliquem ſubadvocatum niſi pro petitione eorundem fratrum ibidem ſibi præſumat aliquem ſubſtituere. In omnibusque Eccleſiis, quas eisdem fratribus contulit, quicquid juris & ſervitii Epiſcopus in eis habere videbatur, totum ipſis & plenarie contulit. Mortuo quoque Prælato ipſorum liberam eis electionem indulſit, & hæc faciens omnia communi conſilio & conſenſu Canonicorum Chori Pat. & miniſterialium ſuorum rationabiliter confirmatum. Defuncto igitur piæ recordationis Altmanno Epiſcopo ſucceſſor ipſius in Epiſcopatu Ulricus Epiſcopus fundationem ſupradicti Cœnobii & donationem Epiſcopatus illuc factam approbans & confirmans, Eccleſiam in Alburg cum omni utilitate & jure, quod Pat. Eccleſiæ Epiſcopus ratione fundi in ea habuit, jus videlicet patronatus fratribus ejusdem Monaſterii contulit, Rembertus Patavienſis Eccleſiæ Epiſcopus, dum ſe fratres ſæpedicti Cœnobii in portu Oeni fluminis ablato damnificaſſe recognoviſſet, pro recompenſatione damni eis illati Eccleſiam in Hartkirchen cum omni utilitate & pleno jure & unam decimam in omnibus terminis ejusdem Eccleſiæ tam cultis quam colendis ipſis contradidit. Idem etiam eis Eccleſiam in Schwarzach, quæ alio nomine Munichreuth dicitur, dedit, cum una decimatione in omnibus terminis ejusdem Ec-

clesiæ tam cultis quam colendis. Ulricus quoque secundus nostrorum prædecessorum contulit eis Ecclesiam Widemspach pleno jure & omni utilitate cum dote & decimatione in omnibus terminis ejusdem Ecclesiæ tam cultis quam colendis, per quam donationem partim saluti suæ & nostræ providit, & partim quædam in Golderwerd sita, quæ fundator Altmannus Episcopus ad vestitum fratrum eis contulerat, ad nostra dominicalia revocavit. Horum igitur vestigia imitantes alii quam plures, dum religionem sanctam & servitium Dei in eodem Monasterio sancte & religiose florere viderent, spiritu sancto edocti reditus suos illuc contulerunt. Inter quos Hezil quidam homo nobilis tradidit illuc stabulariam curtim in Pering & dimidiam hubam cum pratis & areis illuc pertinentibus & duas hubas in Richerstorf cum pratis & sylvis illuc pertinentibus. Alramius quidam I. hubam ad Walchsing. Quidam sacerdos nomine Raffoldus villam in Sunnbach cum sylva adjacente, & villam in Purckarding cum omnibus suis mancipiis & sylva adjacente eidem Cœnobio tradidit, Comes Gebhardus Schalcheim cum omnibus pertinentiis suis dedit, Gebhardus quidam cognomento Longus molendinum in Pocking & dimidiam hubam. Sacerdos quidam Meingotus villam in Simaring, cum omnibus ejusdem appendiciis. Alramus quidam de Aschach duo prædia in Urgildorf. Quidam Meinhardus nomine prædia, quæ in Pollinheim & Simding habuit. Gerhohus quidam prædium in Chrebspach. Quidam Sacerdos nomine Ekkeric curiam Hartheim, & dimidiam hubam. Alheidis quædam nobis villam in Beneventenreut, & Grub cum omnibus illuc pertinentibus. Præterea alia tria prædia ibidem sita contulit Hartmannus, quidam homo nobilis quatuor prædia & molendinum juxta Priennpach & in Buziberch hubam dedit, Engelbertus de Planchenberch curiam in Herherstorf & hubam Reinhalminge & dimidiam hubam in Winchel, Engelbertus quidam de Strubin ministerialis Episcopatus curtim I. in Aschach & curiam in Wasen cum sylvis & pratis & molendino & cum aliis XXIII. prædiis, empticiis & vineam in Aschach dedit. Gupoldus de Pormheim IV. beneficia, III. vineas cum areis in Friendorf dedit, & montem super quem cultæ ejus vineæ. Gebhardus quidam nobilis in Abstorf curiam I. & dimidiam hubam cum pratis, sylvis, & piscationibus & mancipiis suis. Leukardis Advocatrix Ratisbon. IV. prædia in Griendorf, Weinhardus de Horbach & frater suus Chunr. curiam unam in Engelmarsperg, & ibidem molendinum in Prükke. Potto de Maessingen curiam unam in Sprinzenperch, Elysabeth Comitissa in Oertenberg prædium in Palde. Wernhardus de Rotawe duas hubas in Pühil. Præterea alii quamplures Christi fideles pio istorum exemplo conducti prædia sua & alia pro remedio animarum suarum præfato Cœnobio contulerunt. Hæc inquam omnia & quæcunque alia bona idem monasterium vel nunc liberalitate prædictarum personarum jure possidet, vel postmodum jure & canonice Deo favente poterit adipisci, nostræ auctoritatis tuitione & sigilli impressione firmamus & corroboramus; eo videlicet tenore & conditione, ut ad communem usum fratrum ibidem in canonica & regulari vita Deo famulantium proficiant, & communiter regulariterque conversantes, nullus seu in præsentiam seu in futurum de bonis Ecclesiæ proprio vel privato usui quicquam præsumat usurpare, sed juxta apostolicæ sedis normam, prout cuique opus erit, a Prælato distribuatur. Ut ergo hæc omnia firma & illibata in Domino permaneant, judicio Dei Patris omnipotentis & filii & Spiritus sancti & auctoritate beati Petri Apostoli ejus successorum Gregorii PP. hujus nominis & fiducia & consolatione beati Andreæ Apostoli, & sancti Pantaleon. martyris & præcipue pii Confessoris sancti Nicolai ejusdem loci patroni amore & reverendæ memoriæ Altmanni, Udalrici, Remberti, & Ulrici secundi aliorumque prædecessorum nostrorum Pat. Ecclesiæ venerabilium Pontificum interdicimus firmiter & prohibemus, ut nullus successorum nostrorum, seu aliqua secularis vel ecclesiastica persona, de nominatis præfatæ Ecclesiæ prædiis vel jure quicquam tam in temporalibus quam in spiritualibus invadere, aut diminuere vel usui fratrum apostolica inibi vestigia servantium subtrahere audeat vel præsumat. Si quis autem, quod Deus avertat, ausu nefario hæc transgressus fuerit, si tertio commonitus congrua satisfactione non emendaverit, anathematis laqueo se irretitum, & cum Juda pessimo mercatore partem habiturum indubitanter agnoscat. Conservantibus autem pax & misericordia a Domino Deo & in præsenti & in futuro seculo conservetur. Acta sunt hæc anno incarnationis Dominicæ M.CC. XXVII. Indictione XV. XII. Calend. Novemb. apostolicæ sedis PP. Gregorio VIII. Papatus vero sui anno I. Regnante Imperatore Friderico II. nostri autem Pontificatus anno VI. Datum Patav. per manum Notarii nostri Friderici feliciter Amen.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Otho Dei gratia Patavienſis Episcopus, omnibus hanc literam inspecturis salutem in perpetuum. In specula curæ pastoralis præsidentium requirit Officium Ecclesiarum invigilare commodis, nec non habitis

&

& acquisitis, quantum facultas permiserit semper aggregare quid, & addere ut juxta legem multis in beneficiis crescere, ac excussis subditorum oneribus universis, in commissi ejus gregis quiete quiescere verissime videantur. Hæc igitur digna revolventes perconctatione & peccatorum nostrorum vulneribus salubris medicaminis cupientes adhibere tantum pro remedio in Christo patrum felicis recordationis hujus Cathedræ Episcoporum, nostræque salutis intuitu fratribus in domo sancti Nicolai extra muros civitatis Deo ibidem militantibus ob reverentiam reliquiarum inibi reconditarum, universales decimas omnium novalium cultorum & colendorum, surgentium de limite ad limitem in tota parochia Dornnach, de Capituli nostri consensu & conniventia perpetuo donavimus pleno jure. Ipsi etiam fratres pia mentis intentione considerantes donationis nostræ beneficium, fideliter & concorditer promiserunt diem annuum nostri obitus cum gratiarum actionibus, & hostiarum victimis in Redemptoris nostri laudem observare celebrem, & finem Psal. qui est: Laudate Dominum in sanctis ejus cum additamento versiculi pro fidelibus defunctis, qui incipit: Requiem æternam dona eis Domine &c. diebus singulis & decantatis completoriis recitare. Sed quia per nefas & improbe quidam consueverunt donationes restringere, cum juxta statuta Canonum largissime interpretari habeant, hanc nostram devotionem extendimus exclusa omni exemptione ad decimas novalium præsentis temporis, præteriti, & futuri. Ut autem hæc nostræ devotionis donatio firma perseveret, præsentem paginam sigillorum nostri videlicet & Capituli munimine & subscriptione testium volumus roborari. Testes sunt hi: Meingotus Tumpræpositus, Poppo Decanus, Heinricus Custos, Albo Comes de Rotenecke. Ulricus de Stiria. Magister Hartwicus Scholasticus, Otto Cantor, Wornhardus de Prampach Canonici, Albertus Nathohus Capellani nostri, Albertus Notarius, Siboto de Jonstorf, Berchtoldus de Haidenstorf, ministeriales & alii quam plures. Acta sunt hæc anno Domini M. CC. LXIIII. in die S. Matthæi Apostoli & Evangelistæ. Pontificatus nostri anno XI. Indictione VII.

In Christi nomine Amen. Albertus Dei gratia Patavien. Episcopus ad notitiam præsentium & memoriam futurorum vota eorum digno favore prosequuntur, quorum desideria justo committuntur præcamine, quibus nihilominus mediantibus ea quæ prædecessorum benigna liberalitas pro animarum salute, cultusque divini augmento locis Deo sanctis rite contulit, debitam sortiantur roboris firmitatem. Sane dilectorum in Christo Præpositi & Conventus Canonicorum regularium Monasterii S. Nicolai in suburbiis nostræ civitatis Patavienſis, petitio continebat, quod eis innovare, & ex certa scientia confirmare dignaremur quasdem literas & earum continentias eis a felicis recordationis Domino prædecessore nostro rite & rationabiliter concessas, quarum tenor de verbo ad verbum erat talis. In nomine S. & individ. Trinit. Ulricus Dei gratia Patav. Episcopus, cunctis successoribus suis & omnibus imposterum fidelibus in perpetuum. Ex injuncto nobis licet immeritis præsulatus officio non solum Ecclesiis ad nos qualitercunque spectantibus tenemur præesse, imo magis prodesse, maxime autem iis, qui ratione fundationis a nostris visceribus exierunt, cum non sufficiat nos a gravamin earundem cessare, nisi etiam manum auxiliatricem tempore necessitatis ipsis porrigere satagamus. Inhærentes igitur laudabilibus coram Deo & hominibus prædecessorum nostrorum vestigiis, Ecclesiam pii Confessoris S. Nicolai in suburbio nostræ civitatis a prædecessore nostro piæ recordationis, venerabili Episcopo Altmanno honorabiliter constructam debita dilectione amplectimur ipsius promotioni & tranquillæ conservationi quantum possumus intendendo. Unde noverint universi Christi fideles, tam moderni temporis, quam futuri. Quod nos ad instantiam nobis in Christo dilecti fratris & Capellani Ulrici ad S. Nicol. venerabilis Præpositi & Capituli de Chori nostri bona voluntate consensuque unanimi & concordi nostrorum quoque ministerialium consilio in concambium talenti aureorum denariorum & XII. vel Patav. monetæ sex librarum quas idem Dominus Altmannus de Dominicalibus nostris in Golderwerd ad Cameram ipsorum pro vestitu annuatim solvendas fratribus sub communi & regulari vita Domino Deo ibidem servientibus ordinavit, contulimus parochialem Ecclesiam in Widemspach cum terminis suis dote, ac decimis, aliis attinentibus tam cultis quam colendis, tam quæsitis quam quærendis ac pleno jure, quod ad nos in eadem Ecclesia plenarie dinoscitur pertinere a prædictis fratribus quieto & perpetuo titulo possidenda, salvis sibi nihilominus decimis, quas in prædicta Insula videlicet Golderwerd possident ratione Ecclesiæ suæ in Alnchoven audientes, siquidem indebitam prædictæ atque statutæ summæ diminutionem dilectis in Christo fratribus antedictis canonicis regularibus per officiales nostros nobis licet invitis frequenter illatam nostrum super hoc valde metuimus periculum, & id cum pro nostra tum antecessorum seu etiam successorum nostrorum salute imposterum præcavere cupientes, quod-

que de proventibus præmemoratæ Ecclesiæ poterit provenire amplius quam in præscripto concambio recepimus pro remedio animæ nostræ, nec non & successorum nostrorum omni salute cedat incommunes usus dilectorum nobis in Christo fratrum regularium Canonicorum, ut memores talis consolationis ob reverentiam omnipotentis Dei, & pii Confessoris S. Nicolai omniumque Sanctorum per nostram benevolentiam sibi collatæ nos in suis orationibus habeant apud Dominum frequentius & devotius commendatos. Ut autem talis pronunciatio canonice facta rata & semper in convulsa imposterum permanere debeat, hanc paginam in testimonium hujus facti conscribi & sigilli nostri caractere eam fecimus communiri. Testes vero qui huic facto intererant, & de quorum consilio & consensu effectum est mancipatum, hi sunt de Choro Cathedrales Domino. Otto Decanus, Chalhohus de Valchenstein, Haetridus Præpositus Chunradus Tumphararius, Walchimus de Stain, Henricus Scholasticus in Wienna, Henricus de Mistelbach, Heinricus de Weintbach artium Magister, Heinricus de Weitten Archidiaconus. Heberhardus de Jahenstorf, Celer. Rud. de Tun. Wilhalmus Cantor, Engelpoldus. Chun de Tun Custos, Chunr. de S. Valentino Alberdus, Heberhardus de Wentpach & alii de Capellanis Ecclesiæ, Magister Marquardus de Tulen Archidiaconus. Chunr. Notarius Ecclesiæ, Magister Ainbicus, Magister Albertus, Sabotto Capellanus & Sacerdos, Ministeriales. Admarus Pincerna de Wesen, Heinricus de Aham Camerarius, Otto de Ayenbach Marschalcus, Waltherus de Tanneberch Dapifer, Otto de Jahinstorf, Albertus de Seumundespach, Eckchardus de Vurch, & Henricus frater ejus, Acta sunt hæc Pat. anno incarnationis Dominicæ M. CC. XX. Indictione octava, III. Non. Febr. apostolicæ sedis PP. Honorio III. papatus autem sui anno quarto, regnante Rege Friderico II. nostri autem Pontificatus anno V. Data Pat. per manum Notarii nostri Chunr. Nos igitur piis petitionibus prædictorum Præpositi & Conventus misericorditer inclinati literas præscriptas cum omnibus suis continentiis quemadmodum rite & rationabiliter a prænominato nostro prædecessore emanarunt, de communi & concordi Capituli nostri consilio & consensu approbamus, innovamus, & ex certa scientia confirmamus, volentes eas perpetui roboris habere firmitatem. In quorum omnium & singulorum testimonium & perpetuam evidentiam nostrum & præfati Capituli nostri sigilla præsenti paginæ sunt appensa. Datum Pat. anno Domini M. CCC. XXVI. Id. Martii.

In Christi nomine Amen. Albertus Dei gratia Patav. Episcopus ad futuram rei memoriam. Justis votis gratis decet admissionibus complacere, præsertim cum pietatis inititur affectum religioni conveniunt, & ad divini electus tendunt augmentum. Sane religiosi viri Præpositus Canonicorum regularium Monasterii sancti Nicolai extra muros Pat. ordinis sancti Augustini nostræ dioc. & nonnulli ex suis Capitularibus coram nobis constituti quidam privilegium eis a felicis recordationis quodam Domino Ottone prædecessore nostro gratiose indultum exhibuerint supplicantes, ut cum ex nimia vetusta attritum, & aliis demolitionibus obfuscatum appareret, ipsum nova auctoritatis nostræ interpositione dignaremur innovare. Tenor autem hujus privilegii erat talis. In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Amen. Otto Dei gratia Ecclesiæ Patavienſis Episcopus omnibus hanc literam inspecturis salutem in perpetuum. Præsidentium in specula curæ pastoralis requirit officium, ecclesiarum invigilare commodis, nec non habitis & acquisitis in quantum facultas promiserit semper aggregare quod addere ut vix legem metis nobilis in beneficiis crescere ac excussis subditorum oneribus universis in commissi sibi gregis quiete quiescere verissime videantur. Hæc igitur digna revolventes percunctatione & peccatorum nostrorum vulneribus salubris medicaminis cupientes adhibere cauterium, pro remedio in Christo patroni felicis recordationis hujus Cathedræ Episcoporum, nostræque salutis intuitu fratribus in domo sancti Nicolai extra muros civitatis Deo ibidem militantibus ob reverentiam reliquiarum inibi reconditarum universas decimas omnium novalium cultorum & colendorum, surgentium de limite ad limitem in tota parochia Dornach de Capituli nostri consensu & conniventia perpetuo donavimus pleno jure. Ipsi etiam fratres pia mentis intentione considerantes donationis nostræ officium fideliter & concorditer promiserunt, diem nostri obitus cum gratiarum actionibus & hostiarum oblationibus Redemptoris nostri laudem observare celebrem & finem Psal. qui est: Laudate Dominum in sanctis ejus cum additamento versiculi pro fidelibus defunctis, qui incipit, Requiem æternam dona eis Domine &c. diebus singulis & decantatis completoriis recitare. Sed quia per nefas & improbe quidam consueverunt donationes constringere, cum juxta statuta Canonicorum largissime interpretari habeant, hanc nostram donationem extendimus exclusam omni exceptione ad decimas novalium præsentis temporis, præteriti & futuri. Ut autem hæc nostræ devotionis donatio firma perseveret, præ-

præſentem paginam ſigillorum noſtrorum videlicet & Capituli munimine & ſubſcriptorum teſtium volumus roborari. Teſtes ſunt hi: Meingotus Tumpræpoſitus, Popo Decanus, Henricus cuſtos, Albero Comes de Rotenecke. Ulricus de Stiria, Otto Cantor, Weinhardus de Prampach Canonici, Albertus, Nantohus Capellani noſtri, Albertus Notarius, Siboto de Jonſtorf, Berchtoldus de Haidenſtorf, miniſteriales & alii quam plures. Acta ſunt hæc anno Domini M. CC. IIII. in die S. Matthæi Apoſtoli & Evangeliſtæ. Pontificatus noſtri anno XII. Indictione VII. Nos igitur juſtis præfatorum Canoicorum precibus inclinati, quod per prænominatum prædeceſſorem noſtrum proinde factum extitit gratum & ratum habentes de conſilio & conſenſu Capituli noſtri ex certa ſcientia confirmamus, innovationes eis prælibatas literas præſentis ſcripti patrocinio noſtri & jam dicti Capituli noſtri ſigillorum appenſione munitas. Actum & Datum Patavii anno Domini M. CCC. XXIX. in Cathedra beati Petri.

Albertus Dei gratia Patavienſis Epiſcopus: ad notitiam præſentium & memoriam futurorum. Quoniam omnes morimur & tanquam aquæ dilabimur ſuper terram, ſitque nihil certius morte nihil vero incertius hora mortis. Sancta & ſalubris eſt cogitatio hominibus adhuc in Pelago hujus ſeculi fluctuantibus frequenter ſollicitudinibus temporalibus proſtergatis de immarceſſibili præmio meditari, & de affluentia rerum tranſitoriarum theſauros in cœlo theſaurizare, ubi nec erugo nec tynea demolitur. Affecti igitur zelo ſpecialis devotionis ad religioſum & venerandum Collegium Canonicorum regularium Monaſterii S. Nicolai Ordinis S. Auguſtini extra muros Patavien. eo quod de viſceribus noſtræ Eccleſiæ primævæ ſuæ fundationis originem receperunt, eis pro noſtra ac prædeceſſorum noſtrorum animarum ſalute ad præbendæ ſuæ cottidianæ emendationem in qua defectum notabilem eos novimus ſuſtinere de bona voluntate & conſenſu venerabilis Capituli noſtri eis libertatem contulimus. Tres libras ſalium majoris ligaminis & novem minoris per decurſus usque fluminis, videlicet Oeni & Danubii ſemel duntaxat in anno in *Obernberg*, & Patav. per ſe vel alios absque omni muta ſeu theloneo in perpetuum deducendi. Volentes tamen ut in recognitionem hujusmodi percepti beneficii ſingulis annis in craſtino ſcilicet ſanctæ Katharinæ virginis in Choro eorum miſſam & nocte præcedente majores vigilias pro defunctis cum nota ſolenniter decantent. Et nihilominus eodem craſtino in ſingulis altaribus eccleſiæ ſuæ ejusdem officii miſſam perpetuis temporibus legi faciant pro noſtra ac prædeceſſorum noſtrorum animarum perhenni remedio & ſalute. Ut & hæc noſtra donatio perpetua permaneat, ac ab omnibus mutariis ſeu officialibus noſtris inviolabiliter obſervetur, eis præſentes literas conceſſimus noſtri ac prælibati Capituli noſtri ſigillorum appenſione roboratas. Actum & Datum Patav. anno Domini M. CCC. XXXIV. In die beati Udalrici Confeſſoris.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Wolfkerus Dei gratia Patavienſis Eccleſiæ Epiſcopus, univerſis Chriſti fidelibus perpetuam in Chriſto ſalutem. Notum fieri volumus omnibus præſentis & futuri temporis fidelibus: qualiter inter Canonicos regulares ſancti Nicolai, & inter Dominum Ortolfum & fratres ſuos Othonem & Sibothonem de Tegernbach verſabatur pro decimis agriculturæ ſuæ in parochia Grieskirchen, & quodam prædio, quod Tegernbach vocatur. Quod Ortolphus pater eorum pro remedio animæ ſuæ beato Nicolao & Canonicis Deo ibi ſervientibus contulerat, noſtro eſt deciſa judicio, conſtitutus in præſentia partibus eam a prædictis Canonicis eſt propoſita ſuper qua & ſuper prænominatorum fratrum * quæſitum eſt a nobis in ſcientia, qui de his ad commodum utriusque partis juſtum videretur. Super quo requiſiti a nobis Dominus Chunradus Archidiaconus, Tiemo de Prochenberg miniſterialis noſter talem dederunt ſententiam, ut teſtes audirentur, & ſecundum eorum atteſtationes juxta tenorem privilegii, quod tam dicti Canonici pro ſe allegebant cauſæ finem imponeremus. Dietmarus igitur de Trammerſtain juratus dixit, eandem cauſam ita notam eſſe ſibi ſicut tenor privilegii habebat. Wizmannus etiam juratus dixit, bene ſibi conſtare de cauſa, & ita eſſe, & ex tenore privilegii audierat. Auditis itaque eorum atteſtationibus, requiſiti a nobis Dominus Chalhohus Archidiaconus & Heinricus de Prez miniſterialis noſter hanc ſententiam dicunt, quod prænominati teſtes ita teſtificati eſſent, quod ſæpedicti Canonici juſte per eos prætaxatam decimam & prædium ſupra memoratum obtinuiſſent. Quam ſententiam rite latam & univerſaliter a clericis & laicis approbatam præſentata noſtra auctoritate confirmantes, ſigilli noſtri robur ei impendimus, & ſi quis eos in prædicta decima & prædio tam ſæpius nominato gravare, aut eos injuriari præſumpſerit, auctoritate & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, eorumque ſucceſſorum & noſtri anathematis vinculo eos innodamus. Acta ſunt hæc Patavii in publico Capitulo noſtro cum teſtibus ſubnotatis

Poppone Abbate de Altach, Leonhardo Præposito de Richersperg, Dietmaro Præposito de Suben, Gerungo Præposito de Osterhoven. Ex Canonicis Cathedralibus Conrado Archidiacono, Chalhogo Archidiacono, Heinrico plebano de Hartperch, Henrico plebano de Gerpoltshoven, Alberone de Trusteren Pilgrino de sancto Egidio, Ulrico de Ammendorp. Leone de Grieskirchen, Walthuno de Bochenperg & fratre suo Alramo de Utendorf, Weigando de Romptingen; Henrico de Paumgarten, Alkero & Henrico fratre suo de Waltek, Wernhardo de Ort, Thiemone de Puechenperg, Alberto Puro, Henrico de Prez, Henrico de Leonstorff, Eckardo de Vuet, Albone de Gemunsperg, Dietmaro & fratre suo, Henrico de Grammenstain, Alberto, Sibothone, Walthero, Ruizone, Wizmanno, Aezelmo, Pernoldo.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus præsentis & futuri temporis fidelibus, qualiter lis, quæ inter Canonicos sancti Nicolai, & Dominum Ortolphum de Grieskirchen fuit, pro decima quadam terminata est, prædictus Ortolphus in parochia Grieskirchen decimationem suæ agriculturæ, a multis temporibus, in sua tenuit potestate, nullum hujus usurpationis ad præfatos Canonicos habens respectum. Tandem cum Dominus Henricus Salzburg, Canonicus ad regimen monasterii sancti Nicolai constitutus fuit, jam dictus Ortolfus, super tam injusta possessione a prænominato Præposito est commonitus, cujus admonitione compunctus ad consensum boni consilii inclinatus; prætaxatam itaque decimationem idem Ortolfus in manum Domini Henrici Præpositi resignavit, quam ipse ad tempus vitæ suæ non jure beneficii sed jure amicitiæ a Præposito accepit. Insuper tradidit sæpedictus Ortolfus beato Nicolao & Canonicis ejusdem loci prædium nomine Tegernbach quod comparavit a Manegoldo X. talentis, quod nullo jure nec uxori suæ, nec filiis attinebat, pro remedio animæ suæ, ipsumque prædium in beneficium a manu Præpositi recepit ad tempus vitæ suæ ea lege, ut singulis annis V. nummos ad altare sancti Nicolai deferat, & ipso ex hac vita decedente, & suprascripta decimatio & jam dictum prædium in usum sancti Nicolai, & Canonicorum ipsius loci redeat. Instabat etiam tunc tempus, quod Dominus Præpositus Romam pro necessitate loci & in servitio Episcopi ire debuit, qui cum expensas itinerarias ex Dominicalibus suis habere non posset, ex consilio totius Congregationis a supradicto Ortolfo mutuo accepit X. talen. Ratisbonen. monetæ & VI. Ensensis monetæ, hoc pacto, ut in necessitate S. Mariæ ensarios sibi reddat. Item debitum pro anima sua sic partiretur V. tal. Ratisb. fratribus S. Nicolai ita Canonicis majoris Ecclesiæ, duo pauperibus ad S. Egidium Ensensem, duo tal. ad Willering, ad duo altaria in Ecclesia Grieskirchen duo talen. ut per hæc utilitas illius Ecclesiæ secundum consilium Præpositi S. Nicolai ad fratrum suorum disponatur; reliqua duo in potestate sint Domini Præpositi S. Nicolai danda pro redemptione animæ suæ. Hujus rei testes sunt: Otho Awer, Erchenger de Wachtersheim. Hecelo de Tegerbach, milites Domini Ortolfi, Engelwertus Wasingrim, Conrad. de awe. Pom. de Tolet. Sinfridus de Cherbach, Dietmar & Gezman & frater ejus, Dietmarus Erchenger, Chunrat Pictor, Wysman, & filii ejus Berchtold, Pernold, Perchtold.

Gebhardus Dei gratia Patavien. Episcopus universis Christi fidelibus hanc chartam inspecturis salutem in Domino. Sciant cuncti fideles in Domino tam præsentes quam futuri, quod controversia inter dilectos nobis fratres, Ulr. Præpositum & Conventum sancti Nicolai Patavien. ab una parte & Sybotonem militem & filium ejus Ortolfum & Chuchendorf ab altera, super quodam prædio in parochia Gristh, in loco, qui dicitur Winchel posito, diu habita. Item demum coram nobis & Choro nostro, de consensu partium decisa fuit, quod dictus Siboto idem prædium, cum sit proprietas Ecclesiæ S. Nicolai a manu ipsius Præpositi accepit, tantum ad vitæ suæ tempora possidendum, sic utique ut dim. tal. monetæ in eadem provincia, tunc dative annuatim solvat conventui S. Nicolai, in Festo S. Andreæ, renunciante quoque penitus ibidem filio suo prædicto Ort. in manum Præpositi coram nobis actioni & litigio quo licet injuste pro eodem prædio Ecclesiam S. Nicolai, tunc & in futuro voluit aggravare. Adjunctum etiam fuit in eadem compositione, quod antedictus miles Sibotho ad meliorationem talis prædii tam in ædificiis, quam cultra omnimode intenderit, & ad placitum Præpositi venire non obmittent tempore præsignato. Ut autem talis contractus ratus tantum ad dies memorati Sib. permaneat, cum ipsum prædium sine alicujus contradictione post mortem suam libere ad Ecclesiam sancti Nicolai cum omni utilitate redire debeat, duo paria literarum conscribi, & nostro sanctique Nicolai sigillo fecimus communiri, uno ipsorum Sibo assignato, reliquo ad sanctum Nicolaum in facti memoriam reservato. Actum est hoc in majori Ecclesia Patav. in vigilia S. Joannis Apostoli, ante portam latinam, anno ab Incarnatione Domini M. CC. XXV. Indictio-

dictione XIII. Testes autem hujus facti sunt de Choro Chun. Decanus, Conradus Tumpharer, Eberhardus oblegarius, Albertus de Posmmünster, Otho de Morspach, Henricus Gnanus, Wernherus, Chudlo, Henricus & Herbordus fratres Sartores, Henricus Goltstain, Henricus Sartor, Albertus Præpositus de S. Nicolao, Henricus miles Waltherus, Sifridus Richardus, Ulricus Hovinger, Magister Einwicus, Rembertus Canonicus Archidiaconus, Otho plebanus de Othartsch, Artolfus de Huzingen, & alii quam plures.

Eberhardus Dei gratia Pat. Episcopus, omnibus præsentem paginam inspecturis salutem in eo qui vero salus. Res gestas tollit oblivio, nisi literarum testimonio confirmentur. Ad notitiam perveniat omnium præsentem paginam intuentium, quod nos contulimus in dotem altari S. Stephani apud sanctum Nicolaum, a nobis consecrato, huham unam in Ahelmingen sitam, quam rebus nostris comparavimus a fratribus de Tutlingen, Cunrado & Gehungo hac forma interposita, ut singulis annis apud jam dictum locum anniversarius dilecti Domini consanguinei nostri Chunradi Ratisbonen Episcopi felicis memoriæ devotius celebretur, & luminaria de prædicta huba ad altare jam dictum debeant conferri, & si quid residuum fuerit in dedicatione ipsius altaris in subsidium fratrum & solatium impendatur. Et ne aliquis in posterum collationem nostram per aliquam calumniam præsumat infirmare, præsentem paginam sigilli nostri impressione & testium subscriptione fecimus communiri. Hi vero sunt testes: Henricus Tumpræpositus, Chunr. Decanus, Chalhohus Archidiaconus, Wilhalmus Cantor, Chunr. Custos, Chunr. Tumplebanus, Eberhardus de Jahenstorff, Ulricus Archidiaconus, Goverrelus, Albertus Eberstain, Siboto Ulricus de Schonlitten, Perchtoldus de Pongarten, Rugerus de Jonstorff, Gozelmus Canonici. Pilgrinus provisor pauperum in S. Egidio, Rugerus Custos posterior, Alrammus & Albertus frater ejus de Halse, Hademarus de Wesen, Leutoldus de Saversteten, Waltherus Dapifer & Pilgrinus frater ejus, Otho de Morspach, Otho de Possenmuster, Ortholfus de Waldeck & frater ejus Henricus, Henricus de Winsperg, & frater ejus Wernherus & alii quam plures tam Clerici quam laici. Actum Patav. Anno Domini M.CC.XXVII. in Festo XI. millium Virginum. Datum per manum Friderici Notarii.

Heinricus Dei gratia Comes Palatinus Rheni Dux Bavariæ fidelibus suis dilectis vicedominis, judicibus, preconibus, cunctisque suis officialibus gratiam suam & omne bonum. Veniens ad nostram præsentiam honorabilis vir Præpositus S. Nicolai apud Patav. noster specialis Capellanus quærelose nobis proposuit, quod quidam prædiorum suorum possessores pro eo, qui longam in eis fecissent residentiam ipsum impediant, ne eadem prædia sua per colonos instituere vel destituere valeat, pro suo beneplacito voluntatis asserendo sibi jus hæreditarium ex longinquitate temporis competere in iisdem hæreditarium in quadam curia Ecclesiæ in Joch sita sibi vendicare voluit. Sed facta apud nos appellatione intentum suum minime potuit obtinere. Cum igitur fundatoris ejusdem Monasterii primarium privilegium oculatim vidimus, in quo lucide continetur, quod idem fundator omnia prædia, per quæ ipsam dotavit, Ecclesiam ita libere contulit, quod nulli hominum speciale jus competat in eisdem, nisi forte quisquam successu temporis prece vel pretio conquisierit, recepto super hoc suarum testimonio literarum volumus, & sub obtentu nostræ gratiæ præcipimus & mandamus, quatenus ejusdem Monasterio suisque procuratoribus in hoc studiosi cooperatores velitis existere, ut sua prædia instituant & destituant, prout viderint Ecclesiæ suæ potissimum expedire, nisi forte quispiam sui juris veritatem possit privilegio demonstrare. Alioquin omnibus contra eos pro juribus singularibus litem moventibus silentium imponatis, ut ipsi eum quæ aufert spiritum Principum tranquillo & quieto animo valeant pro nostri status valetudine exorare. Datum Lantzhute, anno Domini MCCLXXXVIII. in die S. Georgii Martyris.

Nos Otto Dei gratia Palat. Comes Rheni Dux Bavariæ præsentibus profitemur, quod cum Ecclesia sancti Nicolai de Patav. sub diversis Capitaneis nostris in Sharding, & maxime his diebus, quibus obsidio Castri in Neuburga duravit, tam in suis hominibus quam possessionibus atque bonis gravia damna pertulerit & pressuras. Nos in recompensationem eorundem gravaminum & damnorum & præcipue salutari remedio quondam Carissimorum patris & matris nostræ, ac aliorum progenitorum nostrorum divæ recordationis quorum saltem in hoc pietatis casu confidimus operari, ejusdem Ecclesiæ Præposito & Conventui de Carissimorum fratrum nostrorum Ludovici & Stephani expresso beneplacito atque voto hanc fecimus gratiam specialem quod

duo talenta ſalis majoris ligaminis & ſex minoris deducere valeant ſingulis annis perpetuo tam in Burchuſa quam in Scherding ſine exactione cujuslibet thelonei ſive mutæ. Ipſi etiam Præpoſitus & Conventus pro ſe & ſucceſſoribus nobis ad recognitionem gratiæ prænotatæ fideliter promiſerunt, quod præſcriptorum parentum & progenitorum noſtrorum anniverſarium quolibet anno ſemel cum debitis ſolennitatibus celebrabunt. In cujus rei perpetuam memoriam præſens inſtrumentum eisdem dedimus majoris ſigilli noſtri robore communitum. Datum & actum in obſidione Caſtri Neuburg, in Converſione B. Pauli M. CC. LXXXIII.

Nos Otto & Stephanus Dei gratia Comites Palatini Rheni Duces Bavariæ, tenore præſentium profitemur. Quod cum Eccleſia S. Nicolai de Patavia ſub diverſis Capitaneis noſtris in Scherding, & maxime diebus illis, quibus obſidio caſtri in Neunburga duravit, tam in ſuis hominibus quam poſſeſſoribus atque bonis gravia damna protulerint & preſſuras Nos in recompenſam eorundem gravaminum & damnorum, & præcipue pro ſalutari remedio quondam Cariſſimorum patris, matris, fratrum, & aliorum progenitorum noſtrorum inclitæ recordationis, quorum ſalutem in hoc pietatis caſu confidimus operari, ejusdem Eccleſiæ Præpoſito, & Conventui hanc fecimus gratiam ſpecialem quod tria talenta ſalis majoris ligaminis & novem minoris deducere valeant annis ſingulis tam in Burchuſa quam in Scherdinga ſine exactione cujuslibet thelonei ſive mutæ. Quod ſi forte aliquando prædicti Præpoſitus & Conventus per ſe ipſos propter inopiam eorum hujusmodi ſales non poſſet deducere propriis ſuis ſumptibus & expenſis ex tunc liceat eis auctoritate præſentis inſtrumenti eisdem annis aliis perſonis conceſſam ſibi vendere hujusmodi libertatem. Ipſi etiam Præpoſitus & Conventus pro ſe ſuisque ſucceſſoribus vice verſa ad recognitionem prænominatæ gratiæ fideliter promiſerunt, quod præſcriptorum parentum, fratrum ſuorum, & progenitorum noſtrorum quolibet anno ſemel cum debitis ſolemnitatibus celebrabunt anniverſarium in ſpiritu humilitatis devoto animo & contrito. Et ut prædictus Conventus parentibus, fratribus, ſororibus, & aliis noſtris progenitoribus prælibatis pietatis opera & amoris, eo libentius & devotius impendant & participes nos faciant omnium orationum & bonorum, quæ in ipſo Conventu facere dignabitur clementia Salvatoris. Volumus ut proventus ſalium ex hujusmodi noſtra devotione ſeu libertate ſive per ſe ipſos duxerint, aut modo quo ſupra promiſimus aliis perſonis quandoque vendiderint, non niſi ad officium lumen ipſorum Canonicorum regularium annuatim ſpecialiter & irrevocabiliter ſpectant duntaxat pro Cappis de Bruneto, ipſis Canonicis ex dictis proventibus comparandis. In cujus rei teſtimonium & robur perpetuum præſens inſtrumentum eis dedimus noſtrorum ſigillorum robore communitum. Datum & actum apud Straubing, anno Domini M. CC. LXXXXVI. in die B. Joannis Baptiſtæ.

Otto & Stephanus Dei gratia Comites Pal. Rheni Duces Bavar. Mutariis, Jud. ac cæteris ſuis officialibus gratiam ſuam. Inhærentes veſtigiis progenitorum noſtrorum videlicet Illuſtriſſimi Othonis avi noſtri Cariſſimi inclitæ recordationis gratias per privilegia ab ipſis fratribus Eccleſiæ ſancti Nicolai apud Patav. donata, ſuper quibusdam libertatibus vidimus diligenter & ipſorum precibus inclinati pro noſtra eorundem progenitorum noſtrorum ſalute innovanda duximus, ac etiam declaranda volumus, itaque ut prædicti fratres omnia ſua victualia quibus indiguerint, ſive per aquas ſive terras, ſicut & quando ſibi viderint, commodius expedire, libere deducant ſine exactione cujuslibet thelonei ſive mutæ. Et quia dicti noſtri progenitores memoratis fratribus ſal pro coquina ipſorum in genere tantum ſuis privilegiis indulſerunt. Nos ſub ejusdem tenoris gratia ſexaginta cuppas ſalis majoris ligaminis pro domo ipſorum, quod vulgariter Müzſalz dicitur ſpecificantes ſemel tantum in anno ipſis deducere libere indulgemus. Prohibemus inſuper ſub obtentu gratiæ noſtræ, ne in prædictis victualibus ſive ſalibus occaſione alicujus actionis, impetitionis, ſeu pignorationibus aliquis vel aliqui cujuscunque ſtatus aut conditionis exiſtant, ipſos fratres audeant aliqualiter perturbare. Præſertim cum prædictos fratres & eccleſiam peculiari gratia complectendo in noſtram protectionem recepimus & tutelam. In cujus rei teſtimonium præſentes literas ipſis dedimus ſigillorum noſtrorum robore confirmatas. Actum & datum in Scherding, Anno Domini Milleſimo Ducenteſimo ſecundo, in beati Georgii.

Nos Henricus, Otto, & Henricus Dei gratia Palat. Comites Rheni Duces Bavariæ, præſentibus publice profitemur. Quod litteras avi noſtri Cariſſimi Domini Henrici quondam Palat. Comitis Rheni Ducis Bavariæ, recordationis inclitæ ſalvas vidimus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mus & integras per omnia in hæc verba. Henricus Dei gratia Palatinus Comes Rheni, Dux Bavariæ, fidelibus ſuis dilectis Vicedominis, Judicibus, Præconibus, cunctisque ſuis officialibus gratiam ſuam & omne bonum. Veniens ad noſtram præſentiam honorabilis vir Præpoſitus ſancti Nicolai apud Patav. noſter ſpecialis Capellanus, queroſe nobis propoſuit, quod quidam prædiorum ſuorum poſſeſſores, pro eo quod longam in eis feciſſent reſidentiam ipſum impediunt, ne eadem prædia ſua per colonos inſtituere vel deſtituere valeat pro ſuo beneplacito voluntatis aſſerendo ſibi jus hæreditarium ex longinquitate temporis competere in eisdem. Cujus utique quæſtionis Siboto Lotharius principalis cauſſa extitit, qui jus hæreditarium in quadam curia Eccleſiæ in Loth ſita ſibi vendicare voluit, ſed facta ad nos appellatione intentum ſuum minime potuit obtinere. Cum igitur fundatoris ejusdem Monaſterii primarium privilegium viderimus, in quo lucide continetur, quod nulli hominum ſpeciale jus competat in eisdem, ni forte quisquam ſucceſſu temporis prece vel pretio conquiſierit recepto ſuper hoc ſuarum teſtimonio litterarum, volumus & ſub obtentu noſtræ gratiæ præcipimus & mandamus, quatenus eidem Monaſterio ſuisque procuratoribus in hoc ſtudioſi cooperatores velitis exiſtere, ut ſua prædia inſtituant & deſtituant, prout viderint Eccleſiæ ſuæ potiſſimum expedire, niſi forte quispiam ſui juris veritatem poſſit privilegio demonſtrare. Alioquin omnibus contra eos pro juribus litem moventibus ſilentium imponatis, ut ipſi eum qui aufert ſpiritum principum, tranquillo & quieto animo valeant pro noſtri ſtatus valetudine exorare. Datum Lantshutæ, Anno Domini M. CC. LXXXVIII. in die S. Georgii martyris. Nos vero prædicti avi noſtri veſtigiis inhærere volentes prædictam gratiam Præpoſito & Conventui ſancti Nicolai prope Patav. conceſſam confirmamus & innovamus. Mandantes Vicedominis, Judicibus, Præconibus, cunctisque noſtris officialibus ut omnia ſupraſcripta ipſis inconvulſa ſervent ſub obtentu noſtræ gratiæ atque rata. Datum Lantshut Milleſimo Trecenteſimo vigeſimo ſecundo in octava Epiphaniæ Domini.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Amen. Otacharus, qui & Premizl Dei gratia Dominus regni Bohemiæ, Dux Auſtriæ & Marchio Moraviæ, Univerſis hanc paginam inſpecturis in perpetuum. Excellentia ſublimitatis deſuper nobis collatæ requirit, ut ea quæ ad uſum & profectum Eccleſiarum conducunt & expediunt, ſtudeamus attentius promovere. Multitudinem ergo commiſſorum nobis ſincera mentis intentione perpendentes, & digna revolventes percunctatione peccatorum noſtrorum vulneribus ſalubris medicaminis tantum adhibere pium ſtatuimus, pro remedio videlicet piæ recordationis Sereniſſimi Domini Patris noſtri Regis Bohemiæ Wenceslai & anteceſſorum noſtrorum Illuſtrium Ducum Auſtriæ noſtræque ſalutis intuitu fratribus in domo ſancti Nicolai Pat. Deo inibi militantibus ad venerationem reliquiarum ibidem reconditarum pleniſſimam libertatem per terras noſtras tam in aquis quam in terris, omnium rerum ſuarum mobilium, tranſitum omnium vectigalium exactione inhibita contulimus & remota violentia etiam ut victualia ejusdem Eccleſiæ non debeant occaſione alicujus quærimoniæ ab aliquo detineri. Ut autem liberalitatis noſtræ & libertatis donatio rata perpetuo perſeveret, præſentem paginam ſigillorum noſtrorum munimine, & ſubſcriptione teſtium mandavimus roborari. Sunt autem nomina teſtium hæc: Otho Comes de Hardeck, Albertus de Chunring, Wocho de Hinperch, Ronſenperch, Henricus Pinzerna de Habſpach, Conradus de Hinprecht, Conradus de Zaekking, Albertus de Zaekking, Leopoldus Præpoſitus Ardacenſis, Guilielmus Notarius, Gothſchalchus Can. Pat. Archidiaconus Auſtriæ, & alii quam plures. Actum & Datum apud Chrembſam, Anno Domini M. CC. quinquageſimo V. XV. Calend. Aprilis.

Notum ſit omnibus tam præſentibus quam futuris, quod Marchio Leupoldus & Agnes uxor ſua cum conſenſu & manu filiorum ſuorum tradiderunt fratribus Sancti Nicolai Patavienſ. II. vineas Ibſepurch cum mancipiis ad eas pertinentibus. Inſuper aliud prædium Schwarzach eisdem fratribus tradidit, & ipſe præſens ibidem ejusdem prædii terminum poſuit in concambium pro commutatione nonæ partis fructuum quos Perſenberg prædictus prius dederat, reſignavit etiam duas partes decimationis ejusdem prædii Epiſcopo Reginmaro, quas idem Epiſcopus rogante Leupoldo Marchione fratribus in perpetuum dedit bannoque confirmavit. In hac etiam confirmatione memoriæ commendandum & ipſum Marchionem Leupoldum cum Agnete uxore ſua Bibliothecam in tribus voluminibus & miſſale in eisdem fratribus accepiſſe ea conditione, ut annuatim libere navis eorum absque cenſu de partibus orientis tranſiret, & ut poſſeſſio eorundem fratrum in eisdem finibus nulli Marchioni juri ſubjaceret, & loco qui dicitur Neunburch, quem Domino noſtro Jeſu Chriſto & ſuæ ſanctiſ-

ſimæ genitrici Mariæ præſcripſit tradidiſſe. Hujus rei teſtes ſunt per aures tracti: Dietricus Comes & Advocatus ejusdem Eccleſiæ. Cunradus Comes de Bilſtein, Wolfherus de Tegenbach, Albertus de Stainhaim, Wernherus de Geppenheim, Wolfkanch de Mutheim, Dieprant de Chuſtelwanch anno ab incarnatione Domini M.C.XXVI. ſub Imperatore Lothario & PP. Innocentio, Epiſcopo Regimaro, Adelberto Præpoſito.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Leupoldus Dei gratia Dux Auſtriæ ac Stiriæ, univerſis Chriſti fidelibus ſalutem in perpetuum. Excellentia ſublimitatis deſuper nobis collatæ ut ea ad uſum & profectum Eccleſiarum conducunt & expediunt attentius promovere ſtudeamus, depoſcere videtur. Huic enim conſonat & applaudit quod dicitur: Ab eo plus exigitur, cui plus committitur. Multitudinem ergo commiſſorum nobis ſincera mentis intentione, diligenti conſideratione perpendentes, & divina revolventes percunctatione peccatorum noſtrorum vulneribus cujusdam medicaminis cauterium adhibere pium ſtatuimus. Pro remedio enim animarum, videlicet piæ recordationis patris noſtri Ducis Leupoldi, fratrisque noſtri Ducis Friderici noſtræque ſalutis intuitu fratribus in domo ſancti Nicolai Pat. Deo inibi militantibus ob venerationem reliquiarum ibidem reconditarum libertatem per terras noſtras omnium rerum ſuarum mobilium tranſitus omnium vectigalium exactione ſemota contulimus. Ut autem hæc liberalitatis noſtræ donatio rata & inconvulſa permaneat, præſenti pagina, ſigillique noſtri caractere ac teſtium annotatione, quorum ſubſcripta ſunt nomina, roboravimus. D. Dietricus Præpoſitus in Neunburch, D. Sigehardus Præpoſitus in Domo S. Ypoliti, D. Wichardus Præpoſitus in Ranshoven, Dominus Pertoldus Præpoſitus in Vorawe, D. Wiſinto Præpoſitus in domo S. Georgii, Dominus Syfridus plebanus in Helaerprunn, de ordine liberorum. Ulricus de Pernecke, dominus Wachimus de Waeſſenburch, de ordine Miniſterialium, Wichardus Dapifer & filius ejus Catoldus, Dietmarus, & Chaernerprunn, Rudolphus de Potendorf, Henricus de Tumbenaue, Gotfridus Camerarius, Adoldus Dapifer. Datum per manus Danielis Notarii apud Neuenburch, anno incarnationis Milleſimo Ducenteſimo III. Indictione VI. VII. Idus Aprilis.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Fridericus Dei gratia Dux Auſtriæ & Styriæ & Dominus Carn. univerſis Chriſti fidelibus ſalutem in perpetuum. Excellentia ſublimitatis deſuper nobis collatæ requirit, ut ea quæ ad uſum & profectum Eccleſiarum conducunt & expediunt, ſtudeamus attentius promovere. Multitudinem ergo commiſſorum nobis ſincera mentis intentione, diligenti conſideratione perpendentes & digna revolventes percunctatione peccatorum noſtrorum vulneribus ſalubris medicaminis cauterium adhibere pium ſtatuimus. Pro remedio enim videlicet piæ recordationis patris noſtri Ducis Leupoldi & aliorum anteceſſorum noſtrorum noſtræque ſalutis intuitu, fratribus in domo S. Nicolai Pat. Deo inibi militantibus ob venerationem reliquiarum ibidem reconditarum, libertatem per terras noſtras tam in aquis quam in terris, omnium rerum ſuarum mobilium tranſitus omnium vectigalium exactione inhibita contulimus & remota. Volentes etiam ut victualia ejusdem Eccleſiæ non debeant occaſione alicujus quærimoniæ ab aliquo detineri. Ut autem hæc liberalitatis noſtra donatio rata & inconvulſa perſeveret, præſenti pagina ſigillique noſtri caractere, ac teſtium annotatione quorum ſubſcripta ſunt nomina, fecimus roborari. Sunt autem hi teſtes: Dominus noſter Epiſcopus Pat. Riedegerus, Dietmarus Abbas de Raitenhaslach, Ulricus Salzburgenſis cellerarius Magiſter, Leupoldus plebanus Wienenſis, Leupoldus plebanus de Haunpurch, Magiſter Ulricus plebanus de Turnperck, Henricus plebanus de Lochirchen, Otto Notarius, Nertwicus plebanus de Strubing, Henricus de Merswanch, Chunr. Marſchalchus, Chunr. de Schowinge, & alii quam plures. Dat. apud Medlicum caſtrum an. ab incarnatione Domini Milleſimo Ducenteſimo XL. Indictione XIII. VIII. Calend. Octobris.

Albertus Dei gratia Dux Auſtriæ & Styriæ, Dominus Carniolæ, Marchiæ, & portus Naonis, omnibus ad quos præſentes pervenerint in perpetuum. Veniens ad præſentiam noſtram venerabilis Chunradus Præpoſitus Eccleſiæ S. Nicolai in Patavia, quoddam privilegium per Illuſtrem quondam Fridericum Ducem Auſtriæ & Styriæ prædeceſſorem noſtrum recordationis inclitæ, eccleſiæ ſuæ prædictæ, nec non fratribus Domino famulantibus in eadem traditum & conceſſum nobis exhibuit, petens humiliter & devote ipſum ſibi & Eccleſiæ ſuæ renovari & confirmari de noſtra gratia ſpeciali: cujus quidem privilegii tenor per omnia talis eſt. In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Fridericus Dei gratia Dux Auſtriæ & Styriæ, & Dominus Carn. univerſis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

verſis Chriſti fidelibus ſalutem in perpetuum, ut ſupra. Nos itaque memorati Præpoſiti, quem una cum Eccleſia & Conventu ſuo favore ſpeciali proſequimur, benigne precibus inclinati, prædictum privilegium ipſis concedendum duximus & per ſingula innovamus præſentis ſcripti patrocinio confirmantes. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc noſtræ conceſſionis & confirmationis infringere paginam vel eidem auſu temerario contraire. Quod ſi ſecus attemptare præſumpſerit, indignationem noſtram ſe noverit incurriſſe. In cujus rei teſtimonium præſentes conſcribi & ſigilli noſtri robore fecimus communiri. Datum Wienn. anno ab incarnatione Domini M. CC. nonageſimo tertio, octavo Calend. Octobris.

Nos Rudolfus quartus Dei gratia Archidux Auſtriæ, Styriæ, & Karinthiæ, Dominus Carniolæ, Marchiæ, & portus Naonis, Comes in Habſpurg, Ferretis & in Kyburch, Marchio Purgowiæ, nec non Lantgrafus Alſatiæ; Notum facimus tenore præſentium univerſis; quod conſtitutus in noſtra præſentia venerabilis & religioſus vir Fridericus Præpoſitus Eccleſiæ ſancti Nicolai Pat. ordinis Canonicorum regularium devotus noſter dilectus quoddam innovationis & confirmationis privilegium eidem Eccleſiæ ſuæ per divæ recordationis Dominum & avum noſtrum Cariſſimum quondam Albertum Regem Romanorum pro tunc in ſtatu ducali exiſtentem traditum & conceſſum nobis exhibuit ſupplicans humiliter & devote quatenus idem privilegium ſibi & præfatæ ſuæ Eccleſiæ ac Canonicis ibidem Deo militantibus etiam innovare, ratificare & confirmare de ſpeciali gratia curaremus. Dicti vero privilegii tenor ſequitur per omnia ſub hac forma; Albertus Dei gratia Dux Auſtriæ & Styriæ, Dominus Carniolæ, Marchiæ & portus Naonis. Omnibus ad quos præſentes pervenerint in perpetuum. Veniens ad præſentiam noſtram venerabilis Chunr. Præpoſitus Eccleſiæ ſancti Nicolai in Patavia quoddam privilegium per Illuſtrem quondam Fridericum Ducem Auſtriæ & Styriæ prædeceſſorem noſtrum recordationis inclitæ Eccleſiæ ſuæ prædictæ, nec non fratribus Domino famulantibus in eadem traditum & conceſſum nobis exhibuit petens humiliter & devote ipſum ſibi & Eccleſiæ ſuæ renovari & confirmari de noſtra gratia ſpeciali, cujus quidem privilegii tenor per omnia talis eſt.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Fridericus Dei gratia Dux Auſtriæ & Styriæ, & Dominus Carniolæ. Univerſis Chriſti fidelibus ſalutem in perpetuum. Excellentia ſublimitatis deſuper nobis collatæ requirit, ut ea, quæ ad uſum & proventum Eccleſiarum conducunt & expediunt ſtudeamus attentius promovere. Multitudinem ergo commiſſorum nobis ſincera mentis intentione diligenti conſideratione perpendentes & digna revolventes percunctatione peccatorum noſtrorum vulneribus ſalubris medicaminis cauterium adhibere: pium ſtatuimus: pro remedio enim videlicet piæ recordationis patris noſtri Ducis Leupoldi, & aliorum anteceſſorum noſtrorum, noſtræque ſalutis intuitu fratribus in domo S. Nicolai Pat. Deo inibi militantibus ob venerationem reliquiarum ibidem reconditarum libertatem per terras noſtras tam in aquis quam in terris omnium rerum ſuarum mobilium tranſitus omnium vectigalium exactione inhibita & remota. Volentes etiam ut victualia ejusdem Eccleſiæ non debeant occaſione alicujus quærimoniæ ab aliquo detineri. Ut autem hæc libertatis noſtræ donatio rata & inconvulſa perſeveret, præſenti pagina ſigillique noſtri caractere ac teſtium annotatione, quorum ſubſcripta ſunt nomina, fecimus roborari. Sunt autem hi Teſtes: Dominus noſter Epiſcopus Patav. Rudegerus, Dietmarus Abbas de Raitenhaslach, Ulricus Salzburgenſis Cellerarius, Magiſter Leupoldus plebanus Wienenſ. Leupoldus plebanus de Haimburch, Magiſter Ulricus plebanus de Kirchperch, Henricus plebanus de Straubing, Henricus de Merſchwanch, Chunr. Marſchalcus, Chunr. de Schowing & alii quam plures. Datæ apud Medlicum caſtrum, anno ab incarnatione Domini Milleſimo Ducenteſimo XL. Indictione XIII. VII. Calend. Octobris. Nos itaque memorati Præpoſiti, quem una cum Eccleſia & Conventu ſuo favore ſpeciali proſequimur benigne precibus inclinati prædictum privilegium ipſis concedendum duximus, & per ſingula innovamus, præſentis ſcripti patrocinio confirmantes. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtræ conceſſionis & confirmationis infringere paginam, vel eidem auſu temerario contraire. Quod qui ſecus attemptare præſumpſerit, indignationem noſtram gravem ſe noverit incurriſſe. In cujus rei teſtimonium præſentes conſcribi & ſigilli noſtri robore fecimus communiri. Datum Wienn. anno ab incarnatione Domini M. CC. XLIII. Kalend. Octobris. Nos igitur memorati Præpoſiti & Canonicorum prælibatæ Eccleſiæ commodis & utilitatibus favorabiliter intendentes, prædictum privilegium & quoslibet articulos & gratias in eo contentos & contentas, prout ſuperius exprimitur, innovamus, ratificamus, & præſentis ſcripti patrocinio liberaliter confirmamus, volentes ac omnibus Baronibus, Ca-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pitaneis, Castellanis, Judicibus, Mutariis, cæterisque officiatis, & quibuscunque aliis nostris subditis firmiter sub obtentu nostræ gratiæ committentes, ne ipsi Præpositum & Canonicos Ecclesiæ antedictæ contra privilegium prædictum & in eo contenta impediant vel molestent. Testes hujus rei sunt honorabiles Albertus Tumpræpositus Patav. Henricus Præpositus plagæ sanctæ Mariæ, ordinis Præmonstratens. spectabiles viri Otho & Rudolphus de Ortenburch, Ulricus & Henricus de Schanberch Comites avunculi nostri dilecti, & fideles nostri dilecti Eberhardus de Walse, de Linza, Eberhardus de Capella, Joh. de Traun, Capitaneus noster super Anasum, Otho de Zelking, de Schöneckhe, Henricus de Rappach noster Magister Curiæ & quam plures alii fide digni. Datum & actum Pat. penultima die Julii anno Domini M. CCC. XLII. ætatis nostræ XXIII. regiminis vero anno V.

Sicut sacra testatur a summo Pontifice videlicet a Jesu Christo sua relaxari debita, qui suas relaxat Ecclesias ab onere minus debitæ servitutis & vectigalium exactione. Cognoscant igitur tam præsentes Christi fideles quam posteri, quod nos Albertus Dei gratia dictus de Pogen recognoscentes quoniam possessiones & homines Ecclesiæ sancti Nicolai Pat. tam per nos quam per nostros homines multoties sunt gravati, in signum alicujus satisfactionis super damnis illatis liberaliter contulimus fratribus ipsius Ecclesiæ liberum tum per terram, tum per aquam in districtu nostro omnium victualium suorum & rerum mobilium transitum ipsis mutas & vectigalia nobis & nostris successoribus inde debita omnimodis & perpetuo relaxando, & Dominus Deus obinde debita nostra nobis dignetur misericorditer relaxare, & ut Conventus præfatæ Ecclesiæ ad nos nostrosque progenitores in suis orationibus libentius habeat commendatos. Si quis vero hanc donationem per nos liberaliter factam infringere præsumpserit cum Satan & Abgron si non resipuerit perpetuo condemnetur. Ut autem talis collatio sive remissio in remissionem peccatorum nostrorum, & ob remedium parentum nostrorum facta & inconvulsa in futura tempora perseveret, hanc chartam inde conscribi & sigillo nostro fecimus roborari adjunctis nominibus testium, qui aderant tunc præsentes. Testes Henricus de Hortenberch, Rapoto Comes Palatinus Bavariæ, Henricus de Paungarten, Chunr. de Lupurak, Alramus de Hals, viri nobiles, Henricus de Phölinger & filius ejus Henricus, Chunr. de Nutzperch, Ulricus de Leubolfing, Ebo *Aus dem Moß* Senior, Henricus de Töringe, Waltherus de Chraiburch, Wernherus Pinzerna, Richardus de Rotawe, Otto de Sturspach, Hermannus de Hirzorn, & alii quam plures. Datum apud Straubing, anno Domini Millesimo Ducentesimo XXXVII.

In nomine Domini Amen. Henricus Dei gratia Comes de Ortenberch, Senior, omnibus hanc litteram inspecturis Salutem in perpetuum. Cum labilis sit memoria hominum & cuncta transitoria sint & caduca; idcirco gesta præsentia in scripto memoriæ transmittimus posterorum. Cunctis igitur tenore præsentium fieri volumus manifestum, quod nos attendentes, quam bonum & salubre sit viris spiritualibus & Ecclesiis subvenire, Advocatiam in bonis Alburch, quam pro XII. talen. Rarispon. Hermanno civi Strubing. obligavimus, & eandem Ecclesiæ sancti Nicolai dimisimus exsolvendam & uxorem Dietmari dicti Stropalch nec non pueros ejus cum omni progenie eorum ob salutem animæ, nec non in remissionem peccatorum nostrorum Ecclesiæ contulimus memoratæ volentes ne quis successorum aut hæredum nostrorum ipsam Ecclesiam in hac nostra donatione debeat impedire, aut aliquatenus molestare. In cujus rei testimonium præsentem litteram sigilli nostri munimine fecimus communiri. Testes Berbotus Præpositus, Chunr. Decanus, Herrandus Cellerarius, Hilbrandus Coquinarius. Item Wernhardus de Rotawe, Otho de Sturspach, Calhohus Marschalchus, Rimboto Notarius ejusdem Com. item Fridericus, Heinricus, Chreno, Perchtoldus, Strauhaerius de familia ejusdem Ecclesiæ & alii quam plures. Acta sunt hæc anno Domini M. CC. XXXV.

Nos Heinricus Dei gratia Comes de Ortenberch, per præsens scriptum notum fieri volumus universis hanc paginam inspecturis, quod pro remedio animæ nostræ & antecessorum nostrorum, nec non pro recompensatione damnorum Conventui sancti Nicolai Pat. per nos sæpius illatorum, molendinum, quod Chumphmül dicitur, & duo beneficia Heldungsperg & Weintobel una cum jure Advocatiæ liberaliter contulimus fratribus Ecclesiæ memoratæ, sperantes hæc & alia quæ in extremo testamento nostro fecimus saluti nostræ feliciter expedire. Ne igitur aliquis hæredum, vel successorum nostrorum hanc nostram donationem valeat irritare, sed ut ipsam sine omni utilitate prædicto Conventui potius studeant defensare præsentem paginam sigillo nostro roboratam

ratam eis fecimus assignari. Testes sunt hi: Chunrad. Comes de Wasserburch, Henricus liber de Paungarten, Wernhardus de Rotawe, Otto de Sturspach, Chalhohus Marschalchus, Wernhardus miles de Harbach, Henricus miles dictus Unhe, Henricta de Ritershaim, Ulschalchus de Mantel, Chunradus de Rotenbach, Ulricus Cellerarius, Gebhardus Cocus, Henricus Holzhaimer, Chunr. Hornler, Chunr. Wuderis, & alii quam plures.

Henricus Dei gratia Comes de Ortenberch, præscriptum præsens notum fieri volumus universis. Quod nos potestatem dedimus Domino Gerbotoni venerabili sancti Nicolai Patav. Præposito, redimendi Advocatiam nostram apud Alburch in bonis eidem Ecclesiæ sancti Nicolai ab hæredibus Hermanni felicis memoriæ civis quondam de Straubing cui nos ad huc viventi per XII. lib. Ratispon. obligaveramus eandem tali pacto, ut Ecclesia prædicta ipsam Advocatiam cum omni jure & usu sua tamdiu teneat & possideat, quousque ipsi Ecclesiæ super summa præscripta vel a nobis, vel a nostris hæredibus fuit integraliter satisfactum. Promisimus autem Domino nostro Domino Rudigero Reverendo Patavien. Episcopo Ecclesiæ fide data in manus ipsius quod nunquam Ecclesiam præfatam Advocatiæ ipsius prætextu gravare debeamus, aut in ipsa nobis jus aliquod vendicare quamdiu summa præscripta non fuerit eidem Ecclesiæ persoluta. Ut autem nulli hæredum nostrorum vel alii cuipiam hujus nostræ constitutionis factum immutare vel infringere liceat, sed ratum & inconvulsum habeant sigilla & Domini nostri Pat. Episcopi & nostrum præsenti scripto duximus appendenda & subscriptorum virorum idem decrevimus testimonio roborandum. Testes Meingotus de Waldeck, Ulricus de Maening Canonici Pat. Gebolfus Otho Notarius, Otto de Jonstorff, Capellani Domini Episcopi, Ulricus de Siboto de Jonstorf fratres, Waltherus & Pilgrinus de Tanneberch fratres, Chunr. Sezaer, Fridericus Murel, Engelschalchus Forestarius. Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnarionis M. CC. XL. Data apud Straubing per manum Reimbotonis Notarii, VII. Idus Aprilis, in Curia solempni quam ibidem Dominus Otto Dux Bavariæ celebravit.

Henricus Dei gratia Comes de Ortenburch, universis Christi fidelibus hanc paginam inspecturis, salutem in Domino Jesu Christo. Universitatem vestram scire cupimus, quod nos pro remedio animæ patris nostri H. piæ memoriæ, ac pro salute nostra, nec non pro carrada vini, pratum quod habuimus apud Rumpting libere contulimus Ecclesiæ S. Nicolai Patav. Volentes igitur ne aliquis hominum hanc nostram donationem valeat postmodum irritare, præsentem paginam sigillo nostro insignitam in robur facti prædicti fratribus fecimus assignari. Testes, qui huic facto intererant, hic notantur. Henricus de Paungarten, Wernherus Pincerna de Aucenchirchen, Ebo de Türdling, Otho de Sturzebach, Wernhardus de Harbach. Chalhohus Marschalchus, Ulricus Cellerarius, Rapoto de Ezzenpach, Henricus de Holzhaim, Magister Bernhardus, Ulricus & Perchtoldus fratres de Lainchart & alii quam plures. Datum in Castro Ortenberch, anno Domini M. CC. XLI. XV. Calend. Maji.

Henricus Comes de Ortenberch junior, universis præsentem litteram inspecturis, salutem in vero salutari. Notum facio universis tam præsentibus quam futuris, quod ego recognoscens fidei merita & devota obsequia, quæ mihi & patri meo Henrico claræ memoriæ Domini & fratres de domo S. Nicolai in Patavia hactenus exhibuerunt & exhibent incessanter, Advocatiam in Alburg, quam pater meus pro XII. talent. Ratisponens. Hermanno civi Straubingen obligavit, & eandem Ecclesiæ Sancti Nicolai in remedium animæ suæ dimiserit hæc solvendam, & uxorem Dietmari dicti Stropalch, nec non pueros ejus, cum omni parentela eorum Ecclesiæ & Conventui beati confess. Sancti Nicolai, non solum hæc imo omnia alia quæ honorem dictæ Ecclesiæ, & laudem divini nominis poterunt augmentare. Volens totis viribus promovere, & sicut ea pater meus sæpedictæ Ecclesiæ suis litteris tradidit & confirmavit, sic & ego eadem ipsi meis scriptis offero & confirmo. Et ut præscripta robur perpetuæ teneant firmitatis, præsentem paginam feci sigilli mei caractere communiri. Testes Gerboto Præpositus, Chunr. Decanus, Henricus Cellerarius, Hilbrandus Coquinarius. Item Fridericus, Heinrich, Chreno, Perchtoldus, Stroherius de familia ejusdem Ecclesiæ. Item Fridericus Notarius, Henricus Franco servi Comes & alii quam plures. Acta sunt hæc anno Domini M. CC. LIII.

In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Nos Heinricus & Wernhardus fratres Germani dicti de Schauwnberch, notum facimus universis hanc paginam inspicientibus & intelligentibus, quod cum nos bellorum & guerrarum discrimina quondam

graviter urgerent, & ob hoc neceſſitate haberemus Caſtrum noſtrum in Schawnberch & alia victualibus præmunire navium Eccleſiæ ſancti Nicolai Patav. annona, vino, & carnibus plenam detinuimus apud Aſchach & dicta victualia in Caſtrum noſtrum Schawnberch fecimus deportari. Verum cum damna Eccleſiæ memoratæ per nos ſic illata fideliter promiſimus reſarcire, ad placandam omnipotentis Dei & S. Nicolai indignationem, quam ob hoc incurreremus, de liberis poſſeſſionibus noſtris liberaliter dedimus S. Nicolao & ſuæ Eccleſiæ Patav. manſum & dimidium apud villam Prenzing poſitum, cum omnibus ejus attinentibus omni jure, utilitate & libertate, qua nos eadem poſſederamus, quorum reditus tam a noſtris hominibus per nos ad hoc deputatis quam vicinis providis & honeſtis æſtimati fuerunt annuatim valere duo talenta præter XV. denar. in quibus nos teneri adhuc eidem Eccleſiæ confitemur. Præſertim cum inter nos & Conventum antedicti Monaſterii ſuper damnis præmiſſis compoſitio facta fuerit, quod aſſignaremus eidem duorum annuos reditus talentorum. Ut autem talis compoſitio & ſatisfactio rata & inconvulſa permaneat, hanc cartam inde ſcribi & noſtris ſigillis cum adnotatione teſtium fecimus communiri. Teſtes autem, qui huic facta interfuerunt, hi ſunt: Gregorius Præpoſitus de Suben, Henricus de Maënſe & Henricus de Swenie ibidem Canonici. Gerboto Cellerarius S. Nicolai, Karulus plebanus in Hartkirchen, Pilgrimus de Inzingen, Wernhardus miles de Schomberch, Pabo Judex de Julpach, Chunradus, Henricus, Pugramus, Henricus miles S. Nicolai, Sigelhohus de Ortenberch, Wint de Hage, Wintherus Preco, Hadmarus de Hartkirchen, Dietmarus de Prenzingen, Perchtoldus, Ulricus de Vorenpach, Rudegerus, Gotſchalcus, Villicus de Pinzheim, Reinhardus de inferiori Vntling, Albelinus de Mutach, Fridericus de ſancto Nicolao, & alii quam plures. Actum an. Domini M. CC. XXXV. XIV. Calend. Septembris, die Dominico in foro noſtro Hartkirchen poſito contra Suben apud Enum.

Nos Henricus & Bernhardus fratres de Schawnberch, notum facimus omnibus præſens ſcriptum intuentibus, quod nos libertatem, quam Eccleſia S. Nicolai Pat. ſuper transvectione victualium ſuorum circa Aſcha hactenus habuit, pro noſtra & anteceſſorum noſtrorum ſalute ipſi Eccleſiæ ſalvam conſervare ſemper volumus & tueri. Quia vero in locis vectigalium ſolent fieri multoties exactiones indebitæ, ne ipſa Eccleſia, quam ſincere diligimus per nos vel per noſtros aliquod incurrat diſpendium aut gravamen, decernimus ſingulatim exprimere, quod ab ipſius Eccleſiæ procuratore ſimus quolibet tempore recepturi in Autumpno & in Junio vel alio quocunque tempore, cum navis Eccleſiæ ad Auſtriam deducitur, procurator ipſius dabit Mutario noſtro pro Leza XII. den. & ſervis ſuis duos den. & ſi in ea fuerit aliquid quod ad Eccleſiam non pertineret, unde muta dari debet, de hoc ſolvetur muta; cum vero reducitur navis ab Auſtria iterum dabuntur Mutario noſtro pro Leza XII. den. & ſervis ſuis duo den. item cum victualia ſub ab Alnchoven deducere voluerint, modium tritici Mutario noſtro ſolvent, & ſi aliquem ſtruem lignorum pro domibus ſuis conſtituendis ſive reparandis deducere voluerint, de quolibet remo quatuor den. mutario noſtro dabunt, & tali ordine obſervato nihil amplius nobis vel noſtris mutariis ſolvere tenebitur eccleſia ſupradicta. Ne igitur aliquis ex noſtris mutariis Eccleſiam jam dictam audeat moleſtare vel amplius quam dictum eſt exigere, præſentem chartam noſtris ſigillis roboratam ipſius Eccleſiæ Præpoſito fecimus exhiberi. Datum in Caſtro Schawnberch, an. Domini M. CC. LVI. Teſtes Haerdnidus & frater ſuus Leutoldus, Chunradus & Ulricus de Noternpach, Eberhardus dictus Schreyer, Chunr. de Furt. Ulricus dictus Schwer, & alii quam plures.

Ne ſequantur naturam temporis, quæ geruntur in tempore, perennari ſolent auctoritate teſtium & memoria litterarum. Noverint ergo tam præſentis quam futuri temporis univerſi Chriſti fideles, quod nobis Wernhardus liber de Horbach Ratisbonenſ. Eccleſiæ Canonicus pro remedio animæ ac parentum ſuorum Curiam ſuam in Engelmarſperge cum omnibus attinentiis ſuis cultis & incultis, quæſitis & quærendis manu propria & poteſtiva ſuper altare ſancti Nicolai juxta Patav. delegavit, ad ſuſtentationem Canonic. regularium Domino Deo ſervientium ibidem. Hanc ſiquidem liberam traditionem frater ſuus Chunradus prædiorum Eccleſiæ ſancti Nicolai circa Vilſam poſitorum advocatus eodem anno ratificavit, renunciando penitus juri ſuo, quod in eadem Curia cum fratre ſuo hæreditaria poſſeſſione habuit pro ſalute ſua & remedio ſuorum progenitorum libera delegatione facta & transmiſſa ſuper altare ſancti Nicolai per manum Richeri Sacerdotis & Canonici ejusdem Eccleſiæ tunc Cellerarii, ea tamen interpoſita conditione, ut ſi Domino Deo concedente de ſancto ſepulchro, quo tunc iter arripuit, rediret, dictam curiam commutaret cum prædio in omnibus æqui-

valenti

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

valenti & commodius posito Canonicis supradictis, eadem libertate & pietate filio suo Chunrado tunc infanti, si eum non redire contingeret reservata. Tali utique remedio per prædictum Chunradum pie proviso, videlicet, ut nec ipse nec aliquis hæredum suorum jure Advocatiæ aliquid servitii, vel cujuscunque exactionis ab eadem Curia præsumat ullatenus extorquere, imo ad salutem eorum, qui eam libera traditione contulerunt, de retributionis intuitu libere defendatur. Acta sunt hæc anno incarnat. Dominicæ M.CC.XVII. indictione V. prius per Wernhardum de Morpach, apud sanctum Nicolaum juxta Pat. Idus Aprilis sub his testibus, Ulrico de Nordirnpach. Engelberto fratre suo, Herberto ibidem de familia sancti Nicolai, Henrico, Walthero, Sybotone, Henrico pistore, Henrico, Chrenone & servis Domini Wernhardi, Henrico & Henrico & alii quam plures. Testes secundæ traditionis per Chunradum de Horbach, V. Idus Julii in Danburck eodem anno factæ, Alramus liber de Hals, Albertus de Leubrantskirchen, Geroldus de Satilarn, Chunr. Fiwer, Erchinger de Aipach, Dietmarus de Ege. Ulricus Rudmül, qui & nuntium sæpedictæ Ecclesiæ misit in corporalem ejusdem prædii possessionem. Meingotus de Alersperge, Karolus Judex sub Chunrado de Horbach, Sigelhohus de familia Ecclesiæ sancti Nicolai, Chunr. Faber de Pazireichstorff, Eberwinus de Plaedlinger & alii quam plures. Hæc siquidem traditio de bona voluntate Chunradi de Hoibach per Rapotonem tunc Palatinum Bavariæ in solenni placito suo, quod habuit in Chirstorff, pridie Idus Julii publicata fuerit, & hi testes, Palatinus Rapoto Walchimus liber de Roteneck, Alramus de Hals, & frater ejus Albertus, Henricus de Paungarten, Weigandus de Runting, Perchtoldus de Wengen, Ulricus de Lubolfingen, Ulricus Rudmül. Meingotus de Algersperge & alii quam plures.

Catalogus Præpositorum Monasterii Sancti Nicolai extra Pataviam.

Ludgerus vir sanctitate & doctrina clarus, præfuit an. 17. mens. 3. obiit VI. Id. Jun. anno 1080.

Engelbertus hujus Monasterii professus & antistes vigilantiss. sedit an. 23. dies 6. obiit ipso Festo S. Jacobi Apostoli, an. 1103.

Richerus Professus & ipse hujus Monasterii, multum profuit verbo & exemplo, præf. an. 19. mortuus XV. Cal. Dec. an. 1122,

Udalricus Professus, eligitur in Præpositum Dominica Jubilate, fidelis fuit dispensator, vix. an. 17. ob. VII. Cal. Mart. an. 1139.

Bernardus Professus & Præpositus hujus loci, præf. an. 20. & ob adversam valetudinem resignavit, mor. V. Id. Junii an. 1159.

Meinhardus Professus & Præsul hujus Ecclesiæ dignissimus, piam ac laudabilem duxit vitam. an. 8. mens. 2. præfuit, & in multis res monasterii auxit. Obiit XV. Cal. Sept. an. 1167.

Sibotho fidelis hujus loci Antistes & Professus cum an. 9. mens. 4. laudabiliter duxisset, in Domino mortuus est ipso Festo S. Catharinæ. an. 1176.

Albertus & ipse Professus monasterii vir admodum religiosus, & singularis amator fratrum Conventualium, vix. an. 13. dies 7. fidelis fuit Oeconomus, & bona Monasterii plurimum auxit. Mor. XVIII. Calend. Mart. an. 1189.

Engelmarus natione Bavarus, hujus Cœnobii antistes & Professus, vir doctrina & pietate insignis, pie lausit vitam XVI. Cal. April. an. 1205.

Heimo Professus hujus monasterii adhuc puer sacrum institutum Canonic. Regul. S. Augustini accepit, in quo laudabiliter diuturnam duxit vitam; cum vero 7. an. Præpositus fuisset, non sine laude ex hac vita ad cœlestem migravit, Idib. Julii, an. 1212.

Henricus vir nobilis & Canonicus Salisburgens. XVI. Cal. Julii an. 1212. Præpositus hujus monasterii designatus est, dispensando fidelis; vivendo exemplaris, distribuendo liberalis, & corrigendo sedulus fuit, præf. an. 4. mens. 5. Ob. VI. Cal. Aug. an. 1215.

Conradus, Professus Monasterii, in oratione & religiosorum exercitiis sedulus, in dispensatione fidelis, præfuit an. 3. m. 2. mortuus est prid. Non. Maji, an. 1219.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Bernardus Professus Monasterii, virtutum pastoralium laude & misericordia in pauperes insignis, post multos exantlatos labores moritur Cal. Aug. an. 1223.

Udalricus natione Suevus, Professus Monasterii magnæ authoritatis & vitæ bonæ vir fuit, multaque bona huic Ecclesiæ præstitit; vita functus VIII. Id. April. an. 1229.

Henricus hujus Cœnobii antistes admodum vigilans, vir solidæ doctrinæ & pietatis, cum pastorali officio an. 12. functus fuisset, diem Ob. prid. IX. Aug. an. 1250.

Gerbotho Professus & Pater hujus Cœnobii, vir religiosus & optimus Oeconomus fuit, maximaque sedulitate & discretione præfuit an. 6. mens. 3. d. 11. obiit vero VIII. Cal. Maji, an. 1256.

Leopoldus natione Francus, Professus hujus monasterii eligitur Præpos. Id. Junii, an. 1256. quo officio an. 7. d. 5. non sine laude functus est; migravit ad alteram vitam Non. Febr. an. 1263.

Conradus monasterii professus, cum sedes an. 11. & d. 15. vacasset, ac monasterium per malam administrationem secularium ære alieno valde oneratum esset, electus præfuit an. 19. mortuus XIV. Cal. Martii an. 1293.

Udalricus monasterii Professus Præpositus fit ipsa Dominica Jubilate an. 1303. & confirmatur: sed podagra & aliis morbis quotidie vexatus, non potuit officio suo præesse, brevi vita functus, nimirum VII. Cal. Maji, an. 1305.

Wolfhardus Eberbein de Wert ex Bavaria, annos 20. præfuit Præsul unanimi fratrum voce electus, & confirmatus. Vir fuit solidæ doctrinæ & pietatis, functus munere an. 26. moritur Id. Aug. an. 1331.

Wernherus de Lampolding Professus hujus monasterii, designatur Præpositus XV. Calend. Septembr. an. 1331. eodemque die confirmatur, misericordissimus fuit in pauperes, præsertim in juvenes, qui liberalibus disciplinis dediti fuerunt: vitam cum morte commutavit prid. Cal. Martii, an. 1348.

Fridericus Profess. Monasterii electus & confirmatus fuit ipso Festo SS. Apostolorum Petri & Pauli, an. 1348. bona monasterii plurimum auxit: præf. an. 17. d. 9. ob. Idib. Nov. an. 1365.

Otto professus præficitur V. Id. Novembr. an. 1365. vixit an. 17. obiit plenus dierum IV. Id. Januar. an. 1382.

Urbanus & ipse Professus Monasterii designatur Præpositus XV. Cal. Julii, an. 1382. qui in temporalibus & spiritualibus administrandis optime se gessit. Ob. XVIII. Cal. Julii, an. 1388.

Philippus Professus, Præposituræ dignitatem est assecutus III. Non. Martii, an. 1388. Omnes Monasterii parochias reformavit, & in integrum restituit; aliaque multa bona præstitit. Obiit Non. Dec. an. 1389.

Hertwicus Lezenrieder, hujus loci Professus in Præpositum eligitur III. Id. Sept. an. 1389. & præfuit an. 13. Ob. XVI. Cal. Junii, an. 1400.

Martinus ex professo monasterii Præpositus eligitur; vir bonus & religiosus, nec non optimus Oeconomus; vixit an. 20. dies 5. Ob. VII. Cal. Dec. an. 1421.

Carolus professus monasterii VI. Id. Jul. designatur Præpositus, quo officio diligenter fungens an. 3. d. 7. moritur VII. Cal. Dec. an. 1424.

Joannes Strubinger profess. & Præpositus hujus monasterii Sacella S. Spiritus & B. Virginis Mariæ exstruxit, ac bona Cœnobii in multis auxit: mortuus est V. Cal. Aug. an. 1451.

Joannes Wolf Antistes hujus Cœnobii & professus 15. an. d. 4. Ob. VI. Cal. Jan. an. 1466.

Joannes Hächinger profess. hujus Eccles. administravit eam 5. an. d. 8. iterum non confirmatus resignavit V. Id. Martii, an. 1471.

Leonardus Kalauner de Leglgenfeld Austriacus, artium M. & Professus in Tiernstein, postulatus confirmatus in Præpositum hujus Ecclesiæ præfuit an. 10. m. 2. Ob. IV. Id. Febr. an. 1489.

Stephanus Hager de Egkenfeld Bavarus, hujus loci Præsul ejusdemque Professus fuit an. 17. d. 24. ob malam vitam & dispensationem depositus, Id. April. an. 1506.

Geor-

Georgius Mair in hoc loco natus & professus, in Præpositum electus & confirmatus est VI. Cal. April. an. 1506. vixit an. 9. d. 11. Ob. VI. Id. Aug. an. 1515.

Michaël hujus Cœnobii Præpositus ejusdemque professus, vir magnæ authoritatis & præcipuus amator fratrum conventualium, rexit an. 4. vita functus VI. Idib. Aug. an. 1519.

Sigismundus Reilacher, præfuit an. 20. m. 6. Ob. an. 1539.

Valentinus Göttinger hujus Cœnobii professus electus est in Præsulem XI. Cal. Jan. an. 1540. eodemque confirmatus; præfuit an. 7. d. 28. vitam clausit ibid. Febr. an. 1547.

Thomas, professus & Præpositus hujus Ecclesiæ, male vixit & pessime res monasterii administravit: tandemque VI. Cal. April. an. 1560. sex Apostolos argenteos ex templo clam rapiens, in Austriam secum absportavit; ubi hæreticus vixit, & infeliciter mortuus est an. 1560.

Matthias Werl hujus Monasterii professus, cum secularis quidam per aliquot annos temporalia magis ad suam quam monasterii utilitatem administrasset, designatus est Præpositus; vixit an. 17. & ob adversam valetudinem resignavit. Ob. XI. Cal. Mart. an. 1569.

Augustinus Arnold Suevus professus in Polling, postulatus est in Præpositum hujus Ecclesiæ; sedulus fuit & diligens in administratione: præfuit an. 13. mens. 2. Ob. VIII. Id. Sept. an. 1577.

Hieremias Kirchmair Bavarus hujus loci Professus & Præpositus, vir religiosus & optimus Oeconomus, rexit an. 8. m. 3. d. 4. Ob. XIV. Cal. April. an. 1585.

Abrahamus Anzengruber Austriacus, hujus Ecclesiæ professus, electus est in Præpositum IX. Cal. Maji, an. 1585. sed post septennium demum confirmatus est, præf. an. 14. m. 8. d. 11. rebus neque suis, nec Monasterii bene consulit, quemadmodum eventus probavit.

Michael Hererius Bavarus, artium Magister & professus in Bâmburg, postulatus est in Præpositum hujus Monasterii; mansit an. 3. m. 7. d. 26. & iterum resignavit anno 1603.

PETENDORFIUM.

Petendorfium antiquatum Ordinis Canonico-Augustiniani Cœnobium inter Ostia Regni & Nabi Nariscorum non longe a Civitate Ratisbonensi olim situm. Ludovicus Quartus Imperator dictus Bavarus hoc sanctarum Virginum Monasterium dedicavit ac construxit. Avent. L. 7. Annalium. fol. 790. de quo plura non habeo, inquit Hundius in Metrop. Tom. III. pag. 70. Unius Abbatissa nomen non interiit. Præfuisse enim huic Parthenoni Margaritam a Kœnigsfeld diserte fatetur in Königsfeldiorum Genealogia Gabriel Bucelinus Part. IV. fol. 135.

PETERDALENSE

Seu Præpositura Peterdalensis Ord. Canonicorum Regularium nota illa nobis est ex Miræo de Cann. Reg. Orig. c. 55. fol. 145. sita est in Comitatu Flandriæ. Præpositus unus est ex Statibus Provincialibus, quod nos movet, ut credamus hanc Præpositurarn adhuc salvam existere. Non pœnituisset laboris in rei veritatem accuratius inquirere, nisi truculenta, quæ vivimus, dissuasissent tempora.

PILDENREÜTUM.

Pildenreütum Canonissarum Regularium S. Augustini Cœnobium perelegans, in nemore Noribergensi, ad amplissimos lacus, non procul ab ejusdem potentissimæ urbis latomiis situm: Diœceseos Aystetensis: sub tutela S. P. Q. Noribergensis: cœpit annum Christi circiter 1340. a quinque piis sororibus, ac Imperatorii Gynecii virginibus Elysabetha Vispeckhina, Adelheide Zolnerina, Christina Venatrice, Khunigunde ab Oddensees, ac Osanna Oesterreicherina ex Deckendorpho Bavarico oppido nata: quæ collectis aliis etiam octo sororculis, Imperatorem Ludovicum Bavarum, Noribergæ tunc temporis Comitia habentem, precibus persuaserant, ut sibi in hoc nemore Cœnobiolum construeretur, in quo Dei laudes in bellis ab hoc Imperatore gestis

omissæ adimplerentur, & ita quod prius in cultu Dei neglectum fuisset, ibi resarciretur. Imperator monitis puellarum ardore quodam divini cultus flagrantium obtemperans, in die S. Lucæ Evangelistæ anni Christianorum 1341. e Noriberga in vicinum nemus prodiit, ut Cœnobii futuri locum exploraret, quod cum in vicino pago Churnburgensi (hodie Kornburgensem vocant) auspicari vellet, cantu quodam miræ dulcedinis inde ad nemus revocatus dicitur, ubi cum magnæ & altæ cuidam quercui, crucis quasi cœlitus ostensæ imaginem iminere vidisset, equo mox lapsus primus securi arborem eam notavit, & se præsente excindi illam curavit, eumque locum ad construendum Monasterium destinavit: unde nomen etiam inditum est, ut ab imagine crucis, quæ apparuerit in illa nemoris parte, quæ ad construendam domum pietatis ac disciplinæ excindenda erat, Bildenreütum diceretur. Prodierat una cum Imperatore præpotens quidam Patritius Noribergensis Conradus Magnus, tunc temporis scultetus, ut vocant, Noricus: is prædium quod in ea ipsa vicinia habebat optimum, præsente Cæsare futuræ Monialium congregationi cum omnibus adjacentibus agris dono dedit, omnibus temporibus possidendum. Imperator Cœnobiolo egregium dedit Diploma anno *Christi* 1345. Ducalis Regni sui 31. Imperii vero decimo octavo. Dedisset etiam (ut promiserat) certos reditus annuos & alia, nisi morte præventus fuisset. Quarto enim anno post primum hujus loci initium bonus Imperator veneno sublatus, extremum diem clausit. Sorores, Patrono suo præcipuo amisso, ex quotidiana hominum collatione & Eleemosynis, tantum tamen contraxerant, ut ex primo ligneo templo saxeum facerent, decimo sexto anno post primam conventionem. Tandem anno Domini 1378. subdidere sese concordibus animis Rabano Episcopo Aystetensi, petentes ab eo certum ordinem, qui misso ad eas Canonico quodam de S. Willibaldi choro Domino Burcardo de Bleynfeld, consecrari ipsas, & sub obedientiam accipi, Canonissasque S. Augustini Regulares designari fecit: & Præpositam Gubernatricem cæterarum elegit anno 1379. in die S. Thomæ Apostoli, Mense Decembri. Catalogus ejus loci Gubernatricum (quas Præpositas vocant) talis mihi illic ostensus & communicatus est.

Catalogus Præpositarum.

I. D. Diemudis Ammonin (quæ vox judicem significat) rustici cujusdam & honesti & pii viri, ita pia, prudens, honesta & Religiosissima filia, ut ex duro ac rudi Agricola natam nemo crederet: erat vero ex vicino pago Herpersdorph nata. Hæc constituitur prima Præposita in fine anni 1379. præfuit laudabiliter & utiliter annis 26. obiit anno 1405. sepelitur honorifice sub magno saxo ante majus altare collocato, sub quo omnes (quæ eam in gubernatione secutæ sunt) depositæ cubant.

II. D. Barbara ab Haslach, nobilis & genere & virtute successit Dominæ Diemudi in vigilia S. Ægidii, præfuit viginti annis, præclare totum Cœnobium amplians, & novis structuris illustrans. Nam & Refectorium & dormitorium & totum hoc templum (quod hodie adhuc integrum & salvum conspicitur) ex imis fundamentis de novo construxit: in qua re pietatis & Religionis augendæ studio fideliter eam juvit Dominus Hilpoldus Kressius Patritius Noribergensis, qui sexcentum aureos Rhenenses ad templi constructionem contulit & donavit. Obiit anno Domini 1426. sub ejus gubernatione obiit anno Domini 1409. Domina Beatrix Comitissa de Heydeck, Friderici conjunx, & Episcopi Aystetensis Joannis soror, quæ in ejusdem Cœnobii templo sub Virginum choro, honorifico Mausoleo a terra in altum elevato condita & sepulta est.

III. D. Cristina Nordweynin Norica, eligitur in Præpositam Pildenreütensem postridie Ascensionis Dominicæ anno 1426. præfuit Religiose & prudenter 13. annis, magna sui Cœnobii benefactrix, cujus œconoma fuit longe etiam fidelissima. Secesserat Noribergam tempore belli Hussitici: Resignavit anno 1439. Obiit tandem anno Domini 1448.

IV. D. Dorothæa Heczelstorpherina nobilis herois non genere tantum & Religione, sed & virtute & morum probitate, eligitur anno 1439. præfuit 4. annis. Obiit anno Christi 1443. in ipsis Januarii Calendis. Fuit Cœnobii hujus ampliatrix, & illustratrix studiosissima.

V. D. Barbara Kressina ex patre Patricio Noribergensi nata: eligitur anno Gratiæ 1443. in die S. Erhardi. Erat fœmina prudentissima, Romæ etiam ob singularem suam sapientiam nota & celebris. Attulit multa e domo paterna ad hujus Cœnobii illustra-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

illuſtrationem, cujus liberaliſſimi etiam benefactores fuerunt omnes ejus cognati. Præfuit utiliſſime annis 18. Abdicavit ſe Magiſtratu, & aliam ſibi ſubrogavit anno Domini 1461. Sub ejus gubernatione exarſit anno Domini 1450. cruentum bellum inter Noribergenſes, & Albertum Marchionem Brandenburgenſem, a quibus pugnatum eſt aliquoties ad ipſas Cœnobii piſcinas. D. Præpoſita cum conventu ſororum Noribergam ſeceſſerat, ubi tumultuante foris Marchione quaſi in tuto receptaculo latitabat. Vixit poſt reſignationem annis adhuc 12. Obiit anno 1473.

VI. D. Anna Ebina ex Barreuto Marchionum Brandenburgenſium oppido in Voitlandiæ montanis, ad Mœnum rubeum ſito, nata: ſcribendi peritia inſignis cujus pater Alberti Marchionis Archimagyrus fuerat: conſtituitur Præpoſita anno 1461. præfuit utiliſſime annis quindecim, & ſenio confecta reſignavit anno 1476. Vixit poſtea adhuc novem annis & obiit anno Domini 1485.

VII. D. Walburgis, Norica: patre Patritio viro, Stephano Volckheymero nata fœmina prudens & facunda eligitur anno 1476. inchoavit & plantavit hortum amœniſſimum: præfuit ſeptem annis utiliſſime. Obiit anno Domini 1483.

VIII. D. Juliana Sagittaria Norica, ſucceſſit Walburgi: præfuit Religioſe & prudenter annis decem, & reſignans gubernationem, vixit adhuc 7. annis. Obiit anno 1500. in die converſi Pauli.

IX. D. Anna Schluſſelfelderina, Sebaldi præſtantis civis Norici filia, eligitur anno 1493. præfuit annis 17. quibus & ambitum, & alia multa ædificavit. Sub ejus gubernatione magna clade affecit Caſimirus marchio Brandenburgenſis Noribergenſes ad afflerbachium a ſe cæſos anno Domini 1502. poſtea cum anno 1504. exarſiſſet bellum Bavaricum, ſeceſſit Domina Præpoſita cum 20. ſororibus Noribergam. Obiit anno 1510. in die S. Cyriaci.

X. D. Helena Schluſſelfelderina D. Annæ germana ſoror, ſubrogatur ſorori unanimi Conventualium conſenſu. præfuit 5. annis. Obiit in die Urbani anno Domini 1515.

XI. D. Veronica Scheertina e Sulczbachio Palatinatus oppido nata, ſucceſſit Dominæ Helenæ ex hac vita evocatæ. Præfuit 18. annis. Seceſſit in ruſticana ſeditione Noribergam, & ibi cum conventu per duos menſes latuit. Anno vero Domini 1533. reſignans, 18. adhuc menſes vixit. Obiit anno 1535. die Lunæ poſt Feſtum trium Regum.

XII. D. Magdalena Kreſſina patre Patritio apud Noricos nata, eligitur anno Chriſti 1535. præfuit annis 15. fideliter. Obiit anno 1548. Plurimum injuriarum & oppreſſionum paſſa eſt in bello Germanico a Cæſareanis militibus hac & illac graſſantibus, a quibus tamen poſtea per ipſius clementiſſimi Cæſaris adventum liberata eſt.

XIII. Dorothea Sexina Noribergenſis ſucceſſit Dominæ Magdalenæ anno Domini 1548. præſidet laudabiliter hoc adhuc currente Jubilæo.

Hucusque Bruſchius. Succeſſit huic Dorotheæ

XIV. Agatha Steürerin Anno 1577. quæ ultima Præpoſita, qua aut vivente adhuc aut mortua a Magiſtratu Norimbergenſi totum Aſceterium ad uſus profanos fuit traductum prævalente Religione Lutherana haud dubie ringente cœlo, plaudente Orco, plorante Eccleſia.

PÖLLENSE.

Collegium Pöllenſe Canonicorum Regularium ad S. Vitum ſub regula S. Auguſtini viventium in Styria ſub Archi-Diœceſi Salisburgenſi inter montes in Valle ſatis amœna ad Confinia Ungariæ, ac etiam aliquomodo Auſtriæ ſitum, fundatum eſt ab Illuſtriſſimo Domino Domino Libero Barone Joanne de Neuperg, qui cum ultimus hujus Cognominis eſſet, in gravem morbum incidens, & jam jam morti proximus, ut Cœleſtem hæreditaret gloriam Deum ipſum bonorum ſuorum Hæredem ſcripſit, dum piiſſimam hanc ſuam voluntatem per teſtamentum reliquit, ut ſcilicet Collegium Canonicorum Regularium in Caſtro ſuo Pöllan dicto, quod mœnibus ac foſſis circumdatum, & in medio Oppido Pöllenſi conſtitutum erat, erigeretur, & Canonici Regu-

lares instituerentur, quia vero præfatus Illustrissimus Dominus Joannes de Neuperg Die S. Severi, hoc est undecimo Calendas Novembris Anno Domini 1483. ad Severum Citatus Tribunal, attamen minime severum expectans Judicem Mundo valedicere est coactus, sanctissima Testatoris voluntas ob plurima impedimenta, ac continuos eo tempore grassantes bellorum tumultus desideratum finem sortiri non poterat, longo temporis intervallo institutio hujus Collegii fuit retardata, donec aliquando sedatis bellorum tumultibus piæ memoriæ Elisabetha ultimus Nobilissimæ Familiæ de Neuperg Ramusculus præfati Joannis de Neuperg Soror, ac Illustrissimi Domini Christophori Comitis S. Georgii de Pössing Conjunx maximis sumptibus a Maximiliano pro tunc Romanorum Rege Anno Domini 1502. Mense Octobri impetraverit, ut in Castro prædicto fundatio Canonicorum Regularium juxta Fratris sui desiderium institui ac erigi possit, sed nimium avara & insatiabilis mors, non tantum fundatorem Joannem de Neuperg, sed etiam fundationis Propagatricem Elisabetham impetrata jam quidem licentia de instituendis Canonicis Regularibus, sed iisdem nondum institutis e vita abstulit, tandem Illustrissimus Dominus Christophorus de Pössing Comes S. Georgii, qui Elisabethæ pie defunctæ Matrimoniali vinculo catenatus erat, piissimam hanc Testatoris voluntatem etiam plene impetrato Principis terræ consensu in opere fuerit exsecutus. Quare Primus Neoerectæ hujus Collegiatæ Ecclesiæ in Pöllan Præpositus cum certis sibi adjunctis Dominis Canonicis ex Venerabili Voraviensi Collegio a præfato Illustrissimo Domino Comite de Pössing denominatus ac petitus est Reverendissimus Dominus Udalricus de Trauttmonstorff. Qui petitioni huic annuens, consentientibusque Reverendissimo Domino Virgilio pro eo tempore in Vorau Præposito, ac toto Venerabili Capitulo per mandatum Celsissimi Salisburgensis Ecclesiæ Archi-Præsulis Leonardi Keydschacher &c. in præsentia plurimorum Prælatorum, Nobilium, ac ignobilium cum maxima aggratulatione in Die S. Apostoli & Evangelistæ Matthæi Anno 1504. in Neoerecto hoc Collegio Canonicorum Regularium Præpositus est institutus ac confirmatus.

Sed quia proventus institutæ fundationis tam fuerunt exigui, ut Canonici pro statu suo se honeste sustentare vix potuissent, Julius Pontifex Anno 1555. Die 6. Februarii per Bullam datam cum consensu, & ad instantiam per litteras sigillo signatas Celsissimi Archi-Episcopi Salisburgensis Leonardi Parochiam, & Parochialem Ecclesiam in Pöllan S. Martyri Vito sacram, ac Ecclesiam B. V. Mariæ in monte ædificatam Collegio Pöllensi cum omnibus juribus, & proventibus ad perpetuum univit, annexit, & incorporavit. Sic Leonardus Ecclesiæ Salisburgensis Archi-Episcopus S. Sedis Apostolicæ Legatus ad perpetuam rei memoriam cum Consensu Capituli Salisburgensis per litteras patentes Die 26. Mensis Aprilis Anno a Nativitate Domini 1551. hanc ipsam Parochiam, & Parochialem Ecclesiam Præposito ac Collegio Pöllensi donavit, dedit, cessit, & authoritate Apostolica per quendam ad hoc deputatum Commissarium incorporari, ac uniri posse liberrime concessit, tandem Georgius Waltenberger authoritate Imperiali, & Apostolica Publicus Notarius Presbyter hoc instrumentum Nomine Capituli Salisburgensis confirmavit, & ut Delegatus Commissarius dictam Ecclesiam Parochialem, ac Templum B. V. Mariæ in monte Collegio Pöllensi tradidit, & incorporatas esse publicavit.

Est autem Parochialis hæc Ecclesia Divo Martyri Vito dedicata a Pœnitentium Animarum Copia amplissima, & laborantibus in Vinea Domini propter circumjacentes undique montes difficillima stat medio in Oppido, ac lapide præduro circumquaque suffulta, & antiquissima. Spectatur in medio Ecclesia tumulus, cui grande saxum marmoreum eleganter expolitum superimpositum est, in quo in pace, uti firmissime speramus, tumultuati quiescunt Joannes de Neuperg hujus Collegii Fundator, ejusdemque soror Elisabetha Comitis de Possing Conjunx. Clauduntur uno in tumulo, qui quondam uno fuere matris in utero, ut scilicet in utero terræ (quæ communis omnium Mater est) non solum sanguine, verum etiam corporum propinquitate manerent conjunctissimi. Utriusque hujus Nobilissimæ Familiæ de Neuperg, & Pössing anniversarius Dies in Festo S. Apostoli Barnabæ a pleno Canonicorum in Pöllan degentium Choro quotannis celebratur. Sunt præterea in hac Collegiata Ecclesia Pöllensi duo Altaria speciali Privilegio a Summis Pontificibus donata, ac a moderno Summo Pontifice Innocentio Undecimo confirmata, apud quorum unum omni Feria secunda, apud alterum omni Feria quarta a flammis purgatorii tot liberantur animæ, quot Sacrosancta Missæ Sacrificia ad dicta Altaria offeruntur.

Cæterum distat trium quatrantum spatio a Collegiata hac Ecclesia Mons magnæ altitudinis, & ascendentibus difficillimus, in cujus summitate Templum sublime, & orna-

ornatissimum maximis sumptibus est ædificatum, quod communi vocabulo *Unser Frauen Berg* (olim *der Sambstag Berg*) vocatur, cui proxime adhæret Templum vel potius Sacellum Divæ Annæ Matri B. V. Mariæ dedicatum, utrumque miraculis clarum, miraculosius tamen Filiæ, hoc est Mariæ. Extat nimirum publicæ exposita Venerationi in magno Altari miraculosa Miraculosæ Matris Mariæ in statura non exigua artificiosissime ex ligno elaborata statua, quæ in Capite Imperialem gerit coronam, manu dextera Regium tenet Sceptrum, sinistra dilectissimum æterni Patris portat Filium, utriusque facies supra modum mirabilis, & a nullo etiam artificiosissimi pictoris penicillo facile tangibilis refulget, ut vera tanquam Mater pulchræ dilectionis supra montem posita omnium in se trahat amorem, ac venerationem.

Hinc fit, ut non tantum ex vicinioribus verum etiam remotioribus terræ partibus, & Provinciis undique ad benignissimam hanc misericordiæ Matrem sæpius per decursum Anni aliquot millia, maxime vero in Dominica *Exaudi*, hoc est Dominica ante Festum Pentecostes confugiant, ubi per integrum Octiduum omnibus rite dispositis, aut se capaces reddentibus plenariam peccatorum suorum indulgentiam, ac remissionem Innocentius Undecimus Pontifex maximus misericorditer concessit. Præterquam quod singulis diebus Sabbathinis per totum Annum semper unus aut plures Domini Canonici montem hunc ascendant, sunt & processiones frequentissimæ. Miracula, quæ ad miraculosas has ædes magnæ Matris patrata sunt, sunt non pauca, ubi Cæci visum, claudi gressus, infirmitatibus cujuscunque generis pressi invocato B. Virginis auxilio sanitatem receperunt, ut jure meritissimo de tanta Magistra sanitatis Collegium Pöllense possit, & audeat gloriari.

Syllabus Præpositorum.

I. Udalricus de Trautmansdorff, cujus Illustrissimæ Familiæ descriptionem affert Gabriel Bucelinus in Germania Stemmato-graphica Part. 3. fol. 239. sed vel maxime Jacobus Wilhelmus Imhofius in notitia Imperii anno 1699. typis Stuttgardianis in fol. edita Lib. 7. cap. 17. fol. 527. atque eadem avita stirps seu Illustrissima familia, quia in tenebris jacere, seu sub modio delitescere omnino nescia, sed supra candelabrum reponi dignissima, non solum temporibus antiquis fulgentissimos virtutum suarum radios adeo diffudit, ut jam olim sub Ferdinando III. gloriosissimo Romanorum Imperatore unus ex illa ad Supremam aulæ Cæsareæ Præfecturam, & alius quidam ad parem Ducatus Styriæ Ministerialem dignitatem sub Leopoldo I. itidem Augustissimo Cæsare pro meritis suis uterque fuerit evectus; & quod amplius est, nostris etiam temporibus domi æque ac militiæ parentela hæc in tantum resplendet, ut unus ex illa de præsenti Sacræ Cæsareæ Majestatis Consiliarius intimus, item alius nupero bello Turcico Archistrategus, seu Generalis, uti vocant, fortissimus, Authoritate Cæsarea præfectus, inter omnes Sacri Rom. Imperii Comites potenter emineat. Cæterum ipse Udalricus primus Præpositus iste Pöllensis exacto sui Præsulatus octennio anno 1512. die 16. Maji terris defunctus tumulum accepit in Sacello, quod ipse tribus Magis Christi adoratoribus novum construi, ac dedicari fecit in propria Ecclesia sua Pöllensi.

II. Joannes Mistlberger. Hic communibus Canonicorum Capitularium suffragiis ad Præpositurarn assumptus, ad intercessionem & recommendationem Sigismundi Poloniæ Regis pro tempore in Austria commorantis a Leone Papa X. sub annum Christi 1517. quinto die Julii usum Pontificialium aliaque privilegia mitratis Cœnobiarchis communia impetravit, prout ex sequenti Bulla videre est: Leo Episcopus Servus Servorum Dei. Dilectis Filiis Joanni Mistelberger Præposito, & Conventui Monasterii per Præpositum soliti gubernari, S. Viti in Pöllau Ord. S. Augustini, Salisburgensis Diœcesis Salutem & Apostolicam Benedictionem. Exposuit nostræ devotionis sinceritas, & Religionis promeretur honestas, ut tam Vos, quos speciali dilectione prosequimur, quam Monasterium Vestrum per Præpositum gubernari solitum Sancti Viti in Pöllau Ord. S. Augustini Salisburgensis Diœcesis dignis honoribus attollamus. Hinc est, quod Nos vos & vestrum singulos, a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, a jure vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati estis ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, Tibi Fili Joannes & Successoribus tuis Præpositis dicti Monasterii pro tempore existentibus, ut etiam Mitra, Annulo, Baculo Pastorali, & aliis Pontificalibus Insignibus uti, & tam in dicto Monaste-

rio, quam extra illud ubicunque locorum, ubi Te & Successores præfatos in Pontificalibus pro tempore celebrare contigerit, Benedictionem solemnem post Missarum, Vesperarum, Matutinorum, & aliorum Divinorum Officiorum solennia supra populum inibi tunc interessentem, dummodo ibi aliquis Antistes, seu Apostolicæ Sedis Legatus præsens non sit, vel si præsens fuerit, ad id ejus expressus accedat assensus, elargiri, ac omnes & singulos Canonicos Novitios & Servitores dicti Monasterii ad quatuor Minores Ordines simul, & semel, aut separatim, prout expediens fuerit, statutis a jure temporibus promovere, & dictos Ordines eis conferre, nec non imagines, cruces, casulas, ac omnia & singula ornamenta Ecclesiastica etiam Sacerdotalia, ac Campanas, nec non quascunque vestes, vasa & tabernacula, etiam pro conservatione Sacramenti Eucharistiæ & Reliquiarum dicti Monasterii ad Divinum cultum dedicata benedicere, ac tam ejusdem Monasterii, & alias quascunque Sæculares & Regulares Ecclesias eidem Monasterio subjectas, seu ad vestram præsentationem pro tempore pertinentes, ac super quibus Superioritatem etiam pro tempore obtinueritis, quam pro quibus, Tu Joannes & Successores præfati requisiti fueritis, illarumque cemeteria, & alia loca Ecclesiastica sanguinis vel seminis effusione, aut alias quovis modo pollutas, & polluta, aqua tamen per aliquem Catholicum Antistitem prius, ut moris est benedicta reconciliare libere & licite valeatis, ac Christi fidelibus Benedictioni per te fili Joannes & Successores prædictos, ut præfertur elargiendæ interessentibus, ut pro qualibet vice, qua homines benedictioni interfuerint, indulgentiam 40. dierum misericorditer in Domino consequantur. Nec non Canonicis, Novitiis & Servitoribus prædictis, ut propter nimiam ipsius Monasterii distantiam a vestro Diœcesano ad Sub-Diaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus ordines a quibuscunque maluerint Catholicis Antistitibus gratiam & communionem dictæ Sedis habentibus statutis a jure temporibus prædictis alias rite se promovere facere possint, piæ memoriæ Alexandri Papæ III. Prædecessoris nostri, quæ incipit Abbates, & quibusvis aliis Apostolicis ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus Auctoritate Apostolica tenore præsentium de speciali gratia indulgemus, ac eisdem pro tempore eligendis Antistitibus præfatos Canonicos, Novitios, & Servitores ad dictos Ordines promovendi plenam & liberam facultatem concedimus. Per hoc autem constitutioni, quæ præcipit hujusmodi reconciliationes per Episcopos tantum fieri nullum volumus imposterum præjudicium generari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, indulti, & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Quingentesimo decimo septimo, quinto Julii. Pontificatus nostri anno quinto.

Præfuit autem Joannes iste Pöllensi Ecclesiæ suæ annis 18. & ad plures abiit anno 1530. die 6. Junii.

III. Leonardus Bachman quadriennio solum Prælaturæ fasces tenuit, præmature fatis extinctus anno 1534. die 2. Octobris.

IV. Christophorus Trückl SS. Theologiæ Licentiatus, Archi-Diaconus simul superioris & inferioris Styriæ, sub ejus regimine Parochialis Ecclesia Collegio Pöllensi fuit incorporata, tandem evocatus ad Insulam Ratisbonensem, postquam 25. annis præstitisset, fatis extinctus anno 1560. die 2. Januarii.

V. Joannes Georgius Steinhauser post sexennium in officio Prælaturæ laudatissime consummatum emigrans terris defecit anno 1565. die 22. Julii.

VI. Stephanus Mitterhauser sacra Claustrali Prælatura gloriosus, Domestico Albo Defunctorum inscriptus legitur anno 1585. die 2. Octobris.

VII. Petrus Muchitsch SS. Theologiæ Doctor, Græciensis Ecclesiæ Parochus & Archi-Diaconus, Vir singulari doctrina & virtute præditus, acerrimusque Religionis Catholicæ Defensor, ac contra Lutheranos maxime contra Professores Wittenbergicos Scriptor egregius, cujus Zelo quamplures Indigenæ Styrii fidem orthodoxam fuerunt amplexati; quocirca tantis meritis gloriosus idem ipse Petrus iste in Præpositum Pöllensem est cooptatus, quod munus simul ac Archi-Diaconatum insigniter moderatus, demum e vivis excessit anno Sæculari 1600. die 29. Aprilis, postquam etiam fuisset Rector Universitatis Viennensis, & per plures annos Administrator Episcopatus Seccoviensis.

VIII. Valentinus Ritter, totum Collegium suum omnino novum ædificasse laudatur: præstitit usque ad annum, quem sibi fatalem habuit 1623. Cal. Novembr.

IX. Mi-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

IX. Michaël Praithoffer nomen & titulum secundi fundatoris condigne promeritus 18. annis antestitit, quousque nimirum morte naturali Successori locum dedit anno 1641. Interfuit anno 1627. cum pluribus tam Ecclesiasticis quam Sæcularibus primæ Dignitatis Viris solemnissimæ dedicationi novæ Metropolitanæ Ecclesiæ Salisburgensis die 25. Septembris ritu festivissimo peractæ, de quo legi poterit Franciscus Dieckher in Chron Salisburg. fol. 292. & seqq.

X. Vincentius Neuhold biennis solum Antistes factus, præter spem citius in fata declinavit anno 1643. ipso Festo S. P. N. Augustini die 28. Augusti,

XI. Casparus Kolb SS. Theologiæ Licentiatus, absoluto Prælaturæ biennio mortuis accensus anno 1645.

XII. Pancratius Perckhoffer annos 24. inter Suos Præsul pro meritis honoratus, ex tunc carne mortali resolutus, & ad plures digressus anno 1669.

XIII. Michaël Josephus Meister anno 1669. die 13. Maji communibus omnium Capitularium votis de gremio ad Prælaturam Pöllensem assumptus perspicacissima rerum gerendarum peritia omnium Prædecessorum suorum meritis longe superiorem se probavit; siquidem præ reliquis honoratus Inclytorum Statuum Provinciæ Styriæ Deputatus, ut vocant, Ordinarius etiam secunda vice delectus, idem S. C. M. Consiliarius communi Patriæ Saluti nunquam non attentissimus; Canoniam suam non tam in Spiritualibus quam temporalibus plurimum simul exornans, & adaugens, eandem Lateranensibus quoque parem fieri voluit, eorundem nempe Religiosa Confœderatione & privilegiis in id feliciter obtentis, novis & majoribus indies meritis inopina mors finem imposuit post Regimen 28. annorum die 7. Novembr. 1696.

XIV. Joannes Ernestus ab Orthenhoffen, gloriose gubernavit, eique, quidquid Pöllæ spectabile est, aut originem debet, aut augmentum; ædificia erexit quamplurima, inter quæ eminet famosum late templum D. Martyri Vito dedicatum, & Bibliotheca tam ab ornamentis, quam a libris celebris. Hujus Præsulis singularis virtus & prudentia eo magis elucet, quo in dura magis tempora incidit; sub ejus regimine Filialis B. V. Mariæ Ecclesia in Monte Pöllensi, erecta fuit in Parochialem cum consensu Celsissimi Ordinarii. Sedit in hac dignitate ultra annos 44. Professione Religiosa Jubilæus. Successit anno mihi incerto

XV. Carolus Josephus ex Illustrissima S. R. I. Comitum de Breüner familia. Qui gloriosissimo regimine Suis adhuc præest, & ut præsit diu animitus apprecamur.

POLEDENSE.

Poledense magnificentissimum quondam Canonicorum regulariter viventium Monasterium. Inerat illud Oppido inferioris Saxoniæ, anno circiter 966. fundatum a piissima Regina Mathilde, Henrici Aucupis Romanorum Regis relicta vidua, quam tria millia Clericorum in eo collocasse, illisque omnibus quæque necessaria larga manu impendisse legimus apud Continuatores Bollandi in Actis Sanctorum in ejusdem Sanctissimæ Fundatricis Vita, quæ in Tomo II. Martii die 14. ejusdem mensis cap. 4. occurrit. Meminit etiam hujus Fundationis Albertus Cranzius in sua Saxonia L. 3. cap. 12. hisce verbis: *Henrico* (antedicto) *moriente quod deerat & urbi & Monasterio implevit, relicta ejus, quæ etiam in Northusen extruxit Monasterium & deinde in loco, qui dicitur* POLEDE *&c.* Quousque vero Cœnobii hujus status regularis integer perseverarit nulla industria potui detegere. Nec mentem meam celare hic possum, incredibilem mihi videri trium millium Clericorum in uno Monasterio numerum, fides itaque sit penes Authorem Anonymum, ex quo hæc referunt eruditissimi Antverpienses Hagiologi.

PONS-ROHARDI.

Abbatia Canonicarum Regularium, sita quondam in territorio Furnensi ad fluvium, qui nuncupatur Isara, nunc in Urbe est. Fundata fuit a Guilielmo de Bethunia & Elisabetha ipsius conjuge circa annum 1235. hortatu Martini cujusdam Presbyteri Bergensis, ut apparet ex charta fundationis ab Authoribus *Galliæ Christianæ* in appendice col. 378. relata. Hæc Abbatia una est ex iis, quarum quinque suis temporibus in Flandria superesse ac florere Myræus, sæpe laudatus, scripsit de Originibus Cann. Regg. Cap. 55. Et etiamnum floret, ut videre est ex sequenti Abbatissarum Syllabo, quem desumpsimus ex *Galliæ Christianæ* Tomo V. fol. 359.

Series Abbatissarum.

I. Mathildis per primam sui nominis litteram M. connotata reperitur anno 1237. in charta S. Augustini Tarvanensis. Ejus vero ita meminit Necrologium: III. Idus Apr. *Anniversarium duplex piæ recordationis & sectandæ conversationis ac vitæ venerabilis Mattildis, quondam matris nostræ, primæ hujus Ecclesiæ, quæ quam prudens & quam fervens Zelatrix fuerit ordinis & bonorum plantationis ejus, pretiosa multiplicatio sufficiat ad probandum. Ipsa vero de Monasterio Præmiacensi propter prærogativam meritorum suorum ad regimen hujus Ecclesiæ, Dei disponente misericordia, est assumpta, quæ Ecclesiam nostram incipiens a modico, tam bonis temporalibus, quam personis sanctitate fulgentibus copiose munivit suo tempore, sui curam officii semper agens sollicite, fideliter, humiliter, ac devote. O! quam gregis Dominici benigna nutrix exstitit! non potestate sæviens, sed patiens, ad omnes, & compatiens, prout cuique opus erat, tunc ubera porrigebat. Si quas enim exigente disciplina, verbis duris aut fortassis verberibus puniebat, mox pia gestans viscera, verbis ea suavibus & maternæ dulcedinis uberibus leniebat. Ista namque carissima mater nostra in pascendis oviculis suis se & totum tempus vitæ suæ misericorditer consumens piam Matrem in subveniendo, in erudiendo doctricem sedulam & in ceteris se sociam exhibens, omnibus succedentibus, permaneat in exemplum, quibus clamat operibus has invitans ad simile faciendum. Hæc igitur lucerna patriæ, merentium Consolatrix, norma vitæ, religionis exemplar exitu beato terminans vitam bonam, in adolescentulæ filiæ suæ Ecclesiæ nostræ gremio requiescit humata, locum sibi dilectum sua nobilitans sepultura, in reditu sponsi laboris expectans præmium & amoris.*

II. Elisabeth I. seu Isabella de Dixmude, obiit 9. Octobr. 1303. his autem verbis notatur in Necrologio: VI. Idus Octobr. Isabellæ de Dixmuda quondam Abbatissæ de Ponte-Rohardi, quæ fuit bona persona & religiosa, & multis virtutibus conspicua.

III. Catharina de Vadis, de qua sic Necrologium: IV. Idus Januarii ipso die anniversarium solemne CATHARINÆ DE VADIS Abbatissæ hujus Ecclesiæ, quæ fuit bona Persona & religiosa, & Magistra nobis amantissima, in prosperis non elevata, in adversis patientissima, pro cujus anima nos habemus unum vasculum, in quo portatur corpus Domini in die SS. Sacramenti, & unum cyphum argenteum cum pede, & alia bona ad ornamentum Ecclesiæ nostræ.

IV. Maria I. de Waverino ita commemoratur in Necrologio, III. Cal. Apr. solemne Anniversarium piaque recordatio bonæ memoriæ dominæ Mariæ de Waverino quondam Abbatissæ hujus ecclesiæ, quæ fuit bona persona & religiosa, & ex fundatoribus nostris exorta. Sane justum est ne beneficia ab ipsa nobis impensa immemorata immaneant, sed potius ad perpetuam rei memoriam adscribantur. Sciendum est enim, quod in die obitus sui triginta solidos Parisienses ad pittantiam annuatim ordinavit. Item molendinum situm in parochia de Pambeka juxta mansum nostrum nobis acquisivit. Item de baculo pastorali subsequentibus Prælatis & ecclesiæ providit. Item pecuniam sibi de jure debitam usque ad summam LXVI. librarum vel amplius Parisiensium nobis & ecclesiæ benigne remisit. Ceterum de suis Jocalibus validis & immensis nobis & ecclesiæ competenter distribuit & donavit.

V. Elisabeth II. Belles. Locum habet in Necrologio his verbis: VIII. Cal. Junii anniversarium solemne dominæ Elisabeth Belles Abbatissæ hujus ecclesiæ, quæ fuit bona persona & religiosa & honesta, & virtutum amatrix ferventissima, quæ acquisivit nobis unum molendinum stantem in parochia de Beverne, quod vocatur Brouechmoelne, de quo habemus 21. libras Parisienses annuatim & unum vasculum aureum in quo fertur Sacramentum, & alia multa bona quæ continet bene 100. libras Parisienses.

VI. Margaretha I. de Hallines. Cujus ita meminit Necrologium: 13. Cal. Septemb. Margarethæ de Hallines Abbatissæ hujus ecclesiæ, quæ - - - - contulit nobis imaginem B. Mariæ sitam supra majus altare & etiam imagines B. Annæ & S. Elisabeth, & alia multa bona.

VII. Gissena reperitur an. 1496.

VIII. Margaretha II. de Scoten, cujus & parentum habetur memoria in Necrologio, his verbis: VI. Calend. Aug. dominæ Margarethæ de Scoten Abbatissæ hujus Monasterii, quæ laudabiliter rexit - - - - totum Conventum ejus & bona hæreditaria ampliavit, & multa ædificia renovavit, & magnum altare decoravit cum duobus can-

candelabris argenteis & uno capite, in quo multæ reliquiæ ſunt incluſæ, & inſtituit unam miſſam perpetuam celebrandam ſemper in Feria V. - - - - Item nobilis viri Domini Michaëlis Scoten militis & Dominæ Annæ uxoris ejus, & Domini Oliveri de Scoten militis & Dominæ Margarethæ uxoris ejus & Johannis de Scoten filiorum ejus & Mariæ Scoten Prioriſſæ noſtræ, Leonis de Scoten & domicellæ Johannæ uxoris ejus & Catharinæ filiæ ejus.

IX. Maria II. Lands. Recenſetur in Necrologio in hæc verba: 8. Idus Sept. Mariæ Lands Abbatiſſæ hujus eccleſiæ - - - - quæ ædificia ruinoſa reparavit, & imaginem S. Sebaſtiani Martyris, quandam ſolemnem cappam argenteam deauratam delegavit, ex qua nunc eſt compoſitum ſacramentale, quo Corpus Chriſti ad infirmariam defertur, & multa alia bona.

X. Maria III. Eugghenoeſt, alias Ruggenroſt. Sic memoratur in Necrologio 16. Cal. Octobr. ſolemne anniverſarium Mariæ Eugghenoeſt Abbatiſſæ hujus eccleſiæ - - - - quæ dedit nobis tres menſuras terræ & unam leudam jacentem in parochia de Leuſeles & item 104. libras Pariſ. & duas ampullas & unum diſcum argenteos, & multa alia bona.

XI. Ludovica van Gaſſele.

XII. Sara Bollaerds commemoratur in Necrologio IV. Cal. Sept.

XIII. Cornelia Vaſtenavant renovavit dormitorium, & molendinum de novo conſtruxit.

XIV. Catharina II. van dem Coornhuyſe, cujus tempore XVIII. Cal. Jan. anno 1558. Monaſterium incendio conſumptum eſt, ipſa vero poſt incendium reædificare fecit Eccleſiam & mediam partem cœnobii, & duo molendina ex novo, quæ conſtiterunt unumquodque duodecim Libras groſſorum &c. ex Necrol. nonis Jan.

XV. Emma occurrit in Necrol. pridie Calend. Julii.

XVI. Maria IV. de Renty benedicitur anno 1576. 24. Martii ab Iprenſi Epiſcopo. Ejus tempore an 1579. ab hæreticis monaſterio funditus everſo moniales Audomaropolim confugerunt. Obiit 1605. 18. Junii, ætatis ſuæ anno 70. in eccleſia S. Nicolai ſepulta & quidem in ſacello S. Quirini.

XVII. Margaretha III. de Magny, electa 21. Julii 1605. obiit 1651.

XVIII. Maria V. Bonaert, obiit poſt 14. menſes necdum accepta Benedictione.

XIX. Petronilla Cuvillon. Ex epitaphio ſequenti probe innoteſcit: D. O. M. Icy giſt la R. & noble dame, madame Pettronille Cuvillon native de la ville de Lille, Laquelle eſtant Ageé de 71. profeſſe de 51. Jubilaire d'un an, & ayant eſté 7. ans prieure & 25. ans Abbeſſe eu cette fameuſe Abbaye de Rousbrughe, trepaſſa le 21. Novemb. 1677. R. I. P.

XX. Catharina III. de Varenne, benedicta 14. Febr. 1678. obiit 23. Junii ejusd. an.

XXI. Cæcilia van Ulleteren, a Rege Chriſtianiſſimo deſignata. Brugi benedicitur 25. Julii 1679. Hæc duo de viginti ante obitum annis, defluentibus Catarrhi humoribus cæca omnino facta, in ſuarum nihilominus regimine, eo quo prius cœperat pede, ire porrexit. Denique obiit ætatis ſuæ an. 76. profeſſ. 57. dignitatis Abbatialis 32. &c. Incarn. Dom. 1710. die 14. Octobr.

XXII. Johanna Thereſia Marquant, a Rege nominata in Feſto Natalis Domini anno 1710. Benedictionem percipit die 28. Junii 1711.

POLLINGA.

Vetus Clericorum *Spiritualium* ad diſtinctionem Clericorum *Acephalorum* Sæculo VIII. ſic dictorum Canonia in amœna planitie haud procul Weilhemio, celebri hodie Superioris Bavariæ Oppido, ſub gradu latitudinis 47° 44′ 35″ longitudinis vero in Partibus Æquatoris 28° 52′ 30″ ſita, prima ſua Incunabula debet pictæ cuidam Imagini Salvatoris e Cruce pendentis, quæ exin in Ara Principe, per mille & amplius annos publicæ Venerationi expoſita, usque in hodiernum diem exſtat, Sanctamque omnibus, qui eam vident, Antiquitate ſua Reverentiam inſpirat.

Ab anno MX. quo S. Henricus, cognomento Claudus, ex Duce Bavariæ factus Imperator, Solemni Diplomate eidem reſtituit, & auxit Bona, Sæculo X. ob vehementes Imperii Concuſſiones ſub Arnulphis Bavariæ Ducibus, iteratasque Hunnorum Incurſiones diſtracta, continua Serie regitur a Canonicis *Regularibus*, quos Summi Pontifices, aliique Scriptores Eccleſiaſtici Sæculo XI. & XII. ad diſtinctionem eorum, qui, utpote jam Re & Nomine ſoluta communitate, *Sæculares* facti, nullis Pontificum con-

ſtitutionibus, aut Conciliis ad vitam communem, regularem, & Apoſtolicam revocari potuerant, Nomine magis ſpecifico *Ordinis S. Auguſtini* dixere, ea potiſſimum de Cauſa, quia Sanctus hic Epiſcopus Clerum Eccleſiæ ſuæ Hipponenſis ad Regulam Canonicam, vitamque communem, ac omnis proprii expertem, præ reliquis aliis magis adſtrinxerat, Jure propterea dictus *alter Canonicorum Regularium Legislator*, ſeu *Reformator*, ut ex Sermonibus ejus duobus qui inter Sermones de diverſis ſunt quadrageſimus nonus, & quinquageſimus, ſatis ſuperpue patet, vel ideo etiam Regulæ Canonicorum in Concilio Aquisgranenſi expreſſe inſertis.

Quisnam autem hujus Canoniæ ſtatus fuerit præcedentibus tribus a prima Fundatione Sæculis, non recte ſcribitur a nonnullis rerum noſtratum minus peritis.

Aventinus, quem alii cum Laymano S. J. *de Juribus Monaſteriorum extinctis*, plerumque ut Ducem ſecuti ſunt, vult, Monaſterium hoc ab initio pro Monialibus S. Benedicti fundatum fuiſſe a tribus Fratribus Landfrido, Waldramo, & Elilando Monaſterii Burani Fundatoribus. Ita enim ſcribit L. III. Annal. Edit. Ingolſt. de Anno MDLIV. fol. 292. „ Intra Iſaram & Lycum ſub ipſis Alpium radicibus, Rectore Bo„ jorum haud abnuente, Landofridus, Valdoramus, Elilandus fratres octo Sacratis „ Viris & fœminis ſacras ædificarunt ædes, Beyrn, Schlechdorf, Siverſtatt, Sandau, „ Veſſobrunam Maribus: Pollingum, Staphelſee, Cochelſee Virginibus tradiderunt, „ quibus præfecerunt Gælovindam Sororem ſuam. Cochelſee & Staphelſee ad La„ cus ejusdem Cognominis: Siverſtatt vero & Sandau haud longe a Lyco ab Vgris „ exciſa, deletaque penitus interierunt. Cætera extant. Weſſobrunnam, Pollingum, „ Theſſalonus Filius Utilonis poſtea ampliavit, de integro inſtauravit, atque hæc om„ nia Templa Divus Bonifacius fertur conſecraſſe, Cæremoniisque D. Benedicti ini„ tiaſſe; Schlechdorf, Pollingumque ab Vgris afflicti, excuſſo Monachorum jugo „ Myſtæ D. Aurelii Auguſtini ſunt, & appellantur.

Hundius, poſtquam eadem ferme verba exſcripſit T. II. Metrop. fol. 140. Edit. Monac. de anno MDCXX. agens de Monaſterio Benedicto-Burano, addit T. III. fol. 114. ubi agit de Collegio Pollingano, „ Moniales a Giſala Imperatrice, & Conradi „ Salici uxore, quæ obiit ſexto Calend. Febr. Anno 1041. 42. vel 43. primum eje„ ctas eſſe ex iſto loco ſubſtitutis Canonicis.

M. Velſerus L. V. Rerum Boicarum fol. 291. dum varias Monaſteriorum fundationes recenſet, præ ſtupore quaſi ſubſiſtens ſic pergit: „ Sed Landfridi, Valdrami, „ Elilandi illuſtrium Fratrum in hoc genere Monumenta non tam laudem, quam ad„ mirationem habent, quam fere eſt, ut fidem vincant, quippe quibus maximorum „ hodie Regum comparata Munificentia tenuis ſæpe & modica videtur; Sunt qui „ Valtario Bliantii Comite natos, Valtarium cum Martello ex Gallia veniſſe tradant: „ alii Antortæ & Loyſæ Comites aliquanto probabilius exiſtimant. Nam Peregrini„ tatis fidem Potentiæ æſtimatio detrahit. Octo per omnem Boicam ſparſere Mona„ ſteria . . . . Origines diſtincte excutere aliam Hiſtoriam poſtulat. Beurn, Schlech„ dorf, Veſſesbrunn, Polling ſuperſunt poſt annos paulo minus octingentos, ſive a pri„ mo ortu incolumia, ſive reſtituta. Siverſtatt, Sandau, Staphelſee, & Cochelenſee „ ad cognomines utrumque Lacus perierunt. Bonifacius templa dedicavit, Cœno„ bia Legibus ad Benedictinam Normam inſtituit, Prioribus Monachi, poſtremis tri„ bus Virgines transſcriptæ, Cochelenſi Gailſvindis, trium Fratrum Soror præfecta.

Præ his omnibus autem hic a nobis recenſeri debet noviſſimus Chronici Benedicto-burani Conditor Carolus Meichelbeckius. Clariſſimus hic Vir, poſtquam P. I. C. I. Monaſterii ſui Fundationem narravit, ſic ulterius progreditur: „ Cum autem „ tantis ad vitæ Monaſticæ Rigorem aſpirantium turmis non ſufficeret unicum hoc „ Buranum Monaſterium, Fundatores illi noſtri mox adjecere tria alia, nempe in Vi„ co Cochelenſi unum pro Virginibus Sacris, ac Sorore Gailſvinda futura loci Anti„ ſtita, & quidem ſub Patrocinio S. Michaëlis: alterum Schlechdorffii ſub Invocatio„ ne S. Dionyſii: tertium in Inſula lacus dicti Staffelſee, quem tunc vulgo Staffelſta„ gna appellabant, & quidem iterum ſub Patrocinio D. Michaëlis. „ & fol. 8. ait: „ Tradunt dein Chronographi noſtri donationibus hactenus recenſitis tempore Land„ fridi acceſſiſſe plures alias a Viris illuſtribus, qui accenſi Sancto Fundatorum no„ ſtrorum & aliorum ſequacium exemplo Facultates ſuas Deo & S. Benedicto conſe„ craverint, ut adeo præter quatuor Monaſteria recenſita ex tot oblationibus etiam „ erigi potuerit Sandavienſe, Weſſofontanum, & Pollinganum. Id certe non igna-

„ runt

„ runt præcipui Rerum Boicarum Scriptores Domestici, Aventinus, Hundius, Velse-
„ rus &c. „ quorum testimonia, a nobis jam allata, hic adducit. De octavo autem
sive Siverstattensi Monasterio fol. 9. prorsus nihil vult scire, de quo tamen citati Au-
thores omnes mentionem faciunt, imo ex hoc ipso concludit, plerosque eorum suam
assertionem non hausisse ex Documentis mere Benedicto-Buranis. „ Cæterum longe
„ (ait) absumus, ut sententiæ, quæ Thassilonem celeberrimorum Monasteriorum Pol-
„ lingani & Wessofontani Fundatorem adstruit, suam derogare probabilitatem con-
„ tendamus. . . . Nemo etiam prudens & bonus, uti penitus confido, vitio mihi
„ vertet, quod circa Fundationem Monasteriorum ab hujus nostri Fundatoribus con-
„ structorum a communi Bojariæ Scriptorum Sententia, totque domesticis Documen-
„ tis non recedendum existimem, donec gravioribus & Authenticis Instrumentis aliud
„ edocear. Si enim tot præcipuis Scriptoribus illis licuit sententiam ferre potius
„ pro Landfrido & Fratribus, quam pro Thassilone, quis mihi domestico succensebit,
„ si Famam illorum modeste propugnem, paratus tamen doceri certiora, & ab omni
„ altercandi studio alienus. „ Hucusque Meichelbeckius, a quo utique Viro in Chro-
nico, ubi ex instituto, & fuse hac de re agit, Documenta magis decisiva licuisset ex-
spectare, si alia in Scriniis Archivi reperisset præter illa, quæ Bernardus Pezius jam
anno 1721. T. III. Thesauri Anecdotorum fol. 595. &c. ex diversis Codicibus Bene-
dicto-buranis ipso Meichelbeckio communicante, & Raymundus Duellius Canonicus
Regularis San-Hippolitensis anno 1724. T. II. Miscellaneorum pag. 3. &c. ex Codice
Veteri Apographo Pollingano, cujus Authographum Benedicto-buri adhuc exstare
haud dubitamus, communicante nostro Eusebio Amortio, ediderant. Hæc autem
cum æque ac nostra Documenta trecentis & amplius forte annis a primæva Funda-
tione, de qua sermo est, ætate distent, re ipsa tanti momenti non sunt, ut majorem op-
posita nostra Traditione apud eruditos pariant probabilitatem, imo tantum abest, ut
recte intellecta, nobis etiam non contrarientur, ceu inferius videbimus. Certe longe
alia est veterum Documentorum adhuc exstantium jugis ac uniformis Traditio: Hæc
enimvero docet, Thassilonem Bajoariæ Ducem, hujus Nominis postremum, saltem
primarium etsi non unicum Collegii nostri Pollingani exstitisse Fundatorem, utpote
quod circa annum MCCL. in Memoriam Salvatoris, cujus in Cruce morientis Imagi-
nem pictam hic locorum occasione Venationis quocunque demum modo repererat,
pro Canonicis in Commune viventibus necdum suscitaverat, sed etiam Prædiis quam-
plurimis dotaverat, veluti postea ostendam.

Interea autem id unum agam, ut contrariam illam opinionem Aventini, Hundii,
aliorumque, qua dicunt, Moniales primum a Gisila Imperatrice & Uxore Conradi Sa-
lici e Monasterio Pollingano fuisse ejectas, substitutis Canonicis, manifesti erroris con-
vincam. Id autem facile efficio ex Diplomate S. Henrici, & ex Bulla Innocentii II.
PP. ex quibus constat, Bona ab Henrico Ecclesiæ Pollinganæ anno MX. restituta, jam
ante illius Diploma, imo ante irruptiones Hunnicas Sæculi X. pertinuisse ad Ecclesiam
Clericorum Religiosorum ibi Deo famulantium, non vero ad Monasterium Monialium.
Sic enim habet Diploma Henricianum Autographum.

„ In nomine Sancte & individue Trinitatis. Heinricus divina favente Clementia
„ Rex. Si Ecclesiarum Dei Loca alicujus Boni Incremento meliorare vel ditare
„ studuerimus, nobis id profuturum esse minime dubitamus. Quapropter omnium
„ Christi Fidelium, præsentium scilicet, ac futurorum noverit Universitas, qualiter
„ Nos divini amoris instinctu, ac remedio animæ nostræ, sive Interventu atque Peti-
„ tione Egilberti Frisingensis Ecclesiæ Episcopi tale Prædium, quale in Villis Pollinga,
„ Wilhaim, Ubingen, Rieden, Antisstetti, Ascheringen, Hunenwanc, Phafenhoven
„ nominatis Monasterio in honore Sancti Salvatoris Domini nostri Jesu Christi in ea-
„ dem Villa Pollinga constructo prius pertinere videbatur, situm in Comitatu Adal-
„ beronis Comitis, in Pago vero Hôsi, & postea in Beneficium multis datum fuit,
„ nunc etiam cum omnibus ejus pertinentiis, seu appenditiis, areis, ædificiis, Pratis,
„ Pascuis, Sylvis, Venationibus, aquis, aquarumque Decursibus, Molendinis, Pisca-
„ tionibus, Exitibus, & Reditibus, Viis, & inviis, quesitis seu inquirendis, atque
„ cum Familiis utriusque Sexus, sive cum omnibus, quæ quolibet modo dici aut no-
„ minari possunt, utilitatibus, atque cum cortalibus Decimationibus in illis duabus
„ Villis Ubingen & Asskyringun dictis per hanc nostram regalem Paginam corrobo-
„ rando, & confirmando eidem Monasterio ad usum & stipendia Fratrum inibi Deo
„ famulantium integre concedimus atque largimur, & de nostro jure ac Dominio in
„ ejus Jus & Dominium omnino transfundimus, ea quippe ratione, ut præscripti Mo-
„ nasterii Provisores, & Fratres ibi Christo servientes de jam nominato Prædio, &

„ Decimationibus ſive eorum Utenſilibus dehinc liberam habeant poteſtatem, ad uti-
„ litatem tamen Eccleſiæ, quidquid eis placuerit, faciendi, omnium hominum con-
„ tradictione remota. Et ut hæc noſtræ Corroborationis ſeu confirmationis Aucto-
„ ritas ſtabilis & inconvulſa omni permaneat tempore, hoc Præceptum inde conſcri-
„ ptum manu propria corroborantes atque confirmantes Sigilli noſtri Impreſſione in-
„ ſigniri juſſimus.

(L. S.)

Signum Domini Heinrici
Regis invictiſſimi.

Guntherius Cancellarius vice vvilligiſi
Atch. Capellani notavit.

Datum XVI. Kl. Mai, Indictione VIII. Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo X. Anno vero Domni ſecundi Heinrici regnantis VIII. Actum Regenesburg feliciter Amen.

Jam in hoc Diplomate plura ſunt, quæ evincunt, Bona non a Monialibus in Canonicos translata, ſed iisdem, ad quos jam prius pertinuerant, reſtituta eſſe, nempe Fratribus ibi Deo famulantibus; ſi enim Bona ibi recenſita, & Monaſterium S. Salvatoris in villa Pollinga conſtructum ante vaſtationes Hunnicas ad Moniales pertinuiſſent, his, non viris reſtitui debuiſſent: reddi etiam neceſſario debuiſſet cauſa Translationis, vel certe male S. Henricus ad ſui juſtificationem id ſiluiſſet. Perpendamus exactius ſingula Diplomatis Verba: 1mo dicit S. Henricus ſe reſtituere Prædium, quale in Villis Pollinga, Wilhaim, Ubingen, Rieden, Antisſteti, Aſcheringen, Hunnenwanc, Phafenhoven nominatis Monaſterio in honore S. Salvatoris in eadem villa conſtructo prius pertinere videbatur, ſub quo Nomine *Prædii* tunc intelligebatur *Fundus Allodialis*, qui ab omnibus agnoſcebatur, prius jam pertinuiſſe ad Monaſterium S. Salvatoris; ſub Nomine autem *villarum* Bona Fundationis primæva ac præcipua indicabantur. 2do dicit, eam reſtitutionem fieri *Monaſterio Salvatoris*, non *Monaſteriis illis* octo vel ſeptem, de quibus ſupra, quæque non ſolum omnia inter ſe habebant communia, ſed etiam ab uno Supremo Capite regebantur ac viſitabantur. 3tio dicit, quod tantum *alicujus doni incremento* Monaſterium *melioret* & *ditet*, reliqua vero Bona eidem præciſe Authoritate ſuprema *corroboret* atque *confirmet*. 4to. dicit, quod illa Bona prius *multis in Beneficium* ſeu Feudum fuerint collata, nempe ab Arnulpho Duce Bavariæ, qui etſi alias optimus eſſet, ut multis inductionibus probat R. P. Agnellus Candler, propterea tamen apud Authores Nomen Mali indeptus eſt, eo quod bona Epiſcopatuum & Monaſteriorum in Pacificationis Tractatu, poſtquam cum Conrado I. & Henrico Aucupe de Corona Imperii inaniter contenderet, ſibi relicta, poſtea Militibus ſuis, hoc eſt, Nobilibus in Beneficium conceſſerit, veluti id paſſim illorum temporum Hiſtoriæ teſtantur. 5to dicit: *de noſtro Jure* transfundimus, non de Jure Monialium. 6to tandem & ultimo dicit, ſe ea Bona concedere non in uſus Monialium, ſed in ſtipendia Fratrum *inibi* Deo famulantium, adeoque erant illo tempore *inibi*, id eſt, in ipſo Monaſterio S. Salvatoris (de alio enim in toto Diplomate nulla fit mentio) Canonici ſeu Clerici aliqui Religioſi, quibus proprie loquendo ob ſervitia Clericalia debentur *ſtipendia*. Neque dicas cum Bucelino Germ. Sac. T. I. P. II. fol. 72. & Khammio P. III. Hierarch. Auguſt. fol. 437. per Fratres hic intelligi debere Monachos Benedictinos. Præterquam enim, quod illorum temporum Canonici in Commune viventes, æque ac Monachi, paſſim, & in Cathedralibus etiam Eccleſiis *Fratres* appellentur, id aliunde etiam ex Hundio conſtat, S. Henricum in ſuis Chartis, ac Diplomatibus Benedictinæ Familiæ Sodales ſemper *Monachorum*, eorum vero Antiſtites *Abbatum* Nomine compellaſſe: ſic expreſſe anno ſtatim inſequente, nempe Anno MXI. S. Henricus in Additionibus Hundii T. II. fol. 24. in Diplomate ad Monaſterium Benedictinum Altaichenſe inferius dato Godehardum hujus Aſceterii Antiſtitem vocat *Abbatem*, reliquos vero, *Monachos ibi Deo famulantes*: Cur in Diplomate Pollingano alia uſus ſit ſcribendi formula? Vel ex ſolo igitur hoc Diplomate omnia adverſariorum argumenta veluti Somnia Somniantium diſpelluntur. Sed ſermo de

de hac re ſæpius adhuc redibit, maxime cum loquemur de Regula Pollingana, ac de occaſione, qua ſupradicta reſtitutio Bonorum a S. Henrico nobis facta fuerat.

Interea audiamus nunc Bullam Innocentii II. PP. ad Canonicos Pollinganos datam MCXXXVI.

„ Innocentius Epiſcopus Servus Servorum Dei. Dilectis Filiis Chunoni Præpoſito, „ & Fratribus in Eccleſia Pollingenſi Regularem Vitam profeſſis tam præſentibus, „ quam futuris in perpetuam rei memoriam. In eminenti Apoſtolicæ Sedis ſpecu- „ la diſponente Domino conſtituti, ſollicite providere nos convenit, ut religioſa loca „ paternis affectibus diligamus, & ne pravorum hominum agitentur moleſtiis, atten- „ tam diligentiam adhibere curemus. Quam ob rem Dilecti in Domino Filii Vene- „ rabilis Fratris noſtri Waltheri Auguſtenſis Epiſcopi Precibus inclinati, veſtris Po- „ ſtulationibus clementer annuimus, & Eccleſiam Sancti Salvatoris ſitam in Villa, quæ „ Pollinga dicitur, in qua divinis eſtis obſequiis mancipati, Apoſtolicæ Sedis Privile- „ gio communimus, ſtatuentes, ut *vita Apoſtolica, & Ordo Canonicus* in eadem Ec- „ cleſia divina ſuffragante clementia inſtitutus perpetuis futuris temporibus ibidem „ inviolabiliter conſervetur. Quæcunque præterea Bona, quascunque Poſſeſſiones „ in præſentiarum juſte & Canonice poſſidetis, aut in futurum conceſſione Pontifi- „ cum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis Deo „ propitio poteritis adipiſci, firma vobis in perpetuum & illibata ſerventur, in quibus „ hæc propriis Nominibus duximus exprimenda: Villam videlicet Pollingam, in qua „ eadem Eccleſia ædificata eſt, ubi etiam ſecundum Beati Auguſtini Regulam Omni- „ potenti Domino divina exhibetis obſequia, Villam Wilhaim, villam Ubingen, vil- „ Friheim, villam Rieden, villam Aſcheringen, villam Hunenwanch, villam Phafen- „ hoven, nec non cæteras Poſſeſſiones, quas Henricus quondam ſecundus Rex eidem „ Eccleſiæ veſtræ *reſtituit*, atque contradidit. Sancimus etiam, ut nulli absque Fra- „ trum licentia poſt factam in eodem loco Profeſſionem ad aliam Eccleſiam liceat „ transmigrare; prohibemus inſuper, ut nemo aliquem ex pravo ſtudio in Eccleſia „ vel Monaſterio ſuo ſuſcipere, vel ſuſceptum audeat retinere: quodſi iidem transfu- „ gæ ſecunda vel tertia Fratrum ſuorum Denuntiatione commoniti ad eandem Eccle- „ ſiam redire contempſerint, Prælato & Fratribus ſuis in eos Interdicti vel Anathe- „ matis ſententiam proferendi licentiam indulgemus. Decimas ſane, quas conceſſio- „ ne Pontificum poſſidetis, aut etiam inpoſterum adipiſci poteritis, Apoſtolica vobis „ Authoritate firmamus. Porro Chriſma, Oleum Sanctum, Ordinationes etiam Cle- „ ricorum, qui ad Sacros Gradus fuerint promovendi, vel ſi quæ alia ſunt Eccleſiaſti- „ ca Sacramenta a Diœceſano ſuſcipietis Epiſcopo, ſi quidem Catholicus fuerit, & „ & Gratiam atque Communitatem Apoſtolicæ Sedis habuerit, eaque vobis ſine pra- „ vitate & exactione voluerit exhibere, alioquin quemcunque malueritis Catholicum „ adeatis Antiſtitem, qui noſtra fultus Auctoritate, quod poſtulatur, indulgeat. De- „ cernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat veſtram Eccleſiam temere pertur- „ bare, aut ejus Poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, vel quibuslibet moleſtiis fa- „ tigare, ſed omnia integra conſerventur, veſtris, pro quorum Gubernatione ac ſu- „ ſtentatione conceſſa ſunt, uſibus profutura. Si quis ergo hujus noſtræ Conſtitutio- „ nis Paginam ſciens contra eam temere venire temptaverit, ſecundo tertiove com- „ monitus, ſi non præſumptionem ſuam ſatisfactione congrua emendaverit, Poteſta- „ tis, Honorisque ſui periculum patiatur, & a Sacratiſſimo Corpore, & Sanguine Dei „ ac Domini noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in Extremo Examine diſtrictæ ul- „ tioni ſubjaceat, conſervantes autem eidem loco, quæ ſua ſunt, Omnipotentis Dei „ & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli Benedictionem & Gratiam conſequantur. „ Amen. Amen. Amen.

Ego Innocentius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus SS.
Ego Guillielmus Preneſtinus Epiſcopus SS.
Ego Theodewinus S. Rufinæ Epiſcopus SS.
Ego Anſelmus Presbyter Cardinalis SS.
Ego Inzifredus Presbyter Cardinalis tt. Veſtinæ. SS.
Ego Lucas Presbiter Cardinalis tt. Sanctorum Joannis & Pauli SS.
Ego Grido indignus Sacerdos SS.
Ego Gregorius Diaconus Cardinalis Sanctorum Sergii & Bachi SS.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ego Guido Diaconus Cardinalis Sancti Adriani SS.

Ego Boetius Diaconus Cardinalis Sanctorum Viti & Modesti SS.

Datum Pisis per Manum Aimerici Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis, & Cancellarii X. Kl. Novemb. Indictione XV. Incarnationis Dominicæ MCXXXVI. Pontificatus vero Domni Innocentii PP. II. Anno VII.

(L. S.)

Ubinam autem in hac Bulla vel minima memoria Monialium, aut Monachorum Benedictinorum? si Fratres illi, qui tempore restitutionis San-Henricianæ in Monasterio S. Salvatoris Pollingæ Deo in divinis obsequiis famulabantur, Monachi Benedictini fuissent, prout voluerunt Bucelinus & Khammius, quæso quando hi fuerunt substituti Monialibus? & illis Canonici Regulares? Si Gisila Imperatrix & Conjux Conradi Salici tempore illo intermedio inter Diploma San-Henricianum & hanc Bullam, ceu Hundius scribit, ejecisset Moniales substitutis Canonicis, quomodo potuisset Innocentius a tam notabili Circumstantia penitus abstrahere? imo quomodo potuisset dicere, quod ea Bona, & Possessiones, quas Henricus quondam secundus Rex *eidem Ecclesiæ vestræ* restituit, & contradidit, nunc Canonicis Pollinganis confirmet, si tunc eadem Ecclesia non fuerit Canonicorum, sed Benedictinorum aut Monialium? Quemadmodum ergo tempore Innocentii II. certo fuerunt Pollingæ Canonici Regulares, & Ecclesia Pollingana ad eos pertinuit, ita etiam tempore Henrici II. certo quoque fuerunt Pollingæ saltem aliqui eorum, qui rem sacram providerent, donec crescente numero prædiorum, quæ cura Henrici restituta sunt, numerus etiam crescceret Canonicorum.

Id, quod nunc dixi, & ex ipsis Documentis adhuc exstantibus satis clare ostendi, adhuc magis elucescit ex Antiquissima illa Regula, quæ Pollingæ in Monasterio S. Salvatoris jam dudum observabatur, *de Vita Canonica*, cujusque præcipua Capitula in Bavaria Sancta edidit Matthæus Raderus S. J. dum T. II. disserit de Gerocho seu Gerhoho Præposito Reicherspergensi, nato Pollingano. Et quamvis Raderus non videatur indicare, ex quo tempore hæc Regula *de Vita Canonica* Pollingæ viguerit, eamque ante sexcentos annos sub Hildeberto primo ejus Monasterii Præposito observatam esse, verbis nimium Generalibus, nec sat exactis, tantum asserat, minime tamen dubitandum est, quin jam dudum ante Sæculum XI. ibidem floruerit. Sæculo enim XI. quo præter Regulam Portuensem sola fere Regula Augustiniana, seu Modus vivendi Augustinianus reflorescebat, ac tandem prædominari cœperat, non solum aliæ quæcunque Regulæ de Vita Canonica, ipsa Aquisgranensi non excepta, cæperunt languere, sed etiam penitus dissolvi, emori, ac evanescere, ut omnes norunt, ac consequenter verisimile etiam non est, Regulam Pollinganam, quæ teste Radero Pollingæ Sæculo XI. servabatur, quæque magna ex parte ex Romana, Chrodogangæa & Aquisgranensi aliisque, ut infra examinabimus, compilata erat, quamque ob hoc ipsum magnus ille Gerhohus, cum a Canonicis Augustinianis, jam vulgo sic dictis, Augustinianam exposceret Regulam, nec eam alicubi reperiret, per contemptum quasi, non nisi *excerptum de Dictis Sanctorum de vita Canonica* appellavit, post medium hujus Sæculi XI. Pollingæ primum ac recens fuisse introductam, sed juxta omnia sanioris Critices Principia omnino necesse est, eam jam dudum antea ibidem debuisse existere. Accedit, quod Raderus sibi ipsi contradiceret, si hanc Regulam primum sub Hildeberto, quem alias *primum* hujus Monasterii *Præpositum* male nominat; Pollingæ invectam fuisse vellet asserere: cum enim Raderus Volumen alterum Bavariæ Sanctæ Anno cIↃ. IↃC. XXIV. jam ediderit, & idem eandem Regulam ante sexcentos annos etiam in Cœnobio Pollingano lectam fuisse, l. c. f. 279. scribat, manifestum est, eandem, etiam juxta Raderum jam ante Annum cIↃ. XXIV. Pollingæ fuisse lectam, adeoque jam dudum antea, ut diximus introductam, ejusque introductionem cum Regimine Hildeberti, qui ad illud primum post Annum cIↃ. LXXIII. vocatus erat, nunquam posse componi. Ex ipsa igitur Regula Pollingana satis evincitur, nec Monachos nec Monachas Sæculo XI. Pollingæ exstitisse, aut certe de alia Gisila quam de Gisila Imperatrice & Conjuge Conradi Salici apud Hundium sermonem esse debere, quæ inde Moniales ejecerit substitutis Canonicis.

Ast

Aſt ut veritas iſta magis eliqueſcat, jam ipſa Documenta contraria penitius inſpiciamus. Documentum, quod Duellius edidit; ſic habet: „ Conditores primi (Monaſterii Benedicto-Burani) fuerunt tres fratres Landfrid, Waldram, Eliland - - - „ Deinde & alia tria grandi diligentia Monaſteria inſtituunt, primum Chochalenſe, „ in quo Venerabilis eorum Soror Nomine Gailſwindis Prædii ſui parte tradita cum „ virginali degeret contubernio, ſecundum Schlechdorffenſe, tertium Staffelenſe, „ quibus duobus duo e præfatis fratribus Waldramo ſcilicet & Ellilando Portiones „ de Redditibus ſuæ ſortis, quæ ſufficerent, ſingula ſingulis condonarent - - - Landfridus Abbas maxima vigilantia curam & vitæ Pabula ſuſceptis miniſtravit ovibus, „ centum videlicet quinquaginta Monachis, vel quinquaginta Monialibus, quos ipſe „ una cum Fratribus ex diverſis elegerat finibus, e quibus huic loco probabiliores „ quinquaginta inſtituit, reliquos vero in illi ſubjecta diſtribuit Sclechdorffenſe, Weſſenbrunenſe, Staffelenſe, Santewenſe; idem per ſingula viginti tres fratres: in Cochelenſi & Pollingenſi ejusdem numeri Virgines, quas Caulas - - - certis indeſinenter diebus - - viſitabat - - - - Prædictus Landfridus poſt XXX. annos obiit, „ in cujus locum Frater ejus Waldramus promotus - - - velocius itaque fama Sanctitatis ejus pervolante concurrebant non pauci utriusque Sexus in Caſtris Caſtimoniæ cœleſtis militaturi, inter quos emicuit Kiſila Regina ſpectabilis Francorum „ genere orta, quæ calcatis mundi pompis venit a finibus ſuis - - - cum multo Comitatu, & divitiis & Capellanis ſuis, quorum & unus Friſingenſis poſtea exſtitit „ Epiſcopus. Ingreſſa igitur templum immenſa obtulit Sacrificia librorum, Theſaurorum, Ornamentorum, & Villas Gutingen, Bnoch, Hrnſtetten una cum Eccleſiis, „ ædificiis, cunctisque appendiciis - - - ipſa in Veſtitu Religionis ad Sancti Michaëlis celebrem tunc Pudicitiæ aulam ſe contulit - - - ibique degens omni vitæ ſuæ „ tempore Cœnobitis S. Benedicti Indumentorum abundantiam præbuit - - - - - - „ Poſt multis temporibus elapſis - - - Arnolphus Dux Provinciæ uſus Tyranide Fundum hujus Eccleſiæ (Buranæ) ſicut & aliarum multarum diripuit, atque participibus ſuis & Satellitibus ſuis in Beneficia diſtribuit; itaque pretium Redemptionis „ animarum usque in præſentem diem Curiæ & Curialibus ſervit. „ Hucusque Documentum Benedicto-Buranum, ſcriptum, ut videtur, Sæculo XI. quia deſinit in anno clɔXXXIII. cujus apographum, dum hæc ſcripſi, Manu Sæculi XIII. exeuntis exaratum, præ oculis habui. Ex hoc autem plus erui non poteſt, quam quod Scriptor Sæculi XI. absque allegatione, ac probatione, pure ac nude teſtetur, in loco, qui ſuo ævo Pollinga vocabatur, & tunc temporis, quo ipſe vivebat, certo a Canonicis in commune viventibus habitabatur, extitiſſe ante trecentos plus minus annos Monaſterium Monialium Landfridi Sororisque ſuæ Gubernio ac Viſitationi ſubjectum.

Idem, quantum ad rem præſentem pertinet, dicit etiam alterum Documentum, deſumptum ex Codice Ettalenſi, apud Bernardum Pezium l. c. fol. 602. „ Lantfridus „ (ipſiſſima verba recito) Venerandus Abbas poſtquam omnia rite ordinavit, id eſt, „ ſingulis locis Monachos inſtituit, inprimis in Buronenſi loco quinquaginta Monachos Servitores Sancti Benedicti conſtituit; in Schlechdorffenſi Monaſterio viginti „ quinque Monachos inſtituit, in Wezzezprunnen viginti quinque Monachos ordinavit: in Santowa viginti quinque Monachos inſtituit: in Cochalenſi Monaſterio „ viginti quinque Sanctemoniales: in Pollinga Monaſterio Sancti Salvatoris viginti „ quinque Sanctemoniales inſtituit, quorum omnium tantam curam habuit, ut in Dominica Die Capitulum faceret in Cœnobio Sancti Benedicti Confeſſoris, Feria ſecunda in Cochalenſi loco, Feria tertia in Schlechdorffenſi Monaſterio, Feria quarta „ in Staphalaſtagna Monaſterio, Feria quinta in Wezzezprunnen, Feria Sexta in Santowa Eccleſia, Sabbato in Pollinga Monaſterio Sancti Salvatoris. „ Hucusque alterum Documentum, ætatis, ut videtur junioris.

Ex nullo autem horum Documentorum, etſi alias utrumque nec paucis, nec levibus ſcateat Sphalmatis, vel veroſimiliter etiam evincitur, illam ipſam Eccleſiam S. Salvatoris, quam hodiedum Canonici Regulares poſſident, fuiſſe quondam Monialium, ac multo minus pro Monialibus eſſe fundatam a Lantfrido & Fratribus, ut cuique patet. Si tamen in re hiſtorica (ut quandoque ob penuriam Documentorum etiam fieri debet) locus eſt Conjecturis, vix a ſcopo me aberraturum confido, ſi afferam, Monaſterium illud Monialium, quod a Scriptoribus Sæculi XI. Pollingæ floruiſſe dicitur, revera in Territorio ſeu Diſtrictu Pollingano exſtitiſſe, proxime nempe ad Ripam lacus, in antiquiſſimis noſtris Documentis Ottelenſee dicti, ubi in hodiernum usque diem vetuſtiſſima & S. Jacobo Apoſtolo Sacra Eccleſia adhuc exſtat, ab Eccleſia S. Salvatoris Pollingæ haud amplius quingentis paſſibus diſſita, *Giſilamque* illam, de qua ſupra ſermonem

monem fecimus, aliam non fuisse, quam *Kisilam* Reginam Franciæ, & exauthorati Childerici quondam Conjugem, de qua tum in Documento præallegato Benedicto-burano, tum alibi apud Meichelbeckium in Chronico fol. 13. &c. expressa mentio: & quis scit, an non hic ipse locus, ubi steterat vetus ille Parthenon, a *Ripa* lacus dictus sit *Siverstatt*, quod nomen postea aut abolitum, aut immutatum est, Thassilone in Vicinia in honorem Salvatoris novam Ecclesiam construente, Kisila vero Moniales ad Parthenonem Cochelensem reducente? Certe locus ille, qui nunc dicitur *Chochalon*, seu Cochl, prius alio Nomine *Mathi* vocabatur, & primum sic appellari cœpit, postquam Ecclesia ædificata, & contubernium Virginum a Kaylswinde ibidem erectum erat, ut expresse habetur in Documento II. Benedicto-burano apud memoratum Pezium l. c. fol. 600. Cur simile quid etiam hic locorum contigisse improbabile videatur, maxime cum constet, Nomen Pollingæ etiam huic loco noviter fuisse inditum, postquam ibi Thassilo novam Salvatori Mundi construxerat Ecclesiam, ut inferius videbimus? Eodem modo improbabile non est, Gisilam, de qua Hundius, re ipsa aliam non fuisse, quam quæ in Documentis Benedicto-buranis sæpius occurrit, atque ibidem *Regali Francorum Progenie edita*, imo *Regina* & *Monialis* Cochelensis vocatur, quæque alia non fuit, quam exauthorati Childerici Regis Francorum Conjux, ut recte conjicit Meichelbeckius in Chron. Benedictob. P. I. C. I. §. III. Huic enim soli ea congruere possunt, quæ Hundius falso Gisilæ Conradi Salici Uxori, ut supra demonstravimus, attribuit; cum utique tempore posterius hujus Gisilæ nullæ amplius Pollingæ Sanctimoniales fuerint. Hundium autem, ut hoc scriberet, ab Aventino deceptum fuisse, haud ambigimus: dum enim iste in suis Rapsodiis hanc Monialium ejectionem, nescio ex quibus Documentis, annotasset, a Gisila quadam factam, quam simpliciter *Imperatricem*, non *Reginam* appellabat, Hundius id absque alio Examine de Gisila Imperatrice & Conjuge Conradi Salici, cum alterius Gisilæ congruum Notitiam ad manum non haberet, interpretatus erat. Nec me latet, alios id etiam adscripsisse Gisilæ Hungarorum Reginæ, & S. Henrici Imperatoris ac Restitutoris nostri Sorori, ut videre est in *Arnulpho male malo cognominato* R. P. Agnelli Candler Ord. Erem. S. Aug. ea potissimum ductos ratione, quod tempore Gisilæ Conradi Salici Uxoris jam nullus amplius Parthenon Pollingæ exstiterit, unde Moniales ejici potuissent. Sed hæc ratio pugnat etiam adversus Gisilam S. Henrici Sororem, & Hungarorum Reginam, cum non minus constet ex jam dictis, præsertim ex Diplomate San-Henriciano supra allegato, etiam hujus Gisilæ ætate, nullas jam Pollingæ Sanctimoniales fuisse superstites, quibus substituerentur Canonici; utpote cum his tanquam prioribus, iisque legitimis Possessoribus restitutionem Bonorum a Pientissimo Imperatore factam esse intelligamus, ne Nomine quidem Sanctimonialium in prædicta Regali Charta vel unica etiam Litterula indicato, quod tamen fieri non potuisset, si reapse aliquæ ex illis tunc temporis Pollingæ adhuc exstitissent. Quodsi tamen Sanctimoniales in loco, qui Sæculo XI. Pollinga vocabatur, aliquando fuerint, quæ a quadam Gisila juxta Aventinum, Hundium, aliosque inde ejectæ fuerant, eam aliam fuisse a Gisila Regina & Moniali Cochelensi, exauthorati Francorum Regis Childerici quondam Conjuge, haud credimus.

His Aventini, Hundii, aliorumque de Fundatione Pollingana Opinionibus jam præmissis, partim quoque confutatis, partim etiam explicatis; audiamus nunc, quid de illa dicant Scriptores nostri domestici. Hi profecto omnes ipsam primam constructionem ac Fundationem Collegii Pollingani pro Viris Canonicis, seu Canonicam Vitam professis factam esse asserunt a Thassilone Bojariæ Duce, hujus Nominis ultimo, Utilonis ex Hiltrude Filio; & quidem occasione alicujus Imaginis pictæ Christi Domini e Cruce pendentis, in Venatione, cui prædictus Dux præsens aderat, haud procul a „ lacu Ottelensee dicto, repertæ: „ Miro, inquiunt, Dux iste (Thassilo) ad molien- „ dum opus Deo tam acceptum inductus est Prodigio; nam cum is venationi incum- „ beret, Cerva a Canibus infestata derepente quasi insidiarum secura substitit, ter- „ ramque pedibus effodiendo ignoratas in eam usque diem Mortalibus Opes hoc ipso „ prodidit indicio; quo accepto Thassilo humum altius effodi imperat, tres Cruces, „ incertum a quo defossas, eruit, agnitoque Favore Numinis eodem in loco pro Cle- „ ricis regaliter viventibus (qui postea Canonici Regulares dicti sunt) Monasterium „ mox condidit, in quo Sacrum felicissimæ Venationis spolium reposuit, illudque in „ honorem Salvatoris mundi dedicari curavit. „ Ita quidem, quoad Substantiam Historiæ, Pollinga hucusque semper & scripsit & sensit de sua Fundatione primæva, jugi ac uniformi Traditione a temporibus longissimis suffulta. Dixi, quoad substantiam Historiæ, licet ipsi etiam Scriptores domestici quoad alia, ipsi Traditioni extrinseca, inter se non convenerint, aut certe confuse scripserint, aut etiam fabulas immiscuerint.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rint. Sic plurimum illos variaſſe legimus circa annum, quo hæc Venatio a Thaſſilone inſtituta ſit. Aliqui illam retulerunt ad annum DCCXL. cujus teſtes adhuc extant antiquiſſimæ Tabulæ, publice quondam in Eccleſia S. Crucem ambientes, anno MCCCCXVI. pictæ. Cum enim biennio ante, nempe anno MCCCCXIV. Eccleſia cum Monaſterio igne conſumpta fuerit, hæ poſtmodum Tabulæ confectæ ſunt, ut ad quatuor cornua Crucem ambirent. Ad partem dexteram ſuperiorem repræſentabatur Thaſſilo iturus ad Venationem cum hac inſcriptione: *da reit Teſſilo an das Gayt ain her von Bayren.* Ad lævam vero Cerva effodiens terram, quam Venator cum canibus accurrens videt, cum ſequenti Epigraphe: *Teſſilo hat das bilt Gejagt das iſt geſlochen pis an die Stat die yezunt Polling hayſt da hat es geſchart uñ hat weder leut uñ hunt geſlochen da hat man eingegraben uñ gefunden treu Creuz der ains in d' tafel Stet.* Inferius ad dexteram repræſentatur Thaſſilo cum multo Comitatu adducens Epiſcopum, ſubſcriptis his verbis: *da pringt Teſſilo den Byſchoff und bil die Creuz erbeben.* Ad lævam autem Epiſcopus genuflexus elevat Crucem e terra, adjectis his verbis: *da erbebt man die drew Creuz.* Et Thaſſilo adſtat, tenens manibus Eccleſiam cum Schedula, cui hæc inſcripta: *da man die Creuz erhebt hat da gelobet Teſſilo ain Cloſſter ze ſtifften in den Ern Salvatoris und des heiligen Creuz das ſol haiſen polling. A. D. A. Q. O.* An ante incendium ſimilis quoque Pictura S. Crucem ornaverit, nec affirmare, nec negare audemus. Alii alligarunt Venationem Vhaſſilonis, & Fundationem Collegii Pollingani anno quarto Fundationis Weſſofontanæ, unde ſequentes vetuſtiſſimi Verſus exſtant:

Cœnobium Fons Weſſonis cognomine dictum
Illuſtris Rrinceps Thaſſilo condiderat
Erecta in cœlum quem Scala inſtruxerat: inde
Dux idem inſignis reperit ipſe Cruces
Ternas per Cervam mire terram fodientem
Cœlitus hinc motus Thaſſilo Cœnobium
Fundavit Pollinganum elapſis tribus annis,
Sedes cui ætheras det Deus Omnipotens.
Utraque Clauſtra hæc Antiſtes Bonifacius almus
Ore dicat proprio, dedicat atque Deo.

Weſſofontanam autem Fundationem rejicit V. C. Cœleſtinus Leuttner in annum DCCLIII. in Chronico ſui Monaſterii, hoc ipſo anno poſt milleſimum Jubilæo, edito. Diſtichon quintum videtur ab imperito quodam ſequioris ævi adjectum.

Rurſus alii Inventionem S. Crucis diſtulerunt usque ad annum DCCLXXXVIII. qui fuit ultimus Ducatus Thaſſilonis. Denique non deſunt, qui eandem ad annum DCCL. vel circiter contigiſſe ſcripſerunt, cum Thaſſilo Venationi adhuc puer, vel certe admodum Puer interfuiſſe legatur.

Verum hæc confuſio, ſeu Variatio Scriptorum, etiam Domeſticorum, noſtræ Traditioni, ut jam dixi, non obeſt, quæ vera eſſe poteſt, etiamſi ex his opinionibus determinate nulla ſit vera, imo ſingulæ in ſe falſæ. Quandonam enim Thaſſilo ſit venatus, & venando hunc theſaurum invenerit, quo anno Monaſterium fundaverit, aut cœperit conſtruere, aut conſummaverit, aut iterum auxerit, locupletaveritque, id nos ex nulla Traditione habemus, nec quisquam noſtrum id unquam aſſeruit. Cæterum quamvis prima & ſecunda Opinio horum Scriptorum nunquam poſſit eſſe vera, cum Thaſſilo non potuerit venari, antequam naſceretur, nec S. Bonifacius dedicare Eccleſiam, poſtquam ad Superos jam abierat, ſilentio tamen præterire non poſſumus, quod ſimilia Sphalmata etiam in aliis vetuſtis Chronicis legamus. Sic *breve* illud, *ſed* teſte Bernardo Pezio T. III. Theſauri Anectotorum f. 595. *pervantiquum Chronicon Monaſterii Benedicto-burani ex Codice Monaſterii Ettalenſis Ord. S. Bened. erutum ab Adm. R. & Cl. P. Carolo Meichelbeck, qui & notulas addidit*, expreſſe habet Cap. 2. *Beatos Viros Landfridum, Waldramum &c. poſt*, id eſt, poſtquam *Anno ab Incarnatione Domini DCCXL. Indictione VIII. ſub Zacharia Papa, Rege Carolo &c.* præter Buranum tria adhuc Cœnobia jam condidiſſent, ſtatim arripuiſſe iter *in Franciam ad Sanctum Virum Bonifacium, Moguncienſis Eccleſiæ Archiepiſcopum, ut ipſius Benedictione iſtæ Eccleſiæ cum Monaſteriis adjunctis dedicarentur*, idque factum eſſe (ait Vetus ille Chroniſta) *cum conſenſu Theſſilonis Ducis, ac Comprovincialium Epiſcoporum Conſilio, maximeque Auguſtenſis Epiſcopi Winciperti.* Ecce hic Iter horum Fratrum ſtatim poſt annum DCCXL. vel forte ad finem hujus ipſius anni poſt condita Cœnobia, inſtitutum ad Archiepiſcopum Bonifacium, expreſſe etiam connectitur cum Ducatu Thaſſilonis, utpote cujus conſenſum expetierant. Non quidem me latet docta Animadver-

ſio V. C. Meichelbeckii, qui in Notis pro *Thaſſilone Utilonem* legendum monet, *quia Theſſilo ſeu Thaſſilo eo tempore* (ut ait:) *juxta communem Scriptorum calculum aut natus nondum erat, aut adhuc in Cunis vagiebat.* Dura tamen mihi videtur hæc veteres Hiſtoricos ſic corrigendi ratio, præſertim cum id ipſum ſæpius l. c. occurrat. Interim hæc non ideo a me dicta velim, ac ſi id ullo modo vellem defendere, donec certiora aliquando, ſi adhuc aliqua ſuperſint, producantur Documenta, ſed ut Eruditus Lector ſaltem agnoſcat, non adeo deſipuiſſe etiam eos ex noſtris, qui idipſum, & forte poſt alios ſcripſere. Porro quod attinet opinionem eorum, qui Inventionem S. Crucis differunt ad annum DCCLXXXVIII. poſſet forte dici, eos locutos eſſe de omnimoda & perfecta conſummatione Fundationis, quamvis hanc ipſam Opinionem in nullo noſtrorum Scriptorum reperiam; Si a Meichelbeckio pag. 12. Chron. Benedictobur. adducatur Imago dudum æri inciſa, ubi ad annum DCCLXXXVIII. inventio S. Crucis Pollinganæ referatur, ex hoc plane non probat, hanc ipſam Imaginem ſic juſſu, & voluntate Monaſterii Pollingani fuiſſe inciſam, multo minus hanc eſſe ejus mentem circa Inventionem S. Crucis.

Demum examinanda venit eorum Opinio, qui Venationem Thaſſilonicam cum Inventione S. Crucis ad annum DCCL. vel circiter referunt. Putat autem Meichelbeckius, hunc annum haud poſſe congruere; Arenbeckius, ait ille in Hiſt. Friſing. T. I. pag. 40. *Thaſſilonis Nativitatem reponit ad annum Chriſti 740. Aventinus, quem ſequitur Scriptor Mauſolæi S. Emmerami, ad annum 741. Oculatiores vero Bojorum Hiſtoriographi Velſerus, Raderus, Brunnerus, Adelzreitterus, Rettenbacherus, ad annum 742. conſignant; alii denique cum Steindelio ad annum 743. differunt.* Et poſt aliqua ſuam ſententiam addit his verbis: *propius ſane fortaſſis erit, ut ejus Natalem lucem ad annum 743. quam ad annum 742. ne dicam 741. reponamus, quod Eruditi Lectoris Criſi lubentes committimus.* Si autem Thaſſilo primum anno 742. vel 743. natus eſt, *non capimus* (pergit V. C. pag 50. l. c.) *quod quidam tradunt, nempe Thaſſilonem anno Chriſti 750. ætatulæ ſuæ ad ſummum octavo, equo ſublimem Cervos aut etiam Apros fuiſſe inſectatum; certe ſi eo innocuæ voluptatis Genere gaudere Thaſſilo unquam voluit, in ætatem robuſtiorem differre neceſſario debuit. In tot Thaſſilonis Inſtrumentis Friſingæ aſſervatis nullum de Thaſſilonis etiam adulti, Venationibus veſtigium occurrit.* Ita Meichelbeckius l. c. Jam ponamus, Thaſſilonem anno 750. plus ætatis non habuiſſe, quam octo aut novem annorum, quid tum? An non primum Principum, dum adhuc pueri eſſent, Exercitium, ac quaſi quoddam Præludium ad Bella crebræ Venationes erant? *Olim* (verba ſunt Plinii in Paneg. c. 81.) *hæc Experientia Juventutis, hæc voluptas erat, his actibus futuri Duces imbuebantur, certare cum fugacibus feris curſu, cum audacibus robore, cum callidis aſtu* &c. Certe *ſi in Parthia natus eſſet* (ait Seneca Ep. 36.) *arcum infans ſtatim tenderet, ſi in Germania, protinus puer tenerum haſtile vibraret . . .* An non Aſcanius, dictus Julus, Æneæ filius, *adhuc puer*, jam grandis Venator erat? an nunquam legit Venationes ejus, quibus ut puer operam dabat? En! ut unam earum, cui Dido ipſa & Æneas una cum Aſcanio, ſuo filiolo, intererant, P. Virgilius Maro L. IV. Æneidos a V. 130. deſcribit. Ibi, ubi apparatum, & Comitatum Didonis ad Vexationes abeuntis narraverat, dein a V. 140. ſic ulterius pergit:

Nec non & Phrygii Comites, & *lætus Julus*
Incedunt, ipſe ante alios pulcherrimus omnes
Infert ſe ſocium Æneas, atque Agmina jungit &c.

& poſt pauca:

Poſtquam altos ventum in Montes, atque invia luſtra
Ecce feræ Saxi dejectæ vertice Capræ
Decurrere jugis, alia de parte patentes
Transmittunt curſu Campos, atque agmina Cervi
Pulverulenta fuga glomerant, montesque relinquunt.
At *Puer Aſcanius* mediis in vallibus acri
Gaudet equo, jamque hos curſu, jam præterit illos
Spumantemque dari pecora inter inertia Votis
Optat aprum, aut fulvum deſcendere monte leonem &c.

Aliam ejusdem Pueri Aſcanii Venationem L. VII. ſic deſcribit, ubi inter alia a v. 475. usque ad v. 505. hæc habet: Exploratum nempe fuiſſe,

- - - Quo littore pulcher
Inſidiis Curſuque feras agitabat Julus
Hic ſubitam canibus rabiem Cocytia Virgo

Objicit,

Objicit, & noto nares contingit odore
Ut Cervum ardentes agerent. - - -

Dein hic Cervus, qualis erat, deſcribitur, & hunc (pergit)

Hunc procul errantem rabidæ venantis Juli
Commovere canes, Fluvio dum forte ſecundo
Defiueret, ripaque æſtus viridante levaret,
Ipſe etiam eximiæ laudis ſuccenſus amore
Aſcanius curvo direxit ſpicula cornu
Nec dextræ erranti Deus abſuit, actaque multo
Perque uterum ſonitu, perque Ilia venit arundo.

Ex his quis non videt Principibus, *etiam Pueris*, laborioſiſſimas Venationes Cervorum aut Aprorum non ſolum non fuiſſe inſuetas, ſed etiam frequentes. Sic de Honorio Auguſto Claudianus expreſſe teſtatur, ipſum a prima pueritia venationibus fuiſſe deditiſſimum, unde in Carmine de IV. Conſulatu Honorii v. 160. canit:

- - - - Tibi ſæpe Diana
Mænalios arcus, venatricesque Pharetras
Suſpendit *puerile Decus*. - - -

Id ipſum refert Xenophon non ſolum de Cyro *adhuc Puero*, quod a prima ætate Venationibus fuerit addictiſſimus, Aprumque proſtraverit, Ephebos vix egreſſus; ſed etiam de aliis Perſarum Nobilibus, quod decimo ætatis anno in omni Venationum genere jam fuerint exercitatiſſimi. Videatur Cyropædia Xenophontis L. I. n. 2. & 5. Ubi plura ad hanc rem invenies. Cur igitur id de ſolo Thaſſilone *imperceptibile* ſit, plane non capio. Accedit, quod idem Thaſſilo jam Anno DCCLIV. ineunte, nempe ad Kalendas Martias more Francorum in Campo Martio comparuerit, cum Pipino Rege adverſus Aiſtulfum Langobardorum Regem moverit, ac paulo poſt Obſidioni Urbis Ticinenſis magna cum laude interfuerit, ceu expreſſe teſtantur *Annales Francici breves* vulgo *Nazariani dicti*, his verbis: *Anno DCCLIV. venit Deſſilo ad Martis Campum* &c. ubi in Notis V. C. Martinus Bouquetus addit: *Taſſilo Bajoariorum Dux Pippinum comitatus eſt in Expeditione, quam Anno 755. ſuſcepit adverſus Aiſtulfum Langobardorum Regem &c.* Videatur le Recueil des Hiſtoriens des Gaules & de la France par Dom. Martin Bouquet &c. T. V. pag. 10. Idem teſtatur l. c. pag. 359. *Chronicon breve in Monaſterio S. Galli ſcriptum* his Verbis: *Anno DCCLIV. venit Daſilo ad Martis Campum &c.* Erat autem ætas Thaſſilonis anno DCCLIV. jam ſatis matura ad tractanda arma bellica adverſus hoſtem, cur immatura cenſeatur fuiſſe *Anno DCCL. vel circiter* ad ſuſtinendas Venationes etiam laborioſas, puta, Cervorum, Aprorum &c. quæ illo tempore primorum inſtar Rudimentorum habebantur ad artem bellicam probe addiſcendam, & in Praxin brevi redigendam? Dein juxta ipſum Meichelbeckium Thaſſilo ſaltem Anno 748. Ducatum Bavariæ jam ſuſcepit; Arembeckius in Cronico Bajoariorum l. 2. c. 8. tradit, Thaſſilonem iniiſſe Ducatum vivente adhuc Patre Utilone Anno DCCXLVII. quem plures alii ſequuntur. Quantum circa hoc Veterum Teſtimonia varient, eruditus Lector apud Bouquetum ſupra citatum T. III. & T. V. facile indagabit; Quidquid autem ſit, id omnino certum eſt, Thaſſilonem Anno 749. actu Ducaſſe, ſive Pater ejus adhuc fuerit in vivis, ut defendit Meichelbeckius, ſive jam fuerit tunc mortuus, ut patet ex Annalibus Francorum Ludovici du Four de Longuerue apud Bouquetum T. III. pag. 705. aliisque præſertim Gallis Scriptoribus communiter. Quando autem Thaſſilonem ad Annum 749. (& jam antea) actu Ducaſſe aſſero, ſub hoc veteri atque nunc obſoleto termino nil aliud intelligo, quam quod actu tunc temporis ea potuerit exercere officia, ad quæ vi ſtatus ſui obligabatur. Et ſic legimus Donationem quamdam a Thaſſilone Duce Bajoariorum (ut refert Meichelbeckius Hiſt. Friſing. T. I. pag. 48. & 49.) *propria* ipſius *Manu confirmatam*, quæ Donatio facta eſt XII. Die Februarii in loco nuncupante Machinga, quamque idem Meichelbeckius l. c. ad Annum 749. alligat. Hanc ſtatim alia ſequitur ibidem Anno ſequente 750. pariter confirmata a Thaſſilone Duce Bajoaricorum & facta *præſente Domno inluſtriſſimo Duce Thaſſilone, & Judicium ejus conſentientibus cum illo* pariter quorum Nomina ex parte ibidem ſcripta recenſentur, qui ſignum Manuum eorum firmaverunt. Primum dein ſignum appoſuit *Manus Thaſſilonis Ducis &c.* Quodſi vero tunc temporis jam ita ducare potuerat Thaſſilo, ut ipſemet præſens interfuerit publicis Judiciis, Donationibus, Contractibus, eosque propria Manu confirmaverit, Judicium ejus reliquis, qui cum illo aderant, conſentientibus ſeu collaudantibus, cur non potuerit in hac ipſa ætate ad hunc ipſum Annum

vel circiter, ad Annum ſcilicet DCCL. quem vetuſtiſſimi Annales Petaviani & Maſciacenſes ſingulariter annotant *ſine hoſte* fuiſſe, Venationibus quandoque indulgere, ut ad tractanda arma, bellique incommoda ſuſtinenda fieret exercitatior? Etiamſi igitur omnia, quæ Meichelbeckius de Nativitate Thaſſilonis, aut de Initio Ducatus ejus ſtatuerat, eſſent veriſſima, tamen imperceptibile non foret, ut ipſe quidem putat, Thaſſilonem in ea ætate potuiſſe Venationibus indulgere, quam incerta autem ſit tota Thaſſilonis Chronotaxis, facile poſſem oſtendere, niſi id erudito Lectori hic moleſtum, atque ſupervacaneum ducerem. Videatur Bouquetus l. c.

Porro cum Nomen novum loco Inventionis inditum eſſe tradant Authores, id non a latratu Canum, ſed a ſitu loci deſumptum putamus; cumque plures reperiantur Pollingæ in Bavaria, Tyroli, Suevia &c. haud dubie, ſicut omnium Nomen conſimile eſt, ita commune etiam requirunt Etymon, ſumptum a Verbo *Pol* vel *Pole*, quod *Planitiem* ſeu *Planum*, & a verbo ſubfixo *ing*, quod in Nominibus Manſionum *terram* ſignificat, & quidem in appellativis *terram novam*, ceu Wachterus in Prolegomenis Gloſſarii Germanici pag. 28. & 32. docet, noſtræ certæ Pollingæ de qua hic agimus, utpote in amœna Planitie ſitæ hoc Etymon perfecte congruit. Et hæc, quæ hucusque de Fundatione Pollingana fuſius adduximus, nunc dicta ſufficiant.

SEQUUNTUR
ALIQUA MEMORABILIA
CUM
ORDINATA PRÆLATORUM SERIE.

De primis duobus Sæculis poſt Inventionem S. Crucis Pollinganæ, ferme usque ad initium Sæculi XI. haud aliquid poſſumus proferre in medium, quia illorum temporum Documenta, ut jam ab initio diximus, ob continua fere Bella, repetitasque Hunnorum invaſiones, aut communi cum Monaſterio incendio penitus perierunt, aut certe alio, ſi alicubi adhuc latent diſtracta ſunt. Id ſolum certo ſcimus, Sæculo X. ſub Arnulphis Bavariæ Principibus non ſolum pleraque Monaſterii Prædia jam fuiſſe diſtracta, Militibusque in Beneficium conceſſa, ut expreſſe habet Diploma San-Henricianum ſupra a nobis allegatum, ſed & locum ipſum Pollinganum Epiſcopis Auguſtanis ſub ſpecie Beneficii, Feudi, aut Commendæ, ut nunc loqui ſolemus, aliquanto tempore ſerviiſſe. Vero ſimile eſt, S. Crucem Pollinganam hac ipſa ætate, ne Hunnorum Furori in Prædam ceſſerit, Auguſtæ Vindelicorum alicubi fuiſſe aſſervatam; hujus Rei Indicium non leve præbet mihi Venerabilis quidam Evangelicorum Codex Sæculo X. exaratus, & in Bibliotheca Electorali Monacenſi nunc aſſervatus, cujus compactura ex Ebore Effigiem Crucifixi ex una, ex altera autem Parte Judicio Eruditorum Ottonem Magnum, qualiter S. Udalrico Epiſcopo Auguſtano Dona ferat, repræſentat. Certe ovum ovo non tam ſimile eſt, quam Imago Salvatoris e Cruce pendentis ibi expreſſa Imagini noſtræ Pollinganæ.

Serviebat autem Pollinga Epiſcopis Auguſtanis tanquam *curtis*, ut loquitur Dithmarus Epiſcopus Merſeburgenſis a Leibnitio reſtitutus T. I. Script. Brunſw. L. IV. pag. 358. & Annaliſta Saxo apud Eccardum T. I. Script. med. ævi pag. 377. usque ad tempora Brunonis Epiſcopi Auguſtani, Germani Fratris S. Henrici ex Bavariæ Duce Regis ac Imperatoris Germaniæ; quo ipſo tempore, cum præcipua Prædia Epiſcopo ceſſerunt, aut Militi in Beneficium data erant, non niſi pauci Religioſi Clerici, quos Matricularios aut Obedientiarios Canonicos Eccleſiæ Cathedralis Auguſtanæ tunc vocabant, Pollingæ erant, quique ipſi, ut rem divinam curarent, ac S. Crucis Cultum publicum conſervarent, non tam ex Redditibus Fundorum, quam ex aliis ſtipendiis adventitiis ſub uno aliquo Proviſore Epiſcopali, qui vices quaſi Prælati gereret, inibi nutriebantur, & alebantur; donec facta tandem reſtitutione Prædiorum ac Fundorum, ſaltem primariorum, res aliam faciem induerit.

Porro Reſtitutioni huic anſam præbuit Tranſitus Funeris Ottonis III. ex Italia cum Exercitu reducis per Pollingam tunc adhuc Curtem Sigefridi Epiſcopi Auguſtani; hac namque occaſione factum, ut Henricus, pius ille Bojariæ Dux Poilingam venerit, ac ipſus coram præſentem illius ſtatum fuerit intuitus, in quo ſcilicet pauci illi

Clerici

Clerici Canonici tunc Salvatori mundi deſervirent. Operæ pretium eſſe videtur, Rem hanc paulo fuſius recenſere ab ovo. Erudito Lectori ignotum eſſe non poteſt etiam ex aliis Hiſtoricis illius ævi, qualiter nempe Funus Ottonis III. poſtquam ad Caſtrum Paternum prope Civitatem Caſtellanam X. Cal. Februarii Anno MII. obierat, ex Italia in Germaniam conductum fuerit. Præter complures Germaniæ Proceres, Epiſcoposque, qui una cum Exercitu Funus Regium per Bavariam Aquisgranum comitabantur, in eo Conductu præcipui fere erant Heribertus Archi-Epiſcopus Colonienſis, cui brevi ante Mortem Otto Imperialia Inſignia commiſit, & Syfridus ſeu Sigefridus Epiſcopus Auguſtanus. Poſtquam deventum erat Bernam, quam nunc vulgo Veronam dicimus, ultimam fere Civitatem Italiæ, iter rectiſſima per Tyrolim via Pollingam, de qua nobis hic ſermo, inſtituebatur; neque audiendus eſt hic Eccardus, vel quisquis alius Indicis Compilator fuerit, dum ad Annaliſtam Saxonem, quem T. I. Scriptorum medii ævi edidit, in Indice, re non ſatis diſcuſſa, addit hæc verba: *Pollingen Curtis Sueviæ.* Quamquam enim in Suevia, in Diœceſi nempe Conſtantienſi locus ſit, cui Nomen Pollingen; hic tamen de eo ſermo eſſe non poteſt, ut patet ex ſequentibus: Nam ubi Pollingam ventum eſt, Curtem Sigefridi Auguſtani, obviam hic Regio Funeri occurrit cum multo Procerum ſuorum Comitatu Henricus Dux Bavariæ, &, ut ſe in Dominum ac Regem eligerent, tanquam proximus Agnatus multis precibus inſtitit. Nec deerant etiam, qui hanc Electionem ſummopere urgerent, quos inter primus erat Sigefridus, cujus eo tempore, ut diximus, Pollinga Curtis erat. Verum cum Heribertus Archi-Epiſcopus Colonienſis, Imperiique Cancellarius Electionem hanc differre, vel potius in alium etiam Candidatum transferre velle videretur, Henricus Imperialia Inſignia audacter ab eo petiit, nec prius deſtitit, donec eadem etiam obtinuerit; cumque idem Heribertus Sacram Lanceam (puta S. Mauritii) inter Clenodia Auguſtalia clam jam præmiſiſſet, prius inde diſcedendi Facultatem ab Henrico non obtinuit, quam Fratrem ſuum eo usque obſidem daret, donec Sacram Lanceam remitteret. His Pollingæ peractis Henricus ipſe per terram ſuam Funus una cum Exercitu Auguſtam Vindelicorum deduxit. Ubi autem per *Moringam* (nunc *Meringam*) perventum eſt *Muneborg*, id eſt, *Fridbergam*, tunc Curtem ſeu Curiam Ducis Bavaria, haud procul Auguſta diſſitam, a publica pace quondam ibi ſtipulata ſic dictam, ut pronum eſt conjicere ex his, quæ Wachterus in Gloſſario germanico, Verbo, *Mund* & Schilterus in Theſauro Antiquitatum Teutonicarum Tom. III. pag. 604. docent, ubi, inquam, perventum eſt Fridbergam, Henricus ipſe ſuis humeris Corpus Imperatoris in Civitatem ſubvexit, ac Inteſtina ejus in Baſilica S. Afræ juxta Sepulchrum S. Udalrici, ſive, ut Dithmarus & Annaliſta Saxo loquuntur, in *Oratorio Sancti Præſulis Othelrici*, quod in honorem ejus Luidulphus ejusdem Eccleſiæ Epiſcopus in Auſtrali parte Monaſterii S. Afræ conſtruxit, decentiſſime ſepeliri fecit; quo facto Funus adhuc proſecutus eſt usque ad Civitatem ſuam, quæ vocatur nova, ac tandem valedicens ſingulis, qui illud Aquisgranum ulterius comitabantur, ipſe remeabat ad propria.

Hac jam occaſione, cum Henricus Pollingam veniſſet, contigit, ut ſupplices illi Preces a Proviſore loci hujus propterea porrigerentur, & quamvis illæ in his circumſtantiis videbantur importunæ, tamen ita benigne eas excepit, ut, quemadmodum eventus docuit, ſuo ſaltem tempore fuerint exauditæ. Ad hoc autem plurimum contulit Solertia ac Vigilantia Egilberti, Henrici Cancellarii, qui & ipſe tunc temporis Pollingæ una cum ſuo Duce præſens aderat; Hic ex nobiliſſimo Comitum de Mospurg ſanguine progenitus, cum poſtea ab Henrico Rege ad Inſulas Friſingenſes eſſet promotus, effecit etiam, ut tandem poſt mortem Sigefridi Epiſcopi Auguſtani, qui Pollingam usque huc in Beneficium tenuit, quemque dum viveret, Rex Henricus nullatenus in ſua poſſeſſione turbare voluit, aliqua Bonorum ſaltem præcipuorum Reſtitutio ſit decreta, ac paulo poſt, nempe Anno MX. Regali Charta, ac publico Diplomate etiam confirmata.

Ex hoc Diplomate, quod ſupra dedimus, & ex parte jam explicavimus, diſcimus inſuper, ſitum fuiſſe Monaſterium, in Villa Pollinga conſtructum, eo tempore in Comitatu Adalberonis in Pago Hôſi: quousque autem tam Pagus, quam Comitatus iſte ſe extenderit, non eſt equidem tam facile limites ponere. Si loca conſiderentur, quæ in hoc Diplomate continentur, in variis jam Dynaſtiis ea ſita ſunt. Ad Præfecturam Weilheimenſem nunc pertinent Pollinga, Weilhemium ipſum, Anſtetten, ſeu corrupte l'Anſtetten, & Aſcheringa; Ad Dachavienſem Rieden, & Ubingen, ſeu Aubingen; Ad Landſpergenſem Hunnenwanc ſeu Höchenwang; & ad Starenbergenſem Pfaffenhoven. Verum ampliorem longe fuiſſe adhuc Diſtrictum Pagi Hôſi ſcimus, determi-

nare autem non audemus. Dicere porro, quis aut qua de gente fuerit Adalbero ille, qui tanquam Comes huic Pago eo tempore fuerat Præfectus, videtur adhuc altioris esse indaginis. Sunt, qui existimarunt, Adalberonem illum fuisse ex Comitibus de Sempta & Eberſperg; nec caret etiam ſua veri-ſimilitudine hæc opinio; conſtat enim, hoc ipſo tempore ex nobiliſſima hac Familia aliquem in vivis fuiſſe Adalberonem Nomine, Udalrici Comitis de Sempta & Eberſperg ex Richarde Filium, qui Richlindem Filiam Rudolphi Suevi, Sororem Wolfhardi Comitis pro Conjuge habuit, huncque absque liberis obiiſſe Anno MXLV. ceu Chronicon Eberſpergenſe antiquius ab Anonymo Sæculi XI. conſcriptum, & a Viro illuſtriſſimo, noſtrique Sæculi eruditiſſimo, ac Rei litterariæ Boicæ Statore Summo, Andrea Felice Oëfelio, Electoralis Bibliothecæ, quæ floret Monachii, Supremo Præfecto, inter Scriptores ſuos Boicos T. II. quamprimum Typis Auguſtanis luci publicæ edendum, luculenter teſtatur. Ulterius opinio hæc firmatur ex eo, quod de hoc Adalberone habet Meichelbeckius in Chronico Benedicto-Burano P. I. C. V. §. III. pag. 39. narrat namque, qualiter hic ipſe Adalbero Prædia quædam ſuo Monaſterio admodum contigua & vicina, imo locum ipſum Buron dictum, ubi Monaſterium erat, titulo Feudi ſeu Beneficii poſſederit usque ad annum MXLVIII. ea autem hoc anno reſtituerit: pro confirmatione etiam affert Diploma hunc ad annum Monaſterio ſuo datum ab Henrico III. ubi Imperator dicit ſe - - *Interventu atque Petitione Adalperonis Comitis nec non Gotebelmi Abbatis tale Prædium, quale in illis quatuor Villis Buron, Cochalon, Pubila, Orta, nominatis Monaſterio - - - in eadem Villa Buron conſtructo prius pertinere videbatur, ſitum in Comitatu Oudalſchalchi Comitis, in Pago vero Huoſon, & poſtea in Beneficium multis datum fuit - - - nunc &c. ad uſum & ſtipendia Fratrum inibi Deo famulantium integre concedere atque largiri &c.* Quodſi res ita ſe habeat, quod Adalbero ille, cujus Interventu ac Petitione reſtitutio hæc facta eſt, fuerit de Familia Comitum de Sempta & Eberſperg, qui Richlindem Uxorem habuit, quod Meichelbeckius, non tamen Diploma ipſum dicit, vix eſt ambigendum, hunc ipſum Adalberonem fuiſſe etiam illum, in cujus Comitatu tunc ſita erat Pollinga, quando ab Henrico II. huic Monaſterio reſtituta ſunt Bona, quæ illi fuerunt ablata, ac aliis in Beneficium data, & forte Adalberoni ipſi, ſaltem aliqua, in cujus Comitatu & Pago, cui præfectus erat, hæc erant ſita. Idem Meichelbeckius T. I. Hiſt. Friſing. pag. 230. recitat Inſtrumentum Commutationis Bonorum, factæ inter Epiſcopum Friſingenſem Egilbertum, & Adalberonem Comitem de Sempta Anno MXXXIII. *filium Oudalvici ſtrenuiſſimi Comitis Regula juſtitiæ Noricæ* (ut loquitur Diploma) *Comitatum Provinciæ gubernantem.* Hundius in Metropoli Salisburgenſi T. II. pag. 247. Fundationem Monaſterii Chiebacenſis, factam vi Diplomatis, quod ibi adducit, ad annum 1011. a quodam Fidelium Henrici II. qui Comes erat officio, Nomine Adalbero, adſcribit Adalberoni Comiti de Sempta & Eberſperg. Quodſi, inquam, hæc vera eſſent, veroſimile etiam foret, Adalberonem, in cujus Comitatu tunc ſitum dicitur Monaſterium Pollinganum, re ipſa alium non fuiſſe, quam quem ſub id tempus legimus Comitem fuiſſe de Sempta & Eberſperg.

Verum his, quæ hic attulimus, opponi poſſet, nec Hundium, dum loquitur de Fundatione Monaſterii Chiebacenſis, nec Meichelbeckium, dum loquitur de Reſtitutione Prædiorum quorumdam ſui Monaſterii, vi Diplomatum ab ipſis adductorum probare, aut etiam veroſimile reddere, quod Adalbero, de quo in illorum Diplomatibus adductis fit mentio, fuerit ex Comitibus de Sempta & Eberſperg. Quod Hundium attinet, poteſt is ſolide refutari ex Anonymo Eberſpergenſis Chronici antiquioris ſupra a nobis allegati Auctore. Si enim Adalbero Semptenſis fundaſſet Parthenonem Chiebacenſem, ut putat Hundius, utique id Anonymus ille ſilentio non præteriiſſet, cum is ipſe referat Fundationem Parthenonis Geiſſenveldenſis factam ab Eberhardo Comite de Sempta & Eberſperg Adalberonis Fratre germano natu minore? Videtur igitur Adalbero ille, qui fundavit Monaſterium Chiebacenſe, ex alia fuiſſe familia, quam Comitum de Sempta & Eberſperg. Meichelbeckius vero vult ex ſuo Diplomate contra teſtimonium Anonymi Coævi, aliorumque, Chronotaxin Adalberonis Semptenſis corrigere, ejusque obitum, qui revera Anno MXLV accidit, in Gratiam Diplomatis a ſe relati extendere poſt annum MXLVIII. Verum ob id ipſum forte alius eſt ille Adalbero ab Adalberone Semptenſi, qui jam Anno MXLV. obiiſſe ab Anonymo Eberſpergenſi dicitur, vel Diploma ipſum a Falſitatis Suſpicione ſe non ſatis liberat. Certe Diploma illud a Meichelbeckio allegatum ſemper mihi videbatur mirum & myſticum ne dicam plura; præterquam enim quod de verbo ad verbum (exceptis Nominibus propriis Perſonarum & locorum) cum Diplomate Pollingano ante triginta & octo annos ab Henrico II. nobis dato (quod tamen non inſolitum eſſe probe

be ſcimus) congruat, dicitur inſuper in eo, quod Prædia ibi nominata ſita ſint *in Comitatu Oudalſchalchi Comitis in Pago vero Huoſon;* cumque hoc Diploma impetratum fuerit Interventu & Petitione Adalberonis Comitis &c. ipſo adhuc vivente, ut explicat Meichelbeckius, penetrare plane non poſſumus, quomodo vivente adhuc Adalberone Oudalſchalcus hunc Comitatum acquiſierit, aut quo ex genere ipſe fuerit, cum ex ſupra dicto Chronico Eberſpergenſi certum ſit Adalberonem nullos poſt ſe reliquiſſe Liberos, niſi dicamus, Oudalſchalchum hunc fuiſſe ex Comittibus Wittelsbacenſibus, qui, cum extincta eſſet ſtirps Comitum Semptenſium, tanquam proximi Agnati his ſucceſſerunt. Cæterum advertimus adhuc, quod Gewoldus in Additionibus ad Hundium T. II. pag. 250. ait: Moniales nempe Chiebacenſes alium Fundatorem ex ſuis vetuſtis Monumentis non agnoſcere, quam *Comitem Wittelspacenſem Adalperonem;* quisnam autem hic fuerit, ulterius non dicit, an fuerit idem cum Comite Semptenſi, an alius ab illo, ut voluit Hundius, penitus abſtrahit. Nos quoque de noſtro Adalberone, in cujus Comitatu olim ſita erat Pollinga, rem in medio relinquimus, an fuerit ex Comitibus de Sempta, vel ex alia nobiliſſima quadam Familia, puta, Wittelsbacenſi, Schyrenſi, Andecenſi &c. Certe Hundius ſibi ipſi non conſtat, quando T. II. pag. 140. aliquos Advocatos Monaſterii Benedictoburani recenſet, & ait: *de qua autem Familia hi fuerint, an de Sempta, an vero de Huſin, hoc eſt, Andecenſi, ut Aventinus in Epithomate ponit, ſed in Chronico nihil &c. non ſatis conſtat, puto autem fuiſſe Comites de Sempt.* ita Hundius; quamvis curioſus Lector nec Nomina quidem eorum apud Semptenſes Comites circa illa tempora inveniet. Sed de hac re ſatis, donec certiora doceamur. Redeamus jam ad Propoſitum noſtrum.

Cum tali modo paucis illis Religioſis Clericis, Canonicisque ex renuntiantibus & non renuntiantibus mixtis, qui tunc parochialia potiſſimum Munia in Vicinia exercebant, ſupra nominata Prædia una cum Pollinga ipſa, quæ jam longo tempore Epiſcopis Auguſtanis quoad redditus ſerviebat, a Pientiſſimo æquique amantiſſimo Imperatore, conſentiente vel certe non contradicente Fratre ſuo Germano Brunone, jam Epiſcopo Auguſtano, quocum paulo ante Schongavii reconciliatus erat, deinceps ad eorum Suſtentationem congruam iterum ſervire cœperant; In primum ab ipſis Prælatum aſſumptus eſt Aribo, a quo jam ſeriem Prælatorum ordimur.

ARIBO

Primus poſt Reſtitutionem Prælatus.

Vix S. Henricus piiſſimus ille Dux Bavariæ & jam Imperator potentiſſimus, quem merito Pollinga tanquam alterum ſuum Fundatorem colit ac veneratur, præcipua quædam Prædia, quæ ſupra recitavimus, ad Preces Egilberti Epiſcopi Friſingenſis, Summi Benefactoris noſtri, puſillo illi Gregi, qui tunc Pollingæ ex coadunatis paucis Clericis Religioſis, ſeu Canonicis Obedientiariis conſiſtebat, gratioſe reſtituerat, & de Jure ſuo ac Dominio, quemadmodum Diploma loquitur, in Jus ac Dominium eorum omnino transfuderat, Ecce! ſtatim Aribo conſtituitur in primum Præpoſitum, & Luitericus in Decanum. An autem Aribo a Fratribus fuerit electus, vel potius a Sancto Reſtitutore conſtitutus, vel a Brunone Epiſcopo Auguſtano e Gremio Cathedralis ſuæ Eccleſiæ, adhuc Regularis, prout tunc moris erat, nobis datus, vel ab Egilberto Epiſcopo Friſingenſi, cui plurimum debet Pollinga, promotus, in nullis veteribus Membranis deprehendimus; id ſolum aliqui noſtrorum ſuſpicati ſunt, hunc ipſum, qui quondam & ante Reſtitutionem Bonorum proviſorio modo, & Nomine Epiſcopi Auguſtani Anno ſcilicet MII. Pollingam gubernabat, alium non fuiſſe, quam Aribonem, quem nunc Prælatura donatum dicimus. Quamdiu autem Aribo ſubditos ſuos Religioſos verbo & exemplo paverit, ignoramus: Diem obitus ejus duntaxat in Feſtivitate S. Mathæi Apoſtoli annotatum, ex antiquiſſimo Necrologio noſtro ſcimus, cujus autem nunc non niſi Fragmenta aliqua ſuperſunt. Sub ejusdem Regiminis principio fuere in Conventu Luitericus, qui poſtea Decanus, Hilteprant, Petto, Herimunt. Horum Nomina conſervavit nobis ex Veteri Membrana Philippus Saller noſter, cui utique plurimum debemus.

II.

Aribori ſucceſſit HERRICH, haud dubie electus a Fratribus, quia aſſumptus e Gremio Fratrum; is præfuit diutiſſime, & juxta Necrologium deceſſit in Die Julianæ Virginis, id eſt, XVI. Februarii.

III.

HERRICUM in Prælatura excepit ARNOLDUS, videturque Annus Christi millesimus septuagesimus tertius fuisse primus Regiminis ejus. Sub hujus Præpositi, vel sui jam Antecessoris Regimine, postquam scilicet Henricus IV. in Imperio successerat, admodum tristia Fata iterum experta erat Canonia Pollingana. Cum enim ab Henrico Sancto nonnulla ei Prædia Fundationis Anno MX. ex manibus eorum, quibus in Beneficium seu Feudum data erant, fuerint restituta, circa hæc tempora iterum aliqua, & fere præcipua ex illis inique cœperunt alienari, vel quia ab Hæredibus eorum, quibus sub S. Henrico fuerunt ablata, titulo Hæreditatis vi fuerint repetita, vel titulo novo Advocatiæ & Feudi in remunerationem qualemcunque donata. Primum & præcipuum ex his Prædiis erat Villa Wilheim, nunc Oppidum Electorale, horulæ spatio Pollinga vix distans, *Fundus* vere *dotalis* Domini Salvatoris in Pollingen, quam ob causam in Recognitionem Proprietatis non solum a Magistratu civico in Corpore, sed etiam a Particularibus Civibus, ipsisque Ecclesiis ibidem erectis certa quotannis Obulorum Præstatione, quam Germani *Jus Oblagii*, Galli autem *Broit d' Oublie, ou d' Oubliage* vocant, Dominus Salvator in Pollingen, *tanquam Dominus Fundi* hodieque honoratur. Videatur *Dufresne* in Glossario. Hac Villa inbeneficiatum sub id tempus legimus primum *Bernardum* Nomine, Virum Nobilem, cujus Posteri postea dicti sunt *Liberi de Wilheim.* Alterum Prædium erat Villa Hunnenwang, nunc Höchenwang corrupte dicta, cujus Ecclesia ob adhærentes Fundos longe lateque in illa Vicinia fertur ditissima; & hanc Villam in Feudum accepit Marquardus quidam, Homo Nobilis. Tertium Prædium, cui Phaffenhoven Nomen, quodque magna ex parte una cum Jure Patronatus Ecclesiæ ad Monasterium Benedictoburanum nunc pertinet, simili Rapina a nescio quo erat occupatum, ita, ut damnum ex avulsis hisce Villis tribus Canoniæ Pollingensi illatum plane ingens vocari potuerit. Bernardus, cui Villa Wilheim fiduciario Jure possidenda obtigit, factus est postmodum etiam Advocatus Ecclesiæ S. Salvatoris Pollingæ, Electione, an alio titulo? nescimus. Hæc interim annotasse sufficiat. Annus & Dies, quo ARNOLDUS obiit, nos latet.

IV.

HILTIPERTUS, Successor ARNOLDI, Vir vitæ integerrimæ, ac Disciplinæ Canonicæ observantissimus, ut primum ad Clavum sedere cœpit, animum addixit, ut collapsam injuriâ temporum Disciplinam reformaret; Cum enim Ordo Canonicus in præcipuis Ecclesiis, ac in ipsa jam Cathedrali Augustana cœperit manifeste deficere, imo penitus extinqui, Sæcularesque fieri cerneret Conversatione & moribus, quos paulo ante noverat Regulares, timebat utique providus Pater, ne id malum suam quoque Communitatem inficeret. Eapropter statuit ante omnia Veterem illam Regulam, quæ a longo jam tempore Pollingæ observabatur, non nihil immutare. Regula hæc T. II. Bavariæ Sanctæ a Radero, ubi de Gerocho seu potius Gerhoho Præposito Reicherspergensi agit, fuse descripta, ut patet, ex Capitulis quinquaginta novem distincte ibidem adductis, constabat, quorum pleraque ex variis Sanctorum Patrum Dictis, Regulis, ac Conciliis erant excerpta; unde & Gerhohus non alio illam Nomine honorabat quam *Excerpti de Dictis Sanctorum de Vita Canonica.* Cum autem hæc Regula in primo statim Capitulo suis Professoribus licentiam tribueret *Res proprias & Ecclesiæ cum humilitate & justitia habendi*, seu quod idem est, retinendi Dominium Bonorum saltem Patrimonialium, ligatum tamen, etsi Capitulo statim insequente ad omnimodam abrenuntiationem adhortaretur, verosimile est, Corpus Canonicorum, prout in pluribus aliis Collegiis, ita etiam Pollingæ tunc temporis constitisse ex renuntiantibus & non renuntiantibus. Porro hanc licentiam a S. Augustino, ut ex duobus ejus Sermonibus patet, nunquam approbatam, sensim tamen invectam, ac tandem in Concilio Aquisgranensi sub Ludovico pio manifestius concessam, sed post in abusus etiam a SS. Viris non prævisos declinantem HILTIPERTUS tanquam *specialis Ordinis Reparator* penitus sustulit, voluitque, ut nullus deinceps ad Societatem suam admitteretur, nisi ad mentem S. Augustini in jam citatis duobus Sermonibus satis expressam renuntiaret omnibus, quæ possidet, ac ejus Institutum quoad hoc purius atque religiosius observaret. Nam utrum Regula illa vulgata S. Augustini, quæ Sæculo XII. ineunte Canonicis communem vitam retinentibus a Summis Pontificibus fuit præscripta, pro Clericis suis Hipponensibus sic fuerit scripta, aut saltem his ab eodem Sancto Patre adaptata, aut utrum alia forte, quæ non amplius exstat, aut omnino nulla pro his fuerit exarata, disputatur; hoc tamen non obstante verum est, sicut in Monasteriis Cathedralibus, ita etiam in aliis Collegiis, v. g. Pollingæ, ubi Instituto Augustiniano Regula Aquisgranensis aut alia fuit superinducta, semper exstitisse aliquos Instituti Augustiniani veros ac genuinos Sectatores, hoc est tales, qui non tantum cum

aliis

aliis vitam communem ducerent, ſed etiam omnibus, quæ prius poſſederant, renuntiarent. Unicum duntaxat, obviumque hujus rei Exemplum afferam de ipſa Cathedrali Eccleſia Auguſtana, Matrice noſtra: nemini dubium eſſe poteſt, quin etiam ibi inter Canonicos Eccleſiæ Cathedralis, in Monaſterio S. Afræ adhuc commorantes, introducta fuerit Regula Aquisgranenſis, quam in omnibus Regnis ſibi ſubditis Ludovicus pius publicari juſſerat; Viguit ergo etiam ibi Regula Aquisgranenſis, quamdiu vita Communis inter eos fuit conſervata; nihilominus tamen inter hos ipſos Canonicos, Regulæ Aquisgranenſi addictos, ſicut inter Canoniſſas, ſeu Virgines Canonicas, de quibus ipſum Concilium Aquisgranenſe L. II. C. IX. & C. XIII. id expreſſis verbis affirmat, jam tum latuerunt aliqui, qui, etſi juxta datam licentiam res proprias habere potuiſſent, hac tamen nunquam uſi ſunt, ſed omnibus poſſeſſionibus ad mentem S. Auguſtini tanquam pauperes Chriſti vere ac perfecte renuntiarunt. Tales fuerunt ſaltem illi duo vel tres Eccleſiæ Cathedralis Canonici, qui poſtea initium dedere Celeberrimæ Canoniæ ad S. Georgium Auguſtæ, adhuc ex illo tempore ſub Regula S. Auguſtini florenti. Cum enim reliqui Canonici propter abuſum (ut pronum eſt colligere) ſæpe dictæ licentiæ res proprias habendi, ſenſim cœperunt intepeſcere, ita, ut anno MXII. jam Monachos aliquot ſub Abbate Reginbaldo ad pſallendum, divinumque Officium in Choro peragendum, in ſuo hucusque Monaſterio, quaſi ſuos Vicarios aſſumpſerint, ac demum ipſi, relicto his Monaſterio una cum Eccleſia Cathedrali Veteri, ad privatam vitam deſcendere, novamque ſibi Cathedralem, quæ hodiedum ad B. V. Mariam extat, ex propriis erigere egreſſi ſint, pauci illi duo vel tres (de pluribus enim non fit mentio) priſtinæ Religionis, & Clauſtralis obſervantiæ leges cum cæteris de Gremio Cathedrali Canonicis infringere pertinaciſſime detrectantes, in tantum ſe oppoſuerunt, ut reliqui abſolute coacti fuerint tantum Bonorum atque Fundorum iliis relinquere, quantum ad condendam novam Canoniam, ubi Vita Apoſtolica & Communis ad mentem S. Auguſtini perpetuis futuris temporibus conſervaretur, opus erat; quod & factum eſt ad annum circiter MLXXII. ſub Epiſcopo Embricone. Hujusmodi autem Exempla tot fere poſſem adducere, quod ex Cathedralibus Eccleſiis Sæculo XI. & XII. ex Regularibus factæ ſunt Sæculares. Neque hoc mirum alicui videri debet; ipſa enim Regula Aquisgranenſis Votum S. Auduſtini de Abrenuntiatione Sæculi non ſolum ſummopere laudat, ſed & urget, optatque, ut omnes Canonici eſſent Auguſtiniani, ceu evidenter ex hoc patet, quod Cap. CXII. & Cap. CXIII. integros recitet duos illos famoſos Sermones, quos S. Auguſtinus *de Vita & Moribus Clericorum* occaſione Scandali a Januario cauſati ad populum habuit. Inter ipſos igitur Regulæ Aquisgranenſis Profeſſores ſemper extitere ſaltem aliqui, qui, ſpreta illa Facultate *habendi res proprias*, absque ulla interruptione Inſtitutum Modumque vivendi Auguſtinianum ad noſtra usque tempora ſartum tectum conſervarunt: & ob id ipſum eveniſſe credimus, quod multis in locis, ubi Regula Aquisgranenſis fuit invecta, tamen Nomen, Regula, ac Modus vivendi S. Auguſtini nunquam cœperit emori, etiamſi tunc temporis Regula ipſa S. Auguſtini, quam nunc præ oculis habemus, ante Sæculum XII. ſaltem in his partibus, (ſicut id ipſum Calmetus T. I. de l'hiſtoire de Lorraine pag. 888. eodem fere modo de Regula Benedictina in Partibus Lotharingiæ teſtatur) fuerit incognita. Sic Eberſpergenſes Canonici, qui locum, Eberſperg dictum, usque ad annum 990. incoluere, in ſæpe dicto Veteri Chronico, ſcripto poſt medium Sæculi XI. ab Anonymo, ut videtur, Benedictino, expreſſe dicuntur *Clerici Regulares de Ordine S. Auguſtini.* Sic etiam Burenſes & Weſſobrunnenſes Canonici, qui poſt devaſtationes Hunnicas duo illa Monaſteria occuparunt, & longo tempore tenuerunt, ab eorum Succeſſoribus Benedictinis, ceu in Cronicis eorum domeſticis legi poteſt, conſtanter usque ad ultima noſtra hæc tempora, crediti & dicti ſunt, *Canonici Regulares S. Auguſtini.* Sic Canonici Cathedrales Friſingæ exeunte Sæculo X. ſub Goteſchalco Epiſcopo habiti ſunt jam tum pro Aſſeclis Inſtituti Auguſtiniani. Conradus Sacriſta & Canonicus, qui floruit circa annum 1187. in Libro majori Traditionum de Gotſchalco ſcribit: *Cum autem ad ipſum & Capitulum ſpectaret Præbendas conferre, concluſerunt, ut nullus aliquod Beneficium cum Præbenda poſſideret - - - ita erant unanimes, ut nullus aliquid ſuum eſſe diceret, & quidem recte, ſicut D. Auguſtinus Monaſterium Clericorum inſtituit, & ſecundum Regulam vivere cœpit.* Ita Conradus apud Hundium. Et tamen tunc temporis Regula S. Auguſtini, quæ nunc habetur, nondum habebatur. Gerhohus primus erat, qui hanc Roma reportabat; *nec enim ſatiabatur illis diebus* (ut dicitur in Chronico Reicherſpergenſi fol. 229.) *dulcedine illa mirabili, quam inveniebat legendo in* EXCERPTO DE DICTIS SANCTORUM DE VITA CANONICA, *quo & eatenus pro Regula uſi fuerant Fratres ſui, ſed exquirebat omni animadverſione, quomodo ſibi vivendum eſſet ſecundum Regulam Patris noſtri Auguſtini, vel quæ eſſet illa Regula, ſecundum quam vivere pro-*

fessus fuerat. Nihil enim sufficere pro Regula visum est ei, quod illa non esset, quam professus fuerat. Quæ Regula tamen tunc in illis locis non inveniebatur, sed nec in aliis locis ejusdem Professionis. Pro qua re necessarium duxit Romanum adire Pontificem &c. Licet igitur Regula Augustiniana, nunc vulgata, tunc temporis fuerit saltem in his partibus incognita, non tamen Regula ipsa vivendi, sub qua S. Augustinus cum suis Canonicis Hippone conversatus fuerat, seu Vita ejus, a Possidio Calamensi Episcopo conscripta, in locis Aquisgranensi etiam Regulæ addictis, erat incognita. Et hinc ulterius factum esse putamus, quod Scriptores illi, qui Sæculo XI. & Sæculo XII. de Ordine nostro memoriam aliquam faciunt, haud secus de illo loquantur, quam de Ordine quodam reflorescente, qui dudum quidem in Ecclesia extitit, floruitque tanquam Membrum non adnatum sed connatum Ecclesiæ, postea autem per varias vicissitudines ac nimias licentias, tam a Pontificibus quam ab Imperatoribus indultas, commixtionem quamdam passus, fere emarcuit; tandem autem iterum, facta illa pro utilitate Ecclesiæ, ut pie ominari fors licet, divisione percelebri in Canonicum Sæcularem & Regularem, pristino suo Decori restitutus est. Sed hæc non nisi transeundo hic dicta sunto. Ut tamen eruditus Lector videat, qualis fuerit *Regula* illa *Pollingana*, quæ sub HILTIPERTO emori cœpit, quamque Gerhohus non nisi *Excerpti* Nomine dignatus est, Capita ejus, ceu ipsa jam dudum Raderus exscripsit, oculis ejus hic iterum subjicere placuit, simulque indicare, unde singula Capitula sint deprompta, maxime cum non tam ex Dictis Patrum videatur excerpta, quam ex variis antiquis Regulis, puta *ex Regula Romana*, de qua Carolus le Cointe T. V. Annalium Ecclesiasticorum ad annum 757. pag. 566.; quamque postea *S. Chrodegangus*, paucis duntaxat additis, Canonicis Ecclesiæ suæ Metensis præscripsit, *ex Regula Aquisgranensi*, aliisque compilata. Sic autem incipit:

Caput I.

Quod Canonica Institutio cæteris supereminеat Institutionibus.

Hoc Capitulum desumptum est ex Regula Aquisgranensi T. IX. Concil. Labb. Edit. Venet. Colet pag. 399. edita, ejusque Capite CXV. ubi Ludovicus Imperator Canonicis, quia laxiori, quam Monachi, inserviunt Regulæ, indulget *res proprias habere cum Humilitate & Justitia*, hoc est, *ad Dispositionem Superioris, non inferioris*. Hanc licentiam, publico alicujus Concilii Decreto roboratum, quam nunc *Dominium ligatum* vocamus, Canonici hucusque non habuerunt.

C. II.

Quid sint Res Ecclesiæ? ibidem ex C. CXVI.

C. III.

Quod diligenter munienda sint Claustra Canonicorum. ibid. ex C. CXVII.

C. IV.

Ut in congregandis Canonicis Modus Discretionis sit. ibid. ex C. CXVIII.

C. V.

De his, qui ex Familia Ecclesiæ solummodo Clericos aggregant.

C. VI.

Qui Clerici Ecclesiastica accipere debeant stipendia.

Hæc duo postrema Capitula nempe V. & VI. in genuina Regula Canonicorum *juxta Romanam Ecclesiam* non exstant, ut testatur Cointius l. c. exstant autem in Regula Canonicorum, quam alias Chrodegango, licet perperam, D'Aherius adscribit, in Editione Regulæ hujus ab ipso factæ T. I. Spicilegii pag. 565. &c. Edit. novissi. Porro in Regula genuina Chrodegangi edita a Labbeo in Collectione Conciliorum Veneta T. IX. & ab Amortio nostro in Veteri Disciplina Canonicorum Venetiis edita Anno 1747. P. I. pag. 221. &c. etiam non exstant; exstant autem iterum in Regula Canonicorum ab Anonymo quodam Interpolatore apud Labbeum l. c. p. 554. & in Regula Aquisgranensi C. CXIX. & CXX.

C. VII.

Ut in Congregatione Canonica æqualiter cibus & potus accipiatur.

C. VIII.

De Mensura cibi & potus.

C. IX.

Quod a Prælatis sit gemina Pastio subditis impendenda.

C. X.

Ut Canonici in cultu vestium teneant discretionis modum.

C. XI.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

C. XI.
Ut Canonici cucullas Monachorum non inducant.

Hæc quinque Capitula desumpta sunt ex Regula Aquisgranensi a C. CXXII. usque ad C. CXXVII.

C. XII.
Qua Auctoritate Horæ Canonicæ celebrentur.

C. XIII.
De Vespertinis.

C. XIV.
De Completis.

C. XV.
De Matutinis.

C. XVI.
De Vigiliarum antiquitate.

C. XVII.
Ut Horas Canonicas Canonici religiose observent.

C. XVIII.
Quod Canentibus & Psallentibus Domino Angelorum assint Præsidia.

C. XIX.
Quales ad legendum & cantandum in Ecclesia constituendi sunt.

C. XX.
Quis modus sit correptionis.

C. XXI.
Ut Pueris nutriendis instantissima adhibenda sit custodia.

C. XXII.
Ut ab omnibus Canonicis ad Completorium veniatur.

C. XXIII.
De Cantoribus.

C. XXIV.
Quales Vice-Prælatorum in Congregatione Canonica fungi debeant.

C. XXV.
De Præpositis.

C. XXVI.
Qualis Cellarius sit constituendus?

C. XXVII.
Cui committi debeant stipendia pauperum.

C. XXVIII.
De infirmorum ac senum cura Fratrum.

C. XXIX.
Qualiter Porta Canonicorum custodiatur.

C. XXX.
Ut Claustra Canonicorum diligenter custodiantur.

C. XXXI.
Epilogus breviter digestus.

Hucusque adducta Capitula omnia exstant in Regula Aquisgranensi, quamvis pleraque ex anterioribus Decretis Conciliorum sint excerpta. Quæ autem ulterius in prædicta Regula Pollingana sequuntur Capitula, jam recensenda, videntur partim ante introductam Regulam Aquisgranensem Pollingæ jam viguisse, partim sequioribus temporibus addita fuisse; suntque ex variis Patrum Regulis, quas Concilia diversa approbarunt, oollecta. Sic

C. XXXII.
De Silentio.

Habetur in Regulis Romana, Chrodegangæa, & interpolata, videturque desumptum ex Serm. S. Augustini 214. de tempore, vel ex Regula S. Benedicti C. 6.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

C. XXXIII.
De Tonſura.

Ex Iſidoro de Eccl. Offic. L. II. c. 4. & recenſetur C. I. in Concilio Aquisgranenſi.

C. XXXIV.
De Murmurantibus.

Hoc & ſequentia XV. Capitula exſtant in MS. Codice ad S. Crucem Augustæ, & ſunt potiſſimum deſumpta ex Regula Grodegangi aliisque.

C. XXXV.
De Diſcordantibus.

C. XXXVI.
De Detractoribus.

C. XXXVII.
De Accuſatoribus.

C. XXXVIII.
De Clericorum habitu.

C. XXXIX.
Quod Presbyteri aſſidue legant.

C. XL.
Ut Clericus non habeatur, qui ad cottidianum non venerit Sacrificium.

C. XLI.
De eadem Re.

C. XLII.
De Clericis, qui in Nundinis ambulant.

C. XLIII.
De illis, qui Presbyteros male tractaverint.

C. XLIV.
Ut nullus Presbyterorum ſolum Miſſam cantet.

C. XLV.
De illis, qui ex Eccleſiaſticorum Ordine aut venantur, aut accipitribus jocantur.

C. XLVI.
Ut Canonici Religionis Veſte ſemper utantur.

C. XLVII.
De Fratre, qui in leviore culpa invenitur.

C. XLVIII.
De Gravioribus Culpis.

C. XLIX.
De Clerico ab Eccleſia ſua fugiente, & de ſervo Dominum ſuum fugiente.

C. L.
De duobus Generibus Clericorum.

Ex Iſidoro de Eccleſ. Offic. l. 2. c. 3. Et in Reg. Aquisgr. Cap. CI.

C. LI.
De ſubjectis Bonis ſub Paſtorali Regimine conſtitutis.

Ex S. Gregorio. Et in Reg. Aquisgr. Cap. CIII.

C. LII.
Quales oporteat Clericos eſſe.

Iterum ex S. Gregorio. Et in Reg. Aquisgr. C. CII.

C. LIII.
Quod Præfationes tenendæ ſint.

De hoc & ſequentibus Capitulis nihil adhuc inveni apud alios.

C. LIV.
De obſervanda Menſa Chriſti.

C. LV.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

C. LV.
Ut Corporale ex purissimo Linteo sit.

C. LVI.
De eo, si quid ex Calice stillaverit.

C. LVII.
De eo, qui evomit Sacrificium.

C. LVIII.
De Evcharistia veneranda.

C. LIX.
De illis, qui non bene custodiunt Corpus & Sanguinem Domini.

Hucusque Regula Canonicorum Regularium in Polling, ut habet Raderus. In fronte præfixa erat Imago, Reginam repræsentans Diademate insignitam, quæ Dextra gestat Coronam, quam Obedienti Canonico imponit, Sinistra fascem virgarum, quibus contumacem umbilico tenus nudatum cædit. Distichon adscriptum erat sequens, quod latus utrumque & Caput Reginæ ambiebat:

Norma pari cura, trutinans claustralia Jura,
Dono muneribus, corrigo verberibus.

Circa Diadema utrinque perscriptum erat:

Sancta Regula.

Supra Religiosum obedientem — Obediens.

Supra Religiosum contumacem — Inobediens.

Sed jam satis de hac Re. Plura videantur apud Amortium nostrum in *Veteri Disciplina Canonicorum* T. I. à pag. 285.

Ulterius advertimus HILTIPERTUM nostrum in Hundii Metropoli vocari *Archipresbyterum:* verosimilius autem est, ipsum fuisse Archi-Diaconum hujus Regionis in Diœcesi Augustana, sicut Præpositus Raittenbuchensis Vicinus noster fuit & etiamnum est Archi-Diaconus in Diœcesi Frisingensi. In vetusto Libro Manu Sæculi XIV. exarato exstat *de Confinibus Episcopatus Frisingensis Ecclesiæ Archi-Diaconatum Rayttenbuch respicientibus* Annotatio quædam, quæ ita sonat: *In Antiquissimis apud nos Litterarum Notitiis continetur, quod terminatio Episcopatus nostri ab eo quidem loco, ubi Ilacha influit Licum, deorsum per medium ejusdem Lici tendit ulveum, usque dum in eundem Licum cedit Rota, qui fluvius inter Apfelldorff & Richlingen decurrit, inde sursum per Rotam usque ad Ryedar, inde contra Orientem usque ad medium Wezinasprunense Monasterium, inde contra Meridiem ad Gysalobrunen, inde in Walthotam, quæ Balteris Cellam præterfluit, inde deorsum per Walthrotam usque in Wyeserotam, inde in Ambram, sursum per Ambram usque Götesacha influit Ambram sursum per Götesacham usque ad Fromperch, inde in Ramasacha deorsum per Ramasacha, ubi eadem Ramasacha influit Luibsacham, inde sursum per medium campum Hagana ad Haldemanch, inde ad Fontem S. Udalrici, inde super Luipvelt, inde ad Fontem minoris Hegipach, inde super Hawichawe contra Sisinboven, inde in Vadum qui vocatur Mulisleti, inde ad Dyetpruccam, inde usque dum Wyrma cadit in Lacum Wyramsee.* Hucusque illa Annotatio. Sive autem Archipresbyter, sive Archi-Diaconus fuerit hujus Regionis, non tamen diu hæc Dignitas perduravit apud Præsules Pollinganos.

Inter alias Donationes sub hoc Præsule Ecclesiæ Pollingensi factas in Rotula nostra etiam sequens continetur his verbis expressa: *Notum sit tam futuris, quam præsentibus, quod Bernhardus Advocatus Ecclesiæ Domini Salvatoris contradidit Ecclesiæ eidem dimidium Mansum, quem habuit in Villa Hetiningen, pro remedio animæ suæ, & pro Calice ponderante octo Marcas Argenti, & unicam Auri, quem ablatum ab eadem Ecclesia vendiderat, & in usum proprium redegerat receptis tribus talentis ab Hiltiberto ejusdem Ecclesiæ Præposito. Hujus rei testes sunt &c.* Obiit HILTIPERTUS altera Nicolai, hoc est, Septimo die Decembris, cum hoc Elogio in vetustissimo Necrologio specialiter annotato, quod *specialis Ordinis Reparator* fuerit. Annum obitus determinare non audemus; obiisse autem ante Annum 1128. non videtur.

V.

Sancta Vestigia HILTIPERTI presso pede secutus est CHUNO ejus Successor, Vir multum Venerabilis, ac Disciplina Canonica optime imbutus. Hic Opus Reformationis, quod Prædecessor suus pio Conatu inchoavit, tandem perfecit, & Canonici ipsi, qui hucusque in unum habitandes ex Renuntiantibus & non Renuntiantibus permixti erant juxta Indultum Veteris Regulæ Pollinganæ, etsi jam dudum Gerhoho teste dicti fuerint Canonici S. Augustini, cœperunt jam omnes proprium abdicare, & vivere secundum Regulam sub Sanctis Apostolis constitutam, quam apud hos Canonicos Hippone olim S. Augustinus invexerat. Cumque Innocentius II. ex Canonico Regulari Lateranensis Monasterii factus Summus Pontifex sub id tempus Institutum Augustinianum summopere urgeret, facile erat CHUNONI ejusque Canonicis solemnem desuper Confirmationis Bullam ab eodem Pontifice impetrare, maxime cum Waltherus Episcopus Augustanus suas quoque Preces pro Pollingano Grege interposuisset. Bullam hanc, qua Innocentius II. dilectis Filiis CHUNONI Præposito, & Fratribus in Ecclesia Pollingensi Regularem vitam professis ad Preces Waltheri Episcopi Augustani annuit, statuitque, ut Vita Apostolica, & Ordo Canonicus in Ecclesia S. Salvatoris Pollingæ institutus, perpetuis futuris temporibus ibidem inviolabiliter conservetur, jam supra dedimus; de qua duntaxat hic annotare volumus, tres ibidem Villas, nempe Villam Wilheim, Villam Hunnewanch, & Villam Phafenhoven, quas S. Henricus restituit, propriis Nominibus adhuc exprimi, confirmarique Ecclesiæ S. Salvatoris Pollingæ, quamvis tunc temporis in actuali earum possessione illam fuisse vehementer dubitemus; cum constet, eas post Restitutionem S. Henrici, ejusque Mortem brevi post iterum avulsas, ac priorum fortasse Possessorum Hæredibus in Beneficium ac Feudum fuisse concessas.

Sicut autem CHUNO Ordinem Canonicum Pollingæ ad meliorem statum reduxit, ita studuit etiam novellæ suæ plantationi, quantum poterat, de omnibus necessariis rebus in victu & vestitu abundanter providere, bene gnarus, unam ex præcipuis causis relaxatæ Disciplinæ & dissolutæ tot in Ecclesiis Cathedralibus Communitatis Canonicæ, etiam hanc fuisse, quod ob malam rei domesticæ administrationem sæpe etiam necessaria defuerint. Bonus itaque Oeconomus non solum Prædia Domus optime coluit, sed & auxit, ut patet ex Libro Traditionum seu Rotulæ nostræ. Inter alia multa dono etiam accepit Prædium valde insigne, tribus consistens Curiis in vicino Vico Odratingano situm, a Conrado ex Comitibus Dachaviensibus hujus Nominis II. ac postea *ob magnæ Virtutis Exercitium*, ut scribit Conradus Schyrensis pag. 14. Dalmatiæ Duce. Erat nempe Conradus pro more Comitum Schyrensium, ex quorum Sanguine procreatus erat, Cultui Sanctæ Crucis apprime deditus; quin igitur mirum, si Crucem etiam Pollinganam, cujus Antistitem CHUNONEM dilexerat, Dono etiam aliquo honorare voluerit? audiamus! quibus Verbis expressa sit hæc ipsa Traditio! Sic habet: *Notum sit tam futuris quam præsentibus, quod Chonradus Comes & Dux Dachwoe tradidit Prædium suum, quod habuit Odratingen simul cum hominibus utriusque Sexus in Fide in Manus Chonradi Comitis de Valei delegandum & nunquam in alios nisi in usus proprios absolvendum Ecclesiæ Domini Salvatoris in Pollinga. Hujus Rei testes sunt Dux Welfo Senior, Chonrat puer, & Arnolt Comes de Dachwe, Eberhardus de Fricchendorf, Otaker de Talmutesdorf, Aribo de Tatendorf, Pilgrimus de Wolmuteshabe, Gebehardus de Oetenburc, Baltwinus de Burestal, Fridericus de Bangen, Odalricus & filius ejus Odalricus de Lobhusen, Adelbertus Zollo de Pfafenhoven, Eberhart de Maysach, Adelbero & Frater ejus Marewart de Mohingen, Marewart & Adelbertus de Gruonhartesboven, Degenhard de Sepheldt, Wolfirigil de Chuniswisen, Otto Comes de Valai, Otto de Aschaim, Heinricus de Buron, Odalricus de Sandowe, Fridericus & Ortolf de Sigmarshusen, Pilgrimus & Filii ejus Heinricus & Chonrat de Ecenhusen, Werinherus & Filii ejus Ortlieb & Witelieb de Biberach, Amelbertus & Hereman & Dietmar de Otershusen, Willehart de Ribgersboven, Witelieb & filii ejus Volmar & Witelieb de Pelehaim, Wato de Gekenbund, Burchart & Gotefrit de Rothab, Berhtold de Mukersbah, & alii quam plures de Familia ejusdem Comitis & Ducis.* Pro! quanti testes! quam potentes! quam nobiles! & tamen tota hæc Donatio post sexaginta & ultra annorum quietam Possessionem a quodam Nobili, Hainrico de Pisenberch, ceu ad annum MCCII. videbimus, ad Forum contentiosum deducta est. Interea idem Comes Chonradus paulo post iterum aliud Prædium nobis donavit, cujus traditio cum tanta solemnitate non est facta. Hæc ita habet:

Notum sit tam futuris, quam præsentibus, quod Chonradus Dux & Comes de Dabwoe tradidit Prædium suum, quod habuit Rumne (nobis incognitum, nisi sit Prædium in

in Tyroli ſitum, & ipſum lapſo Sæculo alienatum) *integrum Manſum Eccleſiæ Domini Salvatoris Pollingæ cum viro colono ipſius Prædii ſimul cum Prædio illius. Hujus rei teſtes ſunt Otto de Aſchaim, Adelbero de Mochingen, Volmar de Wikershoven, Fridericus de Sigmarshuſen, Berhtolt de Mukersbach, Adelbertus de Baigendorf, Henricus de Merane, Rodeger de Rötbach, Pilgrim & filii ejus Chonrat & Heinricus de Ecenbuſen, Sigfrit de Dahwoe, Diepolt de Arcebah, Witelieb de Belebeim, Heinricus de Ozzenbah, Purchart de Ombach, Heinricus de Swainbah.*

Reliquas Donationes, quas Odalſcalcus de Rieth, Hartmannus de Tutenhuſen una cum Filia ſua Hailica & duobus Filiis ejusdem Hailicæ, Boto de Igilingen, aliique ad ampliandum Cultum Sanctæ Crucis Pollinganæ ſub CHUNONE Præpoſito contulerunt, brevitatis cauſa omittimus.

CHUNO poſt multa præclare geſta *Vir* vere *Glorioſus*, utpote quo titulo a Coævo Calamo honoratur, obiit circa annum Domini 1147. VII. Idus Martii. An autem præfuerit annos 44. ut aliqui ex noſtris, & poſt ipſos Hundius ſcribit, dubitamus, ſaltem hucusque non invenimus, ex quibus Documentis id deſumpſerint. Id ſolum certum eſt, ab anno 1073. ARNOLDUM, HILTIPERTUM & CHUNONEM in Prælatura Pollinga ſibi invicem ſuccedentes perduraſſe usque ad annum Domini 1147. circiter.

Id autem adhuc memorare debemus, Pollingam ſub HILTIPERTO & CHUNONE Præpoſitis haud ſecus reſpectam eſſe, quam Seminarium bonorum Clericorum, a Vicinis Epiſcopis; ex quo, tanquam ex Trojano Equo, præſtentiſſimi Viri prodiere. Hos inter principem facile locum obtinet Vir de Eccleſia Dei optime meritus, ac Diſciplinæ Canonicæ adverſus Canonicos Acephalos Defenſor acerrimus, nulli ſua ætate ſcientia & Eruditione Sacra ſecundus, *Venerabilis Gerhohus*, natus Pollinganus, primum ex Schola Pollingana, promovente Hermanno ex Comitibus Wittelspacenſibus Epiſcopo Auguſtano, cui acceptiſſimus erat, Canonicus & Scholaſticus in Eccleſia Cathedrali Auguſtana, paulo poſt ingraveſcente Schiſmate Sacerdotium inter & Imperium, cum Fautoribus Imperatoris nollet communicare, inde transfuga, & aliquamdiu hoſpes in vicina Canonia Raittenbuchenſi, Pontificiis cum Welfone Fundatore addicta (Pollingam namque in Patriam ſuam nolebat ire, quia veroſimiliter ibi tunc ſtabant ex parte Cæſaris) exin factus ſubito Parochus Chambenſis in Diœceſi Ratisbonenſi, ac tandem poſt varia fata Præpoſitus Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini in Reichersperg, una cum Fratribus ſuis, ex una ſaltem Matre cum ipſo procreatis, quorum quatuor poſt hauſta in Schola Pollingana prima Scientiarum Rudimenta adeo excelluerunt, ut Vitam Canonicam hi omnes amplexi, ad prima Ordinis hujus faſtigia fuerint promoti; unus quidem eorum *Marquardus* Nomine ſucceſſit Sancto *Hartmanno*, ad Inſulas Brixinenſes translato, in Prælatura Clauſtro-Neoburgenſi, alius Nomine *Arno* ipſi *Gerhoho* in Reicherſpergenſi: duo alii *Ruodigerus*, & *Fridericus* ob eorum merita inſignia adoptati ſunt inter Canonicos Cathedralis Eccleſiæ Auguſtanæ; Cum autem Ruodigerus factus Decanus, Diſciplinam Canonicam cum Communi Menſa & Dormitorio ibidem reſtituere pro virili ſatageret, ambo derepente vi inde expulſi ad Fratres ſuos Reicherſpergam & Neoburgum confugerunt, ubi pariter ex Canonicis Sæcularibus facti ſunt Regulares. Videatur Gerhohus ipſe in doctiſſimis ſuis, quos edidit Libris, maxime autem in Pſ. CXXXIII a pag. 2039. ubi Fatum hoc Fratrum ſuorum fuſe narrat. Placet, cum aureus iſte Commentarius non ſit in omnium Manibus, non nulla hic exſcribere. l. c. hæc habet:

„ Jam quaſi tranſcenſis quindecim gradibus in domo Domini eſſet jubilandum.
„ Sed quia filii Cedar, cum quibus aliquando corporaliter habitavi, etiam nunc, li-
„ cet longe poſitum, graviter infeſtant, non incongruum puto ſuccincte commemo-
„ rare, quomodo incolatus meus inter eos prolongatus gemendi mihi cauſa fuerit,
„ qualiterque nunc licet abſentem gravaverint, & gravent adhuc.

„ Eram quippe in juventute mea Eccleſiæ Auguſtenſis dictus Canonicus, Impe-
„ ratore Heinrico quinto adverſus Papam Calixtum Grandia moliente in ea Concer-
„ tatione, qua Imperator idem coarctabatur, Inveſtituras Eccleſiaſticarum Dignita-
„ tum jam dicto Papæ reſignare. Quod ille diu renuendo ab ipſo Calixto, ejusque
„ duobus Anteceſſoribus Paſchale ac Gelaſio fuerat excommunicatus cum ſuis fau-
„ toribus & in hac re Adjutoribus, quorum unus fuerat Auguſtenſis Eccleſiæ Epiſco-
„ pus, cujus, quia tunc Sacramentis communicare nolui, cum eſſem per idem tem-
„ pus Magiſter Scholarum, nec ſine meo adminiculo potuiſſent ordinari Epiſcopalia
„ Officia in Auguſtenſi Eccleſia, tanquam rebellis Epiſcopo compulſus a Civitate fu-
„ gere a facie perſequentium me Filiorum Cedar, diverti ad Cœnobium Rettinbo-

 „ genſe,

„ genſe, ibique aliquamdiu latui, donec ceſſante illa commotione, in qua non erat „ Dominus, venit Sibilus auræ lenis, in qua erat Dominus, faciens utraque unum, „ concordia reparata inter Sacerdotium & Imperium tribus Legatis Apoſtolicæ Se- „ dis, Lamberto videlicet Hoſtienſe tunc Epiſcopo, qui poſtea factus eſt Papa dictus „ Honorius, & Gregorio Diacono Cardinali Sancti Angeli, qui poſtea factus eſt Papa „ dictus Innocentius, & Saxone Presbytero Cardinali: Tribus, inquam, illis tunc Le- „ gatione fungentibus excommunicatio Imperatoris & Principum ſimul excommu- „ nicatorum de medio ſublata eſt, & ſimultate inter Sacerdotium & Regnum utcun- „ que mitigata pax inter Dominum Imperatorem Heinricum & Papam Calixtum fir- „ mata eſt. Sic poſt tempeſtatem magnam ſubſequente magna tranquillitate, reve- „ ra ventis & mari ſævientibus, Imperium Summi Pontificis & Imperatoris & obe- „ dientibus ei pax facta eſt. Sic per gratiam Dei adunata Eccleſia, quæ a tempore „ Gregorii ſeptimi pro contentione Inveſtituræ ſciſſa videbatur: ego a jam dicto Bea- „ tæ memoriæ Herimanno Epiſcopo Auguſtenſe Auguſtam ſum revocatus, & ab ipſo „ & cum ipſo Romam adductus ad Concilium Præſidente Papa Calixto celebratum, „ in quo etiam de Concordia Regni & Sacerdotii coram Legatis Imperialibus tracta- „ tum eſt, prout Sapientibus illic adunatis viſum eſt.

„ Ex tunc mihi habitanti in Civitate Auguſta cum habitantibus Cedar fuit pax „ aliquantula etiam *cum his, qui oderunt pacem*, cum nihil contra ſe loquenti qualem- „ cunque ſervabant amicitiam. Sed *cum loquebar illis*, de Religione Clericalis con- „ verſationis, *impugnabant me gratis*, non tamen aperta perſecutione, ſed infeſtatio- „ ne clandeſtina per morum diſſimilitudinem gravantes me, volentem pie vivere in- „ ter impios, juſte inter injuſtos, religioſe inter irreligioſos, quales erant illi tunc mei „ Concanonici exceptis paucis, juſto Loth conſimilibus, non tamen per omnia: Quia „ non cum illo exibant & aſcendebant ad montis altiora, ſed quaſi remanentes in Se- „ gor parvula gemuerunt ſuper Civitatis magnæ magna ruina in deſtructione morum „ potius quam murorum. Nam quantum ad muros, magna erat Eccleſia, ſed nulla „ ſeu parva erat in ea Diſciplina Eccleſiaſtica. Cohærebat ipſi Eccleſiæ Clauſtrum „ ſatis honeſtum, ſed a Clauſtrali religione omnino vacuum, cum neque in Dormi- „ torio fratres dormirent, neque in Refectorio comederent, exceptis rariſſimis Feſtis, „ maxime, in quibus Herodem repræſentarent Chriſti perſecutorem, parvulorum in- „ terfectorem, ſeu ludis aliis aut Spectaculis quaſi theatralibus exhibendis compor- „ taretur Symbolum ad faciendum Convivium in Refectorio aliis pene omnibus tem- „ poribus vacuo.

„ Cogor hic reminiſci propriæ ſtultitiæ in amaritudine animæ meæ dolens & pœ- „ nitens, quod non ſemel talibus inſaniis non ſolum interfui, ſed etiam præfui utpote „ Magiſter Scholarum & Doctor Juvenum, quibus ad iſtas vanitates non ſolum mo- „ do frœnum laxavi, ſed etiam ſtimulum addidi pro affectu ſtultitiæ, quo tunc infe- „ ctus eram, & in quo ſupra multos coætaneos meos profeceram. Cum autem pla- „ cuit ei, qui me ſegregavit de utero matris meæ, Auguſtenſis Eccleſiæ, & vocavit „ me ad altius & arctius propoſitum communis vitæ, continuo non acquievi carni & „ ſanguini. Nam relictis conſanguineis & couterinis fratribus tribus in Sæculo, ego „ aſſumptis mihi duobus in Regulari vita conſervabar, ad quam tertius frater a Scho- „ lis Franciæ reverſus me ſecutus reliquos duos in ſæculo reliquit, videlicet Ruodige- „ rum & Fridericum. Quos ambos Auguſtenſes Canonici ſuſceperunt in conſortium „ ſui, aliquantulum provocati amore mei, ſed magis attracti per felicis memoriæ He- „ rimannum tunc Auguſtenſis Eccleſiæ Antiſtitem. Quo defuncto ſucceſſit eidem „ Waltherus Epiſcopus, ad Regimen Eccleſiæ piger, utpote homo ſenex & grandæ- „ vus: attamen in exterioribus augendis valde utilis, non ſolum diſperſa colligendo, „ ſed inſuper hereditaria ſua bona, quæ multa erant, conferendo ſub firmiſſima & qua- „ ſi teſtamentali conſcriptione, ut quicunque Succeſſor ipſius eadem vel infeudaret „ ſive alio modo alienaret, ſub Anathemate maledictus Deo & Eccleſiæ redditurus „ eſſet rationem. Acceſſit ad hujus Anathematis confirmationem Sedis Apoſtolicæ „ Auctoritas: quia tunc Legatus Apoſtolicæ Sedis Octavianus cooperantibus illi tri- „ bus Epiſcopis, videlicet Walthero Auguſtenſe, Ottone Friſingenſe, Emehardo - - „ Epiſcopo, candelis extinctis excommunicavit ſucceſſuros Epiſcopos, qui de menſa „ Epiſcopi alienarent bona per jam dictum Waltherum Epiſcopum Eccleſiæ Augu- „ ſtenſi collata vel ab eodem recollecta. Aderant autem & huic ſententiæ intererant „ omnes Auguſtenſis Eccleſiæ Prælati, Abbates, Præpoſiti, Archidiaconi, & de aliis „ Epiſcopatibus multi, quorum unus ego fui.

Sed

„ Sed cum prædicto Episcopo Walthero successisset Chuonradus Episcopus, ita „ omnia Episcopalia bona dissipavit partim infeudando, partim impignorando, ut „ sicut hodieque apparet, mensa Episcopi antehac opulenta, nunc sit pene penitus de- „ stituta reditibus Episcopalibus. Hæc desolatio cum litterarum mearum testimonio „ per Augustenses Canonicos, maxime autem per fratrem meum uterinum jam di- „ ctum Ruodigerum delata est ad Romanum Pontificem Adrianum. Quo judicante „ ipse frater meus cæterique Canonici causam justam prosequentes addicti sunt pœ- „ nis, & Episcopus dilapidator dimissus est cum honore. Qui ad sua reversus ita „ excanduit in me ac fratres meos uterinos, ut omni bellua ferocior illis existeret, „ meque in ipsis, prout voluit & valuit, molestaret. Sed hæc ejus infestatio mitiga- „ ta est per Domnos Cardinales Heinricum Presbyterum Sanctorum Nerei & Achil- „ lei, & Jacinctum Diaconum Cardinalem Sanctæ Mariæ in Cosmidin. Qui median- „ te, simulque cooperante Welfone Duce reconciliaverunt nos in pace, ut ego pu- „ taveram, firmissima, sed ut postea persensi, dolosissima. Nam discedentibus Dom- „ nis Cardinalibus, qui unum de fratribus meis illic Decanum fecerant, videlicet „ Ruodigerum, quem etiam Domno Episcopo arctius commendaverant manu Episco- „ pi sibi data velut in Arrham Gratiæ ac pacis erga illum perpetualiter servandæ, „ ipse oblitus per manum datæ fidei eundem crudelius infestavit reperta occasione „ ex officio Decaniæ.

„ Instigavit namque ipsum Fratrem meum tunc Decanum, ut viriliter ageret in „ resecandis vitiis inolitis, & plantandis disciplinis tunc insolitis, quia desueverant in „ Dormitorio dormire, ac plurimi eorum ludicris vanitatibus occupati a Choro, a „ Capitulo se absentantes in sæcularibus desideriis evanuerunt. Quos cum restrin- „ gere studisset ipse Decanus juvante ad tempus Episcopo, Episcopus ipse, ut vidit „ Fratres adversus Decanum graviter exacerbatos, junxit se illis contra Decanum, „ compellendo ipsum Decanum, ut dimitteret Decaniam, nec prætendentibus nec „ prætendere valentibus Fratribus ullam causam, nisi voluntatem suam, quam dixe- „ runt & judicaverunt solam sufficere ad mutationem Decaniæ, quam nullus deberet „ ipsis invitis tenere. Hoc judicio gravatus Frater meus, cum propter imminens „ Schisma nesciret, quis inter duos Papas nominatos esset verus Petri Successor, ge- „ nerale appellavit Concilium, quod sperabatur cito habendum pro solvenda Quæ- „ stione ipsius Schismatis. Audita igitur hac appellatione gavisi sunt Fratres tan- „ quam porrecta sibi occasione contra Decanum, per id, quod in appellatione specia- „ liter non nominavit Victorem suum, sicut dixerunt, Papam, quem & Episcopus re- „ ceperat, & Curia Papiensis collaudaverat. Conclamabant ergo Episcopus & Fra- „ tres contumeliam factam Cæsari & suo Papæ Victori, cum salva utriusque Gratia „ potuerit hæc appellatio recepta fuisse, præsertim parato Decano in omni Prætorio, „ etiam coram Cæsare, suæ appellationis rationem reddere, quod injuste gravatus „ juste appellaverit Generale Concilium, quod exspectabatur futurum, quodque ipse „ Dominus Imperator pro suo jure nitebatur & adhuc nititur aggregare, non aliquas „ Ecclesiasticas personas ad judicium suum constringendo, sed eas benigne invitando „ ad Concilium, sive tam grande Consilium, quo exterminari possit grande periculum „ Schismatis ae dualitate Romani Pontificis, quem constat nisi unum esse non posse „ uno eodemque tempore, ita ut semper uno decedente atque uno succedente unitas „ perseveret in una universali Ecclesia. Nondum vero plenarie discussa hujus dua- „ litatis quæstione, cum duo Romani Pontifices dicuntur esse, non incongrue a gra- „ vatis Generale appellatur Concilium, quo talis Schismatis malum resecandum est, „ quod angularibus & particularibus Conciliis vix aut nullatenus resecari potest.

„ Appellatione igitur non indecedenter facta tunc ad Generale Concilium nimis „ incongrue Fratres Augustenses cum suo Episcopo fecerunt non tam angulare Con- „ cilium, quam Conciliabulum, in quo & dicebant: Quid faciemus, quia hic Deca- „ nus noster multa gravamina inducit? si dimittimus eum sic, omnes opprimemur. „ Unde nobis expedit, ut unus iste foras pellatur, & non omnes opprimamur, aut „ iram Cæsaris atque Victoris Papæ incurramus. Audito hujusmodi Consilio cogi- „ taverunt, ut expellerent eum simulato Cæsaris ac Victoris timore, quorum neuter „ sciebat, quid fieret. Vocatus ergo jam circa Vesperam ad illorum Capitulum præ- „ sente ac præsidente eorum Episcopo quasi altero Caipha sic est judicatus, quasi Vi- „ ctoris excommunicatus & Cæsaris proscriptus. Unde rebus omnibus nudatus & „ spoliatus præter sola instrumenta equitandi occasu jam solis imminente projectus „ est a Civitate. Remanserat autem in ipsa Civitate alter Frater suus & meus no- „ mine Fridericus tanquam semivivus, & incipiens mori, utpote jam diu ægrotans in

„ janua mortis positus. Hunc de domo sua, imo etiam de lecto ægritudinis ejicien-
„ do atque alimenta necessaria illi auferendo residuum spiritus, quo adhuc spirabat,
„ cruciatibus istis ejecerunt. Nam de domo sua pulchra primo ejectus in coquinam,
„ de coquina in textrinum, de textrino in pristrinum projectus (nec) habitaculum
„ neque habens victum, nisi emendicatum, coactus est per decursum fluminis descen-
„ dere. Nec enim aliquo vehiculorum genere duci potuit, sed navigio usque ad me,
„ deinde usque ad Fratrem nostrum uterinum Niuwemburgensem Præpositum gra-
„ tia medendi properavit. Sed homo ægrotus, sed vexationibus & victualium de-
„ stitutionibus vexatus, nullo Medicorum studio reparari valuit, eo quod nimis inva-
„ luerat infirmitas per Domnum Augustensem suosque fautores exulcerata & aggra-
„ vata, qui persecutus est hominem inopem & mendicum, & compunctum corde
„ mortificare studens in Zelo Herodiano, quo me Fratresque meos odivit, & quasi al-
„ ter Decius velut in Crate ferrea ustulavit. Carnifices denique urgentes ministra-
„ bant Carbones subter Cratem ferream, dum carnales carnalis Episcopi Consiliarii
„ consilia pessima ipsius induratæ nequitiæ suggerebant ad me cruciandum in Fratri-
„ bus meis, maxime autem in Fratre jam incipiente mori, quem non sinebant in do-
„ mo sua vel in lectulo suo mori, sed ejecerunt illum spoliatum & nudum.

„ Fieri autem potest, ut ad excusandas excusationes in peccatis dicant, vivere
„ non potuisse ipsum nec in ipsa domo sua propter vehementem ipsius infirmitatem.
„ O si mihi nunc vel in Sede Apostolica, vel in throno Regni Davidici daretur alter
„ David sive prophetans, ut decet Papam, sive regnans, ut decet Imperatorem, non
„ esset mihi dubium, quin gravissime puniret istud homicidium nullatenus per hoc
„ excusabile, quod ille, quem occiderunt, cujus mortem acceleraverunt, vivere non
„ poterat, post ægritudinis immanem ruinam Augustensibus cunctis notam, nec Dom-
„ nis Cardinalibus, qui in Domo ejus manserunt, ignotam. Ille namque Amalecites,
„ qui Saul Regem occiderat, per hoc apud Regem David excusari non potuit, quod
„ dixit de Saul: *Sciebam enim, quod vivere non poterat post ruinam.* Saul quippe
„ graviter vulneratus incumbebat super hastam suam suo proprio gladio graviter sau-
„ ciatus, & revera vivere non poterat post ruinam. Sed tamen ille Amalecites, qui
„ mortem ejus acceleraverat addendo vulnus vulneribus, judicante David reatui san-
„ guinis addictus est, & propter homicidium perpetratum velut homicida judicatus
„ est. Ipse autem Frater meus taliter occisus beata morte obiit: quia sentiens im-
„ minere sibi exitum vitæ mortalis ad immortalitatis Auctorem confugit sæculo re-
„ nuncians & jugum Domini suscipiens, regularem vitam professus in Cœnobio San-
„ ctæ Mariæ Niuwemburgensi. Clamor tamen sanguinis & mortis ejus Deo volen-
„ lente audietur, & hic in Ecclesia peregrinante longo incolatu, de quo in primo Can-
„ tico graduum supra egimus, & in Ecclesia sursum regnante, *unde veniet auxilium*
„ *mihi* gradui secundo innitenti, prout subvenire dignabitur ipse, cui dico: *Auxilium*
„ *meum a Domino, qui fecit Cœlum & terram.*

„ Porro spolia prædictis Fratribus meis ablata, si Deo placet, cum vel Apostoli-
„ ci vel Imperialis Regiminis Deo aspirante arridebit prosperitas, requirentur faven-
„ te Dei Clementia vel a me vel ab aliquo Successore meo in Richerspergensi Cœ-
„ nobio, in quo, cum adhuc vivat Fratrer superstes, jam dictus Decanus, quem so-
„ lum jam contingunt bona ipsis duobus Fratribus ablata & Ecclesiæ Richerspergensi
„ oblata, ipsa Ecclesia, in qua superstes Frater vivit, qui se suaque ipsi Ecclesiæ ob-
„ tulit, judicium exposcet vel hic, vel in ultimo examine, quando *stabunt justi in ma-*
„ *gna Constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum,*
„ sicut ipsi Augustenses abstulerunt labores Fratrum meorum computatos in Benefi-
„ ciis, in libris, in vestimentis, in ædificiis aliisque Bonis mobilibus & immobilibus
„ ultra pretium ducentarum marcarum. Dico autem *labores eorum* non solum sua
„ propria, sed etiam Ecclesiastica Beneficia, quæ per alios alienata ipsi cum labore ma-
„ gno recollegerunt, & ex parte suis pecuniis redemerunt, quæ nunc ab inimicis eo-
„ rum possidentur, quibus propter mortiferas vexationes Friderico nostro illatas re-
„ cte ac vere dici potest: *Occidistis, insuper & possedistis.* Parum quippe aut nihil
„ differunt ab his, qui dixerunt: *Venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem*
„ *ejus.* Atque utinam pretium sanguinis ejus provenisset in sepulturam peregrino-
„ rum, videlicet in requiem & consolationem Religiosorum sursum in Cœlis conver-
„ santium, & hic in terra peregrinantium, esset hoc utique magna consolatio nobis
„ Fratribus adhuc superstitibus. Nunc autem sola hospitali domo excepta, quam pau-
„ peres habent, pretio sanguinis & mortis ejus ditati sunt, qui eum pariter cum Epi-
„ scopo suo cruciaverunt mortiferis vexationibus, quorum præcipui sunt Sigfridus

Præ-

„ Præpositus, Hermannus Plebanus, Frater ejus Oudalricus, Tiemo Archidiaconus, „ qui quali fama vel potius infamia sint notabiles, liquido cognoscetur, si talem se „ ostenderit Romanus Pontifex, ut ei confidenter dici possit: *Fili hominis fode pa-* „ *rietem.* Nam perfosso pariete illo intus luteo, nec foris dealbato apparebunt ma- „ jores abominationes, quam nunc sint perpetratæ in duorum Fratrum nulla culpa „ notabilium depulsione. De qua, ut perfecte pœniteant, optamus & oramus.

„ Et quidem nunc altero Fratrum defuncto, & sicut expositum est, occiso, alte- „ ro vero sub Regula Beati Augustini apud nos religato, non est, qui repetat vel De- „ caniam vel Canonicales Præbendas. Attamen, qui eas injuriose abstulerunt, Sa- „ crilegium commiserunt judicante Papa & Martyre Calixto; qui in suis decretis „ ait: *Decaniæ præbendæ, cæteræque res Ecclesiæ eleemosynæ sunt fidelium, pretia pec-* „ *catorum, redemptiones animarum, patrimonia pauperum, quæ gratis debent accipi,* „ *gratis dari, unde pauperes Christi pasci debent, quas legibus debent obtinere & eroga-* „ *re. Quas qui legibus obedienti abstulerit, sacrilegus & Judæ proditori similis ha-* „ *beatur. Qui vero inobedienti dimiserit, bonoris sui reus judicetur.* Ab hac sen- „ tentia Romani Pontificis & egregii Martyris Calixti non discordabit, quisquis est „ vel erit Successor ejus legitimus, qualis erat Sanctæ Memoriæ Papa Eugenius mi- „ hi, ut notum est, Clementissimus, quod adhuc patet ex Litteris ipsius ad meam par- „ vitatem clementissime directis. Item Litteræ aliorum Pontificum Romanorum In- „ nocentii, Cœlestini, Lucii ad me directe satis indicant, quanta dignationis Aposto- „ licæ clementia fui habitus illorum tempore, qui me noverunt, quosque ego novi.

„ Sed Adriano Papa, qui me non cognovit, præsidente traditus sum in manus „ hostium. Nam Litteræ nostræ verum testimonium continentes contra Domnum „ Augustensem devenerunt in manus ejusdem Augustensis me meosque fratres odio „ habentis. Quis traditor fuerit in Curia, non est mihi notum, sed hoc scio, quod „ antehac nunquam mihi sic accidit, cum plurima scripserim Pontificibus Romanis „ me diligentibus & tuentibus contra meos adversarios, quales multos habui certans „ pro lege Dei, maxime in temporibus Schismatum Burdini, & Petri Leonis, a quo- „ rum fautoribus multa contraria sustinui, sed juvante Gratia Dei, atque tuente me „ Apostolicæ Sedis Auctoritate cum Sancta & in Sancta Ecclesia triumphavi, & ad- „ huc de imminente Schismate triumphum spero, licet multiplicati sint, qui nunc tri- „ bulant me dicentes animæ meæ: *Non est Salus in Deo ejus.* Hucusque Gerhohus.

VI.

Chunone ad Superos translato, Sors cecidit super CHONRADUM, cui similem Pollinga aut nullum, aut certe paucos habuit. Erat is vulgo dictus *Chonradus de Pollinga*, an a loco Originis vel Professionis, nescimus; Vir vitæ venerabilis, strenuus, fidelis, prudens & familiaris, ac eo ipso tempore, quo a Fratribus electus Prælaturæ munus, licet invitus, in se suscepit, Sancti Hartmanni Episcopi Brixinensis, nescio, an dicam, *Capellanus*, *Director*, aut *Vicarius generalis in Spiritualibus æque ac temporalibus, communiter* ab omnibus *alter Episcopus seu Magister Episcopi* appellatus. Quamprimum Hartmannus ex Præposito Canonicorum Regularium Claustro-Neoburgi ad Insulas Brixinenses vocatus fuerat, adscivit is ex Collegio Pollingano in Socium laborum suorum Chonradum nostrum, Virum omnibus virtutibus præditum, litteris ornatum, ac Sancta sibi Familiaritate jam dudum intime conjunctum. Unde autem Familiaritas ista Originem sumpserit, non est tam facile dicere. Persuasio quædam est, Hartmannum æque ac Chunradum, quo minus Pollingæ, aut in hac saltem vicinia natos, in Schola certe Chunonis ambos esse educatos, aut saltem aliquanto tempore conversatos; Persuasionem hanc firmat Donatio cujusdam Prædii, in Vicinia nostra siti, facta nobis a Sancto Hartmanno, inferius ad annum MCLXIII. recitanda; & quamvis Biographus ejus Anonymus ille Canonicus Claustro-Neoburgensis apud Hier. Bezium T. I. Script. Rerum Austriacarum pag. 495. scribat: *Hartmannum in Territorio Patavienſi ortum - - - Parentibus non valde magnis juxta Nomen Magnorum - - Infantia teneriori decursa, Parentum Oblatione traditum esse Monasterio Sancti Nicolai in Patavienſi Civitate litteris erudiendum, ut secundum Regularem Canonicorum Professionem Domino ibi famularetur;* Certum tamen videtur esse, Hartmannum in sua adhuc tenera ætate apud nos conversatum esse, vel quod Pater aut Mater ejus hic locorum, aut saltem in Vicinia suos Natales habuerit, quod nos suspicamur, aut alia ex causa adhuc latente, donec plenior illucescat Dies. Si notius nobis esset Genus Hartmanni, plura utique liceret e tenebris eruere, quæ nunc satius est,

dum non nisi divinare debemus, silentio supprimere. Certe ipse Biographus Hartmannianus supra a nobis allegatus non videtur sufficientem habuisse de ejus Prosapia notitiam, quam ipsam, ut fatetur, ex traditione collegerat; alias terminis tam generalibus, tamque ambiguis abstinuisset utique, nec dixisset duntaxat, quod *in Territorio Patavienſi ortus sit Parentibus non valde magnis juxta Nomen Magnorum*; neque enim Natales, nec Prosapiam, nec Nomen Parentum, nec locum Nativitatis, nec quidquam aliud profert. Ex Documentis autem Seccoviensibus P. I. Diplom. Ducatus Styriæ §. XVI. ab Erasmo Frælichio, docto S. J. Sacerdote nuper editis discimus, Patrem *Hartmanni* vocatum fuisse *Popponem*, & Matrem *Azewib*; Genus tamen utriusque adhuc ignoramus. Id interea tacendo præterire non possumus, Hartmannum, quoad viveret, dilectum suum CHONRADUM, a cujus ore unice pendebat, nunquam a se dimisisse, etiamsi hic jam fuerat in Specula Pollingana constitutus, ceu per decursum videbimus.

Etsi autem CHONRADUS, corpore utplurimum absens, non nisi admodum raro, aut certe non sine suo Hartmanno, cujus lateri in omnibus negotiis ac itineribus adhærebat, Pollingam inviseret, mente tamen illam semper adeo præsentem habuit, ut in Spiritualibus æque ac temporalibus rebus nihil unquam negligeret, quod aut pro ampliando Cultu S. Crucis, aut pro restauranda Disciplina Canonica, aut pro Augendis Redditibus Famulorum Dei profuturum speraret.

Erat tunc temporis, quando CHONRADUS ad Prælaturam venerat, Advocatia Canoniæ Pollinganæ adhuc penes Nobiles de Wilheim, sic dictos, quia hac Villa Pollingana olim inbeneficiati erant. Id patet manifeste ex duobus Documentis coævis, quæ ex Rotulo nostro omissis aliis hic adscribo. Primum sic habet:

Notum sit omnibus Fidelibus Christi tam futuris, quam præsentibus, quod Prædium Odratingen situm, quod Imma Uxor Odalrici de eadem villa, quamvis injuste, possederat, dimidium scilicet Mansum, de quo inter ipsam & Fratres Monasterii Pollingensis controversia exstiterat, Boto de Igilingen medius intervenit dato Precio ipsi Immæ, & Filiabus ejus, ac Marito ejus Rodegero litem ipsam diremit, & per Manum Marquardi de Marpach, cui delegatum fuit, Ecclesiæ Domini Salvatoris Pollingæ rogante & agente ac præsente eadem Imma, impetrante & suscipiente etiam ejusdem Ecclesiæ Præposito CHONRADO, & Advocato Bernardo contradidit. Quod testantur prioris Traditionis testes Hartman de Tutenbusen, Rodeger de Riet, Becilinus de Chirhdorf, Marquart de Marbah, Gerhart de Beckingen, & cæteri supra taxati. Compositio hæc primo statim aut altero Anno Regiminis inita est a CHONRADO sub Advocato Bernardo. Alterum Documentum brevi post subjectum sic habet:

Notum sit tam futuris, quam præsentibus, quod quædam Mulier Nobilis Adelheit Nomine, Filia Bernhardi de Rotese Prædium suum, quod Magis habuit (locus hic Tyroleos prope Meraniam nunc Maias seu Mais vocatur) *& quod ei a Patre & Fratribus in Partem hæreditariam provenit, tradidit Ecclesiæ Domini Salvatoris Pollingæ, pro quo cuidam Herburgæ Ministeriali Domni Adalberti Comitis de Tyrol data sunt XXX. talenta ab eadem Ecclesia, & eo amplius, quæ idem Prædium in Beneficio & Vadimonio habuit. Hujus rei testes hi, Bernhardus Advocatus ejusdem Ecclesiæ, Bernhardus, & Engilingus & Gebino Filii ejus, Hartman, & Aribo, & Adelbertus de Tutenbusen, Rodeger, Odolscalc, Heribort de Rieth, Gotescalc, Berhtold de Perge, Sigibot, Menhart, Chonrat, Alberih, Chonrat de Wilheim, Arnolt, Wernher de Bobberc, Gerolt, Hademar, Rodeger, Swiker de Odratingen, Waltger, Heinricus, Adelbertus, Lantfrit, Ribart, Chonrat, Odescalc, Reginhart, Gerwic, Chonrat, Berhtold, Waltger, Bernhart, Rembertus de Pollinga.*

Cum autem Nobiles isti turbulentis illis temporibus, ubi quisque pro suo affectu Præpotentia sua abutebatur, aut forte non satis essent potentes, ut ab injustis oppressionibus Ecclesiam nostram defenderent, aut certe quandoque indulgentius agerent, quam par erat, aut ipsi etiam in exigendo Jure Advocatitio excederent, CHONRADUS totus in id incubuit, ut huic Malo Remedium afferret. Res hæc suis difficultatibus non carebat; sed cum Anno 1156. Hartmannum ad Comitia Ratisbonensia comitaretur, ubi lis inter duos Henricos coram Friderico Imperatore finita, & Henricus Leo Bavariæ Ducatu investitus erat, apud novum Principem præcedente & intercedente Hartmanno tam valide se insinuavit, ut jam tunc Protectionem suam specialem Henricus ipsi promitteret. Verum hoc nondum satis. Cum paulo post Bernardus, qui huma-

hucusque Ecclesiæ nostræ Advocatus exstitit, ex hac vita, ut videtur, excederet, adeo humanum ac liberalem sese Henricus erga Ecclesiam Domini Salvatoris in Pollingen exhibuit, ut non solum ad Preces Chonradi ab Hartmanno Episcopo Brixinensi Advocatia ejus investiri se passus sit, sed insuper hæc pactum inierit, ne aut ipse, aut alii Successores eandem Advocatiam alteri delegent, sed Monasterium Pollingense perpetuis futuris temporibus immediate solis Bavariæ Ducibus subjectum permaneat. Diploma seu Litteræ Reversales Henrici sic sonant:

In Nomine Sancte & individue Trinitatis. Heinricus divina Clementia Bawarie atque Saxonum Dux. Quotiescunque super Ecclesiasticis Negotiis Religiosorum Peticiones admittimus, a Christo, cujus Ministri sunt, devotionem nostram remunerari æterna retributione non dubitamus. Quapropter notum esse volumus, tam præsentis quam futuri temporis Christi Fidelibus, quod Nos ad Peticionem Præpositi & Fratrum Pollingensis Ecclesiæ Advocatiam ejusdem Loci a Domino nostro Hartmanno Venerabili Sancte Brixinensis Ecclesie Episcopo feodali Jure recepimus, eo nimirum tenore, ut nunquam a Manu nostra, vel Hæredum nostrorum ad Sub-Advocatos vel Vicarios beneficiali Jure descendat, sed personaliter Ditioni ac Protectioni Nostræ pertineat, & si forte in aliquo casu hoc per Nos vel per legitimos Successores nostros inmutari contigerit, prædicti Fratres reclamandi, & alium sibi Advocatum eligendi liberam habeant Facultatem, factumque existimatione careat. Præterea decernimus nullam Exactionem vel paratam a nobis, vel a Vicario nostro, seu Heredum nostrorum inibi fieri, nisi juxta Antiqua Jura, & Constitutiones Imperatorum vel Regum. Emolumentum enim nostrum vita æterna. Ut ergo hujus Deliberationis vel Constitucionis nostræ solempnitas rata permaneat, Cartam hanc conscribi, & Sigillo nostro insigniri jussimus. Testes vero qui huic actioni intererant hi sunt Fridericus palatinus Comes, Marchio Bertoldus, Adelgoz Augustensis Advocatus, Eberhardus de Vrichenthorp, Heinricus de Wida.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCLX. Indictione VII.

Anno Imperii Domini Friderici invictissimi Romanorum Imperatoris VI.

Hoc ipso Anno supra millesimum centesimo sexagesimo consecravit ad Instantiam Chonradi nostri Hartmannus Brixinensis Præsul Indictione VII. III. Nonas Novembris magna cum Celebritate duo in Ecclesia nostra Altaria, quæ nescio Chonradus an Hartmannus ipse novo splendore fieri curaverat; Unum ex his a Sancta Cruce nomen accepit & titulum, quia Imago Domini Salvatoris e Cruce pendentis suam ibi deinceps Sedem habeat; alterum autem a Beata Magdalena. Et vix non persuademur, Solemnitati huic interfuisse etiam Henricum Leonem, ibique ab Hartmanno Episcopo Advocatia Ecclesiæ Pollinganæ fuisse investitum. Diploma quidem jam recitatum, quo idem Dux gloriosus Advocatia Pollingana ab Hartmanno investitum se agnoscit, loco ac Die Dati caret; alias autem scimus, Henricum circa hæc tempora *in Castro suo Landespurch* ad Lycum fluvium, sex circiter horas Pollinga distante, tanquam in Confinio Bavaras inter & Suevicas terras amœnissimo, dulces sæpe moras traxisse; unde facile fieri potuit, ut ad tantam solemnitatem invitatus Pollingam excurreret. Sive autem huic conjecturæ locus sit, sive non, id capere non possumus, etiam ex Scriptoribus domesticis, quos secutus est Raderus, dum agit de Sancto Hartmanno pag. 269. fuisse quosdam, qui autumarunt, Advocatiam Ecclesiæ Domini Salvatoris Pollingæ stetisse quondam penes Episcopos Brixinenses: *fuerat in ejusdem* (Hartmanni) *tutela* (ait Raderus) *uti & priorum Episcoporum Pollinganum in Boica haud procul Weilhaimio Opido nobile & perantiquum Monasterium* (*quod etiam Prædio avito Obrolvingano, cum ex Conventu Principum, quem Imperator Moguntiaci celebrarat, rediret, auxit, natum ibi nonnulli existimant, ut mihi Præses Cœnobii Kilianus coram retulit*) *id inquam Asceterium, quod longius abesset Brixina, Henrico Leoni Bojorum & Saxonum Principi in Clientelam volentibus & petentibus Patribus Pollinganis commisit, cujus hodieque Tabulæ extant Anno* cIↃ. C. LX. *signatæ, & apud Hundium expressæ, quorum nos Autographum vidimus.* Ita Raderus. Sed ut candide loquar, quamvis Hartmannus, ejusque Prædecessor Reginbertus multa nobis bona fecerint, litteris consignata, in nulla tamen Charta Archivii nostri eos legi *Titulo Advocati* honoratos; imo eodem tempore alios Advocatos non lego ab annis fere nonaginta, quam duos Bernardos, Patrem scilicet & Filium, *Nobiles dictos de Wilheim*, ut jam ostendi. Si quis dicat, *Sub-Advocatos* eos fuisse Præsulum Brixinensium; si id probet, non contradico; attamen hunc ipsum *Titulum Sub-Advocati* nuspiam inveni. Quod aut Henricus Leo ad Petitionem Præpositi & Fratrum Pollingensis Ecclesiæ Advocatiam ejusdem loci ab Hartmanno Episcopo Brixinensi feudali Jure receperit, non sequitur Ad-

vocatiam prius penes ipſum fuiſſe; imploratus enim a Fratribus Interceſſorem agere potuit, quem & egiſſe, cum Summis Principibus acceptiſſimus fuerit, non dubitamus.

Cæterum ſub novo hoc Advocato Pollinga brevi aliam faciem induit, cum multa Prædia Eccleſiæ Domini Salvatoris aut fuerint de novo donata, aut adjudicata, aut reſtituta. Ex multis aliqua ſeligo. Sic de Prædio & Capella, ſitis in Riet, litem nobis movit Berhtoldus de Hohenwanc, plane temerariam, utpote jam diu poſſeſſis a nobis. Hanc Henricus breviter ſic finivit:

Notum ſit omnibus Fidelibus Chriſti, quod Prædium Riet ſitum cum Capella poſſederunt Otrammus & Filius ejus, qui fuerat de Familia Eccleſiæ Domini Salvatoris facta lite inter Fratres ejusdem Eccleſiæ, & Berhtoldum de Hohenwanc adjudicatum eſt Eccleſiæ Domini Salvatoris judiciario Ordine coram Henrico Duce Bavariæ & Saxoniæ, & Berhtoldo Comite de Anedebſe. Hujus rei teſtes ſunt hi, Fridericus & Otto Palatini de Witelineſpah, Heinricus Præfectus de Regenſpurc, Heinricus de Stoufen, Heinricus de Buron, Eberhart de Frichendorf, Hartman & Fratres ejus Harwicus, & Walchon de Williburgeriet, Adelbertus de Pfafenhoven, Chonrat de Irenesburc, Berhtold de Tombrunnen, Heinricus de Widah, Manegolt de Sibenaiben, Jordan, Heinricus de Burſen, Ditericus, eo tempore Præpoſitus Ducis Heinrici, de Cebmanneshuſen, Adalbertus de Bittengow. Poſt hoc vero Giſila Miniſterialis Brixinenſis Eccleſiæ accepit illud de Manu Fratrum Pollingenſium ad Servitium trium Denariorum ſingulis annis usque ad obitum ſuum. Hujus rei teſtes ſunt Rodegerus de Riet, Rodolfus, Marquart, Heriman de Bitengow, Engilbard de Mamenhoven, Chonrat de Wilheim, Heriborte, Chonrat, Odalricus de Riet, Menhart, Chonrat de Wilheim. De Congregatione Wernher Præsbiter & Decanus, Chonrat Præsbiter, Dietericus Sub-Diaconus, Ortolf, Heinricus, *Dietericus, Manegolt, Rodolf. De Fæmilia vero hi Ribart, Lantfrid,* Heriman, Heriman, *Odolſcalc, Odolſcalc, Aribo, Menhart, Marquart, Gerlob, Lantfrit, & alii quam plures de eadem Familia. Geſta ſunt autem hæc ab Incarnatione Domini Anno M. C. LXII. quo etiam deſtructa eſt Mediolanum, & quo celebratum eſt Concilium in Decollatione S. Joannis B. in Epiſcopatu Biſunti ſuper Fluvium Saona, cui interfuit Fridericus Imperator Romanus & Ludewicus Rex Franciæ, &* Heinericus *Dux Saxoniæ & Bavariæ. Factum autem Judicium de Prædio Riet ſito Eccleſiæ Poll. in Caſtro Landeſpurch coram Principibus ſupra taxatis cum quibus ipſe Dux idem adiit Concilium.*

Prædium hoc cum Capella cenſemus id ipſum eſſe, quod nunc vocamus *Pollingerriedt*, Parochiæ Ebrolvinganæ, & adhuc poſſidemus.

Alia Judicaturæ Notula ſuper Prædio in Odratingen ſic habet:

Notum ſit omnibus Fidelibus Chriſti, quod Prædium Odratingen ſitum in ſuperiori Villa Manſus integer, & dimidius cum Molendino in inferiori, quod poſſederant Odalricus, qui fuit de Familia Domini Salvatoris Pollingæ, & Lantfridus Filius ejus hæreditario Jure, cum lis inde facta fuiſſet, a multis adjudicatum eſt Eccleſiæ Domini Salvatoris Pollingæ coram Judicibus Heinrico Duce & Berhtoldo Comite de Anedebſe: inſuper & prædictus Lantfridus de Odratingen pro remedio Animæ ſuæ idem Prædium tradidit Eccleſiæ eidem cum unica filia ſua. Eodem tempore dimidius Manſus Arbenriet ſitus, quem poſſederat Heinricus Filius Meregarte, qui fuit de Familia Domini Salvatoris Pollingæ, eadem ratione, & eodem Jure adjudicatus eſt eidem Eccleſiæ. Hujus rei teſtes ſunt Walchon de Steinbach, Hartman de Tutenhuſen, Arebo de Tatendorf, Rodeger de Riet, Grifo de Anedebſe, Engilbart de Mammhoven, Sigibot, Chonrat, Albericus, Menhart, Chonrat, Heinricus, Chonrat, Heinricus, Heriman, Mereboto de Wilheim. Gerolt, Hademar, Rodeger, Sigfrit, Switger, Chonrat de Odratingen, Heinricus, *Chonrat, Bernhart, Engilbart, Odalſcalc, Menhart, Marquart, Adelbertus,* Heriman, *Berhtolt, Waltger, & alii de Pollinga.*

Subjungimus huic aliam Conventionem eodem tempore factam, ex qua Lector cognoſcet, qualiter etiam ſub Chonrado Præpoſito Scholæ Pollinganæ floruerint, & nobiles ibidem pueri educati, litterisque inſtructi fuerint. Sic habet:

„ Notum ſit omnibus Fidelibus Chriſti, tam futuris, quam præſentibus, quod
„ Eckehardus de Werde delegavit Prædium Walhenſpah ſitum, duos ſcilicet Man-
„ ſos, pertinens ad Monaſterium Rote in Manus Filii ſui Hugonis conſervandum Bern-
„ gero de Pfafenhoven, qui emit illud XX. & VI. Talentis Ratisponenſis Monetæ a
„ Fratribus Pollingenſis Monaſterii quibus uſus ipſius tunc pertinuit, ipſi & Uxori ejus
Hilti-

„ Hiltigundæ & Filiis ejus Berngero, & Chonrado & cæteris Filiis ejus, factum est „ autem hoc Peticione Diemotæ & Odalrici de Johhusen, & Eberhardi de Fricchen- „ dorf. Hujus rei testes sunt hi. Rodegerus, & Heinricus, & Filius ejus de Lindahe, „ Bernhart, Berhtolt, Sizo Wirnt, Pero de Pfafenhoven, Aribo & Gotefrit de He- „ tenhusen, Adelbertus de Pollinga. de supra dictis vero Talentis - - - t' est, & „ vestitus, & Litteris instructus est Puer Pabo Filius Diemodis de - - husen in Mo- „ nasterio Pollingensi pæne per annos XII. cætera autem attributa sunt - - - Ide „ Sorori ejus inibi perpetuo mansuræ.

Eodem adhuc anno, nempe sexagesimo secundo supra millesimum centesimum magnam Pollingensibus Fratribus Gratiam fecit idem Dux Henricus, ceu ex sequenti Traditione constat:

„ Notum sit omnibus Fidelibus Christi, quod Rodegerus de Pforzheim tradidit „ Prædium suum Ecclesiæ Domini Salvatoris Pollingæ in eadem Villa situm, Mansum „ unum, Germaringen dimidium, Sligen dimidium, & IIIItam partem unius licentia „ & Authoritate Domini sui Heinrici Ducis. Hujus traditionis testes sunt Rotper- „ tus, Rodegerus, Otto, Walther, Alewicus, Alewicus, Heinricus, Purchart, Hein- „ ricus Præsbiter, Dietericus, Marquart, Heinricus de Pforzheim, Gerunc Præsbiter, „ de Sligen. Ipse Dux Heinricus ipsa Prædia eidem Ecclesiæ concessit petente eodem „ Rodegero in Castro suo Landespurch, & cæteris Ministerialibus licentiam indulsit „ conferendi seipsos, & amicos & Filios, & Filias ad Monasterium Pollingæ. Hujus „ rei testes sunt Gotefrit Comes de Rumesperc, Heinricus de Stoufe, Manegolt de „ Sibenaichen, Heinricus de Berdernowe, Heinricus de Dahsperc, Hartman de Si- „ benaichen, Heinricus de Ubingen, Heriman & Ortolf de Boholon, Odalricus de „ Sandow, Adelbertus & Sigbot de Bitengow, Sigbot de Stoufen.

Anno statim insequente, Hartmannus Episcopus Brixinensis in ipsa Inventione Sanctæ Crucis, quod Festum jam tum summa cum Solemnitate apud nos habebatur, Pollingæ adfuit, & fors etiam ob Reverentiam Salvatoris e Cruce pendentis Divina hic habuit. Id omnino certum est, in hac ipsa die tradidisse nobis illud Prædium suum Ebrolvingen situm, ut Fratres hac etiam die lautius deinceps haberentur. Traditio hæc ita sonat:

„ Notum sit omnibus Fidelibus Christi, quod Venerabilis Hartmannus Brixinen- „ sis Episcopus Anno ab Incarnatione Domini MCLXIII. in Inventione Sanctæ Cru- „ cis rediens a Curte Regali Imperatoris Friderici quæ habita est Mogontiæ, cum & „ ipsa destructa est, tradidit Ecclesiæ Domini Salvatoris Pollingæ Prædium suum Ebrol- „ vingen situm, Mansum unum, quod postea accepit Arnoldus Miles d. Bernhardi a „ Fratribus Ecclesiæ ejusdem non in Beneficium, sed in servitium more Coloni, scili- „ cet duarum Urnarum in Inventione Sanctæ Crucis eisdem Fratribus reddendarum „ usque ad obitum suum, quod nullus Filiorum suorum Hæreditate Jure Beneficii pos- „ sidere poterit. Hujus rei testes sunt hii Chonradus Præsbiter de Pollinga, Hein- „ ricus Præsbiter de Uugene, Regenhart Purchart & Filius ejus Purchart de Velles, „ Arnolt Wigant de Rot - - - cker & Fridericus de Brixen, Rodeger de Riet, „ Rodeger de Pforzheim, Wernher de Uffingen, Chonrat, Chonrat, Odalricus de „ Wilheim, Rotpertus de Riherspuren, Hartman, Marquart de Tutenhusen, Hart- „ man de Bartchirchen, Odalricus de Perge, Fridericus & Marquart de Pisenberc, „ Arnolt Wernher de Bohperch, & plures de Familia F. F.

Diximus supra, Persuasionem nostram, quam de Natalibus, & Educatione Hartmanni hic locorum habemus, firmari quodam modo Donatione hujus Prædii. Qui enim habuerit Sanctus Præsul Prædium seu Allodium aliquod in nostra Vicinia, ad se pertinens, & quod vix horæ spatio Pollinga distat, situm in Ebrolvingen, seu ut nunc scribimus in Eberfingen, nisi illud hæreditate paterna, aut materna, aut saltem avita acquisierit? accedit, hoc ipsum Prædium, quamvis in juniore Charta, expresse nominari avitum ejus Prædium, ceu illud etiam Raderus vocat; ex quo sequeretur, saltem Majores ejus hoc Prædium in nostra Vicinia aliquando possedisse, & ab his tandem ad Ipsum jure utique hæreditario devenisse. Nos hoc Prædium adhuc possidemus. Verum licet Hartmannus sit ortus *Parentibus non valde magnis secundum Nomen Magnorum*, ut loquitur ejus Biographus, quemque loquendi modum nimium deprimunt Hundius & Raderus, certum tamen est ex Ligurino Guntheri, Poetæ coævi, Hartmannum habuisse *Natales sanguine conspicuos*, ac saltem in Ordine Nobilium constitisse. hic L. VI. pag. 372. Editionis Reuberianæ de Friderico Imperatore Barbarossa ita canit:

Rurſus Vangionum Campos, Luthramque reviſit
Regalesque ſibi, quos ſtruxerat, ipſe Penates
Incoluit, paucis ſedata Mente diebus.
Dum ſibi Conſilio Sanctorum cuncta Virorum
Rite gerenda putans Vicinis munera larga
Erogat Eccleſiis, turbæque benignus egenti
Dilargitur opes, Auctorem nactus in hac re
Hartmannum meritisque gravem formaque venuſtum
Sanguine conſpicuum: qui tempore Præſul eodem
Brixinenſis erat, cunctis quos Teutona tellus
Tunc habuit, Claræ Prælatus Nomine Famæ.
Unde Viri Monitis ad magna Negotia tendens &c.

Radevicus autem, itidem Coævus Author, Canonicus Friſingenſis, dum de hac ipſa Imperatoris Expeditione loquitur, L. I. C. XIV. ſic habet: *His autem in Negotiis* (Fridericus) *ſpecialem habebat Præceptorem, & ſalutis animæ ſuæ fidum Secretarium Hartemannum Brixinorenſem Epiſcopum, Virum qui tunc inter Germaniæ Epiſcopos Singularis Sanctitatis opinione, & auſterioris vitæ converſatione præeminebat &c.*

Cæterum quis fuerit ille Chonradus Præsbiter de Pollinga, inter Teſtes hujus Traditionis primus, an Chonradus Præpoſitus ipſe, ob humilitatem forte ſe ipſum non niſi Præsbiterum de Pollinga ſubſcribens, an alius ex Gremio Canonicorum, quorum tres tunc temporis Nomine Chonradi inſigniti erant, neſcimus. Id autem Annotatione adhuc dignum cenſemus, unum ex teſtibus hic nominari Fridericum de Brixen: Fridericum hunc alium non fuiſſe putamus, quam de quo Liber Donationum Brixinenſium, cui Rubrica eſt B. B. B. hæc verba habet: *Hartmannus dedit Friderico, & Uxori ſuæ Berbich Manſum illum Roduncb, in quo ædificaverat ſibi Caſtrum* (nunc Trunt vocatum teſte V. C. Roſchmanno in Documentis de B. Hartmanno mecum perbenigne communicatis) *quod ſuum erat Beneficium.* Hoc *Caſtrum a longe in Monte vicino, & celſiori Colle prope Brixinam* (addit in notis Roſchmannus) *haud equidem amplæ, ſed ſatis modicæ ſtructuræ, ferunt B. Hartmannum exſtruxiſſe ad æſtatis refrigerium, quod Brixinenſibus ob vehementes ſolis calores neceſſarium eſt.* Jam hunc ipſum Fridericum, qui poſtea fuit ex Miniſterialibus Eccleſiæ Brixinenſis, fuiſſe ex Familia nobili dictorum de Witoltshoven & Ebrolvingen, in quibus duobus locis, uti etiam Pollingæ hi ſedem ſuam & Prædia ſua potiſſima habuerunt, conſtat ex Documentis indubiis: ſic idem Fridericus inter teſtes alicujus Traditionis, nobis factæ ab Amelgero Miniſteriali Brixinenſis Eccleſiæ, primus expreſſe vocatur *Fridericus de Witoltshoven.* Videatur Rotulus N. 42. Anno 1173. II. Idus Februarii idem Fridericus de Witoltshoven tradit Prædium ſuum ſitum in Waltrammeſperch, quod eum hæreditario Jure attigit (Prædium hoc in Walterſperg duabus Pollinga horis diſſitum adhuc ad nos pertinet) ibidem N. 39. & rurſus N. 45. Idem *Fridericus Miniſterialis Brixinenſis Eccleſiæ tale Prædium, quale ipſe in Pago Witolteshoven dicto poſſedit, in paſcuis & pratis, & Agriculturis, Eccleſiæ Sancti Salvatoris Pollingæ potenti Manu ſimul cum inveſtitura contradidit &c.* quod factum eſt Anno 1176. XV. K. Mart. ſub teſtibus Conrado, Ludewico, & Ottone de Ebrolvingen. Hæc omnia autem, nempe quod Hartmannus Epiſcopus Brixinenſis donaverit nobis Prædium ſuum Ebrolvingen ſitum, quod is ipſe factus Epiſcopus aſſumpſerit in Miniſterialem Eccleſiæ ſuæ Fridericum de Witoltshoven, qui ſua Prædia in noſtra Vicinia habuit &c. innuunt plane aliquam ſpecialem Conjunctionem, forte etiam ſanguinis, quam tamen hucusque ſufficienter probare non poſſumus. Sed fere extra rhombum ambulamus.

Miſſis aliis compluribus Donationibus ac traditionibus, quas ſub Chonrado Præpoſito eodem fere tempore Wulfliez de Pollinga, Heinricus de Mungiſingen, Rodegerus de Riet, Adalbertus de Perge Miniſterialis Auguſtanus, Arnoldus de Piſenberc, Eberhardus & Filii ejus de Oulſtat, Wernherus de Bohberch Miniſterialis Nobilium de Wilheim, Marquardus de Mammenhofen, aliique Viri Nobiles Eccleſiæ Domini Salvatoris fecerunt, usque ad annum 1172. duas præcipue ſeligo; Prima ſic ſonat:

„ Notum ſit omnibus Fidelibus Chriſti, quod quidam homo nobilis Odalſcalcus
„ Nomine de Uſelendorf tradidit Eccleſiæ Domini Salvatoris Pollingæ Prædium ſuum,
„ quod habuit Waltrameſperc, videlicet VII. agros cum unius curtis Jure. Hujus
„ rei teſtes ſunt hi, Chonradus Auguſtenſis Epiſcopus, Odalricus Canonicus & Præs-
„ biter

„ biter majoris Ecclesiæ, Adalbertus, Chonradus Præsbiter de Steigademe, Eberhart, „ Gotescalcus, Perhtoldus de Perge, Hiltibertus, Eberhart de Eschinloh, Berhtold de „ Husen, Berhtolt de Poule, Chonrat de Wilheim, Riherus, Egilolf de Burenbah, „ Dietericus de Zaizmanningen, Lantfrit, Lantfrit, Bernhart, Rodolt de Pollinga.

Odalscalcum ejusdem sanguinis fuisse, quo Nobiles de Wilheim, vix ambigimus, aliis fulti chartis; cum autem Chonradus Episcopus Augustanus in Capite testium occurrat, haud dubie tanquam cognatus, vix non persuademur, ipsum fuisse ex Comitibus de Poule seu Pel, quem alii ex Comitibus de Lüzelstain deducunt. Videatur Khammius.

Altera autem Traditio, vel potius restitutio Villam Forstarriedt, prope Monachium, nunc Bavariæ Metropolim, sitam, ac una duntaxat supra dimidiam hora distantem concernit: Hæc jam dudum ab Ecclesia Domini Salvatoris in Pollingen ablata, ac multis successive possessoribus in Feudum ac Beneficium concessa erat. Inter alios fuit etiam unus, Henricus de Ubingen; hic, cum esset Vir teneræ conscientiæ, plenamque a Chonrado notitiam accepisset, rem detulit ad Advocatum Ecclesiæ Pollingensis Henricum Ducem Bavariæ, statimque restitutio facta est, ut ex sequentibus Documentis palam fiet. In Rotulo N. 29. Restitutio hæc his verbis exprimitur:

„ Notum sit omnibus Fidelibus Christi, quod Heinricus Dux Bavariæ & Saxo- „ num, & Advocatus Ecclesiæ Pollingæ Prædium Vorstersriet dictum, quod antiqui- „ tus eidem Ecclesiæ pertinuit, & quo ipse ab Imperatore Friderico inbeneficiatus fuit, „ prius de Manibus omnium, qui hoc Jure Beneficii possederant, legitime solutum, & „ libere receptum, dein regali potestate & liberalitate Imperatoris Friderici sibi con- „ cessum per proprium Clientem suum Dietericum de Cehemanneshusen transmisit „ Ecclesiæ Pollingensi delegandum quod & factum est. Hujus actionis & Traditionis „ testes sunt Otto Comes Palatinus junior, Odalricus de Lapide, Heinricus de Wi- „ dach, Jordan, Heinricus, Heinricus de Ubingen, qui Mediator hujus rei fidelissimus „ exstitit, Rodegerus de Riet, Gotescalcus Berhtoldus de Perge, Chonradus Mancus, „ Becilinus, Meinhardus, Chonradus, Albericus, Odalricus, Odalricus, Chonradus, „ Heinricus, Chonradus, Herimannus, Chonradns, Aribo de Wilheim, Lantfrit de „ Pollinga.

Cum autem Henricus Dux Bavariæ, ac jam Advocatus Ecclesiæ Pollinganæ, ut diximus, Villa Vorsterrieth dicta ab Imperatore Friderico inbeneficiatus esset, non omisit is Imperatorem ipsum adire, ut hanc Restitutionem ratam, gratamque haberet, quod & feliciter executioni dedit, ut ex sequenti constat Diplomate:

Fridericus Dei Gratia Romanorum Imperator Augustus. Decet Imperialem Clementiam Fidelium suorum rationabiles preces exaudire, & pro desiderio petentium feliciter eas effectui mancipare, & præsertim illas, quæ ad honorem & Ecclesiæ Dei Utilitatem pertinere dignoscuntur. Eapropter Universis Imperii nostri Fidelibus tam futuris quam præsentibus notum esse volumus, Prædium quoddam Vorsterriedt Nomine de Ecclesia Bollingen jam dudum ablatum fuisse, & ad Heinricum de Ubingen per Successionem occupantium esse devolutum. Idem itaque Heinricus rei veritatem intelligens, & districtam Superni Judicis offensam pertimescens, ut idem Prædium prædictæ Ecclesiæ restitueret, Domino suo Ulrico de Lapide, a quo receperat, resignavit: Ulricus vero propter eandem causam Ottoni Palatino Comiti de Witelinesbac, Palatinus Duci Heinrico de Saxonia, Dux vero in Manus nostras reposuit. Nos igitur eorum intentionem considerantes & Zelum approbantes, idem Prædium cum omnibus suis pertinentiis Ecclesiæ de Bollingen hæreditario Jure divinæ retributionis intuitu restituimus, & præsentis Paginæ attestatione perpetuo possidendum confirmavimus. Hujus rei testes sunt Heinricus Dux Bavariæ & Saxoniæ, Otto Palatinus Senior de Witelinesbac, Marchio Bertoldus de Foburg, Heinricus de Stoupha, Everardus de Vrikendorf, Cunradus de Bocsberg, Heinricus de Ubingen, & alii quam plures. Datum apud Heligstat Anno Dominicæ Incarnationis M. C. LXVIIII. Kl. Febr. Feliciter. Amen.

Manus coæva extrinsecus hæc superscripsit: *item Littera Confirmationis & Dotationis pro Villa Vorstenryd.* Ex quibus verbis desumitur, *Prædium* hic summi pro *Villa*, prout re ipsa integra Villa hæc una cum adsito Prædio Poscetriet nuncupato ab hoc tempore restitutionis ultra trecentos & amplius annos ad nos pertinuit. Prædium Poschetried, quod nunc Firstenried vocatur, Albertus IV. Dux Bavariæ titulo Permu-

tationis a nobis accepit Anno MCCCCLXXXIX. aliæ tres Curiæ ſequioribus temporibus avulſæ ſunt. Reliquæ adhuc ſubjectæ manent. Brevi poſt hanc Reſtitutionem, quam Fridericus Imperator regali charta, & Sigillo ſuo ſic confirmavit, venit Pollingam Heinricus de Stouphe, ſeu Stauffen, eaque omnia, quæ in prædicta Villa Vorſterried adhuc in Beneficio tenebat, in ipſa die Inventionis Sanctæ Crucis ſolemni traditione Eccleſiæ Domini Salvatoris reſtituit, ceu in Rotulo N. 35. ex ſequentibus patet.

„ Notum ſit omnibus tam futuris quam præſentibus quod Heinricus de Stoufe „ Prædium de Forſtarrieth quod ipſe ab Imperatore Friderico tradendum Eccleſiæ „ Domini Salvatoris Pollingæ ſuſcepit in Fide, petente Heinrico Duce Duce Bavariæ „ & Saxoniæ, Advocato ejusdem Eccleſiæ, & Miniſteriale ejus Heinrico de Ubingen „ eidem Eccleſiæ contradidit. Hujus Traditionis teſtes ſunt Heinrich de Stouphe, „ Heinric de Selwa, Heinrich de Ubingen, Marquart de Tutenhuſen, Wernher de „ Puchpercg, Heinrich Ungereht de Marechpach, Arnold de Wilheim, Otto de Pi„ ſenperch, Gebene de Wilheim, Luitfrit de Purren, Friderich de Piſenperch, Ol„ rich de Oppenrieth, Waltrich de Wilheim, Heinrich Mereche, Adolt & Ol ich „ Miniſteriales Sanctæ Mariæ de Oſpurch, Rudiger & Walther de Pforzhaim, Mar„ quart & Heinrich de Antorph, Otto Servus Domini Rudigeri de Rieth. De Fami„ lia autem ejusdem Eccleſiæ Albrecht, Walker, Walther, Waltrich, Oſcal h, Cun„ rat, Heinrich, & Frater ejus Arnolt de Incenmos, & quam plures alii de Familia „ Sancti Salvatoris. Actum eſt autem in Inventione Sanctæ Crucis, ſcilicet V. N. „ Maji. Anno ab Incarnatione Domini M. C. LXVIIII.

Poſſem hic complures Principum, Nobiliumque Traditiones inſerere. Sic Marquardus de Mammenhofen contradidit Prædium Puecheim petente Nobili Hernuſto de Howedorf, & uxore ejus Bertha cum quatuor filiis.

Welfo Dux Bavariæ tradidit Prædium Oſtendorf cum Eccleſia & Dote ejus, ſitum in Suevia cum Manu Miniſterialis ſuæ Gertrudis, & Filiorum ejus Swikeri & Utonis.

Odelricus Archipresbiter Brixinenſis Eccleſiæ & Engirramus filius Chaldelhohi de Sets tradiderunt Prædium Slat dictum Nebilriet petente nobili Gertrude Matre Alberti Burgravii Brixinenſis.

Nobilis Fridericus de Witoltshoven tradidit Prædium de Walterſperg, & alii duo Miniſteriales Ducis Welfonis, Ulricus & Bernardus (ejusdem, ut putamus, Familiæ de Witoltshoven) alia Prædia in Witoltshoven & Perge Anno MCLXXIII.

Berhtoldus Comes de Tirol tradidit duas Vineas & unam Curtem bene ædificatam, cum horto &c. omnia in inferiori *Mais ſita*. Traditioni interfuere de Familia Eccleſiæ Pollingenſis Conradus Presbiter, Henricus Diaconus, Conradus Sub-Diaconus, Berhtoldus Accolytus, Herliebus, Albertus, Heinricus &c.

Amelgerus, iterum Miniſterialis Brixinenſis; Berhtoldus & Filius ejus Berhtoldus de Lôhdorf; Walchun & Frater ejus Hartnidus de Stainegebach; Hartmannus de Tutenhuſen; Conradus de Hohmotingen; Fridericus Comes Palatinus Rheni; Eberhardus de Marhpach, & Lantfridus de Dietelhoven; Wernherus de Puchberg, Miniſterialis Bernardi de Wilheim; Manegoldus de Gennahe; Bernhardus de Funſingen; Berhtoldus & Marquardus de Hohinwanc; Rudigerus Filius Milonis & Giſilæ de Abazan; aliique alia, & varia hinc inde Prædia Domino Salvatori in Pollingen tradiderunt; Sed has Traditiones omnes, uti multas alias, brevitatis cauſa hic omittimus. Unam, aliamve hic ſeligimus, noſtra attentione digniorem. Prima ex his ſub N. 37. ſic habet:

Notum ſit omnibus Chriſti Fidelibus tam futuris quam præſentibus, quod Welfo Dux cum Manu Miniſterialis ſuæ Gertrudis & duorum Filiorum ejus Swikeri & Utonis tale Prædium, quale ipſi Oſtendorf legitime poſſederunt, cultum & incultum, quæſitum & inquiſitum ſimul cum Eccleſia & Dote ejus, Eccleſiæ Sancti Salvatoris Pollingæ potenti Manu ſimul cum Inveſtitura tradidit. Hujus Rei teſtes ſunt, qui viderunt & audierunt Comes Berhtolfus de Anedechs, & fidelis ejus Egilolf de Antorf, Comes Diepold de Vobeburch, Comes Heinricus de Eppan, & Fideles ejus Swikerus de Gurdan, & Volkmarus de Flies, Comes Berhtoldus de Wizzenhorn, Olricus nobilis de Antorf, Ortolph de Piſenberch, Wulfwin de Monte Albano, Manegolt & Frater ejus Hartman de Sibenaiche, Rudolf de Chikelingen, Olrich de Huſen, Chunrat de Hophen, Ribhart de Hennertingen, Heinrich de Mortare, Swiker de Egelingen, Berhtolt de Igineſpach, Ol-

rich

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rich de Sardes, Ludwich Plebanus, Tragebote Plebanus de Chuferingen, Reginbote de Wale Churat de Lôben, Berhtolt de Richelingen, & alii quam plures de Ministerialibus Ducis Welfonis & Familia Ducis Heinrici, & prænominatorum Principum. Actum Widergeltingen in Domo Welfonis Ducis Anno ab Incarnatione Domini MCLXXII. Indictione V. VII. Kl. Februarii.

Altera est sequentis tenoris sub N. 38.

Notum sit omnibus Christi Fidelibus tam præsentibus quam futuris, quod Odelricus Archipresbiter Brixinensis Ecclesiæ, & Engirammus Filius Chaldelhohi de Sets Prædium Slat dictum, vel Nebilriet, quod nobilis Mulier Gertrudis in Manus eorum tradiderat, quia eam Hereditario attigerat, illo tradendum, quo Filius ejus Albertus Burcravius expeteret, hoc ipsum Prædium Petitione ipsius Alberti in Manus Marchionis Perhtoldi de Andesh tradiderunt cultum & incultum, quæsitum & inquisitum cum Sylvis & Pratis, ut ipse bona Fide & inconvulsa Ecclesiæ Sancti Salvatoris Pollingæ extraderet. Et hujus Traditionis Testes sunt per aurem tracti. De Nobilibus Otto de Irinsburg, Hugo de Tufers. De Ministerialibus vero ipsius Marchionis Gotefrit de Vningen, Ditericus Galla, Olscalcus Galla, Rudolf de Hobinrein, Olricus de Rotinburch. De Ministerialibus quoque Brixinensis Ecclesiæ Olscalcus de Stilvis, Rupertus Consanguineus ejus de Rifinstein, Willihalmus de Velturnis, Rembertus Garro, Merboto de Chastilrut, & ipse Burcravius Albertus, Ebruumus & Frater ejus Witigo de Monte, & alii quam plures de Ministerialibus ejusdem Ecclesiæ. Actum Anno ab Incarnatione Domini M. C. LXXIII. Indictione VI. K. Febr. infra Ambitum Ecclesiæ in dextro latere.

Ex his patet, *Berhtoldum* hujus Nominis II. ex Comitibus Andecensibus ante annum MCLXXII. nondum fuisse *Marchionatu Istriæ* donatum, ut quidam falso asserunt, & ex hoc errore *IV. Berhtoldos* cum eruditis Benedictinis Andecensibus, *Joanne Davide Koelero*, & aliis Arbori Genealogicæ Comitum Andecensium affingunt, cum non fuerint nisi tres Berhtoldi, Stemmatis hujus nobilissimi Propagatores, ut etiam ex aliis certis indubiisque Documentis compluribus, quæ in celeberrima Canonia Diessensi asservantur, demonstrari potest, & actu in quadam *Dissertatione de tribus Berhtoldis Stemmatis Andecensis Propagatoribus* mecum communicata eruditissime ex meris Documentis Domesticis demonstravit V. C. Ferdinandus Kellertzhover, modernus Celeberrimæ illius Canoniæ Decanus dignissimus. Suboluit hanc rem illustrissimus Comes Coroninus de Quiscka &c. in *Tentamine Genealogico-Chronologico* Anno MDCCLIII. edito, quando non nisi tres Berhtoldos in Stemmate Andecensi statuit, & C. III. n. 6. pag 96. sic scribit: *hactenus solo Comitis titulo usus est Bertholdus II. uti & primus. Ab anno 1174. Bertholdus Marchio Istriæ atque deinceps ita invenitur. Inde factum credo, ut Aventinus hunc Marchionem Bertholdum a Comite diversum crediderit, duosque ex uno formaverit. Aventinum sequitur Koelerus in Dissertatione de Ducibus Meraniæ pag. 25. & 26. &c.* Id ipsum eruditissime repetit in suo *Specimine Archontologiæ Carinthiæ* Anno 1758. Viennæ &c. edito P. II. C. IV. pag. 64. doctus Jesuita *Erasmus Frölichius*, ubi *de Marchionibus Istriæ, & Ducibus Meraniæ* ex instituto agit, addita etiam speciali *Tabula Genealogica Comitum Andecensium*; Documentum autem quod ibidem pag. 64. jam dictus Frölichius ex Hundio Gewoldi mihi T. II. pag. 276. 277. & 278. de Monasterio Eberspergensi citat, cum nostris jam recitatis Traditionibus non omnino convenit. Ibi in *Charta Henrici VI.* Anno millesimo septuagesimo tertio (lege anno millesimo centesimo septuagesimo tertio, alias Henrico VI. non posset adscribi) data *apud Wirzburg 15. Kalend. Junii.* B. (id est Bertholdus II.) simpliciter adhuc vocatur *Dux Meraniæ* absque Titulo *Marchionis Istriæ.* In nostra autem Traditione posteriore, facta Anno MCLXXIII. Indictione VI. VI. K. Februarii, prædictus Bertholdus II. bis jam Marchionis Titulo honoratur. Unde autem apparens hæc Contradictio? ego, salvo meliori aliorum judicio, nil aliud scirem oggerere, quam Acta illius Chartæ Henrici VI. quibus Bertholdus, adhuc Dux Meraniæ tantum, interfuit, multo fuisse priora, quam Charta ipsa apud Wirzburg data sit, quod sæpius evenisse scimus, Bertholdumque, de quo nobis sermo est, re ipsa Anno MCLXXIII. VI. K. Februarii jam fuisse Marchionem Istriæ, qualis tamen in vim præcedentis Traditionis nostræ a nobis relatæ Anno MCLXXII. VII. Kl. Februarii nondum fuit. Nisi forte hæc ipsa Charta Henrici VI. ab Hundio adducta, sublestæ sit Fidei. Plura enim ibi concordant, ut id tantum obiter notem. Inter Testes ibi primus adducitur *Henricus* Würtzburgensis Episcopus, constat autem certo, nullum ad annum MCLXXIII. sedisse in Episcopatu Würtzburgensi Episcopum, *Hen-*

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ricum Nomine, ſed qui tunc in Specula Würtzburgenſi præerat, vocatum fuiſſe *Reinhardum*. Videatur *Laurentius Fries von Mergetheim* ad hunc annum apud *Ludewigii Geſchicht-Schreiber von dem Biſchofſthum Wirtzburg* pag. 524. Alter teſtis adducitur *Otto* Friſingenſis Epiſcopus; ſed ad Annum MCLXXIII. ſedebat Friſingæ *Albertus*; *Otto I.* Anno MCLVIII. jam deceſſerat, Prædeceſſor *Alberti*, & *Otto II.* Succeſſor *Alberti* hunc ante Annum MCLXXXIII. vel IV. in Regimine non excepit, ut videri poteſt apud *P. Meichelbeck* Hiſt. Friſing. T. I. pag. 349. &c. Reliquas notas Caracteriſticas hujus Diplomatis jam non eſt opus examinare. Sed hæc pro illuſtranda Hiſtoria Comitum Andecenſium hic dicta ſunto.

His Traditionibus jam recenſitis adhuc aliam ſubjungimus ſub N. 45. hæc ita habet:

„ Notum ſit omnibus tam præſentibus quam futuris, quod Fridericus Miniſte-
„ rialis Brixinenſis Eccleſiæ tale Prædium quale ipſe in Pago Witolteshoven dicto
„ poſſedit in Paſcuis & Pratis & Agriculturis Eccleſiæ S. Salvatoris Pollingæ potenti
„ Manu ſimul cum Inveſtitura contradidit, ea conditione, quod Fratres prænomina-
„ tæ Eccleſiæ ſibi perſolvant XIII. Talenta, quæ perſolvit Arnoldus Presbiter de Gil-
„ tichingen pro remedio animæ ſuæ & pro adjutorio Giſilæ puellæ quam inibi poſuit
„ perpetuo manſuram. „ Cum igitur primo conſtiterit, quod in Chriſto migraverit, aut ipſum Prædium vivens abnegaverit, & Eccleſiæ S. Salvatoris bona fide confirmaverit, prænominata VI. Talenta ſibi aut Filiis ſuis Fratres debent perſolvere; quodſi noluerint, ipſum Prædium ipſe & Filii ſui quoad usque perſolvant, in Vadimonio debent poſſidere. „ Hujus Traditionis & Conditionis teſtes ſunt hii, Chonrat Spinze,
„ Ludewicus, Otto, de Ebrolvingen, Wicman, Chonrat, Reginhart, Hartlieb de Vel-
„ lenbach, Chonradus Stolz de Wilheim, Heinrich de Zames. De Familia Eccleſiæ
„ Waltker, Perhtolt, Rudolf, Heinrich, Marquart, Durinch, Megenwart, Perhtold
„ de Lohdorf, Gerhoh, Meinhart, Perhtolt, Dietrich, Ulrich, Hantil, Arnolt, Lant-
„ frit, Rihprecht, Chonradus Mancus, & alii quam plures de Familia. Anno
„ MCLXXVI. VI. K. Mart.

Hæc verba *cum igitur &c.* quibus appoſita conditio continetur, linea ſunt delata expunctoria ab ipſo, ut videtur, Scriptore Rotuli, quibus forte ſignificare voluit, eandem fuiſſe aliquo modo purificatam. Prædium autem, de quo hic ſermo, adhuc in noſtro Dominio eſt. Quæ autem hic referuntur de quadam Puella, Giſila nomine, *inibi* (id eſt Pollingæ) *perpetuo manſura*, ſuſpicionem movere poſſent, an non etiam eo tempore Canoniſſæ Regulares Pollingæ fuerint; ſicut certo ſcimus, tales Virgines Canonicas fuiſſe inſtitutas a Venerabili Gerhoho in Reicherſperg (& ſic forte etiam de aliis nonnullis Ordinis noſtri Collegiis, v. g. de Monaſterio in Dieſſen id ipſum facile probari poſſet) tamen quia nulla alia Documenta certa de hac re habemus, nec ulla etiam alia Veſtigia deprehendimus, merito dubitamus, an hæc Verba de quadam Communitate Virginum Canonicarum eo tempore Pollingæ florente reipſa ſint intelligenda.

Recenſebamus paulo ante, qua ratione reſtituta nobis fuerit Villa Forſterried; vigilavit itaque Chunradus, ut Decimas quoque, quæ penes Epiſcopum Friſingenſem erant, ſuo ibidem acquireret Collegio. Hunc in finem propoſuit quamdam Permutationem, quam Albertus Epiſcopus cum RRmo ſuo Capitulo Cathedrali etiam ratam gratamque habet. Patet id ex ſequenti Tractatus hujus Inſtrumento, quod jam ſemel Juris publici fecit V. C. Meichelbekius in ſua Hiſtoria Friſingenſi T. I. P. II. pag. 560. Nos illud hic ex Authographo damus.

„ Notum eſſe cupimus cunctis Chriſti Fidelibus tam præſentibus quam futuris
„ Concambium quod factum eſt inter Dominum Albertum Friſingenſem Epiſcopum,
„ & Venerabilem Fratrem Chunradum Præpoſitum de Pollingen. Tradidit namque
„ idem Præpoſitus C. cum conniventia cunctorum Fratrum ſuorum, & conſenſu Ad-
„ vocati ſui Ducis Heinrici, Manſum unum id eſt Hobam in Moſahe ſitam Alberto
„ præfato Epiſcopo, & proinde ab eo recepit legitimo Concambio omnem Decimatio-
„ nem in Vorſtarriete Eccleſiæ Pollingenſi perpetuo Jure poſſidendam. Huic Con-
„ cambio interfuit & aſſenſum præbuit Otto Advocatus ejusdem Eccleſiæ Friſingen-
„ ſis, Palatinus Comes major, factumque eſt idem Concambium anno ab Incarnatio-
„ ne Domini M. C. LXXVII. quo anno terminatum eſt Schiſma, quod fuit inter Im-
„ perium & Romanam Eccleſiam præſidente eidem Romanæ Eccleſiæ Alexandro Sum-
„ mo Pontifice, & regnante Friderico Romanorum Imperatore feliciter amen. In-

dictione

„ dictione X. Anno Domini Alberti ejusdem Ecclesiæ Frisingensis Episcopi XVIIII.
„ assentientibus ei, & præsentibus ejusdem Ecclesiæ Canonicis, quorum hæc sunt No-
„ mina. Rudolfus Decanus, Albeno Patavienſis quondam electus, Marquardus Pres-
„ biter, Hainricus Præpositus de Slierse, Liutpoldus Cellerarius, Vlschalcus de Mai-
„ saha, Hartmudus Archipresbiter, Perhtoldus Præpositus de Isene, Chunradus Ca-
„ pellanus, Chunradus Præpositus S. Viti cum aliis pluribus. Hujus autem Con-
„ cambii Testes sunt Otto palatinus Comes major & Advocatus, Engilschalcus de
„ Vrahe, Chunradus de Werd, Hainricus felix puer, Vritel de Ismanningen, Megin-
„ hart de Hage, Chunrat de Wihse, & filius ejus Dhunrat, Wichnant de Zulsdorf,
„ Ortolf de Haitenchaim, Rapoto de Gundingen, Chunrat de Puhslage, Chunrat de
„ Vochene, & Frater ejus Fridrich, Fridrich de Pômgarten, Arnold Salewe, Pernger
„ de Gartenhusen, Wolfher Spisare, & alii plures. Actum Frisingæ II. Idus April.

Sigillum, cujus in Charta nulla sit mentio, appendet unicum, sed nimium læsum, ut nihil dignosci possit, censemus tamen, fuisse Sigillum Alberti Episcopi. Cæterum Annus, quo hæc facta sunt, Imperio æque ac Ecclesiæ ob terminatum diuturnum Schisma, tam memorabilis videbatur, ut Scriba hujus Instrumenti illud etiam hisce Litteris publicis voluerit inserere.

Non multo post, nempe ad finem hujus anni, sive, ut habet Rotulus, inchoante Anno MCLXXVIII. VI. Kal. Jan. in die S. Joannis Evangelistæ, computando initium anni a die XXV. Decembris, Chonradus noster insignem Donationem accepit a Bernardo de Wilheim, quam integram statim hic recitabimus. N. 60.

„ Notum sit omnibus Christi Fidelibus tam præsentibus, quam futuris, quod Do-
„ minus Bernhardus de Husen Partem Nemoris, per quod manat aqua, quæ dicitur
„ Liutaske ad XL. Mansus, & Prati ad præsens ad centum Carradas Fœni eo jure,
„ quo ipse possederat, Ecclesiæ S. Salvatoris pro remedio animæ suæ, & Parentum
„ suorum tradidit. Et hujus Traditionis Testes sunt Arnolt, Ulrich, Chunrat, Bern-
„ hart, Fideles ipsius Bernhardi, Hartman, Marquart, Diepolt, Hartman de Tutenhu-
„ sen, Otto & Filius ejus Grifo de Huneshoven, Siboto & Otto de Portenhusen.
„ Hainric & Filius ejus Chunrat, & Servus ejus Chunrat de Zammes, Vitus de Ty-
„ rol, Perhtolt de Lohdorf, Rudiger de Phorzheim, & Servus ejus Hainrich, & alii
„ quam plures. Actum inchoante anno ab Incarnatione Domini MCLXXVIII. In-
„ dictione XI. VI. Kal. Jan. in die S. Evangelistæ sub Advocato Duce Hainrico, &
„ Chunrado Præposito ejusdem Ecclesiæ.

Monere hic eruditum Lectorem debemus, Nobiles de Wilheim, dictos etiam esse de Husen, adeoque unum eundemque esse Bernardum de Husen, & Bernardum de Wilheim, ut certum est, & paulo post magis constabit, dum iterum redibit sermo de hoc loco Liutaske dicto, ac in Tyroli sito. Quamvis autem Nobiles isti elapso Sæculo in complura Prædia nostra fuerint immissi, nec exigua Ecclesiæ nostræ Damna intulerint, ut jam semel innuimus, negare tamen non possumus, eos postea valde erga nos fuisse liberales, atque beneficos, usque dum nobilissima hæc Familia penitus fuerit extincta. Forte compensationi tacitæ quandoque locus datus est.

Cæterum Conradum, quem extranei æque ac Domestici Scriptores *Beati* titulo honorarunt, fuisse unum ex præcipuis Prælatis, quos Ecclesia Pollingana habuit, haud est ambigendum. Transitus ejus ad æternam Requiem post tot labores pie exantlatos incidit in Diem secundam Novembris, Anno MCLXXX. quo ipso paulo ante Otto Major, seu Senior ex Comitibus Witelsbacensibus exauthorato a Friderico Imperatore Henrico Leoni, optimo quondam suo Fautori ac Benefactori, non solum in Ducatu Bavariæ, sed etiam in Advocatia Ecclesiæ nostræ successit.

In veteri Membrana hoc ejus Elogium, quod Hundius jam exscripsit, continetur:

„ Chunradus Præpositus hujus loci piæ Memoriæ obiit Anno Domini MCLXXX.
„ qui hanc Ecclesiam Libris & Sacris Vestibus diligentissime decoravit, & iste Chun-
„ radus fuit Canonicus nostri Monasterii Pollingensis, Vir vitæ Venerabilis, strenuus,
„ fidelis, prudens, & familiaris, Capellanus Beati Hartmanni Brixinensis Episcopi, sibi
„ adeo fideliter & constanter rigido animo assistendo, ut propter severitatem Morum
„ alter Episcopus vel Magister Episcopi diceretur. Hujus quoque Consiliis, & piæ
„ voluntatis affectu Fabrica in Novacella initium accepit. Mortuo igitur Chunone
„ ejusdem nostri loci Præposito Chunradus iste Præposituræ illius Dignitatem licet

„ invitus suscepit, ubi venerabiliter degens, Deoque devote serviens religiosam vitam
„ beato fine conclusit anno quo supra, die vero animarum, seu altera Novembris, &
„ præfuit Prælaturæ XXXII. annos.

Documenta Brixinensia MS. communicata mihi a V. C. Roschmanno, vocant Conradum nostrum *Domus suæ* (Hartmanni) *Præfectum & Procuratorem.*

Biographus supra citatus S. Hartmanni hæc de B. Hartmanno, & nostro Chunrado scribit: *Ut autem liberius posset divinæ vacare contemplationi* (Hartmannus) *tribuit ei Deus desiderium animæ suæ, dando ei adjutorium simile sibi Chunradum Capellanum, Virum strenuum, fidelem, & prudentem, per quem exteriora disponeret, ipsi vero per interiora sollicitudinem suam exerceret. Idem ergo Chunradus Officium sibi injunctum ita sollicite procuravit, ut & beatum Virum ab hujusmodi Impedimento exoneraret, & Ecclesiasticis Utilitatibus nihil deperiret, qui etiam post mortem ipsius in Pollingensi Præpositura devote Deo serviens religiosam vitam beato fine conclusit.* Plura adhuc ibi Lector inveniet, ex quibus, quantæ quoque Sanctitatis fuerit Chonradus noster facile innotescit. Quando autem hic *post Mortem Hartmanni* in Pollingensi Præpositura devote Deo serviisse dicitur, non sic hæc verba accipienda sunt, quod *ante Mortem Hartmanni* nondum fuerit ad Pollingensem Præposituram promotus: Contrarium enim clare loquuntur Documenta jam allegata, & Traditiones factæ sub Conrado Præposito, nisi duos Conrados post Chunonem sibi invicem succedentes gratis fingere velimus; quod autem vel Titulus Rotuli refellit, qui ita sonat: *Hic est Descriptio Prædiorum, quæ obtinuit, & acquisivit Ecclesia Pollingensis sub Viro glorioso Chunone ejusdem Ecclesiæ Præposito, & ejus Successore Chunrado Præposito.* Nulla hic mentio de duobus Conradis, sibi invicem succedentibus inter Chunonem, & Berchtoldum mediis. Sed jam satis de his.

VII.

Conrado successit BERHTOLDUS. Dedisse hunc nobis hodieque gloriatur vicina, celeberrimaque Canonia Diessensis, & merito; fuit enim Vir incomparabilis, ac Collegio nostro plurimum utilis, insistens vestigiis sanctis Prædecessorum suorum. Hæc namque habet Vetus Codex Diessensis post medium Sæculi XIV. scriptus (ubi agitur de Chunrado Præposito Diessensi XIII.) in fine: *Restat etiam, ut adhuc Religiositatis ejus* (Conradi) *& Providentiæ maxima & laudanda memoria non subticendo transeatur, quia dicit Scriptura: Gloria Patris est Filius sapiens; ipse enim multorum Spiritualium Filiorum Sapientia & Religione jocundabatur, quorum quatuor temporibus suis ad Prælaturas aliarum Ecclesiarum honorabiliter & ipso non mediocriter laborante sunt vocati, & digni inventi, scilicet Dominus Ulricus Saller in Pernried, Dominus Chunradus Filius Burchardi in Weirn, Dominus Arnoldus de Purgthor ad S. Crucem extra Muros Civitatis Augustanæ, & Dominus Chunradus Schondorfer in Polling. Temporibus autem Antecessorum suorum quidam successive ex nostris Canonicis aC Prælaturas quasdam sunt locati, scilicet Dominus Albertus, & Dominus Gerungus ad S. Crucem suprascriptam, Dominus Chunradus, & Dominus Rembotus in Pernried, & Dominus Perhtoldus in Polling. Ecce testimonium laudabile hujus loci æternaliter commendandum, quoniam prænotati Patres & Domini tanquam Radii Solares in suis locis verbis & factis laudabiliter micuerunt. Hucusque præfata Chronica Prælatorum Diessensium scripta circa Annum MCCCLXV.* Undenam autem Author hic Anonymus post annos ducentos istam Notitiam sumpserit, latet; nisi forte illam hauserit ex Necrologio, seu ut vocant, Veteri Calendario Diessensi, ubi Berhtoldi nostri Obitus his verbis exprimitur: *XV. Kal. Aprilis Berhtoldus Pollingæ Præpositus n. c. f.* Θ. Si autem Congregationis Diessensis Frater fuit, facile supponi potest, eundem ibi etiam fuisse professum, antequam ad Clavum Præfecturæ Pollinganæ fuisset promotus. An autem ex Canonia Diessensi immediate fuerit ad Prælaturam Pollinganam promotus, dubitare licet; ad annum enim MCLXXIII. inter Canonicos Pollinganos in charta aliqua occurrit, tanquam Testis, Berhtoldus, tunc adhuc juvenis, quia *Accolitus*, quem ipsum, cum post annum MCLXXX. inter nostros Confratres non amplius compareat, hoc anno Prælaturæ admotum esse putamus. Quo supposito Berhtoldus ex Canonico Diessensi factus primum Canonicus Pollinganus, dein autem Canonicis Pollinganis etiam in Prælatum datus esset.

Quidquid autem sit, Berhtoldus sive Diessæ, sive Pollingæ Canonicum Regularem induerit, Prælatum, quem induit Pollingæ, egit egregie. Ante omnia, & a

Exor-

Exordio ſtatim ſui Regiminis in id totus incubuit, ut vallis ad fluvium Liutaske hucusque Nemore conſita, de qua ad annum MCLXXIII. locuti ſumus, ad XL Manſus haud absque magnis Expenſis & labore improbo excoleretur, exculta hominibus in habitationem fieret, & nova ibi pro plebe Eccleſia ſub Titulo plebeſanæ Eccleſiæ erigeretur. Hæc omnia ab Henrico, hujus Nominis tertio, Epiſcopo Brixinenſi, in cujus Diœceſi hæc vallis ſita, una cum aliis juribus ac Privilegiis facile obtinuit, ut ex ſequenti conſtat Diplomate:

„ In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Heinricus Dei Gratia Brixinen„ ſis Epiſcopus, omnibus Chriſti fidelibus tam futuris quam præſentibus notum eſſe „ cupimus, quod ad Petitionem dilecti Fratris noſtri Bertoldi, Venerabilis Pollingen„ ſium Fratrum Præpoſiti Decimationem omnem, quæ provenire poteſt in Novalibus, „ quæ poſſunt excolere circa fluvium Liutaske in Prædio, quod Bernhardus Nobilis „ de Wilheim „ (Ecce! qui ſupra Bernhardus de Huſen vocatur, hic Bernhardus de Wilheim nominatur, unus nempe idemque erat, ut ſupra monuimus) „ eidem „ Cœnobio potenti Manu donavit, conſentientibus Fratribus noſtris Katedralibus Ca„ nonicis, in adminiculum ſuſtentationis Fratrum inibi Deo famulantium, ſimul cum „ tertia Parte Decimationum novalium, quam colunt Fratres de Wiltin in loco ſupe„ riori, eidem Monaſterio conceſſimus. Hujus autem Conceſſionis Teſtes ſunt Bald„ winus Abbas Fratrum in Monte S. Georgii, Heinricus Wiltinenſis Præpoſitus, „ Chunradus in nova Cella Præpoſitus, Chunradus S. Andreæ in Friſinga Præpoſitus, „ Friſingenſes Canonici, Otto nobilis, Tageno, Eberhardus, univerſi quoque Kathe„ drales noſtri Canonici cum omni Clero noſtræ Eccleſiæ. Actum Dominicæ Incar„ nationis MCLXXXVI. in Conventu Generali. Succedente vero tempore anno ſci„ licet Incarnationis Dominicæ MCXCV. cum Eccleſiam inibi conſtruxiſſent, Sepul„ turam mortuorum, Baptiſmum, & omnem Curam Eccleſiaſticam, quam habet ple„ beſana Eccleſia, prædictis Fratribus inibi tam in Novalibus ſuis, quam in Novalibus „ Fratrum de Wiltin de Conſilio Chori Auctoritate noſtra indultam pleno jure con„ ceſſimus. Hujus autem Conceſſionis teſtes ſunt Burchardus Decanus, Wernhe„ rus Presbiter Canonicus de Olag., Chunradus Presbiter de Pfalnze, Wernherus „ Presbiter de Wiltin, Ulricus Presbiter de nova Cella, Chunradus Presbiter, Capel„ lanus, & alii quam plures. Ut autem hujus Conceſſionis inpoſterum firmior habea„ tur Auctoritas, hanc inde Cartam conſcribi, & Sigilli noſtri impreſſione juſſimus in„ ſigniri.

Simili modo obtinuit ab Ottone, hujus Nominis ſecundo, Epiſcopo Friſingenſi Jus Parochiale pro Eccleſia in Forſtenried, cujus Vici prædia ſupra nobis reſtituta commemoravimus. Jam prius quidem hanc ipſam Capellam in Forſtenried dederat Conrado Præpoſito noſtro in Beneficium Albertus Epiſcopus Friſingenſis, ceu patet ex Epiſtola Ruperti Abbatis Tegernſeenſis ad Fratrem ſuum Germanum Ottonem Præpoſitum Raittenbuchenſem, quam Auctor Originum Guelficarum T. II. L. VI. Probationum N. CXXXI. pag. 612. ex Pez. Cod. Diplom. Part. II. pag. 6. ad annum 1170. refert. Audiamus autem ipſum Diploma Ottonis, & quidem correctius quam illud quondam edidit V. C. Meichelbeckius Hiſt. Friſing. T. I. P. I. pag. 383. ſic habet Autographum:

„ In Nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti & individuæ Trinitatis. Notum „ ſit omnibus Chriſti Fidelibus tam præſentibus quam futuris, ad quos ſcriptum iſtud „ pervenerit, quod ego Otto Gratia Dei Friſingenſis Epiſcopus Capellam in Forſta„ renrieht, quæ quondam ſubjecta fuerat Eccleſiæ Niwenriet, Jure Filiacionis reſpi„ ciens eam, ſicut Filia Matricem Eccleſiam; Hanc inquam Capellam a Proprietate „ & Jurisdictione, & omni ſubjectione prædictæ Matricis Eccleſiæ exemi, concedens „ ei Jus Baptiſmi, & Jus Sepulturæ, & pleno jure dans eam ſuæ libertati. Factum „ eſt autem hoc cum Voluntate Alberti Præpoſiti de Reitenbuch „ (omiſſus eſt hic in ſerie Prælatorum apud Hundium) „ qui eo tempore prædictam Eccleſiam de Ni„ wenriet tenebat. Hic ideo ſuum adhibuit conſenſum, nam Præpoſitus de Pollin„ gen ad Recompenſationem iſtius Exemptionis Prædium quoddam in Parſchalches„ riet prædictæ Matrici Eccleſiæ donavit, Decimatione excepta & ſibi reddenta. Fa„ ctum eſt hoc Anno ab Incarnatione Domini M. C. VIIII. IIII. Pontificatum tenen„ te Papa Cœleſtino, Regnante quoque Glorioſiſſimo Imperatore Heinrico. Hujus „ rei teſtes ſunt Ortwinus Decanus, Magiſter Chunradus, Chunradus Archi-Diaco„ nus, Felix puer, Heinricus majoris Eccleſiæ plebanus, Fridericus in Angulo, Her„ randus, Lutewinus, Magiſter Heinricus, Pabo, Ulricus Præpoſitus Iſenenſis, Otto

„ de Erigenſpurch, Heinricus de Strubeſtorf, Ortolfus de Utingen, Arnoldus de Gil-
„ techingen, Heinricus Vertingus.

Pertinere hanc Cartam ad annum milleſimum centeſimum nonageſimum quartum, norunt omnes Eruditi, & Rei Diplomaticæ gnari, nec opus eſt aliqua probatione. Si enim Meichelbeckius non omiſiſſet Tò IIII. uſus forte mendoſo Apographo, errorem certo in Librarium non rejeciſſet. l. c.

Ex his autem patet, utramque hanc Parochiam, Forſtenriedenſem ſcilicet & Leutaſchenſem, reipſa fundatam eſſe ex propriis Monaſterii Mediis accedente bona voluntate Epiſcoporum, quorum intererat.

Quadriennio poſt idem Præpoſitus Berhtoldus dono accepit a Nobilibus de Tutenhuſen Eccleſiam Parochialem in hoc loco, unde ipſi Nomen habuerunt, haud procul Weilhemio & Pollinga Orientem verſus ſitam, quam Udallſcalcus ex Comitibus ab Eſchenlohe Epiſcopus Auguſtanus pleno jure exin Monaſterio incorporavit, ut ex ſequenti Inſtrumento patet:

„ In Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis Ego Ulſcalcus Dei Gratia Augu-
„ ſtenſis Eccleſiæ Epiſcopus tam præſentibus, quam futuris, quibus præſens Pagina
„ manifeſta fuerit, Salutem in eo, qui Salus eſt omnium. Quoniam ex Antiquorum
„ Patrum Tradicione, eorumque Auctorabili Confirmacione noſtro attinet officio,
„ non ſolum Eccleſiis verum Congregationibus univerſis pro poſſe providere, & Vi-
„ ctualia eorum competenti Amminiculo adampliare; eapropter omnibus præſencia
„ ſcripta legentibus notum facimus, quod nos dilectis Fratribus noſtris in Bollingen
„ ad ampliandas eorum Præbendas, in quibus magnum jam diu paſſi ſunt defectum,
„ per manum Venerabilis Filii noſtri Hartmanni & Filii ſui Hainrici Eccleſiam in Tu-
„ tenhuſen cum uſibus inde provenientibus in perpetuum contradidimus, & eis per-
„ petualiter confirmamus, & ſtabilimus. Ut autem hæc noſtra Donacio rata perma-
„ neat, hanc paginam conſcribi juſſimus, & Sigillo noſtræ Auctoritatis communivi-
„ mus. Sunt autem hi teſtes, qui prædictæ interfuerunt Collacioni, Præpoſitus de
„ Staingaden „ (Gebiz videlicet, ut infra videbimus) „ Epiſcopus Conradus Mo-
„ guntinus, Frater ejus, Dux Otto, Frater ſuus Balatinus, Otto, Bertoldus de Scil-
„ perhe, Otto converſus, Ulricus Arcidiaconus, & alii quam plures. Sunt autem
„ hæc acta, quod præſentem donavimus Paginam, anno Incarnacionis Domini mille-
„ ſimo CCmo. Imo. Indictione IIda.

Ex hoc Diplomate nobiliſſimis teſtibus munito conſtat inſuper, Conradum ex Comitibus Witelsbacenſibus Archi-Epiſcopum Moguntinum, cujus Obitum V. C. Georgius Chriſtianus Joannis *Rerum Moguntiacarum* Vol. I. L. V. pag. 581. anno milleſimo ducenteſimo alligat, adhuc anno milleſimo ducenteſimo primo ſupervixiſſe. Cum autem hæc ipſa Donatio poſtmodum quoad Jus inveſtiendi a quibusdam Nobilibus *Fuezz*, ſeu *Fuess* dictis fuerit controverſa, brevi iterum ſermo redibit.

De inſigni hoc Prælato, qui triginta duos annos circiter Pollinganam Eccleſiam inter adverſitates ſat multas gubernaverat, plura adhuc forent dicenda, quæ in aliud tempus & locum differimus. Obiit autem Berhtoldus poſt innumeros labores Anno MCCXII. die XIX. Martii, ut habet Necrologium Pollinganum, quod ſecutus eſt Hundius. Vetus Calendarium Dieſſenſe obitum ejus uno die anticipat, affigitque ad XV. Kal. Aprilis, id eſt XVIII. Martii.

VIII.

EGLO ſubſtitutus BERHTOLDO a Fratribus ex Gremio in ea incidit tempora, ubi in noſtra vicinia ob rixas ac preſſiones Principum omnia Sus-deque ferri videbantur; his tamen calamitatibus haud attritus, integris duodecim annis, providum ſe Patrem erga filios exhibuit, donec tandem in pace quieverit Die XXVI. Julii Anno MCCXXIV.

IX.

Poſt mortem EGLONIS transtulerunt Fratres unanimi Electione nubilis iſtis temporibus non tam honorem, quam onus Prælaturæ in MANEGOLDUM, Virum prudentem, ſed jam admodum ſenem. Hic ſtatim a principio Regiminis ſui tricas habuit

cum

cum nobili Familia *Fuezz* seu *Fuess* germanice, latine autem *Pes* dicta, ratione Ecclesiæ Tutenhusanæ, seu potius Juris nominandi ac præsentandi ad hanc Parochiam, quam Hartmannus & Filius ejus Henricus Nobiles de Tutenhusen cum consensu Udalscalci Episcopi Augustani, & in præsentia Testium valde illustrium, ut supra recensuimus, Ecclesiæ Domini Salvatoris in Pollingen pleno Jure donaverant. Quo autem titulo Jus investiendi hanc Ecclesiam sibi arrogaverint Nobiles hi, an tanquam hæredes ac proximi Agnati Nobilium de Tutenhusen circa hæc tempora, ut videtur, extinctorum, an ex alia ratione? haud equidem satis liquet; id scimus, hanc litem brevi in favorem Monasterii fuisse decisam teste Tabula, quam hic adducimus.

„ Ne Rei gestæ Notitia fumo oblivionis evanescat, & pereat, scriptis so-
„ let commendari. Unde notum esse debet tam præsentibus, quam futuris, quod Do-
„ minus Hartmannus, & Filius ejus Hainricus Jure Patronatus Ecclesiam in Tuten-
„ husen Jure perpetuo Ecclesiæ Domini Salvatoris in Bollingen contradiderunt. Ve-
„ rum processu temporis post obitum Berhtoldi & Egelonis ejusdem loci Præposito-
„ rum, qui præfatam Ecclesiam Tutenhusen tali titulo possessione quietissima per
„ XXVI. annos possederant, Philippus Hermanni Pedis Filius, & Patrui ejus Hainri-
„ cus & Otto Jus investiendi eandem Ecclesiam sibi vendicaverint, litisque contesta-
„ tione pro Investitura sint agressi. Citatis autem Partibus cum intellexissent suam
„ nullo æquitatis jure partem muniri, in audientia Domini Ludewici illustris Ducis
„ Bauwariæ, ejusdem Ecclesiæ advocati, nulla præhabita ratione liti renuntiaverunt.
„ Ut autem hæc actio perenniter inconcussa permaneat testium Nominibus subnota-
„ tis, Sigillis Dominorum ipsius Ducis, atque Venerabilis Sifridi Episcopi Augusten-
„ sis præsentem Paginam obtinuimus insigniri. Testes Chunradus Abbas de Wez-
„ zensbrun, Hainricus Præpositus de Diezzen, Pernhardus liber de Wilhaim, Hain-
„ ricus liber de Schovmburch, Hermannus Pfetenare, Otto Pes, Sifridus Pes, Eber-
„ hardus Torare, Gotscalcus de Widersperch, Chunradus de Paierprunnen, Sifridus
„ de Drozlingen, Otto de Etisloch, & alii quam plures; hæc acta sunt apud Diezzen
„ in Domo Perhtoldi Musingarii Anno ab Incarnatione Domini M. CC. XXIIII.
„ VIII. Idus Novembris Manigoldo Præposito antedictam Ecclesiam Bollingen re-
„ gente.

Advertimus, causam hanc jam tunc temporis coram Ducibus Bavariæ æque ac coram Episcopis cumulative fuisse tractatam, & quamvis Manegoldus Præpositus cito potuisset liti huic plane temerariæ finem imponere, edendo Titulum & Tabulas, quibus traditio Parochiæ Tutenhusanæ ab Episcopo Augustano Udalscalco fuerat firmata, id tamen non fecisse, sed contra adversarios suos in nuda se Possessione tenuisse. Potuisset etiam Manegoldus causam suam fulcire testimonio omni exceptione majore Præpositi Staingadensis, qui traditioni Parochiæ Tutenhusanæ ipse personaliter aliquando interfuerat, & adhuc in vivis erat, non tamen id eum fecisse legimus: sola namque possessione se tuebatur, & hoc solum ei sufficiebat, ut justam causam pro se in Judicio possessorio cito evinceret. Adeo sacra res erat illis temporibus quæcunque etiam quieta possessio adversus Turbatores quoscunque, ut alio titulo vix quis indiguerit. Conferatur hoc Documentum cum illo, quod supra ad annum MCCII. in causa Odratingana adduximus; utrumque Historiam Boico-Ecclesiasticam valde illustrat.

Cæterum Attestatnm Præpositi Staingadensis, de quo jam diximus, sic habet:

Universis in Christo Fidelibus, quibus præsens Pagina delata fuerit, Gebizo in Staingaden Conservus & Confrater sibi Commissorum Salutem in eo, qui est Salus omnium. Innotescat Universitati vestræ harum repræsentatione litterarum, quod Dominus Ulscalcus Augustensis Ecclesiæ Episcopus per Manum Hartmanni & Filii sui H. (Henrici) *Ecclesiam Tutenhusen dictam contradidit Ecclesiæ Domini Salvatoris in Bollingen jure perpetuo possidendam. huic Traditioni ego personaliter interfui. ad hujus rei evidentiam comprobandam, quomodocunque sententiatum fuerit, testis ero paratissimus.*

Ex quo intelligimus, in Catalogo Prælatorum Staingadensium apud Hundium in Metrop. T. III. pag. 367. gratis fingi duos Gebesones, seu Gebizones, cum anno MCCXXIIII. unus idemque Gebiz adhuc supervixerit, qui anno MCCI. ipsi Traditioni præsens intererat. An Waltherus & Bertholdus fuerint re ipsa intermedii Præpositi, & anno MCCXXIII. prout ibi ponitur, Gebiz, qui jam anno MCCI. ad Cla-

vum ſederat, iterum & ſecunda quaſi vice ad Prælaturam fuerit promotus, noſtrum non eſt hic examinare.

Cauſa hac feliciter finita Manegoldus integro Biennio in Prælatura non omnino exacto inter calamitates vivere deſiit XIV. Kal. April. Anno MCCXXVI.

X.

Junior ad Regimen Fratrum venit, unanimi Calculo electus, HENRICUS hujus Nominis I. MANEGOLDI Succeſſor, Vir inter perpetuas viciſſitudines boni & mali ſemper ſibi conſtans & æqualis. A multis jam annis, ceu ſub Prædeceſſoribus ejus inſinuavimus, Pollinga variis continuisque afflictabatur miſeriis, oppreſſionibusque; ex quo namque Otto Comes Palatinus Rheni ex Domo Witelſpacenſi Philippum, Regem Germaniæ proditorie in Babenberg occiderat, quod XXI. Junii Anno MCCVIII. accidit, omnia non ſolum in Imperio, ſed etiam in Bavaria turbabantur. Cum enim Otto Sicarius brevi poſt in Francofurtenſi, dein etiam in Auguſtano Conventu una cum Henrico Comite Andecenſi, & Marchione Iſtriæ, tanquam ſceleris conſcio, imo inſtigatore juxta Legem Boicam ab Ottone IV. Philippi occiſi quondam in Imperio Corrivale, nunc Succeſſore publice proſcriberetur, Res indies fere ibant in pejus, ita, ut quique Magnatum potentium pro ſuo, quo in Partes ferebantur, Studio, alter alterius Poſſeſſiones, Caſtra, Prædia promiſcue igni ferroque vaſtarent; cumque proſcriptus Otto Anno ſtatim inſequente MCCIX. ſimiliter ab Henrico Mareſchalco de Calatin fuerit occiſus, & hac occaſione Ludovicus Dux Bavariæ Palatinatu Rheni augeretur, Henricus autem, Comes Andecenſis, ſimiliter proſcriptus, & Marchionatu Iſtriæ jam ſpoliatus fuga Saluti ſuæ proſpiceret, paſſim in ejus Bona, quæ in Bavaria poſſedit, invaſum eſt, Caſtrumque Andecenſe, Sedes ejus, in noſtra vicinia ſitum, a Ludovico Duce Bavariæ, & Ottone Comite Phaleyenſi &c. conjunctis viribus, & multa effuſione ſanguinis penitus tandem deſtructum eſt; quo tempore Canonia noſtra, etſi ſæpe memoratus Dux Bavariæ Ludovicus ejus eſſet Protector & Advocatus, ingentia tamen damna tulit, & quamvis furor hoſtilis exciſo Caſtro aliquantulum remitteret, quies tamen ab exactionibus, & aliis oppreſſionibus haud erat, quoad usque fere Henricus inter vivos degeret; accidit autem Obitus ejus Anno MCCXXVIII. Porro cum Henricus Comes Andecenſis nullos poſt ſe Liberos relinqueret, Caſtrumque Andecenſe, quod jam in Dominium Ludovici Ducis Bavariæ tranſierat, adhuc deſolatum jaceret, nec ſpes affulgeret, quod illud brevi reſtitueretur, cumque defuncti Henrici Frater Otto, ex Comitibus Andecenſibus Dux Meraniæ, a Ludovico Duce Bavariæ, jam hujus loci Poſſeſſore, impediretur a capienda Fratris ſui jam defuncti hæreditate, has ipſas inter turbas Henricus Præpoſitus noſter ſubito, ac præter omnem ſpem mira quadam conſolatione a Deo delibutus eſt. Res hæc ita contigit:

A multo jam tempore erat in Capella Caſtri Andecenſis Imago quædam Chriſti Crucifixi affabre ex ligno facta, quam Comites Andecenſes multo honore & cultu pio jam dudum proſequebantur. Hanc tandem Anno MCCXXIX. cum etiam hinc aufferre, ac in ſuum Monaſterium transferre vellent duo illi Capellani Andecenſes Iſaacus & Jacobus Monachi, ut ajunt, Seonenſes, qui hucusque in Caſtro Andecenſi, utut jam diruto, Altari adhuc inſerviebant, ecce! ſubito animalia, Sacrum hunc Theſaurum ad deſtinatum locum ſuum in Seon transportantia, Forſtenriedæ, ubi tranſire debuerant, ſubſiſtunt, ita, ut nulla humana vi inde amplius moveri potuerint; quo facto boni illi Monachi pie conjecerunt, Crucifixum hoc in loco Sedem ſibi ipſi elegiſſe; quod & factum eſt, dum in hodiernum usque diem Crux hæc Andecenſis ultra quinque jam Sæcula, Miraculis & Beneficiis clara ibidem proſtat. Eſt autem Forſtenrieda locus, duabus circiter horis Monachio Bavariæ Metropoli diſtans, & pertinens, cum Parochia & Curtibus ibidem, ad Dominum Salvatorem in Polling, ut ſæpius jam memoravimus, quæ quoque hodiedum per Canonicum Regularem Pollinganum ibidem reſidentem regitur. Hucusque dicta de Cruce Andecenſi Eruditus Lector in Veteri Miſſali Andecenſi, quod adhuc ibi exſtat, annotata reperiet, ut patet ex Epiſtola Cœleſtini Abbatis Andecenſis, data XXI. Febr. Anno MDCLVI. ad R. P. D. Auguſtinum Baader Canonicum Regularem Pollingæ, ac. p. t. Vicarium expoſitum in Parochia Forſtenriedenſi. Ibi inter alia Memorabilia de Cruce Andecenſi, nunc Forſtenriedenſi, tria potiſſimum exprimuntur, ex jam laudato Antiquiſſimo Miſſali deprompta.

1mo. Prædictam Crucem, cum adhuc in Sacra Capella Arcis Andecenſis ſervaretur, jam tum fuiſſe variis ſignis, Miraculis ac Beneficiis inſignem, nec ſolum a Comiti-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mitibus Andecenſibus, ſed etiam ab aliis Fidelibus publice cultam, ſingulariter autem ab Agnete Berhtoldi Ducis Meraniæ & Comitis de Andechs filia, quacum, cum aliquando ferventius oraret, Chriſtus iterum iterumque voce intelligibili ex hac Cruce locutus fuiſſe perhibetur: ac primo quidem petiiſſe ab ea Coronam, non aliam autem, quam ſpineam, hanc autem, ut offerre poſſet, promiſiſſe ac prædixiſſe, Agnetem futuram eſſe Reginam Franciæ; quæ omnia quidem impleta ſunt, quamvis Agnes Regina Franciæ Philippo II. Regi nupta, priori Matrimonio pro valido declarato, iterum fuerit repudiata. Ita Miſſale Fol. H. XVII. Ant. Brunnerus in Annal. Boicis P. III. l. 23. pag. 612. &c.

2do. Mathildem, Comitiſſam Garitiæ, Berhtoldi II. Marchionis Iſtriæ Filiam, & Berhtoldi III. Ducis Meraniæ Sororem, cum diuturna jam Infirmitate detineretur, Crucem hanc Andecenſem, quam toties Andecii venerabatur, in viſu aliquando ſic præſentem habuiſſe, ac ſi claris verbis Sanitatem illi promitteret: Viſionem hanc etiam non fefelliſſe; quamprimum enim ex Conſilio Directoris ſui, cui illam revelaverat, Vo um Crucifixo fecerat, Mathildem illico priſtinæ Sanitati fuiſſe reſtitutam, Coronamque, quam voverat, ex auro & Margaritis pretioſam, ipſam ex poſt Crucifixo ſuo Benefactori perſonaliter impoſuiſſe. Ita rurſus Miſſale Fol. H. XIV.

3tio. De rum, Henricum ipſum, qui ultimus ex Comitibus Andecenſibus hunc locum incolue at, vidiſſe aliquando, qualiter hæc Imago Crucifixi ante deſtructionem Caſtri & Sacræ Capellæ liquidum ſanguinem per octo dies ſudaverit, quo prodigioſo ſudore ruinam loci, paulo poſt ſecutam, portendiſſe credabatur. Sic iterum jam ſæpius laudatum Miſſale fol. I. VIII. quod coævum, vel certe ſuppar dicere poſſumus. Unde non nemo Veterum hos quondam Verſus ad pedem Crucis adſcripſerat:

Hac miſiſſe ferunt ter vocem ex arbore Chriſtum,
Sanguine & octonos immaduiſſe dies.
Jam tacet, & nullæ ſtillant ex Corpore Guttæ,
Nimirum Lacrymas vellet habere tuas.

Aucta ſic miraculoſo hoc Theſauro nova ſua Parochia Forſtenriedenſi, Henricus Præpoſitus noſter in id totus incubuit, ut debitus Crucifixo honor impenderetur, nec ſuo etiam effectu caruit pius Henrici Zelus, ut veteres tabulæ teſtantur, favente inprimis Sanctis Conatibus Ludovico Duce Bavariæ, Eccleſiæ noſtræ Pollinganæ Advocato. Verum cum idem Dux Anno MCCXXXI. XVI. Kal. Octobris Kelhemii proditorie fuerit occiſus, & Otto Filius ejus in Palatinatu Rheni æque ac in Ducatu Bavariæ ſuccederet, res Pollingianæ de novo iterum turbari cœperunt.

Hucusque Villa Wilheim erat Villa, & adhuc ſpes aliqua ſupereſſe videbatur, quod poſſet redire ad Dominum ſuum, cui Anno MX. a Sancto Henrico Rege jam olim fuerat reſtituta, maxime cum Bernardus hujus Nominis III. ex Liberis de Wilheim id ipſum tacite optaſſe videbatur, etſi id aperte facere non liceret, cum tam ipſe quam Progenitores ſui hac ipſa Villa quondam a Comitibus Schyrenſibus & Wittelſpacenſibus fuerint inbeneficiati. Quemadmodum autem Ludovicus Pater (erepta a Friderico I. Rege Ottoni Magno, primo ex Witelſpacenſibus Bojorum Duci, Parenti ſuo, Bavariæ Urbe primaria, ac vix non ſi Patavium excipias, in terris Boicis tunc unica, Ratisbona) condendis Oppidis in Urbibus operam navare jam cœperat, ut patet in Landishuto, Straubinga, Landavo, & Aicha, quæ nunc Urbes ſua Ludovico initia debent; ita Otto Filius non ſolum paternis hiſce cœptis glorioſum Colophonem impoſuit, ſed multa inſuper nova Oppida Urbesque moliri, ac Bavariam, cum avulſa ejus Metropoli Ratisbona haud aliæ Urbes ſupereſſent, totam novam reddere impigre conatus eſt, unde & Nomen *Illuſtris* apud Poſteros merito adeptus eſſe videtur. Inter alia nova Oppida, quibus Initium aliquod dederat Otto Illuſtris, etiam Weilhemium numerari meretur; & quamvis a principio nondum fuerit muris cinctum, ut poſtea videbimus, plura tamen ibi ædificia nova fiebant, in tres plateas tributa, quarum una verſus veterem Parochialem Eccleſiam Sancti Hippoliti Martyris, alia verſus antiquam Sedem Nobilium de Tolire, nunc leproſorum habitationem in Töllern vulgo dictam, ac demum alia verſus Vicum proximum Tutenhuſen reſpiciebat. Advertimus hic (nec dubitamus id ipſum etiam in aliis Urbibus condendis contigiſſe) pleraque fere ædificia prima ſtudio & cura Nobilium fuiſſe erecta, ut Principis Gratia potirentur, eos autem, qui varias exin artes, aut opificia exercuere, his demum ſucceſſiſſe.

Jam hac occaſione, cum ad conſtruendas tot novas habitationes ingenti lignorum numero opus foret, Henricus Præpoſitus noſter æquo utique animo, etſi haud absque amaritudine animæ ſuæ, pati, imo coram intueri debuit, quomodo ſibi & Domino Salvatori in Pollingen integra Sylva in Gratiam Ducis ab his novis Colonis penitus fuerit exciſa, exterminataque. Scriptores quidem noſtri domeſtici hujus Sylvæ nomen & lobum haud indigitant, admodum autem vicinam fuiſſe Weilhemio, dubium eſſe non poteſt. Ubicunque autem hæc Sylva fuerit ſita (nolumus enim in re incerta hariolari) certum eſt, Canoniam noſtram in decidenda hac Sylva, ceu ſignate annotatur, ingentia ac prorſus ineparabilia damna tuliſſe. Huic Malo acceſſit, Fundum ipſum, ubi ligna cadebantur, deinceps jam non ad Dominum Salvatorem ad quem prius pertinuerat, rediiſſe. Et quamvis Henricus Eccleſiæ ſuæ Pollinganæ indemniſationem quoad iſta iterum iterumque urgeret, nihil tamen obtinere potuit, donec tandem Otto Dux Bavariæ ipſe Weilhemium venerat; ubi quantocyus res aliter acta eſt, urgente & agente præſertim ipſo Bernardo de Wilheim, qui rei hujus optimam Notitiam habuerat; quamprimum enim Otto Dux damna nobis illata intellexerat, ſtatim quidem de danda ſatisfactione cogitabat, ſed quæ perdidimus, nunquam recepimus, ut ex ſequenti patet Diplomate.

O. (Otto) *Dei Gratia Palatinus Comes Rheni, Dux Bawariæ univerſis præſentem paginam inſpecturis & audituris Salutem in vero Salutari. Notum facimus Univerſitati Veſtræ, quod nos in recompenſationem damnorum, quæ intulimus Eccleſiæ in Pollingen decidendo quamdam Sylvam, nec non in remedium animæ Patris noſtri, & Parentum noſtrorum contulimus eidem Cœnobio omne Jus quod habere dinoſcimur in Eccleſia Odratinven* (Odratingen) *ut eadem Eccleſia deſerviat prædicto Conventui liberaliter in perpetuum, poſt obitum autem Ul.* (Ulrici) *Canonici Sancti Andreæ Friſingenſis quondam Notarii noſtri, qui eo tempore, cum facta eſt a nobis hæc donatio, Rector fuit ipſius Eccleſiæ, Canonici ſæpedicti Cœnobii ſibi debent Eccleſiam, quam donavimus, vendicare. Acta ſunt hæc apud Wilheim anno Domini milleſimo CC.XXXVI. Teſtes ſunt Pernhardus de Wilheim, Perhtoldus & Heinricus de Eſchenlob, Ulricus de Wiggershuſen, Eberhardus de Porta, Gotſcalcus de Widerſperc, Albardus de Priſingen, Sifridus de Frowenberc, Perhtoldus de Schilpercb, H. de Lechesperc, C. & O. Fratres de Baierbrunne, Kunradus Abbas de Wezzinſprunne, Perhtoldus Pes Plebanus de Wilheim, & alii quam plures. Facta ſunt hæc ſub Præpoſito Heinrico.*

Ex hoc tempore Parochia Odratingana tam quoad Spiritualia, quam quoad temporalia pleniſſime ſubjecta eſt Domino Salvatori Pollingæ, curaque ejus ab uno ex noſtris illuc excurrente continuo exercetur. Cæterum obſervamus, primam hic fieri Memoriam alicujus Plebani in Weilheim, ſat certo indicio, ipſam Parochialem Eccleſiam, quæ intra Muros nunc eſt, circa hæc primum tempora fuiſſe erectam, eamque multo juniorem eſſe Eccleſia Parochiali, ad S. Hippolitum dicta, & nunc in ſuburbio, ſeu extra muros ſita. Erat autem Perhtoldus (quem ipſum etiam omnium primum ex Plebanis de Wilheim adducit V. C. *Vindeliciæ Sacræ* Auctor *in Capitulo Weilheimenſi* pag. 31.) ex nobili Familia *Fuezzorum*, latine *Pedum* dicta, ea ipſa videlicet, quæ ante XII. annos Domino Salvatori in Pollingen ſuper Eccleſia Tutenhuſana, ut jam diximus, litem moverat, ſed cauſa ceciderat, Ludovico Duce Bavariæ, & Sifrido Epiſcopo Auguſtano rem pro Monaſterio decidentibus.

Reliqua Præſulis hujus Acta hic omittimus. Dignitatem is cum vita exuit XXI. Julii Anno MCCXLVII. poſtquam non omnino viginti duos annos ſumma cum laude præfuit. Cæterum videtur fuiſſe ex nobili Familia de Phetin, ſeu, ut nunc eloquimur, de Pfetten, qui Landſpergæ quondam præcipua Bona habebant: certe a Coævo quodam Pheptinus ſeu Phetinus appellatur & dicitur; An autem a Proſapia vel a Patria ſic dicatur, neſcimus; ſcimus vero Landſpergam Veteribus etiam Phetine dictam eſſe, unde hi Nobiles Nomen ſuum habuere.

XI.

Poſt mortem Henrici in ejus locum voluntate ac calculo Fratrum e Gremio ſuffectus eſt DIETRICUS, ſeu Theodoricus, Vir magnæ Virtutis, Nobilitatis & Prudentiæ laude inſignis. Talem tunc temporis Præſulem, ubi Jura Eccleſiaſtica & Advocatitia paſſim violabantur, Res Pollinganæ vel maxime expoſcebant, ne omnia ſimul & ſemel perirent, jam caſui proxima, maxime cum Otto Ipſe Illuſtris Bavarorum Dux, tanquam Advocatus noſter, qui potius debuiſſet Dominum Salvatorem defendere, ſiniſtris

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

nistris Ministerialium suorum consiliis irritatus, haud desisteret indebitis nos perpetuo vexare exactionibus. Quod exemplum Ducis multi dein ex Nobilibus, dummodo sat potentes essent, impune secuti sunt, adeo, ut ab his Harpiis vix aliquid relinqueretur in nostra vicinia intactum, imo hi ipsi quotidie sic inter se collidebantur, ut plerumque tertius debuerit exsolvere, quæ tamen non rapiebat. Volebat quidem huic malo remedium afferre Innocentius PP. IV. hujusmodi raptores & oppressores libertatis Ecclesiasticæ Diris devovendo; cum autem illis temporibus Fulmina hæc potius riderentur, quam timerentur, Res in dies in pejus abierunt; & forte satius fuisset, hæc Fulmina non vibrasse, quam animos his jam irritatos ulterius exacerbasse. Has autem inter turbas ea semper præfulsit prudentia Dietricus noster, ut, licet plurima cum aliis sit passus, neutri tamen parti aperte faveret, cum utrinque excessus fieri forte dispiceret, & hinc id saltem effecit, ut nullius partis iram directe in se converteret.

Anno MCCL. cum Conradus Friderici II. filius Augustam Vindelicorum veniret, contulit se eo etiam Dietricus noster, pro quadam Sylva, *Aicholz* dicta, & haud procul a Monasterio sita, tum apud Conradum ipsum, in Romanorum Regem jam electum, tum etiam apud Hartmannum Episcopum Augustanum, ut eandem Domino Salvatori donarent, supplicaturus. Quamvis enim dubitari vix possit, quod non jam pridem hæc Sylva ad Dominum Salvatorem in Pollingen pertinuerit; ea tamen ætate proprietas hujus nemoris ad Episcopum Augustanum, ejusque Ecclesiam, usus vero ejusdem nemoris ad Conradum jam dictum attinuit, ut statim videbimus. Pro hac igitur Sylva supplicavit Præsul noster, nec in vanum abiere preces, ut ex sequentibus duobus Diplomatibus patet; ac quidem primum a Conrado sic sonat:

Conradus divi Augusti Imperatoris Friderici Filius, Dei Gratia Romanorum in Regem electus, semper Augustus, & Rex Regni Jerusalem. Per præsens Scriptum notum facimus universis, quod nos pro Reverentia Dei usum Nemoris, quod vocatur Aicholz prope Mozmyl Monasterio S. Spiritus in Pollingen duximus misericorditer concedendum, Jus advocaticium ejusdem nemoris nobis, nostrisque futuris hæredibus & Successoribus reservantes. Ad cujus rei memoriam præsens Scriptum inde fieri, & Sigillo nostro jussimus communiri. Datum Augustæ anno Dominicæ Incarnationis millesimo, ducentesimo quinquagesimo, Mense Martii, Octavæ Indictionis.

Alterum sic habet:

Hartmannus Dei Gratia Ecclesiæ Augustensis Episcopus universis præsentium Inspectoribus Salutem in Domino. Ne res præsertim dignæ Memoria oblivionis devio perimantur, expedit eas Scripturæ subsidiis adjuvari. Cujus rei causa notum esse volumus universis tam præsentibus quam futuris, cum Serenissimus Dominus Cunradus divi Augusti Imperatoris Friderici Filius, Dei Gratia Romanorum in Regem electus, semper Augustus, & Hæres Regni Hierusalem pro Reverentia Dei habitationem seu Fundum Nemoris, quod Aicholz dicitur prope Mozmül Monasterio S. Spiritus in Pollingen in usum perpetuum contulerit, quod nos grata & fidelia servicia ab ipso Monasterio nobis & Ecclesiæ nostræ pluries impensa adtendentes ipsius Fundi Proprietatem nobis & Ecclesiæ nostræ pertinentem eidem Monasterio in Pollingen donavimus perpetim possidendam. In cujus nostræ Donationis evidens testimonium & debitam Firmitatem præsentes ipsi Monasterio Sigillo nostro dedimus fideliter communitas. Datum Augustæ Anno Domini Millesimo CCL. Kal. Maji.

Sic nempe divino nutu factum est, ut dum integra Sylva ante aliquot annos ab Ottone illustri Domino Salvatori exscinderetur, ut jam diximus, nunc alia pro illa a Conrado Romanprum Rege electo, qui Elisabetham Ottonis Filiam conjugem habuit, Domino Salvatori redderetur. Sylva hæc jam non unum, ut olim, sed plura juxta diversas scilicet plagas, ad quas terminat, nomina nunc obtinet: juxta lacum *Ottelensee*, nunc *S. Jacobi* dictum, ad quem terminat versus Septentrionem, vocatur *Seebolz*; ad Orientem, qua respicit Vicum *Oettingen*, ob pascua, quæ ibi Rustici Oettingani habent, communiter appellatur *Oettinger Tradt*; Meridiem versus, ubi habet editum collem, & versus *Pergam* & *Hugolvingam* Vicos extenditur, hodie adhuc *Aicherain* dicitur; demum versus Occidentem, ubi respicit ad Molendina, dicta antiquitus *Müll am Moos*, ab his nunc *Müll Wald* vocatur. De reliquo nemo aliquid juris habet in hoc nemore, sive spectes lignationes, Venationes, aut Jurisdictionem &c. sed totum nemus cum usu & proprietate pertinet ad Dominum Salvatorem in Polling.

Eodem anno, & quidem brevi post, in Festo scilicet Sanctæ Luciæ extinctus est Fridericus II. Imperator, cum quo sepultos credidisset tumultus, qui hactenus Gibellinos inter & Welfos exarserant, totamque Ecclesiam una cum Imperio misere dilaceraverant; sed frustra: Succedente enim in Imperio Conrado Friderici Filio, statim iterum adversus novum hunc Imperatorem prædicata est Crux. Cumque Conradus Gener esset Ottonis Illustris Bavariæ Ducis, utpote Filiam hujus ex Agnete, Elisabetham nomine, habens in matrimonio, ut supra jam indicavimus, Turbæ novæ excitatæ sunt tam in Suevia, quam in Bavaria; turbas has auxit nova querela Conradi I. Episcopi Frisingensis, criminantis adversus Ottonem apud Sedem Apostolicam varia Jura læsa Libertatis Ecclesiasticæ per Angarias, Perangarias, Tallias, aliaque nova onera Clero imposita. Rè hac jussu Pontificis Innocentii IV. per Hugonem Legatum Apostolicum examinata & comprobata, Otto Litteris Apostolicis desuper admonetur; cumque aliis nixus principiis nollet parere, de novo Diris devovetur. Quod autem ad nostram pertinet Historiam, id est, quod Bullæ hujus Execratoriæ, datæ Asisii II. Nonas Junii Pontificatus Innocentii IV. anno decimo, Executor cum aliis vicinis Prælatis Rottenbuchensi, Staingadensi &c. noster etiam Dietricus fuerit constitutus. Quam accepta ipsi esse debuerit hæc Commissio Pontificia, cum subdito adversus Principem, & quidem adversus Advocatum Ecclesiæ suæ sic procedendum esset, facile est divinare. Verum cum brevi post, eodem scilicet adhuc anno Millesimo ducentesimo quinquagesimo tertio, Otto ipse in pervigilio S. Andreæ Apostoli subita morte extinctus fuerit, admodum vero simile est, executionem hujus Commissionis abiisse in auram, quamquam alii aliud sentiant. Bullam hanc execratoriam in sua Historia Frisingensi in lucem produxit Meichelbeckius T. II. pag. 40. ubi eam eruditus Lector invenire potest.

Mortuo Ottone, Dietricus integrum annum non omnino supervixit; cum & ipse inter Calamitates innumeras naturæ debitum solvit Anno MCCLIV. die XXIII. Octobris, quo anno ipso, cum Conradus Rex Germaniæ obiret, suum quoque initium sumpsit Magnum illud Interregnum, quod postea tot dissidia, tot vicissitudines, totque nova Jura in Imperio creavit.

Sub Dietrici Regimine ad Prælaturam Diessensem, libere ibi resignante Alberto, postulatus est unus e nostris Canonicis, Conradus nomine, de quo Chronographus Diessensis in Catalogo Præpositorum hæc habet:

Sextum Præpositum Pollinga dedit, cum sua non obscura laude, Conrado nomen fuit. Cujus Viri quo major virtus erat, hoc magis permittente Deo, exercita adversis. Nam ipso Anno cIↃ CCLI. *quo ad regendum accessit, V. Idus Augusti horrenda grandine pessum ierunt omnes Fruges nostræ tam hibernæ quam æstivæ, tum in agra Diessensi, tum alibi ad numerum XXC. prædiorum majorum ac minorum cum Decimis septem Ecclesiarum, nimirum Brunnæ, utriusque Mæusing, Weßling, Frieting, Mischenried, & Eschenloch; quibus malis non defuerunt, aliæ vexationes & cruces quotidianæ, quas tamen Conradus velut alter Jobus animo invicto superavit, & quod mirum esse potest, in tantis calamitatibus non tantum nihil prædiorum Monasterii avertit, sed alia emit, alia olim oppignorata redemit, ac post annos Præposituræ XIII. cum dimidio migravit e vita.* Ita ibi

XII.

Funebribus Honoribus Dietrico vix persolutis GUNTHERUS, Vir opere præstans & Sermone, Fratrum Consilio & Voto, licet invitus, præesse jubetur. Hic cum ex nobili Progenie descenderet, & alias excelsis animi dotibus esset prædictus, magna apud Principes terræ, aliosque Magnates in Curia Bavarica pollebat gratia, maxime autem apud Agnetem Ottonis Illustris relictam Viduam, ejusque Filium Ludovicum, cui, facta cum Henrico Fratre suo Bavariæ divisione in superiorem & inferiorem, Pars superior jure hæreditario obtigit, quique postea, utut alias mitissimus, ob execrandum illud facinus, quo ob malam suspicionem cœco impetu raptus innocenti Conjugi suæ Mariæ Henrici Brabantiæ Ducis Filiæ in Castro Werd apud Danubium amputari caput jusserat, recte Nomen *Severi* indeptus erat. Tragicum hoc spectaculum, & quod ipse Ludovicus non semel pœnituit, multis postea Bonis, ceu apud alios Authores videre licet, ansam præbuit.

Cum idem Ludovicus Severus Anno MCCLXI. mense Januario, cum nova Conjuge sua Anna Gloggavienſi Dachavium veniret, ibique ad aliquod tempus moraretur, Gun-

Guntherus noſter ſe illuc ad illum contulit, eique, tanquam Advocato Eccleſiæ Domini Salvatoris in Pollingen, ſua Homagia demiſſiſſime renovavit, quod optimus Princeps obſequium tam benigne ſuſcepit, ut non niſi largiter remuneratum, tribusque Curiis, quarum duæ in Wilheim, tertia autem in Odratingen exiſtit, auctum a ſe dimiſerit. En Diploma Donationis hujus!

„ Ludovicus Dei Gratia Comes Palatinus Rheni Dux Bawariæ. Antiquorum „ decrevit proviſio, nec modernorum ingenio diſplicebit, res geſtas in occurſum fu- „ turi Scandali vel Calumpniæ litterali Expreſſione memoriæ hominum commendare. „ Nam juxta Sapientis Eloquium, Memoria eſt glorioſum & admirabile Donum Dei, „ per quam præterita recolligimus, & per præſentia futura quodammodo contempla- „ mur. Tenore igitur præſentium profitemur & patere volumus univerſis tam præ- „ ſentibus quam futuris, intuentibus ſeriem hujus Scripti, quod nos ob Reverentiam „ Dei Omnipotentis, Eccleſiæ in Pollingen duas Curias in Wilheim, & unam Cu- „ riam in Odratingen cum agris, pratis, paſcuis, Sylvis, quæſitis & inquirendis in re- „ medium noſtrorum peccaminum tradidimus pleno jure proprietatis poſſidendas. „ ad hujus itaque rei memorialem obſervantiam & ſtabilem Firmitatem præſentem „ Litteram ipſi Eccleſiæ in Pollingen cum annotatione teſtium dedimus noſtri Sigilli „ munimine roboratam. Teſtes autem ſunt Magiſter Ditricus Prothonotarius noſter „ Præpoſitus de Illmunſter, Hadmarus de Laber, Hermannus de Hurnheim, Heinri- „ cus de Priſingen, Nodungus de Schrovenhuſen, Staringarius, Waltherus de Cu- „ ria, Otto & Rapoto Fratres de Ovſenhoven, Chuno de Hage, Ulricus de Dacha- „ we, Chunradus Judex de Dachawe, Chunradus de Pritelbach, Albertus & Arnol- „ dus Notarii, & alii quam plures. Actum & datum apud Dachawe anno Domini „ milleſimo, ducenteſimo ſexageſimo primo pridie Kalendas Februarii Indictione „ quarta.

Has Curias in utroque loco adhuc poſſidemus. Cæterum cum Ludovicus in remedium peccaminum ſuorum ſe hanc Donationem feciſſe aſſerat, ſatis intelligimus, quanta compunctione Spiritus Conjugicidium ſuum usque ad cineres deteſtatus fuerit.

Anno proximo aliam Curiam in Marchpach dono accepit Monachii idem Præpoſitus noſter ab Agnete Palatina, Ottonis illuſtris relicta Vidua, regnantium Filiorum Ludovici & Henrici Bavariæ Ducum Matre glorioſa: Inſtrumentum Donationis hujus, Matris, duorumque Filiorum Sigillis munitæ, ſic habet:

„ Agnes Dei Gratia Comitiſſa Palatina Rheni, Duciſſa Bawariæ omnibus præ- „ ſentis Paginæ inſpectoribus Salutem in eo, qui nos redemit ſuo ſanguine pretioſo. „ Quia Malitia Hominum decurſus Temporum etiam bene Geſtis ſolent ſæpius per „ contrarium obviare: ideo noverint univerſi præſentes ſcilicet & futuri, quod nos „ ob remedium animæ dilecti Domini & Mariti noſtri Illuſtris Ottonis quondam Du- „ cis Bavariæ felicis recordationis, nec non ad perpetuæ Salutis Incrementum animæ „ noſtræ, ac omnium Liberorum, Progenitorumque noſtrorum ſingulorum Curiam „ noſtram in Marchpach cum omnibus ſuis appendiciis, cultis & inculcis, quæſitis & „ inquirendis ad Altare Sancti Spiritus Eccleſiæ in Pollingen tradidimus pleno jure, „ ut eidem Eccleſiæ perpetuo ſervituram. In hujus itaque rei teſtimonium & cau- „ telam, ut noſtra Donatio a nullo debeat in poſterum perturbari, præſentem Cedu- „ lam inde conſcriptam, noſtri & kariſſimorum filiorum noſtrorum Ludwici & Hain- „ rici illuſtrium Comitum Palatinorum Rheni, Ducum Bavariæ Sigillorum Munimi- „ ne fecimus communiri. Datum Monaci Anno Domini M. CC. LX. ſecundo in „ Die beati Georgii quintæ Indictionis.

Jam ſupra diximus, qua ratione inter alia Prædia, a S. Henrico Duce Bavariæ, ac poſt Germaniæ Rege Domino Salvatori in Pollingen Villa etiam Aſcheringen dicta cum Decimationibus, & aliis Juribus fuerit reſtituta. Inter hæc Jura, quæ ibi Eccleſia Pollingana habuit, fuit etiam Jus Patronatus, lapſu temporis, incertum tamen, quando, aut qua de cauſa, ad Principes terræ devolutum. Hoc ut Guntherus Præpoſitus Monaſterio ſuo iterum vindicaret, apud Ludovicum Superioris Bavariæ Ducem, cui alias chariſſimus fuit, non ſemel inſtitit; tandemque evicit, ut Ludovicus illud etiam hoc anno, nempe ſexageſimo tertio ſupra milleſimum ducenteſimum, libere iterum Monaſterio reſtitueret, & omni Juri, quod ſibi ſuper Patronatu Eccleſiæ Aſcheringenſis ex Succeſſione hæreditaria competere videbatur, ultro cederet, ut Tabulæ ſequentes teſtantur:

„ Lodwicus Dei Gratia Comes Palatinus Rheni, Dux Bawariæ. Antiquorum „ decrevit Provisio, nec modernorum displicebit Ingenio, res gestas in occursum fu- „ turi Scandali vel calumpniæ litterali Expressione memoriæ commendare. Nam „ juxta Sapientis Elogium Memoria est gloriosum & admirabile Donum Dei, per- „ quam præterita recolligimus, & per præsentia futura quodammodo contemplamur. „ Tenore siquidem præsentium notum fieri cupimus universis Christi fidelibus præ- „ sentibus & futuris, quod Dominus Guntherus Venerabilis Præpositus & Conven- „ tus Ecclesiæ S. Salvatoris in Pollingen in nostra constituti Præsenria in Jure Patro- „ natus Ecclesiæ Aschiringen, quod Ecclesiæ suæ antiquitus competebat, & quod nos „ nunc ex Successione hæreditaria respicit, per nos & Progenitores nostros assere- „ bant graviter se gravatos. Nos igitur audita & intellecta eorumdem assertione, „ habito Consilio Sapientum, & ratione Juris inspecta, ob Reverentiam Sancti Spiri- „ tus, a quo conformatur cor hominis spiritu principali, nec non ob remedium no- „ strorum Progenitorum, nostræ quoque & Hæredum nostrorum Salutiferæ spei ob- „ tentum, Juri Præsentationis, quod nobis in dicta Ecclesia Aschiringen competere „ videbatur, renuntiantes, præfato Præposito & Ecclesiæ suæ ipsum Jus recognosci- „ mus, & per scripta præsentia perpetuo confirmamus. Ad hujus itaque rei memo- „ rialem observantiam, & stabilem Firmitatem præsens Scriptum dictæ Ecclesiæ dari „ cum subnotatis Testibus jussimus, nostri Sigilli Karactere communitum. Testes „ autem sunt Magister Dietricus Vicedominus noster, Albero de Prukperch, Heinri- „ cus de Sevelt, Pernhardus & Gebhardus de Wilheim Viri nobiles, Heinricus de „ Isoltsriede, Arnoldus de Mæssinhusen, Perchtoldus de Khamer Judex in Pawel, „ Heinricus de Witholtshoven, & Eberhardus Filius ejus, Albertus & Wernhardus „ Notarii, & alii quam plures. Actum & datum Monaci Anno Domini millesimo „ ducentesimo Sexagesimo tertio. quarto decimo Kalendas Julii.

Non minorem Gratiam fecit nobis idem Ludovicus Severus Anno MCCLXVI· dum subditis nostris in Anstetten, seu, ut nunc exprimunt Landstetten, Jus compa scendi in Ascheringen, sicut antiquitus in usu erat, tanquam æquus Arbiter & Judex tunc forte controversum, nova liberalitate assertum, illæsumque voluerat teste sequen. ti Instrumento, quod hic inserimus:

„ Nos Lodwicus Dei Gratia Comes Palatinus Rheni Dux Bawariæ, tenore præ- „ sentium patere volumus universis, quod Ecclesiæ in Polling hanc Gratiam de no- „ stræ Liberalitatis Gratia fecimus, ut homines in Villa Anstetten cum hominibus „ Villæ nostræ in Aschiringen in Pascuis communi Participatione gaudeant, quibus „ simul ab antiquis temporibus utebantur. Ne igitur in posterum super prædicta Par- „ ticipatione aliquod dubium vel controversia valeat suboriri, in Robur perpetuæ Fir- „ mitatis præsens Scriptum prædictæ Ecclesiæ, Sigillo nostræ Celsitudinis dari jussi- „ mus communitum. Actum & datum apud Erlingen Anno Domini millesimo du- „ centesimo sexagesimo sexto, III. Idus Januarii.

Reliqua egregii hujus Prælati Acta hic recensere prohibet angustia paginæ. Interea Guntherus noster post octodecim annorum Regimen finem vitæ simul, & calamitatibus fecit, dum in Festo S. Hyppoliti Die XIII. Augusti Anno MCCLXXII. mortuis accessit. Quantas is Tribulationes expertus sit sub suo Regimine, durante Interregno illo magno non Imperio, ad cujus initium ipse quoque ad Prælaturæ onus in se suspiciendum admotus erat, & ad cujus finem non omnino pervenit, explicari non potest. Omnes namque sciunt, quantas ea ætate violentias, ac deprædationes non dicam Potentior quisque in minus potentem, sed etiam Par in parem exercere haud erubuerit; Nunquam tamen magis afflictabatur, quam ultimis vitæ suæ annis, ubi ob nimium frequentes & fere continuas vicinorum quorundam Nobilium Excursiones, violentasque tritici ac pecoris abductiones sæpe in suo Monasterio haud reperit, unde se suosque, & præcipue pauperes subditos, ne omnino fame interirent, saltem ad vitam utcunque protrahendam aleret. Misera hæc rerum facies tandem etiam Guntherum nostrum, utut alias magnanimum ac imperterritum prostravit, tumuloque adjunxit.

XIII.

Haud multum temporis effluxit ab obitu GUNTHERI, rapitur potius, quam eligitur a Fratribus, Rebus Monasterii sic poscentibus, ad Prælaturam HERMANNUS, Vir profectæ ætatis, & admodum probatæ virtutis, nec non in divinis, æque ac œconomicis Scientiis longa experientia & usu valde expeditus, industriusque, nostris quo-

que

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

que Principibus, cum ad eorum alloquium cum Gunthero Prædeceſſore ſuo non ſemel venerat, notus & charus. Ante Inaugurationem ſuam fungebatur is officio Summi Cuſtodis Eccleſiæ noſtræ, quæ autem eo tempore non ex ejus culpa, ſed propter nimias exactiones, ac ſpoliationes, omni fere decore ſuo deſtituta, tota deſolata ſqualebat. Cupiebat quidem neo-electus Malo huic remedium afferre, ſed durante adhuc in Imperio fatali Interregno, nondum veniſſe videbatur tempus Domus Domini reparandæ, ornandæque. Unde potius omnem operam ſuam in eo collocare neceſſe habuit providus Pater, ut ſaltem Filii ſui una cum ſubditis congrue ſuſtentarentur.

Hunc in finem, cum ab Hartmanno ex Comitibus de Kyburg & Dillingen Epiſcopo Auguſtano in hac nova ſua Dignitate Auguſtæ confirmaretur, & huic præſentem ſtatum Monaſterii ſui exponeret, facile ab hoc Antiſtite, quem tam magnanimum quam benignum erga afflictos legimus, impetrat, ut fructus Eccleſiæ Huſenſis (cujus Jus Patronatus jam dudum ad nos pertinuerat) hactenus, ut videtur, diviſos, jam integros deinceps Fratribus ad uſus præbendales in perpetuum cederet, teſte hæc Charta:

Hartmannus Dei Gratia Eccleſiæ Auguſtenſis Epiſcopus univerſis præſentium Inſpectoribus Salutem in Chriſto Jeſu. Ad habendam Geſtorum Memoriam expedit ea Scripturæ ſubſidiis adjuvari, cujus rei cauſa notum eſſe volumus univerſis tam præſentibus quam futuris, quod nos maturo uſi Conſilio, attendentes preſſuras diverſas, quas heu Monaſterium in Bollingen patitur in præſenti, dilectis in Chriſto Præpoſito & Conventui in Bollingen fructus Eccleſiæ Huſen, cujus Jus Patronatus ad eos ſpectare dinoſcitur, ad uſus eorum præbendales donavimus colligendos perpetualiter, & utendos, Salvis tamen noſtro, & Archidiaconi loci Juribus per omnia, & ſervatis. Ut autem noſtra Donatio præfatis Præpoſito & Conventui firma permaneat, ſeu rata, præſentes eis in hujusmodi teſtimonium dedimus Sigillo noſtro fideliter communitas. Actum & datum Auguſtæ Anno Domini MCCLXX ſecundo. Octavo Kalendas Octobris.

Parochia *Huſen*, cujus plena Incorporatio quoad omnes Decimas ſeu fructus ipſius etiam Eccleſiæ titulo Donationis perpetuæ ab Hartmanno hic nobis facta eſt, vulgo *Hauſen unter Willenberg ſeu Wildenberg* ad diſtinctionem alterius Huſen infra Weilhemium ſitæ etiam *ſuperior ſeu Ober-Hauſen* vocata horæ ſpatio Pollinga diſtat, & ex hoc tempore continua ſerie a Canonicis noſtris, domo excurrentibus, certo regitur, utut in Rapſodiis Salleri noſtri legamus, eam jam dudum antea a noſtris fuiſſe proviſam. Quo titulo autem jam tum Jus Patronatus hujus Eccleſiæ Domino Salvatori in Pollingen attinuerit, ceu in hac charta ab ipſo etiam Epiſcopo nobis aſſeritur, non ſatis liquet; veroſimile eſt, illud a prima jam Fundatione Collegii noſtri huc pertinuiſſe, ac Sæculo XI. cum aliis nobis reſtitutum fuiſſe; ex Nobilibus de Wilheim aliquos ſe etiam nominaſſe de Huſen, de Bernardo hujus Nominis III. qui nobis Anno MCLXXVIII. Prædium Liutaſcke tradiderat, ex jam allato Diplomate certo conſtat; Caſtrum ibi illos habuiſſe in monte vicino, qui hodieque *Schlosberg* vocatur, non eſt ambigendum, totumque Pagum, ſitum in majore Pago Sundergav dicto, quem poſt Hunnicas devaſtationes Arnulphus malus Militibus ſuis in Beneficium dederat, jam tum & poſtea dictum eſſe Pagum Hôſi, Houſin ſeu Huſen pariter certiſſimum eſt ex allegato a nobis Diplomate S. Henrici, aliisque Documentis Chronico Burano a Meichelbeckio inſertis; unde non dubitamus, ab ipſis Nobilibus de Wilheim Jus hoc Patronatus iterum ad nos, Jure quaſi Poſtliminii, rediiſſe. An vero Antiqui Hôſii, quibus Comites Andecenſes, & ex Parte Liberi, de Wilheim dicti, Beneficio Schyrenſium, Supremorum Bavariæ Comitum, in hac vicinia ſucceſſere, a Caſtro cognomine prope Burum ſito, prout vult Meichelbeckius, potius quam a noſtro, de quo hic locuti ſumus, ſic dicti ſint, expeditius forte non nemo pronuntiabit, quam probabit. Verum non multo poſt, Anno ſcilicet milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo tertio, & quidem nondum omnino, ut videtur, finito triſti illo Interregno, cujus finem aliqui Scriptores ad Diem vigeſimum nonum Septembris, quo Rudolphus Comes Habſpurgicus in Regem Germaniæ nominatus, alii ad diem primum Novembris hujus anni, quo idem a Principibus Imperii coronatus, referunt, ecce Hermannus noſter a Prælatura Pollingana, cui haud integrum annum, vel certe non multo ultra annum præfuit, tranſit ad aliam, haud ita pridem a Ludovico Bavariæ Duce, cui cognomen *Severi* inditum, in Campo Principum, vulgo Fürſtenveld dicto, in ſatisfactionem Conjugicidii, de quo ſuperius, fundatam. Veteres Prælatorum noſtrorum Catalogi vix aliud addunt, quam quod ex Præpoſito Pollinganæ factus ſit Abbas in Fürſtenveld, ſicque has duas Prælaturas conjungunt, ut ab una ad alteram tranſiiſſe videatur; *Hermannus* (inquiunt) *Præpoſitus XIII. ſumitur in Abbatem Monaſterii Fürſtenveld &c.* videa-

videatur Hundius cum Additionibus Gewoldi. Sallerus noſter in ſuis Rapſodiis putat, Hermannum, tanquam Virum pium atque prudentem, ab ipſo Fundatore Celeberrimi hujus Monaſterii in Furſtenveld eo fuiſſe translatum, non attenta tunc temporis diſparitate Ordinis, præſertim cum alias conſtet, Hermannum apud hunc Principem magna polluiſſe Gratia. Vereor tamen, num Conjecturæ hæ omnes locum habeant. Certum namque eſt, ex Charta ſtatim alleganda, Hermannum ad Finem Octobris Anno MCCLXXIII. Pollingæ non amplius præfuiſſe, cum ibi Succeſſor ejus Henricus hujus Nominis II. expreſſe jam nominetur. Pariter autem conſtat ex Catalogo Abbatum Fürſtenveldenſium Gewoldiano apud Hundium in Metropoli T. II. pag. 333. (ſi tamen is verus ac genuinus eſt) Hermannum ad eam Abbatiam ante annum MCCLXXVIII. non perveniſſe, imo hoc anno Albertum, primum reſpective Abbatem in Campo Principum, Abbatiali adhuc munere functum eſſe, ac dein Anno MCCLXXIV. Eberhardum, huic autem Anno MCCLXXVIII. Hermannum ſucceſſiſſe. Quodſi hæc in veritate ſubſiſtunt, manifeſtum eſt, Hermannum ex Prælato Pollingano non ſtatim factum eſſe Prælatum Fürſtenveldenſem, ſed hunc vel ſponte ſua amore majoris Solitudinis, quam amabat, ad ſtrictiorem Ordinem, qualis tunc celeberrimus Ciſtercienſium Ordo, Veterem S. Benedicti Regulam reſuſcitante S. Bernardo, toto orbe celebrabatur, Fürſtenveldium tranſiiſſe, ibique poſtea in Abbatem electum eſſe a Fratribus, vel jam tum, quando tranſierat, poſitum eſſe eum a Glorioſo Fundatore in Adminiſtratorem, & in Caſum Vacaturæ etiam in Abbatem celeberrimi hujus Aſceterii. Quidquid autem ſit, Memoria Hermanni tam apud Pollinganos, quam apud Fürſtenveldenſes, de quibus utrinque optime meritus eſt, ſemper in Benedictione erit.

XIV.

Abeunte Fürſtenveldium HERMANNO, unanimi Fratrum calculo, ex Cellerario fit Præpoſitus Pollinganus, HENRICUS hujus Nominis II. Ephenhuſar, ſeu Ephenhuſenſis; an ſic dictus a loco hujus Nominis haud procul Landſperga Boiorum ſito, an quia Parentes ejus ibi Prædia habuerint, unde & nomen acceperunt, decidere non audemus, quamquam ad poſteriorem opinionem magis inclinemus. Certe donationem duarum Curiarum in Ephenhauſen, quam Henricus Schongaverus Patritius, ac dein Burgravius Auguſtanus, ejusque uxor Giſila Anno MCCLXI. Domino Salvatori in Pollingen fecerant, magna ex parte noſtro Henrico debemus, quocunque demum Nexu Giſilæ illi conjuncto.

Primum, quod induſtrius hic, ac in re œconomica apprime verſatus Præſul geſſit, fuit quidam contractus Permutationis, quem cum Meinhardo IV. Tyroleos ac Goritiæ Comite in Favorem Celeberrimi Monaſterii in Stambs Ordinis Ciſtercienſis, noviter ab ipſo ſtructi atque fundati, iniit: Dominus Salvator in Pollingen habebat tunc temporis Manſum quemdam in Stams eo ipſo in loco ſitum, ubi dein pro Fratribus illis Chorus, ubi pſallerent, ac divinis rebus vacarent, fuerat exſtructus; cumque Fundus iſte illis, quibus ædificium hoc incumbebat, abſolute videretur neceſſarius, propoſita erat Henrico noſtro Fundorum, Prædiorumque Permutatio, quam in ipſis Vindemiis continuo ratam gratamque una cum ſuo Conventu habuit. Litteræ autem hujus Permutationis ſerius expeditæ erant, eo quod Meinhardus prædictus, tunc temporis abſens, Francofurti una cum aliis Principibus novi Imperatoris Electioni intererat. Ipſæ autem Litteræ Permutationis hujus Teſtes ſic habent:

In Chriſti Nomine Amen, noverint univerſi præſentes, & futuri, ad quos pervenerit præſens Scriptum, quod nos Meinhardus Tyrolis & Goritiæ Comes, & Eccleſiarum Aquilegienſis, Tridentinæ, & Brixinenſis Advocatus Tenore præſentium profitemur, nos a Domino Heinrico Honorabili Præpoſito de Pollingen, accedente Conſenſu Conventus Monaſterii ſui antedicti unum Manſum ſitum in Stams, pertinentem nomine Allodii ſeu Proprietatis ad ipſum Monaſterium, Nomine Permutationis in noſtrum Allodium recepiſſe, ita, ut in ipſius Manſus recompenſationem prælibatum Monaſterium de Pollingen de quadam Curia Sita in Mais, quæ quondam Domino Wilbalmo de Prunnenberch pertinebat, nunc vero nobis, Titulo Proprietatis habeat, & recipiat quatuor urnas vini, dicto Præpoſito & Monaſterio in perpetuum profuturas; & Manſus dictus, quem pro animæ noſtræ remedio Monaſterio de Stams donavimus, eidem in perpetuum libere proficiat, & debeat remanere. In cujus rei teſtimonium præſens Scriptum noſtri Sigilli Munimine fecimus roborari. Facta fuit hæc Permutatio VIII. exeunte Octobri (hoc eſt, ut norunt Eruditi, & ſuperius jam animadvertimus, Die vigeſimo tertio Septem-

ptembris) *Anno Domini M. CC. LXXIII. præsentibus Berbtoldo & Schridone Purchgraviis, & Wilhalmo Notario nostro, & aliis. Datum in Castro Tyrol, Anno Domini memorato, Die XII. intrante Mense Decembri.*

Cæterum Facta hac Permutatione Henricus noster hoc ipsum Prædium, noviter sibi datum a Meinhardo Comite, situm in Mais, in ea nempe vicinia, quæ Haslach appellatur, & ad Majensem Parochiam pertinet, statim Abbati & Conventui in Stams ea conditione simpliciter locat, ut prædictus Abbas & Conventus, quoad utrique Parti placitum erit, tempore autumnali decem Libras Veronenses (id est zehen Pfunt Perner, seu duos Florenos modernæ monetæ) nomine Census absque dilatione Domino Salvatori in Pollingen quotannis persolvat.

Reliquos vitæ suæ dies transegit Henricus noster in multis tribulationibus, post Sexennium Regiminis ad meliorem, ut speramus, vitam translatus, Die XII. Martii, Anno MCCLXXIX.

XV.

Henrico Patrum suorum tumulo illato legitima vocatione successit CONRADUS hujus Nominis II. dictus cognomine Ainzinger seu Antzinger; cumque ex aliis Litteris jam discamus, Antzingeros Uffinga, Vico duabus a Monasterio horis dissito, fuisse, ibique magna eos Authoritate sub id tempus fuisse præditos, haud ambigimus, Conradum nostrum ex Familia hac Uffingæ esse oriundum. Præfuit autem Conradus ultra triginta & quinque annos summa cum laude, & cum magna opinione Sanctitatis. Anno MCCLXXXI. obtinuit is a Rymaro Præposito, & Capitulo Ecclesiæ S. Mariæ in Rhor Canonicorum Regularium Ord. S. Aug. Diœcesis Ratisbonensis, Ecclesiam Parochialem in Perg, horulæ spatio Pollinga dissitam, ut ex sequentibus duabus chartis patet. Prima sic habet:

In Nomine Domini Amen. Nos Chunradus divina permissione Præpositus, totusque Conventus Ecclesiæ Pollingensis, Ordinis beati Augustini, Diœcesis Augustensis, tenore præsentium profitemur, & constare volumus universis præsentes litteras inspecturis, quod honorabiles in Christo Viri Dominus Rymarus Præpositus, totusque Conventus Ecclesiæ Sanctæ Mariæ in Ror nostri Ordinis Ratisbonensis Diœcesis, nobis & nostræ Ecclesiæ universum Jus, quod eisdem in Ecclesia in Perge sita in dem Sundergou competiit, seu competere videbatur, Jus videlicet Patronatus, Tractatu prius cum Conventu eorum, sicut moris est, præhabito diligenti, donaverint perpetuo possidendum, eis nihilominus reservato in Signum & recognitionem Dominii ipsius Ecclesiæ ab eis ad eorum Ecclesia in nostram Ecclesiam translati, quod de nostra Ecclesia videlicet Pollingensi annis singulis in Festo beati Andreæ Apostoli quinque Libræ Veronensium perpetuo eis, vel eorum Nunciis, quos ad hoc decreverint ad nostram Ecclesiam destinandos, sine contradictione seu obstaculo quolibet persolvamus, cujus etiam Pecuniæ Solutio debet fieri apud nostram Ecclesiam Pollingensem. Ut autem Rorensi Ecclesiæ super ipsa Solucione ei annis singulis facienda habundantius caveretur, adjunctum est omnibus jam promissis, ut quandocunque in Festo, vel a Festo beati Andreæ ad dies quatuordecim per Præpositos Rorensis Ecclesiæ vel eorum Nuncios ad hoc missos Summa ejusdem anni debita a nobis vel nostra Ecclesia fuerit perquisita, nec ad ipsam Perquisitionem infra terminum jam præmissum eis fuerit persoluta, ex tunc nos seu nostra Ecclesia elapso termino ipsorum Dierum quatuordecim Rorensi Ecclesiæ ipsam Summam in Pœnam debeamus solvere duplicatam. præterea præmissis etiam est adjunctum, ut si nuncii eorum post memoratum Festum beati Andreæ videlicet, & post dies quatuordecim eidem Festo contiguos subsequentes appareant apud nostram Ecclesiam Pollingen, quia forte prius non potuerunt se nobiscum ibidem recipere, ipsam Pecuniam tunc debitam petituri, quod ex tunc eodem die vel ad plus die proxima subsequente, per nos de ipsa Pecunia debeant expediri sub pœna Dupli, prout superius est præmissum. Ut autem hæc universa & singula supradicta nobis, ac etiam Rorensi Ecclesiæ supradictæ Robur debitum obtineant Firmitatis, præsentes litteras ipsi Ecclesiæ Rorensi dedimus, ac obtinuimus Sigillis Reverendi Patris ac Domini nostri, Domini Hartmanni Episcopi & Capituli majoris Ecclesiæ Augustensis, ac Domini. O. (Ottonis) *Præpositi Ecclesie Eystettensis fideliter roborari, Conventus nostri Sigillum præsentibus apponendo in Testimonium & Cautelam, Nos Hartmannus Episcopus I. Præpositus* (nempe Ludovicus Comes de Helffenstain) *R. Decanus* (Rudiger videlicet de Hirnhaim) *totumque Capitulum Ecclesiæ Augustensis huic Donationi, seu Ordinationi plenum adhibuimus Consensum ad Petitionem dilectorum in Christo*

C. Præpositi & Conventus Ecclesiæ Pollingensis nostra ad hoc Sigilla apponentes. Datum Augustæ Anno Domini M. CC. LXXXI. X. Kal. Maji.

Altera vero sic:

In Nomine Domini Amen. Nos Rymarus Præpositus, totusque Conventus Ecclesiæ Sanctæ Mariæ in Ror, Ordinis Sancti Augustini, Ratisbonensis Diocæsis universis præsentes litteras inspecturis Salutem in eo, qui est omnium vera Salus. De Gestis hominum sæpe consuevit grandis Calumpnia suboriri, si non a testibus vel litteris recipiat Firmitatem, idcirco scire volumus universos præsentium inspectores, quod nos dilectis in Christo Præpositis, & Conventui, ac eorum Ecclesiæ in Polling Diocæsis Augustensis Ordinis nostri, universum Jus, quod nobis in Ecclesia in Perge sita in dem Sundergau, Jus videlicet Patronatus cum pertinentibus eidem, competere videbatur, Solempni & diligenti Tractatu ac maturo Consilio præhabitis cum Conventu donavimus plene perpetuo possidendum, nobis nihilominus reservantes in signum & recognitionem Dominii ipsius Ecclesiæ a nobis & nostra Ecclesia in memoratam Ecclesiam Pollingensem translati, videlicet quod ipsa Ecclesia Pollingensis *annis singulis perpetuo in Festo beati Andreæ quinque libras Veronensium nobis vel nostris Nuncius, quos ad hoc transmiserimus ad Montana, ut colligant vina nostra, persolvere non omittant, cujus Census solutio fieri debet apud Ecclesiam Pollingensem. Ut autem nobis & Ecclesiæ nostræ super ipsa solutione annis singulis facienda, quemadmodum est præmissum, habundantius caveatur, adjunctum est omnibus jam præmissis, ut quandocunque a Festo vel in Festo beati Andreæ Apostoli ad Dies quatuordecim proxime subsequentes per nos vel nostros nuntios ad hoc missos ab Ecclesia Pollingensi Summa ejusdem Anni debita fuerit perquisita, nec ad perquisitionem ipsam infra terminum jam præmissum nobis fuerit persoluta, ex tunc Ecclesia Pollingensis elapso termino ipsorum dierum quatuordecim nostræ Ecclesiæ ipsam Summam solvere debeat duplicatam. præterea præmissis etiam est adjunctum, ut si Nuntii nostri post Festum beati Andreæ, & post dies quatuordecim eidem Festo contiguos subsequentes appareant aput Ecclesiam Pollingensem, quia forte prius non potuerunt se recipere ibidem, ipsam* Pecuniam *tunc debitam petituri, quod ex tunc eodem die vel ad plus die proxima subsequenti debeant expediri sub Pœna dupli, prout superius est præmissum. Ut autem hæc universa & singula prædicta nobis & eis robur debitum obtineant Firmitatis, præsentes litteras ipsi Ecclesiæ Pollingensi obtinuimus, Sigillorum Munimine Reverendi Patris & nostri Domini Specialis, Domini H.* (Henrici) *Episcopi & Capituli Majoris Ecclesiæ Ratisbonensis, nec non honorabilis Viri Domini O.* (Ottonis) *Præpositi Majoris Ecclesiæ Eystettensis fideliter roborari, in testimonium & cautelam nostri Conventus nihilominus Sigillum præsentibus apponendo. Actum & Datum Ratisbonæ Anno Domini M. CC. LXXXI. VIII. Kal. Maji.*

Ecclesia hæc in Rege & Pergerriede data est Canonicis Rorensibus ab eorum Fundatore Adalberto Comite de Rotenmann, quem ex eodem clarissimo Genere cum Comitibus de Eschenloch & LichenEck ad quos hæc Ecclesia aliquando pertinuit, esse puto, nempe, ni fallor, ex illustrissima Familia Comitum de Abensperg. Certe præcipuum in Scuto Gentilitio, & in Sigillis, quæ ex una Parte Aquilam dimidiam, seu bifariam divisam repræsentant, idem est. Cæterum hoc Censu annuo, quem sibi Canonici Rorenses reservarunt, Canonia nostra se liberum reddidit Anno MIDLXXVI. ut Litteræ testantur.

Anno MCCCV. acquisivit Conradus noster Ecclesiam Parochialem in Apfldorf ad Lycum fluvium sitam, una cum Jure Patronatus & Advocatiæ, aliisque pertinentiis omnibus, dictam Ecclesiam respicientibus a nobili Viro Henrico de Ennis, inter primarias Tyroleos Familias valde illustri. En litteras hujus rei testes:

„ In Nomine Domini Amen. Ego Hainricus de Ennis, cupiens diligentius præ-
„ venire, ne videlicet præsentis negotii tractatus falsitatis aut oblivionis obscuratus
„ caligine, vel forte malorum hominum pernitia depravatus a memoria corruat po-
„ sterorum profitens manifeste universis ac singulis tam præsentibus quam futuris præ-
„ sentium inspectoribus appeto fore notum, quod matura deliberatione præhibita sa-
„ no prudentum hominum requisito Consilio, & cum Dominæ Elisabeth de Wilhain,
„ dilectæ uxoris meæ, & omnium Hæredum meorum voluntate unanimi pariter &
„ consensu, honorato Viro Domino Chunrado Præposito, nec non Monasterio Domi-
„ ni Salvatoris in Pollingen Augustensis Diocæsis, ad quod semper devotionem reti-
„ nui multiformem, Jus Patronatus quod mihi in Ecclesia sita in Apheldorf juxta flu-
„ vium, qui Licus dicitur, Augustensis Diocæsis, competiit seu competere videbatur,

cum

„ cum ejusdem Ecclesiæ Jure Advocatitio, eadem Jura perpetuo cum omnibus suis „ pertinentiis, quæsitis & inquirendis tenenda, utenda, & pacifice possidenda eo quo- „ que Jure, quo in Personam meam ex Dote prædictæ Dominæ Elizabeth uxoris meæ „ libere sine quorumlibet Impeticionibus sunt dilapsa, liberaliter, rite & rationabili- „ ter vendidi ac donavi, & quia a præfatis Domino Chunrado Præposito & Mona- „ sterio Pollingensi pro prædictis Juribus Patronatus & Advocatiæ viginti Libras de- „ nariorum Monacensium numeratas, & in usum meum conversas me memini rece- „ pisse, eapropter ipsis Juribus publice pro me, & omnibus Hæredibus meis, habitis, „ & habendis omni actioni, omni Exceptioni, omnique Juri, quo mediante Lege vel „ Canone prædicta Jura possem ad pristinam meam, & Hæredum meorum Possessio- „ nem seu Dominium revocare, renuntio & renuntiavi multis adstantibus in inte- „ grum & in totum. Cæterum prædictos Dominum Ch. Præpositum, & Monaste- „ rium Pollingense in possidendis præfatis Juribus tam diu, quoad usque penes terræ „ consuetudinem in ipsis Præscriptio cadere valeat penes Juris formam, quo ad me ex „ Dote prælibatæ Uxoris meæ devoluta a pluribus cognoscuntur, ab Insultibus om- „ nium dicta Jura, mediante Justitia impetentium sub ypotheca omnium rerum me- „ arum teneor sine reclamatione qualibet relevare. Ut autem prædicta omnia fir- „ ma permaneant, atque rata, ipsis in evidens testimonium præmissorum præsentes „ Litteras contradidi, mei Sigilli robore communitas, Testes vero qui præsentibus ad- „ erant, sunt honorabilis Vir Dominus Marquardus Abbas Sancti Petri in Wessins- „ prunnen, Dominus Otto Senior, Dominus Hermannus dictus Bidingær, Sacerdo- „ tes, Dominus Hainricus Dyaconus dictus Griesherre ibidem, Dominus Hainricus „ dictus Paulær Plebanus in Weilhaim, Dominus Hainricus Rector Ecclesiæ in A- „ pheldorf, Ulricus dictus Grautær, Ruportus de Hyrsawe, Hermannus dictus Au- „ wer, Sigmarus de Wessinsprunnen, Ulricus Rosa, Chunradus Gadmær, Merbotus „ Doctor Puerorum in Weilhain, & alii quam plures fide digni. Datum & actum „ in Wessinsprunnen Anno Domini millessimo CCC. quinto. XII. Kal. Marcii.

Brevi post Degenhardus ex nobili Familia de Helenstain & Heidenhaim Episcopus Augustensis una cum Capitulo Cathedrali hanc ipsam Ecclesiam Canoniæ nostræ pleno jure univit, Rudolphus autem Comes Palatinus Rheni, & Dux Bawariæ hoc ipsum publico Diplomate confirmavit; & quamvis Henricus de Swarzenburch Decimas ibidem, quas sub Nomine *Pertinentium* cum Jure Advocatitio proprie emimus (Jus enim Patronatus, cum spirituale sit, emi non poterat sed donari) nescio quo titulo sibi arrogare volebat, ac propterea nobis non modica damna inferebat; tandem tamen ab hac prætensione, re penitius inspecta, libere cessit, veluti ex sequenti Documento discimus:

Ich Hainrich von Swarzenburch vergiche an disem brief, vnd tun chunt allen den, die in sehent, hörent, oder lesent, daz ich mit guten tun gelobt vnd verhaizen han, daz ich dem erlechen Probst, *vnd dem convent ze* Pollingen *vnd irem Gotshause furbaz chain Schaden tun sol, noch en wil, an iren Zehenten datz Apheldorf, noch an anderm chainem irem Gut, und daz in daz stæt beleibe, vnd* vnzerbrochen, *han ich in geantburtet disen brief versigelt mit meinem Insigel. dise berichtung ist geschehen ze diezen in dem Chloster, des sint Gezwge her Herman von Haldenberch vnd der herre von Staufeneke, her Ot von Greifenberch vnd sein sun her Haiurich, vnd her Stephan von Smieben, vnd ander genuch. diser brief ist geschriben, do von vnsers herren gepurt waren drwzehenbondert jar darnach in dem Sibenzehenten jar, an Sande Bartholomeus tage.*

Anno MCCCX. Idem Conradus obtinuit a Nobilibus de Prukperch Ecclesiam Parochialem S. Ypoliti in Suburbio Weilheimensi sitam, quæ quondam ad Dominum Salvatorem in Pollingen jam pertinuit, sed cum aliis ejus Fundis dotalibus iterum avulsa fuit. Litteræ Donationis hujus sic sonant:

„ In Nomine Domini Amen. Nos Diethalmus & Albero de Prukperch tenore „ præsentium publice profitemur, & constare volumus universis in perpetuum, quod „ matura & sufficienti deliberatione præhabita, prudentum virorum Consilio nihilo- „ minus requisito cum Assensu nostrarum dilectarum Uxorum præfato Dominarum „ Liugardis & Sophiæ, quæ ad hoc manus porrigere & extendere liberaliter curave- „ runt, imo cum omni nostrorum hæredum unanimi voluntate in remedium Anima- „ rum nostrarum, & cunctorum nostrorum Progenitorum ob Devotionem, qua eis- „ dem connectimur, quorum etiam orationum Suffragiis expetimus adjuvari, discre- „ to Viro Domino Chunrado ibidem Præposito Monasterii Sancti Salvatoris in Pol-

„ lingen Auguſtenſis Diocæſis, omnibusque ibidem Fratribus Deo ſervientibus, tam „ præſentibus, quam futuris pure propter Deum, ut per hoc ſaltem ejusdem loci Ca- „ nonici ad ſerviendum Deo propenſius excitentur, Jus Patronatus Eccleſiæ Sancti „ Ypoliti prope Wailhain ejusdem Dyoceſis, quod ad nos ex ſucceſſione paterna per- „ tinuit pleno jure, contulimus ac donavimus ſub hac Forma, ut videlicet idem Do- „ minus Chunradus Præpoſitus, ejusdem Monaſterii Canonici, eorumque Succeſſo- „ res perpetuo Diem Obitus noſtri Anniverſarium, Domini Alberonis Patris noſtri „ piæ memoriæ, Dominæ Chunegundis Matris noſtræ, prædictarum Uxorum noſtra- „ rum puerorum noſtrorum, omniumque noſtrorum Progenitorum, cum Miſſarum, „ Vigiliarum, Serviciorum Solempniis annis ſingulis in Die B. Tertulini juxta Seriem „ Litterarum nobis ſuper hoc ab eis traditarum, in prædicto Monaſterio ſuo perage- „ re contradictione qualibet non obſtante cum devotione debita ſint ligati, propter „ quod etiam nos, & Hæredes noſtros quoslibet, præſentes videlicet, & futuros pro „ dicto Monaſterio Auctores publicos, qui vulgo Gwer dicuntur, ſecundum Juris „ exigentiam de Evictione prædicti Juris Patronatus contra quamlibet Perſonam du- „ ximus obligandos. Et ut hæc noſtra Collatio & Donatio perhenne robur obtineat „ Firmitatis, ſæpedictis Domino Chunrado Præpoſito, & Confratribus, atque Mona- „ ſterio Pollingenſi præſentes Litteras noſtras tradidimus in evidens teſtimonium præ- „ miſſorum, noſtrorum Sigillorum munimine fideliter communitas. Teſtes qui præ- „ ſentibus aderant ſunt, Dominus Heinricus Decanus in Prukperch, Dominus Hein- „ ricus de Weilhaim, dictus Pæler, Dominus Chunradus de Piſenberch, Dominus „ Heinricus de Pegging, Dominus Fridericus de Celle Sacerdotes. Dominus Perh- „ toldus de Vinding, Canonicus Sancti Viti Friſingæ, Heinricus de Piſenberch, Wul- „ fingus Ramunch de Hugolvingen, Chunradus Perger, & alii quam plures fide di- „ gni. Datum in Prukperch Anno Domini milleſimo tricenreſimo decimo IIII. Idus „ Februarii.

Poſt ſex dein Annos præfati germani Fratres de Prukperch idem confirmarunt novis litteris, addendo inſuper ſterili Juri Patronatus, quod hucusque donarunt, reliqua etiam Jura, quæ hucusque ad prædictam Eccleſiam habuerunt, *cum attinentiis ſuis*, quo Nomine *Decimas*, quas laici ubique ferme apud ſuas Eccleſias habuerunt, intelligendas eſſe manifeſtum eſt, ſimulque effecerunt, ut hæc ipſa Eccleſia deinceps Domino Salvatori in Pollingen Auctoritate etiam Epiſcopali quoad temporalia penitus incorporaretur ac uniretur, anno ſtatim inſequente.

Prior Nobilium de Pruckperch Incorporatio, ceu ipſi loquuntur, ſic ſonat:

„ In Nomine Domini Amen. Ut a Progenie in Progenies facta quæ fiunt ſeu „ decurrunt in tempore inops non tollat oblivio, quin potius in Notitia hominum „ conſerventur, ea conſueta ſunt Scripturarum teſtimonio perhennari. Nos Diet- „ halmus & Albero Germani dicti de Prukperch, notum facimus ſingulis & univerſis „ præſentium Notitiam habituris, quod nos principaliter propter Deum, ac anima- „ rum noſtrarum, & omnium Prædeceſſorum noſtrorum utriusque Sexus defuncto- „ rum Fidelium ob Salutem ex mera liberalitate Eccleſiam Sancti Ypoliti Auguſtenſis „ Dioceſis ſitam prope Civitatem Weilhaim, cujus collatio ad nos pertinuit Mona- „ ſterio in Polling & Conventui ibidem ejusdem Dioceſis cum omnibus ſuis Juribus „ & Attinentiis, inquiſitis ſeu inquirendis donavimus incorporando, ſed incorporavi- „ mus donando præſentibus, & donamus ſcilicet ſub hac forma, quod prædictus Con- „ ventus jugiter ſeu perpetuo ſingulis annis in die beati Tertullini Martyris inde ce- „ lebrabit noſtrorum amborum Anniverſarium tam vivorum, quam mortuorum, nec „ non omnium Prædeceſſorum noſtrorum cum choro, in foro vigilias cantando, & in „ mane Miſſam ſimiliter pro defunctis celebrando, in Conſolationem vero eodem die „ noſtri Anniverſarii ac recordationis ſingulis annis majorem Præbendam, ſcilicet „ Prælati, volumus & ſtatuimus miniſtrari. In cujus Donationis per nos ita factæ „ evidentiam atque robur præſentem ſibi dedimus Litteram noſtrorum Sigillorum „ Muniminibus roboratam. Actum & datum Anno Domini Milleſimo trecenteſimo „ ſexto decimo, in Die beati Gregorii Papæ.

Poſterior Incorporatio, ſeu prioris Confirmatio, ac ipſius præfatæ Eccleſiæ Unio facta a Friderico Epiſcopo Auguſtano ſic habet:

„ In Nomine Domini Amen. Nos Fridericus Dei Gratia Epiſcopus Eccleſiæ „ Auguſtenſis recognoſcimus, & conſtare volumus præſentium inſpectoribus univer- „ ſis. Expoſcit inter alia Debitum Officii paſtoralis, quod ea, quæ divini Numinis

eſſe

„ esse censentur, & quæ divini Cultus augmentum exigunt & requirunt, nostro Pro-
„ motionis Studio sumant & recipiant incrementum. Cum itaque nobiles Viri Diet-
„ helmus & Albero de Prugberch Jus Patronatus Ecclesiæ Parochialis Sancti Ypoliti
„ in Wilhen, quod ipsis per Successionem hæreditariam a Progenitoribus suis perti-
„ nere dinoscebatur ab antiquo, in Religiosos Viros Præpositum & Conventum Mo-
„ nasterii Salvatoris in Pollingen Ordinis Sancti Augustini Canonicorum Regularium
„ nostræ Diocæsis, ob suarum & Progenitorum suorum remedium animarum duxe-
„ rint transferendum, & transtulerint pleno Jure; ut autem idem Præpositus & Con-
„ ventus ex hujusmodi Donatione & translatione, quos propter religiosam & hone-
„ stam vitam quam ducunt, & Hospitalitatem quam adhuc servant, & actenus serva-
„ runt, nec non propter amorem & dilectionem, quo dictum locum Gratia & favo-
„ re prosequimur speciali, uberioris utilitatis & Commoditatis consequantur effectum,
„ dictam Ecclesiam cum Pertinentiis suis singulis & universis eidem Præposito & Con-
„ ventui nec non Monasterio ipsorum supradicto donavimus & donamus, tradidimus
„ & tradimus, assignavimus & assignamus & in nostros & per nostros in ipsorum Suc-
„ cessores justo Donationis & Incorporationis Tytulo transferimus per præsentes,
„ eorum utilitatibus eandem Ecclesiam in usus Præbendarum suarum perpetuos ap-
„ plicando, & rationabiliter Auctoritate nostra incorporando, salvo tamen in omni-
„ bus & per omnia Jure discreti Viri Henrici dicti Tyckshuser Rectoris ibidem, cui
„ per hujusmodi Donationem nostram nullum in vita sua Præjudicium volumus Ge-
„ nerari; Hunc insuper modum ac Formam in ipsa Donatione nihilominus inviola-
„ biliter observandam, ut cum eadem Ecclesia Rectore vacare cœperit quocunque
„ modo, Præpositus qui nunc est, aut qui pro tempore fuerit, nobis vel Successori-
„ bus nostris Clericum aliquem Sæcularem ydoneum ad eandem Ecclesiam pro Vi-
„ cario perpetuo repræsentet, cui tantum de fructibus ipsius Ecclesiæ ad nostrum Ar-
„ bitrium seu Successoris nostri pro Præbenda donet & assignet, unde Jura Episco-
„ palia & Archi-Dyaconalia persolvere, & Hospitalitatem valeat observare; in cujus
„ rei testimonium præsentes memorato Præposito & Conventui dedimus Litteras
„ Sigilli nostri Munimine roboratas. Actum & datum Augustæ Anno Domini mille-
„ simo CCC. XVII. II. Kal. Junii.

Conradus tandem post plurima, quæ præclare gessit opera, quæque hic omnia recensere non vacat, cum sint plurima, meritis & annis gravis, non ut Gewoldus in additionibus Hundii ait *Die SS. Sebastiani & Fabiani*, sed *III. Nonas Novembris* Anno MCCCXIII. beata morte migravit ad Dominum. Quando autem Gewoldus ait Conradum nostrum *Vita, Doctrina & moribus ita insignem fuisse, ut in una Litterarum B. Chunradus vocaretur*, non eum hæ Litteræ, quas forte Gewoldus inspexit, sensum præseferunt, quem ille intendit. Audiamus has ipsas:

Ich Chvnrad der Choch von Germöring vnd elliv meiner Chint vergich, vnd tvn chvnt allen den, die disen brif ansehent oder hörent lesen, daz wir daz Gut datz Germöring daz wir da beten umb einen zins von dem heiligen Gaist von Polling haben geben vnd vns verzigen dem Gotzhaus hintz Polling vnd gen dem Saligen *Brost Chvnrad vnd Swaz auch wir dar zu gewunnen haben ze veld vnd ze dorf, besuchtz vnd vnbesuchtz dez verzeihen wir vns ein allem dem rehten, alz wir vns des vorgenanten Gutz datz Germöring verzigen haben vnd darumb geit vns Heinrich der Mænchcr Burgær von Mvnchen vier Pfunt vnd Sebtzig Pfenning Mincher Pfenning vnd ob daz vorgenant Gotzhaus vnd auch Heinrich Mænher einen Vogt wber daz vorgenant Gut habent wellent, so sullen sie dhainen andern nemen dan Heren Chvnrad von Paibrunn oder sein Erben der tæding sint Zwg Her Chvurad der Pfarrer von Aubing Heinrich der Chelhamer Vlr Giesinger Arnolt Seidinger Heinrich Chirchamer der Prost Heinrich Westhamer vnd sein Bruder Chvnrat vnd auch ander erbær leut daz auch daz alles stæt vnd vnzerbrochen beleibe dar wber ze einem Vrchvnde gib ich disen Brif versigelten vnd gevestenten mit meins gnædigen Herren des Abtens Insigel von Furstenvelt vnd vnder Herren Chvnrat Insigel von Paibrunn vnd under den selben Insigeln han ich Chvnrat der Choch vnd meiner Chint mich verpunten vnd gelobt daz ist geschechen da man von Christes Purt zalt dreutzehen Hundert jar vnd darnach ein dem ainleften jar dez S mantags an aller gotz balgen tag.*

Litteræ hæ datæ sunt Anno MCCCXI. quo Conradus noster adhuc erat inter vivos; non poterat ergo de illo sermo esse, tanquam de jam mortuo, & si mortuus jam fuisset, tamen in eo sensu, quem Gewoldus intendit, Beatis non foret accensendus, cum innumeros alios sic *Beatos* dicamus, eo quod vitæ hujus tribulationibus in-

terveniente Morte fuerint liberati. Terminus igitur ille *der Salige* Proſt in hac charta nihil aliud eſt quam *Titulus* unice *honorarius*, quem quondam Epiſcopis, imo & honoratioribus Laicis, ac tandem ſoli Summo Pontifici, tanquam *beatiſſimo*, attribuimus, ut habet Carolus du Fresne, Verbo, *Beatitudo*, in ſuo *Gloſſario ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis.* Quod autem de latina voce *Beatus* hic aſſerit Du Freſnius, idem de voce germanica *Salig* vel *Selig* Schilterus T. III. theſauri, verbo, *Salig* & Wachterus in ſuo Gloſſario Germanico, verbo, *Selig* habent. *Salig* enim vel *Selig* idem ſignificat ac *bonum*, ſicut *unſalig malum;* Quod ambo mox allegati Authores probant ex Notkero, dum illa verba Pſalmi X. v. 6. *alſo er ſendet den Regen Sinero Prædicatorum Saligen ze libe, ſo ſendet er in, unſaligen ze tode*, antiqua Paraphraſis ſic vertit: *ſicut mittit Pluviam ſuorum Prædicatorum bonis ad vitam, ita mittit eam impiis ad mortem.* Idem igitur in noſtra Charta Vocula *Salig* hic ſignificat ac *Virum probum, & honeſtum*, ſeu ut in aliis ejusdem ævi Chartis Germanico ſtylo conceptis legimus, *den erbæren oder Frumen Proſten Chunrad*, quæ verba, ut vulgo vocamus *adjectiva* nihil aliud præferunt, quam *Titulum honorarium*, quo illum proſequimur, quem ſic appellamus. Cæterum non negamus, imo ex Actis ſcimus, Conradum fuiſſe Sanctitate vitæ prorſus inſignem, quam Deus in Cœlis remunerabitur; Aſt *beatum* ipſum declarare, aut *beatis*, quos noſtro Cultu publico dignos cenſemus, adnumerare cum Gewoldo haud audemus.

Id adhuc hic animadvertere debemus, Nobiles nempe de Witoltshoven, ex quorum Familia aliqui etiam Pollingæ ſuam ſedem fixerunt, ſub Glorioſo Prælati hujus Regimine, cum hic Eccleſiam Domini Salvatoris vetuſtate collapſam repararet, totamque novam faceret, novam quoque ſuis expenſis adjeciſſe Capellam, S. Urſulæ V. & M. Sacram, eoque non ſolum ſuam, quam prius jam hic habuerunt, Sepulturam transtuliſſe, ſed & Capellam ipſam multis Indulgentiis aliisque gratiis Spiritualibus, quas a variis Epiſcopis impetrarunt, valde illuſtrem reddidiſſe, ita, ut maximus ad eam devoti populi eſſet accurſus. Stetit hæc Capella annis trecentis quadraginta & ultra, donec tandem ſub Chiliano Præpoſito Anno MDCXXI. novam Domino Salvatori Baſilicam moliente, obtenta Epiſcopi licentia, iterum fuerit deſtructa.

Sub hoc Præſule Anno MCCCXII. extincta eſt nobiliſſima Stirps maſculina *Liberorum de Wilheim* dictorum in *Henrico* hujus Stemmatis ultimo, *Gebhardi* de Wilheim Filio. Primus Proſapiæ hujus clariſſimæ, quem Weilhemio, adhuc Villa, pertinente ad Dominum Salvatorem in Pollingen, & a S. Henrico Rege ac Imperatore cum aliis Fundis dotalibus eidem olim reſtituta, ſed iterum avulſa, inbeneficiatum ſcimus, fuit quidam Homo liber & nobilis, Bernardus Nomine; quam illuſtris autem is fuerit Familiæ, non audemus determinare; ſuſpicamur tamen, non absque veriſimilitudine, Progenitores Bernardi prius Sedem ſuam Nobilem, unde & Nomen ſuum pro more illorum temporum acceperunt, habuiſſe in *Walbeshoven*, ſeu ut nunc pronuntiamus, in *Walckershoven*, Arce nobili, haud procul Dachavio, Veteri Schyrenſium Comitum Sede, ſita. Plura, donec major Documentis noſtris obſcuris affundatur lux, non audemus addere. Bernardos Stemmatis hujus Propagatores, cum de Singulorum Die emortuali non ſatis conſtet, ad minimum, ſi non quatuor, certe tres numeramus ſibi invicem in linea recta ſuccedentes; *Bernardum* hujus Nominis *ultimum Henricus* excepit, qui *Gebhardum*, & alium itidem *Henricum* Nomine genuit; hic autem poſterior *Henricus*, *Gebhardi* Germanus, factus eſt Canonicus Eccleſiæ Cathedralis Friſingenſis & Præpoſitus ad S. Vitum ibidem, *Gebhardo* ex *Adelhaide* Conjuge Stemma nobile propagante. *Gebhardum* porro quatuor Filias, & unum Filium genuiſſe *Henricum* Nomine (in quo poſtea defecit Stemma) ſcimus, an autem ex eodrm thoro, dubitamus. Filiæ quas genuit *Gebhardus*, fuerunt ſequentes, quas promiſcue hic ponimus, cum ordinem & annum, quo quæque nata ſit, ignoremus. Una igitur ex his, *Eliſabeth* Nomine, nupta erat *Henrico de Ennis;* alia *Sophia* dicta, in Conjugium dabatur *Adalberoni* ſeu *Alberto de Pruckperch; Thilia* ſeu *Otilia* habebat Dynaſtam ſeu Præfectum in Hertenberg Provinciæ Tyrolenſis, cujus Nomen nos latet; *Salome* denique locata erat in Matrimonium *Henrico de Seeveld*, Henrici ex Agnete de Eyringſpurch Filio. Porro Filius poſt Mortem Gebhardi, quem ad annum MCCXCIV. adhuc inter vivos, ad annum autem MCCC. jam intea mortuos legimus, ſupererat unicus, Nomine *Henricus*, Stemmatis Propagator, quocum Anno MCCCXII. tota Stirps hæc nobiliſſima extincta eſt. Ante mortem ſuam fecerat is adhuc Legatum Domino Salvatori in Pollingen, quod Ludovicus Dux Bavariæ ratum habuit, ut ex ſequenti ejus Diplomate patet:

„ Wir

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

„ Wir Ludwich von Gotes Genaden Pfallentzgraf bei Rein, und Hertzog in „ Bayern, verichen, und tun chunt, allen den, die disen Brief ansehent oder hœrent „ lesen. Wan der Edel Man, vnser getrever Hainrich von Weilheim, dem Got ge- „ nad, durch siner, vnd seiner Vordern Sel willen, an daz Gotshaus ze Pollingen ge- „ ben hat an seinem tode, einen Hof ze Vffingen, ein Mül da selben, vnd ein halbiv „ vischentz, haben Wir dem vorgenanten Gotshaus ze Pollingen die Genad getan, „ daz Wir nu daz selb Geschaeft vnd die selben Gut staetigen, mit disen vnserm brief. „ vnd ist auch vnser gut Wille, vnd Gunst da bei, vnd geben im dar über ze einem „ vrchunde disen brief mit vnserm Insigel versigelten. Der geben ist ze Pollingen, „ da man zalt von Christes Geburt driutzehen hundert Jar, darnach in dem zwelf- „ ten Jar, dez Erctages vor Tiburcii.

Cum autem post mortem hujus Henrici, alter Henricus Patruus ejus, quem Canonicum Frisingensem & Decanum ad S. Vitum ibidem fuisse diximus, adhuc esset in vivis, connivente Ludovico omnia Jura & Feuda usque ad mortem hujus etiam Henrici permanserunt integra. Cum vero postea Henricus de Seeveld, Nomine Uxoris suæ Salome (de aliis hujus Sororibus nihil hic attentatum legimus) vellet in Bona & Prædia defuncti Henrici, Stemmatis hujus ultimi, succedere, Ludovicus Dux Bavariæ, & jam Imperator, excluso una cum uxore Salome Henrico de Seeveld, omnia Henrici de Wilheim jam pridem, ut diximus, defuncti, Feuda sibi aperta reclamavit; quæ brevissimis hic verbis indicare voluimus. Videatur *Hundius* in *Stemmatographia* sua *Bavarica* P. I. pag. 367. &c. Cæterum adhuc observamus Nobiles hos etiam suos Nobiles *Ministeriales*, quorum complures possemus adducere, fovisse, fuisseque nonnullos ex ipsis Liberis de Wilheim etiam *Ministeriales* Comitum Andecensium; in suo autem Scuto Gentilitio ac Sigillo, quod triangulare, seu cordiforme & non nisi Viris primæ Nobilitatis proprium erat: habuisse tres Irides in Campo Albo, Signum fœderis alicujus, ni fallimur, repræsentantes. An autem Weilhemii aliquando resederint, & non potius alio in loco Sedem suam Nobilem habuerint, nihil certi constat; id autem scimus, Sepulturam suam illos habuisse apud Dominum Salvatorem in Pollingen.

XVI.

Translato ad meliorem, ut confidimus, Vitam CONRADO, HENRICUS hujus Nominis III. (a loco Nativitatis, an a Cognomine Familiæ incertum) dictus Ebersperger a Cellariatu, cui aliquamdiu tanquam sedulus & industrius œconomus præfuit, vocatur ad Præsulatum. Quantas optimus hic Præsul pressuras, exactiones, & id genus tribulationes sub Bellis Ludovici Bavari Imperatoris adversus Fridericum Austriacum gestis sustinuerit, paucis hic dici nequit; sufficit dixisse, ipsum omnia Mala, quæ ferale Bellum comitantur, uno quasi tractu exhausisse. Aliqua tamen nen possumus omnino dissimulare. Sic

Cum Anno MCCCXVI autumno jam inclinante, Leopoldus Dux Sueviæ & Frater Germanus Friderici, Ducis Austriæ, Landspergam Bojorum incenderet, eadem fata cum multis aliis vicinis locis etiam Pollingam subiisse legimus. Vicus Pollinganus eo tempore vix non totus in cineres abiit, Rusticorum Casæ aut expilatæ aut destructæ, subditi ad summam miseriam redacti, Villæ pleræque in tota vicinia exustæ, ipsum Monasterium cum Ecclesia & Officinis, postquam Horrea exhausta, Pecora abducta, & optima quæque hostili furori in prædam cesserunt, a flammis illæsum non mansit. Diu quidem hæc rabies Leopoldina non duravit, suppetias Ludovico ferentibus Civibus Augustanis; ast eo ipso nihil intentatum reliquit, ac fulminis instar omnia, quo venerat, concremavit. Hac certe tempestate Canonia nostra ad incitas fere ultimas redacta est, ita, ut Henricus pro conservando duntaxat lumine ad Imaginem S. Crucis quatuor Mansus in Odratingen vendere coactus fuerit; reliqua Prædia hoc tempore distracta, exusta, aut Solo æquata Silentio præterimus. Verum vix quatuor circiter anni effluxerunt, Leopoldus jam dictus iterum superiorem Bavariam hostiliter invasit, nostramque etiam Canoniam adhuc sub ruinis gementem iterum iterumque spoliavit, hoc tantum discrimine, quod jam tantum auferre non potuerit, quantum prius, veteri cicatrice, ut loquimur, nondum obducta. Cæterum posterior hæc Militis Leopoldini invasio longius duravit, quam prior; quousque nempe Fridericus Austriacus ipse in Prælio prope Amphingam ac Müldorffium a Ludovico cæsus captusque est, quod ipsum Anno MCCCXXII. Die XXVIII. Septembris accidit. Exin requies quidem aliqua erat a Bello, in nostra saltem Vicinia, non autem ab exactionibus

& Præſtationibus immodicis, quibus tandem Henricus ipſe poſt inquietum & ſatis calamitoſum XXI. annorum Regimen Anno MCCCXXXIV. Die XX. Martii pie eſt immortuus, Vir probatæ in adverſis virtutis, & melioribus Fatis digniſſimus.

Ex multis Diplomatibus, quibus afflictam Canoniam noſtram optimus Imperator Ludovicus Conſolari dignatus eſt, unum duntaxat hic in medium proferamus, quo certas Curias in Oettingen una cum Decimis ibidem, quas Henricus a Perhtoldo de Witolſhoven emerat, hactenus feudales, ſua nunc Auctoritate, anno primam Leopoldi irruptionem ſtatim inſequente, nobis appropriaverat. Sic habet:

Ludovicus Dei Gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus univerſis præſentes Litteras inſpecturis Gratiam ſuam & omne Bonum. Attendentes, quod tunc gradimur via rationis, cum Perſonas divino Cultui mancipatas noſtræ munificentiæ Beneficiis conſolamur, honorabilibus & religioſis Viris Præpoſito & Conventui Monaſterii in Pollingen devotis noſtris dilectis, quos propter Regularis Vitæ ſuæ obſervantiam affectu proſequimur ſpeciali divinæ remunerationis intuitu, & in noſtrarum noſtrorumque Progenitorum Remedium Animarum tres Curias ſitas in Oetingin, & Decimam ibidem cum Appenditiis & Pertinentiis univerſis, quas Berhtoldus de Witolsboven a nobis & Ducatu noſtro Bavariæ in Feudum tenuit, & poſſedit, quasque ipſis - - Præpoſito . . & Conventui vendidit pro certa Summa Pecuniæ Quantitate, de liberalitate regia appropriamus, & Proprietatis titulo donamus, perpetuo poſſidendas. In cujus noſtræ Donationis & appropriationis Teſtimonium præſentes conſcribi, & noſtro Sigillo juſſimus communiri. Datum in Heidelberg Kal. Decembris Anno Domini milleſimo, trecenteſimo ſeptimo Decimo, Regni vero noſtri Anno quarto.

Sed jam properandum ad alia.

XVII.

CONRADUS hujus Nominis III. jam Senex, invitus calamitoſis his temporibus trahitur ad Regimen Fratrum, quod tamen non diu tenuit, poſt Biennium viam univerſæ carnis ingreſſus Anno MCCCXXXVI. Dies obitus ejus nos hactenus latet. Totum fere, quod de ipſo legimus, eſt, quod neceſſitate compulſus aliqua prædia, & inter hæc Tabernam in vicino Vico Oettingen Domino Conrado Parocho in Peiſſenberg, & tunc temporis Capituli Weilheimenſis Decano vendiderit, qui tamen hanc ipſam Monaſterio certis conditionibus iterum tradidit, optimus Benefactor noſter.

XVIII.

ULRICUS ſeu Uldaricus ſimiliter non niſi annis quinque Præpoſitum egit, vitamque mortalem cum immortali commutavit, VIII. Decembris, non, ut Hundius habet, VII. Idus Aprilis, Anno MCCCXLI. Hic ceſſante aliquantulum tumultu publico Diſciplinæ Canonicæ reparandæ conſervandæque fervidè ſtuduit Charta Reformationis confecta, quæ adhuc exſtat.

Quam tenere Vices noſtras doluerit Ludovicus Imperator, quas hactenus ſub ipſius Regimine Canonia Pollingana ſuſtinere debuit, ſequens Diploma docet:

Wir Ludewig von Gots Genaden Römiſcher Keiſer ze allen Ziten merer des Riches. Veriehen und tun chunt offenlichen an diſem brief. Das wir den Geiſtliehen Lueten dem Probſt und dem Convent des Gotzhuſes ze Polling, unſern lieben diemutigen erlaubet, und unſer Gunſt darzu geben haben. daz ſi alle ires Gotzhuſes aigen Luete, swo ſi die ſitzen haben, under uns, under unſerer ffrawn Chloſter ze dem Ettal. oder under andern Lueten, swo die geſezzen ſint, beſtiwven muegen und ſullen und bot dar uf legen. daz ſi ires Chloſters gebrechen und Schaden den ſie von Geltz wegen haben, deſter bas uberkomen muegen, und swan ſi, die Stiwr, uf ir aigen Luet anlegent. ſo ſullen in die ſelben Luete ir Stiwr, und bot geben unverzogenlichen, an alle hinderung und hindernuzze. Und wellen und gebieten allen unſern Amptlueten und andern unſern getreuen, ſvvie die genant ſin veſtiklichen und erſtlichen, daz ſi das vorgenant Gotzhus, ze Polling, an irer Stivvr, die ſi uf ir aigen Luet legent, nicht hindern, irren, oder beſvvaern, mit cheinen Sachen, bei unſern Hulden. Ze urchund diß brifs, der geben iſt ze Nuerenberg, an Sand Agathe tag. In dem fünf und zvveinzigſten jar unſers Richs. und in dem zvvelften des Keiſertums.

XIX.

XIX.

HENRICUS IV. jussus a Fratribus Udalrico in Prælatura succedere, opus Reformationis a Prædecessore suo, multo cum fervore cœptum omnibus quidem viribus conatus est promovere; ast exacto vix hac in Dignitate quadriennio & ipse inter vivos esse desiit Die XXII. Martii Anno MCCCXLV. Ludovicus Imperator sub hujus Regimine non solum Monasterium in suam specialem protectionem suscipit, sed etiam varia circa ejus subditos in Bonum disponit.

XX.

HENRICO fatis functo postulatus est ex Vicino Collegio Canonicorum Regularium in Diessen, Vir omni Exceptione major, CONRADUS de Schondorf, hujus Nominis IV. immortali Memoria dignissimus. Natus is ex illustribus Parentibus Gotschalco de Schondorf, & Catharina nobilis viri Conradi de Sachsenhausen Filia, nulli Prædecessorum suorum secundus; eximia, qua polluit rerum gerendarum Sagacitate, Prudentia, ac Authoritate brevi tempore restituit omnia, quæ jam longo tempore, ob Bella inter Ludovicum Bavarum ac Fridericum Austriacum hactenus gesta, tam in temporalibus, quam in spiritualibus rebus collapsa fuerant.

Ante omnia restituit is Domino Salvatori in Pollingen pristinum suum in Ecclesia Decorem, & magis necessaria Monasterii ædificia sub Leopoldo Austriaco ferro & igne afflicta partim reparavit, partim ex Fundamento suscitavit, ut tota nova iterum facies jam dudum afflictæ Canoniæ nostræ redierit. His constitutis, cum annui pro alendis Confratribus ob distracta aut obærata, præcipue in ultimis Bellis, a Prædecessoribus suis complura optima Prædia, Reditus valde imminuerentur, Conradus non solum multum æs alienum Dexteritate sua œconomica expunxit, sed alia etiam Prædia aut de novo comparavit, aut saltem redemit. Sic tredecim Curias simul & semel emit in peramplo illo Præfecturæ Landspergensis Vico Pridriching dicto, tres in Stainach, totidem in Hugolvingen, & iterum tres in Poschetzried, nunc Fürstenriet dicto, duas in Tautting, duas in Weil, alias in Perg, in Teimeriet, in Forcha, in Waltersperg, in Pezenhausen, in Witoltshoven, in Raitenveld, in Walleshausen, in Geisenbrun &c. &c. Præter has Curias redemit ex Manibus Laicorum diversas Decimas, puta, in Ascheringen, Ebrolvingen, Oettingen, Waltersperg, Pirgen, Uffing Niwenriet prope Antorff, Piz, Greben &c. Insuper acquisivit varia Jura Patronatus ac Advocatiæ super diversas Ecclesias, puta, Ebrolving, Erling, Oetting, Berchting, Walleshausen & Witoltshoven. Singula Documenta hic recensere angustia loci prohibet. Demum varia tam ab Episcopis quam a Ducibus Bavariæ, aliisque Principibus obtinuit Privilegia, ac Donationes. Ex multis duo duntaxat talia Diplomata adducam, quia in illis Mentio fit, multas Archivii nostri Tabulas, Litteras, ac Diplomata circa hæc tempora, casu quodam fortuito, igne consumpta fuisse.

Primum ita habet:

Wir Ludwig von Gotes Gnaden Marggraf ze Brandenburg und ze Lüsiz, Herzog in Bairn und Kaerten Graf ze Tyrol und ze Goerz. Verieben offenleichen mit disem Prief fur uns und fur unser Erben, daz wir kuntleichen unterweist sein, daz den Gaistleichen und ersämen Leivten, dem Probst und dem Covent ze Pollingen all ir Prief und Hantvest verbrannt sein an geverd. Nun haben Wir an gesehen die dyemuticheit die si gen Got habent und Irsæl, der da von - von unsern Amptlawten auerstien mocht, den wir in dvrch Got und getrewe dienst willen, die si uns offt getan habend, und furbaz tun mugen, wenden wellen und haben in all lr Genad und Freyheit die si mit guter Gewizzenschaft von allen Unsern Vödern, und auch von unserm Hern und Vater Kayser Ludweigen vom Rom Saligen hunz da her gehabt habend. und auch besunderleich die Genad, die vvir in getan haben, daz si oder ir Amptlavvt und niemand anders alle sache die in dez vorgenanteu Klosters ze Pollingen Pharre über al geschehent an drey Sache. Todslege, Notnunft, und dyef, die vvir uns behallten ze richten, evvigleychen richten sullen und mugen mit unser gunst und vvillen, und sullen auch kain Puezz da von nemen noch vödern lazzen, ernevvet und bestätigt haben, und ernevven und bestatigen in die auch mit dem Prief in der bescheidenheyt. vvär daz der vorgenanter dreyer Sache, ainivv oder mer übervaren vvurden oder geschähen, den der der Sache ein tate, sullen si dez egenanten Chlosters ze Pollingen Amptlavvte, uns oder unseren Amptlavvten antvvurten. Und vvir und unser Erben und all unser Amptlavvt sullen mit seinem Güte dar über nichtz ze schaffen haben. Und gebieten allen unseren Amptleüten, Viztumen, Pble-

Pblegern, Richtern undSchergen die iezund sind oder furbaz vverdent, daz si dem vorgenanten Probst, dem Convent und Chloster ze Pollingen an allen den vorgenanten Genaden, Freyung und bestätigun schirmen, und da peybehallten und nicht gestaten, daz si iemand ubervare, vestibbleichen pei unsern hulden. dar über ze Urchund so geben vvir in disen Prif versigelten mit unserem Insigel, der geben ist ze Weilheim, nach Kristes gepurd drivvzeben hundert jar, und dar nach in dem nevvn vierzigisten jar, an der nachsten Michten vor Sand Gorgen tag.

Secundum vero ita sonat:

„ Wir Stephan der Elter von Gotes Genaden Pfallentzgraf pey Rein, und Her-
„ tzog in Bairn, bechennen offenleichen mit dem Prief. Vmb die Prief Recht und
„ gut gemonhait die unser lieber diemutiger Chunrad der Schondarfer, Probst ze Pol-
„ lingen und daz Convent gemainchleichen da selben von unsern Vödern und vor-
„ gangern Herscheft biz her auf disen hiwtigen tag an uns pracht hat. Geheizzen
„ wir in bey unsern Genaden, daz wir in die selben Prief Recht und Gut gemonheyt
„ Stät sullen und wellen haben, und bestäten si in auch mit disem gagenwurtigen
„ Prief. Und darumb gebieten wir allen unsern Amptlaivten, wie die genand sind,
„ die wir ietzund haben oder furbaz gewinnen ernstleichen bey unsern Genaden und
„ hulden, ob si yemand daruber beswâren wolt, daz ir si dann trewlichen von unsern
„ wegen darzu halltet und beschirmet. Zu Vrkund ditzes Briefs Geben ze Mün-
„ chen, an freytag nach Georii, nach Kristes Gepurd driwzehen hundert jar und
„ darnach in dem drey und sechtzigisten jar.

Hactenus dictis curiosam hic Actionem subjungere debemus, quam Conradus noster habuit cum Nobili quadam Monacensi Familia *Renngolt* dicta, cujus etiam Hundius in sua Stemmatographia Boica adhuc manuscripta, ac inedita sub titulo *Rengold* meminit. Marquardus Renngoltius nobilis Civis Monachii vendiderit pro certa Pecuniæ Summa Conrado nostro ac Domino Salvatori in Pollingen Domum suam, quam habuit Monachii, una cum duabus Curiis, & una Hueba in Veltmochingen haud procul Monachio sitis. Litteræ super hoc Contractu expeditæ fuerant in optima Juris forma, tam a nobili Venditore Marquardo Renngoltio, quam a Magistratu Civico hunc ipsum Contractum, prout Juris & Consuetudinis erat, solemniter confirmante. Cum autem futuri Hæredes Marquardi, & inter hos maxime Joannes filius ejus, qui Familiæ Augustinianæ Eremitarum, ut vocant, tunc temporis Monachii valde celebri, nomen dederat, perpetuo sed frustra contra hunc Contractum obstreperent, non tantum prædicto Magistratu Civico, sed ipsis etiam Ducibus Bavariæ, ad quos appellatum erat, valorem ejusdem collaudantibus, jam supra nominatus Joannes Renngoltius Augustinianus tum suo tum Co-hæredum suorum Nomine ad Aulam Avenionensem, ubi tunc temporis Summi Ecclesiæ Pontifices Sedem fixerant, adversus Conradum nostrum tanquam injustum prædictorum Bonorum Possessorem appellando confugit, quæ etiam Partes ejus, eorumque, quorum intererat, tam avide in se suscepit, ut adversus contumacem Conradum, ejusque Complices, Forum hoc in hac causa mere temporali haud agnoscentes, quantocyus Censuris Ecclesiasticis procederetur; Præpositus quidem ipse Excommunicationis, reliqui vero Canonici Sententia Suspensionis ab Exercitio Divinorum ferirentur, ac demum Ecclesia Pollingana ipsa Interdicto publico innodaretur.

Quam male hæc Res Duces Bavariæ habuerit, ex sequenti Diplomate, a tergo Sigillis trium Ducum munito, satis licet colligere. Hoc ipsum hic inserimus:

„ Wir Stephan der Elter, wir Fridrich und Johans, des selben hern Stephan
„ des Eltern Sün all von Gotes Genaden Pfallentzgrafen bey Rein, und Hertzogn in
„ Bayrn &c. bekennen offenleich mit dem brif, daz für uns komen ist der Erwirdig
„ gaistlaich man Probst Chunrad von Polling, und hat uns des chuntleichen geindert
„ und geweiset, daz ez wol darzü komen sey, daz er seinem Gotzhaus zu München
„ chaufleichen gechauffet hab von Marquarden dem Ränolden, weilent burger da
„ selben, und daz hat im der selb Ränolt gevertigt engagen der Erben die zu dem
„ haus gehörten, auf dem haus zu München nach unsers Landes und der Stat rech-
„ ten und auch unserm und der Stat püchs sag, alz er auch des Gerichtes brief dar-
„ umb innen hat. und über daz alles ist zu gevaren ein Augustiner, ist gehaizzen
„ Haus, und ist des obgenanten Ränoltz Sun, und hat den obeenanten Probst von Pol-
„ lingen geladen auf daz recht gen Avinion, in den hof von des obgenanten hauzz
„ wegen, daz üns gar unbilleichen dunchet, wan im der obgenant Probst rechtens

„ gern

„ gern gerhorſam wär geweſen, ob er hintz Im icht zu ſprechen hiet an der Stat, do
„ man umb Erb und aigen von recht in vnſern Landen rechten ſol. und daz ſelb
„ recht mainet er üns aus ünſern Land zü ziechen, daz uns gar vaſt müt; wan ez
„ vor mit chainer gewonhait in unſeren Landen nie herkömen iſt, und darumb ge-
„ bieten wir allen den, di in unſerm Land geſezzen ſind, ſi ſein gaiſtlich oder weilt-
„ leich, und allen unſern Amptlaüten Vitztümen, Pflegern, Richtern, Schergen, und
„ allen andern, di durch unſern willen tün und lazzen ſüllen, ernſtleichen bey un-
„ ſern Genaden und Hulden, wo ewer der obgnant Probſt in den Sachen bedurffent
„ ſey, daz Ir im von ünſern wegen füderleichen geraten und geholfen ſeit, und auch
„ beſchirmet; daz iſt vnſer will und Wört. und daz Ir auch den obgenant Augu-
„ ſtiner mit chainen ſachen wie di genant oder gehaizzen mochten ſein wider den
„ ſelben Probſt von Polling nicht füderlich hanlet oder fürbringet, alz ir ünſer unge-
„ nad darumb vermeiden wellet. welicher aber ez dar vber tät, und daz wir dez
„ gewar wurden, er wär gaiſtlich oder weiltleich, der den obgenant Probſt oder ſein
„ Gotzhaus von des obgenant Auguſtiner wegen beſwären wolt, daz wär mit dem
„ bann, oder mit andern ſachen, wie di genant oder gehaizzen möchten ſein, der ſol
„ daz wizzen, daz wir des datz ſeinem Leib und Güt gewartent wolten ſein. wan
„ wir dem offtgenanten Probſt bey unſeren Genaden und Hulden verboten haben,
„ daz er chainerlay täding von des chaufs wegen icht aufnem, oder umb chain icht
„ abding wenig oder vil, wan der chauf und daz Gotzhaus ünſer iſt. tät er ez dar
„ über, ſo wolten wir In ſelben darumb bezzern an leib und Güt, daz er es hart über-
„ wund. Mit Vrchünd ditz briſs. Geben zü Lantzhüt an vnſers hern Leichnams
„ tag. Anno Dm. M.CCC.LXXII.

Verum omnes hi Conatus erant inanes, nec ſolutum Interdictum cum aliis Cenſuris Eccleſiaſticis, donec Conradus Forum Avenionenſe agnoſceret, ac quod juſto Emptionis titulo poſſederat, Marquardi Hæredibus iterum cederet, id quod compoſitione tandem aliqua factum erat, ut ex ſubjuncta abſolutione a Cenſuris patet, quæ ſic habet:

„ Johannes de Silvis Decanus Eccleſie Sancti Agricoli Ammonenſis Venerabili
„ & Religioſo Viro Præpoſito Monaſterii in Raytenbuch Ordinis Sancti Auguſtini
„ Auguſtenſis Dioceſis Salutem in Domino. Dudum Sanctiſſimus in Chriſto Pater
„ & Dominus noſter Dominus Gregorius divina Providentia Papa XImus. per ſuas
„ litteras nobis & quibusdam Collegiis noſtris cum illa Clauſula quia vos vel duo aut
„ unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios & cetera directas mandavit ut Marquar-
„ dum Raynaldi Laycum opidanum Opidi Monacenſis Friſingenſis Dioceſis vel pro-
„ curatorem ſuum ejus nomine quadam domo ſita in dicto Opido & duabus Curiis
„ cum una Manſione in Villa de Veltmoching dicte Dioceſis conſiſtentibus cum non-
„ nullis bonis mobilibus in domo Curiis ac Manſione prædictis exiſtentibus ad ipſum
„ Marquardum juſto titulo pertinentibus per Conradum Prepoſitum Monaſterii in
„ Poling per Prepoſitum ſoliti gubernari Ordinis Sancti Auguſtini Auguſtenſis Dioce-
„ ſis aſſociatis ſibi quibusdam ſuis in hac parte complicibus violenter & contra juſti-
„ tiam ſpoliatum in corporalem poſſeſſionem domus ac Curiarum & manſionis & alio-
„ rum bonorum prædictorum amoto exinde dicto Prepoſito Auctoritate Apoſtolica
„ reſtitueremus ac reintegraremus ipſumque reſtitutum ac reintegratum defendere-
„ mus facientes ſibi de fructibus ex domo Curiis & Manſione predictis & eorum per-
„ ceptis & qui percipi potuerunt a tempore dicte Spoliationis & ſeptuaginta tribus
„ florenis auri de Florentia boni & juſti ponderis eidem pro Expenſis in cauſa ſuper
„ premiſſis in Palacio apoſtolico tractata per Dominum Johannem Zaquarie Domini
„ noſtri Pape Capellanum comenſalem & ipſius Sacri Palacii Cauſarum Auditorem
„ taxatis plenam & debitam ſatisfactionem impendi. Quarum Literarum Apoſtoli-
„ carum Auctoritate proceſſus neceſſarios & alia fecimus prout habuimus in man-
„ datis. Verum cum Prepoſitus prefatus Conventus & Monaſterium in Poling & alii
„ predicti Complices & Fauctores Sententias in noſtris proceſſibus per nos latas in-
„ currerint mandatis noſtris ymo verius Apoſtolicis non obediendo, dictusque Mar-
„ quardus & ſui Procuratores prout nobis fuit expoſitum poſtea concordaverunt cum
„ dicto Prepoſito & aliis quorum intererat ſuper domo Curiis Manſione fructibus &
„ Summa predictis & fuerint contenti. Ydem Prepoſitus & Conventus & alii ſupra-
„ dicti Complices offerentes ſe paratos ſtare mandatis Sancte Matris Eccleſie Suppli-
„ cari nobis fecerunt eisdem de abſolutionis debite beneficio & penitencia ſalutari
„ miſericorditer provideri Nos itaque hujus modi ſupplicationibus inclinati Auctori-
„ tate Apoſtolica nobis in hac parte commiſſa vobis committimus per preſentes qua-

„ tenus postquam vobis constiterit eundem Marquardum vel Procuratorem suum ejus
„ Nomine de premissis omnibus fuisse & esse contentum ipsum Dñm Præpositum &
„ Canonicos prefati Monasterii in Poling & alios Complices predictos absolvatis a
„ Sentencia Excommunicationis Auctoritate predicta misericorditer, & injungatis in-
„ de eorum cuilibet pro modo culpe penitenciam salutarem, quodque de cetero in si-
„ milibus non excedant Conventum vero sive Capitulum a suspensione & ipsum Mo-
„ nasterium sive Ecclesiam in Poling ab interdicto relaxantes. In quorum omnium
„ & Singulorum testimonium presentes nostras Litteras per Notarium publicum in-
„ fra scriptum scribi & publicari mandavimus nostrique Sigilli fecimus appensione
„ muniri. Datum & actum Avinione in Ecclesia predicta Sancti Agricoli Die quar-
„ ta Mensis Octobris. Anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo Septuage-
„ simo tercio Indictione undecima Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris ac Do-
„ mini nostri Domini Gregorii divina Providentia Pape undecimi Anno tercio Pre-
„ sentibus discretis Viris Dominis Guillelmo Baraterii Sancti Agricoli Stephano Re-
„ gis Licenciato in Legibus Diensis & Lazaro de Guercis Papiensis Ecclesiarum Ca-
„ nonicis & Garino de Apcherio scutifero testibus ad premissa vocatis specialiter &
„ Rogatis.

Ego Raymundus Tura Clericus Ilerdensis Diocesis publicus Apostolica & Imperiali Auctoritate Notarius premissis omnibus & singulis dum sic ut premittitur per dictum Dñm Decanum agerentur & fierent una cum prenominatis testibus interfui eaque scripsi & publicavi & manu mea propria in hanc publicam formam redegi signoque meo solito & consueto signavi rogatus & requisitus in testimonium præmissorum.

Hunc casum ob raritatem suam voluimus hic adducere, sed jam de his satis.

Conradus post gloriosum Regimen XXXVI. Annorum, Meritis plenus in sancta pace quievit Die XIII. Julii Anno MCCCLXXXII. titulo RESTAURATORIS TAM IN TEMPORALIBUS QUAM IN SPIRITUALIBUS dignissimus.

XXI.

ULRICUS II. dictus Kalkmayr de Uffeldorf, ubi Parentes ejus nobilem Sedem habuisse suspicamur, electus e Gremio, Prædecessorem suum in omnibus egregie imitatus est, Vir Monasterio multum utilis ac satis litteratus; cujus adhuc aliqua ex multis, quæ perierant, *Notamina* supersunt, Bonum Monasterii concernentia. Hic Gradualia & Antiphonaria nova pro choro Caractere valde nitido ac terso in Membrana conscribi fecit, litteris aureis quam plurimis, ac elegantibus pro more temporis Picturis exornata; Canonicos quoque suos in labore Manuum, hoc est, in describendis Codicibus utiliter occupavit; præter alia Prædia comparavit etiam a Nobilibus de Witoltshoven Villam Grasleuten, ad quam coëmendam Henricus de Ebrolvingen, & Cognata ejus Luitgardis duas tertias contulerunt pro celebrando Anniversario perpetuo & Missæ in Altari SS. Apostolorum singulis Feriis VI. legenda. Litteræ Emtionis sic habent:

Ich Hans, der Witholtzhover, gesessen zu Pollingen, und ich Margaret, sein Swester, verieben, und tün kunt, offenleich, und unverschaidenleich, mit dem Brief, für uns, und für all unser Erben, allen den, die den brief ansehent, hörent, oder lesent, daz wir, mit verdachtem müt, und mit guter vorbetrachtung, recht, und redleich, verkaufft, und ze kauffen haben geben, dem Erwirdigen Herrn, Herrn Ullreichen, Probst, dez Gotzhauß zu Pollingen, und allen seinen Nachkomen, Unser Swaig, ze Grasleiten, mit Grunt, und mit Podem, ze holtz, ze voeld, ze Wismat, ze Akker, besuchts, und unbesuchts, mit allen den Ern, nützen, diensten, und rechten, die dar zu gehörent, und als wir si genossen, und innen gehabt haben, und in nutz, und in Gewer biz her gebracht haben, für ein ledigs, unverchumertz, freis unvogtpers Gut, und fur ein rechts aigen, auzgenomen ein Pfunt Wachs, daz man jærleich da von geben sol, büntz Sant Peter, gen Wessesprunnen, umb sechs und dreizzig Pfunt, guter und genger Müncher Pfenning, die wir all berait von im enpfangen und eingenomen haben, und also haben wir, im, und seinem Gotzhaus, zu Pollingen, und allen seinen Nachkonen die obgenanten Swaig, und swas dar zu gehört,

zu

zu rechtem Aigen aufgeben, und haben uns der vertzigen unbetwungenleich, und mitgelaten Worten, und vertzeichen uns, derhint, mit dem gagenwurtigen brief, aller der Rechten, und Nutze, die wir daran betten, oder wonten ze haben, für uns und für all unser Erben, als sich ein man, oder ein fraw, irs aigens, durch recht, und pilleich, vertzeichen, und aufgeben sol, nach aigens recht und dez Landes, da die offtgenant Swaig innen gelegen ist, also, daz wir, noch khain unser Erb noch nyemant anders von unsern wegen, fürbas, ewigkleich, khain recht, noch khain Ansprach, darnach, nimer mer, gehaben, noch gewinnen sullen, noch emüngen weder mit Gaistleichen rechten, noch mit wæltleichen, noch mit Herrn, noch frumten Hilf, noch rat, noch mit khain Sachen, und sullen weder wir, noch khain unser Erb, mit der vorgenanten Swaig, und mit allem dem, und dar zu gehört, noch mit den Læwten, die ietzunt darauf sitzent, oder fürbas dar auf chöment, nichtz mer, ze tün, noch ze schaffen haben, weder mit bestiurn noch mit Vogtay, noch mit gericht goestlichem, oder vvoeltleichem, noch mit khain Sachen, vvir sullen auch der offtgenanten Svvaig, und alles dez, dar zu gehört, sein recht gevvörn sein, und bestätten, und vertigen für all ansprach, nach aigens recht, und dez Landes, da die egenant Svvaig innen gelegen ist, und dez zu einem Warn offen Urkünd, geben vvir im und seinen Gotzhaus, den brief, trevvleich versigelt, mit meinen aigen, anhangendem Insigel, darunter ich mich obgenanter Hans Witholtzhover, und ich obgenantin Margaret sein Svvester, uns mit unserm trevvn verpinten, alles daz stoet ze halten, und ze laisten, daz an dem brief geschriben ist, und dez sint Ziugen, Hainreich fyscher, Hainreich Pabst, Hainreich deydrey, und Hainriich Wirt, all vier ze Pollingen gesessen, und ander Erber Loevvt genüg, und geschach, an Sant Jórgen tag, da man zalt nach Christi gepurt driutzehen hundert Jar, darnach in dem fünf und Achtzigosten Jar.

Sub hujus Prælati Regimine extincta est, in Wilhelmis Patre & Filio, Nobilis & in nastra vicinia valde potens Familia Liberorum de Seeveld & Pisenberch, postquam duo eorum Castra jussu Ducum Bavariæ a Civibus Weilheimensibus fuerant exusta ac penitus destructa. Quæ mali hujus causa propria fuerit, haud equidem reperimus; id autem scimus, Nobiles de Seeveld jam a longo tempore Gratia Ducum Bavariæ excidisse; ex quo nempe defecit stirps mascula Liberorum de Wilheim, quod jam dudum sub Ludovico Bavaro Imperatore contigit. Cum enim ea ætate Henricus de Seeveld Jus & Successionem in Bona defunctorum de Wilheim nomine uxoris suæ, Salome Nomine, Gebhardi de Wilheim Filiæ prætenderet, Ludovicus autem jam nominatus singula Nobilium de Wilheim Feuda in morte ultimi de hoc Stemate sibi aperta reclamaret, res hæc usque adeo Seeveldios ægre habuit, ut in præstanda Bojariæ Ducibus Fidelitate sensim intepescerent; quo tandem factum est, ut aliqua eorum Castra penitus fuerint exusta atque destructa. Anonymus Coævus hac de re ita loquitur: *Anno Domini MCCCLXXXVIII. in Vigilia Conversionis S. Pauli Castrum Peissenberg, quod fuerat nobilis Wilhalmi de Seeveld, obsessum est a Weilheimensibus, & V. abhinc die traditum est in Manus Ducum. posthæc Dominica I. Quadragesimæ exustum est; alterum vero destructum & Solo æquatum est in Die S. Julianæ Virginis.* De primo, cujus hic mentio fit, Castro liquet, illud haud procul a Vico Peissenbergensi in quodam edito colle, ubi hodieque Rudera supersunt, & Ecclesia S. Jodoci adhucdum visitur situm fuisse; de altero autem nihil certi constat, ubinam fuerit, cum Nobiles hi plures adhuc Arces possederint. Videntur tamen adhuc in Gratiam Principum rediisse, antequam Fatis functi sunt. Anno MCCCXC. tradidit Wilhelmus Senior de Seeveld una cum Conjuge sua certa Prædia Domino Salvatori in Pollingen pro Anniversario ac Missa singulis Feriis IV. in Capella S. Udalrici (ubi Nobiles hi ab antiquis temporibus Sepulturam suam habuerunt) legenda. En ipsas Litteras, dispositionis hujus testes.

„ Ich Wilhalm von Sevelt und ich Mey sein Elichiw wirtinn. veriehen pay-
„ diw unverschidenlechen und offenleichen an dem Prief fur uns und fur all unser
„ Erben. und tun chunt allen den die den Prief ansehent lesend oder horend lesen.
„ daz wir mit verdachten Mut und mit gutem Willen und ze der Zeyt da wir ez wol
„ mochten getvn, lawterleich durch Got und durch Heyl unserer Sel, und aller un-
„ serer Vödern Sel. haben gegeben zu einem rechten Selgeraet dem Erbirdigen Hern
„ Herrn Ulreichen dem Probst ze Pollingen dem lieben Gotzhaws da selben und al-
„ len ihren nachkomen. unsern Höf ze Hubolvingen der unser rechtz freys aygen
„ ist. mit alle diw und dar zu und dar ein gehort nichtz auz genomen. und den je-
„ tzund pawt der Weygel, und darzu unser Vogtay auf den guten die hernach be-
„ nenr werdent ze dem ersten ze Ried daz Sand Margareten auf zwain Hofen die dez
„ Gotzhaws sind auf iechlechen ain Sak Habern und ein Hun, ze Pernaw ein Sak

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

„ Habern ein Hun. ze Peyſenberg auf dez Gotzhaws Hof da ietzund Hans Schawtz
„ auffitzet auch in Sak habern ein Hun. auf der Hub da ſelben die ietzud der Hawſs
„ pawt IIIIor Metzen habern ein hun. Wir haben in auch fur ein rechts Aygen ge-
„ ben unſer hofſtat ze Oetingen die gehaizzen iſt dez Gebhartz Hofſtat. und ein Hof-
„ ſtat iſt gelegen ze ober Egolvingen an dez klainn haws. dem vorgenanten Hof.
„ und die vorgenanten Vogtay. und hofſtet haben allez wir gegeben dem wirdigen
„ Gotzhaus ze Pollingen fur ir rechtz freys Aygen und mugen nun furbaz damit tun
„ und ſchaffen waz ſi wellend allz mit anderm iren aygenn Gut. Man ſol auch wiz-
„ zen daz wir nun furbaz noch chain unſer Erb noch niemand von unſern wegen
„ chainerlay Anſprach noch chainerley vöderung nimmer mer ſullen gehaben noch
„ gewinnen nach dem obgenanten Hof. noch nach der egenanten Vogtay. noch
„ nach den vorgenanten Hoffteten in chainer weis. weder mit dem Rechten Gaiſt-
„ leichem noch waltleichem noch an recht. Man ſol auch wizzen daz wir daz ha-
„ ben getan allso mit der beſchaidenhait und auch mit dem geding. daz nun hin fur
„ Ewichleichen man uns und allen unſern Vodern ſol haben ein vvochen Meſs in Sand
„ Ulreichs Capell ze Pollingen dar inn wir wonen und warten wollen dez jungſten
„ tags. Allwegen an der michkten. ez mug dann nicht geſein von eins hailigen
„ tags wegen. oder von ander grozzer Sach wegen. und wenn daz geſchäch ſo ſol
„ man ſi haben an einem andern tag vor oder nach. und wer die ſälben Meſs dann
„ Spricht. dem ſol der Prelat ze Pollingen geben auf den Altar drey Müncher Pfen-
„ nig oder zwen Regenſpurger. und wenn daz iſt daz ich vorgenanter Wilhalm von
„ Seveld und ich mey ſein Elichiw Wirtinn abgenn und nicht mer ſein dez Got noch
„ lang nicht enwell. ſol ſol man uns pegen unſer paider Jartag auf den tag all wir
„ verſcheiden ſein. und ſol awer der Prelat ze Pollingen dem Convent dez tag die-
„ nen mit wein und mit koſt, allz von anderer erberger Leivt Jartag. war awer daz
„ man uns die vorgeſchriben Meſs. oder unſer paider Jartag ab präch, und nicht be-
„ giengen ein jar. und mochten wir daz beweiſen wir oder unſer Erben mit zwain
„ pidermannen. ſo ſullen dez ſalben Jars all nutz von dem vorgenanten Hof. und von
„ der vorgenanten Vogtay. und hoffteten dienen und vallen in unſer Gotzhaws gen
„ Slechdorf daruber vvir Vogt und Herr ſein an alle vvider red dez Prelaten ze Pol-
„ lingen. und vvenn ſi dann die Meſs vvider an vahent und die Jartag begent, ſo
„ mugen ſi ſich vvider haben zu allen iren nutzen und eren alls oben verſchriben
„ ſtet. und daz in und uns daz allez ſtät und unzerbrochen beleib. Geben vvir in
„ den Prief trevvleichen verſigelten mit unſerer payder Inſigel die daran hangent dar
„ unter vvir uns verpinten mit unſern tvvn allez daz ſtât ze hallten und ze laiſten
„ daz oben an dem Ptief verſchriben ſtet. Dez ſind Zivvgen Andres von Schon-
„ gavv. Hans Puchierer. Heinrich Treitrer Heinrich viſcher vll Fachs all unſer
„ Nachpavvr ze Pollingen. Und iſt geſchehen nach Kriſtes Gepurd drivvzehen hun-
„ dert Jar und darnach in dem nivvnzigiſten Jar an Sand Andres tag dez heyligen
„ Zvvelf poten.

Brevi poſt hanc Diſpoſitionem, anno ſcilicet ſtatim inſequente, Die XI. Martii is ipſe Wilhelmus Senior de Seeveld obiit relinquens poſt ſe Filium unicum, pariter Wilhelmum Nomine, qui eodem anno MCCCXCI. in Die S. Georgii paternam Prædiorum traditionem Domino Salvatori in Pollingen factam his litteris, quas hic ſubjungimus, ratam habuit:

„ Ich Wilhalm von Seveld der Jung, Her Wilhalms von Sevelds Sun ſaelig -
„ dez Got gedenk veriech offenleichen an den Prief für mich und fur all mein Er-
„ ben. und tun chund allen den den die den Prief an ſehend leſend oder hornd leſen
„ umb daz geſchafft und Selgerat daz mein vater Her Wilhalm von Seveld ſalig hat
„ geſchafft und geornt an ſeinen leſten durch Heil ſeiner ſel und aller ſeiner Vödern
„ ſel zu dem Gotzhavvs gen Pollingen daz iſt ze dem erſten. daz höflein ze Hubol-
„ vingen da der Weygel aufgeſezzen iſt. mit alle divv und darzu und dar ein ge-
„ hort nichtz auzgenomen, und dar zu die Vogtay auf den oeden Guten ze dem er-
„ ſten ze Pernavv ein Sak habern ze Ried datz Sand Margreten zvven Sek habern
„ ze Peyſenperg auf dez vaeſten hof ein Sak habern. auf der Hub da ſelben vier Me-
„ tzen habern. und dar zu ze Oetingen iſt geheizzen dez Gebhartz hofſtat und Gilt
„ Jarchleichen zvvae huener ein hofſtat ze obern Egolvingen gilt ein hun. den vor-
„ genanten hof ze Hubolvingen mit alle divv und dar zu und dar ein gehort mit al-
„ len zu gehoren den Sachen und die vorgenanten Vogtay auf den vorgenanten Gu-
„ ten, daz iſt funfthalber Sak habern und die zvvo vorgenannt hofſtet daz alltz han
„ ich geben und vermacht nach Rat Willen und heizzen aller meiner guten Frivvnt,

und

„ und besunderleich nach Rat Herrn Thomans dez Preysingers meines Frivvntz und
„ Gaemels zu den obgenanten Gotzhavvs ze Pollingen Probst Ulreich da selben und
„ allen seinen Nachkomen daz si nun daz allez sullen haben und niezzen allz ir ay-
„ gen Gut allso daz ich nun furbaz noch chain mein Erb noch niemand von meinen
„ vvegen kainerley ansprach noch chainerley vodrung evvichleichen nimmer mer
„ sullen haben noch gevvinnen nach den vorgenanten Hof noch nach der vorgenan-
„ ten Vogtay noch nach den vorgenanten hofsteten in chainerley Weiz vveder mit
„ dem Rechten Gaistleichen noch vvaeltleichen noch an Recht. und dar umb sol der
„ vorgenant Probst Ulreich, er und alle sein Nachkomen evvichleichen begen meins
„ Vater Her Wilhalms salig Jartag an den tag allz er verscheiden ist mit Vigiln und
„ mit Messen. und sol man den Hern dez salcen tags dienen mit Wein und mit Kost
„ allz von andern Erberger Levvt Jartag. Si sullen auch ein Messe haben alle vvo-
„ chen an der Mikten oder an einen andern tag in der Kapell ze Sand Ulrich da mein
„ Vater salig und mein Vödern inne ligend. und vver die Messe hat dem sol der
„ Probst dez Gotzhavvs geben drey Muncher Phenning. Mer ist geret und geta-
„ dingt umb den Grabstain den mein Vater salig hat pracht gen Pollingen und der
„ jetzund leyt in dem Kravvtzganch den sol der vorgenand Probst Ulrich havvn und
„ beraitten mit meins Vater salig Erb Wappen und Jar zal. und legen uber meinen
„ Vater salig an Schaden mein und meiner Erben. Mer ist ze vvizzen umb divv
„ drivv Mal und Zerung die in dem Gotzhavvs ist geschehen ze meinez Vater greb-
„ nuzze ze dem Sybenten ze dreytzigisten darumb sol der vorgenant Probst Ulrich
„ noch sein Nachkomen hintz mir noh hintz meinen Erben nichtz ze födern haben
„ in chainer Weiz. und daz dem Gotzhavvs dise obgeschriben Sach und täding staet
„ und unzerbrochen beleib. dar umb gib ich in den Prief trevvleichen versigelten
„ mit meinem aygenn anhangenden Insigel. der Sach aller sind Zivvgen und tadin-
„ ger gevvesen. Herr Chunrad der Praemer Herrn Thomans dez Preysingers Ka-
„ plan Jacob Kellner Heinrich Chuchenmaister Lutz Vederlein alle drey Purger ze
„ Weilheim Heinrich Treitrer. Heinrich Smid von Pollingen und andern erberger
„ Levvt vil und genuk und ist geschehen nach Kristes gepurd drivvzehen hundert
„ Jar und dar nach in dem Nivvntzigisten an Sand Gorgen tag.

Anno demum MCCCXCIII. Wilhelmum Patrem in Via æternitatis etiam secutus est Wilhelmus Filius, hujus Stematis ultimus. Lapis sepulchralis, de quo in præcedenti Charta occurrit Memoria hanc habet Inscriptionem: *Anno Domini MCCCLXXXXI. V. Idus Martii obiit Nobilis Wilhalmus dictus Seveld* ✝. *Anno Domini MCCCLXXXXIII. in Die Remigii* ⊖ *Wilhalmus, Filius Wilhalmi de Seveld, & Ultimus.* Qui plura de extincta hac generosa Familia scire cupit, legat Dissertationem Historicam, quam Sallerus noster ante XX. annos *Parnasso Boico* inseruit sub hoc titulo: *Denckmahl des Uralt-Bayrisch-Adelich-ausgestorbnen Geschlecht der Seefelder von Seefeld, und Peissenberg.* Quamquam multa adhuc ibi addi possent. Sed hæc transeundo dicta sunto.

Ulricus annis supra viginti duobus sedit ad Clavum, fatisque concessit VII. Martii Anno MCCCCIV.

XXII.

WILHELMUS a nobili Sede, Tabertzhoven dicta, quam illustres Parentes ejus haud procul Egolvinga sitam, incolebant, dictus & ipse Tabertzhover, genere clarus, e Gremio substituitur; hic post Decennium in Regimine exactum, admodum tristia expertus est Fata eo ipso tempore, quo ad Concilium Constantiense adversus Wicleffi & Hussi Errores indictum itineri sese parabat; dum scilicet Feria IV. post Dominicam Palmarum Anno MCCCCXIV. Ecclesia Domini Salvatoris in Pollingen, una cum omnibus ædificiis Monasterii, tota subito in cineres abiit, voraci igne post breve admodum intervallum omnia consumente. Nec multum temporis effluxit, idem etiam Fatum tetigit Oppidum Weilheimense, quod & ipsum plurima sui parte conflagravit. Causam tantorum Malorum fuisse, Litteris infra sub Wilhelmi Successore adducendis proditum est, quod prædictus Præpositus, utpote Vir nimium bonus, ac re ipsa impotens, alicui quidquam denegare, importunis Magistratus Weilheimensis precibus devictus, Forum publicum, seu Nundinas, Pollingæ Die III. Maji in ipsa Solemnitate Inventionis Sanctæ Crucis quotannis magno populi Concursu hucusque celebrari Solitas, Anno immediate præcedente Weilhemium transferri permiserit; qua occasione factum est, ut honor quoque Domino Salvatori, ejusque Sanctæ Cruci

Pollingæ prædicta Die ab antiquissimis temporibus exhibitus sensim cœperit imminui. Quidquid autem sit de hac Conjectura, quam non nos fecimus, sed qui tunc temporis hujus miseriæ oculati testes erant, id omnino certum est, ex quo Nundinæ Weilhemium hac die translatæ sunt, non hanc unam duntaxat, sed aliam atque aliam tam Pollingensibus quam Weilhemensibus, Cœlo Vindice, supervenisse tribulationem; donec prædictæ Nundinæ ad suum iterum locum hac ipsa Die redierint, de qua re paulo post fusior redibit Sermo. Wilhelmus interea satis afflictus ac punitus a Deo novæ Ecclesiæ ædificium molitur, pro qua Anno MCCCCXVI. Die XXV. Maji primum Lapidem solemniter ponit, novamque hanc structuram intra quadriennium eo usque perficit, ut saltem potuerit consecrari. Dedicatio hæc facta est in Honorem Salvatoris Anno MCCCCXX. Die XXIII. Martii a Wilhelmo Episcopo Damascensi ex Ordine S. Francisci, Suffraganeo Augustano. Altaria serius ab eodem Wilhelmo consecrata legimus. Ad finem tandem Anni MCCCCXXIII. Wilhelmus noster, Calamitatum jam Satur, grave Prælaturæ onus sponte resignat, quo ipso Anno Branda ex Episcopo Placentino S. R. E. Cardinalis Auctoritate Martini V. Metropolitanorum, Cathedralium, aliarumque Ecclesiarum, nec non Monasteriorum, & aliorum Locorum Regularium, & Religiosorum omnium per totam Alemanniam seu Germaniam constitutus Generalis in Spiritualibus & temporalibus Reformator, nostram Bavariam visitaverat. Wilhelmus noster, post novendecim & ultra annorum Regimen, sedecim adhuc annos vixit in pia tranquillitate, naturæque debitum solvit An. MCCCCXXXIX. Die XXIII. Septembris, felicior dum sibi soli, quam cum aliis præesset.

XXIII.

Abeunti a Prælatura Wilhelmo surrogatus est Canonica Electione ULRICUS, seu UDALRICUS III. hujus Nominis, a Familia usque huc nobis incognita, dictus Schütz, Vir ad ardua quæque fortiter suscipienda ac feliciter finienda aptus & natus, qualem utique tunc temporis afflictus Pollingæ status summopere exigebat. Primum ejus Negotium fuisse legimus Compositionem quamdam cum Colonis nostris Maiensibus in Tyroli, ratione Curiæ Mays sitæ, & vulgo *der Pollinger Hoff* dictæ, quæ ipsa paulo ante sub Wilhelmi regimine supposito, ut scribunt, igne alieno, tota conflagravit. Exin nihil non tentavit, ut Nundinæ, de quibus sub Prædecessore suo mentio facta est, in pristinum restituerentur locum; existimabat etiam, se rem hanc facile & absque strepitu effecturum; cum Cives Weilheimenses ipsi, Vindicem Dei Manum experti, id ipsum æquum esse agnoscerent, ut suus Sanctæ Cruci honor prædicta Die iterum redderetur. Sed quid non facit Auri Sacra fames? cunctante in plures annos Magistratu Weilheimensi Civitas, quæ necdum integra reædificata erat, denuo horribili perit incendio ipsa Dominica ante Festum Sancti Andreæ Apostoli Anno MCCCCXXXIV. Re hac tandem ab Udalrico ad Ernestum Bavariæ Ducem delata, Nundinæ prædictæ Domino Salvatori in Pollingen cum omnibus Juribus ac libertatibus restitutæ sunt. En Litteras Rei hujus testes!

„ Von Gotes Genaden Wir Ernst Pfallentzgraue bey Rein und Hertzog in Bayrn
„ &c. Bekennen fur uns und all unser Erben offenleich in dem briefe Nach dem und
„ Laider ain grosse Prunste yetzo an Suntag vor Sand Andrees tage sich in unser
„ Stat Weilhaim ergangen hat Ist unser andachtiger und getrewer Vlrich Probst des
„ Gotzhavvs unsers lieben Herren ze Pollingen zu vns komen der auch gros mit-
„ leiden mit vnsern Burgern ze Wailhaim in den Sachen hat als vvir das lautter an
„ Im gesehen haben vnd hat vns darauf ertzelet vvie das vortzeiten ain Jarmarckt
„ oder Kirchmesse auf dez heiligen Cravvtz tag als es gefunden ist bei seinem Gotz.
„ havvs gevvesen vnd grosser Gotzdinst auf den genanten tag volbracht vvorden
„ sey den selben Jarmarckt oder Kirchmesse haben die Burger von Weilhaim sei-
„ nem Gotzhavvs aberpeten vnd den zu in gen Weilhaim pracht Darnach in Jars-
„ frist sey sein obgenantes Gotzhavvs gantz aus geprunnen vnd ander merclich pla-
„ ge geschehen Es sey auch die Stat Weilhaim seider verprunen Also main er vnd
„ ettlich sein Vndertan das sollichs verhengt vverde durch Got den Allmachtigen
„ uilleicht umb dez vvillen daz sy vnserm lieben Herren sollichen Gotzdinst VVird
„ und Ere haben ubergeben und entziehen lassen vnd vns darauf gebeten mit den
„ vnsern von VVeilhaim ze reden das sy in ir selbs Gevvissen auch geen vnd geden-
„ cken das dem Gotzhavvs sein Jarmarckt vvider hinaus geben vnd gelegt vverde.
„ Das vvir also getan vnd an die von VVeilhaim gebracht haben die sind uber die
„ Sach ettlich Zeit gesessen vnd haben ir Gevvissen darinn ersucht als from Got-
„ vorchtig Lavvt vnd irn VVillen gäntzlich dartzu gegeben das vvir den Jarmarckt

„ den

„ den ſy auf des heiligen Cravvtztag als es pefunden iſt in der Stat gehabt haben
„ vvider hinaus zu dem Cloſter Pollingen legen doch alſo daz VVir in den Jarmarckt
„ den ſy dann vormaln auf Sant Jorgen tag in der Stat gehebt haben und der auf
„ dez heiligen Cravvtz tag gelegt ſey vvider auf Sant Jorgen tag geben und legen
„ VVo vvir im vveſſeten vnder den vnſern die Gerechickait ze furdern auch den
„ Gotz dinſt ze meren vnd das yederman bey ſeinen alten rechten belibe des vva-
„ ren vvir ye von gutem Hertzen vvillig ze tun Seidmaln und VVir aber ſollicher
„ Sach durch den von Pollingen erinndert ſein vnd das der von VVeilhaim guter
„ VVill dartzu iſt So haben VVir nach Rat unſer Rat den Jarmarckt oder Kirch-
„ meſſe der auf dez heiligen Cravvtz tag vorgenant yetzo ettliche Jar in vnſer Stat
„ VVeilhaim begangen iſt vvider geſchaft zu dem Cloſter Pollingen ze legen vnd
„ da ſelben zu begen laſſen alsdann vormaln geſchehen iſt treulich angeuerd Vnd
„ das die von VVeilhaim nu fürbas Irn Jarmarckt zu Sand Jorgen tag drey tag nach
„ einander haben ſollen vnd mugen alsdann das mit alter guter Gevvonhait vor-
„ maln auch herkomen iſt herauf VVir mit den von VVeilhaim gemainclich Rei-
„ chen und Armen vnd ſunſt mit allen andern den vnſern ſchaffen und gebieten ernſt-
„ lich das Ir nu fürbas den Jarmarckt oder Kirchmeſſe auf dez heiligen Craivtz tag
„ als es gefunden iſt bei dem Gotzhavvſs ze Pollingen begen laſt und evv nu fur-
„ bas des Jarmarckts in vnſer Stat VVeilhaim haldet auf Sand Jorpen tag als vorge-
„ ſchriben ſtet VVer aber davvider tät der muſet umb ſollich entziehen des ain
„ Verantvvorter ſein gen Got dem Almächtigen vnd auch darumb vnſer oder vn-
„ ſer Erben Straff vnd Vngnad gevvarten als ſich dann vmb ſollich ſach geburet des
„ alles zu vvarm Vrkunt ſo haben VVir den brief geben haiſſen mit vnſerm Inſigel
„ beſigelten ze Munchen an freytag nach Sand Lucien tag In dem Jare als man zelet
„ nach Criſti vnſers lieben Herren geburde viertzehen hundert vnd in dem vier vnd
„ dreiſſigiſten Jare.

Dñus Dux per Seipſum.

Reſtitutis ſic Nundinis, reſtitutus eſt quoque Domino Salvatori in Pollingen Honor ſuus, majorque jam Celebritas a confluente copioſo Populo haberi cœpit, quam fuit ante. Ex hoc ipſo Die rediit quoque Benedictio Dei, quæ a XX. annis hucusque exulaverat, brevique aliam iterum ac ſeniorem faciem induit ad Cineres usque humiliata jam Pollinga. Longum foret recenſere, quæ jam Privilegia & Gratias a Variis Epiſcopis, Ducibus, Principibus & Comitibus pro nova ſua Eccleſia Udalricus obtinuerit. Unam talem Gratiam ex omnibus præterire hic non poſſumus, quam fecerat nobis Petrus a Schaunberg Epiſcopus Auguſtanus una cum Reverendiſſimo ſuo Capitulo, incorporando, uniendo & annectendo nobis Eccleſiam parochialem in *W*alleshauſen, cujus collatio a temporibus Conradi IV. ad nos jam pertinuit. Juvat integras litteras hic recitare:

„ Petrus Dei & Apoſtolice Sedis Gratia Epiſcopus Auguſtenſis. Ad perpetuam
„ rei memoriam. Paſtoralis Officii debitum quo ſumus ſingulis Eccleſiis & Monaſte-
„ riis noſtre Dioceſis obligati aſſidue nos commpellit, ut circa earundem Eccleſiarum
„ & Monaſteriorum ac Perſonarum in eis divinis Laudibus deditarum ſtatum ſalubri-
„ ter dirigendum ac utiliter & Salubriter adaugendum paternis affectibus intenda-
„ mus, conſulendo ipſorum neceſſitatibus & oportunitatibus providendo. Sane nu-
„ per pro parte honorabilis & devotorum nobis in Chriſto ſincere dilectorum Ulrici
„ Præpoſiti tociusque Conventus Monaſterii Sancti Salvatoris in Bollingen Ordinis
„ Canonicorum Regularium Sancti Auguſtini noſtre Auguſtenſis Dioceſis nobis fuit
„ expoſitum, quod cum paucis retrofluxis temporibus ipſum Monaſterium per ignis
„ voraginem quaſi irreparabiliter pervenerat in collapſum & ipſius edificia una cum
„ choro, Eccleſia, Dormitorio & Refectorio in favillam redacta fuere, Ipſe Vlricus
„ una cum Conventu ad Reparacionem collapſorum efficacem operam adhibens non
„ ſine magnis laboribus & gravibus expenſarum profluviis ſingula edificia Chorum
„ Eccleſiam Dormitorium & Refectorium ſumptuoſe & utiliter reſtauravit & repara-
„ vit, propter quod ipſius Monaſterii facultates adeo diminute ſint, ipſumque Mona-
„ ſterium tot & tantis debitorum Sarcinis onuſtatum, quod niſi eis efficacius ſuccur-
„ ratur, fratres poſt modica temporum intervalla non valeant ſe congrue ſuſtentare,
„ hoſpitalitatem tenere, Jura Epiſcopalia perſolvere, & cetera incumbentia onera
„ commode ſupportare. Unde nobis fuit humiliter ſupplicatum, quatenus ipſis ſu-
„ per premiſſis paterno compatientes affectu Eccleſiam Parochialem in VValleshau-
„ ſen dicte noſtre Dioceſis, cujus collacio ſeu Jus Patronatus ad eos pertinet, & que

„ ultra congruentem Sacerdotis ſuſtentacionem notabilem in redditibus habere po-
„ terit excreſcentiam, ut Regularis obſervancia per eos incipienda in dies vigeat, &
„ continuata firmior & ſtabilior perſiſtat, ipſeque Prepoſitus & Conventus largius
„ ſuſtententur, ipſis & dicto Monaſterio in Bollingen adnectere, unire & incorpora-
„ re dignaremur. Nos vero attendentes, quod Viri Religioſi adeo hujus temporalis
„ vite neceſſariis debeant adjuvari, quod eternorum deſideria propter temporalium
„ carenciam non poſtponant, ut, cum habuerint temporalia, fiducialius appetant ſem-
„ piterna, & propterea & ob id ſpecialiter, ut dicta Sancta Regularis obſervancia in
„ dicto Monaſterio de cetero perpetuo vigeat, volentes dictum Prepoſitum & Con-
„ ventum ſuper premiſſis proſequi gracioſe, cum ſit nobis firma fiducia, quod quanto
„ plus ipſi benignitatis noſtre favore reficiuntur, tanto ſedulius & devocius divinis
„ obſequiis invigilabunt: Supplicacionibus eorumdem Prepoſiti & Conventus duxi-
„ mus favorabiliter adnuendum & auctoritate noſtra ordinaria de & cum Conſenſu
„ & voluntate expreſſa Venerabilium Virorum nobis in Chriſto ſincere dilectorum
„ Hainrici Truchſeſs Prepoſiti, Gotfridi Harſcher Decani, tociusque Capituli Eccle-
„ ſie noſtre Auguſtenſis per Campane ſonitum more ſolito ſolempniter convocati, ad
„ id plenius accedentibus ac Solempnitatibus, tractatibus ac deliberacionibus, que in
„ talibus tam de Jure quam conſuetudine fieri aſſolent rite premiſſis, & obſervatis, ad
„ proſperum Statum Monaſterii ſupradicti prædictam Eccleſiam Parechialem in Wal-
„ leshauſen cum omnibus fructibus, redditibus, Decimis, Juribus & proventibus ſuis
„ prelibatis Prepoſito & Conventui ſupradicti Monaſterii in Bollingen uniendam du-
„ ximus & incorporandam, ac unimus, adnectimus & incorporamus preſentium per
„ tenorem, volentes, & dicta Auctoritate noſtra ordinaria indulgentes, ut cedente
„ vel decedente dicte Eccleſie Rectore, qui nunc eſt, liceat ipſis Prepoſito & Conven-
„ tui ejusdem parochialis Eccleſie in VValleshauſen Juriumque & pertinenciarum
„ ejusdem poſſeſſionem Auctoritate propria absque alicujus alterius requiſicione libe-
„ re apprehendere, & ejus fructus recipere, & in uſus ſuos convertere, ac perpetuo
„ retinere; Sic tamen, ut poſtquam preſens noſtra Unio, adnexio & incorporacio
„ ſuum ad plenum ſortita fuerit effectum, quod dicti Prepoſitus & Conventus, & eo-
„ rum Succeſſores Sanctam Regularem obſervanciam obſervent, & perpetuo conti-
„ nuent inconcuſſe. Volumus etiam, ut de fructibus ejusdem Eccleſie congrua &
„ ſufficiens pro perpetuo Vicario, Presbitero tamen ſeculari per nos & Succeſſores
„ noſtros in ipſa Eccleſia canonice inſtituendo, porcio per nos & Succeſſores noſtros,
„ aut in Spiritualibus Vicarios, ante inſtitucionem taxanda & aſſignanda reſervetur,
„ de qua idem Vicarius valeat congrue ſuſtentari, Epiſcopalia & Archidiaconaria Ju-
„ ra perſolvere, hoſpitalitatem tenere, & cetera incumbentia onera commode ſuppor-
„ tare. Volumus etiam, ut Vacacionum temporibus dicti Prepoſitus & Conventus
„ primarios fructus de dicta Eccleſia eciam de parte eos contingente nobis & Succeſ-
„ ſoribus integre perſolvant, quibus & aliis Juribus noſtris Epiſcopalibus & Archi-
„ diaconalibus nobis & Succeſſoribus noſtris in dicta Eccleſia quomodolibet compe-
„ tentibus nolumus per premiſſa aliquatenus derogare. Er ut premiſſa omnia & ſin-
„ gula perpetuo in ſuo robore inconvulſe ſubſiſtant & permaneant duratura, preſen-
„ tes noſtras Litteras exinde fieri, noſtrique Sigilli Majoris una cum prefatorum Do-
„ minorum Prepoſiti, Decani, & Capituli Sigilli appenſione fecimus & juſſimus com-
„ muniri. Et nos Hainricus Truchſes Prepoſitus, Gotfridus Harſcher Decanus, to-
„ tumque Capitulum Eccleſie Auguſtenſis fatemur, notum facimus, & teſtamur, pre-
„ fatam incorporacionem & Unionem ac alia premiſſa de noſtris Voluntate, benepla-
„ cito & Conſenſu proceſſiſſe, & propterea Sigillum noſtrum, quo ad negotia hujus-
„ modi communiter utimur, una cum ſupradicti Domini noſtri Epiſcopi Auguſtenſis
„ Sigillo in teſtimonium premiſſorum preſentibus appendiſſe. Datum & Actum
„ Auguſte Anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo octa-
„ vo II. Non. Decembris.

Nicolaus Bernyr Notarius.

Udalricus exſtitit exuſti Monaſterii Reſtaurator egregius, ingreſſusque eſt viam univerſæ Carnis XXVIII. Octobris, Anno MCCCCL. Vir Diſciplinæ Canonicæ tum in ſe tum in Filiis ſuis obſervantiſſimus.

Præſidente Udalrico Henricus Schreiner de Kumethall & Agnes Uxor ejus eximiam ad S. Crucem in Forſterriedt Fundationem fecerunt, quam hic inſerere voluimus; ſic habet:

In

In dem namen gottes amen. Ich heinrich Schreiner zw Kumetal vnd ich agnes sein eliche hausfraw Wir bekennen offenlich mit dem brieff vnd thun kunt allen die in sechen horen oder lesent, das wir dem almechtigen got ze lob seiner liben muter der junckfrawen marie zw eren vnd auch dem heiligen fronkrewcz dar an er das leiden seines pitters todes fur vns vnd fur alles menschlichs geschlecht erlitten hat Vnd darumb das dass heilig Krewcz zw forsterried in freysinger bistum bey munchen gelegen do selben wirt geert vnd haimgesuecht vnd die selb kirch ze forsterried vnd alter ein Pfarkirch ist vnd alle pfarliche recht hat grebnus tauff zechent vnd doch piß her do selben kain gestifte meß nit gewesen ist Wann die selb pfarr zw forsterried mit der lechenschaft mit zecheten mit allem gut vnd mit allen pfarlichen rechten daß Gotzhaus zw pollingen angehort vnd nit anders gotsdienst biß her do gewesen ist dan was das gotzhaus zw pollingen do ze wegen pracht hat Haben wir vns gedacht in gottlicher lieb christenlichs glaubens ain meß da hin ze stifften god ze lob dem heiligen crewcz ze eren allen glaubigen Selen vns vnd vnsern vorfodern vnd nachkomen ze trost vnd ze hilf Vnd also hat vns der erwirdig herr her vlrich zw den zeitten brobst des vvirdigen gotzhaus zvv pollingen vnd der Convent da selben gunt vnd erlaubt ein ewige meß ze stiften in die selben ir pfarrkirchen zw forsterried da mit der dienst vnd die eer gotz gemert werd die wir also stiften vnd begaben wissentlich vnd in kraft des briefs von vnserm aigen gut das vns got in diser Zeit verlichen hat mit den hernachgeschriben guttern gulten vnd stucken in die selben kirchen doch der kirchen an iren pfarrlichen rechten do selben vnd auch dem Gotzhaus ze pollingen in allen obgeschriben eehafften vnd rechten vnentgolten. Mit namen so haben wir das zvv geben zvven hoef zvv rotpach in dem gericht zvv pfaffenhofen in augspurger bistum die frey aigen sind vnd dient järlich der ain hof nevvn Scheffel rogken drey Scheffel habern sechs meczen vvaitzen sechs metzen gersten zvven metzen hanifs zechen kaes zechen honer hundert ayr zvvelf schilling vvißgult Item aber ain hof do selbs ze rotpach dient sechs Scheffel rogken vn kain habern zvven metzen Waitzen zven metzen gersten hundert ayr zechen huer sechs Schilling pfenning vvißgult Item zvven hof aber in pfaffenhofer gericht gelegen genant ze dem hofel dient ped truckens gelt vierdhalb pfund pfenning Vnd do selben das des rogendorfers gevvesen ist zvvaintzig metzen koren zvvaintzig metzen habern pfaffenhouer maß sechs schilling pfenning vvißgult vnd den kuchendienst. Item zvv gautting an der vvirm gelegen in starberger gericht doselbs auß aim hof vnd aber auß aim hof sind aigen ze zvvpavv vnd auß aim anger vnd auß aim vvismat dient alles drevv pfund funftzig pfenning hundert ayr funf huer zvvo gens Aber zvv gantting ain hof dient zvvelf schilling pfenning vier huer Item von ain holcz vnd von aim Wismat beieinander bey geisenprunnen gelegen in dem selben gericht ist aigen dient ain halb pfund zvv der benanten evvigen meß geben vvir obgenant man vnd fravv die yetzobgemelten guetter stuck vnd gult durch schlechtz freilichen vnd ledigkliellen mit allen eren vvirden vnd rechten diensten nutzen vnd gulten vnd mit aller zvvgehorung ze dorf ze feld ze Waid ze Wißmadt ze vvasser besucht vnd vnbesucht nichz darin außgenomen trevvlichen angeuerd

„ Vnd vertzeichen vns der obgenanten gutter fur vns vnd all vnser erben wissentli-
„ chen vnd in kraft des briefs zw ewiger vertzicht Also das wir noch kain vnser er-
„ ben dar ein noch darnach nymmermer ze sprechen sullen haben weder mit recht
„ geistlichen noch weltlichen noch an recht trewlichen angeuerd Wan wir nit
„ anders mainen vnd wellen dan das ain yeder Capellan dem die gestifft ewig meß
„ yetzo oder furpas in kunftigen zeitten verlichen wirt die selben guetter ewigkli-
„ chen ynnehaben vnd messen sol stifften setzen vnd entsetzen nach radt vnd wissen
„ der lechen herren der selben gestifften meß alltzeit ze fudrung Wir obgenant
„ man vnd fraw haben auch angesechen das die ewig meß yetzo vnd in kunftigen
„ veitten wol gefudert mag werden von den fursichtigen vnd weysen aym radt der
„ stat zw munchen Vnd vmb der ewigen meß pesser furdrung vnd beruechung wil-
„ len So setzen vnd ordnen wir das nun yetz vnd furan ewigklichen der radt der
„ stat zw munchen die recht haben sol den wir auch vnsere stifft recht vnd juspa-
„ tronatus der gestiften ewigen meß in guetter mainung diemuettigklichen ainem
„ vollingen radt vber geben haben vnd geben in vber in kraft des briefs das sy die
„ selben meß aim wolgelecvmten erbern priester der gelert sey der die meß selb
„ verwesen ist durch gotzwillen zu erwelen ze fodern vnd fur ze weysen habent
„ dem erwirdigen in got ainem Bischof zw freysing oder seinem anwalt der in dann
„ zvv der meß zvv bestetten hat Doch vvan der radt den selben priester ervvelt
„ hat So sullen sy ee das sy in dem Bischoff zvv freysing oder seinem anvvalt fur
„ vveisen schicken zvv dem ersamen herren dem brobst zvv den zeitten deß Gotz-
„ havvs zvv polling vnd im ze vvissen thun vvie sy den selben priester zvv der sel-
„ ben evvigen gestifften meß zvv aym Capellan in seiner pfarrkirchen zvv forster-
„ ried ervvelt haben Ob er ichtz an im vvisse das im missualle oder darumb er ze-

„ uerſchlagen ſey Waiſs er dan nichtz vnpillichs an im ſo ſullen im dan der radt
„ ir furvveiſung brieff geben damit er beſtett vverde Vnd ſo er beſtet iſt vvolt dan
„ ain broboſt oder der Conuent zvv pollingen mit im reden oder ainig vverden damit
„ er die pfarr vnd das pfaruolck zvv forſterried in iren pfarrlichen rechten vnd mit
„ der ſelſarg ſolt vervveſen vnd aufrichten das ſtet zvv ir paider vvillen Doch vvan
„ ſie des vber ain vverden als offt das beſchicht dar vmb ſol furdrung oder petprieff
„ von dem broboſt oder von dem gotzhaus zvv polling nemen vnd auſspringen an die
„ von freyſingen Wan die pfarrkirch ze forſterried mit iren pfarlichen rechten
„ vnd mit der cura animarum mit zecheten mit lechenſchaft vnd mit aller eehaft das
„ der pfarr zvv gehort das alles gehort dem gotzhaus ze polling zvv Vnd iſt mit der
„ ſtift der evvigen meſs nit gevvant als das alles in dem brieff dar von aigenlichen
„ begriffen iſt Vnd das ſelb entpfelchen vvir den ſelben vnſern lieben herren vom
„ radt auf ir gevviſſen als ſy das dem ſtrengen richter got dem allmechtigen an dem
„ junſten tag verantvvurtten vvellen Vnd der ſelb Capellan ſol dan die geſtifften
„ evvigen meſs vervveſen mit meſs haben vnd mit ſeiner andacht got ze lob vnd ſol
„ kain geuarliche ſaumſalung dar in nit thun trevvlich vngeuerde als er das auch
„ auf ſein gevviſſen vaſſen vnd gen got verantvvurtten vvell Es ſol auch allezeit
„ ain yeder Capellan der ſelben meſs vervveſen der pfarr zvv forſterried auch iren
„ pfarrlichen rechten vnd dem gotzhaus ze pollingen als oben geſchriben ſtet dem
„ die pfarr vnd forſterried zvv gehort in allen ſachen unentgolten Alſo das er mit
„ dem pfarruolck vnd mit allen pfarlichen rechten es treff curam animarum an oder
„ ſunſt nichtz ze handlen ze thun noch dar ein ze ſprechen ſol haben vveder vve-
„ nig noch vil trevvlich ungeuerd dann vvas im das gotzhaus ze pollingen entpfil-
„ chet oder mit gunſt vnd gutten willen volgen laſt Des gleichen iſt auch der Cap-
„ pellan hin wider nichtz ſchuldig ze thun das pfarrliche recht an trifft Es ſey dan
„ das in das gotzhaus zu pollingen darumb thu oder mit guettem willen von im ge-
„ haben muge Doch ſol der Capplan die hochtzeitlichen tag vnd feſt ze veſper
„ vnd zw dem ambt wirdigklichen in ſeinem korrock ze kirchen vnd ze kor gen
„ und helfen ſingen vnd leſen als prieſterlicher wirdigkait wol an ſtet got ze lob vnd
„ ze eren Das ſol er thun treulichen angeuerd Vnd vmb das das vnſer wil erfult
„ werd vnd zw ainer ewigkait veruеſtent haben wir obgeſchriben man vnd fraw in
„ lautter andacht diemuttigklichen gebeten den erwirdigen in got Vatter vnd her-
„ ren herrn Nicodem piſchoff zw freyſing vnſern genedigen herren das er die ſelben
„ vnſer ewige meſs durch ſein gnad got ze lob beſtett vnd confirmier Zw vrkunt
„ vnd zw ewiger veruеſtigung hab ich obgenanter hainrich Schreiner mein aigen
„ inſigel an den brieff gehenckt damit ich mich verpind fur mich vnd fur all mein
„ erben veſtigklichen ze halten ze volfuren vnd gnug ze thun vmb alles das in dem
„ brieff geſchriben ſtet Ich obgenante Agnes hainrichs Schreiners eliche hausfraw
„ hab auch gebetten den veſten vnd weiſen Conraden vom egloffſtain zw den zeit-
„ ten richter der ſtat zw munchen das er ſein inſigel von meiner fleiſſigen pedt we-
„ gen der ewigen meſs zu ainer furdrung an den prieff gehenckt hat Doch im vnd
„ allen ſeinen erben an ſchaden Dar vnder ich mich wiſſentlich verpinde mit trewen
„ vmb alles das der brieff von mir innehelt trewlichen ſtet ze halten vnd ze volfu-
„ rung Zewgen der pintnuſs vnd pet vmb das ſelb inſigel ſind die erbern vnd
„ weiſen hans Geiger hans graſſel ped purger zu munchen vnd ander erberg
„ lewt genug &c.

„ Wir Vlrich von gttlicher vehengnus Broboſt Heinrich dechant vnd gemain-
„ cklichen das Capitel des wirdigen gotzhaus ze pollingen in augſpurger piſtum ge-
„ legen Bekennen auch wiſſentlichen vnd in kraft des brieffs das ſolich geſtifft vnd
„ ewig meſs ſo der benant hainrich Schreiner vnd ſein hausfraw in vnſers Gotzhaus
„ pfarrkirchen zw forſterried begabt vnd geſtifft haben zw ewigkait Haben wir an-
„ geſechen das lob vnd die eer Chriſti vnſers hailers des almechtigen gotz vnd ha-
„ ben vnſern gunſt vnd willen dar zw geben vnd iſt mit vnſerm willen beſchechen
„ in maſs als in dem brieſt aigentlichen geſchriben ſtet vnd iſt auch vnſer pedt vnd
„ will die ſelben ewigen meſs zw beſteten Zw vrkunt haben wir obgenant broboſt
„ vnd Capitel des Gotzhaus zw pollingen vnſere inſigel auch an den brieſt gehenckt
„ der geben iſt am montag vor ſant Gallentag. do man zalt tauſent vierhundert vnd
„ darnach in dem dtey vnd dreyſigiſten jare, Regnante imperatore Sigismundo im-
„ peratore romanorum in generali Sacroſancta Sinodo Concilii Baſilienſis pro refor-
„ macione utriusque ſtatus Eccleſie Catholice pro quo deus pie propicietur &c.

XXIV.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

XXIV.

JOANNES ex nobili Mairhoferorum ſanguine, qui tum Weilhemii tum Murnavii Summa tunc temporis Præfectura potiebantur, procreatus a Decanatu, cui cum multa Diſcretionis & Prudentiæ laude per complures annos præfuit, ptovectæ jam oppido ætatis ſublimatur ad Præſulatum; Vir ſecundum Cor Dei, in quo Nicolaus de Cuſa, & ipſe quondam Canonicus Regularis, nunc autem S. R. E. Cardinalis, dum anno MCCCCLII. juſſu Summi Pontificis Monaſteria Bavarica viſitaret, nullam omnino maculam reperit. Cum paulo ante Parochia Walleshuſana ab Epiſcopo Auguſtano, ejusque Capitulo Cathedrali Domino Salvatori in Pollingen fuiſſet unita ac incorporata, vigilavit optimus Paſtor, ut eadem Unio ac Incorporatio Auctoritate etiam Pontificia repeteretur ac confirmaretur, quod & de Mandato Nicolai V. Summi Pontificis per Joannem Goſſoldum, tunc temporis Decanum Eccleſiæ S. Mauritii Auguſtæ, executioni datum legimus, ut ex ſequenti Inſtrumento publico patet.

„ Johannes Goſſold In Decretis Licenciatus, Decanus Eccleſiæ Sancti Mauricii „ Auguſtenſis, Executor & Commiſſarius unicus a Sede Apoſtolica ad Infraſcripta „ ſpecialiter deputatus, Univerſis & ſingulis præſentes noſtras Litteras viſuris, audi- „ turis & lecturis, omnibusque aliis, quos noſſe fuerit oportunum, & quos infra ſcri- „ ptum & preſens tangit negocium ſeu tangere poterit quomodolibet in futurum, Sa- „ lutem in Domino, & ſubſcriptorum noticiam indubitatam, Litteras Sanctiſſimi in „ Chriſto Patris & Domini noſtri Domini Nicolai divina Providentia Pape quinti ejus „ vera Bulla plumbea in cordula canapi more Romane Curie impendenti bullatas, „ ſalvas, ſanas & integras, non viciatas, nec in aliqua ſui parte ſuſpectas, ſed omni „ prorſus vicio & ſuſpicione carentes nobis coram Notario publico & teſtibus infra „ ſcriptis per honorabilem Virum Dominum Andream Marſtaller Decanum & Cano- „ nicum Monaſterii in Bollingen Ordinis Canonicorum Regularium Sancti Auguſti- „ ni Auguſtenſis Dioceſis preſentatas nos cum ea, qua decuit Reverentia noverint „ recepiſſe, quarum tenor de verbo ad verbum ſequitur & eſt talis: NICOLAUS „ *Epiſcopus Servus ſervorum Dei*, Dilecto Filio Decano Eccleſie Sancti Mauricii Au- „ guſtenſis Salutem & apoſtolicam benedictionem. Ad ea ex injuncto nobis deſuper „ apoſtolice ſervitutis officio libenter intendimus, ut Monaſteria & alia Regularia lo- „ ca quelibet jacturis & incommodis ſubacta, vel in ſuis edificiis & ſtructuris ruinoſa „ pro complectendis ſui ſtatus proſperioribus ſucceſſibus in eorum neceſſitatibus „ ac reparacionibus oportune ſubvencionis auxilio releventur, ut exinde perſone inibi „ divini Cultus dedite famulatui fervenciori devocionis ſtudio jugiter vacare valeant „ incremento; exhibita ſiquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Johan- „ nis Præpoſiti & Conventus Monaſterii Sancti Salvatoris in Bollingen Ordinis San- „ cti Auguſtini Auguſtenſis Dioceſis per Prepoſitum ſoliti gubernari peticio contine- „ bat, quod olim per quendam Ulricum dicti Monaſterii tunc Prepoſitum & predi- „ ctum Conventum dilecto filio noſtro Petro Sancti Vitalis Presbitero Cardinali, qui „ etiam ex Conceſſione & diſpenſatione Sedis Apoſtolice Eccleſie Auguſtenſi preeſſe „ dinoſcitur, expoſito quod paucis per antea effluxis temporibus Monaſterium ipſum „ quaſi irrecuperabiliter devenerat in collapſum, ipſiusque edificia una cum Choro, „ Eccleſia, Dormitorio & Refectorio in favillam redacta fuerant, quodque Ulricus „ Prepoſitus & Conventus prefati ad reparacionem collapſorum efficacem operam „ adhibentes non absque magnis laboribus & gravibus expenſis Chorum & alia ſin- „ gula edificia predicta ſumptuoſe & utiliter reſtauraverant & reparaverant, & pro- „ pterea facultates ipſius Monaſterii adeo diminute & exhauſte, ipſumque Monaſte- „ rium tot & tantis debitorum oneribus gravatum extiterant, quod, niſi eis efficaci- „ ter ſuccurreretur, ipſius Monaſterii Canonici non poſſent congrue ſuſtentari, Ho- „ ſpitalitatem ſervare, ſolita Jura Epiſcopalia ſolvere, & cetera eis incumbentia one- „ ra congrue ſupportare, quodque, ſi parochialis Eccleſia in Walleshauſen dicte Dio- „ ceſis cum omnibus Juribus & pertinenciis ſuis dicto Monaſterio perpetuo uniretur, „ annecteretur, & incorporaretur, Prepoſitus pro tempore exiſtens dicti Monaſterii „ & ejusdem Conventus eo commodius ſuſtentari, ac Regularem obſervanciam jux- „ ta ipſius Ordinis Regularia Inſtituta commodius complecti & continuare, oneraque „ eis incumbencia ſupportare poſſent, Idem Cardinalis provida conſideracione pre- „ miſſorum motus, accedente ad id conſenſu & voluntate expreſſis dilectorum filio- „ rum Prepoſiti, Decani & Capituli dicte Eccleſie Auguſtenſis, prefatam Eccleſiam „ parochialem cum omnibus Juribus & pertinenciis ſupradictis prefato Monaſterio „ Auctoritate ordinaria perpetuo univit, annexuit, & incorporavit, ita, quod ceden- „ te vel decedente ejusdem parochialis Eccleſie Rectore liceret dicti Monaſterii Præ-

„ posito pro tempore existenti & Conventui corporalem possessionem parochialis Ec-
„ clesiæ, Juriumque & pertinenciarum predictorum auctoritate propria libere appre-
„ hendere, illiusque fructus, Redditus, & proventus in suos & dicti Monasterii usus
„ convertere, ipsique sub Regulari observancia vivere tenerentur, reservata tamen
„ congrua porcione pro perpetuo Vicario Presbitero seculari per Episcopum Augu-
„ stensem pro tempore existentem & Successores suos, sive eorum Vicarios in Spiri-
„ tualibus in ipsa Vicaria pro tempore constituendo, prout in quibusdam Cardinalis
„ ac Prepositi, Decani & Capituli predictorum Literis autenticis eorum Sigillis mu-
„ nitis dicitur plenius contineri. Quare pro parte Johannis Prepositi & Conventus
„ predictorum asserencium, quod presentacio persone ydonee ad dictam parochialem
„ Ecclesiam, cum vacat, ad Prepositum prefati Monasterii de antiqua & approbata,
„ & hactenus pacifice observata consuetudine, nec non ejusdem persone in dicte Ec-
„ clesie Rectorem institucio ad Episcopum Augustensem pro tempore existentem per-
„ tineant, quodque dicte parochialis Ecclesie fructus, Redditus & Proventus decem
„ Marcharum argenti secundum communem extimacionem valorem annuum non ex-
„ cedant, nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus unioni, annexioni, & incorpo-
„ racioni hujusmodi, ac aliis omnibus & singulis in dictis Literis contentis Robur A-
„ postolice Confirmacionis adjicere, nec non parochialem Ecclesiam hujusmodi cum
„ omnibus Juribus & pertinentiis supradictis prefato Monasterio de novo perpetuo
„ incorporare annectere & unire de Benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur,
„ qui de premissis rectam notitiam non habemus, hujusmodi supplicationibus incli-
„ nati discretioni tue per apostolica Scripta mandamus, quatenus vocatis Episcopo, Pre-
„ posito, Decano & Capitulo Ecclesie Augustensis Prefatis, & aliis, qui fuerint vocandi,
„ auctoritate nostra te diligenter informes, & si per informationem hujusmodi ea repe-
„ reris veritate fulciri, super quo tuam conscientiam oneramus, unionem, annexio-
„ nem & incorporationem prefatas, & quoad illas omnia & singula in prefatis Lite-
„ ris contenta, & quecunque inde secuta eadem auctoritate nostra approbes & con-
„ firmes, supplendo omnes & singulos defectus, si qui intervenerint in eisdem, & ni-
„ hilominus parochialem Ecclesiam predictam cum omnibus Juribus & pertinentiis
„ supradictis eidem Monasterio, cujus fructus, Redditus & Proventus, illiusque ve-
„ rum valorem annuum presentibus pro expressis habentes, auctoritate nostra prefa-
„ ta perpetuo incorpores, unias, & annectes, ita quod cedente vel decedente moder-
„ no ipsius parochialis Ecclesie Rectore, aut illam alias quomodolibet dimittente Li-
„ ceat prefato Johanni, seu pro tempore existenti Preposito ac Conventui prefatis
„ per se vel alium seu alios corporalem parochialis Ecclesie Juriumque & pertinen-
„ tiarum predictorum possessionem auctoritate propria libere apprehendere, illius-
„ que fructus, Redditus & proventus in suos & dicti Monasterii usus convertere,
„ Diocesani loci & cujuscunque alterius super hoc licentia minime requisita, refer-
„ vata tamen per te super eisdem fructibus redditibus & proventibus pro perpetuo
„ Vicario inibi per Episcopum Augustensem pro tempore existentem instituendo, qui
„ ipsius parochialis Ecclesie animarum curam gerat, & illi debita obsequia impendat,
„ congrua, de qua ipse commode sustentari, Episcopalia Jura solvere, ac alia ei pro
„ tempore incumbentia onera supportare valeat, portione; Non obstantibus Con-
„ stitutionibus & Ordinationibus Apostolicis ac Monasterii & Ordinis predictorum
„ juramento confirmatione Apostolica vel quavis alia firmitate roboratis statutis &
„ Consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscunque. Aut si aliqui super provi-
„ sionibus sibi faciendis de hujusmodi vel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus
„ speciales vel generales Apostolice Sedis vel Legatorum ejus Litteras impetrarint,
„ etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem & Decretum vel alias quomodoli-
„ bet sit processum, quas quidem Litteras & processus habitos per easdem & que-
„ cunque inde secuta, quo ad dictam parochialem Ecclesiam volumus non extendi,
„ sed nullum per hoc eis quo ad assecutionem beneficiorum aliorum prejudicium ge-
„ nerari, & quibuslibet Privilegiis indultis & Litteris Apostolicis generalibus vel spe-
„ cialibus, quorumcunque tenorum existant, per que presentibus non expressa vel
„ totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, &
„ de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specia-
„ lis. Volumus autem, quod prefatus Johannes, & pro tempore existens Prepositus
„ ac Conventus dicti Monasterii sub Regulari observantia, ut prefertur, vivere tene-
„ antur. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super his a quo-
„ quam quavis Auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Datum
„ Rome apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominice Millesimo quadrin-
„ gentesimo, quinquagesimo secundo. Sexto decimo Kl. Decembris Pontificatus
„ nostri Anno Sexto. *Post quarum* quidem Litterarum Apostolicarum presentatio-

nem

„ nem & requiſicionem nobis & per nos, ut premittitur, factas fuimus per prefatum
„ Dominum Andream Decanum, nomine Venerabilis Patris Domini Johannis Pre-
„ poſiti & totius Conventus dicti Monaſterii in Bollingen debita cum Inſtancia humi-
„ liter requiſiti, ut ad executionem earundem Litterarum Apoſtolicarum & conten-
„ torum in eisdem procedere dignaremur juxta traditam ſeu directam a dicta Sede
„ Apoſtolica nobis formam; Nos vero Johannes Decanus & Executor prefatus atten-
„ dentes requiſicionem hujusmodi fore juſtam & conſonam racioni, volentesque
„ mandatum Apoſtolicum nobis in hac parte directum reverenter exequi, ut tene-
„ mur, earundem Litterarum formam diligenter perſpeximus, & Reverendiſſimum in
„ Chriſto Patrem & Dominum Dominum Petrum miſeracione divina tt' Sancti Vita-
„ lis Sancte Romane Eccleſie Presbiterum Cardinalem & Apoſtolice Sedis permiſſio-
„ ne Epiſcopum Auguſtenſem, nec non Venerabiles Viros Dominos Prepoſitum, De-
„ canum & Capitulum Eccleſie Auguſtenſis, omnesque alios & ſingulos ſua quomo-
„ dolibet intereſſe putantes in diem date preſencium rite vocavimus, & ſuper nar-
„ ratis in dictis Litteris Apoſtolicis informacionem recepimus ſufficientem, per quam
„ utique & in certis autenticis Litteris Sigillis dictorum Dominorum Cardinalis &
„ Epiſcopi ac Capituli Sigillatis coram nobis exhibitis clare invenimus, Eccleſiam Pa-
„ rochialem in Walleshauſen Auguſtenſis Dioceſis ad collacionem dictorum Domi-
„ norum Prepoſiti & Conventus ſpectantem & pertinentem per dictum Reverendiſ-
„ ſimum Dominum Dominum Petrum Cardinalem de expreſſo conſenſu prefatorum
„ Dominorum Prepoſiti, Decani & Capituli dicte Eccleſie Auguſtenſis ex cauſis in di-
„ ctis Litteris Apoſtolicis etiam expreſſatis eisdem Dominis Prepoſito & Conventui
„ dicti Monaſterii in Bollingen cum omnibus Juribus & pertinenciis ſuis univit, an-
„ nexuit, & incorporavit, ac alias invenimus omnia & ſingula in dictis Litteris Apo-
„ ſtolicis narrata veritati ſubnixa; Idcirco Auctoritate Apoſtolica nobis in hac parte
„ ſpecialiter commiſſa prefatas Unionem annexionem & Incorporationem ſepedicte
„ Eccleſie parochialis in Walleshauſen per ſupradictum Dominum Cardinalem &
„ Epiſcopum dictis Dominis Prepoſito & Conventui in Bollingen, ſicut premittitur,
„ factas, ratas & gratas habentes, eas ac quecunque inde ſecuta auctoritate eadem
„ duximus approbanda & confirmanda ac approbamus & confirmamus preſencium
„ per tenorem, ſupplendo omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſitan intervenerint
„ quovis modo; & nihilominus parochialem Eccleſiam ſepedictam cum omnibus Ju-
„ ribus & pertinenciis ſuis univerſis eisdem Prepoſito & Conventui ac Monaſterio in
„ Bollingen Auctoritate prefata perpetuo incorporavimus, univimus & adnexuimus
„ ac incorporamus, unimus & annectimus per preſentes. Itaque cedente vel dece-
„ dente moderno ipſius Eccleſie in Walleshauſen Rectore aut illam alias quomodo-
„ libet dimittente, liceat eisdem Dominis Prepoſito & Conventui Monaſterii in Bol-
„ lingen per ſe vel alium ſeu alios corporalem dicte parochialis Eccleſie Juriumque
„ & pertinenciarum predictorum poſſeſſionem Auctoritate propria libere apprehen-
„ dere, illiusque fructus, Redditus & proventus in ſuos & dicti Monaſterii uſus con-
„ vertere, Dioceſani loci & cujuscunque alterius ſuper hac licentia minime requiſita,
„ reſervata tamen ſuper eisdem fructibus, Redditibus & Proventibus pro perpetuo
„ Vicario inibi per Epiſcopum Auguſtenſem pro tempore exiſtentem inſtituendo, qui
„ ipſius parochialis Eccleſie animarum curam gerat, & illi debita obſequia impendat,
„ congrua, de qua ipſe commode ſuſtentari, Epiſcopalia Jura ſolvere ac alia ei incum-
„ bentia onera ſupportare valeat, porcione. Juribus tamen Epiſcopalibus & Archi-
„ dyaconalibus in dicta Eccleſia tam Epiſcopo quam Archidyacono Auguſtenſi quo-
„ modolibet competentibus ſalvis remanentibus & illæſis, & non obſtantibus omni-
„ bus & ſingulis que prefatus Dominus noſter Apoſtolicus in preſatis ſuis Literis vo-
„ luit non obſtare. Que omnia & ſingula vobis omnibus & ſingulis ſupradictis &
„ veſtrum cuilibet intimamus, inſinuamus ac notificamus, ac ad veſtram & cujusli-
„ bet veſtrum noticiam deducimus & deduci volumus per Preſentes. In quorum om-
„ nium & ſingulorum fidem, Robur ac teſtimonium premiſſorum preſentes Literas
„ exinde fieri, & per Notarium publicum infraſcriptum ſubſcribi & publicari manda-
„ vimus, noſtrique Sigilli juſſimus & fecimus appenſione communiri. Datum & A-
„ ctum Auguſte in Curiali habitacione Venerabilis & circumſpecti Viri Domini Leo-
„ nardi Geſſel In Decretis Licenciati, Canonici & Archidyaconi dicte Eccleſie Augu-
„ ſtenſis, dicti Reverendiſſimi Domini Cardinalis & Epiſcopi in Spiritualibus Vicarii
„ & Officialis Generalis, Anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo,
„ quinquageſimo tercio, Indictione prima, Pontificatus dicti Domini noſtri Pape an-
„ no ſexto, Die vero Lune decima nona menſis Februarii, Hora Veſperorum vel
„ quaſi. Preſentibus ibidem honorabilibus & diſcretis Viris Domino Johanne Ke-
„ ſinger Vicario Chori dicte Majoris Eccleſie Auguſtenſis, Domino Andrea Goſſold

„ Canonico Ecclesiæ Sancti Petri Augustensis, Magistro Ulrico Rulin de Nam Cano-
„ nico Ecclesie Ciriaci in Wisenstaig Constanciensis Diocesis, Curie Augustensis Scri-
„ ba Jurato Magistro Jacobo Wirsung Rectore Ecclesiæ parochialis in Walsteten Au-
„ gustensis Diocesis, & Magistro Hainrico Burckschnaider dicte Curie Augustensis
„ causarum Procuratore Jurato, Notariis publicis testibus ad premissa vocatis pariter
„ & rogatis.

„ Ego Nicolaus Bernyr de Torgaw Clericus Misnensis
„ Diocesis, publicus Sacra Imperiali Auctoritate No-
„ tarius, & Curie Augustensis Scriba Juratus, quia
„ predictarum Litterarum apostolicarum presenta-
„ cioni, recepcioni, requisicioni, vocacioni, infor-
„ macioni, approbacioni & confirmacioni, unioni,
„ annexioni & incorporacioni, omnibusque aliis &
„ singulis premissis, dum sic ut premittitur per di-
„ ctum Dominum Decanum & Executorem & co-
„ ram eo agerentur & fierent, una cum prenotatis
„ testibus presens interfui, eaque omnia & singula
„ sic fieri vidi & audivi, Ideoque hoc presens publi-
„ cum Instrumentum manu alterius me aliis tunc
„ prepedito negociis fideliter scriptum de mandato
„ ejusdem Domini Decani & Executoris exinde con-
„ feci, subscripsi, publicavi, & in hanc publici In-
„ strumenti formam redegi, Signoque & nomine
„ meis solitis & consuetis una cum appensione Si-
„ gilli prelibati Domini Decani & Executoris Signa-
„ vi & munivi rogatus & requisitus in fidem & te-
„ stimonium præmissorum.

Eodem tempore ad augendum divinum Honorem Instituta est a Joanne nostro in eadem Ecclesia Walleshusana, Capellania seu Cooperatura perpetua, ab Episcopo Augustano Petro a Schauenberg jam S. R. E. Cardinale, anno statim insequente, auctoritate ordinaria confirmata, collaborantibus & promoventibus præsertim rem hanc piam Viris nobilibus Georgio Halder tunc temporis adhuc Rectore prædictæ Ecclesiæ Walleshusanæ, & Casparo Wabrer de Wabren ejusdem Ecclesiæ Parochiano.

Plura utique a Zeloso hoc Præsule exspectare licuisset, nisi Mors inhumana vitæ filum jam maturo ad Cœlum tam cito abripuisset. Obiit Joannes XIV. Martii Anno MCCCCLIV. quadriennio in Prælatura haud exacto.

Sub hujus Regimine eligunt sibi sepulturam apud Dominum Salvatorem in Polling, in Capella S. Catharinæ V. & M. Nobilis Oswaldus de Tuxenhausen in Peissenberg & Margaretha Uxor ejus, nata Wildeggerin, Joannis de Wildegg in Telingen Filia.

XXV.

Joannem jam defunctum, alius Nomine JOANNES, legitima vocatione, in Prælatura insecutus est, ex præclara Venndiorum Familia, quæ Serenissimis Bavariæ Ducibus a temporibus Ludovici Bavari Imperatoris jam dudum a Servitiis Venatoriis erat, oriundus. Integris XXXVII. annis, quibus Præsul hic egregius suis præerat, multa utique tulit, fecitque, quæ paucis hic dici nequeunt.

Ex compluribus Privilegiis, quæ non solum a Summis Pontificibus Pio II. Paulo II. Sixto IV. aliisque S. R. E. Cardinalibus, sed etiam ab Episcopis Augustanis Petro de Schauenberg, Joanne de Werdenberg, Friderico de Zollern, aliisque per intervalla obtinuit, unum duntaxat hic referam, a Paulo Abbate Wessofontano paulo post Executioni datum. Instrumentum desuper erectum sic habet:

„ Reverendo in Christo Patri & Domino Domino . . Dei & Apostolice Sedis
„ Gratia Episcopo Augustensi, aut ejus in Spiritualibus Vicario & Officiali Generali,
„ Omnibusque aliis & singulis, quorum interest vel intererit, quosque aut quem in-
„ fra scriptum & presens tangit negocium, seu tangere poterit quomodolibet in fu-
„ turum, in genere vel in specie, communiter vel divisim quibuscunque nominibus

cen-

„ cenſeantur, cujuscunque ſtatus, gradus, Ordinis vel conditionis exiſtant, aut qua-
„ cunque præfulgeant dignitate, PAULUS permiſſione divina Abbas Monaſterii San-
„ cti Petri in Weſſisprun Ordinis Sancti Benedicti, Auguſtenſis Dioceſis, Executor
„ unicus ad Infra ſcripta a Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatus, Salutem in Domi-
„ no, & mandatis noſtris ymo verius Apoſtolicis firmiter obedire, ac preſentibus fi-
„ dem indubiam adhibere, Literas Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Do-
„ mini Pauli divina Providentia Pape ſecundi ejus vera Bulla plumbea in cordula ca-
„ napis more Romane Curie impendente, bullatas, ſanas, & integras, non viciatas,
„ non cancellatas, neque in aliqua ſui parte ſuſpectas, ſed omni prorſus vicio & ſu-
„ ſpicione carentes, nobis pro parte Venerabilis Patris Domini Johannis Prepoſiti &
„ Conventus Monaſterii Sancti Salvatoris in Bollingen, Ordinis Sancti Auguſtini Ca-
„ nonicorum Regularium, Auguſtenſis Dioceſis preſentatas cum ea qua decuit nove-
„ ritque Reverencia recepiſſe, Quarum tenor de verbo ad verbum ſequitur & eſt ta-
„ lis: PAULUS Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Dilecto Filio . . Abbati Monaſte-
„ rii in Weſſisprun, Auguſtenſis Dioceſis Salutem & Apoſtolicam Benedictionem.
„ Romanum decet Pontificem, votis illis gratum preſtare aſſenſum, per que Eccleſiis
„ & Monaſteriis quibuslibet ac illis preſidentibus & aliis in eis famulantibus perſonis
„ congrue valeat in ſuis neceſſitatibus ſubveniri. Sane pro parte dilectorum filiorum
„ Prepoſiti & Conventus Monaſterii Sancti Salvatoris in Bollingen per Prepoſitum
„ ſoliti gubernari, Ordinis Sancti Auguſtini, Auguſtenſis Dioceſis nobis nuper peti-
„ cio exhibita continebat, quod licet ipſi in Eberfingen, Ottingen, Apffeldorff, San-
„ cti Yppoliti extra muros Opidi Weilham & Walleshauſen, dicte Dioceſis paro-
„ chiales Eccleſias olim predicto Monaſterio ex certis tunc expreſſis ſuadencibus cau-
„ ſis canonice unitas, annexas, & incorporatas a tanto tempore citra de cujus initio
„ ſeu contrario memoria hominum non exiſtit, Unionem hujusmodi obtentu pacifi-
„ ce tenuerint & poſſederint, ac teneant & poſſideant de preſenti, & quandoque per
„ Canonicos dicti Monaſterii, interdum vero per ſeculares Presbiteros, Eccleſias ipſas
„ regi fecerint; nihilominus ut uniones, annexiones & incorporationes predicte ma-
„ joris roboris firmitatem obtineant, cupiant eas per Sedem Apoſtolicam confirmari
„ & approbari, ipſasque Eccleſics prefato Monaſterio pro potioris cautele ſuffragio
„ de novo perpetuo uniri, annecti & incorporari. Quare pro parte Prepoſiti & Con-
„ ventus predictorum aſſerentium, quod cujuslibet in Eborfingen, Ottingen, Apfel-
„ dorff & Walleſshauſen quinquaginta, nec non Sancti Ypoliti Eccleſiarum predi-
„ ctarum quadraginta florenorum Auri Renenſis fructus Redditus & Proventus ſe-
„ cundum communem extimacionem valorem annuum non excedunt, nobis fuit hu-
„ militer ſupplicatum, ut Unionibus, Annexionibus & incorporacionibus prefatis pro
„ earum ſubſiſtencia firmiori Robur Apoſtolice Confirmacionis adjicere, ipſasque Ec-
„ cleſias eidem Monaſterio perpetuo unire, annectere & incorporare, aliasque in pre-
„ miſſis oportune providere de Benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui
„ dudum inter cetera voluimus, quod petentes Beneficia Eccleſiaſtica aliis uniri tene-
„ rentur exprimere verum valorem ſecundum extimacionem predictam tam Benefi-
„ cii uniendi, quam illius, cui uniri peteretur, alioquin Unio non valeret, & idem ob-
„ ſervaretur in Confirmacionibus Unionum factarum, de premiſſis certam noticiam
„ non habentes ac prefati Monaſterii fructuum, Reddituum & proventuum verum
„ annuum valorem, nec non Litterarum Unionum predictarum tenores preſentibus
„ pro expreſſis habentes diſcretioni tue per Apoſtolica Scripta mandamus, quatenus,
„ vocatis quorum intereſt, de premiſſis omnibus & ſingulis ac eorum circumſtanciis
„ univerſis auctoritate noſtra te diligenter informes, & ſi per informacionem hujus-
„ modi ita eſſe tibi conſtiterit, uniones, annexiones, & incorporaciones predictas &
„ quecunque inde ſecuta Auctoritate Apoſtolica approbes & confirmes, ſuppleasque
„ omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan intervenerint in eisdem; & nihilominus
„ pro potiori cautela Eccleſias predictas cum earum annexis ac omnibus Juribus &
„ pertinenciis ſuis eidem Monaſterio prefata Auctoritate perpetuo incorpores, unias
„ & annectas, ita quod liceat ex tunc eisdem & pro tempore exiſtentibus Prepoſito
„ & Conventui Eccleſiarum & aliorum annexorum Juriumque & pertinenciarum
„ predictorum corporalem poſſeſſionem per ſe vel alium ſeu alios Auctoritate propria
„ libere apprehendere & perpetuo retinere, nec non Eccleſiarum & aliorum annexo-
„ rum hujusmodi fructus, redditus & proventus in ſuos ac Monaſterii & Eccleſiarum
„ predictorum uſus utilitatemque convertere, ipſasque Eccleſias per Canonicos ejus-
„ dem Monaſterii vel Presbiteros ſeculares per Prepoſitum pro tempore exiſtentem
„ ſimul cum eisdem Conventu deputandos, & ad nutum ipſorum amovibiles regi &
„ gubernari facere, Dioceſani loci & cujuslibet alterius licencia ſuper hoc minime re-
„ quiſita; Non obſtantibus Conſtitucionibus & Ordinacionibus Apoſtolicis ac volun-

„ tate nostra predicta contrariis quibuscunque; Aut si aliqui super provisionibus si-
„ bi faciendis de hujusmodi vel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus speciales
„ vel Generales dicte Sedis vel Legatorum ejus Litteras impetrarint, eciamsi per eas
„ ad inhibicionem reservationem & Decretum vel alias quomodolibet sit processum,
„ quasquidem Litteras ac processus habitos per easdem & quecunque inde secuta ad
„ Ecclesias predictas volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutio-
„ nem beneficiorum aliorum præjudicium generari, & quibuslibet aliis Privilegiis,
„ Indulgenciis ac Litteris Apostolicis Generalibus vel specialibus quorumcunque te-
„ norum existant, per que presentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus
„ earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis te-
„ noribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis. Volumus autem quod
„ propter Unionem Annexionem & Incorporationem hujusmodi, si ille vigore pre-
„ sencium fiant & effectum sortiantur, Ecclesie predicte debitis non fraudentur obse-
„ quiis, & animarum cure in eis nullatenus negligatur, sed earum congrue supporten-
„ tur onera consueta, quodque modernus & pro tempore existens Præpositus ac Con-
„ ventus hujusmodi Bona immobilia & preciosa mobilia Ecclesiarum earumdem nul-
„ latenus alienare presumant; alioquin penas in quadam nostra super hoc edita Con-
„ stitucione contentas eo ipso incurrant. Et insuper ex nunc irritum decernimus &
„ inane, si secus super his a quoquam quavis Auctoritate scienter vel ignoranter con-
„ tigerit attemptari. Datum Rome apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Do-
„ minice Millesimo quadringentesimo septuagesimo, decimo Kalend. Aprilis, Ponti-
„ ficatus nostri anno septimo. *Post quarum* quidem Litterarum Apostolicarum pre-
„ sentacionem ac receptionem nobis & per nos sic ut premittitur factas fuimus pro
„ parte dictorum Domini Prepositi & Conventus in Bollingen debita cum instancia
„ requisiti, quatenus ad Execucionem earundem Litterarum Apostolicarum & con-
„ tentorum in eisdem procedere dignaremur juxta traditam seu directam a Sede A-
„ postolica nobis formam. Nos igitur Paulus Abbas & Executor prefatus attenden-
„ tes requisicionem hujusmodi fore justam & consonam racioni, volentesque man-
„ datum Apostolicum nobis in hac parte directum reverenter exequi ut tenemur, di-
„ ctarum Litterarum Apostolicarum forma diligenter preaspecta & attenta ad earum-
„ dem Litterarum Apostolicarum Execucionem duximus procedendum, & processi-
„ mus, ac citationes legitimas contra & adversus omnes & singulos sua communiter
„ vel divisim interesse putantes ad certum competentem terminum decrevimus.
„ Quo quidem citationis termino adveniente, & Nobis Paulo Abbate & Executore
„ supradicto in Monasterio nostro pro tribunali sedentibus comparuit coram nobis
„ prelibatus Dominus Johannes Prepositus in Bollingen, suo & totius Conventus ejus-
„ dem sui Monasterii nomine, qui citationes hujusmodi legitime executas reproduxit, ac Citatorum non comparencium contumaciam accusavit, eosque contumaces
„ reputari & ipsorum contumaciam ad execucionem predictarum Litterarum Apo-
„ stolicarum per nos procedi debita cum instancia postulavit; Et nihilominus pro
„ narratorum in Litteris Apostolicis contentorum verificatione non nullas Litteras
„ Incorporacionum, Jura & Instrumenta facto & in Scriptis nec non certos testes co-
„ ram nobis personaliter comparentes exhibuit & produxit, petens eosdem testes
„ per nos admitti, Juratos recipi, & super verificacione dictarum Litterarum Apo-
„ stolicarum diligenter examinari. Nos itaque Paulus Abbas & Executor ante dictus
„ Citatos hujusmodi non comparentes merito prout erant justicia mediante contu-
„ maces reputavimus, & in ipsorum contumaciam testes, sic ut premittitur, produ-
„ ctos admisimus, & in forma Juris juratos recepimus, eisque admissis & Juratis re-
„ ceptis per Notarium publicum infra scriptum super narratis hujusmodi examinari
„ fecimus diligenter. Unde Testibus hujusmodi examinatis ac Litteris, Instrumen-
„ tis & Juribus pro verificatione hujusmodi, sic ut persertur, productis & exhibitis,
„ prelibatus Venerabilis Pater Dominus Prepositus in Bollingen suo & Conventus sui
„ Nomine Nos, quatenus ad ulteriorem dictarum Litterarum Apostolicarum & Con-
„ tentorum in eisdem execucionem procedere, nec non Uniones Annexiones & In-
„ corporationes Ecclesiarum Parochialium in Eberfingen, Ottingen, Appfeldorff, San-
„ cti Yppoliti extra muros Opidi Wailhain, & Walleshausen, Augustensis Diocesis,
„ prefato Monasterio in Bollingen factas, & quecunque inde secuta approbare & con-
„ firmare, ac easdem Ecclesias ipsi Monasterio de novo unire, annectere & incorpo-
„ rare, aliaque juxta dictarum Litterarum Apostolicarum continenciam & tenorem
„ facere dignaremur, debita cum instancia requisivit, atque postulavit. Nos itaque
„ Paulus & Executor sepedictus, visis per nos primitus & diligenter inspectis omni-
„ bus & singulis Actis Actitatis, Litteris, Juribus & munimentis, ac testium deposi-
„ tionibus pro verificatione narratorum in Litteris Apostolicis contentorum coram

nobis

„ nobis habitis & productis, ex quibus sufficienter informati fuimus, & invenimus „ omnia & singula in Litteris Apostolicis exposita & narrata fore & esse veritati subnixa; Idcirco Auctoritate Apostolica nobis in hac parte concessa Uniones, Annexiones & Incorporaciones Ecclesiarum parochialium in Eberfingen, Ottingen, Appfeldorff, Sancti Yppoliti extra mutos Opidi Wailhain, & Wallershausen predicto „ Monasterio in Bollingen factas approbamus & confirmamus, supplentes omnes & „ singulos defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem; & nihilominus pro pociori „ cautele suffragio Ecclesias predictas cum earum filiabus Ecclesiis annexis, ac cum „ omnibus Juribus & pertinenciis suis eidem Monasterio Auctoritate predicta perpetuo incorporamus, unimus & annectimus; ita quod liceat ex nunc Preposito & „ Conventui pro tempore existentibus Ecclesiarum & aliorum annexorum Juriumque & pertinenciarum predictorum corporalem possessionem per se vel alium seu „ alios auctoritate propria libere apprehendere & perpetuo retinere, nec non Ecclesiarum & aliorum annexorum hujusmodi fructus, Redditus, & Proventus in suos ac „ Monasterii & Ecclesiarum predictorum Usus utilitatemque convertere, ipsasque Ecclesias per Canonicos dicti Monasterii vel Presbiteros seculares per Præpositum pro „ tempore existentem simul cum eisdem Conventu deputandos, & ad nutum ipsorum „ amovibiles regi & gubernari possint & valeant, Diocesani loci & cujuslibet alterius „ licencia super hoc minime requisita; Non obstantibus omnibus & singulis, que prefatus Dominus noster Papa in suis preinsertis Litteris Apostolicis voluit non obstare. Volumus autem, quod propter unionem, annexionem & incorporacionem nostras sic ut premittitur per nos factas Ecclesie predicte debitis non fraudentur obsequiis, & animarum cura in eis nullatenus negligatur, sed earum congrua supportentur onera consueta; quodque dictus & pro tempore existens Præpositus & Conventus Bona immobilia & preciosa mobilia Ecclesiarum sepedictarum nullatenus „ alienare presumant. Quocirca prefatas Litteras Apostolicas & hunc nostrum Processum, ac omnia & singula in eis contenta Vobis Reverendo in Christo Patri Domino . . Episcopo Augustensi, omnibusque & singulis supradictis, quibus presens „ noster Processus dirigitur, atque aliis, quorum interest vel intererit aut interesse poterit quomodolibet in futurum communiter vel divisim intimamus insinuamus & notificamus, ac ad vestram & cujuslibet vestrum noticiam deducimus & deduci volumus per presentes, Mandantes & districtius in virtute Sancte Obediencie dicta Auctoritate Apostolica inhibentes, ne quisquam vestrum per vos, alium seu alios directe vel indirecte, palam vel occulte contra has nostras Incorporacionis, Unionis „ & Annexionis Litteras, ymo verius Apostolicas, omniaque & singula in eis contenta contra mentem prefati Sanctissimi Domini nostri Pape studeatis sive studeant attemptare; decernentes ex nunc, quemadmodum eciam per eundem Dominum nostrum Paulum Papam Secundum decretum est, irritum & inane, si secus super his „ a quoquam, quavis Auctoritate, scienter vel ignoranter attemptatum forsan est, „ vel contigerit imposterum attemptari. In quorum omnium & singulorum fidem „ & Testimonium premissorum presentes nostras Litteras exinde fieri, & per Notarium publicum infrascriptum subscribi & publicari mandavimus, nostrique Sigilli „ jussimus & fecimus appensione communiri. Datum & Actum in prefato Monasterio nostro Wessisprun, sub Anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo primo, Indictione quarta, Pontificatus Domini nostri Pauli Pape supradicti Anno Septimo, Die vero Martis, tertia decima mensis Augusti, hora „ Meridiei vel quasi. Presentibus ibidem honorabilibus Viris Dominis Georgio Gebhart in Weilhain & Benedicto Weiglin in Birgen dicte Augustensis Diocesis, Ecclesiarum parochialium Plebanis Testibus ad premissa vocatis pariter & rogatis.

„ Ego Jacobus Wirsung Clericus Augustensis Diocesis, Publicus Sacra Imperiali Auctoritate Notarius, Quia predictarum Litterarum Apostolicarum „ presentationi receptioni narrationi verificationi Processus Decreto & Requisitioni, omnibusque aliis & singulis premissis, dum sic ut premittitur „ per Reverendum Patrem Dominum Paulum Abbatem & Executorem supradictum, & coram eo, fierent & agerentur una cum prenominatis testibus presens interfui, Eaque sic fieri vidi & audivi; Ideoque hoc presens publicum Instrumentum hujusmodi Processum in se continens manu alterius fideliter conscriptum de mandato prefati Domini Executoris „ exinde confeci, subscripsi, publicavi, & in hanc publicam formam redegi, „ Signoque & nomine meis solitis & consuetis una cum predicti Domini „ Executoris Sigilli appensione signavi & munivi Rogatus & requisitus in „ fidem & testimonium omnium & Singulorum premissorum.

Memorabile est, has ipsas Litteras Apostolicas a Ducibus Bavariæ postea confirmatas esse. Unam duntaxat talem Confirmationis Litteram hic adducam.

„ Von Gottes Genaden Wir Albrecht, Phallenntzgrave bey Reine, Hertzoge „ in Obern und Nidern Beyrn &c. Bekennen als ainiger Regirunder Fürst fur unns „ unnsr Lieb Brueder und unnser Erben, und tun kundt offennlich mit dem Brieve, „ Nach dem wir von dem Ersamen, in Got Andechtigen unnserm lieben getrewen „ Johannsen, Brobst unnsers Gotzhauss zue Pollingen geleublich bericht seyen wie „ er, sein Convennt und Gotzhauss, und Ir Nachkomen, von unnserm Heyligen Vat. „ ter Babst Paulo, dem anndern des Namens, aus seiner milten Heilickait begabt, be- „ gnadet und gefreyet seyen. Das sy und Ir Nachkomen, die nachbenennten Ir und „ Irs Gotzhauss Pfarrkirchen Namlichen zue Ebrolfingen, Oettingen, Appfldorf, „ Sannd Ypoliten und Waleshausen. Die Ine und Irm Gotzhauss zue geaignet und „ incorperirt seyen, durch Ir Capitl Brueder, oder Laybriester Järlich besetzn und „ entsetzen sullen und mugen nach Irm Willen, Nutz, und gevallen, nach lautt und „ Innhaltung der Bäbstlichen Bullen und Brieve von dem obgenannten unnserm Hey- „ ligen Vatter dem Babst darumb ausganngen und gegeben, Das Ine auch also durch „ den Erwirdigen In Got Vatter unnsern besunndern guten Frundt Herrn Johannsen „ Bischove zue Augspurg, und sein Capitl durch Ir sunnder Brieve dermassen ver- „ gonnet und bestättet sey. Auf solich Bäbstlich Gab, Freyhaitbrieve und Gerech- „ tigkait dem obgemeliten Brobst, Convennt und Gotzhauss zue Pollingen gegeben „ und bestättet, Seyen Wir von dem selben Brobst diemuticlich ersucht, angeruef- „ fen und gebeten Im, seinem Convennt und Irm Gotzhauss und Nachkomen die- „ selben Ir Bullen Gnad und freyhait zuebestätten, Sy auch dabey genediclich zu „ hanndthaben zu schirmen und beleiben zu lassen. Solich Ir diemuetig und vleys- „ sig Bete haben Wir gnediclich angesehen, und dem obgenannten Brobst, Con- „ vent, und Gotzhauss zu sunndern Gnaden, damit Wir Ine genaigt seyen, solich „ vorgemellt Ir Bäbstlich Gnade, Freyhait und Gerechigkait bestättet und confirmirt, „ bestätten und confirmirn Ine die wissenlich in Crafft diss Briefs, Also das Sy und „ Ir Nachkomen nu hinfur ewiclich mit dem obgenannten Irn und Irs Hotzhauss in- „ corporirten Kirchen, nach ains yeglichen Pfarrers, so yetzund oder hinfur darauf „ sitzn oder Innhaben, todesfällen, oder ubergab, oder in welicher Weyse die ledig „ wurden, hanndeln und tun sullen und mugen, wie sy dann auf lautt und in crafft „ Irer dickgemellten Bullen, Brief, Frayhait und Gerechtigkait billich tun sullen und „ mugen; und füro ewiclich kainem Laybriester oder yemandt annderm gestatten, „ noch gestattet söll werden kainerley ubergab der selben Irer incorporirten Kir- „ chen, dann dem von Polling als Lehennherrn, damit zu hanndln nach lautt solicher „ vorgenannten seiner Bullen, Brief und Gerechtigkait, wie vorgemellt ist. Dabey „ auch wir als Lanntsfürst Ine, seinen Convennt und Gotzhauss und Ir Nachkomen „ genediclich hannthaben, schützen und schirmen wellen, getrewlich und ungever- „ lich. Des alles zue warm Urkund und ewiger Bestättung geben Wir den selben „ Brobst, Convent und Gotzhauss zu Polling und Irn Nachkomen disen Brief mit un- „ serm anhangenndem Insigl versiglt. Beschehen zue Munchen an Sannt Pauls tag „ seiner Bekerung, des Jars als man zelet von Christi unnsers lieben Herrn Gepurde „ Viertzehennhundert, und darnach in dem Sibenn und Sibenntzigisten Jare.

Quod ipsum postea Dux Christophorus Litteris Weilhemii datis repetiit. Taceo alias Gratias, quas a Summis Principibus Joannes noster pro Bono Canoniæ suæ impetravit. Illam hic præterire non possum, qua Fridericus III. Imperator Libertatem & Jus Monasterio impertit, ut Præpositus deinceps Cera rubra, Capitulum vero viridi in Sigillandis Litteris uti possit. Hæc Concessio ita habet:

„ Wir Fridrich von Gottes Gnaden Romischer Keyser, zu allen zeittn Merer „ des Reichs, zu Hungern, Dalmacien, Croacien &c. Kunig, Herczog zu Oesterreich, „ zu Steyr, zu Kernnden und zu Crain, Herr auf der Windischen march und zu „ Portenaw, Grafe zu Habspurg, zu Tyrol, zu Phyrt und zu Kyburg, Marggrave zu „ Burgaw, und Lanntgrave in Elsass. Bekennen und tun kund offennlich mit disem „ Briefe allen den, die In sehen, lesen oder hörn lesen, Das wir gutlich angesehen „ haben das Erber wesen damit das Gotzhauss zu Sandt Salvator zu Pollingen, Sandt „ Augustins Orden Regulirer in Augspurger Bisthumb gelegen, löblich herkomen ist, „ auch den embssigen Gotzdienst, der in dem gemelten Gotshause fleissigklich ge- „ halten und teglich volbracht wirdet. Und darumb mit wolbedachtem Mute, gu- „ tem Rate und rechter wissen den Ersamen Geistlichen unsern lieben Andechtigen

Jo-

„ Johannſen Brobſt und ganczen Convent des ſelben Gotzhauss und allen Iren Nach-
„ komen diſe beſonder Gnade und Freyheit getan und gegeben, und Ine vergonnet
„ und erlaubt haben, alſo das der gemelt Brobſt Johanns und all ſein Nachkomen
„ Bröbſte da ſelbs nu hinfur alle und yeglich Ir offen und beslossen Brief, die von In
„ und under Irem Inſigel und Petſchat aussgeen, mit Rotem, dessgeleichen das ge-
„ melt Convent mit Grünem Wachs verſigeln und verpetſchatten, und ſich des ge-
„ brauchen ſollen und mogen von aller meniclich ungehindert, Tun und geben In
„ ſolich vorgemelt Gnade und Freyheit, vergonnen und erlauben In auch alſo die von
„ Römiſcher Keyſerlicher Macht, Volkomenheit und rechter wiſſen in Crafft diss
„ Briefs. Und gebieten darumb allen und yeglichen unſern und des heiligen Reichs
„ Undertanen und Getrewen, in was Wirden, States oder weſens die ſein, ernnſt-
„ lich und veſticlich mit diſem Brief, Daz ſy die genanten Brobſt und Convent und
„ Ir Nachkomen an den vorgeſchriben unſern Gnaden und Freyheittn, Vergunſtung
„ und Erlaubung, damit Wir ſy alſo begnadt haben, nicht hindern noch irren, Sonn-
„ der ſy dabey gerulich bleiben, der gebrauchen und genieſſen laſſen, Und dawider
„ nit tun, noch yemands ze tunde geſtatten in khein weiſe, Als lieb einem yeden
„ ſey Unſer und des Reichs ſwere Ungnade, und darczu ein pene Nemlich Zwainczig
„ Marckh lötigs Goldes zu vermeiden, die ein yeder der frevenlich hiewider tette,
„ halb in unſer und des Reichs Camer, und den andern halben teil den vorgemelten
„ Brobſt und Convent und Iren Nachkomen unablesslich zu beczalen verfallen ſein
„ ſolle. Mit Urkund diss Briefs beſigelt mit unſeren Keyſerlichen Majeſtat anhan-
„ gendem Inſigel. Geben zu Augspurg am Sambſtag nach Sanndt Jacobs tag im
„ Snit, Nach Chriſti Geburde Vierczehenhundert und im Vier und ſibenczigiſten,
„ Unſer Reiche des Romiſchen im funff und dreissigiſten, des Keyſerthumbs im drei
„ und czwainczigiſten, und des Hungriſchen im Sechczehennden Jaren.

Idem Antiſtes noſter ad Inſtantiam Ducis Alberti, pientiſſimi Fundatoris Celeberrimi Aſceterii Benedictini in Monte Andecenſi, Eccleſiam Sancti Martini in Erlingen ibidem ſitam permutat pro Eccleſia S. Udalrici in Peckingen, & paulo poſt Eccleſiam S. Michaelis in Seeſshaupt ad Lacum vermium, quæ prius filia erat Eccleſiæ in Oettingen, pro Eccleſia S. Michaelis in Marnbach. Utraque hæc Permutatio ab Ordinario dein rata habetur; ut ex ſequentibus IV. Documentis patet.

Prior Permutatio ſic habet:

Wir Johanns von Gotes Verhengknus Abbt und der gantz Convent des wirdigen Gotshauss Andess auf dem heiligen Berg, Sant Benedicten Orden in Augſpurger Piſtumb, Bekennen und thun kunt allermäniglich, das wir ainhelliclich und wolbedechtlich zu der Zeit, da wir sölichs wolgethun mochten, geben und verwechſelt haben in wechſels weis an alles Gevär, treulich und mit kainem Vortail, unſer und unſers vorgenanten Gotshauss aigen Kirchen und Kirchſatz Sant Ulrichs zu Pecking gelegen Lebenſchaft, Widem, Zebetten, und war ungevarlich dar zu gehört, beſuchts und unbeſuchts, mit allen Eren, Nutzen und Gülten, mit ſambt der zwayr Pfunt Müncher-Pfenning, die man järlich dar von geben ſol und hat, und auch mit ſambt der Incorporacion, herberurung von dem Capitel der thumkirchen unſer lieben frawen des Piſtumbs zu Augspurg, in aller mass, wie wir dann egemelten Kirchen jnnen gehabt haben, oder hetten mugen haben, dem Erwirdigen und geiſtlichen Herren Johannſen Probſt des vvirdigen Gotshauss zu Pollingen, ſeinem Convent und allen iren Nachkumen, alſo, das der yetzgenant Herr und Probſt ſein Convent und all ir Nachkumen dy egenanten Kirchen zu Peckingen zu ſeinen Zeiten leiben ſullen, und mugen dy halten und damit thun und gefaren als mit anderen iren und irs Gotshauss aigen Kirchen hinfüran ewiglich. Darfür und darumb uns und unſerem Gotshaus zu Andess und allen unſeren Nachkumen ewiglich der obgenant Probſt und Convent zu Pollingen geben und verwechſelt hat in vvechſels vveis hinfüran ewiglich an alles gevär, treulich und mit kainem Fürgeding, ir und ires Gotshauss aigen Kirchen, Kirchenſatz, Lebenſchaft, Widem, Hofſtet und Zebetten Sant Marteins zu Erlingen mit allen Eren, Nutzen und Rechten, vvie ſy dann dy ſelbigen inngehabt haben, oder hetten mügen haben, beſuchts und unbeſuchts in unſer und unſer Nachkumen Gewalt hinfüran ewiglich. Dädinger und Spruchleut des obgeſchriben Wechſels ſind geweſen der vveis und veſt Hanns Heſenlober dy Zeit Lant- und Statrichter zu Weylhaim, Thowam Katzmayr, Jacob Ayrimſmalz und Leonhard Lederer alle drei mitburger zu Weilhaym, in Gegenwurtigkeait Herr Jörgen Wenigl offen Notarii dy Zeit Pfarrer zu Traubing; Dabey ſind geweſen Matheis Ayrimſmalz dy Zeit Purgermeiſter zu Weylhaim, Matheis Schrötter und ander Leut genug. Des zu Urkund geben vvir dem obgenanten Probſt und ſeinem Con-

vent disen Brief versigilt mit unnsern baiden anhangenden Insigeln. Geschehen und geben an dem nachsten Pfintstag vor Pfingsten, Do man zalt nach Christi Gepurd Tausent vierhundert und in dem newn und seczigisten Jare.

Sequitur Confirmatio.

Johannes Dei & Apostolice Sedis Gratia Episcopus Augustensis, Universis & singulis presentium inspectoribus Salutem perpetue duraturam. Desideria justa petentium congruo favore libenter prosequimur, & votis, dummodo a rationis tramite non discordant, acquiescimus favorose. Pro parte itaque Venerabilis & Devotorum nobis in Christo dilectorum Johannis Prepositi & Conventus Monasterii Sancti Salvatoris in Bollingen Ordinis Sancti Augustini Canonicorum Regularium nostre Diocesis nobis fuit expositum, quod ipsi Ecclesiam parochialem Sancti Martini in Erlingen cum Jure Patronatus, dote, decimis & pertinentiis suis omnibus, pro Ecclesia parochiali Sancti Udalrici in Peckingen & Jure patronatus, dote, decima & pertinentiis ipsius Ecclesie in Peckingen, cum venerabili & devotis nobis in Christo sincere dilectis Johanne Abbate & Conventu Monasterii Montis Andechs Ordinis Sancti Benedicti dicte nostre Diocesis, ex causis justis & rationabilibus coram nobis propositis & allegatis permutarunt; Unde fuit nobis pro parte ipsorum humiliter supplicatum, ut permutationi hujusmodi, & pro illius subsistentia firmiori Robur nostre Confirmativnis adjicere, & dictam Ecclesiam parochialem in Peckingen cum Jure Patronatus, dote, decimis, & pertinentiis suis, prout ipsis per dictos Abbatem & Conventum donata existit, dictis Preposito & Monasterio appropriare, ac permutationem hujusmodi Auctoritate nostra Ordinaria approbare, ratificare & confirmare dignaremur. Nos igitur, qui petentium vota in hiis presertim que conferunt, ut Monasteriis & Personis in illis Deo deditis major succedat commoditas, congruo favore libenter assequimur, attendentes etiam, quod nonnunquam personis permutantibus in rebus permutatis salutaria proveniunt incrementa, supplicationibus hujusmodi favorabiliter inclinati Auctoritate nostra Ordinaria permutationem hujusmodi sic, ut premittitur, factam ratificamus, approbamus & confirmamus, Nec non Ecclesiam parochialem in Peckingen cum dote, Decima, & pertinentiis suis dicto Monasterio in Bollingen ad habendum, tenendum & possidendum perpetue appropriamus. Itaque liceat eidem Monasterio Ecclesie predicte, sic ut prefertur, sibi appropriate, possessionem libere apprehendere, ejusque fructus recipere, & in usus suos convertere, ac perpetuo retinere; Quibus omnibus Auctoritatem nostram & Decretum interponimus presentium per tenorem, Supplendo omnes defectus, si qui forsan in permutatione predicta quomodolibet intervenerunt; Juribus tamen nostris Episcopalibus & Archidiaconalibus in premissis nobis & Successoribus nostris Salvis semper remanentibus. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium premissorum presentes Litteras exinde fieri, nostrique Sigilli jussimus & fecimus appensione communiri. Datum & Actum Auguste, Anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo Sexto Kal. Decembris.

Posterior autem Permutatio sic sonat:

Reverendo in Christo Patri & Domino Domino Johanni Dei & Apostolice Sedis Gratia Episcopo Augustensi, aut ejus in Spiritualibus Vicario Generali, Hainricus Erngriess permissione divina Prepositus, totusque Couventus Monasterii Sancti Martini in Bernried, Ordinis Sancti Augustini Canonicorum Regularium Vestre Dyocesis, Quidquid poterimus obediencie & honoris. Cum itaque Ecclesia Parrochialis in Marenbach prope Teytenbawsen dicte Dyocesis, que nobis & Monasterio nostro unita & incorporata existit, & cujus curam animarum per fratrem Canonicum & Conventualem ex nostro Monasterio ultra omnem memoriam hominum gessimus & exercuimus, a nostro Monasterio tanta distantia locali distet, quod Incole ejusdem Ecclesie nostrum Monasterium commode visitare nequeunt, quodque subditi ipsius sepius a divinis retrahuntur, & diverse negligencie circa infirmos & decumbentes in Sacramentorum administratione committuntur, Nos ex hiis & aliis pluribus racionalibus causis animos nostros moventibus dictam Ecclesiam in Marenbach cum Venerabili Patre Domino Johanne Vennd Preposito & Conventu in Bollingen Ordinis & Dyocesis predictorum pro Ecclesia filiali in Seesbapten, que nobis & Monasterio nostro propinqua valde existit, duximus permutandum, & canonice permutavimus, Jus Patronatus & omne aliud Jus nobis & Monasterio nostro in dicta Ecclesia in Marenbach quomodolibet competens in prenominatum Monasterium in Bollingen transferentes, Sperantes, quod ex hujusmodi permutacione tam prelibato Monasterio in Bollingen quam nobis salutaria provenire valeant incrementa, Rogantes propterea humiliter & devote Vestram Reverendissimam Paternitatem, quatenus hujusmodi nostram permutocionem & translacionem Auctoritate Vestra Ordinaria ratifi-

tificare, approbare, & confirmare, ac omnem defectum, si quis in hiis intervenerit, supplere dignetur; In quo nobis & Monasterio nostro Vestra Reverendissima Paternitas gratiam prestabit singularem. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium premissorum presentes Litteras exinde fieri, nostrisque Sigillis Prepositure & Conventus jussimus & fecimus appensione communiri. Datum & factum in nostro Monasterio Bernried, Quarta feria Pascatis, Anno Domini millesimo quadringentesimo Septuagesimo nono.

Sequitur Confirmatio:

„ Johannes Gossolt In Decretis Licenciatus, Canonicus & Archidiaconus Ec-
„ clesie Augustensis, Reverendique in Christo Patris & Domini Domini Johannis Dei
„ & Apostolice Sedis Gracia Episcopi Augustensis in Spiritualibus Vicarius Genera-
„ lis, Universis & singulis presencium Inspectoribus Salutem in Domino sempiternam.
„ Excitat mentis nostre archanum specialis affectio, quà Venerabilem Patrem & Re-
„ ligiosos Fratres Dominum Johannem Prepositum & Conventum Monasterii Sancti
„ Salvatoris in Bollingen, Ordinis Sancti Augustini Canonicorum Regularium, Au-
„ gustensis Diocesis, sincera ipsorum devocione causante, paterno prosequi studio non
„ cessamus. Ipsorum votis consensum benivolum impertimur, maxime in his, que
„ ipsis oportuna conspicimus, & per que eis fructus commodi accrescit, ac ea, que
„ propterea ordinata & facta cognoscimus, ut semper illibata persistant, nostre con-
„ firmacionis munimine roboramus. Sane nuper pro parte predictorum Prepositi &
„ Conventus in Bollingen nobis fuit expositum, quod ipsi Ecclesiam filialem in Seess-
„ haupten sub limitibus Ecclesie ipsorum parochialis in Oettingen dicte Diocesis si-
„ tam, & ab eadem Ecclesia parochiali in Oettingen tanta distancia locali distantem,
„ quod Incole ejusdem Ecclesie filialis commode Ecclesiam parochialem predictam in
„ Oettingen visitare non valuerunt, quodque Subditi ejusdem sepius a divinis retra-
„ cti, & diverse negligencie circa infirmos & decumbentes in Sacramentorum admi-
„ nistracione fuerunt commisse, cum Venerabili & devotis nobis in Christo dilectis
„ Domino Heinrico Preposito & Conventu Monasterii Sancti Martini in Bernried,
„ Ordinis & Diocesis predictorum, ex premissis & aliis racionabilibus causis pro Ec-
„ clesia parochiali in Marenbach prope apud Monasterium in Bollingen situata, &
„ dicto Monasterio in Bernried ante hujusmodi permutacionem unita & incorporata
„ de consensu dilecti nobis in Christo Petri Jäger Plebani in Oettingen permutarunt,
„ prout in autenticis Litteris vidimus contineri. Unde fuit nobis pro parte prefato-
„ rum Domini Prepositi & Conventus in Bollingen humiliter supplicatum, quatenus
„ permutacionem hujusmodi Auctoritate nostra Ordinaria approbare & confirmare,
„ ac Preposito & Conventui & Monasterio in Bollingen dictam Ecclesiam in Maren-
„ bach unire, ipsisque, ut Ecclesiam eandem per Canonicum & Fratrem ex eorum
„ Conventu regere & gubernare, ac Curam animarum regere & exercere possint,
„ quemadmodum pretactis Preposito Conventui & Monasterio in Bernried unita fuit,
„ eamque rexerunt & gubernarunt, ac Curam animarum in eadem gesserunt & exer-
„ cuerunt, Licenciam & facultatem dare & indulgere, nec non omne Jus prelibato
„ Monasterio in Bernried ante hujusmodi permutacionem in ea competens, in Pre-
„ positum Conventum & Monasterium in Bollingen plenarie dicta Auctoritate nostra
„ Ordinaria transferre dignaremur. Nos itaque Vicarius supradictus, qui petencium
„ vota in his prefertim, que conferunt, ut Monasteriis & personis in illis Deo deditis
„ major succedat commoditas, attendentes etiam, quod nonnunquam personis per-
„ mutantibus in rebus permutatis salutaria proveniunt incrementa, Supplicacionibus
„ hujusmodi favorabiliter inclinati, Auctoritate nostra Ordinaria Permutacionem hu-
„ jusmodi sic, ut permittitur, factam approbamus & confirmamus, nec non Ecclesiam
„ parochialem in Marenbach cum omnibus & singulis Decimis, Juribus, Redditibus
„ & Proventibus pretacto Monasterio in Bollingen ad habendum, regendum, tenen-
„ dum, possidendum & gubernandum perpetuo unimus & appropriamus, Volentes
„ & concedentes eadem Auctoritate nostra Ordinaria, ut Prepositus, Conventus &
„ Monasterium in Bollingen deinceps & in perpetuum dictam Ecclesiam in Maren-
„ bach per Canonicum & Fratrem ipsorum Conventualem discretum & ydoneum de
„ Monasterio & Conventu ipsorum regere & gubernare, ejusque Curam animarum
„ gerere & exercere possint & valeant, eo modo & quemadmodum prelibati Preposi-
„ tus, Conventus & Monasterium in Bernried ante hujusmodi permutacionem gesse-
„ runt & exercuerunt, Statutis Synodalibus non obstantibus quibuscunque, Omne
„ Jus prenominatis Preposito & Conventui in Bernried in dicta Ecclesia Marenbach
„ quomodolibet competens in Prepositum & Monasterium in Bollingen transferendo,

„ Supplentes eciam eadem Auctoritate omnem defectum, si quis forsitan intervenerit
„ in premissis. Juribus tamen Episcopalibus & Archidiaconalibus in dicta Ecclesia
„ Marenbach semper salvis. In quorum omnium & singulorum fidem & testimoni-
„ um premissorum presentes Litteras exinde fieri, Sigillique dicti Domini nostri Au-
„ gustensis, quo in nostro utimur Officio, jussimus & fecimus appensione communiri.
„ Datum & Actum Auguste Anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo
„ nono, IIII. Kln. Maji.

Quemadmodum autem Joannes noster impigre curavit Spiritualia, Cultumque divinum in incorporatis Ecclesiis summopere auxit, ita etiam non neglexit temporalia, multaque nova Prædia coemit. Inter alia ædificia plurima, quæ fecit, novam haud Procul Pollinga exstruxit Piscinam, Kaltenmoos dictam, cui in adjacente Colle Sacellum Sancto Wolfgango sacrum, cum jam dudum pedibus acriter laboraret, voti causa adjecit. De hoc Sacello, dum nuper ab Alberto Præposito Anno MDCCXXXIV. renovaretur, vetus Inscriptio in Muro hæc adhuc testabatur, quam, ne pereat, huc adscribimus.

Anno Milleno quadringent. octuagesimo tertio
Summo Pontifice Sixto quarto regnante
Anno duodeno cum Imperatore Friderico
Quatuor illustribus hujus terræ Principibus,
Sigismundus primus, Adalbertus ætate secundus
Deinde Christophorus junior dictus, Wolfgangus,
Hi veri Germani Adalberti Ducisque nati
Subque Dei Famulo Johanne Vendt Præposito
In Polling Cœnobio Anno regente tricesimo
Ægrotante membris curari peten - - -
Vovente Basilicam Sancto Wolfgango construendam
Martisque Die Festum Geori præcurrente
Hæc est incepta, annoque sequenti completa.
Illicque inventa humana sunt ossa
Posita in tumulo de Lapidibus fabricato
Hujus ignoratur - - Deo ergo dimittatur
Qui noscit cunctos viventes atque defunctos
Cui Laus & Gloria sit in sæculorum sæcula
Et post hanc, vitam tribuat nobis sempiternam
Amen.

In fenestris hujus Sacelli adhuc depicta exstat hujus Prælati Imago cum Capucio de Veho, & Scuto suo Gentilitio, Caput Ursinum in campo albo cum lingua rubea exerta repræsentante.

Tandem optimus Præsul in bona senectute obdormivit in Domino Anno MCCCCLXXXXI. Die XIX. Octobris.

Sub hujus Prælati Regimine in Canonia Pollingana floruerunt, variisque, quæ adhuc exstant, Scriptis inclaruere Petrus Puhierer Rector Ecclesiæ in Pollingen, Andreas Marstaller per complures annos Decanus Religiosæ Disciplinæ tenacissimus, Joannes Hirn postea Præpositus in Schlechdorf, qui hanc Canoniam utiliter gubernavit, Oswaldus Messing de Ecclesia Cathedrali Salisburgensi tunc temporis adhuc Regulari, ubi XXXIII. annos docendo & instruendo tanquam Hospes moratus est, optime meritus, Georgius Christofferi primus Vicarius Regularis in Ebrolvingen seu Eberfingen, Crispinianus Kager, aliique.

XXVI.

MICHAEL Spett Patria, quantum conjicimus, Schongaviensis successit JOANNI, Vir admodum pius ac bonus, & ut ajunt verus Israelita, in quo non erat dolus. Hic primum ex suis Vicarium, Mathiam Spuel nomine, Virum valde doctum, ac insignem Verbi divini Præconem, ceu Scripta ejus relicta & in unum Codicem prægrandem redacta adhuc testantur, ad Parochiam Walleshusanam vigore Apostolici Privilegii præsentat, quem etiam Henricus de Liechtenaw p. t. Vicarius Generalis Augustanus Anno MCCCCXCII. admittit. Ecclesiæ quoque parochiali in Oettingen Anno MCCCCXCVII.

MCCCCXCVII. per obitum Rectoris ſæcularis ultimi vacanti præfici curat vi ejusdem Privilegii Apoſtolici, collaborante præſertim Duce Bavariæ Alberto, Martinum Holzknecht itidem Canonicum Pollinganum, pietate & doctrina præſtantem.

Ab Epiſcopo Brixinenſi Melchiore de Mechau S. R. E. Cardinale An. MCCCCXCIV. impetrat novum Incorporationis Eccleſiæ parochialis in Leutatſch Diploma, data inſuper Facultate, ut prædicta Eccleſia deinceps, uti antiquitus, per Canonicum Regularem regi poſſit. Ex eo etiam tempore jam dicta Parochia ultra ducentos annos a Canonicis Regularibus continua ſerie regebatur. Libet ipſum Diploma noviter impetratum hic adducere, hoc ita habet:

„ Melchior Dei Gracia Epiſcopus Brixinenſis, Univerſis & ſingulis Chriſti fide-
„ libus preſentibus & futuris, Salutem in Domino ſempiternam. Ad perpetuam Rei
„ memoriam. Cum a nobis petitur quod juſtum eſt & honeſtum, tam rigor eqita-
„ tis, quam ordo exigit racionis, ut id pro ſui ſtabilimento & permanencia confirma-
„ cionis noſtre adminiculo roboremus. Sane nuper Venerabilis nobis in Chriſto
„ ſincere devotus dilectus Dominus Michael Prepoſitus Monaſterii in Pollingen, Or-
„ dinis Sancti Auguſtini Canonicorum Regularium, Auguſtenſis Dioceſis, ſuo & ejus
„ Conventus nomine, una cum Fratre Auguſtino in noſtra preſencia propoſuit, quod
„ alias ex larga donacione quondam fe. Re. Dominorum Brunonis & Heinrici Epiſco-
„ porum Brixinenſium Predeceſſorum noſtrorum Prepoſito & Conventui Pollingen-
„ ſis Cenobii Omnes Decime Novalium circa fluvium Lewtaſch excreſcencium in
„ predio quondam Nobilis Viri Bernhardi de Weilhaim ſimul cum tercia parte No-
„ valium Decimarum, quam colunt ibidem fratres Wiltinenſes, gracioſe conceſſe
„ exiſtant, ſicuti in Privilegiis eorundem Dominorum Epiſcoporum, prout in Auten-
„ ticis Copiis, quas coram nobis exhibuit, lacius continetur; Quodque ad Capellam
„ ſeu Eccleſiam parochialem Sancte Marie Magdalene in Lewtaſchen noſtre Dioceſis
„ inſtituere poſſint ydoneum Sacerdotem. Sed quia condicio temporis & qualitas
„ hominum mutacionem & reſiſtenciam antiquorum Privilegiorum ſepenumero indu-
„ cant, teſtante experiencia; Unde fit, quod utilitas que eis jure cedere deberet, tra-
„ ctu temporis penitus aboletur, quemadmodum non nulli dictas Decimas & alia Jura
„ ſolvere negligunt, in animarum ſuarum periculum & diſpendium, ac ipſius Prepo-
„ ſiti & ſui Conventus prejudicium, damnum pariter & jacturam; idcirco ut ſibi &
„ eidem Conventui Juris & Gracie remediis oportunis in premiſſis providere digna-
„ remur, humiliter petiit & poſtulavit. Nos igitur peticionem ſuam, utpote Juri &
„ racioni conſonam attendentes. Racioni denique congruit & convenit honeſtati, ut
„ ea, que per Predeceſſores noſtros rationabiliter geſta ordinataque ſunt, Succeſſores
„ exequi, laudare, approbare & manuteneri ſtudeant. Preterea hujusmodi Donacio-
„ nes & Confirmaciones tam Decimarum Novalium quam aliarum una cum tertia
„ parte ex Colonis fructuum Wiltinenſium proveniencium, ut prefertur, in ſubſidi-
„ um Victus fratrum Deo in dicto Monaſterio Pollingenſi famulencium, per Anteceſ-
„ ſores noſtros Dominos Epiſcopos conceſſas & donatas innovamus, & quantum de
„ Jure debemus atque poſſumus, approbamus, ratificamus, laudamus, & de novo con-
„ firmamus. Inſuper eciam ipſis donamus & concedimus ac approbamus, quod idem
„ Prepoſitus ſeu ejus Conventus poſſint & valeant perpetuis temporibus Sacerdotem
„ ydoneum ſecularem vel Regularem, eciam ad eorum beneplacitum & nutum amo-
„ vibilem ſive temporalem, ad eandem Eccleſiam in Lewtaſchen pro Curato inſtitue-
„ re; ita tamen, quod idem Curatus a nobis & Succeſſoribus noſtris, ſingulis annis,
„ curam animarum recipere, ac Cathedraticum ſeu alia Jura Epiſcopalia ſolvere te-
„ neatur. Et propter hujusmodi noſtram novam Donacionem & approbacionem
„ quilibet futurus Prepoſitus in Pollingen in ſua Inſtitucione qualitercunque facta, &
„ Monaſterium ſuum teneantur nobis & Succeſſoribus noſtris Epiſcopis Brixinenſibus
„ pro tempore exiſtentibus loco Reverencie plebis ejusdem quinque florenos Renen-
„ ſes perſolvere. Statuentes deſuper Auctoritate noſtra Pontificali & Ordinaria om-
„ nibus & ſingulis Dominis Abbatibus, Prepoſitis, Ceterisque parochialium Eccleſia-
„ rum Rectoribus, & aliis ſubditis noſtris univerſis inhibendo, ne prefato Domino
„ Prepoſito & Conventui, eorumque Succeſſoribus predicti Monaſterii Pollingenſis
„ ammodo in ipſorum Privilegiis & hujusmodi noſtra Approbacione, Conceſſione,
„ Donacione & Confirmacione aliquid ingerant, aut impedire ſeu moleſtare preſu-
„ mant, ſed potius affectu benevolo proſequantur. Volumus itaque atque decerni-
„ mus Auctoritate noſtra Ordinaria & Pontificiali, ut premiſſa perpetuam habeant
„ firmitatem & robur, & inconcuſſe obſerventur. In quorum omnium & ſingulorum
„ fidem & evidens teſtimonium preſentes noſtras Litteras Sigillique noſtri Epiſcopa-

„ lis Majoris jussimus & fecimus appensione communiri. Et nos Johannes Growd-
„ ner utriusque Juris Doctor Prepositus, Wolfganngus de Vorbach Decanus, To-
„ tumque Capitulum Ecclesie Cathedralis Brixinensis ad premissa omnia & singula
„ nostrum dedimus consensum pariter & assensum. In cujus fidem & rei evidentiam
„ Sigillum nostrum Capitulare minus seu causarum est appensum. Datum & Actum
„ Brixine, Die Lune, Nona mensis Junii, Anno Domini Millesimo quadringentesimo
„ Nonagesimo quarto.

Idem Prepositus noster tradidit Duci Bavariæ Alberto ad ejus Instantiam Villam nostram Poschetzried, nunc Fürsttnried dictam, una cum Jure pascendi, tribus olim Curiis integris cum dimidia constantem, pro qua vicissim Permutationis titulo ab eodem Duce Monasterio de novo collatum confirmatumque est Jus Hoffmarchiale Pollingæ cum Jure venandi per certum Districtum, Exemptio a Solutione indebiti cum Jure erigendi Tabernam, illamque vino ac Cerevisia providendi. Hæc ipsa Permutatio postea sub Successore Michaelis Anno MD. a Maximiliano Romanorum Rege sub mulcta decem Marcarum Auri in eos lata, qui Monasterium desuper molestarint, medietate Mulctæ Cameræ Imperii, altera Monasterio adjudicata, Augustæ Vindelicorum confirmata est.

Sub hoc etiam Præposito lis Monasterium inter & Civitatem Weilheimensem sæpius agitata ob vectigal in Nundinis Solemnibus III. Maji levandum terminata est per Sententiam ab Alberto Bavariæ Duce latam Anno MCCCCXCV. quæ deinceps per Wilhelmum Ducem Anno MDXXXXIV. iterum, iterumque per Maximilianum I. confirmata est; qua pronuntiatum, Insassos Bavariæ a vectigali liberos, cæteros vero ad duos solummodo Denarios Monacenses Weilheimensi Civitati solvendos adstrictos esse, & quidem de Equis ac Bobus tantum. Prædictum insuper vectigal ungulare ex Gratia tantum & ad revocationem Civitati concessum Litteræ desuper confectæ testantur.

Tandem bonus iste Michael, postquam VIII. annis, suis laudabiliter præfuit, utpote jam dudum terrena omnia despiciens magna cum opinione Pietatis, animam suam Deo reddidit XX. Die Augusti Anno MCCCCXCIX. postquam ad Imitationem Prædecessoris sui novam Piscinam in Stadl, novumque Sacellum Divæ Virgini Margarethæ apud Villam Gräsla dictam exstruxit, cujus tamen Dedicationem Successori suo reliquit.

XXVII.

JOANNES III. hujus Nominis, cognomento Zingiesser, Weilhemii perhonestis Parentibus Senatoria Dignitate inclytis, ortus, per Viam Compromissi ex Decano electus est in Prælatum ipso Die Calixti Papæ & Martyris Anno MCCCCXCIX. Compromissarii actui huic solemni intererant præter Henricum a Lichtenaw, Episcopi Augustani Friderici a Zollern in Spiritualibus Vicarium Generalem, Wolfgangus Rorensis & Ulricus Beyhartingensis Præpositi. Confirmatio hujus Electionis facta est Augustæ Vindelicorum Die proxima post undecim Millium Virginum, ubi antiquissimus mos, haud dubie ob Unionem, quam veteres nostri Canonici cum Cathedralibus adhuc Regularibus colebant, institutus, exactissime adhuc servabatur. Præbebatur videlicet a Neo-Confirmato (ceu ipse hic nos informat) præsentibus Confirmationi ab Episcopo factæ in Aula Episcopali Cathedralibus Canonicis vinum præstantissimum cum quibusdam Dulciariis, in novis Calicibus ligneis, qui ad hunc Actum specialiter tornabantur, a singulis per Turnum hauriendum, quod *Vinum admissionis* appellabant. Sic confirmatus in Spiritualibus Præpositus noster paulo post eandem etiam in temporalibus confirmationem ab Alberto Duce Bavariæ Monachii, ejusque Fratre Germano Wolfgango, qui tunc Liechtenbergæ haud procul a Parochia nostra Walleshusana residebat, & adhuc Weilheimensis Dinastiæ Proventus possidebat, facile obtinuit, Episcopis Principibusque æque ac Suis charissimus. Ante omnia Refectorium, Librariam, Dormitorium (posito pro ejusdem Structura primo Lapide IV. Die Maji Anno MD.) & alia loca Conventualia, fere omnia, recens ædificata per Suffraganeum Augustanum in Pontificalibus benedici curavit Anno MDVIII. Piscinas quoque exstruxit complures in Nusperg, in Bernried, in Smitten, in Teimeried &c. &c. Ad Parochialem Ecclesiam in Apfldorf per liberam resignationem Jodoci Schmekendot Anno MDIII. vacantem in vim Privilegii Apostolici exposuit Joannem Hueber unum ex nostris. Alia etiam Prædia comparavit plura utiliter; Remque Domesticam pro sua in

rebus

rebus œconomicis peritia insigniter auxit. Jura insuper ac vetera Monasterii Privilegia nunquam non egregie defendit, nova etiam a Summis Pontificibus ab Alexandro VI. Julio II. & Leone X. impetrare non neglexit. Cum Friderico Episcopo Augustano, primo statim Regiminis sui anno quoad certas Parochias de primis fructibus compositionem iniit. En testes hujus Concordiæ Litteras!

„ Fridericus Dei & Apostolice Sedis Gratia Episcopus Augustensis. Ad perpe-
„ tuam rei memoriam. Pastoralis Sollicitudinis nobis injunctum ministerium tunc
„ exequimur, dum partes nostri officii salubriter & utiliter exponimus ad ea, que
„ animarum salutem efficiunt, & conferunt, ut Cultus Divinus ab antiquo institutus
„ non solum debite vigeat, sed etiam augeatur; vigilanter enim nos decet intendere
„ ad singula, que ad ipsius debitam propagationem per nos valeant procurari. Sane
„ pro parte Venerabilis & Devotorum nobis in Christo dilectorum Johannis Prepo-
„ siti & Conventus Monasterii Sancti Salvatoris in Bollingen nostre Diocesis fuit ex-
„ positum, quod licet olim nonnulli Predecessores nostri Episcopi Augustenses ipso-
„ rum Ordinem in visceribus charitatis specialius gerentes, ac ipsis de alicujus sub-
„ ventionis auxilio, per quod congruentius sustentari & onera eis incumbentia sup-
„ portare valerent, salubriter providentes, inter cetera Ecclesias parochiales in Wal-
„ leßhausenn, Apfeldorff, Eberfing & Otting dicte nostre Diocesis ipsis Preposito &
„ Conventui Auctoritate ipsorum Ordinaria univerint, annexuerint & incorporave-
„ rint, ipsique Prepositus & Conventus earundem Incorporationum ac Unionum pre-
„ textu possessionem dictarum Ecclesiarum apprehenderint, ac fructus, Redditus, De-
„ cimas & Proventus earundem receperint, & in usus suos converterint, nec non eas-
„ dem Ecclesias jam per aliquos annos Auctoritate predicta per Presbiteros Regula-
„ res ipsorum Monasterii rexerint. Verum cum ipsi velint Altissimo concedente re-
„ gularem observantiam juxta Ordinis Institutionem strictius observare, & ut melius
„ id facere possint, fratres suos a dictis Ecclesiis revocare, ne occasio eis detur vagan-
„ di, necessarium eis videatur & ipsi Monasterio pro Augmento Divini Cultus utile,
„ easdem Ecclesias per Presbiteros seculares ad nutum amovibiles regi & gubernari
„ juxta Litteras eis per Sanctissimum in Christo Patrem & Dominum nostrum Domi-
„ num Sixtum Divina Providentia Papam quartum concessas & processum inde se-
„ cutum, quorum vigore eis concessum sit, ut easdem per Canonicos dicti Monaste-
„ rii vel Presbiteros seculares per Prepositum pro tempore existentem simul cum Con-
„ ventu deputandos, & ad ipsorum nutum amovibiles regere & gubernare possint.
„ Unde nobis dicta ex parte humiliter fuit supplicatum, quatenus, attentis premissis,
„ ipsis, ut dictas Ecclesias per Presbiteros seculares aut Regulares ex causa necessita-
„ tis seu utilitatis ipsius Monasterii per nos aut Successores nostros pro tempore exi-
„ stentes approbatos, presertim Ecclesiam Otting supradictam, que vicina ipsi Mona-
„ sterio exstitit, juxta Privilegium Apostolicum eis concessum ut premittitur, regere
„ & gubernare possint, indulgere, & ipsum Privilegium quoad dictas quatuor Eccle-
„ sias gratiose admittere dignaremur, quoniam de Juribus Episcopalibus & aliis ipsas
„ Ecclesias concernentibus satisfacere velint, & nobis & Successoribus nostris in illis
„ minime præjudicare. Nos igitur Fridericus Episcopus prelibatus, qui petentium
„ Vota, dummodo a rationis tramite non deviant, congruo favore prosequimur, ac
„ illis annuimus libenter, cupientes Ordinem Sancti Augustini regulari observantia,
„ uti ex nostri officii debito tenemur, in dicto Monasterio plantari & Divinum Cul-
„ tum augmentari, Prefatis Preposito & Conventui, ut liceat eis dictas quatuor Ec-
„ clesias parochiales pro Regulari observantia tenenda & continuanda per Presbite-
„ ros seculares ad nutum ipsorum amovibiles aut Regulares ex causa necessitatis seu
„ utilitatis ipsius Monasterii per nos aut Successores nostros pro tempore existentes
„ approbatos, presertim Ecclesiam Otting supradictam, que vicina ipsi Monasterio
„ exstitit, regere & gubernare aliasque & alia easdem quatuor Ecclesias concernen-
„ tia facere juxta tenorem Privilegii supradicti duximus indulgendum & indulsimus,
„ ac ipsas Litteras tanquam sanas & integras quoad premissa admisimus, Juribus ta-
„ men Episcopalibus & Archidiaconalibus, Capitulorumque Ruralium semper salvis.
„ Pro quorum itaque Jurium nostorum Episcopalium satisfactione prefati Prepositus
„ & Conventus nobiscum concordarunt, ut sequitur: In primis in Institutione cu-
„ juslibet Prelati in Bollingen qualitercunque facta Idem Prelatus, Conventus, &
„ Monasterium eorum teneantur solvere Episcopo Augustensi pro tempore existenti
„ loco primariorum fructuum de dictis quatuor Ecclesiis Walleshausen Apfeldorff,
„ Eberfing & Otting septuaginta sex florenos ultra primarios fructus, quos de Mona-
„ sterio solvere tenentur, ad quos solvendos nihilominus sint astricti & obligati. Item
„ quia nunc Vicarii Annales in dictis Ecclesiis recipiantur, iidem prima vice presen-

„ tari teneantur Episcopo Augustensi aut suo Vicario ad subjiciendum se examini, si „ sint ad Curam regendam ydonei vel ne; quod si reperiantur minus ydonei, Pre- „ positus & Conventus predicti alium debebunt presentare ydoneum, Jure Episcopi „ etiam salvo, quod hujusmodi presentatos propter excessus seu alias causas rationa- „ biles ad curam regendam admittere non teneatur, aut etiam repellere possit. Item „ quod iidem Vicarii singulis annis debeant recipere Commissiones, & dare singulis „ annis de Ecclesia Walleshausen Episcopo & Successoribus suis tres florenos Renen- „ ses, de Apfeldorff tres florenos, de Eberfing unum & de Otting similiter unum flo- „ renum Renenses. Item quotiescunque contigerit subsidium caritativum seu Steu- „ ram per Episcopum pro tempore existentem a suo Clero recipi, Monasterium pre- „ dictum ultra steuram, quam de Monasterio tenetur, de dictis Ecclesiis caritativum „ subsidium seu Steuram sicut ab aliis Ecclesiis in Diocesi Augustensi sine diminutione „ persolvere debeat, prout hactenus de ipsis Ecclesiis receptum & persolutum est. „ Item quod iidem Vicarii aut Monasterium teneantur solvere Cathedraticum, Jura „ Archidiaconalia & Capitulorum Ruralium atque Procurationum aliaque onera di- „ ctarum Ecclesiarum supportare, prout Plebani Ecclesiarum earundem antea fece- „ runt & facere tenebantur. Item quod per Prepositum & Conventum congrue as- „ signentur portiones ipsis Vicariis Annalibus, ut hospitalitatem tenere, Jura Episco- „ palia solvere, & alia onera ipsius Ecclesie supportare possint. Item pro solutione „ & observatione premissorum omnes & singuli fructus, Redditus & Proventus dicta- „ rum Ecclesiarum debeant esse nobis & Successoribus nostris obligati & yppotheca- „ ti; & quod contra premissa nil impetretur, neque impetratis aliquomodo utatur, „ cum renuntiationibus solitis & consuetis in meliori forma, prout in Litteris rever- „ sis nobis & Successoribus nostris per dictos Prepositum & Capitulum datis latius „ continetur. In quorum fidem & testimonium premissorum presentes Litteras exin- „ de fieri, nostrique Sigilli jussimus & fecimus appensione communiri. Datum & „ Actum Auguste Anno Domini Millesimo quingentesimo primo, quarto decimo Kls. „ Januarii.

Eodem Anno Joannes noster obtinuit a Legato Apostolico Dispensationem quoad Lacticinia &c. Privilegium hoc ita habet:

Raimundus Miseratione divina tt. Sancte Marie nove Sancte Romane Ecclesie Presbiter Cardinalis Gurcensis ad Universam Germaniam, Datiam, Suetiam, Norwegiam, Frisiam, Prussiam, omnesque & Singulas illarum Provintias, Civitates, Terras & loca etiam Sacro Romano Imperio in ipsa Germania subjecta ac eis adjacentia Apostolice Sedis de Latere Legatus. Dilectis nobis in Christo Johanni Preposito & Conventui Monasterii Sancti Salvatoris in Pollingen, Ordinis Canonicorum Regularium Sancti Augustini, Augustensis Diocesis Salutem in Domino. Eximie devotionis affectus, quem ad Romanam Ecclesiam gerere comprobastis, non indigne meretur, ut petitionibus vestris illis presertim, que vestris commoditatibus oportuna fore conspicimus, & per que humane fragilitati succurritur, quantum nobis ex alto permittitur, favorabiliter annuamus. Cum itaque, sicut exponi nobis fecistis, in partibus vestris nec oleum olivarum nec vinum crescat, nec nisi de longinquis partibus & magnis sumptibus advebi possit, Vestrumque Monasterium in Territorio sterili situm sit, Oleum quoque Nucum seu alterius generis quam olivarum, quibus homines illius patrie utuntur, raucedinem & alia corporis incommoda inducant; Nos humane fragilitati compatientes, Vosque, qui ut accipimus alias sub decenti regulari vita vivitis, ac Monasterium vestrum predictum specialibus favoribus prosequentes, ut, Apostolorum Vigiliis ac beate Marie Virginis Assumptionis duntaxat exceptis, singulis diebus Adventus Domini Ovis & Caseo, nec non Quadragesimalibus & aliis diebus extra Septimanam Sanctam ac Sanctis feriis per anni circulum, quibus Butiri & aliorum lacticiniorum esus de Jure vel ordinis statutis aut consuetudine est prohibitus, Butiro & aliis lacticiniis hujusmodi Vos vestrique Successores ac omnes & singuli familiares vestri domestici & ad mensam vestram Sumendi cibi vel reficiendi gratia declinantes & accedentes perpetuo vesci & uti valeatis atque valeant, Vobis Auctoritate legationis nostre, qua fungimur in hac parte, tenore presentium de specialis dono gratie indulgemus; Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis ac Monasterii & Ordinis predictorum etiam Juramento confirmatione vel quasi firmitate alia roboratis Statutis & Consuetudinibus, Ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque. In quorum fidem presentes Litteras fieri, nostrique Sigilli jussimus & fecimus appensione communiri. Datum Spire Anno Incarnationis Dominice Millesimo quingentesimo primo, Quarto Kl. Martii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Alexandri divina Providentia Pape Sexti Anno decimo.

Disci-

Discimus exinde, Usum abstinendi a lacticiniis in aliquibus locis, saltem Regularibus, hucusque obtinuisse, etsi jam dudum cum Germanis & Gallis quoad hæc fuerit dispensatum, ut docet Fleurius.

Erat autem Joannes noster non solum Præsul providus, prudens, ac indefessus tam in Spiritualibus, quam in temporalibus; sed unus etiam ex præcipuis & doctissimis sui temporis Præsulibus in Bavaria, Litterarumque æque ac Litteratorum Amator ac Fautor Summus. Hunc in Finem ut Fratres juniores tempus non inutiliter collocarent in addiscendis severioribus Disciplinis, Excellentissimos pro illorum Instructione conduxit Magistros, Joannem videlicet Altenstaigium Mindelheimensem, & Mathiam Gretzium Haustettensem, ambos editis doctissimis Libris notissimos, quos ideo non absque magnis Expensis ex florentissima, tunc temporis adhuc Catholica, Academia Tubingana Pollingam evocaverat, domique inter suos per complures annos aluerat, foveratque Musarum Mecænas amplissimus. Prior horum suam dein Dialecticam, quam olim Pollingæ præter alia docuerat, in Oppido Hagenau Anno MDXIV. impressam, Joanni nostro dedicat cum sequenti Inscriptione: *Ad integerrimum Virum Christo devotissimum Joannem Zingiesser Præpositum Canonicorum Regularium Ordinis Sancti Augustini Monasterii Pollingensis florentissimi &c.* In Epistola autem Dedicatoria hæc præter alia habet: *Quare tu, Joannes Optime, tuis fratribus consultissime provides, quos & doctissimos habere, & optimos esse, in nullaque re ad Salutem spectante deficientes habere contendis &c.* Quod re ipsa etiam præstitit Pastor Vigilantissimus. Ad Finem autem Operis hujus annexa est ab eodem Authore Altenstaigio Quæstio admodum prolixa, qua inquiritur: *An Subditi Religiosi mittendi sint ad Gymnasium seu Academiam publicam?* Ea sic incipit: *Joannes Altenstaig Præposito suo Colendissimo S. P. D. Petiit a me Dignatio tua, Domine Joannes Præposite, sincerissime ut Scriptis meis Tibi significem, quid ego sentiam de mittendis quibusdam tuis fratribus ad Studium aliquod Universale &c.* ad Finem dein pro Sententia affirmativa sic perorat: *Quare nihil erit amplius, quod a proposito tuo optimo & egregio te avocare debet, imo omni via & modo enitere, & labora, ut, quod cœpisti vel facere instituisti, quamprimum conficias, nec diutius cunctare, ne NB. consultores pravi, quos plures scio, ab instituto pulcherrimo te revocent, vel NB. prudentes boni & docti, qui tua causa, ut eorum fert opinio, quod consulo, dissuaserunt, in quos ego non invebor ut debeo; imo colo, veneror & semper observabo, sed in malos tantum, qui nihil boni persuadere norint, quorum ratio est depravata, & ingenium corruptum &c.*

Hanc jam Quæstionem a Joanne nostro sibi propositam resolverat Altenstaigius Anno supra millesimum quingentesimum duodecimo, ut ibi expresse dicitur, quo ipso anno Pollinga circa Festum Purificationis B. V. M. Mindelheimium discesserat, factus paulo ante, nempe in Festo S. Michaelis Archangeli, Sacerdos, ubi litanti ad aram primum Deo Sacrificium Mindelheimii Johannes noster a latere adstitit una cum quatuor Fratribus, seu Canonicis Pollinganis, ejus quondam per quadriennium fere Discipulis, quorum nonnullo Epistolæ adhuc exstant in alio ejusdem Altenstaigii libro, *de Conficiendis Epistolis* hoc ipso ultimo anno, quo Pollingæ morabatur, edito, & nostro Joanni non minus quam alteri cuidam Joanni Canonico Augustensi, Driospolensi, & Brixinensi, sed adhuc adolescenti ex Nobili, quæ tunc temporis Mindelheimii floruit, Fruntspergerorum Familia, a quibus idem Altenstaigius Beneficium ibidem acceperat, in signum grati animi dedicato. Cum autem ob publicum hoc Altenstaigii Scriptum oblocutiones aliorum, maxime Prælatorum quorundam vicinorum, Joanni nostro jugiter opponentium, Juvenes Religiosos non foris in vanis scientiis, quæ inflant, sed domi in sancta simplicitate & humilitate, quæ ædificat, educandos esse, minime cussarent, imo potius augerentur, Joannes noster executionem Propositi sui licet invitus adhuc distulit, novumque pro Fratribus suis Junioribus Tubinga conduxit Magistrum, Mathiam Gretz, Virum in Jure Canonico, aliisque Disciplinis Theologicis apprime versatum.

Mansit hic iterum Pollingæ, tanquam Instructor Fratrum, ab Anno MDXIII. usque ad Annum MDXVII. intra quod tempus, Principibus nostris sæpius Pollingam divertentibus, agente præsertim Præsule nostro, sic innotuit, ut factus exin Sacerdos, tandem etiam ob Zelum Catholicæ Religionis, Scientarumque tam divinarum quam humanarum famam publicam in Decanum Canonicorum Secularium Insignis Collegiatæ Ecclesiæ ad D. Virginem Monachii pro meritis suis ab eisdem fuerit assumptus.

Interea jussu Principum Bavariæ Anno MDXVI. cæpit reformari Universitas Ingolstadiana, urgentibus præsertim rem hanc Sebastiano Ilsungo, & Leonardo ab Eck de Wolffseck, Consiliariis intimis; Reformatio dein hæc potissimum demandata erat Famoso illi Doctori Joanni Eckio, quocum noster etiam Joannes jam ab aliquot annis arctam familiaritatem coluerat, ita, ut in publicis Statuum Comitiis, quæ tunc temporis frequenter Anglipoli celebrantur, fere non nisi ad dilectum suum Eckium diverteret, & hic vicissim Præsulem nostrum Pollingæ non una vice quotannis inviseret; sic ambo erant quasi cor unum & anima una, ita se invicem diligebant honorabantque. Jam hac occasione, stimulante præsertim Eckio, facit tandem Joannes noster, quod jam dudum animo præconceperat, nec solum Principes ipsos ipse adit, sed etiam Decanum suum Conradum ad Episcopi Augustani Vicarium Generalem Augustam Vindelicorum ablegat pro impetranda (quod forte mirum videri possit) licentia, aliquos ex Fratribus suis studiorum causa Anglipolim mittendi; quam cum obtinuisset, utpote sub hac Ægide tutus, anno statim insequente (illo ipso nempe anno supra millesimum quingentesimum decimo septimo, quo impius ille Fidei morumque Reformator Lutherus adversam Ecclesiam Catholicam nefarium primo vexillum extulit) ipso die Sancti Maximiliani Confessoris, XII. Octobris, quo ipso tempore Wilhelmus, Ludovicus & Ernestus Fratres ac Duces Bavariæ personaliter Pollingæ præsentes aderant, duos ex suis Sigismundum Diez haud ita pridem Sacerdotio initiatum, & Paulum Gretz Subdiaconum Magistri Mathiæ Gretz, de quo supra verba fecimus, ex fratre Nepotem Anglipolim mittit, *dederuntque ipsi Principes* (Verba hic exscribo nostri Joannis Præpositi) *Litteras Doctori Eckio, Præceptori Fratrum, ac viva voce Commissionem fecerunt Cancellario* (Episcopo nempe Eychstettensi, qui hoc munere perpetuo fungitur, & cujus tunc temporis Pro-Cancellarius Eckius erat) *qui & fratribus insinuavit Intentionem Principum, ita quod deberent se gerere secundum Regulam, quam professi sunt; & Chartam Episcopi acceperunt a nobis* (pergit idem Joannes) *roboratam Sigillo nostro.* Puncta nempe aliqua, specialiter ab ipsis observanda, quæ Joannes noster tanquam vigilans Pastor pro ovibus suis, magis ipsis necessaria utiliaque, ut stricte ea observent, conscripsit, & Episcopus pro majore robore firmavit. Verosimile est, primos hos fuisse ex omnibus Religiosis professis, qui post Fundationem Academiæ seu Universitatis Anglipolitanæ eo missi fecerant, publicumque Magisterii Gradum, promovente Eckio, ibi susceperant; quod exemplum dein alii etiam Prælati, utut serius, non sine fructu secuti sunt.

Perfecto jam hoc Negotio Bibliothecam, quam jam novam, ut diximus, struxerat, instruxit etiam libris numero & selectu præstantibus, in quorum coemptionem magnam pecuniarum Summam expendit: sic una duntaxat vice septuaginta illum simul Volumina ab Antonio Koburgero Cive Norimbergensi sat caro pretio emisse legimus, ut vel inde Lector conjiciat, qualis ejus in renascentes Litteras pruritus fuerit. Id autem absque dolore cordis intrinseco commemorare hic haud possumus, hac ipsa occasione, dum novi hi Libri arte typographica tunc adhuc satis nova & rara impressi compingerentur, complures veterum Codicum Manuscriptorum Sæculi VIII. & IX. cum ex optimo Pergameno essent, abiisse in frusta, Bibliothecarii an Bibliopegæ culpa nescimus. Rem sic contigisse oculis nostris adhuc conspicimus.

Quemadmodum autem in Litteras, ita etiam erga Litteratos admodum fuit propensus Joannes noster, maxime autem erga Joannem Eckium, & Casparum Sasgerum Virum valde doctum & multis editis Libris illustrem ex Ordine Minorum strictioris observantiæ. Hic posterior dedicavit etiam Joanni nostro Exercitia quædam Spiritualia valde prolixa, & in XXXIII. Capitula per tres vias communes, ut norunt Ascetæ, *Purgativam* scilicet, *Illuminativam*, &, ut vocat, *Perfectivam* distincta sub Titulo: *Normula recte vivendi Fratris Caspari &c.* Præfatio ad Joannem nostrum sic habet: *postulavit Reverende Pater, Charitas Vestra, nec non pia quadam importunitate crebrius animum meum pulsavit, quatenus brevi succinctoque Sermone Modum quemdam bene regulaterque vivendi depingerem: quamquam autem diu ob ingenii mei parvitatem, vitæque meæ imperfectionem repugnaverim, ne Magisterii mihi in Scola Virtutum usurparem officium, vicit tamen pia Vestræ Charitatis sedulaque instantia, ut &c.* Opusculum hoc Authographum, Spiritu Dei plenum, hodieque mereretur imprimi.

Joannes Eckius autem (pro quantum Virum hic iterato nomino) integris sæpe mensibus & ultra Pollingæ moratus est, ut Præsulis nostri alloquio frui posset. Cum anno MDXXI. Pestis Ingolstadii, aliisque finitimis locis sæviret, ac in sola Metropoli Boica Monachii ultra IV. millia hominum abriperet, Eckius Pollingam, utut non omnino

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nino liberam, haud secus quam ad Portum tutissimum confugit. Cur autem Pollingam potius quam alium in locum abierit, ipse se explicat in Tabula quadam picta, quam Præsuli nostro ea occasione dono dederat, quæque adhuc exstat, tanquam grati animi ejus Memnosinon perpetuum; cumque in ea Virtutes, Eminentiasque Joannis nostri ad vivum vellet depingere, alludens ad ejus Nomen, tres simul Joannes in una tabula repræsentaverat, nempe Joannem Baptistam in medio, Evangelistam a Dextris, & a sinistris Joannem Chrysostomum, cum hac Scheda volante, sequens exhibente Hexametrum:

Est Volucer, est Vox, est aureus ore Joannes. Subtus autem Scutum suum Gentilitium, quod a latere apposuerat, hæc verba adscribi fecerat: *Joannes Eckius Art. Decret. & Theol. Doc. Peste Ingolstadii sæviente, huc ad Patres amore & fama eorum allectus secessit, & ob rei memoriam suis sic ex Voto F. C. Joan. Stannifusore PP. Chunrado Hertl Decano MDXXI.*

Cæterum nec diem, nec horam transegisse Eckium otiose in suo Tusculo Pollingano, Monumenta, quæ ibidem scripsit, & reliquit, abunde testantur. Libros IV. quos decem dierum intercapedine *de Purgatorio* scripserat adversus Lutherum, Librorum suorum ope destitutus, exaravit in Bibliotheca Pollingana, ut habetur in ejus opere *de Purgatorio*, typis Marcelli Franck Romæ Anno MDXXIII. excuso in Folio, ut ajunt. Eodem tempore & loco fecit etiam Regestum quoddam Vocularum Hebraicarum ex Lexico Joannis Reuchlini, qui primus in Germania linguam Sanctam ea ætate instauravit. Regestum hoc constat Voculis 5033. repetitis 2993. non repetitis 2040. ad Finem hæc leguntur: *Vigili opera, improbo labore, Ego Joan. Eckius Regestum illud super Lexico Hebraico Capnionis Pollingæ collegi, dum illuc Peste Ingolstadii grassante concessissem. XX. Augusti finivi Anno Gratiæ MDXXI.* Utile hoc Opus pro addiscenda Lingua Sacra adhuc exstat in nostra Bibliotheca, Manu Pauli Gretzii nostri, de quo supra locuti sumus, descriptum. Sic enim ipse nos docet ad finem, ubi hæc habet: *Exscripsi ego Paulus tertio Kal. Septembris ab ejus Archetypo, quod mihi ægrè commodabat, quia ipse solus suo maximo & continuo labore collegit citra meam vel ullius operam adjutricem, quare indignum ajebat, fructus metere, quos non seminastis; hoc est, frui alieno labore. Qui non laborat, non manducet. Sed sic vos non vobis &c.* ita Paulus noster. Exstat præterea in eodem Codice Manu Pauli exarata, *Epitome Eckii* (ita Titulus habet) *super Grammatica Hebræa M. Farcinarii vulgo Kimbi MDXXI.* ad finem hæc habentur: *Anno 1521. 18. Kl. Julii Pollingæ descripsi ab egregii Viri Johannis Eckii Archetypo* (ita equidem ultimum Nomen jam penitus abrasum interpretor) Ad Initium autem hujus *Epitome* in Margine hæc leguntur: *Adverte extra de notatis Declarationem Reuchlinam, qui publicè legit illam Grammaticam Ingolstadii anno 1521. me Eckio Auditore, & in hanc formam in Summario redigente.* Ulterius continet Codex iste M. S. Pauli nostri, Exercitationem etiam quamdam in septem Psalmos Pœnitentiales sub hoc Titulo: *Septem Psalmi Pœnitentiales Hebraice, & quomodo a septuaginta, Hieronymo, Fœlice Pratensi, ac Capnione Phorzensi versi sint cum Explanatione Grammatica 1521. XVII. Kl. Septemb.* Præfatio sic habet: *Adverte ante omnia Hieronymum sæpe dissentire a Septuaginta Interpretibus; nec mirabere, quod Septuaginta Viri in Lingua patria eruditissimi a Hieronymo, qui & ipse Linguam Sanctam ex asse calluit, variant; nam Biblia Septuaginta non fuit punctata, Hieronymus puncta secutus est: quo fit, ut longe distent; utri autem credatur magis, ambiguum, an Septuaginta, qui unanimi & concordi Sententia in unam coierunt Sententiam, quos vocularum æquivocatio non latuit, an sequacibus, qui incœperunt Puncta Bibliæ præfigere. Ego ab Editione Septuaginta cum S. Augustino non facile recederem, absque Hieronymi contemptu.* An autem hæc Exercitatio sit Eckii, aut potius nostri Pauli, cujus caractere scripta est, ignoramus.

Quidquid sit, sic equidem Eckius apud suum dilectum Mæcenatem Joannem nostrum in suo Tusculo Pollingano horas & momenta Musis sacravit. Prætereo multos alios tunc temporis Viros doctissimos, quibuscum Præsul noster dulce habuit Litterarum Commercium; Aventini solius amicitiam, utut is sæpius illam ambivit, semper abhorruisse videtur: quid causæ fuerit, non invenimus, hariolari nolumus.

Cum autem tot tantisque prærogativis emineret præ aliis Joannes noster, famaque publica esset, illum esse unum ex doctissimis piissimisque Bavariæ nostræ, tunc temporis admodum corruptæ, Præsulibus, qui potens esset Disciplinam Religiosam jam passim relaxatam una cum doctrina sana inter tot novaturientium pruritus aut

restituere, aut in illis locis, ubi adhuc vigeret, sartamtectam conservare, nemini mirum videri debet, Principes nostros Catholicissimos, Duces Bavariæ, tam Albertum Patrem, quam Wilhelmum & Ludovicum Filios, qui ea ætate non tam per alios Ministros, quam per se ipsos Bavariam regebant, & ipsimet suorum Commissariorum relationes plerumque audiebant, legebantque, ultra viginti annos & amplius in Visitationibus ac Reformationibus Monasteriorum nostri Ordinis illius opera & zelo utiliter usos esse, cujus rei Exempla non pauca afferre possemus. Cum autem ea ætate nulla esset absurditas, quæ non reperiret suum Patronum, & hi ipsi, quorum officium & ratio Status aliud postulabant, etiam publice criminosos ac incorrigibiles haud absque Scandalo protegerent, ideoque totus Visitationis, Reformationisque effectus plerumque esset nullus, visum est Principibus, agente præsertim Eckio, instare apud Curiam Romanam Leonis PP. X. ut liceat ipsis deinceps Visitatores Monasteriorum pro Bavaria constituere ex Abbatibus & Præpositis quoscunque, *Diœcesanorum, seu Ordinariorum Locorum, & quorumvis aliorum licentia minime super hoc requisita.* Facile id etiam impetrarunt a Leone X. Bulla Concessionis desuper data XV. Nov. Anno MDXXI. Cum vero Leo X. post aliquot dies non sine suspicione veneni morte inopina periret, Adrianus VI. id ipsum de novo concessit, Bulla data ultimo Augusti, Anno MDXXII. quam, cum non sit ubivis obvia, & vi hujus Bullæ Prælatus Pollinganus constitutus fuerit in Visitatorem Monasteriorum Ordinem Canonicum S. Augustini in Bavaria profitentium, hic per extensum subjungere voluimus.

„ Adrianus Episcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis, Alsah inferioris & in
„ Allerspach Patavienſis Diocesis ac in Tegernsee Frisingensis & in Firstenfeld Ab-
„ batibus, nec non Præposito per Præpositum gubernari soliti in Pollingen Monaste-
„ riorum Augustens. ac Procancellario Universitatis Studii Ingolstadiensis, Eystetens.
„ Dioces. Salutem & Apostolicam Benedictionem. Rationi congruit & convenit æ-
„ quitati, ut ea, quæ de Romani Pontificis Gratia processerunt, licet ejus superveni-
„ ente obitu Apostolicæ super illis confectæ non fuerint, suum sortiantur effectum;
„ Dudum siquidem fœlicis recordationis Leoni PP. X. Prædecessori nostro, pro parte
„ dilectorum Filiorum Nobilium Virorum Wilhelmi & Ludovici altæ & inferioris
„ Bavariæ Ducum, exposito, quod cum in Ducatu & aliis dominiis temporalibus ipso-
„ rum Wilhelmi & Ludovici Ducum ac illorum districtibus & territoriis essent quam
„ plura Monasteria, Prioratus, domus & alia loca diversorum Ordinum tam Virorum
„ quam Mulierum, quæ tam in capite quam in membris ac in spiritualibus & tempo-
„ ralibus visitationis & reformationis officium exposcebant, maxime in Provinciis al-
„ tæ & inferioris Bavariæ pro eo, quod personæ in illis degentes, regularis observan-
„ tiæ norma & suavi contemplationis jugo postpositis, ad enormia & detestabilia vi-
„ tia prosiliebant, eaque detestabiliter committere non formidabant in animarum sua-
„ rum periculum, divinæ Majestatis offensam, religionis opprobrium & pernitiosum
„ exemplum ac scandalum plurimorum, ac pro parte dilectorum Wilhelmi & Ludo-
„ vibi Ducum asserentium se claræ Memoriæ Maximiliani in Imperatorem electi, dum
„ viveret, ex sorore Germana Nepotes fuisse, eidem Prædecessori humiliter suppli-
„ cato, ut pro divini Cultus & regularis observantiæ propagatione circa visitationem
„ & reformationem hujusmodi ac alias in præmissis oportune providere de Benigni-
„ tate Apostolica dignaretur præfatus Prædecessor, qui ad ea per quæ Monasteria &
„ alia religiosa loca salubriter dirigerentur, & in eis regularis disciplinæ norma serva-
„ retur, divinus Cultus augeretur, Caritas vigeret, humilitas perseveraret, & omnis
„ bene vivendi institutio fœliciter adimpleretur, solertiæ suæ curas libenter dirigebat,
„ hujusmodi supplicationibus inclinatus sub dat. videlicet decimo septimo Kal. De-
„ cembr. Pontificatus sui anno nono, voluit & concessit Vobis, Filii, Abbates & Præ-
„ posite, nec non cum, sicut dicti Duces etiam asserebant, Procancellarius Universi-
„ tatis studii Ingolstatensis, Eystetensis Dioc. Canonicus Ecclesiæ Eystetensis esse con-
„ suevisset, Procancellarie; de quorum discretione in his & aliis specialem in Domi-
„ no fiduciam obtinebat, dari in mandatis quatenus assumptis vobiscum & in hoc vo-
„ bis assistentibus duabus vel tribus personis religiosis Ordinum, quorum Monasteria,
„ Prioratus & loca per vos visitanda forent, seu aliis probis viris in Ecclesiastica Di-
„ gnitate constitutis, Deum timentibus & Religionem zelantibus ad singula Monaste-
„ ria, Præposituras, Prioratus, domos & alia loca religiosa tam virorum quam mu-
„ lierum quorumcunque, etiam S. Benedicti, S. Augustini Canonicorum Regularium,
„ Cistercens. & Præmonstratens. ac etiam regularis observantiæ, Fratrum Prædica-
„ torum, Minorum, Heremitarum ejusdem S. Augustini, & beatæ Mariæ de Monte
„ Carmelo Ordinum, Ducatus, Dominiorum, districtuum & territoriorum prædicto-
„ rum tam exempta quam non exempta per Vos visitanda personaliter accedentes &

„ solum

„ ſolum Deum præ oculis habentes & eis præſidentes, nec non alias illorum ſingula-
„ res perſonas tam in capitibus quam in membris nec non ſpiritualibus & temporali-
„ bus, dioceſanorum locorum & quorumvis aliorum Licentia ſuper eo minime requi-
„ ſita, Auctoritate Apoſtolica quotiens oportunum foret, viſitaretis nec non quæ ini-
„ bi correctionis & reformationis miniſterio indigere reperiretis, prout Vobis juxta
„ Canonicas Sanctiones nec non laudabilia Monaſteriorum, Prioratuum, Locorum &
„ Ordinum prædictorum conſuetudines & regularia inſtituta expedire videretur, in-
„ quireretis corrigeretis & emendaretis: Et inſuper idem Prædeceſſor vobis Mona-
„ ſteria, Prioratus, loca & perſonas hujusmodi, etiam prius viſitata & reforma-
„ ta, quotiens oportunum foret, tam in capite quam in membris ac in eisdem ſpiri-
„ tualibus & temporalibus reformandi & corrigendi & ad regularem obſervantiam re-
„ ducendi & illam in eis perpetuo formandi ac perſonas ſub obſervantia degere recu-
„ ſantes cogendi & compellendi easque ſi diſſidioſæ, ſcandaloſæ vel alias criminoſæ
„ forent, juxta easdem Canonicas Sanctiones & regularia inſtituta ſuorum Ordinum
„ ac exceſſuum qualitatem & exigentiam, etiamſi inibi præſiderent, pœnis debitis pu-
„ niendi & ſi exceſſus hujusmodi expoſcerent a dictis Monaſteriis, Prioratibus & lo-
„ cis, illorumque Abbatialibus Præpoſitatibus & aliis, quæ inibi obtinerent, dignita-
„ tibus & officiis amovendi & illis privandi, nec non Abbatibus Præpoſitis & perſo-
„ nis ſic amotis & privatis, ut ad alia Monaſteria ſive loca ſuorum Ordinum, ubi be-
„ nivolos receptores invenirent, ſe transferrent, licentiam concedendi ac alias perſo-
„ nas, quæ inibi ſub dicta reformatione vivere vellent, introducendi, nec non Mona-
„ ſteriis, Prioratibus, domibus & locis religioſis utriusque Sexus per vos pro tempo-
„ re viſitatis & reformatis, de Abbate, Abbatiſſa, Priore, Prioriſſa & alio quocunque
„ Præſidente, loco eorum & earum, quos & quas viſitando ab illis amoveri & priva-
„ ri contingeret, providendi & loco amotorum ſeu amotarum alium vel aliam ſurro-
„ gandi & ad aliorum Electiones, cum expediens videretur, procedendi ac Monaſte-
„ ria, Prioratus, domos & loca reformanda eorumque perſonas a regimine, jurisdi-
„ ctione & Superioritate Prælatorum non reformatorum eximendi & abſolvendi ea-
„ que Prælatis reformatis in vera obſervantia viventibus ſubjiciendi & committendi,
„ nec non quoscunque Religioſos extra Monaſteria & religioſa loca, etiam in paro-
„ chialibus Eccleſiis, absque diſpenſatione Apoſtolica reſidentes, ad clauſtrum revo-
„ candi, & eos, ut ad eorum loca religioſa redirent, compellendi: nec non omnia &
„ ſingula, quæ juxta inſtituta Ordinum & Canonicas Sanctiones hujusmodi ad divi-
„ ni Cultus augmentum, nec non veræ religionis obſervantiam & animarum ſalutem
„ & fidelium ædificationem, ac alias pro felici regimine & gubernatione ac ſalutari
„ directione Monaſteriorum domorum locorum & perſonarum earundem neceſſaria
„ cognoſceretis, ſeu oportuna faciendi, ſtatuendi & exequendi, nec non contradicto-
„ res quoslibet & rebelles cujuscunque dignitatis, ſtatus, gradus, Ordinis, præemi-
„ nentiæ, Nobilitatis & conditionis forent, quandocunque & quotiescunque expedi-
„ ret, per Excommunicationis, ſuſpenſionis & inderdicti aliasque formidabiliores, de
„ quibus Vobis expediens videretur, ſententias, cenſuras & pœnas, ſublato diffugii
„ & Appellationis obſtaculo, auctoritate prædicta compeſcendi & ſi opus foret, auxi-
„ lium brachii ſecularis invocandi, auctoritate prædicta plenam & liberam faculta-
„ tem & auctoritatem elargitus fuit; Non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordina-
„ tionibus Apoſtolicis ac Monaſteriorum, Prioratuum, domorum, locorum & Ordi-
„ num prædictorum juramento, confirmatione Apoſtolica vel quavis firmitate alia
„ roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, nec non quibusvis Privilegiis, immunitati-
„ bus, libertatibus, exemptionibus, Literis & indultis Apoſtolicis eisdem Monaſte-
„ riis, Prioratibus, domibus, locis, Ordinibus & perſonis ſub quacunque verborum
„ forma & cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis clauſulis irritantibus &
„ aliis decretis etiam motu proprio & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis
„ plenitudine & aliis quomodolibet etiam iteratis vicibus per quoscunque Romanos
„ Pontifices & Sedem Apoſtolicam conceſſis & confirmatis etiam ſi in illis caveretur
„ expreſſe, quod ab aliis, quam ſuorum Ordinum Superioribus & Prælatis reformari
„ & viſitari non deberent, quibus omnibus etiam ſi de illis eorumque totis tenoribus
„ ſpeciali, ſpecifica, expreſſa, individua ac de verbo ad verbum, non autem per clau-
„ ſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda aut
„ aliqua exquiſita forma ad hoc ſervanda forent, tenores hujusmodi pro ſufficienter
„ expreſſis habens, illis alias in ſuo robore permanſuris, ea vice duntaxat ſpecialiter
„ & expreſſe derogavit, contrariis quibuscunque. Aut ſi Abbatibus, Abbatiſſis, Præ-
„ poſitis, Prioribus, Prioriſſis & aliis præfatis, vel quibusvis aliis communiter vel di-
„ viſim, ab Apoſtolica Sede eſſet indultum, quod interdici, ſuſpendi vel excommuni-
„ cari non poſſent, per Litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de

„ verbo ad verbum in indulto hujusmodi mentionem. Voluit etiam idem Præde-
„ cessor, quod si contingeret, per Vos aliquos privari, & Monasteriis de aliorum per-
„ sonis, nec non de Prioratibus & aliis beneficiis per privationem hujusmodi tunc
„ vacantibus, aliis personis provideri, personæ ipsæ, de quibus Monasteriis provide-
„ ri ac quibus provisiones Prioratuum & beneficiorum hujusmodi fieri contingeret, ut
„ præfertur, infra sex menses a die captarum provisionum eorundem, novam provi-
„ sionem a Sede prædicta impetrare, & Litteras Apostolicas desuper totaliter expe-
„ dire ac jura Cameræ Apostolicæ propterea debita persolvere, omnino teneretur;
„ alioquin provisiones hujusmodi ipso jure essent nullæ. Ne autem de voluntate,
„ concessione, derogationeque prædictis, pro eo quod super istis dicti prædecessoris
„ ejus superveniente obitu Litteræ confectæ non fuerunt, valeat quomodolibet hesi-
„ tari dictique Wilhelmus & Ludovicus Duces illorum frustrentur effectu, volentes
„ & dicta Apostolica Auctoritate decernentes quod voluntas, concessio & derogatio
„ prædecessoris hujusmodi perinde a dicta die decimo septimo Kal. Decembr. suum
„ sortiantur effectum, ac si super illis ipsius Prædecessoris Litteræ sub ejusdem diei datum
„ confectæ fuissent, prout superius enarratur, quodque præsentes Litteræ ad proban-
„ dum plene voluntatem, concessionem & derogationem hujusmodi, utique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur discretioni Vestræ per
„ Apostolica Scripta committimus & mandamus, ut assumptis vobiscum, & in hoc
„ vobis assistentibus duabus vel tribus personis Religiosis Ordinum, quorum Mona-
„ steria, Prioratus, vel loca per Vos visitanda fuerint, seu aliis probis viris in digni-
„ tate Ecclesiastica constitutis, Deum timentibus & Religionem zelantibus, ad Singu-
„ la Monasteria, Præposituras, Prioratus, domos & alia loca religiosa tam virorum
„ quam mulierum quorumcunque etiam Sancti Benedicti, Sancti Augustini, Canoni-
„ corum Regularium, Distercienſ. & Præmonstratenſ. ac etiam regularis observantiæ
„ Fratrum Prædicatorum, Minorum, Heremitarum ejusdem Sancti Augustini & bea-
„ tæ Mariæ de Monte Carmelo Ordinum Ducatus, Dominiorum Districtuum & Ter-
„ ritoriorum prædictorum, tam exempta quam non exempta per Vos visitanda, per-
„ sonaliter accedentes & solum Deum præ oculis habentes illa, & ejus præsidentes,
„ nec non alias illorum singulares personas, tam in Capitibus quam in membris, nec
„ non in spiritualibus & temporalibus diocesanorum locorum & quorumvis aliorum
„ licentia desuper minime requisita, Auctoritate nostra, quotiens oportunum fuerit,
„ visitetis, nec non quæ inibi correctionis & reformationis ministerio indigere repe-
„ riretis, prout vobis juxta Canonicas Sanctiones, nec non Laudabilia Monasterio-
„ rum, Prioratuum, Locorum & Ordinum prædictorum consuetudines & regularia
„ Instituta expedire videbitur, inquiratis, corrigatis & emendetis, ac omnia & singu-
„ la alia præmissa faciatis & exerceatis juxta voluntatem & concessionem Leonis præ-
„ decessoris hujusmodi, non obstantibus omnibus supradictis. Datum Romæ apud
„ Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo vigesimo
„ secundo. Pridie Kl. Sept. Pontificatus nostri anno primo.

Verum cum Joannes noster paulo post, anno nempe insequente, V. Idus Februarii in Festo S. Altonis Confessoris, vita mortali fuerit exemptus, & ad beatam, ut speramus, in Cœlis vitam, laborum suorum Præmium, transierit, non diu is Apostolici hujus Visitatoris Munere perfunctus est, relinquens illud Successori suo Joanni Veundio, de quo inferius.

An autem Joannes noster, ut indicare videtur Hundius Gewoldi, primus Cappas mutarit, non satis liquet; Veteres Prælatorum Imagines aliud docent; Privilegium vero, quod hac de re sibi suisque Canonicis per Eckium Roma, dum hic ibi morabatur, obtinuit, sic habet:

Leonardus miseratione divina tituli Sancti Petri ad Vincula Presbiter Cardinalis Dilectis in Christo Preposito in Pollingen Presbitero & Canonicis Ordinis Canonicorum Regularium Sancti Augustini Augustensis Diocesis Salutem in Domino. Ex parte vestra nobis oblata petitio continebat, quod tu & omnes alii Canonici Regulares in Choro & extra, dum divina peragitis, portare tenemini Caputium pellibus ovinis suffultum, & ita, cum tu ab aliis Canonicis non discerneris nec cognosceris, cuperetis propterea Caputium ex pellibus variorum vulgariter de Vebo suffultum & Canonici pellibus Mustellarum alias asperiolorum tendentibus in rubrum portare, cum ita etiam a plerisque in Germania portentur, quod licite facere posse dubitatis, aut vobis forsan non permittitur absque Sedis Apostolicæ dispensatione. Quare supplicare fecistis humiliter, Vobis super his per Sedem ipsam provideri. Nos igitur Auctoritate Domini Pape, cujus Peniteutiarie

curam

curam gerimus, & de ejus speciali mandato super hoc vive vocis oraculo nobis facto, ut caput a membris differat, Caputium tuum ex variorum pellibus suffultum, & Canonici pellibus Mustellarum in rubeum tendentibus portare & deferre libere & licite possitis & valeatis, licentiam & liberam concedimus facultatem, vobiscumque super premissis dispensamus. Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis ac Statutis tam Provincialibus quam Sinodalibus, dictique Ordinis consuetudinibus, Ceterisque contrariis quibuscunque. Datum Rome apud Sanctum Petrum sub Sigillo Officii Penitentiarie. III. Idus Junii. Pontificatus Domini Leonis Pape Anno Octavo.

Demum præter complures *Epistolas*, quas in variis suis itineribus, tanquam deputatus ab Ordinibus Boicis ad colligendas Steuras, conscripserat, & alias *curiosas observationes*, in Forma *Ephemeridum* conscriptas, reliquit nobis Joannes noster prægrandem diversorum *Sermonum* latine conscriptorum fasciculum, quos in variis nostris Parochiis ante Prælaturam habuit; cumque jam esset Decanus, non destitit, Sermones cujusdam celebris Minoritæ F. Petri Christanni, quem quondam noverat ac audierat, in unum valde spissum Volumen colligere. Ita enim in fine Codicis hujus habetur: *Expliciunt Sermones de tempore multum notabiles per totum annum F. Petri Christanni Ordinis Minorum, quem ego novi, ac audivi, ac per me F. Johannem Zingiesser Monasterii Pollingen tunc temporis Decanum inmeritum, Canonicorum Regularium Ordinis, Scripti ac in unum collecti Anno Domini MCCCCLXXXXIX. III. Nonas Aprilis.* Eodem anno elucubravit is brevem *Tractatum de Passione Domini*, valde devotum ac solidum. Complura alia, quæ ipso monente ac instigante Canonici sui conscripserant, silentio hic involvimus. Ast Joannem Taffernerum, vel potius Daffnerum non possumus omnino præterire, ex Decano Pollingensi ad Prælaturam Beurbergensem promotum, Virum tam pietate quam doctrina prorsus insignem, cujus Elogium in Descriptione hujus Celeberrimæ Canoniæ invenies.

Memorabile adhuc est sub hujus Prælati Regimine, Maximilianum Imperatorem, dum Anno MDX. Feria VI. ante Jacobi una cum Wilhelmo Duce Bavariæ & sexcentis equis Weilhemium transiret, iturus in Italiam, non solum apud nos pernotasse, sed etiam Domino Salvatori in Pollingen, cujus Imagine mirifice delectabatur, integrum, ut vulgo vocant, Sacrum Ornatum, Casulam scilicet valde pretiosam, aliasque pro Sacri Altaris Ministris Vestes summi pretii in sui erga Crucifixum amoris perpetuum Mnemosynon Dono submisisse, cui postea Wilhelmus Dux, præter generosum equum, Crucem pariter pretiosam, Mater autem Wilhelmi, jam Vidua, & Augustissimi Imperatoris Soror, Kunegundes Eutropia ducentos florenos addidit.

XXVIII.

JOANNES hujus Nominis IV. Vir a singulari animi benignitate, morumque civilitate summopere commendatus, ac ex Nobili Venndiorum Familia prognatus, Joannis hujus Nominis II. de quo supra verba fecimus, Nepos dignissimus, ab officio Cellerariatus ad Summum Prælaturæ Fastigium vocatur Anno MDXXIII. die vero lunæ XXIII. Mensis Februarii. Electus is est per viam Compromissi, præsentibus Jacobo Hainrichman Augustensis Episcopi Christophori a Stadion Vicario in Spiritualibus Generali, & Casparo Barth J. U. D. Ecclesiæ Collegiatæ ad D. V. Monachii Decano, una cum RR. Præsulibus Wessofontano & Raittenbuchensi Casparo & Urbano. Statim post suam Inaugurationem Templum Parochiale, post funestum illud incendium Anni MCCCCXIV. primitus Pollingæ erectum, ac B. V. M. Sacrum, cum ruinæ jam esset proximum, destruxit, aliudque eidem Gloriosissimæ Matri Dei e Funtamento intra tres annos excitavit, dedicatum XXV. Nov. Anno MDXXVI. a Joanne Episcopo Augustopolitano, Suffraganeo Augustensi. Paulo post solennem, eamque angarialem Defunctorum, cum Canonicis Pollingensibus Fraternitatem habentium, Memoriam, hactenus in Ecclesia primaria Domini Salvatoris celebratam, ad hanc novam a se ædificatam B. V. M. Ecclesiam parochialem sub Titulo *Mariæ invocatæ pro Defunctis* transtulit, quam Fraternitatem una cum multis aliis Nobilibus personis ex utroque Sexu ipse accepit, suoque Patrocinio simul & Præsidio dignatus est Serenissimus Bavariæ Dux Ludovicus Anno MDXXVII. ut adhuc ex picturis videre est in Fenestris; quo novo Exemplo Piissimus Dux veterem de Purgatorio Articulum adversus Lutherum ejusque asseclas in nostra Bavaria egregie stabilivit. Templum hoc Parochiale adhuc hodie insigne illius temporis Monumentum, aureis characteribus lapidi incisum, exhibet, quod hic adscribi meretur. Sic habet:

Hoc divæ Virginis templum edificari fecit Venerabil. P. D. Joannes Vend Præpositus sub Principibus Christianiss. Bavarie Guilelmo, Ludovico & Oernesto. Anno Salutis MDXXIV. eo autem triennio, quo templum edificaretur, hoc memoranda contigerunt; Rustici a Luthero Heresiarcha seducti passim in Germania contra suos Dominos insurgunt, arces & templa destruentes, ex quibus super centena millia occiduntur, soli Bavarie Principes suos in Fide & Obedientia continent, Rex Gallorum Franciscus ab Exercitu Cæsaris Caroli V. capitur, Rex Hungarie Ludovicus contra Turcas proficicens occiditur, Roma a Cæsariano Exercitu capitur, Papa Clemente VII. in deditionem recepto.

Paucis autem comprehendi haud potest, quas alias hoc ipso tempore, quo novum Reginæ Cœli templum ædificaverat, expensas Joannes noster facere debuerit: ipse nobis has in suis Ratiociniis ad nauseam usque recenset, unde non solum multum æs alienum contrahere, sed etiam complura Prædia alienare coactus est, damno Canoniæ nostræ plane irreparabili; & quamquam apud Principes nostros magna polleret Gratia, & eorum Proceribus esset intimus, imo Ludovicus ipse Dux Bavariæ, dum tumultuantes in Suevia Rustici etiam Bavariæ excidium jam minabantur, celeberrimamque Canoniam Præmonstratensem in Steingaden, sex horas Pollinga dissitam igni ferroque devastabant, ultra tres hebdomadas Pollingæ cum Baltassare Tanhausero præsens adesset, tamen impossibile erat, omnes Militis in agro Pollingano stationem suam habentis Excessus præcavere aut arcere. Huic malo accessit aliud non minus leve, nempe Decimatio Papalis adversus Turcam, & conflagratio Villæ Harsee dictæ; quæ omnia fere mala in annum XXIV. & XXV. supra millesimum quingentesimum incidere. Tot tamen calamitatibus in primo quasi Regiminis sui aditu haud fractus Præsul noster animum semper ad altiora direxit, parum curans, si aufferrentur temporalia, dummodo cum antiqua Fide servarentur Bona æterna. Hinc non solum juxta Exemplum Prædecessoris sui Disciplinam Religiosam optime conservavit, sed & auxit, factus ipse Exemplum & Speculum Præsulis integerrimi, qui non omisit juxta Indultum Pontificium Prædecessori suo, ut diximus, jam concessum, etiam alios Ordinis nostri Canonici Præsules in Bavaria in suis visitationibus ædificare, & ad optima quæque animare.

Prorsus stupenda autem erat ejus erga commissas sibi oves vigilantia & charitas; Cum ea ætate Novaturientium pruritus ubique perstreperent, non solum subditis suis de optimis Pastoribus providit; sed & his severum mandatum dederat, ut antiquum ubique Verbum Dei contra has novellas perversasque Doctrinas in incorporatis Parochiis publice defenderent, prædicarentque, ceu adhuc constat ex multis id genus Sermonibus, qui ea ætate de controversis Fidei Articulis ad populum habiti sunt. Tandem hos inter labores septennio vix emenso, cum omnibus benefaceret, præsertim iis, qui ex nobili quidem Familia, sed injuria temporum ad incitas redacti erant, & quorum tunc in nostra Vicinia complures erant, vulgo eorum duntaxat Pater dictus, subito ad cœlestem, ut opinari nos jubet Vita ejus Sancta, Patriam migrat Die XXIX. Maji Anno MDXXX. mercedem laborum suorum recepturus a Deo. Præter ingens sui Desiderium reliquit Confratribus suis *Varia ac ampla Excerpta ex Opusculis Spiritualibus S. D. Bonaventuræ in unum spissum Volumen jussu Joannis Stanifusoris Præpositi Anno MDVII. collecta.* Verosimile est, hæc illum conscripsisse in Usum Novitiorum, quorum per complures annos, cum Sub-Decani Officio fungeretur, Magister & Director erat. Ad hæc in duobus Voluminibus latino stylo conscripsit *Diversos Sermones de Tempore & de Sanctis*, quos Anno XIV. XVI. XIX. & XX. supra MD. in variis nostris Parochiis habuit; in omnibus Spiritum Doctoris Seraphici, quem totum insuxit, large profudit, Vir vere spiritualis. Adhuc Sub-Decanus interfuit etiam Synodo Dillingæ Anno MDVI. celebratæ. Insignia ejus, Insignibus Joannis hujus Nominis II. Patrui sui, prorsus similia, Caput Ursinum cum Lingua exerta rubea repræsentant in Campo Albo.

XXIX.

CONRADUS *Härtl*, Latino Sermone *Hartmannus* cognominatus, cui Pollinga ipsa natale solum præbuit, ab Officio Decanatus, quod per annos fere XXVIII. continuos summa cum laude administraverat, jam homo decrepitus, multisque infirmitatibus subjectus, nolens volens, præesse jubetur, statimque, ipsa nempe Electionis Die XXVII. Junii Anno MDXXX. confirmatur a Jacobo Hainrichman Episcopi Augustani Christophori a Stadion Vicario in Spiritualibus Generali. Præter jam dictum Hain-

rich-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

richmannum, & Casparum Parthium J. U. D. & Ecclesiæ Collegiatæ ad D. V. Monachii Decanum, tanquam Commissarios Episcopales & Ducales, Electionis actui intererant Urbanus Præpositus in Raittenbuch Frisingensis, & Joannes Præpositus in Bernriedt Diœcesis Augustensis. Videtur fuisse electus in dissensione Fratrum, Vota sua in plures dispergentium, quamquam præ omnibus, si infirmitates corporis & ætatis excipias, hac Dignitate fuerit absolute dignissimus; erat enim Vir pius, doctus, prudens, & in rebus fere omnibus summe expertus; nec tantum Disciplinam Religiosam amaverat foveratque tanto tempore illibatam, sed etiam rem domesticam, multis ante annis, tanquam œconomus gnaviter utiliterque administraverat, imo, ut paucis dicam, jam dudum totum Monasterium tam in temporalibus quam in Spiritualibus, maxime in absentia Prælatorum, optime gubernaverat. Verum cum nondum Triennium effluxerit, quo dolorificæ admodum Operationi, Sectionique Chyrurgicæ (Hernia enim laborabat) Augustæ Vindelicorum in tam provecta jam ætate sese subjecerit, infirmitatesque, quæ senium comitantur, in horas invalescerent, post anni unius curriculum, hanc Dignitatem, quam jam dudum meritus fuisset, una cum vita mortali exuit, ipsa Die Exaltationis S. Crucis Anno MCXXXI. qua Summum Domini Salvatoris Festum Pollingæ celebrabatur.

XXX.

GREGORIUS Petz, Diessa oriundus, sicut Conrado successit in Decanatu, ita nunc illi succedit in Prælatura. Electus is est paucis post obitum Prædecessoris sui diebus, nempe XXVII. Septembris, Anno MDXXXI. per viam Compromissi, ut vocant, mixti, Jacobo Hainrichmanno, & Caspare Parthio, quorum sæpius jam facta memoria, una cum Urbano Præposito Raittenbuchensi & Marco Hardero Decano ad S. Mauritium Augustæ Vindelicorum, actum hunc præsentia sua condecorantibus & confirmantibus. Etsi is ob injurias temporum complura prædia vendere coactus sit, alia tamen subinde comparavit, Canoniæ nostræ utilia.

Wilhelmo Duci Bavariæ erat in paucis charus; hinc cum Anno MDXXXIX. haud procul Anglipoli, ubi Filius ejus, duodecim circiter annorum, tunc unicus, *Albertus* postea dictus *Magnanimus* in studiis morabatur, pestiferæ luis indicia sese præberent, non dubitavit, unicum hunc suum, eumque pretiosissimum thesaurum Pollingam, tanquam ad alterum tunc temporis Scientiarum Emporium, transferre, nostrique Gregorii tutelæ commendare, ubi non solum parvus iste Julus Boicus ultra integrum annuum (quousque scilicet in Vicinia Anglipolitana omne abesset periculum) cum sat numerosa Curia atque famulatu hic adfuit, permansitque, sed etiam in omni Litterarum amœniorum genere sub Magistro Paulo Gretz, tunc Decano, & Erhardo Eyrl Canoniæ nostræ professo (de quo inferius plura) tantos profectus fecit, ut Illustrissimus Progenitor suam desuper satisfactionem Gregorio nostro non una vice gratiose testatam fecerit. Expensarium propter eundem Serenissimum Hospitem Pollingæ factum, propria Præsulis nostri Manu scriptum, adhuc exstat œconomiæ Boicæ Monumentum perpetuum, quod illius temporis Morem, rerumque pretium nobis optime depingit.

Cætera Gregorii Facta illustria hic non moramur. Sedit is Summa cum Laude annis XXXI. mortuis adscriptus VIII. Idus Augusti Anno MDLXII. Professione Jubilæus, de quo Chronographus noster paucis multa dicit, nempe, *præfuit, quamdiu præfuit*. Exstant adhuc tria Volumina Sermonum, typis dignissima, quos Gregorius noster in diversis Parochiis habuit, latino Sermone conscriptorum, in quibus Catholicam Fidem adversus Novatores egregie explicat, atque defendit. Anno MDXLIX. legitur interfuisse Synodo Provinciali Salisburgensi.

Sub ejus Regimine a Decanatu Pollingano ad Celeberrimam Ordinis nostri Prælaturam in Undenstorff vocatus est noster Paulus Gretz, de quo crebra jam occurrit Memoria. Hic Vir hic est, qui Anno MDXVII. una cum Sigismundo Diez præmatura jam dudum morte, Anno scilicet MDXX. abrepto, Anglipolim missus, publica ibidem Magisterii Laurea sub Doctore Joanne Eckio donatus est, tantaque Doctrinæ fama præ aliis effulsit, ut alter Eckius haberetur, imo Discipulus supra Magistrum. Erat is non vulgariter doctus Linguam Hebraicam, ut demonstrant varia ejus in hac lingua scripta, quæ adhuc exstant in Folio, ut ajunt. Latine autem scripsit tersissime, & nitidissime, ut Fragmenta, quæ Pollingæ adhuc exstant, satis loquuntur. In Oratione Funebri Ingolstadii publicis typis Davidis Sartorii Anno MDLXXVI. edita M.

Caſpar Hell ejus Panegyriſta, poſtquam in ejus Laudes fuſe diſſeruit, ad finem ſic perorat: *Quæ quidam omnia cum dilucide admodum in te (te jam Virum Sanctiſſimum alloquor ô Paule) cernebantur, quis te nunc non beatum, non felicem prædicaret? qui neglectis & ſpretis hujus mundi deliciis ſolitarium quoddam vitæ genus ingrediens in Inſtituto hoc Religioſo, quod dicitur Canonicorum Regularium, ad LXII. annos religioſe admodum vixiſti, quindecim annis Decani Munere, non ſine parva tuæ Pietatis atque Diſciplinæ laude, functus fuiſti, XXXII. Cœnobii hujus Gubernacula retinuiſti, qui vitæ curſum usque ad LXXX. ætatis tuæ annos conſummaſti, fidem ſervaſti, Caſtitatem ſervaſti, bonam Diſciplinam ſervaſti, Pietatem ſervaſti, qui denique Murum te pro retinenda monaſtica Diſciplina poſuiſti, & labores infinitos ſuſtinuiſti, quos equidem Deus Pater Omnipotens ſuperioribus diebus liberaliter tibi remuneravit, quod te, cum ſatis annorum haberes, LXXX. nimirum egreſſus, cum ſatis Dignitatum & Laborum Muneribus apud Summos Chriſtiani Orbis Viros catholicos perfunctus eſſes, in Cœnobio Fidei tuæ quondam commiſſo, rebus prius omnibus confectis riteque diſpoſitis, ex hac lacrymarum valle ad beatiſſimam illam cœleſtemque Patriam, ad quam tot laboribus & vigiliis diu aſpiraſti, morte tam felici & placida benigne & miſericorditer evocavit, evocavit, inquam, in medio ſtudiorum tuorum Muſæolo & laborum ſcholaſticorum Hypocauſto, in chariſſimorum tuorum Confratrum & Patrum pro te agonizante devote flexis juxta lectum, in quo decumbebas, genibus comprecantium, in præſentia denique tot amicorum & doctorum Virorum, qui de morbo lethali conflictantem minime deſeruerunt, ſed omnibus amicitiæ debitis officiis gratiſſimo animo eousque, donec in Manus Chriſti Salvatoris tui Spiritum tuum commendare, proſequi voluerunt &c.* M. Joannes Engerdus Peëtices in Academia Ingolſtadienſi Profeſſor Ordinarius Pauli noſtri Vitam, Studia, & Mores egregios funebri etiam Carmine proſecutus eſt, ibidem impreſſo &c. & hæc de his.

XXXI.

Qui hucusque ultra XXX. annos Rem domeſticam gnaviter & utiliter ſub Gregorio adminiſtraverat, ERHARDUS Eyrl Amergavienſis, hujus loci Judicis filius, nunc jam ſenex ab Officio Cellariatus ad Prælaturam pro meritis ſuis vocatur. Electio ejus facta & confirmata eſt Anno MDLXII. die IV. Septembris a Michaële Dornvogelio Ottonis ex Illuſtriſſima Truchſeſſiorum de Waldburg Familia, Epiſcopi Auguſtani ac S. R. E. Cardinalis Vicario in Pontificalibus & Spiritualibus Generali, Aſſiſtentibus Urbano Raittenbuchenſi & Joachimo Steingadenſi Præſulibus, cum Eraſmo Venndio Ducis Bavariæ Alberti Secretario, Viro admodum litterato.

Præſulis hujus induſtria, bellum perpetuum otio indicentis, admiranda potius quam imitanda nullis ſat laudibus extolli poteſt. Peritus in arte Scriba præter *Litteras plurimas* reliquit *Indicem* ſeu *Inventarium* Archivii noſtri, nec non Librum *Ritualem* ſeu *Cæremonialem*, in quo Officium divinum in ſingulos anni Dies peragendum diſtinctis Caracteribus juxta conſuetudinem & modum noſtri Monaſterii accurate annotavit. Liber iſte in 4to, præmiſſo Sanctorum Calendario, aliisque hanc Inſcriptionem præfert: *In Nomine Sancte Trinitatis & individue Unitatis Breviarius de tempore & de Sanctis per circulum Anni ſecundum conſuetudinem & modum noſtri Monaſterii feliciter incipit &c.* Omnes conſuetudines Pollinganæ quoad Ritus & Cæremonias hic accurate deſcribuntur. Præter hæc exſtant IV. tomi in 8vo Sermonum Dominicalium & Feſtivalium, partim lingua latina partim vernacula conſcriptorum ab eodem Erhardo Præpoſito noſtro; in his potiſſimum tractatur de præcipuis illius temporis Fidei controverſiis, elucetque in omnibus non ſolum bonus Catholicus, ſed etiam cordatus Theologus. Joannes de Pechano Cantuarienſis quondam Eccleſiæ Archi-Præſul ex Ordine Minorum aſſumptus edidit *divinarum Scripturarum Collectarium*, Pariſiis Anno MDXIII. impreſſum; hoc Paulus Kretzius, de quo paulo ante locuti ſumus, cæpit *augere*, Erhardus autem *complevit*, & ad finem perduxit Anno MDXLV.

Nec ſegnior fuit ejus jam in Prælatura conſtituti pro Bono Filiorum ſuorum Spiritualium Vigilantia. Dux Bavariæ Albertus V. fecerat ante V. circiter annos Gregorio Erhardi Prædeceſſori hanc Gratiam, ut Parochiam Walleshuſanam jam dudum quoad temporalia & Spiritualia Canoniæ noſtræ incorporatam pro Parochia Peiſſenbergenſi, haud procul Pollinga diſſita, cujus Jus Patronatus una cum Jure Vogteicio ad prædictum Principem tunc pertinebat, permutare, hancque eodem Jure quoad ſpiritualia & temporalia, quo illam, deinceps poſſet poſſidere. Exiſtimabat nempe bonus ille Præpoſitus ex viciniore Parochia Peiſſenbergenſi, quam ex Walleshuſana remo-

remotiore, plus commodi atque utilitatis sese capturum. Verum rem aliter se habuisse, Præsulemque enormiter sese decepisse tristis admodum Eventus ad oculum demonstrat. Gregorio interea ad meliorem vitam evocato, neo-electus Erhardus Canoniæ suæ fata miseratus nihil non agit apud præfatum Principem, ut dictam modo Permutationem cassare, totamque rem ad priorem iterum statum reducere dignaretur. Albertus, qui nihil aliud hac Permutatione intendit, quam dilectæ suæ a teneris Pollingæ ex titulo Gratitudinis benefacere, ejusque utilitatem promovere munifice, re penitus inspecta, Precibus supplicantis Erhardi sic annuit, ut non modo Parochiam Walleshusanam, jam permutatam cum Peissenbergensi, in integrum restitueret, sed etiam Peissenbergensem (reservatis duntaxat sibi suisque Serenissimis Successoribus pro Præstatione annua Titulo Advocatiæ, VIII. Saccis Avenæ, & IV. Siliginis) Domino Salvatori in Pollingen, cujus ultra annum, Peste ut supra diximus grassante Ingolstadii, gratiosus inquilinus Cultorque a puero erat, nova Gratia perpetuaque Donatione, motu proprio adjiceret, vel ex hoc *Magnanimi* Cognomento Princeps vere dignissimus. En Litteras Magnanimitatis hujus testes perpetuas!

„ Von Gottes Genaden Wir Albrecht Pfalzgraue bey Rhein, Herzog in Obern
„ vnnd Nidern Bayrn &c. &c. Bekhennen als ainiger Regierennder Fürst für Vnns
„ vnnser Erben vnnd Nachkhumen, offenlich in Khrafft diss Brieues. Nachdem
„ Wir hieuor im verschinen Sechzigisten Jar der wenigern Zal, weilennd dem Er-
„ samen in Gott vnnserm lieben getrewen, Gregorien, Brobste vnnsers Closters Pol-
„ lingen, auch dem Convent da selbs, auf Ir diemietig biten, vnnser Jus Patronat
„ vnnd Lehen der Pfarrn Peysenberg, vmb das Pfarrlehen zu Waleshausen ver-
„ wechslet vnnd eingetauscht haben, vnnd vnns aber seither von yezigem Prelaten
„ zu vermeltem Pollingen, Brobst Erharden, mermals diemietigclich fürgetragen
„ worden, wie solcher obberierter Wechsl vnnserm Closter in vil weg, sonderlichen
„ aber des ansechlichen Zehennts halben, der mit Waleshausen vnnd dem Filial Pe-
„ stenackher vergeben worden, nachtailig vnnd beschwerlich falle. Das wir dem-
„ nach gedachtem Brobst Erhardten, vnnd vnnserm Closter zw sonndern Gnaden,
„ obvermelten Wechsl widerumben aufgehebt, vnnd die Sachen mit der Pfarr Wa-
„ leshausen allerdings in den alten Stanndt gestellt, allso vnnd dergestalt, da yeziger
„ Pfarrer zw Waleshausen Mang Stiglmair mit tod verget, das die Pfarr Walles-
„ hausen, sambt dem Filial Pestenackher widerumb zw vnnserm Closter Pollingen
„ aigenthumblich fallen, demselben zw ewigen Zeiten veraint, vnnd incorporiert
„ sein vnnd beleiben, auch ain Jeder Prelat mit besezung vnnd entsezung derselben
„ hanndlen, thun vnnd fürnemen solle vnnd möge, wie von alter her, vnnd ehe es
„ zw merberiertem Wechsl khumen, der gebrauch gewesen ist, vnnser vnnd vnn-
„ serer Erben halben gennzlich vngeirrt. Doch solle vorgedachter ieziger Pfarrer
„ daselbs, Manng Stiglmair, sein leben lanng alda vnbeschwert beleiben, wie er dann
„ auf den getroffnen Wechsl zu sollicher Pfarren durch den Ordinarium confirmirt
„ worden ist. Wir haben auch verrer, zu erweisung noch merer Gnaden, vnnd
„ damit der Prelat vnnd Convent vmb vnnser zeitlich vnnd ewigs hail andechtig-
„ clich ze biten desto mer gelegenhait bekhumen, das Jus Patronat vnnd Lehen der
„ obermelten Pfarr Peysenberg, so wir gegen dem Pfarrlehen zu Waleshausen ver-
„ wechselt hatten, auch gleichsfals bey vnserm Closter Polling gelassen, der gestalt,
„ das solliches hinfürter zw ewigen Zeiten bey demselben vnnserm Closter auch be-
„ leibe, vnnd die Pfarr von dannen aus mit den Pfarrlichen Rechten versehen, oder
„ sonnsten nach jedens Prelaten willen besezt werde. Verzeichen vnns allso baider
„ mergemelter Pfarrn Waleshausen vnnd Pestenackher Juris Patronatus vnnd Le-
„ henschafften, fü vnns vnnser Erben vnnd Nachkhumen, hiemit gar vnnd gennz-
„ lich, in Khrafft diss Briefs, vnnd übergeben die aus Gnaden obberiertem Brobst
„ Erhardten, dem Convent vnnd iren Nachkhumen, wie das bestendigister form
„ rechtens, vnnd der heyligen Canonen Sazung nach beschehen solle, khan vnnd
„ mag. Doch behalten Wir vnns, vnnsern Erben vnnd Nachkhumen auf der Pfarr
„ Peysenberg ain ewige Vogtei bevor, also, das von dannen, nach absterben des al-
„ ten Pfarrers von Peysenberg, deme sein Leben lanng ain bestimbte Competenz von
„ vnnd aus vnnserm Closter Pollingen gegeben windet, auf vnnsern Chasten zu
„ Lanndsperg järlich acht Schäffl Habern, vnd vier Schäffl Korn, Chastenmass, ge-
„ diennt vnnd geanntworth werden sollen. Aber mit Waleshausen soll es, nach
„ Stiglmairs tödlichem abganng annderst nit, dann wie vor dem getroffnen Wechsl,
„ vnnd als von allter herkhumen, gehalten werden. Das alles zu ewiger Vrkhunt,
„ haben Wir disen Brief mit aigner Hannd vnnderschriben, auch mit vnnserm an-
„ hanngenden Secret-Innsigl bekhrefftigt. Vnnd geben in vnnser Stat München,

„ am tag der heyligen Junckhfrauen Barbaræ, im Jar nach der Geburt Christi tau-
„ sent fünthundert fünf vnnd sechzig.

Quando hæc permutatio facta est, Parochiam Peissenbergensem regebat Joannes Spizwegg, ultimus ex Presbyteris sæcularibus Parochus; cum autem jam esset Senex, reservata sibi Pensione Angariali, sponte cessit Joanni Reismajr primo ex Regularibus ibidem Vicario Anno MDLVIII. ex quo tempore ininterrupta serie a Canonicis Pollinganis hæc regitur, Ottone Truchsessio S. R. E. Cardinale ac Episcopo Augustano cum Monasterio ob primos fructus de dicta Parochia deinceps solvendos transigente: Econtra ad Parochiam Walleshusanam tunc a Principe præsentabatur Magnus Stiglmajr, qui in vim Gratiosæ Dispositionis usque ad Annum MDLXIX, ultimum vitæ ejus, ibidem mansit; post obitum autem ejus successit iterum unus ex Canonicis Pollinganis Paulus Zwickl nomine; & ex hoc tempore Cura nunc dictæ Parochiæ usque in hodiernum diem penes nos iterum exstitit & existit ut prius. Sic nempe Magnanimo huic Principi, quem Patres Concilii Tridentini *Firmissimum Apostolicæ Ecclesiæ Propugnaculum* appellarunt, non sufficiebat adimplesse Justitiam usque ad ultimum Apicem, nisi amore Domini Salvatoris in Pollingen, erga quem a puero addictus erat, novas etiam Gratias adderet.

Anno MDLXX· die XXVI. Januarii fit Erhardus noster Professione jubilæus; cum autem vires corporis semper magis magisque decrescerent, Onus Prælaturæ, quod IX. annis cum laude gessit, Anno MDLXXI. die XXV. Julii sponte dimittit; vitæ vero suæ finem imponit die III. Martii, Anno MDLXXIII. Vir non minus de Republica Litteraria, quam de nostra Canonia optime meritus.

Erhardo ad Clavum sedente sublimatus est ad Celeberrimam S. Nicolai prope Passavium Prælaturam Canonicorum Regularium Ord. S. Aug. Augustinus Arnold (sub Gregorio Prædecessore jam jussu Alberti Principis illuc vocatus) unus ex nostris Canonicis, Vir doctus & pius, qui XIII. annis & amplius, quibus præfuit, sedulus ac diligens Prælatus erat in sua Administratione. Obiisse illum legimus VIII. Idus Septembris, Anno MDLXXVII.

XXXII.

Resignante ultro, & præ senio, Erhardo per ostium legitima vocatione intravit Anno MDLXXI. die XXX. Augusti JACOBUS Schwarz, Diessa ex Senatoria Familia oriundus, postquam novem circiter annos tanquam Decanus Fratribus præfuit. Electioni intererant Joannes Schencking Ottonis S. R. E. Cardinalis ac Episcopi Augustani Vicarius Generalis, Assistentibus Udalrico Diessensi & Urbano Raittenbuchensi Præpositis, una cum Sebastiano Gross de Trockau dicto Pfersfelder Decano ad S. Petrum Monachii, & Ulrico Romung de Seeholzen, tanquam Consiliariis & Commissariis Ducis.

Turrim Parochiali Ecclesiæ contiguam ipse exstrui curavit; minores autem duas Campanas suis expensis adjecerunt Wilhelmus & Ferdinandus Fratres & Duces Bavariæ Anno MDLXXXVIII. Sacras Reliquias plures auro argentoque exornavit splendide, suoque Scuto Gentilitio, duos pisces se invicem bisecantes repræsentante in campo rubro, insignivit. Bibliothecam non quidem auxit, sed in ordinem redegit, ostendens, quid fuisset facturus, nisi debita ingentia, a temporibus Lutheri potissimum causa Religionis contracta expungere debuisset, quod & fecit providus & egregius Oeconomus. Ipso etiam volente imo urgente, Mensa Præpositi, quæ hucusque longis temporibus a Mensa Capituli fuit separata, nunc est unita. Præfuit is utiliter ultra XX. annos, & e vivis excessit die XXIII. Octobris Anno MDLXXXXI.

Sub hoc Præsule Joannes Reismajr, Odratinga Canoniæ nostræ Vico oriundus, Vir probus & doctus, ex Canonico Pollingano & Vicario primo Regulari Parochiæ Peissenbergensis, exauthorato Udalrico, creatur Præpositus in Diessen, ubi magna cum utilitate præfuit annis XV. desiitque vivere IV. Idus Aprilis Anno MDLXXXIX.

XXXIII.

CASPAR Leis, Ottingæ prope Pollingam natus, ex Custode Ecclesiæ electus est in Prælatum Die XXV. Novembris, Anno MDLXXXXI. præsentibus Joanne Hierony-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ronymo Stor de Ostrach sæpe dicti Episcopi Augustani Vicario In Spiritualibus Generali, Davide Andecensi & Hieronymo Wettenhusano Præsulibus, una cum Udalrico Hacker Canonico ad D. V. Monachii, & Sebastiano Preuen in Gasselsperg & Azlburg Cameræ Ducalis Consiliario & Præfecto in Thonaustauff, tanquam Commissariis Ducis.

Anno MDCVII. cæpit novam, destructa veteri, ad Ecclesiam Domini Salvatoris ex quadrato lapide, quem tuphum vocamus, ædificare Turrim; ad prius vitæ quam operi huic & raro & sumptuoso, quod ultra medietatem non promovit, finem imposuit, etsi annos XXV. & ultra, Prælaturæ Dignitatem tenuerit, Rebus humanis exutus die XIII. Februarii, Anno MDCXVI. Synodo Diœcesano sub Henrico Episcopo Augustano Anno MDCX. celebrato interfuit.

Sub hoc Prælato promotus est ad Prælaturam Ordinis nostri celeberrimam in Dietramszell Paulus Hirschauer; Anno MDLXIII. die VI. Septembris Pollingæ professus, optime de illa Canonia meritus, quem Professione & Sacerdotio Jubilæum Anno MDCXXII. die XII. Julii obiisse legimus.

XXXIV.

KILIANUS Westerrieder ex Cellerario, cujus Officio aliquamdiu cum magna utilitate præfuit, electus est *per viam Inspirationis nullo penitus discrepante*, ut habent Acta, Anno MDCXVI. Die VII. Aprilis, Actum hunc ipsa statim Electionis Die ex Commissione Henrici, ex illustri Familia de Knöringen, Episcopi Augustani, loco Vicarii Generalis, confirmante Jacobo Prælato Wettenhusano in Præsentia Commissariorum Ducalium Henrici Anslæi Canonici ad D. V. Monachii simulque Præpositi in Habach, & Alberti Dichtl de Fuesberg & Duzingen Consiliarii Principis & Præfecti in Starenberg, compluriumque vicinorum Prælatorum, Wolfgangi Bernriedensis, Simonis Diessensis tanquam Scrutatorum, uti etiam Michaëlis Andecensis & Gregorii Wessofontani, aliorumque Virorum honoratorum complurium.

Præsul hic, nulli Prædecessorum suorum secundus multa præstitit, quibus laudem ac memoriam apud nos promeritus est immortalem. Claustrum, Dormitorium ac Refectorium sic reparavit, ut novam hæc omnia tunc faciem induisse visa fuerint. Pro decore Domus Dei zelatus est plurimum. Nam Ecclesiam Domini Salvatoris vix non ex toto aliam, eamque ampliorem, augustiorem, ac ornatissimam fecit. Altaria in eadem Ecclesia posuit duodecim una cum IV Organis Musicis, quod non facile in aliis Basilicis reperietur. In Ara Principe miraculosam Crucem Domini Salvatoris statuit, repositis supra ac infra Crucis Brachia Sacris SS. Virginum ac Martyrum Severinæ ac Perpetuæ Corporibus; Aram hanc una cum Ecclesia XII. Kalend. Octobr. Anno MDCXXVIII. consecravit ipse RR. ac Celsissimus S. R. I. Princeps & Episcopus Augustanus Henricus ex illustri Familia de Knöringen, residua vero undecim ejusdem Ecclesiæ Altaria ojusdem Suffraganeus Petrus Wallius Episcopus Adramitanus VI. Idus Maji Anno MDCXXIX. Geminam Confraternitatem instituit, primam S. Crucis pro impetranda felici Morte Anno MDCXXI. a Gregorio XVto Indulgentiis perpetuis donatam, alteram per Reverendos Patres e Familia S. Dominici in honorem SS. Nominis Jesu pro abolendo Blasphemiæ nefando Crimine Anno MDCXXVII. quæ utraque hodiedum floret.

Anno Regiminis VI. Christi vero MDCXXI. detectum est haud procul ab Ecclesia parochiali Hypogæum Conditorium, quale fere Servatoris nostri in Palestina visitur, ex quadrato lapide a Solymipetis reducibus Sæculo XII. in illo loco, ut conjicitur, exstructum, in quo Sæculo VIII. Sanctam Crucem a Thassilone repertam crediderunt. Hac ipsa occasione inventus est lapis rotundus certis Caracteribus, Numeris aut Signis insignitus, adeo tamen obscuris, & maga ex parta abrasis, ut hac in re expertissimi haud aliquid inde divinare potuerint, ceu ex mutuis Raderi, celebris tunc temporis Jesuitæ, aliorumque cum Kiliano Litteris patet. Cæterum hunc ipsum locum Religiosissimus Antistes nobiliorem ac illustriorem reddidit Sacello venustissimo in Formam Crucis cum tribus Altaribus desuper exstructo, quod in honorem S. Caroli Borromæi consecrari fecit per Sebastianum Miller Episcopum Adramytanum ac Suffraganeum Augustanum die XXV. Novembris Anno MDCXXXI.

Post divini Cultus augmentum non minori Sollicitudine vigilavit pro Regularis Disciplinæ incremento; dum pro eadem conservanda, veteribus non nihil repurgatis, nova condidit Statuta, ab Henrico Episcopo Augustano confirmata die XIV. Aprilis Anno MCCXXI. Ut Canonici sui semper bene occuparentur, ac in omni Eruditionis genere tam Sacræ quam profanæ crescerent, idoneosque Pastores Ovibus sibi concreditis ipse præficeret, laboravit plurimum. Hunc in Finem Canonicos aluit in Universitatibus, maxime Anglipolitana, ubi & ipse Philosophica & Theologica Studia una cum Jure absolvit, studiorum causa complures; Bibliothecam vero magno Librorum Selectissimorum Numero locupletavit. Licentiam ædificandi Monasteriolum seu Residentiam pro IV. Religiosis Canonicis in Forsterried, ut hac via Cultus Thavmaturgæ Crucis ibidem ampliora sumere posset incrementa, a Serenissimo Bavariæ Duce Maximiliano I. obtinuit Anno MDCXXII.

Ast hæc aliaque plura pro Dei suique Collegii honore meditantem præpedivit Mars & Furor Suecicus Bavariæ incumbens, cui cum suis cedere, & inter Tyrolenses Alpes aliquamdiu latere coactus fuit Anno MDCXXXII. & sequenti; dum interea hostis ingentia Monasterio damna intulit, Victualia omnia, Pecora, ac Utensilia quæque, imo ipsa ornamenta Ecclesiastica diripiendo, nec non Villam Gossenhoven, aliaque Prædia complura in cineres redigendo. Præter hæc hosti in prædam cesserunt Lipsanothecæ aliquot, aliaque ex argento confecta vasa tam sacra quam profana ad tria florenorum millia taxata, in obscuro loco recondita, sed hosti proditione aperta. Insuper, ne flamma Monasterio Ecclesiæque ingentibus Sumptibus vix exstructæ injiceretur, malum hoc deprecari necesse fuit, soluto Augustæ Vindelicorum Gubernatori Suecico Benedicto Oxenstirn ingenti Lytro. Redux tandem ex fuga Præsul, cum devastationem spoliationemque sui Collegii coram cerneret, haud diu vivus superstitit, Calamitatibus, quibus obrutus fuit, mortem accelerantibus, quam piissime oppetiit V. Aprilis Anno MDCXXXIII. sepultus inter Sacristam & Sacellum B. V. M. de Achberg ex post nuncupatæ.

Præsidente Kiliano Joannes Chrysostomus Sutor ex Canonico Pollingæ professo, tunc Decanatus Munere apud nos functo, natus Pollinganus, fit Prælatus & Archi-Diaconus Raittenbuchensis die XXII. Decembris Anno MDCXIX. qua Dignitate post VII. annos libere abdicata elegit potius in humili salvari, quam in alto periclitari, annis exinde XXX. in Superiori Peissenberga ad B. V. Mariam prudentis ac præfervidi Confessarii nec non Ecclesiastis Munere functus, Octogenario major, bis Jubilæus, die XIII. Januarii Anno MDCLXVI. Deo animam reddidit, sepultus Raittenbuchii in Sacello Veteri; ubi etiam egregium Ingenii sui Partum, Librum scilicet Sacra Ascesi plenum, reliquit. Alius autem Canonicus Regularis, Melchior Faber nomine, tunc temporis, quando Sueci in Bavariam irruebant, Vicarius & Pastor in Peissenberg, cum nollet oves sibi commissas instar Mercenarii deserere, misere in ipsis ædibus parochialibus occisus est a Sueco Milite die XXXI. Maji Anno MDCXXXII. Cooperatore ejus Gerhoho Mayr, similiter Canonico Regulari, fuga in Styriam, ubi mortuus, vix elapso.

XXXV.

HARTMANNUS Koch, post absoluta Anglipoli studia ætate adhuc juvenis ad varia Officia applicatus, sed moribus maturus & canus, & jam Sub-Decanus in præsenti rerum statu, ubi Mars Suecicus omnia devoraverat, Fratrum Calculo vix non unanimi, duobus duntaxat discrepantibus, omnium dignissimus censebatur KILIANI Successor. Electio ejus incidit in diem VII. Maji Anni MDCXXXIII. ut habent Acta, præsentibus ex parte Episcopi Georgio Krausio SS. Th. D. ad hunc Actum specialiter deputato, ejusdemque Episcopi Sacellano ac Consiliario, ex parte autem Electoris Bavariæ Joanne Adolpho Dichtl de Duzingen, ejusdem pariter Consiliario ac Præfecto in Starenberg, una cum duobus Præsulibus tanquam Scrutatoribus Othmaro Gebolzrieder Abbate in Ettal, & Michaële Fischer Prælato in Raittenbuch.

Verum Hartmannus noster Sarcinam, quam cum Prælaturæ Dignitate in se suscepit, ultra annum cum dimidio haud tulit, lue pestifera, quam Miles Burgundicus viciniæ nostræ, ut putabatur, intulerat, una cum aliquot e suis Canonicis, qui contagiosis magna cum charitate assistebant, quam citissime, & hora, qua non putabat, e medio sublatus, & in parochiali Ecclesia absque omni Pompa terræ mandatus Anno MDCXXXIV. die XXVIII. Octobris, ætatis XXXIV. Relictis duntaxat XXIV. Hore-

florenis, Debitis autem passivis, quæ ob irruptionem Sueci Militis Kilianus jam fecerat, & ipse adhuc augere coactus fuerat, valde magnis.

XXXVI.

Viduata per mortem HARTMANNI, peste tam subito erepti, Canonia, diu deliberatum erat, ubinam futuri Prælati Electio in tam delicatis temporis circumstantiis foret instituenda; jamque Peissenberga, jam etiam Schongavium pro loco Electionis destinabantur; tandem tamen, cum sanior jam aura in Agro Pollingano redire videretur, in loco ipso Pollingæ electus est SIGISMUNDUS Pschorn, non paucis ex Electoribus absentibus & suffragia sua per Schedas submittentibus. Quinam autem Præsides aut Commissarii aut Scrutatores Prælati huic Electioni interfuerint, nos adhucdum latet: id solum scimus Electionem, cui aliqui Commissarii Electorales intererant, habitam fuisse Pollingæ die XXVII. Novembris Anno MDCXXXIV. quam Sallerus noster in suo Libello *Heiliger Schatz von Pollingen &c.* nescio, quo errore seductus ultra diem VII. Maji, quem Hartmanni emortualem credidit, sequentis anni, attamen contra fidem omnium Documentorum, extendit.

Sigismundus vix electus, ut haberet, quo suos relictis sibi a demortuo Præsule tantum XXIV. ut diximus, florenis in summa rerum omnium penuria aleret, non solum Prædia Opima Nebel, Schellenberg, Forcha &c. die XV. Januarii Anno MDCXXXV. vendere, sed etiam, ut Electori ac Duci suo pro necessario Patriæ Defensione contribuere posset, paulo post totam fere Suppellectilem Sacram, in specie duas Statuas argenteas Christi Domini & B. V. Mariæ, item alias duas S. Augustini & S. Caroli Borromæi una cum Candelabris, aliisque Sacris Vasis, quæ adhuc hostium manus effugerunt, confringere coactus fuit. Huic malo accessit aliud, Canoniæ nostræ non minus grave, adversa scilicet Præsulis nostri valetudo, & vix non perpetua ejus infirmitas; & quamvis ætate adhuc floridus, viribusque robustus videretur, brevi tamen ob frequentem Thermarum usum, qui quotannis ex Consilio Medici repetebatur, satque caro steterat pretio, adeo debilitatus est, ut jam vix ossibus hæreret.

Præfuit is IX. annis cum dimidio, lenta morte confectus; cum enim die XII. Martii Anno MDCXLIII. Monachium abiret, recuperandæ Sanitatis Gratia, de die in diem pejus se ibi habere cæpit, donec tandem die XII. Maji ab hac infirmitate solutus, sacroque Viatico munitus ad cœlestia, ut speramus, Gaudia transierit. Obiit autem Monachii in ædibus Ferdinandi Pirchingeri nobilis Senatoris & Pharmacevtæ celeberrimi, Fautoris nostri optimi. Demortui Cadaver Pollingam translatum ante Aram B. V. Mariæ in Cœlos assumptæ, sepulturæ traditum est. Sigismundus noster Weilhemio oriundus erat; amabatque Sales & Jocos honestos, quibus amarissimas etias horas sibi dulcorare atque condire sciebat.

XXXVII.

Antherus Azwanger, Störzinga in Tyroli oriundus, Nobilis Provincialis, quondam comprofessus, nunc Successor SIGISMUNDI, inter tumultus Belli Suecici pacifica Electione promotus est ad Prælaturam in Festo decem Millium Martyrum nempe Die XXII. Junii Anno MDCXLIII. In hunc non tam Dignitas Officii, quam malorum ac calamitatum omnium congeries translata est, quibuscum luctari debuit, quousque tandem post tricennale Bellum Germaniæ Anno MDCXLVIII. Pax optata rediit. Quæ & quanta autem in repetita Irruptione Militis Suecici & Fœderatorum Anno MDCXLVI. ubi pleraque ferme Prædia aut exusta aut spoliata legimus, sustinuerit, cum brevibus dicere verbis non possimus, hic transimus.

Dehinc autem, nempe a tempore Pacis redditæ, bonus ac providus Pastor nihil omisit, quo damna a Sueco Milite potissimum illata resarciret; quod adeo feliciter præstitit, ut præter rem domesticam restitutam, villasque Monasterii de novo ædificatas, Grandem Hierothecam ex auro argentoque affabre factam ac Progenitores Christi ex Jessæa Stirpe descendentes repræsentantem, perpetuum administrationis laudabilissimæ ac singularis Devotionis Momumentum inter Sacra Ecclesiæ Cimelia reliquerit, multaque Debita deleverit. Senio tandem viribusque fractus Dignitate sponte se abdicavit ipso Die Exaltationis S. Crucis Anno MDCLXIX. altero mox anno XIV. Januarii placida morte extinctus, & ante Aram S. P. Augustini sepultus. Præfuit ultra annos XXVI. austerus sibi aliisque, quique suos magis Imperio quam

charitate, attamen cum discretione regebat. Magna quoque Gratia pollebat apud Mariam Annam Ducissam Bavariæ Maximiliani I. Electoris relictam Viduam, quæ & ornamenta ac Vestes Sacras pro Missa Solemni ex aureis, argenteis ac holosericis filis acu pictas; quas propriis manibus cum aliis de Gynæceo suo confecerat, Domino Salvatori in Pollingen dono dedit, quibus postea Ferdinandus Maria Elector ac Dux Bavariæ sex Candelabra argentea addidit.

Anthero Res Pollinganas administrante Joannes Fridericus Morhard de Offenwang in Romeck, Testamento III. Maji Anno MDCLXIII. confecto, Domino Salvatori in Pollingen legavit Castrum seu Arcem suam nobilem Romeck, una tantum hora Pollingana distantem, una cum omnibus Prædiis, Molendinis, Tabernis, Censibus, Redditibus, Decimis, hominibus, Jurisdictionis fructibus, & universis pertinentiis mobilibus & immobilibus, feudalibus & allodialibus ad eandem Arcem pertinentibus, certis tamen conditionibus adjectis, 1mo, ut prædictum Castrum deinceps nunquam alienetur, sed perpetuo incorporatum Monasterio maneat. 2do, ut Canonici singulis septimanis tria Sacra legant ad intentionem ab eodem in vivis factam. 3tio, ut Lumen perpetuum in Ecclesia parochiali Hugolving per eosdem foveatur. 4to, ut Eleemosyna in carne & pane juxta quantitatem præscriptam in ejusdem Anniversario singulis annis in pauperes, post fusas in Arce determinatas alta voce preces, distribuatur. Obiit prædictus nobilis Testator ac Fundator Die XVII. Novembris Anno MDCLXVIII. sepultus in Sacello S. Sebastiani M. per suos antecessores Ecclesiæ in Hugolving annexo; in cujus Sancti Honorem prænominatus Fundator An. MDCLXII. Confraternitatem ibidem instituit, quam liberaliter ab eo fundatam, & ab Alexandro VII. ejusque Successoribus Indulgentiis decoratam Episcopus Augustanus approbavit. Protectio Confraternitatis perpetua est penes Prælatum Canoniæ Pollingensis, tanquam Dominum Arcis Romeck.

Ad perpetuam supradictæ Fundationis ac Donationis Memoriam conservandam marmoreo lapidi in Ecclesia Pollingana ad latus Epistolæ prope Altare Venerabilis Sacramenti posito sequentia incisa leguntur:

✝

Omnia in Deo

Nobilis Vir Joan. Frid. Morhard ab Offenwang in Romegg ultimus suæ Familiæ dedit per Dei Gratiam Ecclesiæ Pollingensi in Fundationem perpetuam Castrum Romegg cum agris, Decimis, Subditis & Pertinentiis pro tribus Sacris (septimanis singulis legendis) Eleemosynaque certa panis & carnis annuatim distribuenda, lumineque perpetuo coram Venerabili in Hugolsing conservando, uti ex Fundatione III. May Anno MDCLXIII. Monasterio data patet. Obiit Anno MDCLXVIII. Die XVIIII. Novembris. Tu Viator Vale, vive sequere.

XXXVIII.

Resignante sponte ANTHERO, cujus Resignationis Instrumentum adhuc superest, CLAUDIUS Planck, spectata Monachii ortus Familia post absoluta Dillingæ studia severiora, annosque non paucos in Parochiis Walleshusana, Peissenbergensi, & Forsterriedensi magno animarum Fructu consumptos, Præpositus renuntiatur VII. Die Octobris Anno MDCLXIX. a Prudentia, Comitate morum, Benignitate in suos ac exteros laudem promeritus semper singularem. Ferventissimus is Religiosæ Disciplinæ exstitit Amator, suorumque Canonicorum togas ex albis deinceps nigras esse voluit, quod & in aliis per Augustanam Diœcesin Canonicorum Collegiis observari cæpit: facundus cæteroquin Verbi divini Præco, etiam in Dignitate constitutus, non intermisit frequentius e suggestu ad Populum dicere. Sacras Reliquias Hosti acatholico provide ab Antecessoribus subtractas, suoque hucusque Ornatu destitutas magnis sumptibus Decori ac Venerationi pristinæ magna ex parte restituit. Statuæ B. V. Mariæ (quam Justina Töpslin Monacensis Anno MDCLVIII. fieri curavit, & ad Sacellum in Achperg tunc noviter erectum, ac magno eo peregrinantium numero famosum, sed aliorum contrariis molitionibus denuo eversum destinaverat) propriam Capellam, Ecclesiæ Domini Salvatoris in Pollingen contiguam, in eaque perpulchrum Altare apparavit; ubi Deipara Gratiarum Mater, plurimis benefica, magna devotione colitur.

Villam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Villam insuper Rottsee de novo construxit. Pro VIII. Urnis vini, hactenus ex certis Prædiis ac vineis apud Oppidum Clusam levatis, emit Anno MDCLXXVIII. duas Vineas in Ober- & Unter-Lana in Superiori Mais sitas. Anno denique Regiminis XII. diris calculi doloribus confectus vivere desiit die XVI. Januarii Anno MDCLXXXII. omnibus, qui noverant, de Jactura tam amabilis Præsulis acerbe dolentibus. Exanime Cadaver jacet in medio templi prope Clathrum, quod partem Ecclesiæ anteriorem a posteriore distinguit.

XXXIX.

VALERIUS Paudrexl Peissenbergensis post absoluta Anglipoli studia Sacratiora præclarum ac fervidum animarum Pastorem egit annis XIV. ad S. Crucem in Forsterried; exinde ad Monasterii Regimen per Canonicam Electionem assumptus, clara Antecessorum suorum pressit vestigia. Electus is est per viam Scrutinii Anno MDCLXXXII. Die XVI. Februarii, Præsidente Francisco Ziegler Joannis Christophori ex Illustrissima Familia de Freyberg Episcopi Augustani Vicario Generali, præsentibus quoque, tanquam Scrutatoribus, Renato Diessensi & Ottone Bernriedensi Præsulibus; ex Commissione autem Serenissimi Electoris huic Actui Solemni intererant Joannes Jacobus Thalman de Nidernfels ad D. Virginem Monachii Decanus, & J. C. Oswald J. U. Doctor.

Vienna anno insequente obsessa a Turcis, in ipso statim Regiminis sui ingressu dura admodum Fata expertus est, contribuendo cum aliis pro conservanda Religione Catholica, quod & libenter fecit, cum sancte ac fideliter sciebat expensum, quidquid ad hunc finem fuerat impensum, etsi id sine novis Debitis non fuerit factum.

Hic primus fuit ex Præsulibus Pollinganis, qui ab Innocentio XI. Summo Pontifice, datis prius ab Episcopo Augustano Joanne Christophoro, singulari Canoniæ nostræ Fautore, commendatitiis Litteris, Usum Mitræ ac Baculi præter alia Pontificalia Insignia, favoresque Apostolicos accepit; etsi ægre, ac non nisi amicorum precibus devictus Solemnem postmodum Inaugurationem, ac Benedictionem ipsam admiserit Anno MDCXC. Die XVI. Aprilis ab Episcopo Dioclensi Eustachio Egolpho a Westernach, Episcopi Augustani in Episcopalibus Suffraganeo, assistentibus sibi Præsulibus Infulatis Felice ad S. Crucem Augustæ Canonicorum Regularium Prælato, & Quirino Abbate in Monte Sancto Andex, aliisque vicinis Prælatis compluribus. Operæ pretium videtur, ipsam Bullam Pontificiam hic subjicere:

Innocentius Servus Servorum Dei ad perpetuam Rei Memoriam. In Apostolicæ Dignitatis solio, & Potestatis plenitudine, Summa Redemptoris nostri Clementia meritis licet imparibus constituti ad ea libenter intendimus, per quæ provisionis nostræ auspiciis Monasteria insignia, eorumque Abbates seu Præpositi eis pro tempore Præsidentes majoribus semper honorum, & dignitatum prærogativis extolli, & decorari valeant; Sane pro parte dilecti Filii Valerii Baudrexel moderni Præpositi Monasterii S. Crucis, Ordinis S. Augustini Canonicorum Regularium loci Pollingensis in Bavaria, Augustanæ Diœcesis, Provinciæ Moguntinæ, Nobis nuper exhibita petitio continebat; Quod cum in dicto loco, quod amplum, valdeque celebre, ac inter alia Monasteria illarum partium maxime insigne exstitit Monasterium S. Crucis præfatum, per Præpositum Abbatem nuncupatum regi, & gubernari solitum, a novem jam Sæculis institutum reperiatur, cujus ipse Valerius modernus Præpositus jam dudum suscepto dicti Ordinis habitu, magna cum laude Monasterii S. Crucis hujusmodi Canonicorum Regularium, qui in illo viginti sex boni, litterarum periti, & exemplares Sacerdotes, cum duobus Novitiis, & duobus aliis Laicis nunc reperiuntur, Regimen hucusque supportavit, in eoque, sub dicti Valerii Regimine & Gubernio, Religiosa Disciplina, Doctrina, & Observantia Regularis ita vigeat insignita, & floreat, ut pauca similia Monasteria, quæ tam in spiritualibus, quam temporalibus Deo conservante emineant, reperiantur; dictum vero Monasterium S. Crucis nulla speciali prærogativa gaudeat, plurimum tamen decori, venustati, ac Dignitati Ordinis & Monasterii S. Crucis hujusmodi conveniat, ut in aliquo a Nobis & Sede Apostolica condecorari mereatur; Quare pro parte dicti Valerii Nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus dicti Monasterii S. Crucis Decori, divinique Cultus incremento consulere de Benignitate Apostolica dignaremur: Nos igitur, qui Monasteriorum, aliorumque Ecclesiasticorum locorum, & Abbatum, seu Præpositorum illis Præsidentium, decorem & venustatem summopere exoptamus, eundem Valerium, ejusque Successores dicti Monasterii S. Crucis pro tempore Præpositos, specialis Gratiæ favore prosequi volentes,

lentes, ipsumque Valerium a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, Censuris, & pœnis a Jure, vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, ex voto Congregationis Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium super Ritibus Ecclesiasticis Præpositorum ipsi Valerio, ut ex nunc, & deinceps perpetuis futuris temporibus, tam ipse Valerius, quam pro tempore futuri dicti Monasterii S. Crucis Præpositi Mitra, Annulo, & Baculo Pastoralibus, ac aliis Pontificalibus Insigniis uti, nec non in prædicto, ac quibuscunque aliis Monasteriis, Prioratibus, locis, & Ecclesiis ab eo dependentibus, ac ejusdem Monasterii S. Crucis, & illius pro tempore existenti Præposito subjectis, in quibus ipse Præpositus pro tempore existens, in Pontificalibus celebrabit, Benedictionem Solemnem post Missam, Vesperarum, & Matutinarum, ac aliorum Divinorum Officiorum Solemnia supra populum inibi existentem, dummodo ibidem aliquis Antistes, seu Sedis præfatæ Legatus præsens non fuerit, vel si præsens sit, ejus ad id expressus accedat assensus, elargiri, ac Cruces, Imagines, Calices, Campanas, Vasa, Tabernacula pro conservatione Sanctissimi Sacramenti Evcharistiæ, & Reliquiarum Sanctorum confecta, nec non Altaria, Corporalia, Vestimenta etiam Sacerdotalia, & alia Paramenta, & Ornamenta Ecclesiastica quæcunque, in quibus Sacri Olei, vel Chrismatis Unctio non requiritur, pro præfato, præfatique Monasterii S. Crucis, & aliorum illi subjectorum Monasteriorum, Prioratuum, & locorum a dicto Monasterio S. Crucis dependentium usu tantum cum Solemnitatibus solitis, & Ceremoniis juxta Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Ritum, morem & consuetudinem benedicere, Monasteriorumque, Prioratuum, & locorum hujusmodi Ecclesias, ac Cæmeteria, quæ Sanguinis, seu Seminis humani effusione pollui contigerit, Aqua tamen prius per aliquem Catholicum Antistitem, Gratiam & Communionem Sedis Apostolicæ habentem, ut moris est, benedicta reconciliare libere & licite valeat Apostolica Auctoritate de Consensu Venerabilis Fratris nostri Episcopi Augustani Provinciæ Moguntinæ, tenore præsentium concedimus, & perpetuo indulgemus, plenamque, liberam, & omnimodam facultatem, & Auctoritatem desuper impartimur, decernentes easdem præsentes semper & perpetuo validas, & efficaces fore, & esse, ac sub quibusvis similium & dissimilium Gratiarum revocationibus, suspensionibus, aut aliis contrariis dispositionibus minime comprehendi, sed semper ab illis excipi, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum Statum restitutas, repositas, ac plenarie reintegratas, ac denuo etiam sub quacunque posteriori Data quomodocunque eligenda concessas esse, & fore, sicque per quoscunque Judices Ordinarios vel delegatos quavis Auctoritate fungentes judicari, & definiri debere, irritum quoque & inane, quidquid secus super his a quoquam quavis Auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari: non obstantibus quibuscunque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac dicti Monasterii S. Crucis, & Ordinis hujusmodi etiam Juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, & Consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscunque; Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Absolutionis, Concessionis, Indulti, impartitionis, & Decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire; Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo sexcentesimo octuagesimo, tertio decimo Kl. Januarii, Pontificatus nostri Anno tertio decimo.

Ut præsens Apostolicum Indultum a Sua Sanctitate Reverendiss. D. Ordinarii præhabito, & in Romana Curia producto consensu demississime impetratum ad suum effectum deduci possit, harum per tenorem conceditur.

Ex Officio Vicariatus Augustæ die 26. Martii 1689.

Franciscus Ziegler Vicarius Generalis.

(L. S.)

Ambrosius Appell Sigillifer.

Non

Non possumus hic, neque debemus silentio præterire insignem Benefactorem nostrum, perillustrem scilicet Comitem Jacobum Antonium de Cesana & Colle in Schönpühl, Præfectum electoralem Weilhemii, qui primus fere Motor exstitit Canonicis Pollinganis, ut pro impetranda Mytra aliisque Pontificalibus Ornamentis Antistitis sui Augustam, Romamque supplicarent. Quemadmodum enim is, tanquam devotissimus Thavmaturgæ Crucis Cultor, Dominum Salvatorem in Pollingen, durante vita sua, tenerrima semper dilectione complexus erat, ita & in morte hujus memor, ut ejus promoveret honorem, VI. Aprilis Anno MDCLXXXVIII. mille ac quingentos florenos pro Ove Paschali, ut scribit testator, ea conditione Monasterio nostro legat, ut pro quingentis florenis Lampas argentea, scuto ejus gentilitio insignata, conficiatur, in eaque Lumen perpetuum anta Aram S. Crucis conservetur, residui autem mille floreni serviant pro expensis ad comparandam Mytram, Pedumque Pastorale necessariis, quod & factum est.

Præfuit autem Valerius utiliter & laudabiliter annis fere XIX. magnoque suorum luctu e vivis ereptus est Die XX. Januarii Anno MDCCI sepulturamque accepit Sacristiam inter & Sacellum B. V. Mariæ de Achberg dictæ, tactus Apoplexia Monachii, dum illuc ad publicas Nundinas Negotiorum causa abiret; rediit tamen adhuc Domum, sed jam factus elinquis, brevi post pie in Domino obiit. Præter alia ædificia, quæ reparavit, Domum œconomicam cum stabulis, duo itidem Sacella, unum in Villa Gossenhoven Anno MDCLXXXIX. alterum in Villa Harrsee Anno MDCXCI. e fundamento nova excitavit. Scientias & bonas Artes promovit plurimum, suosque Canonicos in variis Academiis aluit non modicis expensis, quos inter ad Magisterium in Disciplinis Philosophicis complures, in Theologicis autem Scientiis duo, nempe Albertus Oswald, & Philippus Saller, de quibus inferius plura, ad publicum Doctoratus Gradum Dillingæ, ipso sic volente, promoti sunt. Scientias quoque Mathematicas, Linguasque peregrinas, quarum & ipse admodum gnarus erat, Pollingam introduxit totis viribus; eminuere in his præcipue Prosper Pichlerus Monacensis, & Dominicus de Bartholamedis Oenipontanus, ambo tam in Theoria quam in praxi insignes Mathematici. Parochias insuper nobis incorporatas semper providit optimis Pastoribus Scientia & Pietate clarissimis; ac nihil demum omisit, quo Gloriam Domini Salvatoris, Salutemque suorum Canonicorum posset promovere, ceu ipsius *Exhortationes Capitulares*, quas statis vicibus habuit, adhuc testantur. Thesaurum SS. Reliquiarum, Cultumque Sanctorum insigniter etiam auxit; a Flavio Chisio S. R. E. Cardinale & Episcopo Portuensi obtinuit Corpus S. Constantii M. Anno MDCLXXXVIII. Die XXIX. Decembris, ex Cæmeterio S. Marcelli M. a Casparo de Carpineo S. R. E. Cardinale, & in Urbe Vicario Generali Corpus S. Victorini M. anno eodem, Die XI. Decembris ex Cæmeterio S. Pontiani. à F. Josepho Eusanio Aquilano Ord. Eremitarum S. Augustini Episcopo Porphyriensi, & Sacrarii Apostolici Præfecto Corpus S. Benigni M. Anno MDCXC. die IX. Octobris ex Cæmeterio Callepodii una cum Capite S. Bonifacii M. Anno MDCLXXXVIII. Die XVI. Decembris extractum. Sub hoc Præsule Joannes Udalricus Fill a Windach L. B. de Cammerberg, utpote Valerio nostro addictissimus, Arcam, in qua veneranda Ossa S. Antheri P. M. jam dudum ab hac Illustri Familia huc donata, excepto tamen Capite, Religioso Cultu hic asservantur, argento splendide exornari curavit, addita per ejusdem Conjugem Mariam Reginam, natam Pergerin, ac Baronissam de Emslieb, prædicti S. Martyris argentea Statua, in cujus Basi asservatur Sanguis sæpe dicti Martyris Vasculo vitreo inclusus.

XL.

ALBERTUS Oswald, Fridbergæ Oppido prope Augustam Vindelicorum oriundus, SS. Theologiæ Doctor, ex Decano, tertio, ut ipse nos *in suis Ephemeridibus* docet, scrutinio Canonice eligitur in Prælatum Anno MDCCI. Die XXVIII. Februarii. Præses hujus Electionis Canonicæ erat Joannes Casimirus Röls Augustæ Vicarius Generalis SS. Theologiæ Doctor, & Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, Assistentibus Andrea Diessensi, & Joanne Bernriedensi Præpositis. Deputati a Serenissimo Bavariæ Duce, & Electore Maximiliano II. Commissarii erant Joannes Ertl Consiliarius & Canonicus ad D. V. Monachii, & Joannes Fridericus de Machausen cum Secretario Schiltelio. Mytra Baculoque Pastorali insignitus fuit Albertus Pollingæ eodem adhuc anno Die XI. Septembris ab Episcopo Dioclensi Eustachio Egolpho a Westernach Suffraganeo Augustano, assistentibus Felice ad S. Crucem, & Leopoldo ad S. Georgium Augustæ Mytratis Præsulibus, multisque aliis vicinis Prælatis Actum hunc sua Præ-

ſentia concelebrantibus. Ex quo tempore Albertus ad Regimen evectus eſt, nihil is per XLIII. & amplius annos, quibus præfuit, neglexit, quo Anteceſſorum merita aut exæquaret, aut ſuperaret, licet in ea inciderit tempora, quæ aut bellicis tumultibus inquieta, aut aliis ſiniſtris caſibus aſpera ſpem fere omnem abſtulerant, magni aliquid pro Dei Ordinisque honore ac Collegii tum ſpirituali tum temporali incremento moliendi.

Anno ſiquidem MDCCIII. ac inſequente, Cæſareo Milite tum Bavariæ ſumme infeſto, ob continuas graviſſimasque Exactiones, non ſolum quidquid Pecuniarum ſupererat, ſacrificare, ſed etiam magna Debita contrahere neceſſe fuit. Dominico de Bartholamedis tunc temporis Decano primo ad Fauces Julias dein Ernbergam abducto, ubi præ fame & pediculis vix non mori neceſſe erat, grandi Lytro libertas emenda fuit a Gubernatore illius loci, *a Coppenhagen*, dicto. Incolentis Militis auſus nefandos ac Sacrilegos, quando ſecunda jam vice e Tyroli in Bavariam irruperat, ſilentio tegimus; id tamen celandum minime eſt, quod præter alia Damna Monaſterio illata CXXXVIII. plauſtra, præda ex eodem facta, ſecum abduxerit.

Dum autem hæc facta ſunt, etiam Dominus Salvator in Pollingen Monachium tanquam ad locum Aſyli ex ſua antiqua Sede migrare debuit, ne una cum aliis rebus Sacris Crux Sancta ab hoſte aut profanetur, aut pereat. Vix autem hæc menſe Julio Anno MDCCIII. Monachii advenerat, ac in Capella domeſtica Illuſtriſſimi Domini Baronis de Cammerberg Domini Joannis Udalrici Fill ab & in Windach &c. Eximii noſtri Benefactoris aliquot diebus requieverat, translata ea ob multitudinem accurrentium ad Templum Patrum Eremitarum Ord. S. Auguſtini, ibique in Altari, ut vocant, *Piſtorum* maximo tum incolarum tum aliorum, qui hoc Belli tempore Monachium confugerant, concurſu, publico Cultui expoſita, usque ad menſem Aprilem ſequentis anni manſerat; quo tempore, cum aliqua ſaltem tranquillitas rediiſſe videretur, Albertus ante omnia Arcam Domini iterum reduxit Domum. Priusquam autem Solemnis hæc Translatio fieret, inſtituta eſt Monachii apud RR. Patres Auguſtinianos trium Dierum publica Comprecatio; ſingulis diebus habebatur Officium Solemne cum Concione; tertium ipſe Albertus noſter celebravit in Pontificalibus; quo finito ingens numerus tum Cleri tum Populi SS. Theſaurum ad Portam Neuhuſanam & ultra, nonnulli etiam Pollingam usque, ſumma cum devotione comitati ſunt. In Reditu autem Crux Sancta ab omnibus Vicis & Pagis, ubi tranſierat, maxime vero a vicinis Weilheimenſibus (in quorum parochiali Eccleſia Die XXIII. Aprilis pernoctavit) maxima veneratione excepta eſt. Die ſequente Pollingam, tota Vicinia accurrente, ſumma cum devotione & Pompa translata, Canonicis Pollinganis una cum ſuo Infulato Capite, & ingenti hominum ex omnibus noſtris Parochiis accitorum multitudine, cum Vexillis & ferculis, ad mediam fere diſtantiam in Agro, ut vocant, Pollingano obviam procedentibus, Arcamque Domini ſuis humeris in Requiem ſuam antiquam reducentibus. Quale tunc Gaudium tota Vicinitas Religioſa ac Politica ex Reditu Domini Salvatoris hauſerit, qualeque Solatium inde perceperit, ſolus Scrutator Cordium Deus ſcit, calamus exprimere neſcit. Dicto eodem tunc die Hymno Ambroſiano, Officioque divino in Pontificalibus Ceremoniis peracto, ingens Hoſpitum numerus ad menſam laute ac honorifice exceptus eſt.

Reducto ſic Domino Salaatore rediiſſe etiam Pollingam videbatur Benedictio ſuperna; & quamvis hoſtis Auſtriacus anno præterito die XVI. Julii ultra XXX. Domos Pollingæ, complures adhuc Peiſſenbergæ una cum Curia Parochiali in cineres redegerit; brevi tamen tempore omnia hæc exuſta Domicilia in illuſtriori forma reſurrexerunt, conatum Præſulis noſtri benedicente manifeſta Manu Dei. Cum autem non multo poſt, die videlicet XV. Maji Cæſariani inopinato Monachium occupaſſent, novæque Exactiones fierent, novus iterum timor adhuc trepidantes invaſit, non ejiciendus ex animis jam dejectis, donec res Bavaræ, præſtito prius a Statibus (quos inter & noſter Præſul aderat) die III. Julii Fidelitatis Juramento, ſereniorem ſub Adminiſtratione Cæſarea induerint faciem. Et licet Exactionum nullus adhuc eſſet finis, non ſemel tamen teſtatus eſt Albertus noſter, Bavariam ſub Adminiſtratione Cæſarea optime fuiſſe gubernatam; id quod non niſi optimo Principi Maximiliano Carolo de Löwenſtein tanquam ſupremo Adminiſtratori, ejusque in Cameralibus adjuncto Comiti de Seau in acceptis referendum eſſe dicebat & ſcribebat.

Certe Dominus Salvator in Pollingen non una id ipſum vice expertus eſt. Cum Anno MDCCXI. fulmen de Cœlo pridie poſt Feſtum S. Auguſtini, quo ipſo die Comes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mes Lambergius cum illuſtriſſima ſua Familia ac aliis hoſpitibus vicinis Feſtum S. Patris nobiſcum celebrantibus, paulo ante abierat, horrea ſub Cœna incenderet, ac vorax flamma intra unius alteriusve horæ ſpatium frumentum fœnumque abſumeret, ædificiis œconomicis, ſtabulisque fere omnibus per quadrum exuſtis, primus fuit Princeps Löwenſteinius, qui (memor adhuc illius Piſciculi, quem octoginta Pondo habentem, & in vicinio Lacu noſtro prope S. Jacobi Eccleſiam, *Ottelenſee* dicto, a piſcatoribus noſtris captum An. MDCCVII. die XXII. Decembris, ante IV fere annos ab Alberto noſtro dono receperat) non ſolum Præſulem noſtrum in ſua afflictione ſolatus, ad omnia, quibus is opus jam haberet, liberaliter conferenda ultro ſe obtulit, ſed &, quæ promiſerat, ingenue fecit, & ultra. Cum Anno MDCCXII. die XIII. Novembris Fatis decederet Maria Polyxena Principiſſa prædicti Bavariæ Adminiſtratoris de Löwenſtein Conjux, nata Comitiſſa Khuen de Belaſy & Lichtenberg, noſter iterum Albertus Diem Depoſitionis Primum, Septimum ac Trigeſimum ſub Inſula Monachii celebrare ab Illuſtriſſimo Viduo juſſus eſt; qua occaſione novis rurſus Gratiis repletus Pollingam rediit. Hinc factum eſt, ut non tantum exuſta ædificia breve inter tempus reparare, ſed etiam rem domeſticam in florentem iterum ſtatum potuerit reducere.

Exſpectationem vere humanam prope ſuperat, quod non obſtantibus tot caſibus adverſis, modicis inſtructus mediis, eo ipſo tempore, quo noſtra Bavaria adhuc ſub Adminiſtratione Cæſarea erat, pro nova Collegii ſtructura Præparatoria facere, imo Pace Raſtſtattenſi Anno MDCCXIV. menſe Martio vix ſubſcripta ædificium ipſum e Fundamento novum, poſito jam Ritu Selemni, hoc eodem anno, IV. Die Maji, a RR. Domino Andrea Sedlmajr, Prælato Infulato in Dieſſen primo Lapide, excitare ſit aggreſſus, ſucceſſu adeo felici, ut illud ſuo etiam tempore, ſicut id hodie viſitur, potuerit perficere. Poſſent complura adhuc adduci ædificia, quæ Albertus aut reparavit, aut excitavit, niſi ad alia nobis properandum eſſet.

Quemadmodum autem in Adminiſtratione Rerum temporalium providus is ſemper, ac in minimis etiam fidelis inventus eſt, ita etiam nihil magis cordi habuit, quam Diſciplinam Religioſam, cujus tam in ſe quam in ſuis ſpiritualibus Filiis rigidus obſervator erat, dicere ſæpe ſolitus, minimos etiam defectus, niſi ſevere corrigantur, & quaſi in Infantia elidantur, tractu temporis fieri maximos. Eum in finem introduxit ſalubriter Sacra, ut vocant, Exercitia, ſemel in anno per octiduum ab omnibus obeunda.

Non minore zelo conatus eſt promovere honorem Ordinis ac Collegii ſui, uniendo illud, ſic ut loquar, *de novo* Congregationi toto Orbe Celeberrimæ in Laterano, ut vocant. Eſi enim pleraque Canonicorum Regularium Collegia, ſaltem Boica, eo jam tempore, quo Canonici Regulares Baſilicam Lateranenſem ipſi adhuc in Urbe poſſiderent, Congregationi huic fuerint unita, conſtat tamen hanc ipſam Unionem, cum Bonifacius PP. VIII. Canonicos Regulares inde ejiceret, hisque Sæculares ſubſtitueret, turbulentis illis temporibus, quæ Canonicum Ordinem toto propemodum Orbe afflixerunt, plane fuiſſe ſolutam, donec hæc iterum per alia, novaque Summorum Pontificum, alter ſentientium, ac Regularem Canonicorum Statum collaudantium, Privilegia ſuo quaſi e tumulo cum gaudio fuerit reſuſcitata. Damus hic ipſas Unionis Litteras, quæ ſic habent:

„ Nos D. Jacobus Martini Lucenſis, Congregationis Canonicorum Regularium
„ Salvatoris Lateranenſis, Ordinis Sancti Auguſtini, Abbas Generalis.

„ Reverendiſſimo D. Alberro moderno Abbati ſeu Præpoſito Mitrato Collegii
„ ſeu Monaſterii Pollingani Canonicorum Regularium S. Auguſtini in Superiori Ba-
„ varia Diœc. Auguſtanæ, Provinciæ Moguntinenſis, ejusdemque Monaſterii Cano-
„ nicis præſentibus & futuris Salutem in Domino.

„ Quamquam indifferenter Bonum ſit ſui diffuſivum, & ſine acceptione perſona-
„ rum Gratiam in alterutrum adminiſtrare debeamus, maxime quod boni optemus
„ inveniri diſpenſatores multiformis Gratiæ Dei, abundantius tamen viſcera charita-
„ tis aperienda illis cenſemus, qui, Congregationem noſtram ſpeciali amoris ſtudio
„ diligentes, ſpeciali etiam dilectionis prærogativa fiunt digniores: ea propter Cum
„ Veſtrum in Congregationem noſtram devotionis affectum atque ſumme nobis com-
„ mendabilem Profeſſionis paritatem vivo cordis occurſu intueamur; Vos ideo in
„ partem Sortis noſtræ conſcribendos decernimus, atque eosdem vos idcirco in Com-
„ munionem noſtram ſuſcipimus, & omnium Indulgentiarum, Indultorum, Privile-

„ giorum noſtrorum participationem in Spiritualibus admittimus & acceptamus, vo-
„ lumusque tenore præſentium omnibus aliis Gratiis, ſeu prærogativis a Summis Pon-
„ tificibus, & ab aliis nobis quomodocunque conceſſis, quibus Abbates & Canonici
„ noſtri utuntur, potiuntur, & gauderent, Vos quoque uti, potiri, & gaudere libere
„ & licite poſſe; hac tamen conditione ſervanda, ut in nova Electione Præpoſiti,
„ quoties facta fuerit, Confirmationem a Nobis, vel a Succeſſoribus noſtris petatis,
„ & recipiatis, ac ſingulis annis unam Miſſam Cantatam de Beatiſſima Virgine in Fe-
„ ſto Aſſumptionis ejus celebretis, illudque Sacrificium Vos pro noſtra Congregatio-
„ ne applicetis, & de tali applicatione Nos ſeu Succeſſores noſtros certiores per Lit-
„ teras reddatis. Vos autem in Fratres noſtros recipimus, conſcribimus, & adnota-
„ mus, Vobis ex nunc Orationum, Miſſarum, divinorum Officiorum, Jejuniorum,
„ Peregrinationum, Spiritualium Exercitiorum, Bonorumque omnium, quæ divina
„ Clementia per noſtras utriusque Sexus Religioſas Perſonas, præſentes & futuras,
„ ubique terrarum dignabitur operari, participationem harum Serie Gratioſe impar-
„ timur, Monaſterium Veſtrum tanquam ipſius noſtræ Congregationis Germanum,
„ ac de Gremio Vos, tanquam Con-Canonicos noſtros agnoſcimus, facultate a Sum-
„ mis Pontificibus, & a Capitulo noſtro Generali Nobis conceſſa illos aggregandi,
„ qui parem pcofitentur vivendi Regulam, ſicut vos profitemini; & proinde Vos ag-
„ gregatos declaramus omni meliori modo, quo poſſumus, ad præmiſſorum veram,
„ realem, atque perfectam participationem, uſum, & Communionem, ſervata ſemper
„ veſtra præſenti, & in futurum ſervanda Regiminis Veſtri Monaſterii laudabili con-
„ ſuetudine. Vos vero fratres noſtros amplectentes & agnoſcentes pro Communio-
„ nis noſtræ exercitio hortamur in Domino, ut Congregationis noſtræ, cujus de Gre-
„ mio eſtis, Conſervationem & incrementum Veſtris apud Deum quotidianis preci-
„ bus omni, quo poteſtis, fervore expoſtuletis pro Dei Summi & optimi ſempiterna
„ Gloria. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. In quorum fidem
„ & authenticam Veritatem &c. Datum Romæ ex Canonia noſtra S. Mariæ Pacis,
„ Die XXX. Martii, Anno MDCCVIII.

(L.S.) D. Jacobus Martini
Abbas Generalis.

D. Angelus Maria Barſotti
Secretarius.

Hæc, quæ nunc de Unione Congregationis Lateranenſis diximus, verbo duntaxat indicare voluimus in Gratiam eorum, qui ſæpe plasphemant, quod ignorant. Strictiorem autem aliquando fuiſſe Unionem hanc, quam nunc eſt, ipſi non diffitemur; imo ut in dies magis perficiatur, in Domino optamus. Hinc factum eſt, ut, cum Anno MDCCXXIV. de *Authore* famoſi illius Libelli *De Imitatione Chriſti* Controverſia a centum circiter annis jam mota, in noſtra etiam Vicinia reſuſcitaretur, & occaſione hujus Controverſiæ unus e noſtris Canonicis, Euſebius Amort, inter alia Opera Apologetica hanc concernentia, *Summam Theologiæ Myſticæ Venerabilis Servi Dei, Thomæ a Kempis, Canonici Regularis, Ordinis S. Auguſtini ex IV. Libris de Imitatione Chriſti, in modum Exercitiorum Sacrorum, quondam redactam a R. P. Georgio Heſero S. J.* ex Codice Dieſſenſi ederet, hanc ipſam Reverendiſſimo ac Illuſtriſſimo Domino Antonio Mangilio Congregationis Lateranenſis, Ordinis Canonicorum Regularium, tunc temporis Abbati Generali Digniſſimo, in aliquale ſaltem recognitionis noſtræ Monumentum juſſu noſtri Alberti conſecraret, dedicaretque.

Similiter, cum Anno MDCCXXX. die X. Januarii Petrus Forerius Lotharingus, Parochus Mataincuriæ, Inſtitutor primum Sanctimonialium ſeu Canoniſſarum Congregationis Dominæ noſtræ, dein etiam Reformator ac demum Præpoſitus Generalis Canonicorum Regularium Congregationis Salvatoris noſtri a Benedicto XIII. Summo Pontifice *Beatorum* Catalogo ſumma cum Solemnitate inſereretur, eadem Beatificationis Memoria inſequente anno ab Alberto noſtro Pollingæ per triduum ea, qua potuit, Celebritate habita erat. Primum die III. Junii Officium habuit RR. Dominus Maurus Praun Abbas Andecenſis, dicente ad Populum Leonardo Braittenaicher ibidem profeſſo, altera die ſecundum RR. Dominus Thaſſilo Pölzl Abbas Weſſofontanus, Concionante Placido Angermajr Sub-Priore ibidem; tertia die Albertus noſter ipſe ſub Infula ſtetit ad Aram Summus Sacerdos, Sebaſtiano Andre Parocho in Unter-Hau-

ſen

ſen, & Weilheimenſis Capituli Ruralis Camerario ad vicinam plebem ex Parochiis copioſe affluentem perorante. Finito demum Prandio Albertus ipſe Sacrum Ambonem, utpote per plures quondam annos in noſtris Parochiis facundus divini Verbi Prædicator, conſcendit, & dicta egregia Panegyri, totam hanc Solemnitatem pulcherrima Proceſſione finivit.

Longum jam foret recenſere, quæ & quanta in hac Beatificationis cauſa noſtri Canonici fecerint. Exſtant adhuc complures Epiſtolarum Centuriæ, quas in hac re noſter Philippus Sallerus Romam, Lotharingiam, & in omnem fere Germaniam Auguſtiniano-Canonicam dederat, receperatque, Verus pro Gloria Magni hujus *Servi Dei* Zelator. Eodem tempore, ut cito haberetur ſuccincta Notitia *Vitæ*, *Virtutum* ac *Miraculorum* Sancti hujus in lingua noſtra patria, Vitam quidem *Mathias Reſchius* ex ejusdem Sancti Biographo coævo, Joanne Bedelio, *Virtutes* autem & *Miracula* Euſebius Amortius ex Codice MS. *Actorum B. Petri Forerii*, quem a RR. Domino Abbate Piart dono acceperat, compendio conſcripſerunt, typisque Monacenſibus vulgarunt. Paulo poſt Amortius duo etiam alia Opuſcula adjecit; unum ſub Titulo: *Kurze Nachricht von dem Urſprung der regulierten Canoniſſinen der Congregation de nôtre Dame, oder Unſer lieben Frauen, geſtüfftet unter der Regel des heiligen Auguſtini von B. Petro Forerio &c. Gedruckt München Anno 1733.* Alterum, cui hic Titulus: *Erſte Zierd der von B. Petro Forerio aufgerichten Congregation Unſer lieben Frauen (de nôtre Dame) oder auſerbäuliches Leben Alexiæ le Clerc, erſter Oberin obgemelter Congregation zu Nancy in Lothringen, welche im Ruff der Heiligkeit im Jahr 1622. verſchiden. Gedruckt München 1734.* Taceo alias Notificationes & Opuſcula, quæ in hac re Sallerus noſter aut edidit, aut reimpreſſit.

Hinc autem factum eſt, ut dum RR. Dominus Joannes Baptiſta Piart, Abbas Domaprenſis, Congregationis Salvatoris noſtri in Lotharingia, ac per complures annos in Cauſa Beatificationis ad Romanam Sedem ſpecialiter deputatus Poſtulator & Procurator Generalis una cum Sociis ſuis, duobus Canonicis ejusdem Congregationis, SS. Theologiæ Doctoribus, Hyacintho Haurault Priore in Abbatia Lunavillenſi, & P. Gerard Profeſſore SS. Theologiæ in Abbatia Petrimontenſi, Roma Domum reverteretur, iter ſuum per Bavariam Pollingam inſtitueret, ſuos, ut in ingreſſu ſuo ajebat, Mecænates ac Patronos ſummos ore ad os ſalutaturus, debitasque eis Grates *Beati* Nomine coram acturus. Hac occaſione obtulit Præſuli noſtro ipſe RR. Dominus Piart quasdam Reliquias de B. Petro Forerio, Amortio autem ſupra jam laudatum Codicem Actorum ejusdem Sancti. Poſtquam autem aliquot dies Pollingæ moram traxerat, abiit Forſterriedam, ubi prædictus Sallerus ultra XL. annos expoſitus, animarum curam exercuerat, ac paulo poſt Eychſtadium ad Canoniſſas Forerianas. Porro quam tenere ſibi invicem hucusque nunquam viſi, attamen a multis annis longo litterarum commercio ſibi mutuo cogniti, ſeſe amplexati fuerint RR. Dominus Piart, & Sallerus noſter, non eſt quidem hujus loci indicare; duas tamen ex centum aliis Epiſtolas, poſterioribus annis a RR. Domino Piart ad Sallerum noſtrum datas, penitus diſſimulare non poſſumus, ut, quo animo is ſemper erga Sallerum noſtrum fuerit, paucis cognoſcamus. Prima de Anno 1732. die III. Julii ſic habet:

Gratia Vobis & Pax a Deo Patre & Domino J. C. S. N.

Perilluſtris, & Reverende Admodum Domine!

„ Etſi ſæpius memor & excitus, ut ſcriberem perilluſtri & Reverendæ admodum Dominationi veſtræ, ab excepta, jam ſat diu, ejus poſtrema, eaque ſuaviſſima Epi-
„ ſtola, abſtinui nihilominus, donec, quid nuntiarem ſcitu dignius, occurreret; cum
„ præterea quamplurimis ſive domeſticis, & Congregationis noſtræ, ſive extraneis ne-
„ gotiis & curis detinerer, & cum languida ſæpius valetudine, qua ne ſeriis facile
„ vacare potuerim, remanſi impeditus, ac propterea veniam dare dignabitur diutur-
„ niori ſilentio. Inter cætera porro, quibus tempus & mentem elargiri mihi neceſ-
„ ſum fuit, concurrerunt præſertim lites cum Mataincurienſibus de Corpore Beati
„ Petri Forerii finiendæ, & ejusdem proprii Officii Elucubratio & Editio. Utrum-
„ que tandem ad plerorumque Vota confectum eſt. Remanebunt quidem Matain-
„ curiæ Sacra Beati Oſſa; ſed pactis Inſtrumento publico, ſeu Transactione utrim-
„ que voluntaria de Die 21. Junii proxime elapſi conditionibus, etiam ab Illuſtriſſi-
„ mo & Reverendiſſimo Domino Epiſcopo Tullenſi, Diœceſano, & Suprema Aucto-
„ ritate Ducali firmatis, quibus agnitum fuit & expreſſum, Venerandum Corpus ju-
„ re Propietatis eſſe Congregationis noſtræ; ipſum fore collocandum in Capſa curis

„ & Expensis nostris jamjam confecta exquisitiori arte, non vero in alia, quam & ipsi „ Mataincurienses fieri, duobus fere ab annis, curaverant, nec adeo egregia; Claves „ Capsæ nostræ, prius Sigillis Episcopi Diœcesani, & Congregationis nostræ munitæ, „ servandas fore, unam in Reverendissimi Superioris nostri Generalis manibus, alte- „ ram in Pastoris Mataincuriæ, Canonici Regularis; & eamdem, quem mallemus, „ Ecclesiæ loco exponendam, licet crate ferrea, eaque deaurata tribus sub Clavibus, „ quarum una erit penes Majorem, ut ajunt, Incolarum Communitatis, conclusam; „ & his adjectæ fuerunt in Instrumento clausulæ, quibus fundi spatium sat amplum „ nobis conceditur ædificandæ novæ in Beati Honorem Ecclesiæ, & ad loca regularia „ ad Canoniam duodecim saltem Canonicorum construendam, præter jura in Sylvis „ & pascuis non modice utilia &c. Quibus ita constitutis Episcopus diem designavit „ trigesimam Augusti proximi ad exhumationem Corporis, trigesimam primam, quæ „ Dominica erit, & duas subsequentes, ad Beatificationis Solemnia, ad quæ jam pa- „ rari cœperunt necessaria, ut, quantum fieri poterit, nobilius & devotius peragantur.

„ Officium proprium Beati, quod probavit & permisit in sua Diœcesi Episcopus „ Tullensis, recitabitur seu cantabitur Die Lunæ proxima Forerio Sacra; & hujus „ transmittendum Exemplar perillustri & Reverendæ admodum Dominationi vestræ „ duxi, Vesperis, Laudibus, & Missa cum Notis, distinctum, & simul librum, de quo „ in præcedentibus meis Literis scripsi, cui Titulus: *Conduite de la Providence*, qui „ lectoribus eximie placet. Utrumque etiam Clarissimo Domino Con-Canonico Mi- „ chaëli Veitl Augustam dirigo, & tertium Exemplar Officii cum notis & Librum „ Viennam vere optimo & dignissimo Amico nostro Domino Augustino Rittl, sed alia „ via; nam ad Dominum Hurault Superiorem Canoniæ Argentinensis mando, quod „ spectat ad Dominationem Vestram, & præfatum D. Michaëlem Veitl, sub uno eo- „ demque involucro; occurrunt enim quandoque Argentinæ commoda Augustam „ versus; & scribo pariter eidem Domino Michaëli Veitl, ut, cum pervenerit ad ma- „ nus ipsius, quod superscriptione dirigetur Dominationi Vestræ, ad eandem trans- „ mittere velit. Gradiatur rogo hoc leve recordationis meæ signum.

„ Litteris Carissimi Domini Abbatis Benvenuti comperio probatas Romæ Le- „ ctiones proprias Beati Petri Forerii pro Universo Ordine Canonico, quarum tria „ transmisit Exemplaria, sed valde truncatæ & diversæ sunt ab iis, quæ prius Romæ „ editæ fuerant; unde minus nobis placuere, nec scio, quis fuerit Auctor, ut sic im- „ mutarentur. At conjicio placiturum magis Officium integrum proprium, quod „ jam ad singula Monasteria utriusque Congregationis, Salvatoris nostri & Dominæ „ nostræ, transmissum fuit, & valde iis arridet, ad quos pervenit. Quamquam au- „ tem de eo Romæ silere constituerim, quia illius Approbatio, quantum scio, nego- „ tium foret plurium annorum, & ingentium Expensarum, ita enim delectantur Ro- „ mani, sufficere nobis existimavimus Bullas Pii V. & Urbani VIII. ut ipsi nos hoc „ Officium componeremus, & ab Episcopis nostratibus probaretur, atque ipsum in „ prædictis ambabus Congregationibus recitaretur seu caneretur annuatim; Nec „ hæreo, quin pariter recitari seu cantari idem valeat in Germaniæ Canoniis, quibus „ speciatim concessum fuit Apostolico Brevi, ut Beatificationis Forerianæ Solemnia „ peragerent, qua de re arbitrentur earundem Prælati cum suis. Suppono idem „ transmissum fuisse Sanctimonialibus Canonissis Euchstadii, & Nimphenburgi, uti „ Nanceianis transmittendorum cuique sui Ordinis Monasterio Exemplarium munus „ commissi. Si secus, illud idem, quod transmitto Perillustri & Optimæ Domina- „ tioni Vestræ, poterit denuo typis dari Monachii earundem Expensis, quibus erit „ usui, uti excudendum puto Parisiis & alibi in Gallia pro Gallis Monasteriis, cum „ Editio Nanceiana vix pro Lotharingis utriusque Congregationis satis futura sit.

„ Nil novi scire volui de nostra Dignissima Matre de Kneble, a quo Eychstadio „ profectus sum, licet ipsa mihi & ego ipsi bis terve scripserimus, deviatis nimirum „ reciprocis Litteris, qua de re vere doleo; nam singulari eamdem prosequor existi- „ matione & gratitudine pro eximia virtute & prudentia, aliisque egregiis dotibus, „ ac erga nos optimis Officiis; oro, ut hanc meritissimam Beati Forerii in Christo „ Filiam, cum se dabit occasio, pro parte mea ex corde salutare dignetur. Venerot „ quoque summopere Illustrissimum & Reverendissimum Dominum Prælatum Pol- „ linganum, nec non æque pium & doctum nostrum Con-Canonicum Dominum Eu- „ sebium Amort, quos velim pariter nomine meo salutatos cum cæteris nostris in Ba- „ varia Benefactoribus, & etiam Monialibus Salesianis.

Su-

„ Superest, ut toto affectu me commendem perillustri & Reverendæ admodum „ Dominationi Vestræ, quam specialissime amare & venerari nunquam desinam, fu- „ turus ipsi, quamdiu superstes ero, omnium

Domapri 3. Julii 1732.

Humillimus & Obstrictissimus in Christo Frater & Servus

J. B. Piart C. R. Abbas Domaprensis.

Altera de Anno 1734. Die XII. Febr. hujus est Tenoris:

Gratia Vobis & Pax a Deo Patre & Domino J. C. S. N.

Perillustris & Reverende admodum Domine!

„ Jam dudum, imo ante exhumationem venerandi Corporis Beati Petri Forerii, „ & ipsomet die, quo facta est, ac postea, mente revolvi, ut transmitterem ad Peril- „ lustrem & Reverendam admodum Dominationem Vestram unum ex Fragmentis „ Ossium ejusdem tunc mihi concessis; enimvero ita rogaverat, nec ullus erga Bea- „ tum, & Congregationem ab ipso reformatam se exhibuerat animo devotum magis, „ & beneficum, maxime ad subsidia pro ejusdem Beatificationis Solemniis, tum Ro- „ mæ agendis, quum in universa prope Germania, per quam magnifice etiam cele- „ brata fuerunt, promovente præsertim Clarissima Dominatione Vestra, cum qua ma- „ nus junxere cæteri etiam Con-Canonici mihi Carissimi Pollingani, sub Illustrissimo „ & Reverendissimo suo Præsule, quem, ut cognovi, nunquam satis revereri valeo. „ Reditque mihi simul amantissima memoria erga vere pium & doctum Virum Re- „ verendum admodum Dominum Eusebium Amort. Sic, inquam, animo revolve- „ ram, & statueram; verum nulla mihi, quantumvis sciscitandi, sese præbebat op- „ portuna & secura occasio transmittendi, nec absque mœrore; dum ecce relatum „ fuit, Aulicum quemdam Lotharingiæ, nomine Dominum Wolf, Bavarum, statuisse „ reditum in Patriam, atque quadam in ejusdem Provinciæ Canonia Regulari man- „ sionem fixurum; quam ob rem ipsummet adii, & promisit humanissime, delaturum „ perquam libenter & fidelissime Monachium usque, quidquid ad id ipsius in mani- „ bus censerem consignandum. Hac igitur tandem occurrente via transmitto pium „ gratitudinis & amicitiæ pignus, Fragmentum Ossium Corporis Beati Petri Forerii, „ cum authentica ejusdem veritatis attestatione, simulque Relationem Gallice editam „ Gestorum tum Romæ, quum Mataincuriæ ad Solemnia ipsius Beatificationis, & „ Exhumationem venerandi illius Corporis; quibus devotioni Perillustris & Reve- „ rendæ admodum Dominationis Vestræ erga eumdem Beatum toto animo consulere „ gestio, rogans, ut, nisi Pignus idem apud se velit servare quamdiu supervixerit, „ saltem statim postea in Insignis Canoniæ Pollinganæ Sacrario reponatur, exponen- „ dum aliquando fidelium venerationi, cum in decenti Ostensorio fuerit collocatum. „ Tribus solummodo personis seu Monasteriis Sacra hujusmodi Fragmenta usquedum „ concessi, & conclusa fuerunt singula in valde pulchris Reliquiariis, quorum unum „ fere totum aureum altitudinis plusquam unius pedis, duo alia argentea eximie ela- „ borata. Gratitudinis & amicitiæ pariter esse duxi, ut similia fere Fragmenta cum „ authenticis Litteris mandarem Carissimis Con-Canonicis & Amicis Domino Veitl „ Augustam, & Domino Ristl Viennam, pariterque Reverendæ Dominæ de Kneble „ Eychstadium, sed eadem fuit moræ ratio, & adigor, ut quæ Viennam & Eychsta- „ dium directa sunt, sub eodem involucro ad Clarissimam Dominationem Vestram „ transmittam, ipsam rogans, ut, qua facilius securiusque potuerit via, tendant & „ perveniant, ipsa benigne & officiose, ut solet, satagente; mecum & ipsi pro gratio- „ so officio devinctiores & memores procul dubio futuri sunt.

„ Decem circiter menses effluxerunt, a quo pervenit in manus gratissima postre- „ ma Clarissimæ Dominationis Vestræ, in qua non absque eximia animi lætitia legi, „ & receptum Librum: *Conduite de la Providence* cum Officio proprio Beati Petri „ Forerii, & utrumque placuisse, & novum Agmen Canonissarum Congregationis „ Dominæ nostræ feliciter ductum favente V. R. Dominatione Pedepontum, & ge- „ nerosissime opitulantibus Con-Canonicis nostris ejusdem Oppidi stabilitum. Spem „ insuper restitutionis Litteratum Commercii cum inclyta Matre de Kneble, eligen-

„ da propediem Superiorissa sui vere Monasterii Eychstadiani; Quod ita fuisse com-
„ peri primo a duabus Monialibus ejusdem Congregationis anno elapso Lotharin-
„ giam Eychstadio reducibus, & gratissimo laudantibus animo eamdem nuper electam
„ Superiorissam, totamque Bavariam, & præcipue ejusdem Canonicos Regulares;
„ unde mihi jucundissima nata est occasio discurrendi sat diu de iisdem. Deinde ve-
„ ro ejusdem inclytæ, dixerim Heroinæ Regularis, pervenit Epistola, qua gaudio &
„ ingenti ædificatione perfusus fui, & Deo, cujus viæ inscrutabiles, gratias egi. Tan-
„ dem lætatus sum etiam super prosperitatibus Virginum Nimphenburgensium, qui-
„ bus sane super omnia gratulor, imo toti Congregationi Dominæ nostræ, quod adeo
„ charitativum, & in omnibus officiosissimum eisdem Deus statuerit & effecerit Pa-
„ tronum, Clarissimam scilicet Dominationem Vestram, qua sine vix in Bavaria ex-
„ stitisset spes & solatium felicioris progressus.

„ Hucusque quatuor tantummodo Canonicos Regulares Mataincuriæ habemus
„ valde quidem occupatos pro Confessionibus devotorum concurrentium æstivo tem-
„ pore, sed longe minus hyberno; nec favent circumstantiæ, ut ædificandi impræ-
„ sentiarum ibidem Monasterii statuatur Consilium, maxime ob penuriam immobi-
„ lium, quibus sustentationi provideatur plurium Religiosorum; vias adaperiet Deus,
„ quando ipsi placuerit. Interim quamdiu superstes ero, nunquam non ero Clarissi-
„ mæ & admodum Reverendæ Dominationis & ex intimo cordis affectu ac ve-
„ neratione

Domapri 12. Februarii 1734.

Humillimus, obstrictissimus, ac devotissimus Frater & servus

J. B. Piart Abbas Domaprensis.

Attestatum RR. Domini Abbatis de Reliquia acclusa sic sonat:

Joannes Baptista Piart Abbas S. Salvatoris in Domapro Sedi Apostolicæ Immediatus cum territorio, Protbonotarius Apostolicus, Canonicorum Regularium Congregationis Salvatoris Nostri primus Assistens, & Procurator Generalis ejusdem Congregationis pro rebus Romæ agendis ac specialiter pro spectantibus ad Beatum Petrum Forerium omnibus, ad quos spectare poterit, salutem.

Fidem facimus ac testamur, nos dono dedisse Perillustri & Reverendo admodum Domino Patri Philippo Saller, Canonico Regulari Canoniæ Polliuganæ, Parrocho in Forsterriet, Fragmentum Ossis venerandi Corporis Beati Petri Forerii, nobis ex Gratia concessi occasione & die ejusdem Exhumationis trigesima prima Augusti Anni 1732. quod quidem prius recludimus in parvula scatula seu Reliquiario argenteo ovato, cum Crystallo anterius, & firmavimus serico funiculo albo circumligato, ad cujus extremitates apposuimus & appendimus Sigillum nobis consuetum, cera rubea impressum, eamque reposuimus in alia scatula varie tinctis paleis decorata, quam charta alba involvimus, ac eodem Sigillo munivimus. Ipsum autem in Sanctæ Unionis & amicitiæ pignus dedimus, & ea mente, ut in nobiliori ac pretiosiori Ostensorio seu Reliquiario rite repositum aliquando prævia Ordinarii licentia Fidelium venerationi exponi valeat, & ad Ecclesiam præfatæ Canoniæ Pollinganæ jure pertineat, & in fidem veritatis præmissorum præsentibus consueto nostro Sigillo munitis subscripsimus, atque a Secretario nostro contrasignari mandavimus, die decima quinta Februarii, Anni millesimi septingentesimi trigesimi quarti.

J. B. Piart Abbas S. Salvatoris
in Domapro.

(L.S.)

De Mandato Illustrissimi & Reverendissimi Domini Abbatis

N. Lalongé Can. Reg. Secretarius.

Hucus-

Hucusque insignis hæc Reliquia B. Petri Forerii in Altari publico nondum quidem est exposita; speramus tamen id aliquando majori cum splendore futurum, cum Deus meliora tempora dabit. Cæterum id adhuc hic addere debemus, hac ipsa Reliquia pectori admota Sallerum nostrum in suo ultimo agone a non levibus tentationibus fuisse liberatum, ceu ipse nobis tunc assistentibus jam agonizans testatus est, & id ipsum in ejus Rotulo, ceu vulgo loquimur, expresse legimus.

Reliqua Acta & Facta Alberti nostri jam paucis concludimus. An. MDCCXXXII. una cum suo Comprofesso Philippo Sallero secundum post L. Religiosæ Conversationis annos Professionem Domino Salvatori in Pollingen solemniter deposuit, quatuor Mytratis Præsulibus, compluribusque Religiosis Viris, nec non & aliis spectatæ Dignitatis & Nobilitatis Viris, Cæremoniam hanc sua Præsentia condecorantibus. Finito Prandio Drama Musicum successit, & a Musis Pollinganis in Scenam productus est *Senex Jolaus, seu Sponsus Jubilæus pro repetendis felicioribus Nuptiis sæpe fortiter impugnatis, sed fortius propugnatis in Juvenem mutatus.* Fabula desumpta ex Ovidio L. IX. Metamorph.

Anno MDCCXXXVIII. celebravit secundas Primitias in Festo SS. Apostolorum Petri & Pauli. Ad illas a Serenissimo Electore Carolo Alberto delegatus est Illustrissimus DD. Ignatius de Wilhelm Consiliarius intimus Serenissimi. A Statibus Bavariæ, in quorum Ordinem pro colligendis Superioris Bavariæ Steuris noster etiam Albertus specialiter cooptatus erat, missus est RR. DD. Hermannus Abbas Scheffclariensis, Deputatus Statuum Bavariæ, quorum Nomine Calicem cum Patena elegantis operis obtulit. Concionem, quæ & impressa est habuit RR. DD. Corbinianus Præpositus in Schlechdorff. Ante Solemne Officium cantabatur *Veni Sancte*, claudebatur *Hymno Ambrosiano.* Venerabile Capitulum Pollinganum obtulit novum ornatum magni pretii & rari operis. Hospites præterea adfuere plurimi, RR. DD. Præsules Herculanus Diessensis & Mansuetus Bernriedensis, & Delegati Religiosi ex Ettal, Raitenbuch, Wessesbrun, Andechs, Fürstenveld &c. multique alii ex equestri Ordine Viri nobiles, quibus post Prandium in novo Theatro, eum in finem recenter constructo, exhibebatur *Jacob, Jubilæus Sacerdos.*

Post tot tandem Promulsides, senectuti ut plurimum gratas, cum post mortem Caroli VI. Imperatoris, absque masculo Hærede decedentis, ratione Successionis, Bavaria & Austria colliderentur, brevi post tristia admodum Fata iterum expertus est Albertus noster, Austriacis copiis Pollingam non una vice usque ad novissimum quadrantem emungentibus, usque adeo, ut venerandus noster Senecio, cum nil pecuniarum superesset amplius, etiam fuga sibi consulere debuerit. Et quo fugit jam Hemiplecticus, nisi Ursinum, proximum nobis in Suevia, ac jam dudum ab Alberto nostro summe amatum, honoratumque S. R. I. Monasterium Benedictinum? Ibi etiam non solum summa cum humanitate a Reverendissimo DD. Abbate Bernardo, cui Deus, Remunerator hospitalitatis sanctæ, multos adhuc annos, vegetos, sanosque largiatur, exceptus est, sed & beneficiis honoribusque obrutus, quod grati publico hoc testimonio commemorandum duximus.

Cum autem, rebus interea ab Administratione Austriaca utcunque in Bavaria compositis, Pollingam rediisset, & brevi post, inclinante scilicet Anno MDCCXLIII. Austriaci a Gallis Rheno depulsi, Hybernalia valde pretiosa iterum in Bavaria caperent, tot tandem molestiis, viribus cæteroquin adhuc integer, de repente succubuit, nova apoplexia tactus sub ipsa post Consecrationem Missa, quam in suo privato Oratorio dicebat, & adhuc integram, fomentis odoriferis confortatus, finiebat. Exin lecto affixus per triduum, accedente Catarrho suffocativo, ipsa Die Dominica, qua Ecclesia, inter jejuniorum & Pœnitentiæ squallores, suos paululum luctus solvit, quæque Anno MDCCXLIV. in diem XV. Martii incidit, animam suam Deo reddidit, sepultus in medio Chori Ecclesiæ a Reverendissimo DD. Herculano Præposito Diessensi; Funebre ejus Elogium typis impressum egregie in die Trigesimo proclamante ex Cathedra R. D. Rassone Neiner Canonico Regulari in Diessen, & nunc ejusdem Canoniæ Procuratore Dignissimo.

Lapis Ejus Sepulchralis, affixus a latere, hanc profert Inscriptionem:

D. O. M.

ALBERTO OSWALD

SS. Th. D. Præpoſito & Abb. Lat.
Statuum Provinciæ S. B. Steurario
Monaſterii ex Fundo
noviter a ſe ſtructi
in Spiritualibus
atque temporalibus
Reſtauratori bis Jubil.
Qui inter Tumultus
Belli Boici quievit in pace.
Idibus Mart. A. D. MDCCXLIIII.
C. P. M. P.

Sub felici diuturnoque Alberti bonas Litteras amantis, protegentisque, Præſidio complures quidem, præſertim in Sacris Cathedris, floruere Pollingæ Canonici, ſcientia ſacra & Pietate conſpicui. Cum autem multi eorum adhuc vivant, unius duntaxat vel alterius memoriam hic facere volumus, quos Deus noſtris jam eripuit tenebris, & ad ſanctiorem, ut ſperamus, lucem transtulit. Primum Locum damus Venerabili Seniori noſtro Philippo Sallero, Patria Auguſtana Vindelico, Viro ingenii feliciſſimi, Judicii Summi, & in omni Hiſtoria Sacra & profana, maxime Boica, Eruditionis immenſæ, de quo jam multa diximus. Præter Opuſcula edita, quorum Parnaſſo Boico aliqua, ipſo etiam invito, inſerta ſunt, reliquit is nobis 1mo *Manuale Novitiorum*, 2do. *Chronicon noſtri Collegii ad ſua usque tempora perductum.* 3tio. *Catalogum Prælatorum, qui Canoniæ Pollinganæ præfuerunt, una cum Nominibus eorum, qui ſub eorum Regimine in Apoſtolicas Auguſtini Leges jurarunt, numero & ordine digeſtum*, 4to. *Tria* circiter *millia Concionum*, quas, utpote quinquaginta annos integros in Peſtenackerenſi, San-Hypolithenſi, ac Forſterriedenſi Parochils noſtris expoſitus Vicarius, magno cum animarum fructu habuit, ſcripſit, compoſuitque, Prælo utique digniſſimas, niſi Caracter, quo exaratæ ſunt calamo vitreo, nimium minutus, ac propemodum oculos fugiens, impigros etiam a labore abſterreret. 5to. Conſcripſit varia Ordinis noſtri Chronica & Statuta; ex his poſterioribus aliqua Amortius noſter in ſua *Veteri Diſciplina Canonicorum Regularium & Sæcularium An. MDCCXLVII. Venetiis edita* T. II. inſeruit. 6to. Fecit ex vetuſtis Litteris ſibi communicatis *Compilationem Sacerdotiorum & Altarium ſeu Beneficiorum in Collegiata Eccleſia ad D. Petrum Monachii.* 7mo. Habemus ab ipſo *ingentem Litterarum doctiſſimarum Collectionem*, quas diverſi Status ac Ordinis Viri, Eruditiſſimi ad ipſum dederant, receperantque; aliquos duntaxat ex noſtro Ordine Honoris cauſa hic nominabimus, inter quos Eruditione inclyti, & quibuscum in rebus potiſſimum ad Hiſtoriam Ordinis aut Patriæ noſtræ pertinentibus longo tempore dulce commercium habuit, fovitque, fere præcipui fuere, inprimis duo RR. Abbates, unus in Italia Congregationis Lateranenſis Don Cæſar Benvenuti Cremenſis, & alter in Lotharingia Don Joannes Baptiſta Piart Abbas Domaprenſis &c. Dein Hieronymus Bozenhart Wettenhuſanus, Lucas Faber Garſenſis, Benno Zaisperger Beurbergenſis, Joſephus Scheinberger ad SS. Andream & Magnum Ratisbonæ, omnes in ſuis locis Venerabiles Decani. Item Auguſtinus Riſſl Clauſtra-Neoburgenſis, Raymundus Duellius Hyppolitho-polithanus, Rupertus Grueberus Garſenſis, Antonius Zunggo Voravienſis, Bernardus Edtl ad SS. Andream & Magnum Ratisbonæ, aliique. Item Canoniſſæ Regulares, Virgines Forerianæ, Eychſtettenſes, Nymphenburgenſes, Ratisbonenſes &c. omnes hoc tempore hic locorum recens fundatæ, quæque noſtri Philippi Conſilia, & Directionem haud ſecus quam alterius Petri Forerii & expetebant & ſequebantur. Dolemus tantum, Reſponſorias noſtri Philippi utplurimum deſiderari, aut ſic ſcriptas eſſe, ut ſine difficultate haud legi queant. Obiit autem Philippus, ut Albertus, Octogenarius, Profeſſione Sacerdotio Jubilæus, & quidem paulo ante Albertum, nempe eodem anno MDCCXLIV. die XXI. Januarii, ita, ut, cum in vita ſemper fuerint ad invicem animo & voluntate conjunctiſſimi, & quaſi duæ olivæ fructiveræ in Domo Domini Salvatoris

toris in Pollingen floruerint unanimes, etiam in ipsa morte non essent ab invicem separati.

Philippo accenseri meretur Michaël Schmidhofer Lazensis-Tyrolensis, Vir limati judicii, & patientiæ stupendæ, quem adversa nulla fregerunt, bonus Grammaticus æque ac Historicus, excellensque Orator. Primum hic, ingenti, quo flagrabat, Juventutis bene educandæ, humanioribusque Litteris imbuendæ zelo accensus, Seminario nostro sub Protectione SS. Angelorum Custodum erecto Fundamentum posuit, brevique temporis intervallo sic profecit, ut numerus Scholarium ad sexaginta & ultra excresceret, Alberto tot novis Apollinis Candidatis non solum novas Musarum Sedes Anno MDCCXXI. magnis sumptibus apparente, sed etiam alia subsidia necessaria liberalter conferente; & quamvis nulla ingenii sui Opera edidit, plurima tamen fecit perennatura in ævum, Titulo *Fundatoris Seminarii nostri Musarumque Statoris inclyti dignissimus.*

Suam quoque laudem merentur sequentes: 1mo. Kilianus Kögler Landspergensis, celebris illius Jesuitæ Ignatii Kögleri Missionarii Sinensis, Frater Germanus. Docuit hic aliquot annis Domi & Schlechdorffii Philosophiam & Theologiam, multaque nobis pretiosa Scripta reliquit; Obiit tandem Vicarius in Peissenberg ætatis anno XXXXIII. Febri maligna, quam ex provisione moribundæ oviculæ contraxerat, intra triduum absumptus, vere victima charitatis. 2do. Albertus Nocker Tölzensis; hic etiam tradidit Philosophiam & Mathesin, variosque post se Tractatus nobis reliquit, linguæ Gallicæ admodum peritus, pariter mature consumptus anno ætatis suæ XXXXVIII. 3tio. Herculanus Vogl Diessæ natus; absoluto hic Cursu Philosophico, quem intra Biennium cum suis Discipulis decurrerat, Philosophiæ Pollinganæ ab Amortio jam dudum editæ, & Venetiis Tomulis quinque reimpressæ *Sextum*, quo *Arithmetica, Geometria, Trigonometria*, & *Astronomia* continentur, sub Titulo *Mathesis Pollingana* addidit. Dein cum Linguarum, præter Gallicam & Italicam, etiam Sacrarum esset peritissimus, Latinitate donavit *Tractatum* quemdam *Theologicum de Peccatis ignorantiæ, Authore R. P. Daniel S. J. Theologo*, postea in *Controversiis novis Moralibus a R. D. Eusebio Amort &c.* Anno MDCCXXXIX. Augustæ Vindelicorum impressum. Præter ista scripsit etiam doctas *Animadversiones in Historiam Ecclesiasticam R. P. Hyacinthi Gravesonii Ord. Præd.* Item nonnullas *Panegyres aliasque Conciones.* Verum, dum primo anno Theologiam actu doceret, subito Febris Petechialis intra tridui inducias confectum præmature dilectum nostrum Herculanum abstulit, anno ætatis trigesimo nectum exacto.

Ultimo tandem memorandus nobis etiam est Damianus Knoll Welshovensis, insignis Pharmacopæus, qui Pilulis suis celebratissimis, vulgo nomen a loco Pollingano habentibus, etiam in exteris remotissimis Regionibus Nomen sibi percelebre fecit, æternumque.

XLI.

FRANCISCUS Töpsl Monacensis inter ipsos Belli Boici tumultus pacifice & Canonice ex Decano in Prælatum primo electus est Scrutinio Anno MDCCXLIV. Die XVI. Aprilis. Electioni tanquam Præses intererat ex Parte Serenissimi ac Reverendissimi Principis *Josephi* ex Landgraviis Hassiæ & Principibus Hirschfeldiæ &c. Episcopi Augustani, ejusdem in Pontificalibus Vicarius Generalis, Excellentissimus DD. Joannes Jacobus de Mayr, Episcopus Pergamensis, & Caroli VII. Imperatoris ac Ducis Bavariæ &c. Consiliarius intimus &c.

Scrutatores erant RRmi DD. Præsules Herculanus Karg Diessensis, & Gilbertus Köchl Bernriedensis. Ex Parte autem Supremi Regiminis Monacensis (Bavaria enim hoc tempore adhuc erat sub Potestate & Administratione Militis Austriaci) tanquam Commissarii aderant RR. Dominus de Schwegerle Canonicus Capitularis ac Senior Collegiatæ Ecclesiæ ad D. Virginem Monachii, & Perillustris Dominus L. B. de Ginsheim, Ambo Consiliarii Ecclesiastici &c. &c. multique alii Hospites illustres diversi Status & Ordinis.

Tertio abhinc die, nempe XIX. Aprilis, ipsa Dominica II. post Pascha, Neo-Electus statim a nunc dicto Suffraganeo Augustano benedictus est Pollingæ ad Domi-

num Salvatorem Assistentibus RRmis Præsulibus Diessensi & Wessofontano Beda Schalhamer &c.

Illustrissimus ac Excellentissimus Comes Marcyus d'Argenteau, Mareschallus Campi, Generalisque Copiarum Austriacarum Locum-tenens, cum pridie Electionis Pollinga, ubi sua tenebat Stativa hybernalia, Monachium propter advenientium, Hospitum nimium numerum excurreret, ipsa Benedictionis die ad noctem iterum Pollingam rediit, perendie ad Exercitus Austriacos versus Rhenum abiturus, quem numerosi ejus Domestici cum Mulis & Equis bene pastis &c. paulo post insecuti sunt.

Quam grave fuerit initium, non est hujus loci indicare. Neo-Electus cum Crucem, quam non quæsivit, invenit, Inventioni Crucis volens subjungere Exaltationem Crucis, illud Psalmi XXIX: *Quoniam suscepisti me, exaltabo te*, sibi proprium adoptavit, adjecto hoc Lemmate: *Inventa levetur*. Cæterum præest adhuc, & de cunctis suis Actionibus præteritis, præsentibus, & futuris Judicium Dei cum timore & tremore exspectat.

Additio ad Canoniam Passaviensem S. Nicolai.

Series Præpositorum ad S. Nicolaum extra muros Civitatis Pataviensis serius transmissa.

I. LUDGERUS, ut nemini doctrina vel sanctitate facile secundus, ita in regimine Ecclesiæ Nicolaitanæ omnium primus fuit. Non ita certum est, quo tempore regere cœperit, quam quo vivere desierit. Præfuit annos 17. & tres menses teste aliquo manuscripto; & supremam diem clausit anno 1080. 8va Junii. Itaque ad regimen adsumptus fuerit necessum est anno 1063. mense Martio. Atqui Fundationis Litteræ primum datæ sunt anno 1074. Conjicit ergo Hundius cum Aventino ædificationem Monasterii jam anno 1050. cæptam fuisse, & postea demum Literas Confirmatorias emanasse: Sed res subtestæ fidei est, siquidem sanctæ memoriæ Fundator Altmanus tunc temporis Patavinæ nondum rexit Ecclesiæ gubernacula. Si conjecturis est locus, quid prohibet dici: Ludgerum non 17. sed 7. annos ad Clavum Ecclesiæ Nicolaitanæ sedisse.

II. ENGELBERTUS, qui per sacram professionem subesse didicit, postmodum 20. Julii anno 1080. Ecclesiæ regimini admotus summa cum vigilantia præesse non ignoravit. Post 23. annorum, & 5. dierum spatium regere simul ac vivere desiit 25. Julii 1103.

III. RICHERUS, in quo religiose vivere edoctus, in eodem Monasterio creditum sibi gregem pascere curabat verbis & exemplo vitæ, quam exactis 19. annis finiit 15ta Novembris anno 1122. Hunc excepit

IV. UDALRICUS, quam fidelis hujus Monasterii professus, tam adcuratus postmodum in Præpositura Dispensator. Regimen, quod nactus est Dominica Jubilate anno 1123. cum morte commutavit anno 1139. 23. Februerii. Hujus Successor erat

V. BERNARDUS I. Professus ejusdem Canoniæ, cujus gubernaculum tenuit viginti annos: Sed dum viribus ex adversa valetudine amplius haud valebat, porro præesse non volebat. Quemadmodum igitur Prælaturæ, ita paulo post etiam vitæ ultimum dixit vale anno 1159. 9na Junii.

VI. MEINHARDUS quam Religioso laudabilem & piam habebat animam, tam Præsule dignam exegit vitam. Noluit Monasterio debere Prælaturam, nisi idem sibi plurimarum rerum deberet incrementum. Post octo annos, menses duos, 18. Augusti 1167. hic ad superos; ille, qui sequitur, ad regendos confratres suos evocatus

VII. SIBOTHO, cujus laudabilis vita fideli regimini optime respondebat. Regebat annos 9. menses quatuor, & in Domino pie obiit 25. Novembris anno 1176.

VIII. ALBERTUS seu ADALBERTUS in Necrologio nostro expressis verbis Professus & Octavus hujus Monasterii Præpositus legitur. Cui etiam plus fidei deferimus,

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rimus, quam vel Pruſchio, vel Chronico Reichenſpergenſi in longe anteriora tempora huncce collocantibus. Ceterum in digniſſimo hoc Præſule miram Religionem, & ſingularem in Conventuales fratres amorem ſuſpicere fuit. Bona Monaſterii plurimum ab ſe aucta habent, ut ſolerti œconomiæ ſuæ in acceptis referantur. Poſt 13. annos, & menſes ſeptem communi hujus lucis uſura frui deſiit anno 1189. 18. Februarii.

IX. ENGLMARUS natione Bavarus, pietatem individuam inſigni doctrinæ junxit Comitem. A terreſtri regimine ad cœleſtia regna migravit 17. Martii an. 1205.

X. HAYMO in amplectendo ſacrum inſtitutum Canonicorum Regularium S. Auguſtini adhuc puer, certe in perſeverando a Viro nihil abluſit, utpote tandem dignus, qui Viros regeret. Poſt laudabiliter exactos in Præpoſitura 7. annos amplius non rediturus abiit ad Patres 15. Julii 1212. Sed altera mox die

XI. HENRICUS I. Canonicus Salisburgenſis, Vir nobilitate conſpicuus hujus Monaſterii Antiſtes deſignatus fuit. Vitam duxit nemini non imitandam. Diſpenſavit fideliter, diſtribuit liberaliter, correxit indefeſſe, Profecto nulli intra quatuor regiminis annos ſuccubuit, niſi morti, 27. Julii anno 1216.

XII. CONRADUS I. Profeſſus hujus Canoniæ. Ut Anteceſſoris ſui regimen, ita ejus in diſpenſando fidelitatem ſequutus erat. In Orationibus, aliisque religioſis exercitiis plurimum temporis poſuit. Poſt annos tres, menſes duos mortalem hanc vitam deſeruit 6ta Maji 1219.

XIII. BERNARDUS II. vere Paſtor bonus quam ſolicite vigilans, ut Religioſas ſuas oves paſceret, tam miſericors, ut pauperes aleret. Hujus vires, quæ multis exantlatis laboribus minui non poterant, fractæ ſunt morte 1. Auguſti anno 1223.

XIV. UDALRICUS Cæſar natione Suevus, Vir alioquin magnæ auctoritatis, quam tamen vita virtutibus clara multo illuſtriorem reddidit: unde velut ex gemino fonte in hanc eccleſiam multa bona derivata fuere. Viam univerſæ carnis ingreſſus eſt 6. April. 1239.

XV. HENRICUS II. periculum navi timens, ſi dormiat, qui ſedet ad gubernaculum, Præpoſitus ſane vigilantiſſimus fuit: Solidæ doctrinæ pietatem arctiſſimo nexu adjunxit. Superatis in Paſtorali officio undecim annis in Domino quievit 4. Auguſti 1250.

XVI. GERBOTHO ut religione, ita œconomia claruit; idemque huic Præſuli ſedulitatis, qui diſcretionis ſpiritus fuit. 6. annis & tribus menſibus in hoc orbis pelago navim Monaſterii regens, tandem ad æternitatis portum adpellabat 24. Aprilis 1256.

XVII. LEOPOLDUS Francia oriundus, anno 1256. Præſul eligitur, qua dignitate non ſine laude functus tandem defunctus eſt 5. Februarii 1263. undecim annos, & 15. dies ſede vacante

XVIII. CONRADUS II. adſumitur ad regimen monaſterii ære alieno peſſime ſæcularibus adminiſtrantibus vehementer onerati. Cui acceſſit malorum maximum, quod hujus Canoniæ optima quæque, Civibus Patavinis contra Bernardum Epiſcopum ſeditionem moventibus, Caſtro Neuburg ad Oenum ſupra Pataviam ſito, ceu tutiſſimo receptaculo credita fuerint. Equidem clauſtro arcta obſidione cincto, tandemque expugnato ab Othone & Stephano Bojorum ducibus omnium rerum jactura facta fuit. Queis ærumnis tandem ereptus eſt Conradus 16. Febr. anno 1293. Videtur Canonia maxime ob bellorum injuriam capite rurſus deſtituta manſiſſe 10. annos, quia primum Dominica Jubilate anno 1303.

XIX. UDALRICUS III. viduatæ Eccleſiæ Sponſus ſimul & Præſul deputatus fuit; qui Podagra & vario morborum genere in dies vexatus ultro munere ſuo ſe abdicavit Feria II. ante Dom. 3. Adventus, anno 1320. Cui ſucceſſit per compromiſſum electus

XX. WOLFHARDUS Ebertwein de Wert Feria 6ta ante Epiph. anno 1321. cujus ſolidæ doctrinæ & pietati Canonia multum debuit, ipſe naturæ debitum perſolvit 13. Auguſti anno 1331.

XXI. WERNHERUS de Lampolding quinque dierum intervallo, ſcilicet 18. Auguſti ad regiminis faſtigium evectus ſummæ ſibi pietati duxit, ſi in pauperes, præcipue in Muſarum Alumnos parcus non eſſet. Incidit in morbum, quo Filii Patre, ſtudioſa juventus Mæcenate orbata fuit 28. Febr. 1348.

XXII. FRIDERICUS Feſto Apoſtolorum Petri & Pauli a Con-Canonicis ſuis poſitus fuit regere Eccleſiam, in qua attendit ſibi & univerſo gregi: Bona Monaſterii non tantum non minuit, ſed admodum auxit. Prælatorum vetuſtior Catalogus probabilius non mortis, ſed regiminis ſui finem in annum 1365. rejicit; Epitaphium vero mortis tempus ſtatuit diem 9. Decembr. an. 1380.

XXIII. OTTO meritis plenus, ut ſuccederet Friderico anno 1365. obiit tandem dierum plenus 10. Jan. 1382.

XXIV. URBANUS eminuit adminiſtrandis rebus tam temporalibus, quam ſpiritualibus, ſed quatuor poſt annis animam egit 14. Junii anno 1386.

XXV. PHILIPPUS Camerarius ad regiminis culmen evectus avulſas a Monaſterio Parochias recuperavit, & recuperatas reformavit: Aliis quoque præclare geſtis maxime clarus, & futurus clarior, niſi fortaſſis morti jamjam maturus extremum ſpiritum efflaſſet 5. Decembris 1389.

Funeſtiſſimus vere annus! quo Mors Præſulem e vivis ſuſtulit, & incendium in Caſtro Neuburgenſi Feria II. Paſchæ exortum Totam in dicto Caſtro ceu in tuto poſitam ſumptuoſiſſimam Bibliothecam, & ſat divitem precioſiſſimarum rerum ſupellectilem penitus devaſtavit.

XXVI. HERTWICUS Lenzenrieder ſuperatis in regimine undecim annis expiravit 17. Maji anno 1400. Cui ſucceſſit

XXVII. MARTINUS, quem pietas probavit, ſingularis Religio, & ſolers œconomia optime commendavit. Sancto Blaſio dicata dies ultima regiminis, & prima mortis erat, quæ incidit in annum 1421.

XXVIII. CAROLUS nulli diligentiæ parcens, ut Paſtorale ſuum munus ſtrenue obiret, obiit 25. Novembris 1424.

XXIX. JOANNES Straubinger ad regendum electus duo ſacella erigi curavit, quorum unum Spiritui Sancto, alterum Divæ Virgini eſſet ſacrum. Bona Monaſterii novis cumulavit bonis. Sub hujus regimine Sigismundus Imperator Monaſterium in ſuam protectionem recepit, in ſimul Privilegia & gratias ab Anteceſſoribus conceſſas clementiſſime confirmavit. Filios Orphanos, & Eccleſiam fecit viduam 28. Julii anno 1451. Poſt hunc

XXX. JOANNES Wolf per quidecim annos creditas ſibi paſcebat oves. Sed mors percuſſit paſtorem anno 1466. 27. Decembr. Et ne diſpergerentur oves

XXXI. JOANNES Hachinger ovili præficiebatur. Quoniam vero confirmatus non fuit, reſignavit anno 1471. Cui ſucceſſit

XXXII. LEONARDUS Kalauner Auſtriacus Lengenfeldenſis AA. LL. & Philoſophiæ Magiſter. Canonia Thiernſtainenſis in inferiori Auſtria ad Danubium ſita hunc Præſulem dedit. Poſtulabatur enim per viam compromiſſi a Reverendiſſimo Udalrico Patavienſis Eccleſiæ Epiſcopo, in id Illuſtriſſimo Bavariæ Principe, ejusque Conſiliariis conſentientibus. Reſignavit anno 1475. verum Friderico Camerario anno 1478. vita defuncto rurſus ad Prælaturam vocatus primum 10. Febr. 1489. ex hac mortali ad feliciorem vitam deceſſit.

XXXIII. STEPHANUS Hager de Ekenfeld natione Bavarus inſignibus Præſulis donatus eſt anno 1489. quæ abdicavit anno 1502. atque ita 13. Aprilis non dignitate orbatus, ut Hundio placet, ſed vita defunctus fuit, ut Pruſchius refert an. 1506.

XXXIV. GEORGIUS Mayr eumdem ferme nativitatis, quem habuit regenerationis locum. Pago adiacenti carnalem, ipſi Monaſterio vero vitam debuit ſpiritualem: in illo natus eſt Monaſterii ſubditus, in hoc tum ipſius Monaſterii, tum omnis ditionis rector evaſit. Munus, quod obiit, impigre geſſit. Dum quasdam Eccleſias Canoniæ ſuæ unione copulavit, ipſa unio corpus ſuum inter & animam diſſoluta fuit 11. Julii 1515.

XXXV.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

XXXV. MICHAEL I. cujus doctrina probitati vitæ nihil prorsus detrahere, & magna auctoritas, qua pollebat, singulari conventualium fratrum amori nihil omnino præjudicare potuit, annos 4. præfuit, & mortuus est 8. Aug. 1519.

XXXVI. SIGISMUNDUS Reisacher, vulgo *Probst Hämmerl* inde dictus, quod duos malleolos in insigni habuit. Vilspiburgi in Bavaria primam lucem aspexit. Innatæ gravitati blandientem bonitatem opportune admiscere optime calluit. Multa ædificavit, quæ dum pulchritudine sua curiosum oculum recreant, etiam utilitatem maxime commendant. Morti fores ejus pulsanti 12. Jan. 1540. eo minus adperire reluctatus, quo frequentius bene valens in ore versabat verissimum illud effatum: *Alles Ding ein Weil.* Quiescit in Capella S. Ruperti, ad cujus Sepulturam adpensa fuit tabula Christi sepulturam referens, quam pinxit Wolfgangus Hueber, qui a Pruschio Apelles Germanicus audit. Ve-rum ut huic servandæ melius consuleretur, inde translata, & in quodam cubili collocata fuit. Amplius dignissimum hunc Præsulem depingit Epitaphium Carmine heroico in ejus laudem inventum, quod ita sonat:

Quidquid in hoc Claustro cernis splendore paratum.
Malleolo gemino, studio hujus Præsulis extat,
Sigismundi egregii- quo vix præclarior alter:
Aræ testantur, loquitur pariesque domusque,
Præfuit hic certe cunctos feliciter annos.
Dignus es æterno Præsul memorabilis ævo,
Cui laudem fratres cantent, Patresque sequentes.
Nunc propiore Dei rutilum super æthera Præsul
Aspectu frueris sancta in Numina Cœli.
O utinam Tibi succedat sic postera turba,
Cœnobium ut tandem antiquo splendore resurgat.
Mille annos numera, & quingentos, adde quaterque
Denos, Sigismundus decus indelebile Claustri
(Heu!) cadit, unum & viginti cum dimidioque
Annos dum rexit: merito super æthera gaudet.

XXXVII. VALENTINUS Göttinger Austriacus Welsensis ad summum evectus est Pastoralis dignitatis apicem 26. Januarii anno 1540. Hic nullius amplius quam Litteratorum delectabatur necessitudine, & ipse Litteris excultus, ut qui maxime. Discessit ex hoc orbe 13. Febr. 1547. cui suffectus est

XXXVIII. THOMAS Gunnerus anno 1547. Feria II. post Dominicam Oculi, quæ fuit 14. Martii. Non talem Hundius, non monumenta nostra probant, qualem Pruschius commendat. Comem dicit, & hospitalitatis officiis haud facile ab aliis superandum. Litteratorum fautorem adpellat, & scientiarum promotorem longe maximum deprædicat: Leonardum Baningerum, qui & a consiliis erat, ejusque filium Sophoniam Musices peritissimos, & Christopherum Pielerum Matheseos expertissimum Cara sustentatione alebat. Hæc Pruschius de Thoma, altissimo silentio premens, quomodo res ecclesiæ administraverit? Certe id Hundio, id monumentis nostris largiendum erit, Thomam aut 2da Februarii 1556. depositum, aut alioquin cum quibusdam preciosis in Austriam aufugisse, ubi anno 1560. spiritum suum emisit, utinam ne infeliciter nimis! Interim Domino Christophero Hueber, & Joanni Pfenningmann rerum temporalium administratio credita fuit, his vero suæ potius, quam Monasterii utilitati consulentibus anno 1557. vigesima secunda Maji.

XXXIX. MATHIAS Werl unanimi Canonicorum consensu Præsul electus fuit. Sed vario morborum genere graviter decumbens eas vires, quas tum debuit, tum voluit, Canoniæ regendæ impendere non potuit. quapropter se subduxit Prælaturæ anno 1563. non vero morti, quæ sequuta est 19. Febr. 1569. huic e vestigio in regimine successit

XL. AUGUSTINUS Arnold natione Suevus, Sacra Professione Pollinganus: nihil est, quod in sedula hujus administratione possemus carpere, sed laudare omnia.

Tredecim annos ſuis Religioſis leges dixit, 6ta Sept. accepit & ipſe a morte legem, ſecundum quam debuit mori anno 1577. Succeſſit

XLI. HIEREMIAS Kirchmair multa religione vir, & ſcitus rei familiaris adminiſtrator. Poſt octo annos Præſul deſiit, & funus eſſe cœpit 19. Martii anno 1585.

XLII. ABRAHAMUS Anzengrueber Auſtriacus, hujus Cœnobii profeſſus anno 1585. Antiſtes electus, & ſeptem poſt annis confirmatus, id eſt, benedictus fuit. Si quid utiliter geſſit, ſane illud Canoniæ utiliſſimum accidit, quod dignitati ſuæ nuncium remiſerit 4ta Novemb. anno 1599. Poſt hunc

XLIII. MICHAEL Herrerius AA. LL. Magiſter, profeſſus in Baumburg, Præpoſitus in Suben, ad Canoniam S. Nicolai regendam poſtulatus fuit. Sed poſtquam præfuiſſet annos tres, menſes ſeptem, & dies viginti ſex, ultro munere ſuo ſe exuit anno 1603. Lemma hujus Præſulis erat:

Tendit in ardua virtus.

XLIV. MARTINUS Zeillman anno 1603. dignus æſtimatus, qui inter ſuos Principem teneret locum. Nec ſpes fefellit; templum enim novis ornamentis ſplendere cæpit: & quod ad omnia Martinus officio ſuo digniſſime perfunctus in morte requiem, & in cœlis laborum mercedem invenit 29. Aug. 1623.

XLV. FRIDERICUS CAROLUS Haider Bojus Kelhaimenſis ſumma hujus Canoniæ potitus eſt anno 1623. Tantis omnigenæ virtutis radiis coruſcabat, ut iisdem quoque Eccleſia ad S. Magnum Pedeponti non tam illuſtrari, quam foveri amaverit. Rexit utramque Eccleſiam tanta cum laude, ut 5ta Septembris anno 1639. morte abreptus magnum ſuis filiis mærorem, & ingens ſui deſiderium reliquerit. Sed

XLVI. NICOLAUS Proier mœſtiſſimis Canonicis aliquantulum abſterſit lacrymas, ubi 26. Septembris 1639. Præſul electus diſſertiſſima ubique jam caritatis, modo pietatis, & inſignis in pauperes miſericordiæ veſtigia reliquit. Obdormivit in Domino 19. Aprilis 1648. Viduatæ Eccleſiæ Sponſus

XLVII. VITUS CHRISTOPHORUS e multis electus ſimul & confirmatus fuit anno 1648. Hercule virtutum cumulum in uno hoc viro cernere & admirari erat. Inſignis caritas primum ſibi certe vindicaret locum, niſi rariſſima Pietas, mirabilis ſcientia & ſapientia ſibi eum deberi altiſſime proteſtarentur. Inde enim tot victorias ſibi peperit, quod cauſſas controverſas habuit, ſemper hoſte ſuo ſuperior, quisquis Eccleſiæ jura impugnare eſt auſus. Qualis Oeconomus fuerit, loquuntur altaria, teſtantur Eccleſiæ ornamenta, ad quorum ſplendorem aurum & argentum largiſſime effudit, imo luculentius œconomiæ ſuæ teſtimonium perhibent aucta Monaſterii bona, debita expuncta, & theſaurus ſucceſſoribus relictus, qui ad perficiendum Clauſtri ædificium abunde ſufficeret. Paucis: qui omnes anteceſſores longe ſuperavit, & nulli in nulla virtute ceſſit, tandem a morte ſuperatus fato conceſſit 5ta Aprilis anno 1666. Lemmate utebatur:

Finis laborum funus.

XLVIII. CLAUDIUS Aichel ex Alſatia oriundus uti Vito ſucceſſit in Feſto S. Claudii anno 1666. ita omnem operam navavit, ut Viti quoque virtutum veſtigiis inſiſteret. Incomparabili ſcientia, & inſigni doctrina ſua teterrimas procellas, quæ non raro in ſuum & Monaſterii caput detonare minabantur, dexterrime propulſavit, & Jura Canoniæ tunc temporis quam maxime quaſſata concuti non eſt paſſus. Novi ædificii, quod clauſuram adpellamus fundamenta poſuit; atque ut novis & variis utenſilibus & ornamentis ſplenderet templum, nullis pepercit ſumptibus. Vir vere humilis, qui ab Innocentio XI. jure Infulæ collatæ numquam eſt uſus, ſuis ſucceſſoribus malens, quam ſibi hunc honorem obtingere. Piiſſime oculos & vitam clauſit ſub Choro Capitulari marmoreo lapide clauſus 18. April. 1683.

XLIX. EUSTACHIUS Hauſer Salisburgenſis Infula omnium primus ſuum fecit condecorari caput. Hic Religioſos ſuos, ut amat dici, vere in oculis ferebat: unde nihil frequentius in ore fuit, quam celebre illud dictum: Vivat Religioſa Caritas. Cui ab omnibus adclamatum oſt Lemma: Amari, non timeri. Cæptum ab Anteceſſoribus ædificium abſolvit, & Eccleſiæ theſaurum pretioſo pedo ex unicornu inſigniorem reddidit. Hoſpitalitatem omnibus munifice exhibuit, Religioſis præcipue Auſtriacis, qui Turcis Viennam obſidentibus ad Euſtachium ceu Patrem copioſe confugerunt.

Tan-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Tandem apoplexia tactus ultro desiit regere anno 1689. vivere vero 23. April. 1692. Quiescit in Capella S. Ruperti.

L. SEVERINUS Kempf ad S. Nicolaum anno 1648. natus vacantem sedem occupare electus anno 1689. die 28. Septembris. Sed summo omnium mærore, quin integrim explevisset annum, morte abreptus fuit 14. Septembris 1690. Hic certe omni virtutum genere excelluit, & licet laudabilium Præsulum trita vestigia premeret, attamen ob brevitatem regiminis, quod narraretur, reliquit nihil, nisi mœstissimas lacrymas, & fratrum gemitus, quibus Virum maximæ spei sibi ereptum lamentabantur.

LI. MICHAEL Irmel natione Carinthus, Patria Lavantinus, Præsulis dignitate insignitus est 9. Novembris 1690. Vir admodum prudens negotia tardiore studio tractare maluit, quam minus circumspecto; haud immemor illius dicti Alexandri III. Pontificis Maximi ad Ludovicum Galliarum Regem: melius esse in servanda maturitate damnum incurrere, quam in præcipitatione peccare. Adversis rebus æque utebatur ac prosperis, suis semper sibique objiciens: Per aspera ad ardua: Hinc invincta sua patientia non sinistris casibus, non senio, non dolorum acerbitate unquam vel minui, vel expugnari potuit. Occubuit 2. April. 1712. & in Capella S. Floriani sepultus jacet.

LII. JOSEPHUS Griesmiller in arce superioris Austriæ Praitenbrugg lucem hujus Orbis adspexit 17. Novembr. 1662. Nomen Religioni dedit 29. Sept. 1685. Sacerdos ad aram stetit 12. Octobris 1688. Præsul hujus Canoniæ unanimi consensu electus 11. Maji 1712. Nihil scientiæ, virtutis nihil in Præstantissimo hoc Viro desiderare posses. Suavissimo suo agendi modo tam suorum, quam exterorum animos sibi ita devinxit, ut omnes fere communi Patris nomine eumdem insignirent. Qui pleraque scivit, toto regiminis tempore vel uni malefacere penitus ignoravit. Ut Canonia nostra Lateranensis Congregationis Juribus & Privilegiis gauderet, Roma obtinuit; atque ut Ecclesia non Gothorum inventioni, sed novissimorum templorum arti suam deberet formam, amplissimis sumptibus non pepercit. Ad hæc hujus parsimonia templum habet, ut pretiosis niteat ornamentis, & Bibliotheca optimis selectissimisque abundet libris. Tegimen, vel ut dici obtinet, Baldachinum portatile, sub quo in solennitate Corporis Christi Augustissimum Sacramentum Reverendissimus Abbas multa comitante turba circumgestat, confici curavit. Holosericum est, pene dixissem aureum, quia vix cernere est, quod aureis pulchre rutilantibus non esset interstinctum vel floribus vel figuris, quodque ob pretium suum ad hodiernam usque diem multis exteris videndi cupiditatem, visi admirationem elicit. Ædificium, quod ad Oeni partem prominet, extruxit funditus; & insuper æs alienum non modo non contraxit, sed contractum expunxit. Professione & Sacerdotio Jubilæus 16. Julii 1741. vero fulcrum hujus Canoniæ semiplexia quatitur, & heu! omnium cum mœrore concutitur 25. ejusdem mensis. Sepultus est in Capella S. Ruperti, ubi ipse funebrem sepulturæ lapidem jam ante viginti tres annos sibi posuit, omni scilicet die & vivere & mori paratissimus.

LIII. WOLFGANGUS Zendl Patavinus 21. Aug. 1741. Capite destitutis Canonicis dignum caput eligitur. Doctrinæ excellentia, cogitandi sublimitate, & disputandi subtilitate paucos sibi pares, superiorem habuit neminem. Belli injurias, quæ in ipsum sui regiminis initium inciderant, æquali vultu & constantissimo sustinuit animo. Prudentissima sua vivendi norma ipsos etiam hostes strinxit, ut amice agerent, & summi eorum Chiliarchæ Wolfgangum velut unum ex suis tenerrimo amore complecterentur, quo factum est, ut Monasterium a multis incommodis, gravioribus detrimentis, pluribusque molestiis integrum conservatum fuerit. Bibliothecæ, cui pluribus præfuit annis, vere Librorum Thesaurum reliquit; Ecclesiæ pretiosos quosdam paratus comparavit, & mensam variis argenteis, auroque oblitis instruxit vasibus. Canoniæ amplius prodesse & volens & potens diutina ægritudine lecto affigitur, qua 22. Decembris 1754. emortuus, sepultusque fuit in Capella S. Augustini, ubi perenni ejus memoriæ venuste elaboratum ex marmore lapidem posuit Dignissimus Successor

LIV. SEVERINUS Spiesperger Bojus Riedensis unanimi omnium Suffragio 23. Febr. 1755. electus. Vivo elogium dicere, singularem ejus modestiam sauciare foret. Interim ad unum omnes ad cœlites vota mittunt, ut Optimum hunc Patrem superstitem servare velint in longissima tempora. Fiat!

PRAGENSE I.

Cæſareum Canonicorum Auguſtinianorum Collegium communiter *Carolinum*, item *Carlovienſe*, germanice vero *Carlsböff* intitulatum Pragæ in ipſa Bohemiæ Metropoli & quidem in ea parte, quæ *nova civitas* appellatur jucundiſſime ſituatum, hodie (publico omnium teſtimonio) virtute & ſcientia inhabitantium vere floridiſſimum. Primus hujus Author & Fundator extitit, qui templum illius cum adjuncto religioſorum virorum domicilio, ſpecialiter in honorem Beatæ Virginis Mariæ ſub titulo in cœlos aſſumptæ, & S. Caroli hujus nominis primi cognomento magni invictiſſimi Galliæ & Germaniæ Regis dedicari voluit Auguſtiſſimus Princeps ac Dominus Dominus Carolus IV. potentiſſimus Romanorum Imperator Rex Bohemiæ &c. Fundationis Diploma totum hic inſerere lubet:

Fundatio Canoniæ Carlovienſis Auguſtiſſimi Cæſaris, & Sereniſſimi Regis Bohemiæ Caroli IV.

Ad perpetuam rei memoriam Imperator Æternus in excelſo polo throni ſiderei mortalium facta diſcutiens ſic creatis univerſis præſidet, ut dum noſtræ fragilitatis materiam indeficienti bono in termino vocare dignetur, ad gloriam ſine quavis acceptatione perſonæ Regiæ, ſublimitatis inſignia ab humilitate plebeja non ſecernat, ut ſi unus imprimum, qui & unus absque paritate ſocia condidit univerſos, ut igitur Regis omnipotentis in Sanctiſſimis Divo Carolo Imperatore Auguſto prædeceſſore noſtro, & aliis Romanorum, & cæteris Cathòlicis Regibus tanto veneremur decentius quanto nos cauſa regiæ digniratis faſtigia, oculata fide conſpicuus gratioſius elevatum animo deliberato non per errorem aut improvide, ſed ſano noſtrorum procerum & fidelium conſilio accedente Monaſterium novum, quod titulo Sancti Caroli Magni Imperatoris Auguſti prædicti annotari decernimus in nova civitate noſtra Pragenſi nunc ex novo conſtruimus, & fundamus, ac id ipſum Archi-Abbati & Conventui Canonicorum Regularium. Quos ad hoc inſtituere noſtra deliberavit proviſio gubernandum promiſimus, ac perpetuo poſſidendum quique eo fructuoſius divinis laudibus inſiſtere valeant, & pro noſtra, ac progenitorum noſtrorum ſalute omnipotentis Dei miſericordiam exorare devotius pro ſe videant regiæ ſubjunctionis præſidiis abundantius communitos, prædictis Archi-Abbati, & Conventui Monaſterii S. Caroli Magni Succeſſoribus eorum eidem Monaſterio in perpetuum triginta domos incipientium a parte una templi S. Catharinæ & S. Chryſoſtomi usque ad Collegium S. Appollinaris cum hortis vineis, agris & viretis, in fundo Monaſterii usque ad amnem Cedron in viridi valle, & muros civitatis ſub eodem Monaſterio. Item *Quadraginta* & unam Marcas redituum argenti ponderis montium Cutnis, quinquaginta ſex groſſos Pragenſes pro Marca qualibet computatis, in & ſuper civitate noſtra Gurimenſi, & cenſum quem Cameræ noſtræ tenentur, nec non decimas in oppido noſtro Biela, ſive Aqua Alba prope Caſtrum Bezdiez, cum omnibus juribus & pertinentiis redituum, ſive utilitatum talium, ſicut ad Regalem Cameram ſpectaverunt hactenus damus, *conferimus & donamus*. Mandantes nihilominus Judici, Juratis, & Univerſitati Civitatis Curimenſis prædictæ, nec non Purgrabiis Caſtri Bezdiez, & thelonariis Rectoribus ſive Conductoribus thelonii in Biela, ſive Aqua Alba prædicta, qui pro tempore fuerint fidelibus noſtris, quatenus præfatis Archi-Abbati & Conventui Canonicorum Regularium Monaſterii S. Caroli Magni & ſucceſſoribus eorum in perpetuum, cum cenſu & decimis prælibatis parere debeant, & cum ſolutione circa prædicta alias fieri ſolito conſuetis, & oportunis temporibus obedire ſub pœna noſtra indignationis, quam qui ſecus attentare præſumpſerit, ſe cognoſcant graviter incurriſſe præſentium ſub noſtræ Majeſtatis ſigillo teſtimonio literarum. Datum Pragæ Anno Domini Milleſimo Trecenteſimo quinquageſimo. Jubilæo, Indictione tertia, quarto decimo Calendis Octobris, Regnorum noſtrorum Anno quinto.

De fatis hujus Canoniæ Georgius Crugerius Soc. Jeſu in ſuis *Sacris Memoriis* die 15. Septembris hæc habet: *anno Domini 1351. Carolus IV. Cæſar & Rex Bohemiæ in ſua Carolina civitate ſeu Neo-Pragæ in colle altiori, quam ſit S. Appollinaris Eccleſia e regione Wiſſebradi ad ipſos muros manu ſua ponendo primum Lapidem fundavit Baſilicam a Carolo Magno hodie Carolinam dictam. Meretur enim vero hoc agnomin, non quidem mole ſed artificio Architectonico, utpote in altum educta citra ullius columnæ adjutorium, quo plerumque Gothici operis templa fulciuntur. Poſt annos 16. ſive ſub annum Domini 1377. quamvis nedum eſſet abſoluta omnimode, quia tamen ita roga-*

bat

bat Carolus fundator hanc ipsam Joannes jam secundus Archiepiscopus Pragensis coram Imperatore Virgini Deiparæ in Cælos assumptæ catholicis cæremoniis consecravit. Et Rex simulque Lucenburgicus Cæsar, ut cohonestaret solemnitatem, lautissimum subinde epulum Ducibus ac Principibus, Comitibus & Baronibus & Imperio & Regno dedit. In quorum capite seu mensa principe sedit Carolus fundator post filius Wenceslaus Rex jam coronatus, Episcopi aliquot. Clausit mensæ seriem Joannes primus Carolini monasterii Archi-Abbas. Et die 15. Augusti loc. cit. idem author in *confiniis*, inquit, *novæ Pragæ, non quidem tam vastam mole, sed opere architectonico elegantiorem sine columnis sustentantibus in monte Carolino sub hoc eodem titulo Assumptionis Carolus IV. magnifice eduxit. Destructum a Wiclephistis adjacens Cænobium Canonicorum Regularium novis ædificiis emundavit ac emendavit Reverendissimus Dominus Archi-Abbas Isidorus natione Hispanus* (de quo infra) *floret locus sacer numero Religiosorum scientia ac virtute.* Item die 28. Januarii. *Cæsar & patriæ nostræ Pater* (Carolus Romanorum Imperator) *ut paris nominis Patronum bonoraret, singulariter apud Bohemos, eidem elegantem ac artificiosam Ecclesiam cum Collegio in colle ementiore ad confinia Neo-Pragæ in conspectu Wissebradensis arcis magnifice exædificavit: in quod & Canonicos Regulares non improbabili traditione e Gallia evocatos induxit: utque primæ hujus suæ fundationis celebrior esset fama, fundato altero Ingelheimii in Palatinatu hujus ejusdem religionis Collegio, ac ex hoc Pragensi submissa in istud colonia, Carolinum Abbatem Patrem & Archi-Abbatem probantibus raritatem Pontificibus effecit. Unde etiam in Choro Archiepiscopali in Basilica Divi Viti stallum, ut tum vocabant, nos autem locum seu sedem dicimus, habebat idem Archimandrita: quæ singularitas extra Cleri primores, nulli Regularium emineret, quantum vellet, etiam infula, concedebatur. Consecrata est autem prædicta Carlovienſis Ecclesia a Joanne secundo Archiepiscopo Pragensi anno Domini 1377. ut exageraret solemnitatem amplius fundator Carolus IV. huic ipsi cum Principibus, & Proceribus suis præsens, totum argentum, ac etiam aurum, in quo subinde estum est, ac ex quo bibitum fuit, mille marcas adæquans insinuato Collegio Canonicorum Regularium liberaliter donavit. Abbatum adeo elevatorum fuere fortasse triginta & aliquot, quamvis post disturbia Hussitica multum honor attributus, sit immiuutus, & ditiones prope omnes hæretici insessores avulserint in abusum profanorum. Tertius e primis Procopius Abbas, & a fundationibus, quarum libri erectionum passim meminerunt, & a visitationibus aliorum Collegiorum sui ordinis celebratur. Interea sub annum 1421. præduce Zißka vulgus Pragenum hæresi ultra modum effrænatum, uti in cætera monasteria, ita & in hoc ferro, flammaque barbare desæviit. Evastati busta deinde rudera, non deseruerunt tamen Canonici, semper proinde reliquias fortunarum, Abbas aliquis prope titularis, cum uno alteroque conservavit. Sub Georgii Regis regimine Joannes vir magnæ literaturæ, multarum præterea linguarum, & suæ religionis valde peritus, veterem fundationem magnopere sattagebat restaurare, ac ut Ingelheimio sibi subjecto etiam provideretur a Glacensibus Canonicis, cum ex suo non posset, suppetias exposcebat. Cæterum sub annum Domini 1611. in Februario, nostra memoria, in occidione monachorum suos quoque Martyres Carlovium habuit. In Ecclesia Clericum, in ambitu conversum, in ipso triclinio Abbatem, exsectis (sit venia legentibus) virilibus, detruncatis pedibus, manibusque, ac detracta pelle a vertice sacro, quo lolo coronam more sacerdotum Romanæ fidei gestare consuevimus, crudelissime, ex odio utique extremo, hæretici immanes interemerunt. Et quod exaggeret tyrannidem, cum hæc exerceretur laniena in partibus pudendis, fœminas inspices admiserunt, quæ adeo enormiter afflicto Abbati, convitiis insuper propudiosis insultare præsumpserunt. Erant, credo, pronepotes illarum, quæ quandoque inter Thaboritas commilitones, ad non imparia, non tantum voces sed & manus, veræ utique ex orco furiæ, ac Eumenides, leguntur commodasse. Sed maleficia sint utinam hæc ultima! recenter certe adeo benigne respexit Deus locum sacerrimum, ut ei daret reparatorem insignem, ac quasi secundum omnino fundatorem. Viro incomparabili, ac Carlovii instauratori egregio, nomen est Isidori, patria ipsa Hispania. Cui genti id proprium etiam quarto modo esse videtur, ut vel novas fundet Religiones, vel minimum veteres nonnihil collapsas cum fama sanctimoniæ restauret. Ultimum in Carlovio effecit utique Reverendissimus sub suo regimine ac infula Abbas ISIDORUS.* Integrum Abbatum Catalogum celeberrima hujus Canoniæ exhiberem quidem lubens, ad iteratas tamen preces meas surdas inveni aures.

PRAGENSE II.

In sæpe nominata Boëmorum Metropoli regium itidem Canonici Ordinis Augustiniani Collegium resensetur a Nebridio nostro Mündelheimensi Canonico Regulari in Antiquario monastico Epistola 121. fol. 548. in hæc verba legendum: *Wratislaus ex*

Duce primus Bohemorum Rex Henrici III. Imperatoris gratia, extruxit in arce Pragensi cœnobium Canonicorum Regularium, in cujus fundatione suis humeris duodecim cophinos lapidum mercenarii more gestasse fertur. In hoc collegio dum res divina peragitur non Præpositus tantum, sed Decanus, & Sacerdos, & Diaconns cum Subdiacono Episcopalibus indumentis utuntur; de qua eadem fundatione synonima quoque profert Pessina in Marte Moravico lib. 3. cap. 2. fol. 266. sub hujusmodi tenore: *Anno 1068. Wratislaus, in castro suo Wissebrad, Pragæ, Ecclesiam in honorem SS. Petri & Pauli Apostolorum, & S. Clementis, cujus nomini dicata jam antea Ædes sacra pervetus ibi steterat, a Borzivogio Primo extructa, & a S. Cyrillo, anno præter propter 866. consecrata, fundavit, & in præsentia Legati Apostolici, Joannis Cardinalis & Episcopi Tusculani, qui ab Alexandro II. missus fuerat, ut primum lapidem, ritu in Ecclesia consueto poneret, ipsemet propriis humeris, duodecim cophinos terræ, e fossa fundamenti extulit. Hanc porro Alexander II. anno 1070. in Collegiatam erexit, cum hac amplissima prærogativa, ut nullius interpositu, solis Romanis Pontificibus subesset: insuper solemnioribus per annum diebus, & quoties Dux (nondum erant Reges) Bohemiæ ante se Divina Officia peragi juberet, ut non Præpositus tantum, sed & Decanus, Presbyter assistens, Diaconusque, & Subdiaconus rem divinam facientes, Mitra, Sandaliis, alioque Pontificali apparatu libere uti possent &c.* Posteris annis (qualiter jam sæpe citatus Paulinus Bohuslaus me per proprias edocuit) disciplina regularis isthic loci jam pridem totaliter fuit dissoluta, & religiosi Canonici præbendis inter se viritim divisi facti sunt omnino Sæculares.

PRATENSE sive PRATUM MARIANUM & VALLIS SCHOLARIUM.

Pratum Marianum, seu Vallis Mariana Congregationis Parisiensis S. Genovefæ debet suam originem Margaretæ Comitissæ, quæ cum septem Canonici Ordinis sub Regula S. Augustini militantes Ascetas e S. Catharina Parisiensi, instituendos Valentiannis, obtinuisset, inde, mutato post biennium consilio, Montes Hannoniæ evocavit an. 1251. iisque locum prope hanc urbem ad ripam fluvii coëmit, ac anno 1252. exstructo templo in honorem Beatæ Mariæ Virginis, sub titulo Vallis Virginis, seu Vallis Mariæ, sufficienter dotavit, annuentibus tum Nicolao Cameracensi Episcopo, tum Canonicis S. Valdetrudis. Denique circa 1300. septis oppidi domus ista includitur, ac tandem ex Priorali ad Abbatialem evehitur dignitatem anno 1617. a Paulo V. Summo Pontifice & Alberto Austriaco. De hoc egerunt Monasterio Vinchantius in Annalibus Hannoniæ, & Nicolaus Guisius apud Grammaium, in Historia Montis Hannoniæ, imo præcipua ejusdem loci extat historia typis Montensibus excusa 1637. quam in primis consuluimus. Ceterum haut erit fortasse ingratum, si qua hic breviter de ipso Vallis Scholarium congregatione delibaverimus. Anno 1021. Vinchantio, 1225. Guisio, Doctores quatuor Parisienses Guillelmus, Richardus, Evrardus & Manasses sub Divæ Catharinæ patrocinio, & Regula S. Augustini, cœnobiticam amplexi sunt vitam, quorum exemplo multi Viri docti, Montibus præsertim Hannoniæ, Congregationi nomen dedere, ab Honorio III. 1218. confirmatæ. Cur vero hæc ipsa sortita sit nomen Vallis Scholarium, hinc est, quod primarium suum Monasterium in Valle construxerint, ac singulari modestia Scholares maluerint appellari, quam Doctores. Hujus Ordinis Monasteria Belgica sunt, Mechlinienſe, Montense in Hannonia, Leuvense in Brabantia, & Geronsartum in Comitatu Namurcensi, quæ cum olim non nisi a prioribus solerent gubernari, Montensi, Namurcensi & Leodiensi Monasteriis sub initium Sæculi XVII. Præfecti sunt Abbates.

Series Priorum.

I. WILHELMUS de Triangulo, fuit primus Prior, ac tertius: cum enim post breve regimen abdicasset, iterum admotus est post obitum sequentis.

II. HENRICUS de Roseto eundem qui præcesserat, Wilhelmum de Triangulo, sortitus est successorem.

III. JOHANNES I. de Montigny, quo regente nova construitur Ecclesia sub titulo beatæ M. Virginis, & consecratur a Guidone de Collemedio Episcop. Cameracensi anno 1300.

IV. NICOLAUS I. de Herchie, al. de Harchies obiit 1310.

V. AR-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

V. ARNULFUS de Kievraing præerat 1317. 1326. & adhuc 1335. quo anno duo erexit altaria, alterum B. Mariæ, alterum utriusque S. Johannis.

VI. EGIDIUS I. d'Eſchauſſines, al. d'Eſcauſſines moritur 1350. die 26. Martii, humatur in Sacriſtia.

VII. JOHANNES II. de MECHLINIA Pœnitentiarius civitatis, in Judæos inquiſivit, ob ſcelus deteſtandum ab ipſis perpetratum Bruxellis. E vivis exceſſit 4. Aprilis 1372. conditus in Capitulo.

VIII. JOHANNES III. de Jeune, de quo dubitatur, an Prior extiterit, ſane omittitur a Vinchantio.

IX. PETRUS I. de Tornaco anno 1380. tria Clauſtri Latera excitavit. Tranſiit ad Carthuſianos 1389. mortuus 1397.

X. MATHÆUS le Carlier e vita migravit 1408. jacet in Capitulo.

XI. JOHANNES IV. Roger efflavit animam 1426. ſepultus in Sacriſtia.

XII. JOHANNES V. Regnier exſtinctus eſt 1427. in Sacriſtia tumulatus. Sub quo & deceſſore aliquandiu vitam egit cœnobiticam Johannes Euſtachii, qui exinde tranſiit ad Ordinem Ciſtercienſem anno 1428. in Abbatia de Molinis, Namurcenſis Comitatus, Jardineti poſtmodum Abbas effectus, non ſolum propter auſteritatem vitæ commendatus, ſed etiam ob Spiritum Prophetiæ, quo præditus erat.

XIII. NICASIUS Desgaukier, al. Nicolaus Deskaukiers, occubuit an. 1448.

XIV. PAULUS Giskier in Sacra Theologia Baccalaureus ſedebat 1451. defunctus eſt 1466. repoſitus in Sacriſtia.

XV. EGIDIUS II. de Pratis Theologus Baccalaureus, ab officio depoſitus eſt anno 1469. menſe Majo, & in ejusdem locum ſubrogatus.

XVI. NICOLAUS II. Deſmarez Doctor Pariſienſis jamque ab anno 1466. in ſuprema curia Montenſi Conſiliarius, ſtatim ab inita dignitate deputatur ab Ordinibus Provinciæ. Caroli Audacis Burgundiæ Ducis mortem funebri oratione proſecutus eſt, coram Margareta uxore & Maria filia. Obiit Vir prudens ac modeſtus 10. Januarii 1503. poſtquam annis 35. optime gubernaſſet. Jacet ante aram S. Auguſtini ſub æreo tumulo.

XVII. NICOLAUS III. Compas antea Subprior, vivere deſiit 1505. die 1. Januarii, ſepultus in Eccleſiæ navi ad murum.

XVIII. JOHANNES VI. Warlu fundatoribus merito accenſendus, ex Vichantio, quod tamen Guiſius Michaëli Warlu civi Montenſi adſcribit. Morte ſublatus eſt anno 1506.

XIX. THOMAS Noiſet deponitur 1516. mortuus 1528. cui ſane perperam attribuit Vinchantius, quod de Succeſſore mox dicendum.

XX. JACOBUS I. de Lattre Inquiſitor fidei per Hannoniam a Leone X. Papa nominatur. Prioratibus Geroldi-Sarti, & Hanſuicæ donatur, favore Caroli Auſtriaci Hiſpaniæ Regis, ac deinde Imperatoris. Abdicat ſe Prioratu Vallis-Scholarium anno 1540. quo anno al. 1541. 8. Febr. obtinuit Abbatiam Haſnonienſem beneficio Mariæ Hungariæ Reginæ & Romanorum Regis. Inſequenti vero 2. Maji Habitum Ordinis S. Benedicti ſuſcepit, ac denique obiit 24. Jan. 1544. al. 27. Jan. 1543. pro diverſo ſcilicet annum inchoandi modo.

XXI. NICOLAUS IV. Houzeau in utroque Jure Licentiatus, Carolo V. Imperatori a Conſiliis, atque in curia Montenſi Senator, defecit anno 1547.

XXII. WILHELMUS II. Mahieu, ex Procuratore domus Prior evaſit, fato functus 1557.

XXIII. PETRUS II. Rengier, vel Renger deceſſit anno 1570. die 11. Julii.

XXIV. LUDOVICUS de Ligne dictus de Barbançon interiit 24. April. 1579.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

XXV. EGIDIUS III. Aupaix vitam amisit 20. Octobris 1583. jacet in navi Ecclesiæ.

XXVI. JACOBUS II. le Waitte tollitur e medio 1591. versus ostium Claustri tumulatus.

XXVII. FRANCISCUS Petrart ex Religiosa Familia S. Francisci Episcopus Calchedonensis, & Suffraganeus Ludovici de Berlagmont Archi-Episcopi Camerac. Apoplexia suffocatur anno 1592. 1. Junii in cœtu comitiorum. Jacet in Choro ad cornu altaris.

Abbates.

I. MELCHIOR le Breghe ex ultimo priore titulum Abbatis promeruit an. 1617. volente Alberto Archiduce, & probante Paulo V. Pontifice maximo. Fatis concessit 1619. 6. Junii.

II. NICOLAUS I. Lixuel dignitati nuntium remisit mense Junio 1623. superstes ad annum 1651.

III. MARTINUS Colin antea Prior Busco-Isaacensis, benedicitur Abbas die Festo S. Elisabeth. Vitæ curriculum absolvit 7. Martii 1651.

IV. PATRITIUS Gallemart mortalitatem exuit 1653.

V. NICOLAUS II. de Souhay ex Priore de Leuves, deinde Machliniæ, fit Abbas Prati-Mariani. Postea cessit, defunctus 8 Febr. 1663.

VI. JACOBUS Nentre al. Neutre præerat jam anno saltem 1662. quo Mitræ usum obtinuit. Anno sequenti ab Ordinibus Hannoniæ legitur delegatus. Hic totum Monasterium a fundamentis reædificavit; quem tandem mors abstulit 11. Septembris 1679.

VII. GUILLELMUS Basbanc anno 1680. mense Aprili Pontificalibus indutus Abbatem S. Genovefæ Parisiensis visitaturum Monasterium excepit. Claustrum & Capitulum ac desuper ædes Abbatiales construxit. Morti debitum solvit Aug. 1701.

VIII. BERNARDUS de Heest electus anno 1702. & eodem anno apud S. Gislenum benedictus ab Archi-Episcopo Camerac. Choro Ecclesiam decoravit. Ab Ordinibus Provinciæ delegatus est. Ex Galliæ Christianæ Tomo III.

PRATUM PORCINUM.

Puellaris Canonissarum Regularium Ordinis S. Augustini Abbatia B. M. de Pratis juxta Tornacum, nunc intra urbis mœnia; primum dicta est B. M. de bono Consilio a loco primævæ fundationis juxta Haspram in Diœcesi Cameracensi, cui tam Godefridus Episcopus Cameracensis munificum se præbuit anno 1231. Jam dudum vero locum hunc satis incommodum sacræ Virgines incolebant, ut liquet ex Charta ejusdem Godefridi, prædictis Sanctimonialibus ad locum aptiorem vel intra, vel extra diœcesim transmigrare permittentis anno 1232. Hinc eo ipso anno Walterus Episc. Tornac. annuente Capitulo, domum, quæ dicebatur Filiarum Dei, seu Pœnitentium, nuper a se in Pratis Porcinis juxta Tornacum ædificatam eis concessit, iterumque anno 1234. aliis beneficiis additis confirmavit: in cujus rei memoriam a prædicto Conventu ejus obitus solemnis agitur cum novem Lectionibus die 16. Februarii ex Necrologio, ubi Claustrum B. M. in Pratis Porcinis, Collegio Beghinarum quod & ipse exstruxerat, contiguum fundasse dicitur. Videatur *Gallia Christiana* Tomo III. fol. 301. quam hic paucis mutatis defloravimus.

Series Abbatissarum.

I. AELIDIS de Auxerio, de qua mentio fit in Charta Godefridi Episc. Camerac. 1231. superius memorata, ipsa est profecto Aëlidis, quæ in quadam cum Ecclesia Viconiensi transactione nuncupatur Abbatissa B. M. de Pratis Bornacensis, Primacensis Ordinis. Item eam esse conjicimus Abbatissam de Pratis Porcinis quæ initiali nominis litera A. designata, unum terræ bonarium Tornacensi S. Martini Cœnobio vendi-

dit

dit anno 1244. commemoratur in Necrologio his verbis: *Obiit XI. Novemb. venerabilis domina Aëlidis quondam abbatissa nostra, quæ congregationis hujus cum aliis sociabus suis primum posuit fundamentum.*

II. MACTILDIS notatur in Necrologio 15. Jan.

III. CATHARINA Payenne, 28. Jan.

IV. AGNES I. Esteveninne, 20. Aug. ex Necrologio, ubi terras aliquas arabiles in suburbio sitas Monasterio suo legitur acquisivisse.

V. AGATHA de Muda, 16. Martii.

VI. ÆMELINA de Fretin, 2. Junii.

VII. ÆGIDIA, 18. Julii.

VIII. MARIA I. de Mussy sive Musie, ut habetur in Necrologio ad diem 6. Julii, eadem est fortasse, quæ cognominata le Vnusie promisit obedientiam Philippo Episcopo Tornacensi circa annum 1351.

IX. JULIANA, 12. Novembris.

X. MARIA II. Enghebierde, 28. Augusti.

XI. JOANNA I. Wastebled, 22. Octobris.

XII. JOANNA II. des Plancques, 26. Maji.

XIII. JOANNA III. Buche al. Biche juravit obsequium Petro Episcopo Tornacensi. Memoratut in Necrologio, 17. Novembris.

XIV. ISABELLIS Vilaine promisit obedientiam eidem Petro Episcopo. Ipsa est Elisabetha Villain consignata in Necrologio, 20. Julii.

XV. MARIA III. Bourgies præerat anno 1434. obiitque 1468. 19. Septemb. ad quam diem in Necrologio reformasse Monasterium dicitur.

XVI. JOANNA IV. Colpart sedit ab anno 1469. ad annum circiter 1488. defuncta 29. Septembr.

XVII. JOANNA V. de Vaudripont 1488. Præfuit annis 15.

XVIII. QUINTINA Cotterel 1503. Occubuit anno 1507. die 24. Aprilis.

XIX. URSULA de Mortagne 1508. Vivere desiit 1523. 10. Junii, cujus anno regiminis sexto, scilicet 1513. Angli Monasterium incenderunt.

XX. AGNES II. Savary 1523. Moritur 1549. 2. Jan. ex Necrol.

XXI. ANNA I. Tolenaire ex Coadjutrice fuit Abbatissa 1550. Cessit an. 1564. mortua 1567. 12. Martii.

XXII. VERONICA d'Antighem præfuit ab anno 1564. ad 1586. quo decessit 25. Octobris. Illis autem diebus Monasterium vetus ab hæreticis combustum est an. 1566. quare moniales in urbem sese contulerunt.

XXIII. BONA de Lannoy pedum gessit ab anno 1587. quo spiritum reddidit 22. Sept. ætatis suæ anno 63. dignitatis 8. De ea sic habetur in Necrologia: *21. Sept. memoria venerabilis dominæ Bonæ de Lannoy abbatissæ nostræ cujus tempore dormitorium hujus novæ domus exstructum est.*

XXIV. MARGARITA I. de Bouffers Veneta eligitur anno 1596. Ecclesiam cujus primum lapidem Episc. Tornac. posuit anno 1613. die 24. Junii, & omnia fere loca Monasterii ædificavit. Fatis concessit 17. Octobris anno 1617. ætatis 85. præfecturæ 21.

XXV. MARGARITA II. le Clercq electa 1618. 15. Febr. mortem oppetiit 12. Jan. 1654. ætatis anno 73. regiminis 36. Capitulum & alia quædam ædificia constituxit: Clausura perpetua regularem disciplinam munivit, atque in tuendis Abbatiæ juribus plurimum laboravit.

XXVI. MARIA IV. Vander-poorte inita possessione 5. Junii 1654. obiit 14. Decembr. 1674. Præfecturæ anno vigesimo. Porro hæc Abbatissa in regendo, nulli quæ præcesserit secunda, disciplinam observando, & asserendo ad mortem usque indefesse, cæteris quæ sequentur esse meruit exemplo. Ejus pietatem singulariter probat, quod in templo exstruxit sacrarium auro decoratum.

XXVII. ANNA II Hellinck possessionem adepta die 3. Maji 1676. vitam cum morte mutavit 25. Jan. 1679.

XXVIII. AVGUSTINA Lambert 28. Maji 1679. Fato fungitur 1712. 14. Oct. ætatis anno 73 muneris 33.

XXIX. MARIA LUDOVICA V. Houzé ſucceſſit 8. Sept. 1720.

PREMIACENSIS ABBATIA.

Premiacum Canonici Ordinis S. Auguſtini & Victorinæ congregationis Parthenon non lege a Cantiprato Virorum Auguſtiniani inſtituti cœnobio (utrumque vero non procul a muris urbis Cameracenſis) conditus fertur circa an. 1185. ab Epiſcopo Rogerio, cujus ſucceſſor Joannes Secundus, a non nullis cognominatus d'Antoing Sacras Virgines benedixit, aſcetarum Cantipratenſium moderamini quantum ad Sacra tunc ſubditas, quin etiam infra ejusdem Monaſterii ambitum, diviſis tamen habitaculis viventes, ut legitur in vita B. Joannis I. Abb. Cantiprat. qui quidem paulo poſt abhorrens murmur, quod ex nimia utriusque Monaſterii vicinia oriri poſſet, Sorores e Cantiprato Premiacum tranſtulit. Cum autem hæc Abbatia ſub finem Sæculi XVI. bello ſæviente funditus everſa fuiſſet, viſum eſt Sacris Virginibus tutius intra urbem Cameracum ſeſe recipere, ac primum quidem Virginibus S. Lazari ſe ſociarunt, tum in Clauſtro Hieronymitarum, ſeu Guillelmitarum ſuas ſedes fixere, ubi hactenus odorem ſuaviſſimum efflantes perſeverant.

Index Prioriſſarum & Abbatiſſarum.

I. EUFEMIA, ſeu Eufenna, ſoror inquit Gazæus, Johannis Presbyteri, qui Cantipratenſem Abbatiam erexit, ab eodem Gazæo prima dicitur Prioriſſa.

II. IVETTA nobilis fœmina & magnarum virtutum, dicitur prima Prioriſſa in vita B. Johannis I. Abbatis Cantipratenſis, quam ſana circa 1197. conſtitutam fuiſſe Prioriſſam Locrius tradit in ſuo Chronico Belgico; ac poſt eam.

III. ELIZABETH, quæ Prioriſſæ titulum in Abbatiſſæ dignitatem commutari ab Epiſc. Camerac. impetravit.

IV. MATHILDIS de Beaumez.

V. BEATRIX I.

VI. BASILIA.

VII. AGNES de Beaumez.

VIII. JOHANNA I. de Cantaing.

IX. MARIA I. de Fontanis al. de Fontaine.

X. MARIA II. de Sombref.

XI. BEATRIX II. Moullard.

XII. MARIA III. de Baſchoës.

XIII. EGIDIA de Blecourt.

XIV. ELISABETHA de Chemin.

XV. BEATRIX III.

XVI. CATHARINA de Mur.

XVII. JOHANNA II. de Valencenis.

XVIII. MARIA IV. de Gaſtine.

XIX. JOHANNA III. de Coullemont. al. Coullmont.

XX. RELINDIS.

XXI. MARIA V. de la Motte.

XXII. JOHANNA IV. de Harchies.

XXIII. JOHANNA V. de Thoüars.

XXIV. JOHANNA VI. Godin.

XXV. ANTONIA le Grand.

XXVI. MARGARETA Geolle.

XXVII. JOHANNA VII. Huet.

XXVIII.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

XXVIII. JACOBA d'Anneux al. d'Anneaux ponitur a Grammajo anno 1597.
XXIX. MARIA du Mont S. Eloy. 1602. ex eodem Grammajo.
XXX. PETRONILLA Lausmonier, absque nota chronica apud Carpentar.
XXXI. MAGARETA Bernard præerat an. 1672.
XXXII. . . . . Sars.
XXXIII. . . . . Huſtin.
XXXIV. ROBERTINA Bernard.

Hucusque Authores Galliæ Chriſtianæ Tomo III. mutatis tamen mutandis.

Nonnulla Additamenta ad Litteram P.
ex Schedis Authoris primum exſcripta.

PADERBORNENSIS.

Eccleſia (quæ eſt Suffraganeatus Metropolitanæ Moguntinenſis) mox a ſui initio (quod habuit authore Carolo Magno circa annum Chriſti 794.) Regularitatem tenuit, atque iſtam usque ad annum circiter 1250. conſtanter obſervatam, de qua tamen iniquitate temporum peſſime deteriorata Crantzius in Metrop. Lib. 7. cap. 50. ita teſtatur: *Sub hoc* (Bernardo hujus nominis quarto, ordine vero Succeſſionis viceſimo ſecundo, qui Pontificatum tenuit ab anno 1233. usque 1254.) *Pontifice in Eccleſia Paderbornenſi adhuc obſervantia Regularis inter Canonicos viguit, & ſub hoc commutatio facta videtur de Regulari obſervantia ad ſtatum Canonicorum Sæcularium &c.* Item Bruſchius de Epiſc Germ. Tom. 1. cap. 13. in Bernardo 22. Epiſcopo Paderbornenſi: *Paſſus eſt* (idem Bernardus modo dictus) *ut Canonici Paderbornenſes obſervantiam Regularem, quæ hactenus ibi viguerat, mutarent liberioris vivendi rationis cupiditate in Sæcularium Canonicorum ſtatum.* Sed vel maxime pro Regularitate priſcis Sæculis in Eccleſia Paderbornenſi communiter uſitata teſtis ſit nobis S. Meynulphus Canonicus & Archi-Diaconus circa annum 816. die 5. Octobris cœlis receptus, de quo in Chronico Montis S. Agnetis cap. 15. fol. 166. ſic habetur: *Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo nono Dominus Wilhelmus de Monte electus Paderbornenſis incepit reformare Monaſterium in Bodeken, trasferendo illud de ſtatu Canonicorum Sæcularium ad ſtatum Canonicorum Regularium, ac privilegium translationis ſuper hoc edidit, in cujus fine ſic habetur: Honorabili Viro Domino Joanni Wael Priori Monaſterii in Zwollis Trajectenſis Diœceſis tradimus, concedimus, & aſſignamus per præſentes ita quod ipſe Eccleſiæ & Monaſterio in Bodeken prout Facultas ſuppetit Congregationem convenientem Virorum Deo devotorum, Canonicorum videlicet Regularium, Religioni ſui Monaſterii in Zwollis conformium, juxta ejusdem Religionis exigentiam ibidem conſtituat. Præſertim cum Sanctus Meynulfus ejusdem Monaſterii Fundator Religionis illius creditur fuiſſe Profeſſor, Priorem ſeu Præpoſitum ipſi Congregationi præficiat, prout ei viſum fuerit expedire.*

Cæterum ex rebus geſtis quorundam hujus Eccleſiæ Epiſcoporum ſatis efficaciter eruitur, eandem a prima fundatione Regularibus inſtitutis fuiſſe firmatam. B. Harthumarus enim primus hujus Sedis Epiſcopus in Cathedrali Herbipolenſi a B. Burchardo diſciplinis Regularibus optime inſtitutus (ut ſupra V. Herbipolenſis meminimus) eandem, quam Herbipoli didicerat, vivendi normam ſuis quoque Canonicis præſcripſit. Hunc ſecutus eſt in Epiſcopatu Baduradus, cui teſte Idone de Translatione S. Liborii cap. 6. 7. & 22. Tom. 4. Surii, cura fuit, *principalem Baſilicam ingenti decore & grandi opere extollere, res omnes ad eam pertinentes modis omnibus adornare, augmentare Clerum, diſciplinam Monaſterialem inſtituere, pueros in ſcholam congregatos divinæ Legis eruditione nutrire: in ſacris Ordinibus Religioſam vitam ducentes dirigere, omnes Monaſterio, velut Clericos Canonicos continere.* Prima quoque hic Scientiæ & virtutis fundamenta poſuit B. Altmannus primum hujus Eccleſiæ Regularis Canonicus, poſtmodum Paſſavienſis Epiſcopus, cujus eximium in propagatione Inſtituti Canonico-Auguſtiniani zelum comprobarunt complura, quæ eidem Ordini dum viveret, vel poſuit, vel repoſuit contubernia, prout pluribus videre eſt in hoc ipſo Oper V. V. *Gottwicenſe, Paſſavienſe S. Nicolai, S. Floriani, Hyppolitanum.* Nec ſilentio prætereundus hic videtur *Unwanus*, primum hujus Cathedralis Eccleſiæ Regularis Canonicus

nicus, & postmodum annuente Henrico Imperatore & Benedicto VIII. a quo & Pallium recepit, ad Cathedram Bremensem promotus, de quo pro laude Instituti Canonici Kranzius scribit sequentia: *Iste Archi-Episcopus primus omnium Congregationes apud Ecclesias Cathedrales, aliasque, ad Canonicam perduxit Regulam, quæ antea quidem mixta ex Monachis & Canonicis, utraque conversatione turbata, degebat, non vigebat. Qua occasione Fratres licentius e claustro egressi, mulierum consortia primo petebant absconse, inde in majorem dissolutionem abierunt. Paulatim ergo defervescente in Clero Religione apud Ecclesias ex Monachis Regulares Canonici, & ex his Sæculares, ut nunc vocantur, Canonici prodierunt. Quid autem ex hac dissolutione deinceps sit orituru, quis novit? Interpretemur, oro, vocabulum: si Canon est regula, Canonici sunt Regulares. Quid ergo fiet de Canonico Sæculari, nisi ut regularis sit irregularis, aut (si id malumus) Regularis sine Regula? Erat is devotionis fervor in Patribus sanctis, ut inter fratres etiam ipsi Pontifices victitarent, quod de hujus proximo legimus Decessore Libentio. Jam ventum est ad Regulares, ut Canonici dicerentur, & essent, utinamque ibi perdurassent: inferior inventus est gradus, Canonicus Sæcularis: hoc est Monstrum sine exemplo, Regularis sine Regula, Canovicus siue Canone.* Ignosce Lector diverticulum non sponte facienti. Ita Hactenus Kranzius in Metrop. Lib. 4. cap. 1. qui mox ita pergit: *Hic Archi-Episcopus omnes ritus paganicos, quorum adhuc reliquiæ multæ fuerant, stirpitus in hac regione evulsit: ita ut ex lucis, quos nostri Paludicolæ stulta frequentabant reverentia, faceret Ecclesias renovari. S. Viti Cupellam Bremæ extra oppidum construi jussit. Capellam quoque Willehadi exustam jussit reparari.* Scriptis posteritati relictis inter alios præcipue hic floruit *Ido*, temporibus S. Meinulphi, & Baduradi Episcopi hujus Ecclesiæ Regularis Canonicus, qui scripsit miracula per S. Liborium de Cenomannica Ecclesia ad Paderbornam translatum operata anno 827. Kranzius in Metropoli Lib. 1. cap. 18. Quem S. Liborium etiam Sanctis nostri Ordinis Canonicis accensemus, eo quod Ecclesia Cenomannensis, quam hic Sanctus tam ut Canonicus, quam ut Episcopus laudabilissime administrarat non tantum tempore S. Liborii, sed jam tempore S. Juliani mediati Antecessoris & Cenomannorum Apostoli vere fuerit Regularis: sic quippe de hoc Sancto Juliano expressius verbis testatur. Letaldus Monachus de vita S. Juliani cap. 1. n. 12. apud Bollandum: *Julianus in dispensandis terrenis secundum institutionem Apostolicam desudabat, & viventibus sub se communiter Ecclesiæ filiis, prout cuique opus erat, fideliter dividebat.* Unde patet, non tantum S. Liborium, sed & tres alios ordinata serie Liborium in Cenommannensi Episcopatu præcedentes, nempe S. Pavatium, S. Turibium, & S. Julianum inter Sanctos Canonici Ordinis esse numerandos, quod gravioribus argumentis stabilivit Anonymus noster Parisiensis a folio 107. Disquisitionum de Ordine Canonico. Alter est

Oliverius, primum hic loci Regularis Canonicus, dein Episcopus, & tandem S. R. E. Cardinalis Sabinus, Theologus profundissimus, qui floruit anno 1220. scripsitque Synodales constitutiones ex Jure & Patrum decretis colle collectas. Plura de hoc habentur in Purpura docta Lib. 1. fol. 146. Hunc Oliverium nostrum in Episcopatu secutus est Bernardus, qui Canonicos Regulares anno 1254. mutavit Sæculares. At jam desinente Regularitate non desiit omnis erga Institutum Regularium affectus, nam

Goblinus Persona, Cathedralis Paderbornensis Sæcularis Canonicus, Officialis & Vicarius, sæcularis vitæ pertæsus ad Canonicos Regulares Windesimenses Regularitatis amore se contulit, ac inter eos legitime professus scripsit anno circiter 1418. Cosmodramium, seu Chronicon Orbis universale, e quo totas paginas Kranzius suæ Metropoli, tacito nomine inseruit. Editum est Francofurti anno 1599.

S. PETRI,

Seu Principi Apostolorum dedicatum, cujuscunque demum Ordinis vel Regulæ Monasterium, Archi-Diœcesis Moguntinæ, Stauronesio seu Crucenaco Palatinatus inferioris Oppido stativa sua proximum, id tamen quo ad primam originem seu genuinam primæ Fundationis historiam haud amplius inquirendum, hoc ipsum studio & opera RR. Patrum de Congregatione Windesimensi id ævi celeberrima, pro tempore in Comprovinciali Cœnobio Schwabenheimensi commanentium, traditum fuit Sacris Vestalibus (nova harum colonia ex Libera Imperii Civitate & Parthenio Conventu deducta) Augustinianis; quibus hic loci legitime stabilitis, successivis vicibus eximio huic S. Petri Gyneceio Canonico-Augustiniano Venerabiles in Christo Antistitæ præfuisse leguntur sequentes:

I. MAR-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

I. MARGARITHA Domo Bavara post expletum 33. Superioritatis annum mortuis accensa anno 1442.

II. ELISABETHA de Gottenberg laudatissimo 30. annorum regimine perfuncta tumulo illata anno 1472.

III. CATHARINA de Pfeffersfeld post diuturnum 36. annorum regimen æternitati reddita anno 1506.

IV. GERDRUDIS de Riedtland unius & viginti annorum Mater honorabilis & Religiosa Antistita vinculis carnis enodata anno 1527. Dominica Quinquagesimæ.

V. ELISABETHA de Bingen expleto Claustralis gubernationis anno 13. morte naturali in pace suffocata in Domino requievit anno 1540. die 12. Julii.

VI. CHRISTINA de Tieffenbach Religiosa gubernatione sua præstitit annis 26. & ultima ægritudine sua vita naturali defecit anno 1566. die 10. Martii.

VII. ELISABETHA de Roberenheim cognominata exacto Religiosæ Præfecturæ suæ decennio corpore mortali leniter resoluta ad plures abiit anno 1576. die 7. Aprilis. Cujus post mortem execrando Calvini dogmate in terras istas violenter inducto Religiosæ Domicellæ Claustrali mansione sua contumeliose dejectæ, tandem post multos circuitus errorum de speciali gratia Ordinarii translatæ fuerunt ad aliud quoddam Claustrale Domicilium in Eybingen cognominatum; cujus aliquando descriptionem suo loco dedimus jam supra.

PFAFFENMÜNSTER,

Sic ab antiquo absurda vocis mutilatione usque hodie nuncupari solitum, rectius a Joanne Aventino de rebus Boicis Lib. 3. fol. 29. *Papho-Monasterium* dicendum, vetustissimum apud Bavaros in Diœcesi Ratisbonensi, & primum quidem Ordinis S. Benedicti Cœnobium, subinde vero interjectis annis in Collegium Canonicarum Cœnobitalium fuit trasmutatum. De cujus initiis Eruditissimus Adlzreütterus in suis Boicæ gentis Annalibus Part. 1. Lib. 7. num. 26. sic habet: *Anno 743. Utbilo* (Thassilonis Pater Bavariæ Dux anno proxime præcedente Hiltrudi Caroli Martelli filiæ desponsatur) *construxit Pfaffen-Monasteriense Cœnobium suasu S. Pirminii, qui Divi Tiburtii Martyris* (die 14. Aprilis Martyrologio Romano inscripti) *honori templum adnexum dedicavit. Otho Episcopus Argentinensis primos e Divi Benedicti familia Colonos Cœnobio submisit, qui sedes postea cum Canonicis Mettensibus commutarunt an. 1156.* Verum quod res est (Wilhelmus itidem Bavariæ Dux hujus nominis quintus) piissimus ac Catholicus (ut inquit Hundius in Metrop. Tom. 3. fol. 102.) Princeps pio zelo cum consensu Summi Pontificis nec non Ordinarii Ratisbonensis Episcopi transtulit Collegium hoc Straubingam, ac cum Parochiali Ecclesia ibi univit, iisdem fere Statutis, Regulis, ac Privilegiis &c.

PFORZHEIMIUM,

Aliis *Phorcense* dictum, Marchionatus Badeno-Durlacensis, Diœcesis vero Spirensis in ipso Sylvæ Hercinianæ aditu belle situatum. Idem tamen cum suo Principe Terræ merissimæ Lutheranum, vel olim (dum adhuc in Sacris ritus Sacros Catholico-Romanos coluit) duplex quoddam primariæ Ecclesiæ Phorcensi coædificatum Religiosorum Virorum Claustrum habuit, & quidem utrumque istud sub aurea S. P. Augustini Regula militans; quorum unum Canonicorum Regularium, alterum vero Fratrum Eremitarum fuit a Principe Terræ anno non notato fundatum, idemque pariter in gemino statu suo usque ad annum 1560. constantissime servatum, quo usque cogente Bernardo IV. Marchione Baadeno-Durlacensi, avita vide Orthodoxa procul inde facessere coacta, memoratum utrumque Claustrum in puncto Religionis merissime defecit, cum queisvis attinentiis suis sacris & profanis ad usus alienos attractum.

Littera Q.

QUARENHEIMENSE.

Diœcesis Osnabrugensis, in Westphalia Canonissarum Regularium S. Augustini Parthenonem prisca ætate gloriose prostitit; cujus initia Krantzius in sua Metropoli refert ad tempora Philippi Comitis de Cazenelenbogen Principis & Episcopi Osnabrugensis numero vicesimi quinti, qui postquam annis supra viginti duobus cum multa laude parique emolumento Ecclesiæ suæ præfuit: terris amplius supervivere defecit, & ex hoc sæculo migravit anno 1164. Verba Krantzii Lib. 6. cap. 34. sic sonant: *Duo Monialium Monasteria sub hujus* (Philippi antedicti) *Pontificatu sunt erecta. Primum* (Ordinis Monastico-Benedictini Ozede nuncupatum hodieque salvum & integrum) *ex Arce Ozede, cum vir militaris ejus nominis esset sine prole, & e consensu Domini feudi prædiis & curtibus dotaret ad victum Deo servientium puellarum; alterum in Quarenheim* (Canonissarum Regularium) *quod ætate nostra anno octogesimo quinto (sub Conrado de Rechberg Pontifice Osnabrugensi) post millesimum quadringentesimum a Christo sancte fuit reformatum in moribus & disciplina.* Et sic ille, cui plura superaddere prohibet Calvinianismus, qui in loco dominatur.

QUEDLINBURGUM.

Diœcesis Halberstadiensis in Superiori Saxonia Principalis Civitas, antiquioribus Sæculis in primaria sua S. Petro Apostolorum Principi dicata Ecclesia Regularium Canonicorum Collegium habuit, sub annum circiter 926. ab Henrico, communiter AUCEPS cognominato, Ottonis primi seu Magni Genitore, liberalissime conditum, de cujus statu tum novo, tum antiquo quicquam edicere vel invitos nos prohibet hæresis pertinacissima loci Dominatrix. Hinc & de memorato hujuscemodi Canonicorum Collegio, in testimonium antiqui status & Religionis, vel inviti solum isthic allegamus Albertum Krantzium Lib. 3. cap. 25. in hæc verba legendum: *Religiosus Imperator* (Otto primus cognomento MAGNUS) *non minus Religiosi Patris filius Henrici, quem in Quedlinburgo cernimus tumulatum, quem locum illustravit idem Henricus fundato ibi Cœnobio Canonicorum insigni; relicta ejus* (Vidua) *Mathildis mater Ottonis rem perfecit a Marito inconsummatam.*

QUEDLINBURGENSE.

Aliud ibidem loci paris Ordinis & Regulæ, imparis tamen sexus, nempe Sacrarum Virginum seu Canonissarum Regularium Collegium (cujus Abbatissa inter Celsos S. R. I. Status in circulo, uti vocant, Superioris Saxoniæ Principalem dignitatem obtinet) genuinam Originem suam debet Ottoni Magno Cæsari antedicto, quod aperte testatur Kranzius in sua Saxonia Lib. 3. cap. 12. ubi sic habet: *Otto Henrici* (Aucupis antedicti) *filius rerum potitus Quedlinburg Urbem singulari cura respexit, Monasterium ibi erigens Dominarum, in quo primam fecit Abbatissam Mathildem Filiam suam &c.* in quæ verba Continuator Bollandianus Tom. 2. Martii die 14. ejusdem mensis in Commentario prævio vitæ B. Mathildis Reginæ Conjugis Henrici Aucupis post diversas diverforum Authorum opiniones fideliter allatas §. 1. num. 2. ad finem: *Sed veremur* (inquit) *ne Neptem postmodum ibi Abbatissam, & Mathildem dictam, cujus non meminit* (citatus Krantzius) *filiam crediderit, cum eam antiquiores Scriptores noa habeant.* In Bulla Confirmationis ab INNOCENTIO III. huic Parthenoni tradita sic Pontifex loquitur: *Eapropter dilectæ in Christo filiæ vestris Justis Postulationibus clementer annuimus, & præfatum Quedlinburgense Monasterium, quod B. Petri juris existit, & ab illustris memoriæ HENRICO REGE fundatum est, & sub annuo censu unius Libræ Argenti Ecclesiæ Romanæ oblato ad exemplar felicis recordationis Agapiti &c. sub B. PETRI & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus. Imprimis siquidem statuentes, ut* ORDO CANONICUS, QUI SECUNDUM DEUM, & B. AUGUSTINI REGULAM *in eodem Monasterio* NB. NOSCITUR INSTITUTUS, *perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.*

Neoretici quidam Scriptores Monachi Collegium istud Quedlinburgense Juris & Ordinis Benedictini faciunt, etiam S. Mathildem memoratam, licet nulla prorsus authoritate suffulti Regulæ Benedictinæ Abbatissam (quæ tamen nec Monialis quidem aliquando fuit) in Monasterio hoc Quedlinburgensi fuisse contendunt, at perperam solum

ſolum, quod etiam idem Bollandianus diligenter obſervat loc. cit. num. 4. ita ſcribens: Bucelinus a Wione dicta (de eadem S. Mathilde Regina) pluribus exornat, Conjugem Auguſtiſſimam Henrici primi Imperatoris indigitat: aſſeritque poſt mortem Mariti Sanctiſſimæ Regulæ Benedictinæ obſervantiam profeſſam, cuculloque amictam fuiſſe, quorum omnium nulla eſt mentio in Actis, aut apud antiquos Scriptores, ſed neque apud Kranzium, cui ſi de Monachatu Mathildis conſtitiſſet, certe talem ipſe neutiquam ſubticuiſſet, ergo Recentiorum tantum falſa hæc aſſertio eſt. Cæterum vertentibus annis Religioſum Collegium iſtud prius defecit in ſæculare, ſeu Domicellas enutriens a quavis Religioſa profeſſione liberas & exemptas, ac tandem circa annum 1563. Religione Orthodoxa poſthabita cum Abbatiſſa loci omnes, quæ tum temporis inhabitabant, & ſingulas Lutheri dogmata complexas.

QUERCETUM ſive EESHUTANUM

Abbatia eſt Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini, divo Bartholomæo ſacra, olim prope Brugas, nunc in ipſamet Urbe. Meyerus & Miræus, prior in Annalibus Flandriæ, alter in Originibus Cann. Regg. contendunt, illam fundatam eſſe anno 1050. Juxta Galliæ Chriſtianæ Authores vero tardius contigit fundatio, ſaltem quando hæc Eccleſia Abbatialis eſt effecta ad annum ſcilicet 1130. quo prima fit ejus mentio in Charta Theodorici Alſatii Flandriæ Comitis. Parum abſuit, quin hæc Abbatia Patribus Societatis Jeſu Anno 1585. traderetur per Alexandrum Principem Parmenſem, & Patriæ Gubernatorem, Abbas tamen Quercetanus viriliter obſtitit, ſuisque interceſſionibus a ſuo propoſito Principem dimovit.

Series Abbatum.

I. LAMBERTUS circa annum D. 1157. obiit anno 1163. 4. Oct.

II. SIMON primus. Occurrit anno 1170.

III. ARNOLDUS circa annum 1172.

IV. EMMANUEL. 1186.

V. BALDUINUS 1193. Eccleſiam de Meetkerke dono accepit ab Epiſcopo Tornacenſi.

VI. NICOLAUS I. 1196.

VII. JOANNES I. 1200. is eſſe videtur, qui ex Abbatia Sunebecca vel Zonnebecca ad hanc evocatus dicitur in Epiſtola Stephani Tornacenſis 269.

VIII. SIMON II. 1208.

IX. CONO ſeu CONON 1209. & 1222.

X. WALTERUS I. 1225.

XI. GOSVINUS. 1236.

XII. JOANNES II. 1250.

XIII. ROBERTUS. 1266.

XIV. WALTERUS II. de Ooſtburgh. 1272.

XV. JOANNES III. Barbator. 1278. & 1284.

XVI. WALTERUS III. de Follenbeke Tornacenſis. 1292.

XVII. LAURENTIUS Ultra-aquam. 1314.

XVIII. JOANNES IV. de Stuppa electus, ſed morte præreptus 1318.

XIX. WALTERUS IV. de Straëten. 1318.

XX. JOANNES V. Cambel Tornacenſis. 1331.

XXI. JOANNES VI. de Fano alias de Fœno. 1340.

XXII. NICOLAUS II. Crandt alias Brandt vixit adhuc anno 1370.

XXIII. LUBERTUS & LAMBERTUS II. Anſchilt, Hauſchilt, alias Hanſtilt, & Haveſcilten Nobilis Brugenſis, doctrina celebris, atque etiam ſpiritu prophetico illuſtratus, primus Burgundiæ, Flandriæ & Biturigum Principum Conſiliarius, cum tunc ab annis tribus Priorem ageret, in Abbatem electus eſt, ipſumque Calendis Martii Anno 1394. Ludovicus de la Temoüille Epiſcopus Tornacenſis, cui obedientiam pol-

pollicitus eſt ſolemni benedictione perfecit. Reformavit ſuos Canonicos, templum ornavit, dormitorium ingens ſuis cum appendicibus a fundamentis excitavit, precum iniit Societates cum præcipuis Ordinis Canonici Cœnobiis, S. Auberti in Civitate Cameracenſi. S. Eligii in monte S. Joannis ad Vineas in Civitate Sueſſionenſi & cum toto Carthuſianorum Ordine. Denique anno 1417. ob ſingulares dotes mitra in Concilio Conſtantienſi decoratus eſt. Obiit hoc ipſo anno ſeptuagenarius die 27. Decembris. Scripſit: *De Scriptoribus Flandriæ Illuſtribus* teſte Clariſſimo noſtro Joanne Chryſoſtomo Hagero de Scriptoribus Ordinis Canonico-Apoſtolici. Fallitur tamen, quod Lubertum hunc adhuc anno 1450. floruiſſe dicat, cum tamen jam anno ſupra memorato obierit, ut ex ſequenti Epitaphio patet: *Anno Dom. 1417. 27. Decembris obiit bonæ memoriæ D. Lubertus Hauſchilt, filius Joannis, Abbas hujus Eccleſiæ, qui cum XIV. eſſet annorum hanc Religionem ingreſſus, & anno XXXVI. ſuæ Religionis, via Spiritus Sancti in Abbatem electus, rexit Eccleſiam annis* - - - - . reliqua deſunt. Teſte Menckenio etiam ſcripſit: *Vaticinium Flandriæ.*

XXIV. JOANNES VII. Vulre electus, benedictus & confirmatus in Abbatem anno 1417.

XXV. ANTONIUS I. Mil alias de Mil, vel Miliguem, Jurisperitus, ex Abbate Dulcisvallis. Præfuit ab anno 1427. ad 1438. quo anno e vivis exceſſit.

XXVI. CORNELIUS I. Zegers, in utroque Jure Licentiatus. Rexit ab anno 1438. ad 1450.

XXVII. ANTONIUS II. Boſſaert, ab anno 1450. ad 1458.

XXVIII. NICOLAUS III. Plante, ab anno 1458. ad 1477.

XXIX. PHILIPPUS de Beerſt Brugenſis, ab anno 1477. 1. April. ad 1504.

XXX. CAROLUS Trotin Inſulenſis, ſedit ab anno 1504.

XXXI. JOANNES VIII. Foſſaert, deceſſoris coadjutor ab anno 1537. eidem ſucceſſit.

XXXII. CORNELIUS II. Pontcaſteel Dunkerkanus, ex Abbate Dulcis-Vallis per annos 30. hic præerat. anno 1541.

XXXIII. PETRUS Balchiere alias Bellecgier Iprenſis, ab Imperatore Carolo V. renuntiatur Abbas anno circiter 1545. rexit usque ad annum 1571. quo vivere deſiit. In Epitaphio vocatur Abbas Belcirius, laudaturque *quod ſpe laborum devoratis tædiis ſeu Quercus ardua pertulerit.*

XXXIV. MATHÆUS Longheſpée Iprenſis. Abbatiam ab hæreticis violenter occupatam ab anno 1578. usque ad annum 1584. in priſtinum ſtatum reſtituit. Obiit 1603.

XXXV. JOANNES IX. Montanus Brugenſis, ſedit ab anno 1604. ad 1623.

XXXVI. NICOLAUS IV. van Troſtenberghe, Brugenſis via S. Spiritus electus. obiit 1653.

XXXVII. ADRIANUS van Callenbronck, ſedit ab anno 1653. ad 1664. quo deceſſit.

XXXVIII. JODOCUS Inbona ab anno 1665. usque ad annum 1671. quo deceſſit.

XXXIX. JOSEPHUS I. Beerblock ab anno 1671. ad 1702.

XL. JOANNES CHRYSOSTOMUS Claesman obiit anno 1706. ætatis ſuæ anno 58. Religionis 39. Presbyteratus 33. Prælaturæ IV.

XLI. JOSEPHUS II. præfuit cum laude, deſiit vivere anno 1708.

XLII. AMBROSIUS Becue obiit 1712. Inſcriptum eſt ejus tumulo, quod fuerit *Amator Pacis.* Hoc ſufficit.

XLIII. BALDUINUS de Witte ſucceſſit eodem anno 1712.

QUERCETUM aliud.

Abbatiæ hujus notitiam ſuppeditavit nobis *Gallia Chriſtiana* opera & ſtudio Dom. Dionyſii Sammarthani Congregationis S. Mauri Ordinis S. Benedicti Præpoſiti Generalis edita Tomo III. Edit. Pariſienſis de anno M.DCC.XXV. pag. 168. *Quercetum,* inquit, olim Xenodochium erat ſub Patrocinio S. Eliſabeth fundatum a Petro

Piten-

Piteri Capellano Balduini Comitis cognomento *Magnanimi*, ubi Matronæ quædam pauperibus ministrabant. Verum anno circiter 1233. Johanna Flandriæ & Hanno-niæ Comitissa, locum reædificavit, dotavit, ejusdemque Soror Margareta item Comitissa dotavit pro Monialibus Ord. S. Augustini, quas ex Abbatia Premiacensi apud Cameracum, annuente Episcopo, circa 1262. evocavit. Porro anno 1554. cum hoc ipsum Monasterium munitionibus Urbis Cameracensis obesset utpote muris ipsis contiguum, ejusdem fundo in propugnaculum converso, jussu Caroli V. Moniales in Urbem receptæ sunt, quarum Ecclesiam consecravit anno 1591. 29. Sept. Franciscus Petrart Episcopus Calcedonensis. Vide etiam Gazæum in Hist. Eccles. Belgii pag. 92.

Series Abbatissarum.

I. JULIANA.

II. JOHANNA I.

III. MARIA I. de Belemont. alias Bellainmont. 1308.

IV. MARIA II. de Lesserville, seu Lisservelle. 1319.

V. MARIA III. de Castello.

VI. MARIA IV. de Lisservelle. alias Liffernel.

VII. NICOLAA ab Hannonia.

VIII. MARGARETA Semonde. 1381.

IX. ISABELLA I. de Biadeguez.

X. JOANNA II. du Pont.

XI. IDA de le Porte.

XII. ISABELLA II. de Dimont, sub qua contigit Reformatio anno 1459. & cura Xenodochii Sororibus Beguinis demandata, modo Leucophæis. Vulgo dictis *les Soeurs Grises* Ordinis S. Francisci secundum Institutum B. Elisabeth commissa.

XIII. CATHARINA I. de Wally.

XIV. MARIA V. Desprez.

XV. JOHANNA III. Mondet.

XVI. CATHARINA II. du Buisson.

XVII. MARTINA de la Sarte.

XVIII. CHARLOTTA de Mally. 1591.

XIX. BARBARA de Nebra obiit anno 1637. vigesimo sui Regiminis.

XX. MARIA VI. du Mont S. Eloy Montibus anno 1639. 10. Julii benedicta, utramque rem Cœnobii promovit ad annum 1649. quo decessit.

XXI. MARIA VII. de Villers Valencennensis, Montibus benedictionem percepit ipso die S. Monicæ.

XXII. MARGARITA MONICA Gexin loci alumna, designatur Abbatissa a Rege Christianissimo mense Septembri 1694.

Supplementum
Ad Litteram O. pag. 102.

In Serie Reverendissimorum DD. Præsulum Collegiatæ Ecclesiæ ad omnes Sanctos Olomutii in Moravia Numero XVIII. occurrit nomen Ambrosii Augustini Engelman, quod tamen per errorem esse factum Lectorem benevolum hic moneo: Ut error hic corrigatur, primo supplendus est annus obitus Reverendissimi Balthasaris Ernesti Koci, qui obiit die 24. Augusti anno 1666. dein Syllabus Antistitum hoc tramite pergat.

XVIII. Bernardus Joannes Cruciger ex Canonico Regulari Olomutiensi communibus votis inter suos præesse constitutus non solum benigne ac suaviter, sed magis utiliter munus Prælaturæ gessit, cujus etiam potissimum cura (licet haud sine gravissimis, quæ subreptarunt, obstaculis) intabulatus fuit, ut vocant, pagus Rakova supradictus. Cæterum obitus dignissimi Præsulis istius incidit in diem 20. Februarii anno 1670.